

אוסף גיליונות

מבית 'צוף' הוצאה לאור

פרשת אחרי מות קדושים | גיליון 133 ד' | אייר תש"פ

גיליון במהדורת מייל בלבד

דרכי החיזוק
משא פתיחת זמן קיץ תש"פ

מתוקים מדבש

נחלה
אליהו

שיעור הומש
על פרשת השבוע
משעור מרחק ובאון רבי חיים סויגנשטיין שליט"א

אמרות דעת
מהגאון הגדול רבי יהושע אייבנשטיין שליט"א

חשבתי דרכי
נקודות אור ע"פ משנת הגר"מ שפירא זצוק"ל

תוספת
שבת
הפרשה המחכימה

שלהבת

{ אז נדברו }

הרה"ג ר' מרדכי דוד עיגרשל שליט"א

עטרת המעשרים

עומק הפשוט
צירוף מנין
במרפסות

מאמרי עינינו גל
אסוותא דאורייתא
ביטול תורה, גיוואלד...!
ואת להצנו זו הדחק
וכל העם רואים את הקולות

תמצית הש"ס - סודות
תמצית משנה ברורה
תמצית ספרי מוסר

תוספות מיוחדות

בינו שנות דור ודור

שיחה לחיזוק האמונה בעידן הקורונה
מפי הגאון רבי חנוך פרידמן שליט"א

ברכת יוסף

שיחה לימי הספירה
מפי הגאון רבי יהודה אריה רפפורט שליט"א

עיתורי מרדכי

הלכות שמחות בתקופת הקורונה

לעילוי נשמת ר' צבי הערש ב"ר שרגא פייבל קנול ז"ל
י"ח ניסן תשי"ג

מנחת אלימלך
על תפילות מיוחדות
מאת הגאון רבי אלימלך אלעזר מלישיא
זידיטש

אהלי חיים
על מצוות שבת
ז"ל ע"י רבי בולל וולאדין
זידיטש

ישועות כהן
ליקוטים בשיעורים שונים שכתב
מאת הגאון רבי יהושע העשיל הכהן אדלר
ג"ר זצ"ל

מקדשי המענד
על הלכות ויל במענד
מאת חובבי ר' יחזקאל ילין שליט"א
זידיטש

אל הקוראים הנכבדים
מחוסר אפשרות להפצה מסודרת
בבתי הכנסת הכוללים והישיבות
אנו נאלצים להוציא לאור
את האוסף הנכבד
במהדורת מייל בלבד

אמנם, באם ימשך מצב זה
יתכן וה'אוסף' יודפס במספר עותקים מצומצם
ויופץ במקומות מרכזיים בלבד
המעוניין לפתוח נקודת הפצה בביתו
או במקום מרכזי אחר
עם אפשרות לגביית תשלום על הגיליון
יצור קשר בטלפון או במייל שבראש החוברת

בברכה לבריאות והצלחה וכל טוב
"אוסף גיליונות"
מבית צוף הוצאה לאור

אוסף גיליונות

מבית 'צוף' הוצאה לאור

גיליונות נבחרים
בהלכה ובאגדה
וסביב פרשת השבוע

”ומצדיקי הרבים ככוכבים לעולם ועד”

’אוסף גיליונות’ מבית צוף הוצאה לאור מופץ באלפי עותקים
ניתן לפרסם מודעות ב’אוסף גיליונות’

לתגובות ובירורים בכל ענייני ה’אוסף’ -

פרסום, נקודות הפצה, הוספת גיליונות, תרומות, חסויות והנצחות,
ניתן לפנות לטלפון 050-4102061 (בשעות בין הסדרים) או באמצעות דוא”ל.

ניתן לתרום וכן לשלם עבור קניית גיליונות

באמצעות עמדות ”נדרים פלוס” או ”קהילות”

בחיפוש המילים ”אוסף גיליונות”

תרומה טלפונית בנדרים פלוס: 03-7630543 מס’ 1335

תרומה טלפונית בקהילות: 073-2757000 מס’ 9641

מערכת ’אוסף גיליונות’
9518479@gmail.com

ראש המערכת:

הרב נתן פלדמן שליט”א

חברי המערכת:

הרב צבי קנול שליט”א

הרב חיים וכסלר שליט”א

הרב משה הכהן שליט”א

הרב יוסף בן יהודה שליט”א

הרב עקיבא יוסף לוי שליט”א

הרב יוסף שלמה בייפוס שליט”א

הרב בנימין יודלביץ שליט”א

הרב אליעזר וייס שליט”א

מבית ’צוף’
הוצאה לאור

נתן פלדמן

אוסף גיליונות

מבית 'צוף' הוצאה לאור

דרכי החיזוק | 7

משא פתיחת זמן קיץ תש"פ

מרן ראש הישיבה הגרי"ג אדלשטיין שליט"א

חישבתי דרכי | 9

נקודות אור במשנתו של

הגאון הגדול רבי משה שפירא זצ"ל

אמרות דעת | 15

קיום הקדושה רק ע"י גדרים ומחיצות

מאת הגאון הגדול רבי יהושע אייכנשטיין שליט"א

שיעור חומש | 17

מאת הגאון הגדול רבי חיים פיינשטיין שליט"א

ראש ישיבת "עטרת שלמה

נחל אליהו | 19

משיעורי הגאון רבי אליהו דיסקין שליט"א

על פרשת השבוע ועניני דיומא

מתוקים מדבש | 23

נטפי לקח מפרשיות השבוע

מאת הגאון רבי יעקב ישראל הכהן בייפוס שליט"א

בעל מחבר "ילקוט לקח טוב"

בינו שנות דור ודור | 25

שיחה לחיזוק האמונה בעידן הקורונה

מפי הגאון רבי חנוך פרידמן שליט"א

ברכת יוסף | 31

שיחה לימי הספירה

מפי הגאון רבי יהודה אריה רפפורט שליט"א

עטרת המועדים | 35

משיעורי הגאון רבי עקיבא מדלוב שליט"א

שיעורי בין ספירת העומר

תמצית הש"ס | 37

דף היומי - מורחב, תמצית מ"ב ומוסר

סיכום ביאורים ומוספים | 55

סיכום הלכות מתוך 'ביאורים ומוספים' של דרשו

לדעת | 60

מבחן בדף היומי

עינינו גל | 61

מאמרי 'עין לא ראתה'

עומק הפשט | 65

דיוני הלכה אקטואליים

יסודות אמונה בין בתרי הפרשה | 69

תובנותיו של הרה"ג מרדכי דוד נויגרשל שליט"א

אז נדברו | 71

מחשבות לבני הישיבות

שלהבת | 77

גיליון ארגון שלהבת

מיסודם של הגר"ע טאובר והגר"ש פינקוס זצ"ל

תוספת שבת | 81

מעלת השבת וקדושתה

הפרשה המחכימה | 83

לקחים מעשיים ואקטואליים מפרשת השבוע

מכתב מהלב | 87

מכתב מחזק מהגב' לאה בת רחל תחי' לרפואה שלימה

לענין הלכה | 89

הערות הלכתיות מעשיות לעורר לב המעיין

עיתורי מרדכי | 91

הלכות שמחות בתקופת הקורונה

עם הספר | 97

פרסומים, מודעות וכתבות שונות מבית 'צוף' הוצאה לאור ועוד

לכבוד ידידנו הגאונים מרביצי התורה ראשי הישיבות הקדושות והמשגיחים שליט"א

עם פתיחת זמן קיץ בס"ד, מחובתנו בימים אלו לסייע בכל כוחנו לתלמידים נ"י, ע"י שיעורים, שיחות וועדים כנהוג בכל ישיבה וישיבה, ע"י הטלפון. אך כדי שיוכלו ללמוד ולהתגבר על הקשיים, הדבר מוכרח גם שיתנהל קשר בין הרבנים שליט"א והתלמידים באופן אישי שזה מביא להתעלות בתורה ויר"ש. ולכן ראינו לנכון לבקש שכל הישיבות יסדרו שאחד מרבני הישיבה דהיינו ראשי הישיבה, המשגיחים והרמ"ם שליט"א וכן ע"י המשיבים שליט"א, ישוחחו עם כל תלמיד ותלמיד פעם בשבוע ויותר כפי הצורך דרך הטלפון ויראו שמסודר עם חברותות בטלפון או עם אחד מבני הבית, ושאר צרכי התלמידים נ"י. יהי רצון שנוכה לעסוק בתורה כמקדם.

ובאעה"ח

א"י ז' אב תש"פ
הגאון מרביצי התורה

מכתב עוז לבית יעקב אלו הנשים

קריאה גדולה לבית יעקב אלו הנשים, אשר מגדלות את בניהן כל השנה כולה לתורה ומצוות, ולאור המצב יש להן כעת תפקיד מיוחד להיות לעוזר בלימוד התורה, ע"י שייחדו חדר בבית שבו ילמדו הבנים בשעות הסדרים. ולפי גודל הקושי כך יגדל מאוד שכרם של הנשים בעוה"ב וגם בעוה"ז ויראו נחת לרוב מכל יוצאי חלציהם אכי"ר.

ובזכות נשים צדקניות נגאלו אבותינו ובזכותן עתידין להיגאל.

א"י ז' אב תש"פ
הגאון מרביצי התורה

ארבעה צריכים חיזוק (ברכות לב:) – שיתחזק אדם בהם תמיד בכל כחו (רש"י)

משיא פתיחת זמן קיץ לרבות בני הישיבות והמוללים – ב' אייר תש"פ

(מדרש שמואל) שעשרים וארבעה הדברים הראשונים מתחילים באות ב"ית, כגון בתלמוד בשמיעת האוזן וכו', ואחריהם באים עשרים וארבעה דברים שמתחילים באות ה"א, המכיר את מקומו השמח בחלקו וכו'.

וביארנו בזה שהם שני עניינים, ותחילה מוזכרים עשרים וארבעה דברים השייכים לצורת הלימוד, אך צורת הלימוד, כגון בשמיעת האוזן, בעריכת שפתיים, בדיבוק חברים, בפלפול התלמידים, ביישוב, במקרא וכו', והם כל הדברים המתחילים בב"ית, אבל הדברים המתחילים בה"א הם עניינים של מהות האדם, מה היא האישיות של האדם המוכשר להצלחה בתורה, כגון המכיר את מקומו השמח בחלקו וכו', וביחד הם ארבעים ושמונה דברים, עשרים וארבעה דברים על צורת הלימוד ועשרים וארבעה דברים על אישיות האדם.

ואולי זהו גם החשבון בעשרים וארבע הקושיות ועשרים וארבעה התירוצים שהיו לרבי יוחנן, שהם ביחד ארבעים ושמונה, כמו הארבעים ושמונה דברים שהתורה נקנית בהם.

הצער והחסרון כשאין ישיבה

ועל כל פנים עם ריש לקיש היה רווחא שמעתתא, וכשאין ריש לקיש אין רווחא שמעתתא, והצטער רבי יוחנן הרבה על זה, ובכה היכן אתה ריש לקיש היכן אתה ריש לקיש, ולא נרגע מצער עד שנעקרה דעתו, וחכמים ביקשו עליו רחמים שימות, כי מאחר שנעקרה דעתו מה הוא צריך את החיים, ונח נפשיה.

זהו המצב עכשיו שאין ישיבה, ואי אפשר שיהיו ציבור ביחד הרבנים וחברים ותלמידים, זה חסר שאי אפשר לעסוק בתורה ביחד בצורה של ישיבה, אין שימוש חכמים ואין דיבוק חברים ואין פלפול התלמידים, ואמנם יכול להיות בטלפון או כשנמצאים כמה מאותה המשפחה ביחד, אבל זה לא מה שהיה קודם, זה לא ישיבה, זה המצב עכשיו, שאין ישיבה, יש תורה, ומרבה תורה מרבה חיים, אבל אין ישיבה ואין מרבה חכמה.

מה יעשה אדם ויחכם

ומה העצה, איך נוכל לזכות לזה שיהיה מרבה חכמה? מצינו בגמרא בסוף נדה ששאלו את רבי יהושע בן חנניה מה יעשה אדם ויחכם, ולא אמרו 'וילמד', אלא 'ויחכם', דהיינו שיהיה מרבה חכמה, איך מגיעים לחכמה, להבנה ועמקות בתורה, ואמר להם רבי יהושע, ירבה בישיבה, והיינו כמו שאמרו במשנה באבות מרבה ישיבה מרבה חכמה.

ושאלוהו, שהרי הרבה עשו כן ולא עלתה בידם, הרבה, לא עלתה בידם! יש יחידים שעל ידי ריבוי בישיבה זכו להצלחה בתורה אבל לא כולם, והרבה עשו ולא עלתה בידם, ואם כן מה העצה שכולם יהיו כאלה בעלי מדרגה של מרבה חכמה?

מועלת הישיבה – מרבה חכמה

שנינו בפרקי אבות (ב, ז) "מרבה תורה מרבה חיים, מרבה ישיבה מרבה חכמה". תורה בלי ישיבה מרבה חיים, ותורה עם ישיבה מרבה חכמה. והיינו שהישיבה מוסיפה מדרגה בתורה, בחכמת התורה, בהבנה ובעמקות, וכשלומדים תורה בלי ישיבה זה מרבה חיים, חיי העולם הזה והעולם הבא, אבל תורה של ישיבה זה משהו אחר, מרבה חכמה!

וישיבה נקרא כשיש ציבור שנמצאים ביחד עם רבנים ותלמידים וחברים, והם ג' קניינים מקנייני התורה, שימוש חכמים ודיבוק חברים ופלפול התלמידים.

וכן אמרו (מכות י, א) הרבה למדתי מרבתי, ומחברי יותר מרבתי, ומתלמידי יותר מכולם. ולכאורה כיצד זה יכול להיות, וכי שייך שיהיה מחברי יותר מרבתי, הרי את הידיעות מקבלים מהרב, ומהו התוספת שיש מחברי יותר מרבתי.

הבנה ובהירות על ידי חברים ותלמידים

הביאור בזה הוא לענין הבנה, שעל ידי דיבוק חברים יש יותר הבנה ובהירות ועמקות, כי בשימוש חכמים מקבלים את הידיעות ואת ההבנה לפי מה ששמעו, אבל להוסיף עוד תוספת הבנה ועמקות ובהירות זה על ידי דיבוק חברים, שעוסקים ביחד וחוזרים על השיעור ומתעמקים עוד פעם ועוד פעם, ומבינים יותר בעמקות, וזהו מחברי יותר מרבתי.

ופלפול התלמידים זה התועלת שיש לרב, מתלמידי יותר מכולם, כי התלמידים שואלים שאלות שהרב לא חשב עליהם, וצריך לענות תשובה, ומתוך הקושיא והתירוץ מתבררים לו הדברים עם יותר בהירות.

צערו של רבי יוחנן על חסרון הבהירות

ומצינו בגמרא (בי"מ פד, א) על רבי יוחנן, שריש לקיש היה כמו תלמיד חבר לרבי יוחנן, וכשנפטר ריש לקיש הצטער רבי יוחנן מאד, ולא היה יכול לסבול את חסרונו, ובכה היכן ריש לקיש, כי היה צריך את ריש לקיש לעסוק עמו בתורה.

וכשראו חכמים את צערו של רבי יוחנן, שלחו אליו את רבי אלעזר בן פדת, שהיה מרא דארעא דישראל אחרי רבי יוחנן, וכשרבי יוחנן היה אומר דין או חידוש, היה רבי אלעזר מביא ראיה לזה, ואמר לו רבי יוחנן וכי לראיות אני צריך, הרי אני יודע שאני אומר נכון, ואילו ריש לקיש היה שואל עשרים וארבע קושיות והייתי עונה לו עשרים וארבעה תירוצים, ואז רווחא שמעתתא, היה כזה תענוג של בהירות הדברים.

והנה לא מפורש מהו ענין המספר עשרים וארבע, אך מצינו שהתורה נקנית בארבעים ושמונה דברים, וכתבו המפרשים

והשיב על זה רבי יהושע, יבקשו רחמים ממי שהחכמה שלו, והיינו שצריכים גם תפילה, ירבה בישיבה ויבקש רחמים, כי צריך זכויות, והזכויות הם התפילה, ובלי זכויות יכול להיות 'תורה' אבל לא 'הצלחה בתורה', ולהצלחה בתורה צריכים זכויות, והזכויות הם על ידי התפילה ובקשת הרחמים.

בדוק ומנוסה שתפילה על רוחניות עוזרת

ובאמת על תפילה יש פסוק (דברים ד, ז) מי גוי גדול אשר לו אלוקים קרובים אליו כהשם אלוקינו בכל קראנו אליו, **יש לנו אלוקים קרובים שבכל קראנו אליו, אם יש תפילה ומבקשים רחמים, מן השמים עונים ויש ישועה**, על כל תפילה. ואמנם רבי ישראל סלנטר אמר פעם שעל גשמיות לא תמיד תפילה עוזרת, כי כל הגשמיות קצובה מראש השנה, מי יעני ומי יעשר, מי ישלח ומי יתיישר, על גשמיות יש קצבה, אבל על רוחניות אין קצבה, ובדוק ומנוסה שתפילה על רוחניות עוזרת.

לכן מי שמבקש רחמים על רוחניות, על תורה ועל עבודה ועל כל העניינים הרוחניים, כשמבקשים רחמים יש סייעתא דשמיא, וזה בדוק ומנוסה, כך אמר רבי ישראל סלנטר, וזה שאמר רבי יהושע בן חנניה שהעצה היא ירבה בישיבה ויבקש רחמים, ובקשת הרחמים זה הזכויות לזכות לחכמת התורה.

התפילה עוזרת כשאינן ביטול תורה

ובהמשך הגמרא שם הקשו מאי קא משמע לך, ומבואר ברש"י שם שכוונת הקושיא היא, שהרי זה פשוט שצריך לבקש רחמים, ובלי תפילה לא שייך, ומה החידוש בזה.

ומתוצאת הגמרא דהא בלא הא לא סגי, היינו שהחידוש הוא שצריך גם להרבות בישיבה, כי היה מקום לחשוב שעל ידי תפילה לבד כבר יש זכויות, ואפילו אם לא ירבה בישיבה הוא יהיה גדול בתורה, בלי ירבה בישיבה, הוא פחות יתאמץ ולא ילמד כל כך

הרבה אבל יצליח, כי יש סייעתא דשמיא על ידי התפילה, והחידוש הוא שאין הדבר כן, **ואם לא ירבה בישיבה התפילה לא תעזור, מפני שצריך זכויות, ומי שאינו מרבה בישיבה, כלומר שאינו לומד בהתמדה, כבר יש אצלו ביטול תורה, ועם ביטול תורה אין זכויות!** ואמנם התפילה נותנת זכויות, אבל כנגד הזכויות יש חטא של ביטול תורה.

לכן יחד עם התפילה מוכרח להיות גם ירבה בישיבה, ללמוד בהתמדה בלי ביטול תורה, וגם 'בישיבה', לא רק לעסוק בתורה, אלא בישיבה! עם שימוש חכמים ודיבוק חברים ופולפול התלמידים, כי אחרת זה נגד הטבע, וצריך גם ירבה בישיבה וגם יבקש רחמים ואז זוכים להצלחה בתורה, זו העצה.

לנצל את כל האפשרויות שיש לתורה

אבל עכשיו הרי המצב הוא שלא שייך ירבה בישיבה, כי אין ישיבה, ואי אפשר שיהיה ציבור ביחד, אין את המציאות של ציבור עם רבנים ותלמידים וחברים ביחד, אבל על ידי זכויות אפשר לזכות שכן יהיה ישיבה!

והזכויות הם על ידי תפילה ועסק התורה בלי בטלה, שיהיה תורה בשלמות כמה שאפשר, כל אחד כמה שהוא יכול, לעצמו או עם חברים, עם חברות, מי שנמצא ביחד, או בטלפון, וגם עם רבנים בטלפון ועם תלמידים בטלפון, לנצל את כל האפשרויות שיש לנו לתורה עם דיבוק חברים ושימוש חכמים ופולפול התלמידים, כל האפשרויות! ואם מנצלים את כל האפשרויות יחד עם תפילה יהיה סייעתא דשמיא.

בעזרת השם נזכה לקיים את כל הדברים האלו, את הזכויות להצלחה בתורה, ונזכה לישועה קרובה שיחזור המצב לקדמותו, ויהיה שוב ירבה בישיבה כמו שהיה בעזרת השם.

בס"ד, ב' באייר תש"פ

לכבוד ידידנו הגאונים מרביצי התורה ראשי הישיבות הקדושות והמשגיחים שליט"א

עם פתיחת זמן קיץ בס"ד, מחובתנו בימים אלו לסייע בכל סחונן לתלמידים נ"י, ע"י שיעורים, שיחות וועדים כנהוג ככל ישיבה וישיבה, ע"י הטלפון.

אך כדי שיוכלו ללמוד ולהתגבר על הקשיים, הדבר מוכרח גם שיתנהל קשר בין הרבנים שליט"א והתלמידים באופן אישי שזה מביא להתעלות בתורה ויר"ש.

ולכן ראוי לנכח לבקש שכל הישיבות יסדרו שאחד מרביצי הישיבה דהיינו ראשי הישיבה, המשגיחים הרמ"ם שליט"א וכן ע"י המשיכים שליט"א, ישוחחו עם כל תלמיד ותלמיד פעם בשבוע ויותר כפי הצורך דרך הטלפון ויראו שמסודר עם חברות בטלפון או עם אחד מבני הבית, ושאר צרכי התלמידים נ"י.

יהי רצון שנוכח לעסוק בתורה כמקדם.

ובאה"ח

ג' אב תש"פ

מוכתב עזר לבית יעקב אלו הנשים

קריאה גדולה לבית יעקב אלו הנשים, אשר מגדלות את בניהן כל השנה כולה לתורה ומצוות, ולאור המצב יש להן כעת תפקיד מיוחד להיות לעזר בלימוד התורה, ע"י שייחודו חדר בבית שבו ילמדו הבנים כשעות הסדורים.

ולפי גדול הקושי כן יגדל מאוד שברם של הנשים בעוה"ב וגם בעוה"ז ויראו נחת לרוכ מכל יוצאי חלציהם אכ"ר.

ובזכות נשים צדקניות ננאלו אבותינו וביכותן עתידין להיגאל.

ג' אב תש"פ

בס"ד, א' דר"ח אייר, תש"פ.

סדרי זמן קיץ הבעל"ט לעת עתה

כפי שנקבעו על ידי רבותינו

רשכבה"ג מרן שר התורה שליט"א
רבינו מרן ראש הישיבה שליט"א

- א. 'זמן קיץ' מתחיל ביום ראשון ב' אייר.
- ב. כל תלמידי הישיבות גדולות ותלמידי הישיבות לצעירים, מתחילים מיום א' הבעל"ט ללמוד בביתם במתכונת של ג' סדרים ביום.
- ג. גם אלו שצריכים לעזור בבית וכו' יראו ללמוד לכל הפחות ב' סדרים [סדר א' ובנוסף או סדר ב' או סדר ג'] בכל יום!
- ד. אברכי הכוללים שליט"א יתחילו גם הם את 'זמן קיץ' ביום א' הבעל"ט, אך לרגל המצב אי אפשר ליתן שזם כללים כמה יכול כל אברך ללמוד בכל יום, ולכן האחריות הגדולה תהא מוטלת על האברכים עצמם בלבד.
- ה. יש לקבוע חדר או מקום קבוע בכל בית לסדרי הלימוד בימים אלו.
- ו. הלימוד צריך להיות מסכת קבעה וזמנים מסודרים, שלא יהיה רפיון ה"ו.
- ז. הדרך הרצויה היא שכל אחד יקבע חברותות ללימוד, עם אחד מבני המשפחה כגון אחים או אב עם בנו, או בטלפון עם חברותא שנוה לו.
- ח. התפילות יהיו בזמנים קבועים.
- ט. יש להקפיד על זמן ללימוד ספרי מוסר כל יום, ואפשר גם ללמוד בשבועות אלו של ימי הספירה מסכת אבות ואבות דרבי נתן, ויש עצה מועילה ללמוד כעת ספר 'הפץ היים'.
- י. יש להיזהר מאד בכיבוד אב ואם, וכאשר נמצאים בבית יש הובה גם על הבחורים נ"י לעזור כשנצרך, ועל כל אחד לדאוג איך הימצאותו מביא לאווירה נעימה בבית.

גיליון זה מוקדש לע"נ מלכה מחלה בת מרדכי זיסקינד ע"ה
גלב"ע ג' אייר תשס"ז - תנצב"ה

חשבותי דרכי

נקודות אור ע"פ משנת הגר"מ שפירא זצוק"ל

פרשת אחרי מות קדושים – ספירת העומר תש"פ | גליון מס' 130

לעילוי נשמת האשה בלה בת ר' מנחם הלל לוי ע"ה

"לעולם אל תהי מצוות העומר קלה בעיניך" זה הכח שבו נזכה להיוושע

הדבר המיוחד שכתוב כאן הוא, שהניצחון והזכייה כנגד המן היו מכח מצות העומר בדוקא. זה לא דרך מקרה שהם ישבו ולמדו והתעסקו בפרשת העומר אבל הניצחון היה בגלל סיבות אחרות, אלא ההכרעה הייתה רק בגלל מצות העומר, היא שעמדה להם בימי המן.

כך גם כותב הפייטן בסליחות לתענית אסתר, כאשר הוא רומז לזאת בדרך פיוט ומליצה, "לשבות הקמן ממחרת", זו לשון הפסוק ביהושע (ה' י') "וישבות המן ממחרת", היינו ממחרת יום ראשון של פסח שבת המן שירד לישראל במדבר, והפייטן, מביא זאת על הקמן "לשבות הקמן ממחרת". זה אותו הדבר. שם, כאשר שבת המן ממחרת, זאת הייתה הסיבה, משום שכתוב בפסוק הקודם "ויאכלו מעבור הארץ מצות וקלוי בעצם היום הזה", אחר שהם הביאו את העומר, לכן שבת המן, כאשר עתה היה להם מה לאכול. עד אז, עד לאותו יום, לא היה להם מה לאכול, כי לא יכלו לאכול מהתבואה החדשה שהעומר לא התיר אותה. הפייטן רומז לנו כאן, שהקמן שבת, באותו זמן ששבת המן, וכפי ששם זה היה בגלל העומר, אף כאן, בגלל אותה סיבה, אף המן בן המדתא שבת.

במהר"ל מבאר כי בשני זמנים אלו היה העולם

נהוג כמנהגו

נעסוק עתה בביאור שני הדברים האלו שלמדנו כאן, שבהם עמדה להם אותה מצוה, מצות העומר. היא זאת שעמדה בימי גדעון, והיא זאת שעמדה בימי המן. וכפי שמבאר זאת המהר"ל בספר "אור חדש" על מגילת אסתר (עמ' קפ"ב), הרי שבדווקא ובמסויים, מצות העומר היא זאת שמצילה אותנו בשני הזמנים האלה, בזמן גדעון ובזמן המן.

וכך כותב המהר"ל, שם באותה פרשה, על הפסוק ויקח המן את הלבוש ואת הסוס, בתחילה הוא מביא את לשון הגמרא במגילה (ט"ז ע"א) על אותו מעשה דהמן, כאשר שם הלשון היא שהמן אמר להם "אתא מלי קומצי קמחא דידכו ודחי עשרת אלפים ככרי כספא דהווא גברא", וממשיך המהר"ל "ויש לשאול, מנין שעשה זה מצות העומר דווקא ולא מצוה אחרת מה שהוא" והוא מביא כי כך גם כתוב במדרש שהבאנו לעיל "וכך אמרו במדרש גם כן אמר ר' יוחנן אל תהי מצות העומר קלה בעיניך וכו'" והוא מאריך להביא את המדרש.

היא שעמדה להם בימי גדעון ובימי המן

בויקרא רבה בפרשת אמור (כ"ח ו'), על מצות העומר בתורה, יש פרשה גדולה במדרש, הפותחת "לעולם אל תהי מצות העומר קלה בעיניך", וכתובים כאן כמה וכמה דברים שזיכתה אותנו מצות העומר, כאשר הראשון בהם הוא "שעל ידי מצות העומר זכה אברהם לירש את ארץ כנען".

בהמשך המדרש כתוב "אמר רבי אבהו ורבי סימון ורבי יהושע בן לוי היא שעמדה להם בימי גדעון, שנאמר ויבוא גדעון והנה איש מספר לרעהו חלום ויאמר הנה חלום חלמתי והנה צליל לחם שעורים, מהו צליל לחם שעורים, רבנן אמרי על שצלל עליהם אותו הדור מן הצדיקים, ובזכות מה ניצולו, בזכות לחם שעורים, ואיזו, זו מצות העומר".

ושם בהמשך "רבי לוי אמר היא שעמדה להם בימי המן, דאמר רבי לוי כיון שראה מרדכי את המן בא כנגדו והסוס בידו אמר דומה אני שאין רשע זה בא אלא להרגני, והיו תלמידיו יתבין תניין קמוהי כו'" והמדרש מספר שמרדכי "נתעטף בטליתו ועמד בתפלה לפני הקב"ה ותלמידיו יתבין תניין", תלמידיו ישבו ולמדו, "אמר להם במה אתם עוסקים" המן פנה אל הנערים בבית המדרש ושאל אותם במה אתם עוסקים "אמרו לו במצות העומר שהיו ישראל מקריבין במקדש ביום הזה", כתוב כאן בחז"ל שהיום הזה היה היום ראשון של חול המועד פסח, היינו יום ט"ז בניסן הנקרא יום הנף, יום הקרבת העומר, ובאותו היום הם למדו את פרשת היום, את דיני קרבן העומר שהיו מקריבים בזמן שבית המקדש היה קיים.

"אמר להון הדין עומרא במאי הוה דדהב או דכסף", המן שאלם האם אותו העומר היה עשוי מזהב או מכסף "אמרו לו דשעורין, אמר להון וכמה הות טימי ידידיה בעשרה קנטרין" היינו האם שיעורו היה בעשרה קנטרין שהם כעשרה קרונות, "אמרין ליה סגין בי מנין" בוררים אותו מתוך עשר מנים, כאשר אף אותם מנפים בי"ג נפות, "אמר להון קומו", אתם יכולים לעמוד על רגליכם "דנצחו עשרת מנכון לעשרת אלפים קנטריא דכספא", עשרת המנים של השעורים שלכם ניצחו את עשרת אלפים ככר הכסף שלי.

כותב על כך המהר"ל "ופירוש דבר זה הוא דבר מופלג ועמוק, וזה כמו שבארנו, כי הדבר הזה והנס הזה היה בזמן שלא היו ניסים ונפלאות בעולם, אלא עולם היה נהוג כמנהגו. כי בזמן בית ראשון היו ניסים ונפלאות בעולם" הוא מדבר כאן על מה שנקרא זמן המן, לא היו ניסים ונפלאות בעולם אלא עולם היה נהוג כמנהגו. ולהבנת הדברים צריך להדגיש, כי הזמן הזה של מרדכי ואסתר, זמן המן כלשון חז"ל, "היא שעמדה להם בימי המן", היה באופן מיוחד זמן שמופקע מניסים, היינו, זה זמן כזה שאין בו סיבה לניסים, ונבאר מעט עניין זה.

כי הנה, בזמן בית ראשון הייתה נבואה בישראל, אכן, משחרב בית המקדש, כפי שאומרת הגמרא בבבא בתרא (י"ב ע"ב), ניטלה נבואה מן הנביאים. כל זמן שהיו נביאים בעולם, היו ניסים ונפלאות בעולם, משום שעצם נביא זה דבר שהוא נס ופלא. ניסים ונפלאות יש בעולם בזמן שיש נבואה בעולם. ועתה, בזמן בית ראשון היו עשרה ניסים שנעשו. בית המקדש כולו היה בהנהגה ניסית, כולו היה נס, בזמן בית שני כבר לא היה גילוי שכונה, אבל על כל פנים עדיין היה בית, עדיין היו עשרה ניסים, שנעשו לאבותינו גם בבית שני.

אבל, בין שני הבתים, כשאין נבואה בישראל, כאשר זה מצב שבעצם נקרא פסקה נבואה, כל הנבואה שהייתה אז הייתה רק קצת שיירים של המשך למה שהתחיל מקודם, אבל בעצם, משחרב הבית ניטלה נבואה מן הנביאים, מעתה, כשניטלה נבואה מן הנביאים, ובית שני לא נבנה, הזמן הזה, הוא זמן שבו העולם יורד להנהגה שהיא כולה דרך הטבע. כשאין נבואה ואין בית אין הנהגה של ניסים. וכיון שבנוסף לכל הדברים האלו, הזמן הזה היה באופן מיוחד זמן של הסתר פנים, "ואנכי הסתר אסתיר פני ביום ההוא", (עי' חולין קל"ט ע"ב), שום גילוי פנים לא היה באותו זמן, הרי שכאשר הזמן הוא כולו הסתר אין הנהגה של ניסים. זה דבר אחד, בימי המן.

בביאור טענת גדעון למלאך "ואיה כל נפלאותיו"

דומה לזה, מצינו במה שהיה בימי גדעון, ולשון המהר"ל בזה "ולפיכך אמר גם כן שמצות העומר עמדה להם בימי גדעון, כי בזמנו גם כן לא היה ניסים נעשה להם, כמו שאמר גדעון אל המלאך ויש ה' עמנו ולמה מצאתנו כל זאת ואיה כל נפלאותיו אשר ספרו לנו אבותינו וגומר, שתראה מזה כי לא היו ניסים בימים ההם".

להבנת הדברים עלינו ללמוד מעט את הפרשה בספר שופטים (פ"ו), "ויעשו בני ישראל הרע בעיני ה' ויתנם ה' ביד מדין שבע שנים. ותעז יד מדין על ישראל וגו'. וידל ישראל מאד מפני מדין ויזעקו בני ישראל אל ה'. ויהי כי זעקו בני ישראל אל ה' על אדות מדין. וישלח ה' איש נביא אל בני ישראל ויאמר להם כה אמר ה' אלהי ישראל אנכי העליתי אתכם ממצרים ואציא אתכם מבית עבדים. ואצל אתכם מיד מצרים ומיד כל לחצים ואגרש אותם מפניכם ואתנה לכם את ארצם. ואמרה לכם אני ה' אלהיכם לא תיראו את אלהי האמרי אשר אתם יושבים בארצם ולא שמעתם בקולי. ויבא מלאך ה' וישב תחת האלה אשר בעפרה אשר ליואש אבי העזרי וגדעון בנו חבט חטים בגת להניס מפני מדין. וירא אליו מלאך ה' ויאמר אליו ה' עמך גבור החיל. ויאמר אליו גדעון בי אדני ויש ה' עמנו ולמה מצאתנו כל זאת ואיה כל נפלאותיו אשר ספרו לנו אבותינו לאמר הלא ממצרים העלנו ה' ועתה נטשנו ה' ויתננו בכף מדין".

כותב רש"י על דברי גדעון "ואם יש ה' עימנו ולמה מצאתנו וגו', אשר סיפרו לנו אבותינו. פסח היה, אמר לו, אמש הקרני אבא את ההלל, ושמעתי שהיה אומר בצאת ישראל ממצרים", "ועתה נטשנו. אם צדיקים היו אבותינו יעשה לנו בזכותם, ואם רשעים היו, כשם שעשה להם נפלאותיו חנם כן יעשה לנו, ואיה כל נפלאותיו".

זאת הייתה טענת גדעון. הוא בא בטענה, כביכול, אל מלאך ה', ואמר לו, אם יש ה' בקרבנו, איה כל נפלאותיו אשר סיפרו לנו אבותינו, אתמול, כך אומר גדעון, הקריא לי אבא את ההלל, ושמעתי ממנו בצאת ישראל ממצרים. אב צריך לספר לבנו את סיפור יציאת מצרים, ואתמול הוא הקריא לי את ההלל, וממילא, שואל גדעון את המלאך, "איה כל נפלאותיו".

והנה, גדעון הלא היה שופט מהשופטים ששפטו את ישראל, ומצינו דברים מפורשים ברש"י בתחילת ספר שמואל, כי המכוון במשנה באבות "משה קיבל תורה מסיני ומסרה ליהושע ויהושע לזקנים" הזקנים אלו השופטים, ולשון רש"י שם "ושופט מסר לשופט", היינו, את כל התורה כולה, נמצא כי גדעון מסר לשופט שבא אחריו, ודבורה הנביאה שהייתה לפניו מסרה לו את כל התורה כולה, וכך מפרט במחזור ויטרי את כל השופטים אחד לאחד, דבורה קיבלה מהשופט הקודם אהוד בן גרא, וגדעון קיבל מדבורה, הוא קיבל את כל התורה כולה ואחר כך הוא היה שופט. אם כן תמוה מאד, וכי גדעון לא ידע שבני ישראל יצאו ממצרים, מה כוונתו באמרו אבא הקריא לי אתמול הלל, וכי מה היה בשנה שעברה, הלא מדובר פה על אחד מהשופטים ששפטו את ישראל, אחד מהזקנים שנמסרה להם תורה.

קריאת ההלל היא מכח יציאת מצרים שלנו

כפי הנראה, כך הוא פירוש הדברים. לשון הרמב"ם (חמץ ומצה פ"ז ה"ו) "בכל דור ודור חייב אדם להראות (ובמשנה בפסחים הלשון היא "לראות") את עצמו כאילו הוא בעצמו יצא עתה משעבוד מצרים", כך היא ההנהגה בליל הסדר. היינו, סיפור יציאת מצרים אינו סיפור על דבר שהיה, אלא זה דבר הווה. מדיני סיפור יציאת מצרים חייבים להתנהג, להראות ולהיות, כאילו כעת אנו יוצאים מתחת יד מצרים. היינו כאילו יציאת מצרים מתרחשת כעת, עכשיו, ברגע הזה.

וכך, מפורש בהגדה של פסח, שזאת הסיבה שלכן קוראים הלל. כי הנה, הלל של מועד, אמרו גם בבית הכנסת. אולם כאן, כפי שידועה סוגיא זו, זה הלל שנאמר מכח ה"לפיכך אנחנו חייבים להודות ולהלל וגו' ולומר לפניו שיר חדש", היינו, לומר לפניו את השיר החדש, את ההלל, ודבר זה הוא משום ש"בכל דור ודור חייב אדם לראות את עצמו כאילו הוא בעצמו יצא ממצרים", וממילא, מכיון שכך, אנו אומרים הלל על גאולתנו שלנו. נמצא שההלל נאמר על יציאת מצרים שחלה אצלנו, בנו. על כך אנו אומרים הלל.

והנה, בהגדה של פסח כתוב, "בכל דור ודור לראות את עצמו כאילו הוא יצא ממצרים", ולכאורה, ישנן כמה שיטות כמה זה משך זמן של דור אבל אין אף שיטה שאומרת שדור זה שנה, שנה היא לכל השיטות פחות מדור, אולם בכל שנה ושנה חייב אדם לראות את עצמו כאילו הוא יצא ממצרים, אם כן, מה הכוונה בכל דור ודור.

כפי הנראה, וכך משמע שפירשו הראשונים, הכונה היא לאותן המילים שאמרנו קודם לכן בהגדה "שלא אחד בלבד עמד עלינו לכלותנו, אלא שבכל דור ודור עומדים עלינו לכלותנו, והקב"ה מצילנו מידם", הפירוש בזה, כאשר אומרים "בכל דור ודור חייב אדם לראות את עצמו כאילו הוא בעצמו יצא עתה משעבוד מצרים", אין זה מתייחס רק למצרים אלא גם ל"בכל דור ודור" אשר בהם "עומדים עלינו לכלותנו", היינו, צריך לייחס את יציאת מצרים לא רק ליציאת מצרים עצמה, אלא, לצרף אותה גם לכך ש"בכל דור ודור עומדים עלינו לכלותנו", גם על זה צריך לחול "בכל דור ודור חייב אדם לראות את עצמו כאילו הוא יצא ממצרים".

זו טענת גדעון, אמש הקרני אבא את ההלל. כי הנה, לכאורה, מדוע הוא מזכיר את ההלל, הלא כל ההגדה של פסח מלאה מהנסים והנפלאות שנעשו לאבותינו במצרים, בהלל כתוב "בצאת ישראל

ממצרים בית יעקב מעם לוועז", ושם כתוב הנס של קריעת ים סוף. אולם זה מוזכר כבר מספר פעמים קודם לכן בהגדה של פסח, הלא כל ההגדה של פסח, כמו שכתוב ברמב"ם, עניינה לספר בנסים ונפלאות שנעשו לאבותינו במצרים.

אכן, כאן כתוב, שמתוך ההלל הוא למד שיציאת מצרים היא דבר שמתרחש עכשיו. כך נלמד מעצם אמירת ההלל שאנו אומרים כלילה, כי הלא אין אפשרות להגיד הלל כלילה, רק על הלל של גאולה בשעת מעשה, נמצא שיציאת מצרים זה דבר שמתרחש עכשיו, וזה מצטרף לכל דור ודור שעומדים עלינו לכלותינו, זה הדבר שלמד גדעון מכך שאביו הקריא לו את ההלל, וכעת, מכאן, הוא בא בטענה אל המלאך. אין צורך לומר שאין הפירוש בזה שגדעון שמע אתמול בפעם הראשונה שהקב"ה עשה ניסים לכלל ישראל והוציא אותנו ממצרים בניסים ונפלאות, אלא, הכונה היא, שהוא למד מאותו הלל של ליל פסח, מכך ש"אמש הקרני אבא את ההלל", שפירוש הדבר שנעשים ניסים איתנו בעצמנו, והם מצטרפים לכל דור ודור שעומדים עלינו לכלותינו.

לכן, טען גדעון למלאך, "איפה כל נפלאותיו שסיפרו לנו אבותינו" איפה הם הנפלאות, הרי אנחנו היינו אתמול עם הנפלאות של יציאת מצרים שהיו בפועל עכשיו, אז למה זה לא קיים גם היום.

תשובת המלאך על כך הייתה, כלשון הפסוק "ויפן אליו ה' ויאמר לך בכחך זה והושעת את ישראל מכף מדין הלא שלחתיך", וברש"י כותב על כך "בכחך זה". בכח הזכות הזה שלמדת סניגוריא על בני, כך דרש רבי תנחומא. "לך בכחך זה", ככוח הדיבורים האלו שגדעון אמר, "והושעת את ישראל". הכונה בזה, אותה הסניגוריה היא שגם לנו מגיע נס, אותם ניסי מצרים שייכים גם לנו, זאת הייתה הטענה, וכתוב שמלאך ה' אמר לו בשם ה', הדבר הזה עצמו שאמרת הוא סיבה ל"לך בכחך זה והושעת את ישראל".

ובהמשך הדברים נבאר היאך הצטרפה כאן מצות העומר.

מצות העומר עומדת גם כש"וידל ישראל מאד"

על כל פנים למדנו, כי כאן כתוב בפירוש, שמפני חטאינו, מפני שהיינו ירודים, היינו במצב שלא הייתה לנו שום זכות להארת פנים. מעתה, אנו מדברים על שני הזמנים האלו שבהם היה מצב של "וידל ישראל מאד", זמן גדעון וזמן המן, וזהו"ל מגלים לנו, שגם בשני הזמנים האלו, שהם זמנים נמוכים וירודים מאד, ואין לנו זכות להארת פנים, ישנה זכות אחת שעומדת לנו, והיא מצות העומר.

ממשיך המהר"ל לבאר זאת, ונעתיק כאן חלק מהדברים, וז"ל "כי העומר מביאים אל הקב"ה בשביל שהוא מנהיג הטבע, ואין הטבע מעצמו, אבל הוא יתברך מנהיג הטבע", והמהר"ל מביא שם מדברי חז"ל, ואחר כך ממשיך ואומר "הנה תראה כי מצות העומר בשביל שהוא יתברך מנהיג הטבע, משיב הרוח ומגדל צמחים, ולפיכך הבאת העומר הוא מן השעורין דווקא, כי הטבע הוא חמרי, כאשר ידוע וכו'", ונסה להבין זאת לפי ערכנו.

קרבן העומר נתייחד בכך שהוא קרבן ראשית

מצות העומר זאת מצוה מיוחדת במינה, זו מצות ראשית. כי הנה, יש הרבה ראשיות. יש ראשית של תרומה, יש של חלה, יש ראשית ביכורים, כל מיני ראשיות, ואת כל הדברים האלו צריכים לתת כביכול לבורא העולם. על הפסוק "בראשית", כתוב, שזה בזכות חלה, בזכות תרומה, בזכות ביכורים, בזכות כל מה שיכול להיקרא ראשית.

אכן, יש דבר אחד שנקרא קרבן ראשית, והדבר האחד המיוחד הזה זה קרבן ציבור שמביאים אותו כל כלל ישראל כולו, זהו קרבן העומר. לא מצינו כן בתרומה, לא בחלה, ולא ביכורים, אין דברים כאלו שבאים

בקרבן ציבור, כמתנה של כלל ישראל כולו. כאן כלל ישראל נותן קרבן שהקרבן הזה הוא ראשית.

פירוש הדברים הוא, בורא העולם הוציא אותנו ממצרים בניסים, עם כל הנפלאות של יציאת מצרים. יציאת מצרים היא יציאה ממהלך מסוים, והעמידו אותנו על מהלך אחר, מהלך בפני עצמו, סדר עולם אחר.

והנה, יציאת מצרים התחילה ב"החודש הזה לכם", כך מפורש בתורה שאלו הן המילים הראשונות של יציאת מצרים, וכפי שכבר נתבאר בעבר, הכונה בזה היא, שסדר העולם, היינו סדר הזמן שהוא הסדר הגדול של העולם, השתנה, ונעשה סדר חדש ומיוחד. הפירוש ב"החודש הזה לכם", הוא, שההנהגה כולה, הסדר כולו, הוא סדר שהוא מיוחד לנו, יש סדר זמן מיוחד ששייך רק לנו ואין לאף אחד שייכות אליו, "מקדש ישראל והזמנים", וכאן זאת ההתחלה. וכפי שידועים דברי רש"י בתחילת התורה שהתורה מתחילה מ"החודש הזה לכם", כאן מתחיל הסדר של התורה. "החודש הזה לכם" זה דבר שחל עלינו, זה שייך אלינו, אותנו הוציא בורא העולם מסדר הזמן של העולם כולו ושם אותנו על סדר זמן אחר.

אכן, כאן, למחרת יציאת מצרים שלנו, נתחדש קרבן העומר, ונבאר עניין זה, אשר מרומז בדברי חז"ל.

יציאת מצרים יהיב חיי—קרבן העומר יהיב מזוני

יציאת מצרים נקראת בלשון הכתוב ביחזקאל (ט"ז ו') "ואמר לך בדמיון חייך ואמר לך בדמיון חייך", היינו, יציאת מצרים נקראת בלשון הכתוב חיים, וכפי שנאמר שם בפסוק הקודם "ומולדותיך ביום הולדת אותך", זאת הייתה הלידה של כלל ישראל, תחילת החיים. כאן כלל ישראל יצא, כאן הוא נולד. בדמיון חיי.

והנה, הכלל הגדול הוא "מאן דיהיב חיי יהיב מזוני" (תענית ח' ע"ב), מי שנותן חיים נותן מזון, כאשר בורא העולם משפיע חיים, השפעת החיים כוללת בתוכה "מאן דיהיב חיי יהיב מזוני", כך נראית השפעת החיים בעולם. בורא העולם כביכול "פותח את ידך ומשביע לכל חי רצון", כל מי שחי מקבל השפעה של משביע לכל חי רצון, זהו השבח הגדול של בורא העולם. כך מצינו בברכות (ד' ע"ב) כי "כל האומר תהלה לדוד בכל יום שלש פעמים מובטח לו שהוא בן העולם הבא", ומפורש בגמרא שעניין "תהלה לדוד" הוא משום שבפרק הזה נמצא השבח הגדול של "שבח הכנת מזון לכל חי" כלשון רש"י שם, בורא העולם משפיע חיים, ומאן דיהיב חיי יהיב מזוני.

מעתה, נמצא, כי יציאת מצרים היא ה"יהיב חיי", והעומר למחרת יציאת מצרים הוא ה"יהיב מזוני", הרי זהו המזון, זה מה שנקרא מאכל, "לחם לבב אנוש יסעד", זאת יציאת מצרים של יהיב מזוני.

הפירוש בזה, זה זמן הקציר, והדין הוא, שאסור לקצור קודם קצירת העומר, העומר צריך להיות קודם לכל הנקצרים, ואסור לאכול תבואה קודם הבאת העומר כמו שכתוב בתורה "ולחם וקלי וקרמל לא תאכלו עד עצם היום הזה עד הביאכם וגו'", בזמן הזה האיר המזרח מתיר, אבל בזמן המקדש, כשיש עומר, הוא זה שמתיר, העומר מאפשר ופותח את האפשרות של השפעת חיים לעולם.

היינו, אנו יודעים, והדבר ברור, כך הוא טבע הדברים בעולם, שהארץ מצמיחה ונותנת מזון, מזה אנו חיים. בורא העולם מוציא לחם מן הארץ, וזהו המאכל שאנו אוכלים, ומזה אנו חיים.

הדבר המיוחד שנתחדש בקרבן העומר, כי הנה, זה כלל גדול, שעניינו של המושג ראשית, שכל מה שבא אחר כך הוא תמיד, כלשון חז"ל, "גופא בתר רישא גריר", וכך, חוץ מעצם הראשית שבה, יש את

העובדה שהראשית עושה ופועלת, וכל מה שבא אחר כך נגרר והולך אחרי הראשית.

המיוחד בקרבן הזה שמקריבים הציבור, בקרבן העומר שמקריב כלל ישראל, שכאן איננו יכולים לאכול, ואפילו לקצור ולקחת בשבילנו אין לנו אפשרות, אלא רק אחרי שמתברר שיש כאן ראשית וכל מה שאנו לוקחים זה "בתר רישא גריר", היינו, כל מה שאנו לוקחים, כל מה שאנחנו אוכלים אחר כך, בא אחרי אותה ראשית. הראשית הזאת היא צריכה לפתוח, והיא פותחת כראשית, וכפי שהתורה קוראת לזה ראשית, "והבאתם את עומר ראשית קצירכם אל הכהן". צריך את האופן הזה שהראשית עושה שכל מה שבא אחר כך הולך אחרי אותה הראשית.

היינו, הקרבן הזה, הוא קרבן שאומר שאיננו יכולים לקחת בסתם את הגידולי קרקע, איננו יכולים להוציא להם מן הארץ, כביכול, בורא העולם, הוא, המוציא להם מן הארץ, אנחנו יכולים לאכול רק מפני שראשית הדבר שייך אליו, ואנחנו יכולים לאכול רק אחרי הראשית הזאת.

עצם יציאת מצרים – גילוי הראשית של הבריאה

באמת, אנו מוצאים, כי כל עניין יציאת מצרים, הוא מכת בכורות, כפי שאנו אומרים זאת בתפילה, וכך גם כתוב בפסוק שנאמר בתחילת שליחותו של משה רבינו בסנה "ואמרת אל פרעה כה אמר ה' בני בכורי ישראל. ואמר אליך שלח את בני ויעבדני ותמאן לשלחו הנה אנכי הורג את בנך בכרך", היינו זו יציאת מצרים, וכמו שאנו אומרים בתפילה "כל בכוריהם הרגת ובכורך גאלת", היינו גאולת מצרים הייתה, משום שכביכול בורא העולם גילה פה את הסיבה, היכן נמצאת הראשית.

על הפסוק "בראשית ברא אלקים את השמים ואת הארץ", דורשים חז"ל "בשביל ישראל שנקראו ראשית". היינו, שכל הדברים, כל הנמצאים שישנם בעולם, נמצאים רק בתר רישא גריר, רק מפני שאנחנו נמצאים. כל הבריאה כולה נמצאת, אבל יש מציאות שהיא ראשית, והמציאות שהיא ראשית פועלת ומחייבת, באופן, שכל הדברים האחרים שנמצאים, הם נמצאים רק בתר רישא גריר, הם באים אחרי הרישא.

וכך, יציאת מצרים עצמה הייתה הוצאה של מה שנקרא ראשית, "ובכורך גאלת", יציאת מצרים הייתה הגאולה, כאן, ביציאת מצרים, גילה בורא העולם היכן נמצאת נקודת העיקר בבריאה, אותה נקודה שהיא הנקראת ראשית בבריאה, וכל מה שקורה ונמצא בבריאה, כל מה שיש בבריאה, כל היש כולו, כולו בתר רישא גריר, כולו נמצא בשביל ישראל. וכלשון רש"י בתחילת התורה, בראשית, בשביל ישראל שנקראו ראשית.

הנקודה הזאת שנקראת ראשית בעולם, זאת הנקודה שנתגלתה ביציאת מצרים. היא נתגלתה בעצם בבריאת העולם, זה כתוב בפסוק, אבל זה לא נתגלה בפועל בבריאה, אכן, זה נתגלה בבריאה ביציאת מצרים.

"החודש הזה לכם", יש מי שמוביל את כל סדר הזמן בעולם, יש מי שמוביל את כל סדר הזמן, יש מי שהוא ראשית, וכל סדר הדברים הולך אחריו, הולך בעקבותיו, בתר רישא גריר.

כך, כביכול, בורא העולם הוציא אותנו ממצרים בשביל לגלות את ה"בני בכורי ישראל", היינו, את הראשית שלי, ולמחרת יציאת מצרים, היינו, למחרת הפסח, "ממחרת השבת", אנו מביאים "את עומר התנופה", היינו, את ראשית קצירכם. כאן, העומר, כאמור, זאת בחינת יציאת מצרים של כל סדר העולם, וכפי שהמהר"ל קורא לזה "שהוא יתברך מנהיג הטבע", זוהי ההנהגה של "מנהגו של עולם".

הנהגת "עולם כמנהגו נוהג" תלויה בכל אחד

דהנה איתא בע"ז (נ"ד ע"ב) "הרי שגזל סאה של חטים והלך וזרעה בקרקע דין הוא שלא תצמח, אלא עולם כמנהגו נוהג והולך, ושוטים שקלקלו עתידין ליתן את הדין", כך צריך היה להיות, כשאדם זורע חטים גזולים באמת לא מגיע לו שזה יצמח, בדין הוא שלא יצמח, אלא, בכל זאת זה צומח משום שעולם שמנהגו נוהג, העולם נוהג כמנהגו ממילא, כך כביכול בורא העולם מנהיג את הבריאה.

וכך היא לשון הברייתא שם בע"ז "תנו רבנן, שאלו פלוסופין את הזקנים ברומי, אם אלהיכם אין רצונו בעבודת כוכבים מפני מה אינו מבטלה, אמרו להם אילו לדבר שאין העולם צורך לו היו עובדין הרי הוא מבטלה, הרי הן עובדין לחמה וללבנה ולכוכבים ולמזלות, יאבד עולם מפני השוטים, אלא עולם כמנהגו נוהג ושוטים שקלקלו עתידין ליתן את הדין", והנה, צריך להבין מה הכוונה בתשובה שהשיבו להם.

ביאור הדברים, העובדה שהחמה והלבנה נמצאים בעולם זה משום שהעולם כמנהגו נוהג, אכן, השוטים שקלקלו, ידונו אותם כאילו שהם סילקו את החמה והלבנה מהעולם. לגביהם, ההנהגה תהיה כאילו שאין חמה ולבנה, הם באמת נקראים מחריבי העולם. העובדה שהעולם ממשיך לנהוג, זה משום שעולם כמנהגו נוהג, אבל לגבי דידהו, מצידם, הם חייבים כמחריבי עולם. השוטים שקלקלו עתידים ליתן את הדין, היינו את אותו הדין שהם טוענים, "אם אלהיכם שונא עבודה זרה מפני מה אינו מבטלה", אכן, הוא באמת שונא, והוא באמת כן מבטל את העבודה הזרה מהעולם, אבל הביעור הזה חל רק על ראשם של אותם הרשעים, העולם, כמנהגו נוהג, אבל הם נידונים כמחריבי העולם כולו, ככאלה שכיבו את אור השמש, הם נידונים כמישהו שהחריב את כל העולם כולו.

זאת ההנהגה שבורא העולם מנהיג בעולם, למדנו מכאן, שישנם שתי הנהגות, יש הנהגה אחת שנקראת "עולם כמנהגו נוהג", אבל ישנה ההנהגה הפרטית, ההנהגה השייכת לדין של כל אחד ואחד. כל אחד ואחד נידון, לגבי עצמו, לגבי דידהו, איך מבחינתו שלו, איך מצידו שלו, אם מצידו שלו העולם צריך להמשיך להתקיים, או מצידו שלו העולם צריך היה להיחרב. אם מצידו שלו העולם צריך היה להיחרב והוא קיים רק מכח עולם כמנהגו נוהג, אז הוא יענש על זה. השוטים שקלקלו עתידים ליתן את הדין.

נמצא, שאותו עולם כמנהגו נוהג, הרי שכך הדברים נראים כלפי חוץ, אבל בדין, באותו עולם כמנהגו נוהג, בעצם כל אחד ואחד מצידו, הוא אחראי לגמרי לאותו עולם. כל אחד ואחד מצידו, אם הוא מחריב את העולם הוא נידון כמחריב עולם ואם הוא בונה את העולם הוא נידון כבונה עולם.

"בעשרה מאמרות" כל אחד נידון כלפי העולם

שנינו באבות (פ"ה מ"א) "בעשרה מאמרות נברא העולם, ומה תלמוד לומר והלא במאמר אחד יכול להבראות, אלא להפרע מן הרשעים שמאבדין את העולם שנברא בעשרה מאמרות, וליתן שכר טוב לצדיקים שמקיימין את העולם שנברא בעשרה מאמרות", לכאורה, צריך להבין מה פשר הדברים, שלכן הוסיפו מאמרות, כדי ליתן עונש לרשעים וכדי ליתן שכר טוב לצדיקים.

הביאור, שמגלה לנו המהר"ל בזה, כי הנה, בכל מקום שאנו אומרים עשרה, אנו מדברים על פרטים שנצטרפו לכלל אחד שלם. בורא העולם ברא את העולם בעשרה מאמרות, היינו, הוא היה יכול לברוא אותו במאמר אחד, וכל העולם כולו היה נברא במאמר אחד, אבל הוא ברא אותו בעשרה מאמרות, היינו, כאן מקום העבודה שלנו, וכאן מקום החורבן שמחריבים הרשעים. כיון שהעולם נברא בעשרה מאמרות, הרי

ספירת העומר מעמידה את סדר ההנהגה

אנחנו, אין לנו את מצות העומר עצמה, מה שנשאר בידינו זו ספירת העומר, לדעת הרי"ף והרמב"ם והרבה ראשונים, זאת מצוה דאורייתא גם בימינו, ודעת התוספות, ועוד כמה וכמה ראשונים, שכעת המצוה לא מתקיימת מדאורייתא, המצוה לא מתקיימת מעיקר דינה, אבל על כל פנים, לכולי עלמא, זאת האחיזה היחידה שלנו במצות העומר. כאן אנו אחוזים במצות העומר, כאן אנו נמצאים ביחד עם מצות העומר.

פירוש הדבר, הרי זה ענינה של הספירה, כמו שמפורש בראשונים, להמשיך את ה"מיום הביאכם את עומר התנופה", להמשיך את סדר הדברים, עד שסדר העולם בעצמו יביא אותנו ליום החמישים, ולמתן תורה.

כאן אנו רואים עין בעין, שהעומר זה התחלת סדר ההנהגה, שסופו, זה להביא לאותו יום חמישים שהוא מתן תורה, לכאן העולם נוהג, לכאן הולכת ההנהגה.

רק מצות העומר יכולה להאיר לנו בדלותנו

אין צורך להאריך בזה שאנחנו דלים, הדברים ידועים וברורים לכל אחד ואחד מאיתנו, "וידל ישראל מאד", אנחנו מאד דלים. פירוש המילה דל, כמו שכתוב בראשונים, הוא כמו דלי, דבר שדולים בו מים מהמעייץ, "וגם דלה דלה לנו וישק את הצאן" (שמות ב' י"ט), זה נקרא לדלות. אדם דל, זה מישהו שדלו ממנו את כל הלחלוחית, לא נשאר בו כלום.

במקום "דולים" אנו נדלים. דל נקרא מי שהוא נדלה, לא מי שדולה, מי שדלו ממנו את הכל, מתקיים בנו "וידל ישראל מאד", מתקיים בנו "ואנכי הסתר אסתיר פני ביום ההוא על כל הרעה אשר עשה כי פנה אל אלהים אחרים", כמוכן, הרווחנו זאת ביושר רב, אבל בכל אופן כך הן העובדות, כך אנו נראים, אנו נמצאים בהסתר פנים נורא, ובדלות כל כך נוראה.

ישנה מצוה אחת, וזאת המצוה שאנו נמצאים בתוכה היום, שיכולה להאיר לנו בזמן חשוך כזה, זאת מצות העומר, זאת המצוה שעניינה להאיר לנו בזמנים כאלה. כי הלא איך אפשר להאיר, אנו נמצאים בתוך מערכת שהיא בסדר הנהגה של עולם כמנהגו נוהג, ובמצב שהעולם כמנהגו נוהג כולו מופנה נגדנו. מכוון לעקור אותנו. אנחנו זכינו בשני הדברים, גם העולם כמנהגו נוהג הוא נגדנו, ואנחנו גם השוטים שקלקלו, ועתה מה נעשה. אכן, האופן היחיד, כפי שחז"ל מגלים לנו, הוא "אל תהי מצות העומר קלה בעיניך", היא שעמדה להם בימי המן, הישועה מהמן, אותה תשועה גדולה, מגלים לנו חז"ל שהיא הייתה בזכות מצות העומר, והיא שעמדה להם בימי גדעון. ואנחנו נמצאים היום בשני הזמנים גם יחד.

גדעון חידש את גאולת מצרים – זוכה לישועה

מכת העומר – ההמשך של יציאת מצרים

ונשוב עתה לעיין ולהבין עוד בפרשה זו של גדעון. כאמור, הטענה שהוא טען למלאך ומכוחה זכה ב"לך בכוחך זה", הייתה טענה מכח יום ראשון של פסח, אכן, את הכח שבו הוא זכה "בכוחך זה", הוא זכה בכח ההמשך, בכח אותה מצות העומר, אשר באה אחרי יום ראשון של פסח, היינו, אחרי שגדעון גילה את הטענה הזאת.

כי הנה, לשון הכתוב, בדברי גדעון למלאך, "ויש ה' עמנו ולמה מצאתנו כל זאת ואיה כל נפלאותיו אשר ספרו לנו אבותינו לאמר הלא ממצרים העלנו ה' ועתה נטשנו ה' ויתנונו בכף מדין", היינו, בכל דור ודור עומדים עלינו לכלותינו, והקב"ה מצילנו מידם, וההצלה הזאת היא

שכל מי שמצדק נידון כבורא עולם, כמקיים את העולם, וכל מי שמפריד, נידון כמחריבו. אילו העולם היה נברא במאמר אחד ולא בצירוף של עשרה מאמרות, אז אי אפשר היה לדון את אותו יחיד כמקיים ואת אותו יחיד כמחריב, אבל כיון שהעולם נברא בעשרה מאמרות, אז הקיום שלו הוא על ידי הצירוף. ומעתה, כל מי שמתעסק בחיבור, לא ב"תפרדו כל פועלי און" או ב"קשר רשעים" שאינו מן המניין, אלא בצירוף, מתעסק בקיום העולם, וכל מי שמתעסק בהפרדה ובפירוד, זה נקרא חורבן, הרשעים מחריבים את העולם שנברא בעשרה מאמרות. היינו, העובדה שהעולם נברא בעשרה מאמרות, היא הסיבה לגודל שכרם של הצדיקים שהם נקראים מקיימי עולם, והיא עצמה הסיבה לגודל חטא הרשעים, שהם נקראים מחריבי עולם.

כתוב כאן, שכמו שיכולים השוטים שמקלקלים להחריב מבחינתם שלהם את העולם כמנהגו נוהג, וזה יחשב שאותו עולם כמנהגו נוהג יהיה נידון לגבי דידיהו כאילו שהם החריבו אותו, ובאמת זה כך, כי הרי הם מצידם החריבו אותו, והעובדה שהוא קיים זה מסיבה אחרת, כך, כמו שהם מחריבים אותו, כך אפשר לקיים אותו. היינו, את מה שנקרא מנהגו של עולם, וזה נקרא, ליתן שכר טוב לצדיקים, שמקיימים את העולם שנברא בעשרה מאמרות.

עומק הדברים הוא, הקרבן הזה, שנקרא קרבן העומר, אותו קרבן ראשית, זה הקרבן שעל ידו אנו מקיימים את מה שנקרא עולם כמנהגו נוהג. אכן, העולם כמנהגו נוהג, אבל בעומק הדברים, העולם כמנהגו נוהג, הוא נוהג, כביכול, באופן של "גופא בתר רישא גריר", הוא נוהג, כביכול, על ידי מנהיג העולם. כאן אנו מוסרים בידי את העולם כמנהגו נוהג. זה נקרא לקיים את העולם שנברא בעשרה מאמרות.

עומר מלשון מעמר – צירוף כל הפרטים

וכבר כתוב בראשונים וגם מרומז בחז"ל, כי הנה, הקרבן הזה נקרא עומר, ולכאורה, מדוע הוא נקרא עומר, הרי זו תבואה והעומר הוא רק שיעור, כלשון הפסוק "והעומר עשירית האיפה הוא", היכן מצינו שהקרבן יקרא על שם השיעור, הקרבן נקרא על אופן ההקרבה, על צורת ההקרבה, על ההקרבה עצמה, אבל איך אפשר לקרוא לקרבן על שם השיעור.

אכן, מצינו בשבת את מלאכת מעמר, שעניינה צירוף של פרטים יחד, וזה אף עניינה של קרבן העומר. המילה עומר עניינה דוגמת מלאכת מעמר, לצרף הרבה פרטים יחד לדבר אחד שלם, זה עניינה של הקרבן, אין זה שיעור בעלמא, הקרבן לא נקרא על שם השיעור, אלא זה קרבן שמלכתחילה בא על אותו עולם כמנהגו נוהג, הוא מלכתחילה בא כדי להוביל את הסדר, את הדרך, את המהלך, של אותה הנהגה של עולם כמנהגו נוהג. כאן אנו מקיימים את אותו עולם כמנהגו נוהג, אותו עולם כמנהגו נוהג, לא נוהג כמנהגו בעלמא, אלא הוא נוהג, כביכול, באופן של בתר רישא גריר.

עומק הדבר, בזמן כזה שאין גילוי פנים בעולם, בזמן שהעולם נמצא ב"ועזבוני והפר את בריתי", "ואנכי הסתר אסתיר פני ביום ההוא על כל הרעה אשר עשה כי פנה אל אלהים אחרים", כפי שהיה הזמן של המן, וכפי שהיה באותו זמן של גדעון, "וידל ישראל מאד", הסתר פנים, איזה דבר, איזו מצוה יכולה להוציא אותנו, היינו, איזה מצוה יכולה להאיר כך שהעולם כמנהגו נוהג בעצמו יאיר לנו פנים, לא בניסים גלויים, אחר שזה זמן שאין לנו זכות בניסים גלויים, אבל שהעולם כמנהגו נוהג בעצמו יאיר לנו פנים, את זה עושה מצות העומר. זה מה שחז"ל מגלים, "אל תהי מצות העומר קלה בעיניך".

הצלה, זה המשך גאולת מצרים, ואם כן, איפה גאולת מצרים היום, זאת הייתה טענתו, ואז, כיון שגדעון הבין והעלה מחדש את גאולת מצרים, כביכול בורא העולם נתן לו את העומר שימשיך את ההצלה, זה ההמשך שבא מיציאת מצרים, ממחרת השבת, וכך הוא המשך הפרשה שם כדלהלן.

"ויהי בלילה ההוא ויאמר לו ה' קח את פר השור אשר לאביך ופר השני שבע שנים והרסת את מזבח הבעל אשר לאביך ואת האשרה אשר עליו תכרת. ובנית מזבח לה' אלהיך על ראש המעוז הזה במערכה ולקחת את הפר השני והעלית עולה בעצי האשרה אשר תכרת. ויקח גדעון עשרה אנשים מעבדיו ויעש כאשר דבר אליו ה' וגו'. וישכימו אנשי העיר בבקר והנה נתן מזבח הבעל וגו'. ויאמרו אנשי העיר אל יואש הוצא את בנך וימת וגו'. ויאמר יואש לכל אשר עמדו עליו האתם תריבון לבעל אם אתם תושיעון אותו אשר יריב לו יומת עד הבקר אם אלהים הוא ירב לו כי נתן את מזבחו. ויקרא לו ביום ההוא ירבעל לאמר ירב בו הבעל כי נתן את מזבחו".

בהמשך כתוב שמדין ועמלק וכל בני קדם נאספו יחדיו ויאמר גדעון אל האלהים אם ישך מושיע בידי את ישראל כאשר דברת" הוא בקש אות מה' וניתן לו אות, ובהמשך "ויאמר ה' אל גדעון בשלש מאות המלקקים אושיע אתכם וגו'".

והמשך הכתובים "ויהי בלילה ההוא ויאמר אליו ה' קום רד במחנה כי נתתו בידך. ואם ירא אתה לרדת רד אתה ופרה נערך אל המחנה. ושמעת מה ידברו ואחר תחזקנה ידך וירדת במחנה וירד הוא ופרה נערו אל קצה החמשים אשר במחנה. ומדין ועמלק וכל בני קדם נפלים בעמק כארבה לרב ולגמליהם אין מספר כחול שעל שפת הים לרב. ויבא גדעון והנה איש מספר לרעהו חלום ויאמר הנה חלום חלמתי והנה צליל לחם שערים מתהפך במחנה מדין ויבא עד האהל ויכהו ויפל ויהפכו למעלה ונפל האהל. ויען רעהו ויאמר אין זאת בלתי אם חרב גדעון בן יואש איש ישראל נתן האלהים בידו את מדין ואת כל המחנה. ויהי כשמע גדעון את מספר החלום ואת שברו וישתחו וישב אל מחנה ישראל ויאמר קומו כי נתן ה' בידכם את מחנה מדין. ויחן את שלש מאות האיש שלשה ראשים גו'".

וה' נתן בידו, כמו שכתוב, את כל התשועה הגדולה הזאת. "ויתקעו שלשת הראשים בשופרות וישברו הכדים ויחזיקו ביד שמאולם בלפדים וביד ימינם השופרות לתקוע ויקראו חרב לה' ולגדעון. ויעמדו איש תחתיו סביב למחנה וירץ כל המחנה ויריעו וינוסו. ויתקעו שלש מאות השופרות וישם ה' את חרב איש ברעהו ובכל המחנה וינס המחנה עד בית השטה צררתה עד שפת אבל מחולה על טבת", כתוב בחז"ל שהם נסו מרחק עצום, והייתה חרב איש ברעהו והם הרגו אחד את השני, זאת הייתה הישועה הגדולה שהקב"ה עשה, בזכות, כפי שכתוב בחז"ל, צליל לחם שעורים, בזכות העומר. אותו צליל לחם שעורים מתגלגל במחנה, ויבוא עד האהל, והוא הפך את האהל, מכאן לומדים חז"ל, שהישועה הגדולה הזאת נעשתה בזכות העומר. כלומר, גדעון בעצם חידש פה את כל יציאת מצרים. הטענה שלו היתה מכח תחילת יציאת מצרים, וההמשך, הניצחון, התשועה הגדולה שנעשתה, זה מכח מצות העומר, וזה ההמשך, ממחרת השבת.

אנו זקוקים לגילוי בתוך ה"עולם כמנהגו נוהג"

הנה, כאמור, אין חולק שאנו במצב של "וידל ישראל מאד", "ואנכי הסתר אסתיר פני ביום ההוא על כל הרעה אשר עשה". אנחנו גם בהסתר

פנים וגם בדלות נוראה ואיומה. אנחנו עלובים שאין כמותנו, ואנחנו עלובים עוד יותר, משום שאיננו תופסים כמה אנחנו עלובים, אנחנו באמת במצב נורא, ואנחנו זקוקים להארה. אנחנו זקוקים שבורא העולם יאיר פניו אלינו ויהפוך לנו את אותו עולם כמנהגו נוהג, שהוא יתגלה בו, כמו באותו סדר של אותו עולם כמנהגו נוהג בימי המן, אז העולם כמנהגו נוהג נתהפך, ונהפוך הוא.

לזה אנחנו מחכים. אבל הדבר הזה קורה רק בזכות מצות העומר. כך מגלים לנו חז"ל בפירוש, אין מצוה אחרת בתורה שעל ידה ומכוחה דבר כזה יכול לקרות.

עלינו להבין, כי הנה התוכן של ספירת העומר, הוא להמשיך הלאה, "מיום הביאכם את עומר התנופה", להמשיך את סדר ומהלך הדברים, באופן שמהלך הדברים הולך כך שנקודת המוצא היא העומר, ואז נקודת היעד היא מתן תורה, אולם כשנקודת המוצא היא אחרת, אז נקודת היעד היא כמו שאנחנו נראים היום.

בכת הזעקה נהפוך את ה"דלותי" ל"ולי יהושיע"

עד שלא נבין זאת לא יזוז שום דבר. אלו דברים מפורשים. אנו יכולים לקחת את אותו "דלותי", ולהפוך אותו ל"דלותי ולי יהושיע", אותו דלותי בעצמו, צריך להיות סיבה לתפילה, לזעקה שנזעק "רבנו של עולם, ראה כי דלוננו מאד", הצרה הגדולה ביותר היא, שלכל אחד נדמה שבאיזה אופן שהוא עוד אפשר להסתדר עם סדר העולם, יש פתרונות אחרים, זה לא נורא כל כך, יש כל מיני אפשרויות, אבל כל זה הולך ונסגר. אנו מחכים שזה יסגר לגמרי, אך זה יכול להיות נורא ואיום, זה יכול לעלות, חלילה, בשפיכות דמים רבה. אם נתעקש להמשיך כמו שהתחלנו, להמשיך הלאה בדרך כמו שהיה, לא להתחיל מחדש באופן שנקודת המוצא תהיה העומר, אלא פשוט להמשיך כמו שאנחנו רגילים, וכמו שאנחנו מבינים, זה הרי אותו עולם כמנהגו נוהג של השוטים שקלקלו, אם נמשיך כך, אנו הולכים ונכנסים למבוי סתום, ונייחל שכשנגיע למבוי סתום ממש, ה' יעזור שהכל יהיה ברחמים, אבל זה בידינו, הדבר הוא בידינו, אם נראה לאן אנו הולכים, אז יוכל להתקיים בנו "דלותי ולי יהושיע", ולהיפך, ניקח את ה"דלותי" שלנו, והוא צריך להיות סיבה לצעקה גדולה לבורא העולם.

"וידל ישראל מאד מפני מדין ויצעקו בני ישראל אל ה'", זה הדבר לפחות זה, וצעקה אמיתית יוצאת ובוקעת ממישהו שיודע היטב שאין לו שום עצה אחרת. כל זמן שנדמה לנו שיש כל מיני עצות, נדמה ככה, ונדמה ככה, זה יעזור לנו, זה יציל אותנו, כל זמן שנישאר בדבר הזה, כל זמן שנחזיק בשטויות האלו, כל זמן שנחזיק אותן בכל הכח ולא ניפרד מהן בשום אופן, נהיה שוטים עד מסירות נפש, כל זמן שנעשה כך נפסיד את עצמנו יותר ויותר, ה' ישמרנו.

אנחנו כבר מספיק דלים כדי שנקיים גם אנחנו "ונצעק אל ה' אלקי אבותינו, וישמע ה' את קולנו, וירא את ענינו, ואת עמלנו ואת לחצנו".

זאת האפשרות היחידה. לקחת את כל העומק של ה"וידל ישראל מאד", ולקחת את כל ההסתר פנים, את כל הדברים האלה, ולעשות מהם עצמם סיבה לתפילה. אז יתקיים בנו דלותי ולי יהושיע, במהרה בימינו אמן.

אמרות דעת

מהגאון הגדול רבי יהושע אייכנשטיין שליט"א
ראש ישיבת 'יד אהרן'

פרשת אחרי מות - קדושים

קיום הקדושה הוא רק מכח גדרים ומחיצות

א

"דבר אל כל עדת בני ישראל ואמרת אלהם קדשים תהיו כי קדוש אני ה'". ופי' רש"י 'הו' פרושים מן העריות, שכל מקום שאתה מוצא קדושה שם אתה מוצא גדר ערוה, ע"כ.

מבואר בדבריו שכל המושג של 'קדושה' הוא תלוי ומותנה בקיומם והצבתם של גדרים, ויש להתבונן, שלכאורה הגם וזהו ודאי שכל מי שרוצה לשמור על קדושתו חייב לעשות לעצמו גדרים, אך יש להבין מדוע שני דברים אלו כל כך קשורים זה בזה עד כדי כך **'שכל מקום שאתה מוצא קדושה שם אתה מוצא גדר ערוה'**.

והנה בסוף ספר גבורות ה' למהר"ל ישנה אריכות גדולה בעניין הלכות 'יין נסך', וביאר שם ששורש האיסור הוא מפני שכח היין הוא לערב את דעתו של האדם ואת מחשבותיו ע"י שמבטל את היכולת שלו להבדיל בין דבר לדבר, וכמו שכתוב במפורש בפסוק (ויקרא ל, ח-י) "וידבר ה' אל אהרן יין ושכר אל תשת... **ולהבדיל בין הקודש ובין החול ובין הטמא ובין הטהור**", דהיינו שעל ידי שאדם שותה יין ושיכר הוא מאבד את יכולתו להבדיל בין הטמא ובין הטהור, וכן כמבואר בגמרא (עירובין סה.) שהשותה רביעית יין אסור בהוראה, שכאמור זהו כוחו של היין שמערב את דעתו של האדם. ומבאר שם מעבר למה שבכח היין לערב את דעתו של האדם כשולעצמו, יש בו גם את כח לערב בין דעותיהם של האנשים ששותים אותו יחדיו מאחר וזהו עצם כוחו של היין לערב את הדעת, ולכן אסרה התורה לשתות את יינם של הנכרים, כדי שחלילה לא יקרה שישתו יהודים יין עמם ועל ידי זה יבואו להתערב בהם לגמרי.

אך המהר"ל עומד על נקודה קשה נוספת, שהלא בשאר הדברים שאסרו חז"ל לקחת מעכו"ם גם כן מסיבה זו [הקרוי בלשון חז"ל 'איסור חתנות'] לא אסרו לקחת מהם אלא רק את אותו הדבר עצמו שיכול לגרום לקירוב ביניהם [כגו'

בישולי עכו"ם], אך לעומת זאת באיסור יין נסך חז"ל הוסיפו חומרא גדולה שאסרו אפילו במגעו של נכרי בלבד, וזוהי חומרא שלא מצינו בשום מקום אחר, ומהי באמת הסיבה לכך. ומבאר זאת המהר"ל שמאחר וכל מעלתם של ישראל היא בכך שהם חלק ה' ובניו של מקום, מוכרחים הם להיות מובדלים לגמרי משאר האומות באופן שלא יהיה שום דבר שיוכל להביא לידי קירוב ביניהם, שאם יגיע חלילה מצב שישראל יתערבו בשאר הגויים, הרי שתאבד מהם מעלתם הגדולה. ומחמת החשש הגדול הזה חז"ל תקנו תקנות חזקות שירחיקו את ישראל משאר העמים, ומפני זה כשעוסקים בתקנות שמטרתם לשמור על קדושת ישראל, הרי שלא די בתקנה שתגרום רק שלא יתערבו באומות העולם, אלא מוכרחים לדאוג שתהיה **הבדלה מוחלטת** בין ישראל לעמים, וצורתה של 'ההבדלה' היא למנוע כל חיבור וקירוב שעלול בדרך כלשהיא לגרום למצב של התערבות, והיות שעל ידי נגיעה שייך שיבוא לשתייה והשתייה לקירוב הדעת, לא הסתפקו בלגזור על שתיית יינם בלבד אלא עשו סייג ואסרו אף במגע, וכך לעולם לא יקרה שישתה יהודי עם גוי כלל ולא יבוא שום חיבור לישראל עם שאר אומות העולם.

למדנו אם כן שכאשר עוסקים בקיום של קדושה לא די בלאסור את עצם הדבר שסותר לקדושה, אלא שכל עניין הקדושה הוא להיות מובדל ומורחק מכל מה שיכול להביא לידי סתירה, ועד כמה שיש אפשרות כלשהיא בדבר שאפי' רק יכול לאבד את הקדושה זהו כבר חסרון בעצם, כי על הקודש להיות מובדל מהחול באופן מוחלט. ואלו הם דברי רש"י במש"כ 'שכל מקום שאתה מוצא קדושה אתה מוצא גדר ערוה', כי כשעוסקים בקדושה לא די בריחוק מן העבירה בלבד, אלא שהאדם הקדוש צריך ליצור מצב שבו הוא לא נמצא כלל באותה רשות עם העבירה באופן כזה של ריחוק שלא תיתכן שום מציאות שיבוא לידה חלילה.

חיוב זה שהתחייבנו על הקדושה אינו רק בפעולותינו המעשיות שבכל יום אלא עלינו גם לדעת ולהפנים את גודל ההבדלה שיש בינינו לבין שאר אומות העולם, וידיעה זו אין זוכים לה בנקל אלא רק דבר אחד יכול ליגרום לאדם להבינה.

הנה המשנה בברכות (כט.) אומרת שבמוצאי שבת יש להזכיר הבדלה בתפילת שמונה עשרה, ומזכירים זאת בברכת 'חונן הדעת', ובירושלמי שם מבואר הטעם לפי ש'אם אין דעת הבדלה מנין', זאת אומרת שהיכולת שיש לאדם להבדיל בין דבר למשנהו, שורשו הוא בכח הדעת, וכמו שמזכירים בנוסח הברכה 'אתה חוננתנו למדע תורתך ... ותבדל ה' א-לקינו בין אור לחושך בין קודש לחול בין ישראל לעמים', כלומר אנו תולים את היכולת שלנו להבדיל בין קודש - לחול, ובין ישראל - לעמים, בכך שהקב"ה חנן את האדם בכח הדעת.

אולם עוד רואים בברכה שההבדלה שבין קודש לחול מקבילה להבדלה שבין האור לחושך וכמו"כ להבדלה שבין ישראל לעמים, אך בשונה מהאור והחושך שניתן לראות בקלות את ההבדל שביניהם, בשביל להבין שההבדל בין ישראל לעמים הוא גם כן כאותו היחס שבין האור לחושך, צריך את כח הדעת לתפוס ולהבין עד כמה אנו שייכים לעולם של קדושה שלגויים אין שום שייכות והשגה אליו בכלל, וזה הדבר הראשון שצריך למענו את כח הדעת.

אך מעבר לזה צריך גם את ההבדלה בפועל ובתוכה להכניס את כח הדעת, כלומר שההימצאות שלנו בחיים תהיה אך ורק בצד הקדושה, וזהו דבר שאפשרי שיפעל על האדם רק על ידי כח הדעת, להבין ולשייך את עצמינו לעניינים שבקדושה, ולא לתת את דעתנו בדברים המוציאים אותנו לעולם של חולין - היפך הקדושה.

ולדין, שכמעט כל עסקינו הוא בתורה הקדושה, חובתנו היא ראשית כל שיהיה ברור לנו בדעתנו באופן מוחלט שהתורה היא אכן הדבר הקדוש והמרומם ביותר הקיים בעולם, וכמו שאמרו חז"ל 'יקרה היא מפנינים' - מכהן גדול שנכנס לפני ולפנים, זאת אומרת שהקדושה שהעוסק בתורה יכול לזכות לה היא גדולה יותר ממה שהכהן גדול זוכה כשהוא נכנס לקודש קדשים ביום הכיפורים, וזאת צריכה להיות תפיסת הדעת שלנו ביחס לתורה הקדושה.

וכמובן 'להבדיל בין הקודש ובין החול', להבין שהיא מרוממת

ומובדלת לחלוטין משאר החכמות החיצוניות שכל עצמותם היא דברי חול בלי שום חכמה פנימית, דהיינו שחכמת התורה זה לא רק דבר יותר מרומם משאר חכמות מחמת אלו מעלות יתירות שיש לה עליהם, אלא היא דבר נשגב מהם לגמרי - שכל מובדל ורוחני, ולא יתכן שיהיה שום קשר ביניהם.

ג

וזו ההבדלה בה אנו מחויבים כדי להתחבר באמת לקדושת התורה, לגשת אל התורה בצורה שהיא רוחנית לחלוטין וכל מה שנתפס בדעתנו כחשבון לוגי פשוט - זה ההיפך הגמור מקדושת התורה, כי התורה הינה דברי א-לקים חיים רוחניים לחלוטין, וגם אם אנו כן יכולים להבינה בשכלינו הגשמי, זהו רק כי הקב"ה נתן לנו את הכלים להבין את דבריו הרוחניים, אך אליבא דאמת אין שום שייכות בין התורה לשאר חכמות שהם דברי חולין ממש.

וכמו שנתבאר, ההבדלה המחויבת כדי לשמר מצב של קדושה היא הבדלה ע"י גדרים, שרק אז מופקע כל קשר בין שני הצדדים, ואם יש דבר שפוגם מעט בהבדלה ואין הבדלה גמורה, אזי מאבדים את כל מעלת הקדושה, ואפי' כשזה רחוק מעירוב ממש, כי אם אין גדר מוחלט, אזי חסר בהבדלה והקדושה מתחללת.

וידוע המעשה אודות סגירת ישיבת וואלוז'ין, שבהשפעת המשכילים הממשלה הכריחה להכניס אל תוך הישיבה לימודי רוסית, והיה נידון קשה האם להיכנע להוראה זו בכדי שתוכל הישיבה להמשיך ולהתקיים, או לסרב לה, ובאותה שעה הכריע מרן הנצי"ב זצ"ל שהיות וכל מטרת הישיבה היא לשמור על התורה בקדושתה, וכשמדברים על 'בקדושתה', תערובת כל שהיא של דברי חולין כבר מהוה חסרון בגדר ובהבדלה של הקדושה, ואפילו דברים שאין בהם שום טומאה ואיסור מצד עצמם, מ"מ כבר אין הבדלה מוחלטת, ולפיכך מוטב שתיסגר הישיבה ושחלילה לא יכנסו לימודים אלו, כי אם אין גדר אין הבדלה ובלי הבדלה לא שייך ללמוד תורה בקדושתה.

ועלינו להתחזק לכל הפחות בחלק זה של ההבדלה בדעת, שיהיה ברור לנו בצורה מוחלטת ההבדל שבין התורה הקדושה לחכמות אחרות, ושחלילה לא יהיה ביניהם שום קשר כלל, וכך נשמור על קדושת התורה וכשנתחבר אליה נעלה ונתרומם במעלותיה.

שיעור חומש

על פרשת השבוע

משיעורי מרן הגאון רבי חיים פיינשטיין שליט"א

ראש ישיבת עמרת שלמה

פרשת אחרי קדושים תש"פ

דבתחילה דמייירי מהעונש מיתה, אמר הכתוב לשון קשה, משום חומר עונש מיתה, אולם האמירה השנית שהיא מיירי רק מהאזהרה, נאמר בלשון רכה.

ולקח מדם הפר והזה כאצבעו וגו'. (ט"ז, י"ד).

מבואר בפרשה כל ענין ההזאות מדם הפר ומדם השעיר, שמזין אחת למעלה זו למטה, בקודש הקדשים ובהיכל, ודין המתנות על מזבח הזהב.

והנה מצינו בענין זה דבר הידוש, דמבואר בגמ' בזבחים דף מ"ב ע"ב, דאם נשפך הדם, מביא עוד פרים ושעירים, לקיים מדמין את ההזאות ומתן דמים, ומביא שוב שני שעירים, ועושה עליהן גורל, כדי שיהיה שעיר אחד לה, ובירושלמי משמע דאפילו לכתחילה אפשר לעשות כן, ולכאורה הוא דבר תימה וחידוש, שיהא חיוב קרבן מתקיים בכמה קרבנות, והגע עצמך, וכי בשאר כל הקרבנות יכול לקיים דין הקרבן מכמה בהמות, הא ודאי לא, ומפני מה בקרבנות דיום הכיפורים אפשר להביא עוד פר לחטאת, ועוד שעיר לחטאת כמה פעמים, כדי לקיים בהם סדר ההזאות, ובכל דוכתא הדין בנשפך הדם הוא ממנ"פ, אם באופן שמעכב, או מביא קרבן אחר במקומו, והקרבן השני עולה במקומו, ואם הוא באופן שאינו מעכב, או אינו מביא קרבן אחר כלל, ומאי שנא הכא שמביא קרבן אחר בשביל מתן הדם. ועוד אטו מביאין קרבן בשביל קיום המתנות, והרי המתנות הם חלק מקיום דין הקרבן, והכא חזינן דמביא קרבנות בשביל לקיים בהם דין המתנות.

והנראה לכאור בזה, דהנה מבואר בפרשה דחלוק הטאות אלו דפר ושעיר של יוהכ"פ, משאר כל הטאות, דשאר כל הטאות, באים לכפר על הגברא, אבל החטאות דיוהכ"פ באים לכפר על מקום נתנית הדם וההזאות, וכמו שכתוב בפסוק ט"ו, והזה אותו על הכפורת ולפני הכפורת, וכפר על הקדש וגו', וכן יעשה לאהל מועד, ובפסוק י"ח כתוב, ויצא אל המזבח וגו' וכפר עליו ולקח מדם הפר ומדם השעיר ונתן על קרנות המזבח, ובפסוק י"ט כתוב והזה עליו מן הדם וגו' וטהרו וקדשו וגו', ועיין ברש"י שהביא דברי הספרי, וטהרו, ממה שעבר, וקדשו, לעתיד לבא, ובפסוק כ' כתוב, וכלה מכפר את הקדש ואת אהל מועד ואת המזבח, ובפסוק ל"ג כתוב, וכפר את מקדש הקדש ואת אהל מועד ואת המזבח יכפר וגו'. הרי מבואר להדיא מכל המקראות האלו דהכפרה דיוהכ"פ, היא כפרה גם על המקומות עצמם, לטהר ולקדש מטומאות בני ישראל, ובהם חלוקים הם הטאות אלו, משאר כל הטאות, שבאים רק לכפרת הגברא.

וידבר ה' אל משה אחרי מות שני בני אהרן וגו', ויאמר ה' אל משה דבר אל אהרן אחיך ואל יבא בכל עת וגו'. (ט"ז, א' ב').

צריך ביאור, דהנה הכתוב מתחיל וידבר ה' אל משה וגו', ואינו מפרש מה נאמר בזה, והיור ואומר, ויאמר ה' אל משה דבר אל אהרן אחיך וגו', וצריך ביאור מהו הכפילות שכפל הכתוב בפתיחת הפרשה שה' דיבר אל משה, ושוב חוזר, שה' אמר אל משה, ומפני מה כפל הכתוב את עצם ענין הדיבור של ה' אל משה.

עוד צריך לבאר דבתחילה כתוב לשון דיבור, ולבסוף כתוב לשון אמירה, וברש"י בפר' בהעלותך (פרק י"ב, פ"א) הביא הא דאיתא בספרי, דאין דיבור בכל מקום אלא לשון קשה, ואין אמירה בכל מקום אלא לשון תחנונים, וא"כ צ"כ מאי טעמא פתח בלשון דיבור שהוא לשון קשה, וסיים בלשון אמירה שהוא לשון רכה.

ונראה לכאור בזה, על פי דברי הגמ' ביומא דף נג. תניא רבי אלעזר אומר ולא ימות עונש, כי בענן אראה, אזהרה, יכול יהיו שניהם אמורין קודם מיתת בני אהרן, ת"ל אחרי מות שני בני אהרן, יכול יהיו שניהם אמורים אחר מיתת שני בני אהרן, ת"ל כי בענן אראה על הכפורת, הא כיצד, אזהרה קודם מיתה, ועונש אחר מיתה, מאי תלמודא אמר רבא אמר קרא כי בענן אראה ועדיין לא נראה, ואלא מאי טעמא איעונש וכו' על שהורו הלכה בפני משה רבן.

ומבואר בדברי הגמ', דהאזהרה על כניסה לקודש הקדשים נאמרה קודם מיתת בני אהרן, והעונש מיתה ע"ז, נאמר לאחר מיתת בני אהרן. ונמצא דהך קרא ד'אל יבא בכל עת אל הקודש וגו' ולא ימות כי בענן אראה על הכפורת, דבזה נאמר גם האזהרה וגם העונש, לא נאמר באותו זמן, אלא נאמר בשתי זמנים חלוקים, דהחלק של ואל יבא בכל עת אל הקודש, שזהו האזהרה, זה נאמר קודם מיתת שני בני אהרן, והחלק של ולא ימות, שזהו העונש, זה נאמר לאחר מיתת שני בני אהרן.

ולפי זה יש לפרש, דמשום שנאמרו בשתי אמירות נפרדות, לכן נכפל כאן פתיחת הפרשה, דהייתה אמירה על האזהרה, והייתה אמירה נפרדת על העונש, ולכן כפל הכתוב את ענין האמירה.

ולפי זה יש לפרש גם דמשו"ה פתח הכתוב בלשון דיבור וסיים בלשון אמירה, דהרישא ד'וידבר ה' אל משה, שהוא לשון דיבור, זה הרי מיירי ממה שאמר אחר מיתת שני בני אהרן, כמו שכתוב בפסוק להדיא שהיה זה אחרי מות שני בני אהרן, וא"כ זה איירי מהעונש מיתה, שזה נאמר אחר מיתת שני בני אהרן, וכמו שנתבאר מדברי הגמ' ביומא, ולפי"ז האמירה שכתובה בסיפא ד'ויאמר ה' אל משה, זה איירי רק מהאזהרה, ולפי זה יש לבאר,

ולפי זה נראה לומר, דבשאר קרבנות דהכפרה היא על הנבא שהיא מתכפר בקרבן, לכן אין שייך אלא קרבן אחד, ותו לא, אבל בהטאות אלו, הבאים לכפר על המקומות, או ההקרבה היא בשביל כפרה על המקום, ממילא שייך שבשביל כפרת כל מקום ומקום, יהא קרבן בפני עצמו, ולכן שפיר שייך שבשביל מתנות של כל מקום ומקום יביאו קרבן לעצמו, ולא השיב כמה קרבנות על כפרה אחת, אלא כל קרבן בא לכפרת אותו מקום שממנו ניתן דמו עליו.

וכל אדם לא יהיה באהל מועד כבואו לכפר בקודש וגו'. (ט"ז, י"ז). איתא במדרש (ויק"ר פכ"א, י"א), אמר רבי אבהו וכהן גדול לא אדם היה, אלא כהדא דאמר רבי פנחס בשעה שהיה רוח הקודש שרוי עליו, היו פניו בוערות כלפידים עליו, הדא הוא דכתיב כי שפתי כהן ישמרו דעת ותורה יבקשו מפיהו כי מלאך ה' צבקות הוא, עכ"ד המדרש. והביאור דכשהכ"ג נכנס לבית קדשי הקדשים היה נעשה כמו מלאך, וכמו שהמלאכים הם אש, גם הוא היו פניו בוערות כלפידים, ולכן השיב זאת שלא היה אדם באהל מועד, דלא היה בבחינת אדם באותה שעה, אלא בבחינת מלאך.

ויתכן לבאר בזה הא דכח"ג טעון פרישה ז' ימים קודם יוהכ"פ, דהנה אצל משה רבנו איתא בנמרא ביומא שלפני שעלה למרום היה צריך ז' ימים למרק באכילה ושתייה שבמעיו, ואיתא שם הלשון "לשומו כמלאכי השרת", הרי הדרך ליעשות כמלאכי השרת הוא ע"י פרישה, ועד"ז יש לבאר דגם הדין פרישה שבעת ימים דכח"ג הוא בשביל שבפרישה זו יהא נעשה כמלאכי השרת.

ויש לבאר בזה שאין זה רק היכי תימצי בעלמא, דאין דרך לשלוח כהן גדול לפני ולפנים בלא שיהא נעשה כמלאך, ובשביל זה מוכרחים שיהא מתעלה לדרגת מלאך, אלא שזהו עצם ענין עבודת יוה"כ, שישראל ישלחו לפני ולפנים מלאך, וזהו המצב הרצוי, שהנכנס לכפר על עוונותיהם של ישראל יהא מלאך.

והענין בזה דצריך דוקא מלאך שיכנס לפני ולפנים, יש לבאר דהנה בפרוכת שהיא מחיצה בין ההיכל לבין קודש הקדשים כתיב 'זהבדילה הפרוכת לכם בין הקודש ובין קודש הקדשים', ואיתא במדרש דהפרוכת היא כנגד הרקיע המבדיל בין המים העליונים למים התחתונים, וכבר ביארנו בארוכה במק"א דמבואר בזה דיסוד ההבדלה של הפרוכת היא כההבדלה של הרקיע, וכמו שהרקיע מבדיל בין המים העליונים שזהו עולם העליון, למים התחתונים שזהו עולם התחתון, כן גם הפרוכת היא מבדילה בין הקודש שהוא מעולם התחתון, לקודש הקדשים שהוא שייך לעולם העליון. ובין דמבואר דקודש הקדשים נחשב מקום של עולם העליון ואינו חלק מהעולם התחתון, וזהו ההבדלה שמבדלת הפרוכת, ממילא הוא בכלל השמים שמים לה' והארץ נתן לבני אדם, שאין אדם יכול ליכנס לשם כיון שהוא שייך לשמים ולא לארץ, ואם כן נמצא דהמצוה ליכנס לפני ולפנים זהו מצוה ליכנס לשמים, ואדם מקומו

הוא בארץ ולא בשמים, ממילא מוכרח שהמצוה היא שמלאך יהא זה שנכנס.

דהנה הו"ל דורשים עה"פ 'קרה היא מפנינים', דתלמוד תורה הוא יותר מכה"ג שנכנס לפני ולפנים. ונראה לבאר הענין בזה על פי מה שביארנו דהדין פרישה של כה"ג ז' ימים קודם יו"כ, הוא בשביל לשומו כמלאכי השרת, ולפי זה יש לבאר דזהו דדרשו הו"ל דהלומד תורה הוא יותר מכה"ג שנכנס לפני ולפנים, דהלומד תורה מיד עם לימודו, ה"ה שייך לעולם העליון, ומתדבק בקוב"ה, ואינו צריך שום הכנה, ואינו זקוק לשום פרישות, ואינו מחוסר לא מקום ולא זמן, אלא תיכף ומיד עם תחילת לימודו הרי הוא מתעלה ונעשה כמלאך הנכנס לעולם העליון.

שלוש שנים יהיה לכם ערלים לא יאכל. (י"ט, כ"ג).

י"ל בבבאור כל עיקר ענין האיסור דערלה, עפ"י דברי המדרש (ויק"ר כ"ה, ב), דרש רבי יהודה בן פזי, מי יגלה עפר מעיניך אדם הראשון, שלא יכולת לעמוד על צוויך שעה אחת, והרי בניך ממתניין לערלה ג' שנים, אמר רב הונא כד שמע בר קפרא כן, אמר יפה דרש רבי יהודה בן אהותי, הדא הוא דכתיב וכי תבוא אל הארץ ונטעתם כל עץ מאכל וערלתם ערלתו, עכ"ד המדרש. ועפ"י יש לומר דבזה שמקיימים איסור ערלה שממתניין שלש שנים, יש בזה תיקון לחטא אדם הראשון בעץ הדעת, שהטאו היה שלא המתין שעה אחת מלאכול, ובהמתנה זו דערלה נתקן החטא דאדה"ר.

ונראה לבאר בזה עוד, שבאמת בהערלה מצד עצמה אין שום רע, ויסוד האיסור אינו מחמת שיש איזה ריעותא בשלוש שנים הראשונות, וכל איסורו הוא רק מחמת עצם הדבר שהתורה הוזהירה, דכל האיסור עניינו הוא שיהא ענין של 'המתנה', וע"י המתנה זו שממתנינים, יהא נתקן החטא, וכמו בעץ הדעת דאיתא שאילו המתין אדם הראשון עד כניסת השבת, היה מותר באכילה, והרי זהו ההמתנה שלא המתין שאיתא בדברי המדרש הנ"ל, והיינו דאין שום חסרון בהעץ עצמו, רק עצם הדבר שלא המתין הוא החטא, וכמו כן בערלה שבא לתקן את החטא, אין שום חסרון בהעץ מצד עצמו, רק עצם הדבר שהתורה הוזהירה עליו.

ואיש אשר יתן שכבתו כבהמה מות יומת ואת הבהמה תהרוגו. (כ', ט"ז).

הנה אצל האיש נקט לשון מיתה, ואצל הבהמה נקט לשון הריגה, ויש לבאר דהנה חלוק חיוב האיש, מחיובה של הבהמה, דהאיש מיתתו הוא דין עונש על חטא, והבהמה חיובה אינו בתורת עונש על חטא, אלא רק משום תקלה וקלון, כמבואר בסנהדרין נד, וא"כ אין זה אלא דין הריגה בעלמא, ולא חיוב מיתה הבא בעונש על חטא. ולפי"ז יש לבאר, דלכן אצל האיש דהדין מיתה שלו הוא מכלל חיובי מיתות, נקט לשון מיתה, אבל הבהמה שדין מיתתה אינו אלא דין הריגה בעלמא, נקט לשון הריגה.

הננו להודיע כי מידי יום נמסרים שיעורים שיחות ושיעורי חומש בקו שיעורי הרב במס' 033069951

ניתן לקבל את השיעור במייל: 5703353@gmail.com

נחל אליהו

שלו, ונהיה אור בחדר. שאל מורי הרב שך זצ"ל: ומה עם הפנים שלו? הרי הפנים שלו כל הזמן מגולים, ולמה מהם לא נהיה אור? מדוע דוקא כשגילה את זרועו נהיה אור?

אמר על כך הרב שך זצ"ל: שמבואר פה יסוד גדול - דבר שהוא תמיד מגולה, לא רואים את האור שלו, רק דבר שהוא תמיד מכוסה ומתגלה, מזה יש את האור! הפנים שתמיד מגולים לא האירו את החדר, הזרוע שהיא מכוסה ונתגלתה היא האירה את החדר!

כהקדמה לעבודת כהן גדול בקודש הקדשים ביום הכיפורים, התורה מצווה ואל יבוא בכל עת אל הקודש, האיסור לבא אל הקודש הוא תנאי עיקרי במעלת עבודת הכהן גדול - אם הוא היה בא בכל עת אל הקודש לא היה שם את אותו אור, ליבו היה גס בשכינה, וזה היה פוגם ביחודיות של סדר העבודה - במעלה של סדר העבודה, המעלה הגדולה של סדר העבודה ביום כיפור מתקיימת על ידי האיסור ש"אל יבוא בכל עת" שתמיד זה מכוסה, ורק ביום כיפור יש את הגילוי הזה, וזה עושה את האור הגדול.

מעלת היחוד של כנסת ישראל והקב"ה אפילו מלאך אינו יכול להפריע לזה

וכל אדם לא יהיה באהל מועד בבואו לכפר
בקודש עד צאתו (טז, ז).

תוס' ישנים במסכתא יומא (יט, ב ד"ה כמין) מביא שבירושלמי (יומא פ"א ה"ה) דרשו מהכתוב "וכל אדם" שאפילו אותם שנאמר עליהם (יחזקאל א, י): ודמות

האור הגדול מתגלה דוקא בדבר שהיה מכוסה עד עתה

דבר אל אהרן אחיך ואל יבוא בכל עת אל
הקודש מבית לפרוכת... כי בענן אראה על
הכפורת, בזאת יבא אהרן אל הקודש בפר בן
חטאת... (טז, ב-ג).

התורה מתחילה את סדר העבודה באזהרת: ואל יבוא בכל עת אל הקודש, זה כתוב כהקדמה לסדר העבודה, וצריך ביאור מה השייכות של האזהרה והאיסור שלא יבוא בכל עת אל הקודש כהקדמה לסדר העבודה? זה איסור לעצמו, ומה זה קשור לכל סדר העבודה?

יתכן לומר, שבדוקא כתבה תורה את האיסור לבא בכל עת אל הקודש, בתחילת סדר העבודה, מפני שאיסור זה הוא שורש עיקרי במעלה של סדר העבודה ביום הכיפורים.

נביא שתי דוגמאות לבאר הענין: בערב פסח אסור לאכול מצה כדי שיאכל מצת מצוה לתאבון, ואמרו בירושלמי (פסחים פ"ה ה"א) אמר רב לוי: האוכל מצה בערב הפסח כבא על ארוסתו בבית חמיו. זאת אומרת, שהטעם של המצה צריך להיות מיוחד אך ורק במצוה, וברגע שאוכלים מצה בערב פסח, ממילא אכילת המצה של המצוה בליל פסח מאבדת את הראשונות, את היחודיות - כאילו בא על ארוסתו בבית חמיו.

דוגמא נוספת, כתוב בחז"ל (ברכות ה, ב): רבי אלעזר חלש, על לגביה רבי יוחנן - רבי אלעזר נהיה חולה, ורבי יוחנן בא לבקר אותו, חזא דהוה קא גני בבית אפל - רבי יוחנן ראה שרבי אלעזר שוכב בבית חשוך, גלייה לדרעיה ונפל נהורא - רבי יוחנן גילה את הזרוע

השארות הנפש זה דבר בסיסי בעצם בריאת האדם

כי כל אשר יעשה מכל התועבות האלה ונכרתו
הנפשות העושות מקרב עמם (יח, כט).

אחד מיסודי הדת הוא האמונה בהשארות הנפש, כל עיקר השכר ועונש הוא בעולם הבא, העולם הזה אינו אלא פרוזדור בפני העולם הבא, ומשום כך שייך כאן בעולם הזה שיהיה צדיק ורע לו רשע וטוב לו, שכאן אינו מקום השכר והעונש שאינו אלא פרוזדור בפני הטרקלין, ובעולם הבא שהוא אחר שהנפש קיימת שם יבא בדין וחשבון על מעשיו.

דבר זה הוא עיקר גדול מיסודי הדת!

ודנו הקדמונים מפני מה דבר כזה יסודי התורה כמעט לא מתייחסת אליו? על השארות הנפש נאמרו כמה פסוקים מפורשים, יש כתוב בשמואל א (כה, כט): והיתה נפש אדוני צרורה בצרור החיים את ה' אלוקיך ואת נפש אויבך יקלענה בתוך כף הקלע, ויש פסוק בקהלת (ג, כא): מי יודע רוח בני האדם העולה היא למעלה ורוח הבהמה היורדת היא למטה לארץ - צדיקים הרוח שלהם עולה למעלה, והרשעים שעושים מעשה בהמה הרוח שלהם יורדת למטה. אולם אע"פ שיש כמה מקראות, דבר תימא הוא שעל דבר כל כך יסודי כמעט ואין בתורה מקרא מפורש?

והסטייפלער מביא, שעל פי סוד כל השכר שכתוב בתורה הולך על עולם הנשמות, ולא רק על העולם הזה, וממילא בזה מבואר ענין השארות הנפש, אולם לפי פשוטו של מקרא שהשכר האמור בתורה הוא בעולם הזה, צריך טעם מפני מה לא נאמר בפירוש ענין השארות הנפש?

לשאלה זו מתייחס הרמב"ן בפרשה שלנו ואומר דבר נפלא: הראיה הכי חזקה להשארות הנפש היא מכל המקומות שהתורה כותבת דין כרת - ונכרתה הנפש, מי שחוטא באחד מל"ו כריתות הנפש שלו נכרתת, על מה זה הולך? מהיכן היא נכרתת? על עולם הנשמות! מבואר שמי שלא חוטא - הנפש שלו נשארת, היא לא נכרתת, ממילא שמענו כאן שיש השארות הנפש.

פניהם פני אדם, דהיינו המלאכים, אפילו הם לא יהיו באהל מועד בבואו לכפר בקודש עד צאתו.

ולכאורה צריך טעם מדוע באמת יש מניעה שהמלאכים יהיו שם בשעה של סדר העבודה, הלא ידוע שהמלאכים עוזרים לעלות את התפילות למעלה, שיתקבלו לרצון לפני הקב"ה, ולכאורה היה רצוי שבשעה של סדר העבודה יהיה מלאך, ומפני מה התורה אומרת וכל אדם לא יהיה ואפילו מלאך?

ונראה ביאור הענין, קודש הקדשים הוא כביכול החדר יחוד של השכינה עם כנסת ישראל ביום הכיפורים, זה המקום שבו כנסת ישראל מתייחדת עם בוראה, קודש הקדשים הוא מקום של חיבה בין ישראל להקב"ה, כמו שמצאנו שקודש הקדשים נקרא 'חדר המיטות' (עי' מלכים ב יא, ב וברשי"י שם), ושם היו הכרובים שהם דמות תינוק ותינוקת, שבשעה שהיו ישראל עולים לרגל היו מגלים להם את הפרוכת ומראים להם את הכרובים שהיו מעורים זה בזה, ואומרים להם: ראו חיבתכם לפני המקום כחיבת זכר ונקבה (יומא נד, א) קודש הקדשים הוא מקום היחוד - חבוקה ודבוקה בך, והיחוד הוא כל כך מיוחד לכלל ישראל שאפילו מלאך שנכנס שם, פוגם במעלה - ביחוד של הקב"ה וכנסת ישראל!! כזאת מעלה גדולה ביום הקדוש, במקום הקדוש הזה!!!

וענין זה הוא כעין מה שאומר רש"י בפרשת בלק (במדבר כג, כג) על הפסוק "כעת יאמר ליעקב ולישראל מה פעל אל": עוד עתיד להיות עת כעת הזאת אשר תגלה חבתן לעין כל שהן יושבין לפניו ולמדים תורה מפיו ומחיצתן לפניו ממלאכי השרת, והם ישאלו להם מה פעל אל - שיבוא יום לעתיד לבוא שישראל עומדים בפנים במחיצתו של הקב"ה, שומעים תורה מפי הגבורה, ומלאכי השרת בחוץ והם שואלים את ישראל מה פעל אל, מה הקב"ה אמר. זו היא הבחינה שיש בסדר העבודה ביום הכיפורים, שהמלאכים בחוץ מפני שאם הם יהיו בפנים זה פוגם ביחוד של השכינה עם כנסת ישראל, מעלתם כל כך מיוחדת שאפילו מלאך אין לו זכות להפריע לזה!

זו היא חיבתן של ישראל!

אולם מלבד ששמענו כאן ענין השארות הנפש, מבואר כאן יותר מכך ומתבאר גם למה התורה לא צריכה להאריך בהשארת הנפש:

דבר שהוא פשוט וטבעי אין צורך לכתוב אותו, איזה דבר כותבים? דבר שהוא חידוש, שינוי מהטבע, דבר ניסי!

התורה הקדושה כותבת שמי שחוטא בעוונות מסוימים נפשו נכרתת, התורה לא כותבת שמי שלא חוטא נפשו לא תכרת אלא תשאר, מדוע? כי דבר חדש, ניסי - כותבים, אבל דבר טבעי, פשוט - לא כותבים. השארות הנפש, שהנפש אינה כלה אינו דבר חדש הוא טבעי ורגיל ואין צורך לכתוב אותו, אבל שהנפש תכרת, שהיא לא תשאר זה כבר דבר חדש, שינוי מהטבע! וזה כותבים "ונכרתו הנפשות העושות".

ומדוע זה כך? מפני מה זה פשוט כל כך?

דבר גשמי הוא כלה, אבל דבר רוחני הוא נצחי

זה דבר פשוט, דבר רוחני שאינו גשמי חלק אלו-ה ממעל אין בו כליון, קיים ואינו כלה - הנפש שהיא רוחנית הטבע שלה שאינה כלה, כשהכתוב אומר שנפש נכרתת - זה החידוש, זה עונש! אבל שנפש קיימת זה הדבר הטבעי!

העולם הוא כל כך חומרי, כל כך רחוק מהבהירות של ההשקפה הנכונה, עד שבעולם נראה שהשארת הנפש זה דבר שצריך לכתוב אותו, אבל אדם שחי במושכלות ודעת תורה, בעבורו השארת הנפש זה הדבר הפשוט, דבר שאין צורך לכתוב אותו, ולכן בתורה כתוב שכרת זה החידוש.

נראה את לשון הרמב"ן בסוף פרשת אחרי מות (יח, כט): ותדע ותשכיל, כי הכריתות הנזכרות בנפש - כל מקום שכתוב כרת בתורה, בטחון גדול בקיום הנפשות אחר המיתה - זה הבטחה גדולה, הל"ו כריתות שכתוב בתורה הם הבטחה גדולה שמי שלא חוטא הנפש שלו נשארת, בטחון גדול בקיום הנפשות אחרי המיתה, ובמתן השכר בעולם הנשמות, כי באמרו יתברך (במדבר טו, ל): ונכרתה הנפש היא מקרב

עמה, (להלן כב, ג): ונכרתה הנפש ההיא מלפני, יורה כי הנפש החוטאת היא תכרת בעוונה, ושאר הנפשות אשר לא חטאו תהיינה קיימות לפניו בזיו העליון, ולכך הוא מפרש (במדבר טו, לא): הנפש ההיא עוונה בה, כי העוון אשר בה הוא יכריתנה.

וטעם הענין - הרמב"ן אומר את כל מה שאמרנו וטעם הענין: כי נשמת האדם נר ה' אשר נופחה באפינו מפני עליון בנשמת ש-די - דבר רוחני, הנה היא בענינה ולא תמות, ואינה מורכבת שתיפרד הרכבתה ותהיה לה סיבת הויה והפסד כמורכבים - כל הדברים החומריים הם מורכבים מהרבה יסודות, ולכן שייך בהם שעל ידי שמתבטל היסוד הם מתפרקים, אבל - הנפש שהיא דבר רוחני, קיומה ראוי והוא עומד לעד כקיום השכלים הנבדלים - דבר רוחני הטבע שלו נצחי כמו מלאכים.

ולכך לא יצטרך הכתוב לומר כי בזכות המצות יהיה קיומה - זה דבר פשוט, זה מושכל פשוט, אלא ההיפך אבל יאמר כי בעונש העבירות תתגאל ותטמא ותיכרת מן הקיום הראוי - זאת אומרת מבואר כאן ברמב"ן, שקיום הנפש לעד זה לא מחמת זכות השארת הנפש, לא צריך זכות לכך, הנפש מצד עצמה היא נצחית! העיקר שלא לקלקל, לא ללכלך, ואדרבא כרת זה החידוש.

ועל כך ממשיך הרמב"ן: ולכן הזהיר בכאן בכרת שהוא ענין ניסי, ולא הבטיח בקיום שהוא ראוי - הרמב"ן מדגיש לנו ההיפך מהמושכל הפשוט שלנו, השכל הקטן שלנו שואל: למה התורה לא כותבת השארת הנפש? אומר הרמב"ן: השארת הנפש צריך לכתוב?! זה הדבר הטבעי! כרת, זה הנס! זה מה שצריך לכתוב! זה החידוש!

הרמב"ן מלמד אותנו יסוד גדול מאד: בכך שהתורה כותבת כרת, כתוב פה שני דברים: זה עדות והבטחה הגדולה להשארת הנפש, וזה מסביר למה לא כתוב השארת הנפש - זה מסביר שהשארת הנפש זה הדבר הטבעי, הברור, וה'כרת' זה הנס המחודש.

זה תורף עומק דברי הרמב"ן.

וגורל אחד לעזאזל (טז, ח).

וכיון שקובעים לו זמן הוא נקרא 'מזומן'.

כיוצא בו מצאנו בלשון 'מועד': ונועדתי לך שם (שמות כה, כב), הילכו שנים יחדיו בלתי אם נועדו (עמוס ג, ג), מועד משמעו זמן, הכנה וקביעות לדבר נקרא 'נועדו' מלשון 'מועד', כמו שמי שקבוע לדבר נקרא 'מזומן' מלשון 'זמן'. ובמקום אחר הארכנו לבאר שאף 'אהל-מועד' הוא מלשון התוועדות, שהמשכן הוא מקום ההתוועדות של כנסת ישראל עם הקב"ה - מקום המפגש, ולכן נקרא 'אהל-מועד' האהל שבו מתוועדים.

ועל דרך זה אף 'עתי' משמעו מוכן לדבר, שהרי 'עתי' משמעו 'זמן', וכשם ששורש המילה זמן מוליד מזומן, ושורש המילה מועד מוליד מתוועד, אף שורש המילה עת מוליד עתי - שמשמעו מוכן ומזומן לדבר.

ושלח ביד איש עתי המדברה (טז, כא).

ראיתי שאומרים רמז נחמד:

סדר 'על חטא' שבידוי של יום הכיפורים מסודר לפי סדר האל"ף בי"ת, ואומרים בו כמה פעמים: ועל כולם אלו-ה סליחות סלח לנו מחל לנו כפר לנו, איפה אומרים ועל כולם? אחרי האות יו"ד, ואחרי האות עי"ן, ואחרי האות תי"ו, למה בחרו דוק את האותיות האלו? שהם אותיות ע' ת' י', ומרומז בזה הכתוב: ושלחתי ביד איש 'עתי' המדברה.

ליכא מידי דלא רמיזא באורייתא.

עזאזל - הוא הר עז וקשה, צוק גבוה (רש"י). וכתב הרמב"ן: ולפי זה יהיה פירוש מילת 'לעזאזל' לקשה, והוא כפול הזי"ן כמו (תהלים כד, ח): עזוז וגבור.

בשפה העברית המדוברת - שהיא כולה שיבושי לשון, כשכופלים אות באים למעט, ירקרק - משמעו ירוק חלש, כלבלב - משמעו כלב קטן.

אבל בלשון הקודש אומר הרמב"ן שזה בדיוק להיפך כפילות האות בא לחזק את הדבר, ירקרק - פירושו ירוק חזק, אדמדם - פירושו אדום חזק, וכך אף עזוז - פירושו עז מאד, וזהו פירוש הלשון 'עזאזל' - עז מאד דהיינו קשה.

ושלח ביד איש עתי המדברה (טז, כא).

עתי - המוכן לכך מיום אתמול (רש"י).

למה עתי זה מלשון מוכן?

מצאנו כעין זה שאדם שמוכן וקבוע לדבר מסוים נקרא 'מזומן' - אין מעברין את השנה אלא במזומנין לה (סנהדרין י, ב), שלשה שאכלו כאחד חייבים לזמן (ברכות מה, א) דהיינו לקבוע עצמם לברכה.

מזומן הוא משורש ז.מ.ן. למה מי שמוכן וקבוע לדבר מסוים נקרא 'מזומן' משורש זמן? מפני שבדרך כלל אדם שהוא מזומן - מוכן וקבוע לדבר קובעים לו זמן, מזמנים אדם לזמן מסויים,

לע"נ הרבנית
בת שבע בת הרב
יהושע דב הלוי
נלב"ע ד' אייר תש"ע
ת.נ.צ.ב.ה.

לתרומות להוצאת הגליון ניתן לפנות לפל': 052.7683029

להצטרפות בלבד לקבלת הגליון בדוא"ל:

2132817@gmail.com

להערות ותגובות בדוא"ל:

n0527683029@gmail.com

לזכות ולע"נ
ר' יוסף ב"ר יהושע זליג
נלב"ע ו' שבט תשע"ו
ת.נ.צ.ב.ה.

מתוקים מדבש

נטפי לקח מפרשיות השבוע
מאת הגאון רבי **יעקב ישראל הכהן בייפוס שליט"א**
בעל מחבר "ילקוט לקח טוב"

זכירת "אחרי מות" מסייעת ל"ובחרת בחיים"

פרשת "אחרי מות" נושאת עמה בעצם שמה "אחרי מות", תזכורת חשובה לכל החיים תרתי משמע - לכל בני אדם החיים חיי תורה, ולמשך כל הימים שהם חיים עלי אדמות. נדרשים אנו ומזרזים אותנו לכך, זכור בכל עת את היום שאחרי מותך!

בפרשה עצמה מדריכה אותנו התורה, במה וכיצד תנוצל התזכורת אשר עליה מדובר כאן. הפסוק אומר: "ושמרתם את חוקותי ואת משפטי, אשר יעשה אותם האדם וחי בהם". ומתרגם אונקלוס "וחי בהם" - "בחיי עלמא". אומר ה"חפץ חיים" בהקדמה ל"משנה ברורה" שמשמעות דברי התרגום היא, ששמירת החוקים ולימוד התורה, מהווים הכנה לחיי העולם הבא. תפקידנו הוא לנצל את שהותנו בעולם הזה, כדי להכין צידה לדרך, לקראת שהותה הנצחית והארוכה בעולם הבא, של הנשמה שהקב"ה עתיד ליטלה מנו "אחרי מות". עכ"ד.

המשנה אומרת (סנהדרין צ). "כל ישראל יש להם חלק לעולם הבא", וכבר אמרו שאותו "חלק" משול למגרש ריק המיועד לבנייה. לכל אחד מאיתנו ישנו "מגרש" ריק בעולם הבא, ותפקידנו בימי חיינו הוא לבנות עליו, על ידי תורה ומצוות, בית גדול ומהודר.

תמריץ נפלא לניצול החיים לבנייה איכותית, אשר תשרת אותנו "אחרי מות", נוכל לקבל ממשל נאה אשר שמעתי מפי הג"ר ברוך רוזנבלום שליט"א. וכה היו דבריו:

קבלן ותיר אשר עקב שפל בענף הבניה, היה מחוסר עבודה במשך תקופה ארוכה. אמו אשר חפצה לסייע בידו, פנתה אל אחיה שהיה סוחר בנדל"ן בשאלה, האם יש בידו להשיג תעסוקה עבור בנה. תשובתו החיובית לא איחרה לבוא, והוא הזמין את הקבלן לבוא אליו לירושלים.

כאשר התייצב האיש בפני דודו, אמר לו הדוד: ברצוני להציע לך עיסקה משתלמת עבורך ועבורי. ידוע לך בוודאי שבמשך ימי חיי עשיתי עיסקות מקרקעין רבות. קניתי ומכרתי מגרשים בכל רחבי הארץ. אולם פיסת קרקע אחת שמרתי לעצמי והיא נמצאת בעיר נתניה במרומי תל קטן ליד חוף הים. שם אני מתכוון לבנות את בית החלומות שלי, כדי שאוכל לחיות בו בשלחה לעת זיקנה.

התכניות מוכנות גם רשיונות ואישורי בנייה מצויים כבר בידי, וברצוני לנצל את נסיוןך הרב במלאכת הבנין ולבקשך לבנות עבורי את הבית. אינך צריך למהר, תעבוד ביסודיות, ותקבל ממני משכורת חודשית. אולם ברצוני לסכם עמך פרט שהוא חשוב לי ביותר, שהכל ייעשה באיכות גבוהה. לצורך זה עליך להקפיד שכל המפרט הטכני יכיל חומרים מתוצרת חוץ. ההוצאות על חשבוני. אתה תרכוש את כל הנצרך אצל היבואן, תחתום ואני אשלם.

הקבלן ניגש במרץ למלאכה, והקפיד למלא אחר ההוראות. יום אחד פנה אליו ידיד ואמר לו: מדוע הינך משתטה להשתמש בחומר כל כך יקר, הרי בג'נין או ביריחו תוכל לקנות אביזרים בזיל הזול. אמנם איכותם ירודה, אך בעל הבית לא יבחין בכך שכן המראה החיצוני שלהם נראה טוב ומשובח. על כן עצתי היא שתמכור את האביזרים מתוצרת חוץ, אשר אתה מקבלם חינם אין כסף, ותשלשל לכיסך הון רב. ובמקביל, בפרוטות ממש תרכוש סחורה זולה ובה תשתמש לצורך הבנייה. ואכן הוא התפתה, ועשה כעצת ידידו.

כעבור שנים אחדות נשלמה המלאכה, והאיש עלה לירושלים והביא לדודו את מפתחות הבית הבנוי. אך כאן נכונה לו הפתעה רבת! הדוד אמר לו: ראה, חלומי היה אמנם להגיע ביום מן הימים אל הבית היפה והנוצץ שבנית עבורי, אך אשתי מתעקשת ומסרבת בהחלטיות מרובה לעזוב את העיר ירושלים. אי לזאת, קח את המפתחות, הבית שלך!!

לשמע הדברים איבד "הבונה המסור" את הכרתו, ומשהתאושש אמר לו הדוד לא שיערתי שתשמח עד כדי כך במתנה היקרה. כך הוא סבר לתומו. אך את האמת ידע רק מקבל המתנה, הוא חש על בשרו את המציאות המרה אליה הוא נחשף ברגע קטון. עד עתה הוא היה סבור שהתנהלותו במשך שנות הבנייה היתה באופן שהוא מרויח על חשבון חוסר השלימות בבית שהוא בונה עבור הדוד. ועתה טופחת המציאות על פניו והוא נוכח לדעת שהוא עצמו המפסיד הגדול.

מוסר ההשכל זועק עד לב השמים! מי שאינו לוקח בחשבון באופן רציני את ה"אחרי מות" בכל יום מימי חייו, עלול למצוא את עצמו ביום מן הימים במצב דומה לזה של מיודענו הבנאי הרמאי. איננו חשודים חלילה ברמאות, בודאי לא כלפי הדוד שבשמים, אולם חוסר רצינות, אמינות ועקביות בעבודת ה' שלנו, עלולים לפגוע חלילה בשלמות הבית שאנו בונים ב"חלק" שלנו לעולם הבא.

על כן יכול סיפור זה להוות תמריץ נפלא כאמור, לעודד אותנו לניצול נכון של חיינו, למען לא נבוש ולא ניכלם לעולם ועד.

*

סיפורי סיפור זה לאחרונה לידיד, תלמיד חכם, והוא הוסיף לי תוספת חשובה, באומרו לי "בדידי הוה עובדא". ומעשה שהיה (לא משל!) כך היה. לפני כמה שנים פנה אלי אבי מורי שיחיה וביקשני לבנות עבורו בית, כדי שבבוא היום יוכל להתגורר במקום מגורי. נטלתי על עצמי בשמחה רבה את המצוה שבאה לידי, קניתי בית ישן ועל חורבותיו נבנה הבנין תחת פיקוחי.

קבעתי לעצמי כלל אשר הנחה אותי בכל שלב משלבי הבנייה, והוא שכאשר עלה בלבי ספק האם לעשות את הדברים באופן של לצאת ידי חובה או להדר ולדקדק כדי שיצא תחת ידי דבר מושלם, אנהג כפי שהייתי רוצה לעשות בבית הפרטי שלי! כך נהגתי וכך יצא הבית נאה ומושלם.

לימים נזקקתי לסכומי כסף גדולים לצורך חיתון ילדי, והחלטתי למכור את דירתי. אכן כך עשיתי, ושכרתי את דירת אבי שיחיה. ובינתיים אני הוא הנהנה הגדול מההידור שהידרתי בקיום מצוות כיבוד אב, לבנות עבורו בית מושלם. עד כאן דבריו.

כל תוספת מיותרת. המשל מזהיר אותנו כיצד לא לעשות. סיפורו של התלמיד-חכם מנחה אותנו היאך כן לנהוג. "ובחרת בחיים!" על ידי זכירת "אחרי מות".

מאמר "בינו שנות דור ודור"

מפי הגאון רבי חנוך פרידמן שליט"א

שיחה לחיזוק האמונה בעידן וירוס הקורונה

א. יסוד האמונה להכיר ש"בריותיך אנחנו"

כתב הרמב"ן סוף פרשת בא (שמות יג, טז), וז"ל: וכוונת כל המצות שנאמין באלהינו ונודה אליו שהוא בראנו, והיא כוונת היצירה, שאין לנו טעם אחר ביצירה הראשונה, ואין אל עליון חפץ בתחתונים מלבד שידע האדם ויודה לאלהיו שבראו, וכוונת רוממות הקול בתפלות וכוונת בתי הכנסיות וזכות תפלת הרבים, זהו שיהיה לבני אדם מקום יתקבצו ויודו לאל שבראם והמציאם ויפרסמו זה ויאמרו לפניו בריותיך אנחנו, עכ"ל.

הנה, יש ללמוד מוירוס זה לימוד גדול שמעניק הזדמנות לאמונה חושית. הנה וירוס זה מקורו מסין. הקב"ה מראה לעולם שהוא השולט על הכל. שהרי כל המדינות שבעולם עם כל חכמיהן אינם יודעים לשלוט על וירוס קטן, וסין שהיא מעצמה עולמית מרכסיסטית הדוגלת בכפירה, כביכול אין אנו בריותיו של בורא העולם, והכל נעשה מעצמו, מדינה זו היא בעצמה הפכה להיות מקור הסכנה לכל העולם, להורות כי כפירה היא סכנה לכל קיום העולם.

ב. השם יתברך הוא האויר של כל התבל

כתב בספר נפלאות מתורתך (עמ' נד) שיש סופי תיבות פעם אחת בתורה של תיבת "אויר" בפסוק (ויקרא יט, יב): ולא תשבעו בשמי לשקר וחללת את שם אלוקיך אני ה'. ולא תשבעו בשמי לשקר ס"ת "אויר". ובתיבות אלו עצמן, שהן תשבעו בשמי לשקר יש ר"ת של תיבת "תבל" שהיא העולם. והנה הופעה אחת של "אויר" פעם אחת בלבד בכל התורה, היא דבר נדיר, וצריך ביאור מה משמעותה במקום זה דווקא. וגם צריך ביאור מה משמעות הופעת ר"ת "תבל" בדיוק במקום זה.

ונראה, שהמשמעות היא, ששם ה' יתברך הוא אויר העולם. כי ידוע שכל דבר שהוא יותר נחוץ לקיום העולם הוא יותר בזול, מים הוא זול, לחם קצת יותר יקר, ודברים שהם פחות נחוצים פחות שכיחים ומחירם גדול יותר ואויר הוא בחינם, כי זהו דבר הכי נחוץ לעולם שאי אפשר לחיות אפילו שניה בלי זה, ושם ה' הוא אויר העולם, כי אין העולם מתקיים רגע בלעדי השגחתו. לכן, נרמז בס"ת אויר ור"ת תבל באותן תיבות שבאזהרה על שבועת שקר, שעל יד שבועת שקר, שמחלל את שם ה', הוא כמו מקלקל אויר העולם. וכל שכן מי שמפיץ כפירה בעולם שעוקר שם ה' מן העולם.

וגם אפשר להסביר דבר זה באופן הבא. כי עצם יצירת האדם לנפש חיה הוא על ידי ויפח באפיו נשמת חיים כמו שכתוב בבראשית פרק ב-ז וייצר ה' אלקים את האדם עפר מן האדמה ויפח באפיו נשמת חיים. הרי עצם יצירת האדם, בהבדל מבעל חיים, הוא הויפח באפיו. והנפש החיים מבאר, שקשר ה' עם מעשה בראשית אינו כמו אומן שכבר עשה כלי, ואח"כ הכלי קיים מצד עצמו, אלא הקב"ה מהווה הכל בכל רגע ורגע עכשיו כמו בתחילת הבריאה ואם היה מסלק עצמו כרגע היה הכל חוזר לתוהו ובוהו.

וברבינו בחיי על הפסוק ויפח באפיו נשמת חיים כתב: דע כי החוטם כלי לנשמה שלשם היא נכנסת ומשם היא יוצאת, ועל כן הצריכו חז"ל על מי שנפל בו מפולת לבדוק אותו עד חוטמו שנאמר כל אשר נשמת רוח חיים באפיו.

ויצא מזה שהויפח באפיו נשמת חיים כל רגע, הוא המקיים והממשיך של יצירת האדם, ומכיון שהקשר עם הבורא הוא דרך ויפח באפיו אם כן כפירה בה' היא סתירה מוחלטת לויפח באפיו נשמת חיים.

ולפי זה מובן, שסין, שהיא מקום הכפירה בעולם, היא המקור של זיהום וקלקול האויר. כי שם ה' הוא "אויר תבל" והכופר בזה מסלק את הקשר בין ויפח באפיו נשמת חיים לבין הנברא לבין הבורא.

ג. התשובה לכפירה היא התחזקות באמונה וביראה וסגולה לזה לברך בכוונה

החפץ חיים כותב בשם עולם (פרק ג), בבאור הפסוק וידעת היום והשבות אל לבבך כי ה' הוא האלקים אין עוד מלבדו, שכשתשאל אדם האם הוא מאמין, בודאי שיענה שבודאי. אבל האמת היא, שברוב המקרים, האמונה שיש לאדם עדיין לא נתפשטה ללב ולאברים. שאם היתה מתפשטת, אף אחד לא היה עושה עוול לחבירו, וגם היה מקיים הכל בבין אדם למקום. וכתב, שזה נכלל "בקטני אמונה", ומי גרם לשולחנן של צדיקים שיתבזבו לעתיד לבא, קטנות אמונה שהיה בהם (סוטה מת, ב).

והנה, גדולי ראשי ישיבות אמרו לנו להתחזק בברכות בכוונה ובקריאת שמע. ובצפניה (פרק ג פסוק ו-ז) איתא, שהקב"ה שולח פורענות לעולם כדי שעם ישראל ילמד לקח לעצמו. וכדכתיב: הכרתי גוים נשמו פנותם אמרתי אך תראי אותי תקחי מוסר. כלומר, הפורענות הבאה על הגוים היא, כדי שעם ישראל ילמדו יראת שמים. וכתוב מה ה' שואל ממך כי אם ליראה - וחז"ל דרשו אל תקרי מה אלא מאה, אלו מאה ברכות שמברכים כל יום (מנחות מג:). כל ברכה היא הכרת הטוב, ומי שנהנה בלי ברכה כאילו מעל (ברכות לה, א) וצריך האדם להחדיר ללבו מאה פעמים ביום, שכל מה שיש לנו הוא מהקב"ה, וזה מביא יראת שמים. שהרי מאה ברכות הן לתכלית "כי אם ליראה".

וכתב החפץ חיים (מכתבי חפץ חיים מכתב יב) וז"ל והנה אחי ורעי, רואים שנתגברה מאד מדת הדין בעולם אין לנו יום שאין שומעים שמועות נוראות ומחרידות, וכמעט שאין מדינה בעולם שיצאה נקיה ממדת הדין בשנה זו. עלינו להאמין שזוהי התראה מהקב"ה שנעשה תשובה, ומי יודע מה ילד יום וכל מה שנאחר לשוב בתשובה יגדל חס ושלום החרון אף בעולם.

וכתב החפץ חיים (פרק לה נדחי ישראל) וז"ל: כתוב בספרים שעיקר גדול הוא בתשובה, שיתבונן בנפשו גדול חסדי ה' אשר עשה עמו מעודו ועד עתה בכל עניו, ולעומת זאת יערוך רוב העונות והחטאים שגמל לקב"ה.

ביידיש יש שיר שילדים שרים (תרגום לעברית): יש לי מתנה יש לי שתי ידיים, יש לי מתנה יש לי שתי רגלים, יש לי מתנה יש לי שתי עיניים. כך צריך להרגיש האדם כשאומר ברכות השחר, כגון פוקח עוררים, המכין מצעדי גבר וכו'. וכן יכוין בברכות הנהנין של אכילה וכיו"ב להודות לה' על ההנאה והתועלת שיש לו מהמוזון וכו', וכן בברכות הראיה וכל כיו"ב.

ד. רצוננו לראות את מלכנו

וצריכים להתבונן בגודל הצרה שבתי מדרש ובתי כנסיות סגורים וזה גורם למיעוט תורה ותפילה ה' ירחם, וכאילו כמו שנאמר בסוכה (דף כח) משל לעבד שמזג כוס לרבו ושפך לו קיתון על פניו. וצריכים להבין מה גורם מצב כזאת ובמה לתקן. ובקרא כתוב (ישעיהו כט, יג) בפיו ובשפתיו כבדוני ולבו רחק ממני ותהי יראתם אותי מצוה אנשים מלומדה, ועל זה העונש הוא (שם פסוק יד): ולכן הנני יוסיף להפליא את העם הזה הפלא ופלא, ופירשו חז"ל (שבת קלח, ב) שזהו שכחת התורה.

ונראה, שמעוררים לנו לברך בכונה ולהכיר טוב עד כמה הוא זכות לעבוד את ה', ועד כמה חייבים לה' מה שזיכה לנו כל השנים לעובדו בתורה ובתפילה, ורוצים גם מאתנו שיהיו נכספה וגם כלתה נפשי לחצרות בית ה'.

ונראה, שכמו בזמן יציאת מצרים שחז"ל מספרים לנו שהגיע זמן הגאולה והכלל ישראל היה ערום מן המצות, והקב"ה המציא להם המצות של דם פסח ודם מילה כדי שיזכו על ידם.

חז"ל כתבו שפעם אחת בצער כמו מאה פעמים בלי צער, וכתב החפץ חיים שאדם שמקיים מצוה בצער מתרבה אהבת הקב"ה אליו מאד. ונראה, שהקב"ה ממציא לנו את המצוות ללמוד בבית ולהתפלל בכוונה עם כל המפריעים של ילדים קטנים וכיו"ב, כדי שעל ידי מצוות אלו שנעשה בצער תתרבה אהבת הקב"ה אלינו ויסיר מעלינו את ההנהגה של "שפך קיתון על פניו".

והחפץ חיים כותב עוד בנפוצות ישראל (פרק ז) על זה שהרבה מכלל ישראל גלו לארצות רחוקות. והמשיל הרצון להשאר במקום שהתורה חזקה שם ולא לצאת למדינות שאין התורה חזקה שם, לבקשת ילד קטן שאומר לאבא, נכון שכאן צר לנו המקום, ולכן הרבה מאחי יוצאים החוצה מחמת הדחק, אבל הבן הקטן אומר, אבא, אני לא רוצה

לעזוב אותך, מה אני אראה בחוץ רק בהמות רועים, אני רוצה לראות הנהגתך, ואיני חפץ לזוז. וכתב הח"ח שבגלל זה האבא אוהב את הבן יותר וצריכים אנו להתחנן ולבקש מה' שנחזור במהרה לבתי המדרש ולבתי הכנסת, משום שבית מדרש ובית כנסת הם החיים שלנו, אי אפשר בלי זה.

ויש מדרש נפלא על זה בשיר השירים רבה (פרק א פסוק ד) על הפסוק נגילה ונשמחה בך. מעשה בזוג שלא היה להם ילדים עשר שנים, ובאו לרשב"י להתגרש, ואמר להם רשב"י כשם שנשאתם זה לזו במאכל ומשתה, כך הפרדו מתוך מאכל ומשתה. וכטוב לבו, אמר הבעל לאשתו קחי את החפץ הכי יקר אתך לבית אביך, והאשה נתנה לבעל לשתות עד שהשתכר, כשקם משכרותו מצא עצמו בבית אביה, והוא התפלא על זה, ושאלה אותה מה הוא עושה שם, והיא הסבירה לו שהוא החפץ הכי יקר שלה. ורבי שמעון בר יוחאי התפלל עליהם ונפקדו בילד. כותב המדרש, אם אצל לבשר ודם, הרגשה שזה דבר הכי יקר מועילה לזוג שלא להתגרש ולהתברך בפקידת עקרים, קו"ח אצל הבורא, כשנאמר לו שהוא הכי יקר לנו, שהקב"ה ודאי יפקדנו ויגאלנו.

ה. לפום צערא אגרא

זכורני, שפעם באמצע לילה, אולי בשתיים בבוקר, יצא לי להשתתף בלויה של אדם שהיה סומא, עוד מגיל שלושה חדשים, ואעפ"כ הצליח בחייו להקים משפחה והשתתף בשיעורי תורה, והיה לו עבודה, וגם ניגן בכלי נגינה. איש זה היה בפתח מתמיד בזמן שהרחובות היו מלאים בורות, היאך ילך להתפלל לפנות בוקר כאשר אינו רואה את הבורות. והספדתי אותו באמצע הלילה לפני קהל מועט בסיפור שספר החפץ חיים. והוא, שבמלחמת עולם הראשונה היו מאות אלפי פליטים שקודם המלחמה היה להם כל טוב ועכשיו היו בחוסר כל, והחפץ חיים בקש מאלו שעדיין היה להם משהו, שיכניסו פליטים הביתה. והיה נסיון קשה לכולם. והיה שם אופה אחד עני שקמץ מלחמו ליתן לפליטים. והחפץ חיים סיפר שם לבעלי היכולת, שפעם מלך בא לבקר במחנה הצבא, והיו אמורים לעשות אימונים. אבל קודם שהתחילו, שאל המלך בשלום החיילים, וספרו לו שלא נותנים להם לאכול כמו שצריך, וכנראה שרי הצבא גונבים הכל לעצמם, והמלך בדק ומצא שזה נכון. ושאל אם אחד מחיילים הפשוטים יכול לפקד על האימונים. ועמד טירון אחד פשוט ואמר, שהוא חושב שיכול, והעביר לו המלך את שרביט ההנהגה. ולמעשה הנהיג הטירון ההוא את הצבא בכל גדודיו בצורה מצויינת. כאשר נגמרו האימונים, פנה המלך לגנרל, שהיה המפקד העליון, ואמר לו: ראה איזו משכורת גבוהה אני נותן לך וכמה מועט אני נותן לטירון הזה, ולעומת זאת, ראה מה אתה נותן לי ומה הוא נותן לי. ואמר החפץ חיים ששאלה זו ישאלו לכל אחד כמה נתן לך הקב"ה ומה החזרת לו.

ו. אהבת ה' מביאה לידי גאולה

החפץ חיים כתב בתורת הבית (פרק ה) שכתוב ביהושע בשעת מלחמת יריחו, "והגית בו יומם ולילה כי אז תצליח דרכך ואז תשכיל", וזה בשעת מלחמה. רואים, שקיום והגית בו יומם ולילה נוגע להצלחה לא רק בעוה"ב אלא גם בעוה"ז ומועיל לשמירה מאסונות, שהרי כל זה נאמר ליהושע בשעת מלחמה.

ובספר נפלאות מתורתך (עמ' תרנא) הראה הופעה של משפט שלם "בו אהבה צאו עמי" היוצא מראשי תיבות של הפסוק (שמות יב, ז-ח) אשר יאכלו אותו בהם ואכלו את הבשר בלילה הזה צלי אש ומצות על מרורים יאכלוהו. וביאר שם, שכשהיו ישראל ערומים מן המצות, המציא הקב"ה לעם ישראל מצוות שיש בקיומן מסירות נפש, ועל ידי התעסקותם בזה באו לידי אהבת ה', כי אחר הפעולות נמשכים הלבבות (חינוך, מצות איסור שבירת עצם), וזה לעומת זה התעוררה כנגדם האהבה העליונה אליהם ונאמר להם "צאו עמי", שהיא הגאולה.

ז. קריאת שמע הוא היסוד של אין עוד מלבדו והוא עשה עושה ויעשה כל המעשים.

הזכרנו לעיל את קריאתם של גדולים לכוין בקריאת שמע.

והנה, כתוב בספר נפלאות מתורתך (עמ' שנ) ששלש פעמים יש ראשי תיבות "כלביא" בכל התנ"ך, והן:

שמואל א (ב, ט): "כי לא בכח יגבר איש"

תהלים (מד, ד): "כי לא בחרבם ירשו ארץ"

ע"ש מה שנתבאר בספר.

והנה פשוט, שחכמה, גבורה ועושר זה הכל מה'. אבל עדיין קשה. מהו הרמז "כלביא", והרי לביא זה תמיד הסמל של גבורה, וכאן הכונה הפוכה, שאין לאדם גבורה, אלא הכל הכל ביד ה', ונראה לבאר על פי מה שכתוב בפרשת בלק "הן עם כלביא יקום" ואמרו חז"ל, שחוטפין ק"ש ואויביהם נחטפים. הרי, שקריאת שמע היא הראיה שעם ישראל יודעים שהגבורה היחידה הוא הקב"ה, וזהו ה"לביא" של עם ישראל, כחו של הקב"ה, שהוא חרב גאוותנו.

ח. גלגל הגאולה יתגלגל מהר כשיגיע הזמן

החפץ חיים הקשה במכתבי חפץ חיים (מכתב כ) למה התורה מספרת לנו ותכחש שורה, הרי התורה אינה מגנה אפילו בהמה טמאה, ולמה לדבר בגנות הצדקנית שרה אמנו. ואמר הח"ח שהתורה מרמזת, שלפני ביאת המשיח כלם יגידו שהאמינו באמונה שלימה בביאתו. אבל הקב"ה, בוחן כליות ולב, יודע שהאמונה הייתה באמת חלשה, דאם האמינו באמונה שלמה, איפה היתה ההכנה במעשיהם לביאת המשיח, ולכן רמזה התורה לא כי צחקת. ונראה שבתקופה רגילה היה קשה לרבים לצייר האיך ישתנה כל העולם ברגע אחת כשיבא משיח, אבל כאן ראינו בוירוס הזה שכל העולם השתנה ברגע, ולכן קל לצייר גם כן כי פתאום יבא האדון אשר אתם מבקשים, וזה חיזוק גדול לאמונה מוחשית לביאת המשיח.

והגאון רבי אלחנן הביא מהחפץ חיים, שלפני משיח גלגל העולם ירוץ מהר מהר, ששינוי שהיה נמשך מאות שנים, עכשיו נעשה בכמה חדשים. וזה היה בזמן החפץ חיים עכשיו שנויים אלו נעשה ברגעים ספורים, כמו עכשיו עם הוירוס. ורבנו אפרים על התורה על הפסוק ואל הבקר רץ אברהם ויקח בן בקר רך וטוב כתב וז"ל וירצ' לקראתם מפתח סופי תיבות צמח, אמר לו הקב"ה אתה רצת לקראת המלאכים, חיך אני פורע לך בזמן המשיח, שנאמר רץ לקראת רץ ירוץ (ירמיה נא-לא) ומתי יהיה זה כשיבא משיח שנקרא צמח. והרי כאן רמז, שתתמהר ביאת המשיח כאשר יגיע הזמן.

ט. תפילה מועלת לשנות סדרי עולם

הרמב"ם בהקדמה למשנה תורה כתב, שאף שאי אפשר לחז"ל להוסיף על מצות התורה, אבל מקרא מגילה אינו הוספה על התורה אלא בא להודיע שאמת מה שכתבו בתורה כי מי גוי גדול אשר לו אלקים קרובים אליו בכל קראנו אליו.

ובנפלאות מתורתך (עמ' מ) הביא הופעה של ר"ת "אדר" (אחת משתי הופעות בתורה), כשדבר לבן עם אליעזר וכששמעו "את דברי רבקה" (בראשית כד, ל) ר"ת אדר. ע"ש מה שביאר.

ונראה לבאר הופעה זו על פי דברי האור החיים הקדוש בפסוק לפני זה, שכתב שמתחילה, לבן רצה להרוג את אליעזר, כי חשב שובדאי עשה מעשה מכוער שהוא אדם מבוגר והיא בת שלש שנים, ורק עכשיו כששמע דברי רבקה השתנתה דעתו מקצה אל הקצה.

ובחפץ חיים כתב בשם עולם חלק ב פרק יד שאחד מדרכי ה' להביא הגאולה הוא לשנות דעתם של הגוים. וזה ראינו בפירוש, שאחשורוש והמן נמשלו בחז"ל לבעל התל ובעל החריץ והאיך פתאום ידיד המן נהיה ידיד מרדכי, ויש לומר שזה הכונה "אדר" שבשניהם היה התהפכות הדעת לגמרי כמו שפירש האור החיים. וגם פה ראינו בארץ ישראל, שתיכף אחר יום כיפור קטן בערב ראש חודש ניסן, שהיו בבחינת מה שכתוב בתורה "כי מי גדול אשר אלקים קרובים אליו", וכמו שכתב הרמב"ם דמיירי שישראל נענים בתפילתם בעת צרה, הנה תיכף התהפך מה שהיה השונאים הגדולים בממשלה, והיו להם כל הכלים והאפשרויות לבצע מה שרצו, וה' ביטל מחשבתם.

והחפץ חיים כתב בשם עולם (פרק ז) על הפסוק "בזאת יתהלל המתהלל השכל וידוע אותו כי אני ה' עושה חסד משפט וצדקה בארץ כי באלה חפצתי נאום ה'", שהלא חכמה גבורה ועושר זה הילול של שטות, כי זה מתנת אלקים,

אבל "השכל וידוע אותי", באר החפץ חיים, שאם ה' היה מתנהג עם האדם תמיד באותו דרך לא היינו רואים מה להתבונן, אבל מכיון שרואים שמשנתנה ההנהגה אצל האדם קודם הנהגה של חסד, אחר כך של משפט של דין והולך לו קשה, ובאמצע המשפט, פוסק ונהיה יותר קל הנהגה של צדקה, צריכים להתבונן שזהו דרכו של הקב"ה שמלוה לאדם כי מי שרוצה להקיף יקיף (צדקה), אחר כן כשאין האדם שב בתשובה יש משפט, עונשים, ובאמצע המשפט הקב"ה מקיף העונש הנהגה של צדקה, וכמו כן צוה ה' לכם להלוות "חסד", אחר כך לקחת משכן "משפט" החזרת המשכון צדקה.

ממה שכתב הרמב"ם בהקדמה למשנה תורה רואים מזה מה גדול כח התפילה, אמת מה שכתוב בתורה כי מי גוי גדול שאלוקים קרובים אליו בכל קראנו אליו, וראינו בחוש שתיכף אחרי יום כיפור קטן השתנתה ההנהגה לגמרי. וצריכים ללמוד מזה כמה גדול כח התפילה.

י. צריך להתפלל על הדור

ידועים דברי חז"ל, שהמבול נקרא "מי נח", אף שטרם נח להציל העולם על ידי בניית התיבה ק"כ שנים, אבל הפסוק מאשים אותו על המבול מפני שלא התפלל על דורו. והנה, הגרע"א כתב לומר בשעת מגיפה התפילה קל רחום שמך קל חנון שמך אנו נקרא בשמך עשה למען שמלך, והחפץ חיים שמירת הלשון שער התבונה (פרק ז) מביא מתנא דבי אליהו (פרק יט) שצריכים לבקש רחמים על כלל ישראל. והוא לומר: רבש"ע ראה נא בענינו וריבה רבינו ויעלה עלבוננו לפניך וכל כמה בעה"ב יש בישראל שאין להם פרנסה ועוסקים בתורה בכל יום תמיד וכו', וללמד זכות כמה פיסחים וכמה סומאים שיש בישראל שאין להם מזונות ונותנים שכר למלמדים שילמדו עם בניהם תורה וכו' אבינו שבשמים הזכות כמו, אלמנות ויתומים שיש בהם בישראל שעוסקים בתורה ובמצות בכל יום וע"ש. וכתב על זה החפץ חיים, מזה יוכל ללמוד כל אדם איך שצריך כל אחד מישראל לעורר רחמיו לפני הקב"ה על ישראל בדברים אלו וכיוצא בהם.

כתב החפץ חיים (מכתבי החפץ חיים מכתב מ) וז"ל והנה בימינו אלא האחרונים הראה לנו השי"ת ענינים ומקרים נוראים שהם למעלה מדרך הטבע. כמעט שאין מדינה ומדינה בעולם, שיצאה נקיה ממדת הדין בעת האחרונה וחלילה לנו לומר שבמקרה באו, אלא כלם מיד ה' שאימתו עלינו ונחרד מאימת דינו הקשה, ולא חפץ הקב"ה אפילו במות רשע כדכתיב ביחזקאל "החפוף אחפוף במות המת כי אם בשונו מדרכו וחיה". וכתב החפץ חיים (מכתבי חפץ חיים מכתב י) וז"ל: ולפלא גדול יש על מה שאין העולם מפחד כלל, בעת שהננו רואים כל הפקידות שנאמרו בתפילת נתנה תוקף נתקיימו בשנה זו, ואין איש שם לב על זה, וכל אחד ואחד, הלא צריך לירא לנפשו מאימת הדין הקשה השורר בעולם עכ"ל. ומי פילל, ששנים לא כל כך רבות אחר כתיבת מכתב זה, פרצה השואה האיומה והנוראה, ועם ישראל שתה את כוס התרעלה עד תומה.

יא. עוד מדברי הח"ח בדרכי התשובה בעת צרה

ובנצח ישראל (פרק לה) כתב עוד הח"ח, אחר העיקר הראשון שהוא חרטה וקבלה, וז"ל: וכתבו שעיקר גדול הוא בתשובה שיתבונן גודל חסדי ה' אשר עשה עמו מעודו ועד עתה בכל עניניו, ולעומת זה יערוך רוב העונות והחטאים שגמל לו לקב"ה, עכ"ל.

וכתב עוד שם, והעיקר שבכולם שיראה הבעל תשובה להוסיף בלימוד התורה בכל מה שיוכל במקרא או במשנה ואם אינו בן תורה עכ"פ יראה להוסיף אומץ במדת הצדקה וחסד ואפילו אם אין לו משלו, יראה לזרז חבריו לצדקה וחסד ולהחיות העניים שכל זה מועיל לו לאדם להאריך ימיו ושנותיו ולכפר על עוונותיו כדכתיב בחסד ואמת יכופר עון עכ"ל.

עוד כתב החפץ חיים (שמירת הלשון שער התבונה פרק ד) עצה להנצל ממידת הדין, וז"ל: והנה מה מאד צריך האדם לחזק את עצמו במדה זו לדון את כל אדם לכף זכות כי ע"י מדה זו דכף זכות וכן להיפך ח"ו, נקל להאדם להעלות על עצמו שם צדיק או רשע לעולם, כי ידוע הוא דחובתו של האדם וזכותו תלויים לפי רוב מצות הוא בגדר צדיק ואם רוב עונות הוא בגדר רשע וכו' וכתב עוד שם וז"ל והנה כל זה תלוי לפי ההנהגה שהנהיג את

עצמו בימי חייו עם הבריות אם דרכו היתה לדון אותו לכף זכות, דנים אותו גם כן לזכות כדאיתא בשבת (קכז). ואם דרכו היתה ללמד חובה על הבריות ולדבר עליהם רע גם מלאכי השרת מדברים עליו רע למעלה עכ"ל.

עוד שם (בשמירת הלשון שער ב פרק ח) בענין מעביר על מידותיו וז"ל: אפילו אם לא היו מוחלין לו בשביל זה אפילו על עבירה אחת בשלמות ורק להקל עונשו, גם כן כדאי לו וכנ"ל, וכל שכן אם מועיל לו בשלימות עבור עבירה אחת, ועל אחת כמה בזה שידוע לנו שמוחלין לו עבור זה על כל עבירות שיש בידיו אפילו אותן הנקראים בשם פשע, עכ"ל.

ובזכור למרים (פרק ג) הביא מדרש, שאמר הקב"ה מכל הצרות הבאות עליכם אני יכול להציל אתכם ומשוט לשון תחבא. וכתב על זה וז"ל: וכל שכן בענייננו, המשפט הוא לפני מלך מלכי המלכים הקב"ה בעצמו, שהוא אלקי המשפט, והוא אומר: מכל הצרות הבאות עליכם אני יכול להציל אתכם, וההצלה הזאת כוללת מכל הפגעים והצרות, ואך משוט לשון תחבא, עכ"ל. וכתב עוד שם: ובאמת עבור פתקא כזו שהקב"ה מבטיחו לעמוד לימינו להצילו מכל הצרות הבאות לעולם, כדאי לאדם אם בעל נפש הוא לקבל על עצמו כל הדינים הקשים בעולם, עכ"ל.

ובחפץ חיים (שמירת הלשון שער התורה פרק ג) בשם התנא דבי אליהו אם ראית שיסורין המשמשים ובאים עליך רוץ לדברי תורה ומיד היסורין בורחים ממך, שנאמר לך עמי בא חדרוך וסגר דלתיך בעדיך, חבי כמעט רגע עד יעבור זעם.

יב. חובת בטחון בעת הזאת ובענין ליל שימורים

ז"ל המדרש ויגש (הובא בחפץ חיים מחנה ישראל שער האחרון פרק ב) וז"ל מי היה מחכה לאברהם ושרה זקנים שיולד להם בן. מי היה מחכה ליעקב שעבר במקלו את הירדן שיעשר. מי מחכה ליוסף שעברו עליו כל הצרות האלה שיהיה מלך. מי מחכה למשה שהושלך ליאור שיהיה כמו שנהיה. מי מחכה לרות שהיתה גיורת שתהיה חוזרת למלכות ישראל. מי מחכה לדוד (ר"ל שהיה נרדף גדול) שיהיה מלך עד סוף כל הדורות. מי מחכה ליהויכין שיצא מבית האסורים. מי מחכה לחנניה מישאל ועזריה שיצאו מתוך האש. מי מחכה לישראל בימי המן שיצילם הקב"ה. מי מחכה לסוכת דוד הנופלת שיקימו הקב"ה, שנאמר "ביום ההוא אקים את סוכת דוד הנופלת", עכ"ל והסביר החפץ חיים, שככונת המדרש היא, שהדברים שמנה שם היו דברים מופלאים לכאורה, ואעפ"כ ראינו בעינינו שהתקיימו, כן יקרה לעם ישראל בביאת המשיח שיקבץ נדחינו ויקים לנו סוכת דוד הנופלת.

וזוהו מעיקרי האמונה הבטחון בישועת ה', וכן היה במצרים, כמו שכתב הספורנו פרשת בא (שמות יב, יא) על הפסוק "מתניכם חגורים", שיהיו מזומנים לדרך, כענין וישנס מתניו, להראות על בטחון בלתי מסופק בא-ל יתברך בהיותם מכינים עצמם לדרך בעודם בבית הכלא.

הרי, שחלק מחובת מצות קרבן פסח שניתן לכלל ישראל אז, כדי שיהיה להם זכות להגאל, כמו שכתוב במכילתא, היה הבטחון המוחלט שיגאלם ה', ואע"פ שעכשיו הם בכלא הם מכינים עצמם לדרך.

וכן הוא ברבינו בחיי על הפסוק שם "וראיתי את הדם ופסחתי עליכם", שכתב רבינו בחיי, שלא הדם מסיר מגיפה, ולא הסרת הדם מביא המגיפה, אלא שהדם על הבתים היה סימן שיש להם בטחון בה' שלא חששו להקריב קרבן פסח, ולא פחדו מלשוט אליל מצרים.

וכתב רבינו בחיי שבגלל שיש להם בטחון ראויים הם שלא יהיה בהם מגיפה.

בתקווה שהקב"ה יוציאנו מצרותינו וישלח לנו משיח צדקינו

אמן

ברכת יוסף

קהילת "ברכת יוסף" – גבעת שאול ירושלים

גליון 2 – תזריע מצורע תש"פ

מתורתו מורנו הגאון רבי יהודה אריה הכהן רפפורט שליט"א

שיחה בימי הספירה ונהנוגע לימי מגיפת הקרוונה

[ניתן לשמוע בקו בית הכנסת 043760593]

וצריך להבין, וכי היה חסר משחו בהתמדת הגר"א כל השנה, ומה היה לו להוסיף בימים אלו, אלא נראה שהכוונה, שיש דברים שצריכים להעשות, והם דוחין הלימוד, אמנם מתי להתעסק בהם, לגבי זה באה הנהגת הגר"א, שימים אלו שהם ימי הכנה, צריך "פרישות גדול למאד", היינו לדחות כל שאר הדברים ולעסוק בתורה בלבד, וזהו בחינת "פרישות" לפרוש מכל עסקי העולם.

וזהו שהתחיל הנהגה זו לאחר הפסח, והרי ההכנה מתחילה כבר מתחילת ימי הספירה, אלא שכל עוד קיימים לפנינו ימי החג, ומחוייבים לעסוק בשמחת החג ובמצות אכילת המצות, הרי שא"א למצוות מעשיות אלו להידחות לזמן אחר, שזמן ומצוותן נקבעו בימים אלו, אבל אחרי החג, אין שום הלכות המיוחדות לימים אלו, אזי דחה כל עסק אחר הנצרך להעשות, עד לאחר חג השבועות, כנ"ל לפרש כוונתו.

ועדיין קשה, והרי אי"ז ההכנה בה עם ישראל הכינו את עצמם באותם ימים, ומצאתי שהאלישיך הקי מבאר, דכבר הנביא שאל שאלה זו ואעתיק דבריו, בפירושו לנביא זכריה [פ"ט פס' טז] וכך כתוב שם, **גילי מאד בת ציון, הריעי בת ירושלים, הנה מלכך יבוא לך, צדיק ונושע הוא, עני ורוכב על חמור ועל עיר בן אתונות, פס' י"א, גם את בדם בריתך שלחתי אסיריך מבור אין מים בו, פס' י"ב, שובו לביצרון אסירי התקוה, גם היום מגיד משנה אשיב לך.**

מבאר האלישיך, דהפסי מדבר על ביאת המשיח, שהוא מצד עצמו צדיק ונושע, אלא שכלל ישראל אין להם זכויות, והוא כעני שאין לו ממון, היינו שחסר לו דבר שהוא חוץ ממנו, והדרך היחידה שעל גביו הוא יכול לבוא, זהו רוכב על חמור, היינו זכות יגיעי תורה כחמור הוא יששכר, ועל זכות תינוקות של בית רבן, שהן הבל שאין בו חטא, וזהו עיר בן אתונות, ועיי' זכות התורה, ולא בחרב ולא בחנית ישלוט בעולם, וכתב שפשט זה מהזוה"ק הוא.

ושמא תאמר, הלוא בדם בריתך שלחתי אסיריך, היינו הרי ממצרים נגאלו בזכות המילה, [ודם הפסח], ולמה כאן רק בזכות התורה, באה על זה התשובה, מבור אין מים בו, היינו שלא היה להם תורה המשולה למים, כי לא ניתנה עדיין, לכן אינה מעכבת, אבל לאחר שניתנה תורה, היא העיקר שבה תלויה הגאולה, לכן שובו לביצרון אסירי התקוה, אתם המקווים להיגאל בגלות האחרון, שובו למבצר ולמעוז שלכם, שהיא התורה, [וממשיך שם, שמא תאמרו, אי אפשר ממה נתפרנס, גם היום מגיד משנה אשיב

נתחיל בדברים ידועים ופשוטים, אבל כמו שכתב המס"י [בהקדמתו], שבלי לחזור ולהתעורר באותם הדברים הידועים, לא תשפיע הידיעה הכללית, על הנפש והמעשים.

הנה הימים האלו הנקראים בין פסח לשבועות, הם חלק ממערכה אחת, עד כדי שהרמב"ן מתייחס לימים אלו כימי חוה"מ, הוי אומר חג אחד ומהלך אחד ותחילתו בפסח וסופו בשבועות.

מצינו שם חדש בנביא יחזקאל [פרי' מ"ה פס' כ"א], שמכנה את חג הפסח "חג שבועות ימים", ומפרש רש"י שם, שכיון שמהפסח מתחילים שבעה שבועות של הספירה, קרוי הפסח על שם זה, והיינו כמו שחג השבועות שמו ע"ש השבועות שקדמו לו, כך גם חג הפסח שמו ע"ש השבועות המתחילות ממנו והלאה, הרי ששני הימים טובים שבקצוות הספירה שמים וענינם אחד, שניהם ע"ש ההכנה שבין זה לזה.

ההכנה המדוברת היא הכנת האדם, הכשרתו להיות ראוי בגופו ונפשו ורוחו, הגדרה יפה נמצא באוה"י הקי, שמפרש וספרתם "לכם", היינו בשבילכם, [כמו שמפרשים חז"ל, לך לך להנאתך וטובתך], שע"י הספירה יטהרו ויזדככו ויוכלו לקבל את התורה, כספירת נדה לטהר עצמה, ובדרך רמז כ' שם, שנשמות בני ישראל בחינת הלוחות, לזה אמר וספרתם לכם, פירוש באמצעות מנין זה אתם מאירים כסנפיריון את עצמכם ע"י, ויש להוסיף ולפרש, שהתורה חלה ונתפסת בגופי בני"י, כמו הכתב על הלוחות, ולכן כשם שהלוחות היו מסנפיריון, שהוא דבר המאיר, שיש בו אור, כך גופות בני ישראל צריכים להיות מאירים וראויים, כדי לקבל התורה בעצמותם, וזהו **וספרתם לכם**, שתעשו ותהפכו את עצמכם לסנפיריון.

אבל איך הכנה זו נעשית, לכאוי היינו צריכים להתחקות אחרי מעשי אבותינו בזמן ההוא, כשיצאו ממצרים עד בואם להר סיני, היאך הכשירו עצמם, אבל יש ללמוד מהנהגת הגר"א במעשה רב, מהי העבודה הנצרכת כדלהלן.

וכך הובא לשון הגר"א במעשה רב, [תוספת מעשה רב נ"ה], אחרי שהביא מנהג הגר"א, שתיכף לאחר הפסח ישב ללמוד בפרישות גדול למאד, ואמר [הגר"א] שהם ימי הכנה לקבלת התורה עד חג השבועות עכ"ל.

מבואר שהכנתו היתה ע"י עסק התורה, ואף שמצווים תמיד ללמוד תורה, אבל כהיום חיובו גדול יותר, כי הימים הכנה למתן תורה.

לך, את המן שירד לאבותיכם במדבר, יירד שנית, אשוב ואתן לכם מן, וזהו שהראה להם ירמיהו צנצנת המן].

מבואר דשאני עבודת בניי בהיותם במצרים, שאז כדי להיגאל, נדרשו להתעסק במסייני של דם המילה ודם הפסח, אבל עתה בגלות האחרון, שהיא לאחר שכבר ניתנה להם תורה, רק באופן הזה תבוא הגאולה, ועליה ירכב המשיח.

וכמה נצרכת ידיעה זו לנו, בהיותינו עומדים בין פסח לעצרת, והננו מכינים עצמינו לקראת מתן תורה, נדע נאמנה, שאצלנו כדי לגרום ליציאת מצרים הגדולה, זו שאנו מחכים לה, היינו הגאולה השלימה העתידה, ושאונו אסירים בתקוותה, היא תבוא רק עיי התורה ויגיעתה, כלשון האלשיך, יגיעי תורה המשולים ליששכר חמור.

והנה בימים כתיקונם, כשבתי המדרשות פתוחים, ומקומות התורה פועלים, יותר קל לדבר על הכנה זו, אבל כהיום שנמצאים הרבה בבית ומטופלים בבני הבית הילדים והבחורים, הרי זו העבודה היותר קשה, ולכאוי אין העת מוכשרת כלל להכנה זו, אלא שיש לידע שני דברים החשובים מצד עצמם.

הדבר הראשון, הרי אותו עסק הלימוד בא להכשיר את הלומד להיות גופו ראוי, היינו לא שעוד דף גמרא הוא הנצרך, אלא הכשרת הגברא הנהיית עיי אותו דף, ממילא כפי יכולתו לעסוק בתורה, אי באותו מצב יעשה וישתדל, הרי סגי בזה להכשיר את עצמו.

והדבר השני, והוא חשוב לאין ערוך, ידוע שכל עסק התורה מוליד באדם אהבת תורה ותשוקה לעוד תורה, ונראה שהמכוון בהכנה הגדולה שעיי עסק התורה, היינו שעיי גדילה התשוקה והציפיה למתן תורה, וכפי שהארך החינוך במצות ספיה"ע, שזה מה שהביא את מצות הספירה של הימים בעת ההוא, כשהיו בניי מחכים כעבד ישאף צל, וספרו הימים מרוב תשוקה להגיע לקבל התורה, אף אנו פועלים ומכינים עצמינו באותו מהלך, מעוררים את החשק הגדול, ועסק התורה בוודאי מוליד חשק זה ביתר שאת, אבל גם כשיש מפריעים והאדם מחכה ומצפה ללמוד, הרי זו עיקר ההכנה.

ידוע הרמז שרמוז בקדמונים, עה"פ, אם תבקשנה ככסף וכמטמונים תחפשנה, אז תבין יראת ה', דמטמונים נוטריקון מייט מונים, והמכוון שבימים אלו שמונים מייט יום, אזי הראוי לבקש לצפות ולחפש, שעיקר עבודת הימים לחכות ולהשתוקק לקבלת התורה.

ובסייעתא דשמיא ראיתי לאחרונה בדברי החי"ח בספרו מחנה ישראל, שכל דבריו שם אל אותם הנלקחים לעבודת צבא הקיסר, ולא יוכלו לקיים כל מצוות ה', ושם מביא ביאור בהפסי שאומרים כל יום בפסודי"ו, ישמח לב מבקשי ה'.

וכך מפרש החי"ח, ששונה הנהגתו של הקב"ה מכל הנהגת בשר ודם, והמשיל למי שבא בקשרי שידוכין עם אחד, ולבסוף המחותר לא יכול היה לעמוד בסיכום הכספי, וממילא השידוך נתבטל, והלך והשתדך עם אחר, כשהגיע זמן החתונה והזמין את מכיריו, העירו לו, שיזמין גם את המחותר הראשון, וסירב ואמר, אין לו איתו שום דבר, היתה הו"א ונגמרה, זו הנהגת בו"ד, אבל הנהגת הקב"ה אינה כן, אלא מי שהיה מבקש ולא הצליח, כי נאנס וכדו', ישמח לב מבקשי ה', דסגי בלהיות מבקשי ה' כדי לזכות בכל הטוב, וכל זה כותב החי"ח לחזק ידי הנלקחים לעבודת הצבא, שיעוררו עצמם כל הזמן לחשוק ולרצות, וממילא גם לנצל כל מעט שאפשר לעשות, שעיי"ו יכללו במבקשי ה', והדברים מתאימים מאד לנו במצבינו.

ונראה דהרי הפעולה הנפעלת באדם, נהיית בעיקר עיי כלי הנפש, ובזה הרצון והתשוקה קובעים יותר מאשר כלי המעשה, כי הנפש שייכת לרצון, והרי רצון עצמו מכונה נפש, כהכתוב ואם יש את נפשכם, ולכן היי"קדשנו במצוותיו" וטהרת הלב, שהיא ההכנה הגדולה לקלוט דברי תורה, תלויים בזה.

דבר נוסף בעבודת הימים האלה, מבואר בכל הסה"ק, היא ההקפדה על הנהגת בין אדם לחבירו, וידוע שלכן מתו תלמידי ריי

בעת הזאת, כי בזמן הזה התביעה בנייהוגי בין אדם לחבירו ביתר שאת, וטעם הדבר כי התורה ניתנה לעם ישראל כולו, אין כל יחיד זכאי מצד עצמו לקבל מתנה זו, רק הכלל כולו, וההשתייכות לכלל נמדדת כפי מצבו של כל יחיד בעת הזאת, וכמו שמצינו בהלכי רי"ה, שמי שמתפלל יחידי, נידון יחידי, ואי מתפלל עם ציבור, או עיי"פ בזמן שהציבור מתפלל, נידון יחד עם הציבור כולו, חזינן שהקובע בהיחס לכל יחיד, אי הוא חלק מכלל, או יחידי, תלוי בהנהגה בזמן הזה.

כך גם לגבי להיות זכאי לקבל תורה, הרי תלוי היאך מתנהג כעת, אי מקפיד על כבוד חבירו, וכן אם עוסק בהטבה לשני, הרי הוא מעמיד עצמו כחלק מן הכלל, ואי לאו חיי"ו הרי הוא בא ביחידי.

והרי כך שנינו במשניי באבות שיי"אין התורה ירושה לך", ומאידך הכתוב אומר, "תורה ציוה לנו משה מורשה קהילת יעקב", שהתורה כן באה כירושה, אלא שההבדל בין "לך" לבין "קהילת יעקב", התורה אכן באה כירושה, נחלה ממילא באה, לקהילת יעקב, לכלל כולו, אבל "לך" אינה ירושה, לכל הבא כיחיד, אינה ירושה לו, אינו זכאי לה, ממילא אחת העבודות החשובות והנצרכות לכלול עצמו כציבור כחלק מהכלל.

והנה זימן הקב"ה כהיום, שרוב הזמן יעבור על כל בית ובית בישראל, שיהיו עסוקים עם בני ביתו, וכנראה שזה המבוקש כעת, לצאת מעצמו ולהיות מחובר יותר לסביבתו הקרובה, גם זה חלק מהיתכללות בכלל, ואפשר להתייחס לזה כחלק מהעבודה לקראת מתן תורה.

עוד הרגשה בזה, הנה עם ישראל מכונה כלפי הקב"ה עם קרובו, כביכול היחס כאל קרובים, ויש לדאוג שהיחס לסביבתו הקרובה יהיה באופן הנכון, וראוי לזכור דברי חז"ל, שאחד מאלו הזכאים, ליי"אז תקרא והי יענה", הוא המקרב את קרוביו, כי כפי שהוא מתייחס להקרובים אליו, כך מתייחס הקב"ה אליו לעם קרובו.

עכשיו כמה מילים בקשר למצב שכולם נמצאו בו, יש הרגשה לכל אחד, שזה מצב של דיעבד, וכל אחד מתרץ בלבו פנימה שהרי זה לא מצבו הטבעי, ואילו היה כך וכך הרי שאז הייתי לומד כמו שצריך ואז הייתי מתפלל כמו שצריך וכו' וכנגד הרגשה זו רצוני לומר כמה מילים.

בפרשת וישב כתוב אחרי שמכרוהו ליוסף לפוטיפר, ויהי בבית אדוניו המצרי", מה בא ללמדנו, הרי פשיטא שאי קנהו אדוניו המצרי, היה ברשותו, וכן יש להעיר בהמשך, אחר ששמוהו בבית האסורים, כתוב לקי [בפסי כ'], ויהי שם בבית הסוהר.

עומד על כך השפ"א, [תרמ"ו ד"ה בפסוק, בתו"ד], וז"ל, והכוונה שלא ביקש לעצמו תחבולות ליצא משם, כי חכם גדול היה, וגם עשיר, שהיה בידו כל אשר לפוטיפר, ומסתמא היה יכול להציל עצמו מבית הסוהר, רק האמין כי מהי היא, ויהי שם ברצונו וכו' עכ"ל.

ומה שעשה השתדלות עיי שר המשקים, מבאר שם השפ"א, כי חשב שהחלום בא לרמוז לו לעשות כן, שו"ר שאת עצם היסוד כ"כ הרבנו בחיי [בהקדמתו לפרשה זו, כשמנה לסוגי הבטחון, באופן השמיני].

והנה יש להתבונן בזה, שלא רק ענין של בטחון בהי, אלא המכוון להרגיש, שמצבו כאן בבית המצרי או בבית הסוהר אינו ענין של דיעבד, אלא כך צריך להיות מלכתחילה, ובמצב הזה היא מקום עבודתו, ובמעשיו כאן עושה ומקיים רצון בוראו, ואדרבה אילו ישתדל לצאת ממצבו, הרי הוא בורח מתפקידו.

הנהגת יוסף לימדנו יסוד גדול, הנה יוסף, מרום המעלה, יושב בבית יעקב, ולומד תורה מפיחהו, במקום קדוש, ירד לבירא עמיקתא, ערוות הארץ, עבד, בודד ללא קרוב ורע, חסר כל המצב הרוחני, ואינו חושב על עבודתו בהרגשה שאילו הייתי שם וכו' וכו', אלא ויהי בבית המצרי, כאן מקומו וכאן העמידוהו לעבוד את ה', וכך

מי יכול להוראות בנגעים

זאת התורה לכל נגע הצרעת ולנתק, נ"ז: ולהורות ביום הטמא וביום הטהור. (מצורע טו, נד)

להורות, מפרש רש"י, באיזה יום מטהרו ואיזה יום מטמאו עכ"ל, צ"ב מה הכוונה להורות, וחז"ל במס' מו"ק [א' ב'], דרשו מהפסי, [פ"יג פ"ד], וביום הראות בו, יש יום שאתה רואה וכו', והיה אפשר לפרש, גם בפס' דידן, שזו הכוונה, "להורות ביום הטמא", אבל רש"י כאן לא פירש כן, אלא דיני הטומאה הקשורים לימים, כגון הסגר שבעת ימים וכו', והיינו טעמא שלהורות ביום הטמא, לא משמע שיש יום שאינך רואה, מעתה צ"ב מה הכוונה באומר להורות.

והנה בעיקר כל הפסוקים כאן, מה באה התורה עוד ללמדנו, זאת התורה וכו', מה כתוב כאן שעדין לא נכתב.

ועי' רמב"ם בפיה"מ בנגעים [פ"יא מ"ד], עקביא בן מהללאל אומר שבעים ושנים, היינו שבכל סוגי הנגעים והמראות החלוקות בהם, בס"י יש שבעים ושנים אפשרויות, ע"י החשבון, וכי הרמב"ם מהתוספתא, שאין יכול להורות בנגעים, רק מי שבקי בכל ע"ב הנגעים ובשמותיהן, היינו שא"י להורות בנגעי אדם, מי שלא יהיה בקי גם במראות נגעי בתים וכו'.

ומפרש הרמב"ם, שזו הכוונה זאת התורה לכל נגע הצרעת, היינו שלא יורה עד שיהא בקי בכל הצרעת, ולפ"י נראה שזה הפי "להורות", דקאי על כל הכתוב קודם, שרק אי ידע כל תורת הצרעת, אזי יוכל להורות איזה יום טמא ואיזה יום הטהור, שו"י שכן מפורש ברמב"ם בפיה"מ שם [פ"יג סוף מ"א].

אגב, יליע אי ד"י דכדי להורות צריך שיכיר כל סוגי הנגעים, הוא דין על הכהן המטמא ומטהר באמירתו, או דהוא דין על החכם המורה את הדין ומצווה לכהן מה לומר, דמצד סברת הדין, מסתבר שהחכם הפוק דיני הנגע, עליו להכיר את כל הנגעים, אבל הכהן שרק אומר מה שהורהו הכהן, מה נ"מ בדיעתו.

והרי אף כהן שוטה יכול להחליט, ע"י מס' נגעים ברע"ב [פ"יג מ"א], ומקורו בתו"כ ע"י והובא אל הכהן, אמנם הכס"מ כתב בשם הרא"ש דלא שוטה גמור אלא מי שמשבר ליה וסבר, דלגבי חכם קרי ליה שוטה, ועדין יליע אי שידך שיהא מכיר ומבין בכל הנגעים.

וביותר שמשון הרמב"ם הלכ' נגעים [ט"ז], משמע שהכהן אינו צריך כלל לראות, וסגי שהחכם רואה ואומר לו מה לומר, ועי' לשון הרע"ב שם, שו"י שהמ"א שם דקדק מלשון הר"מ והתו"כ שלי"צ הכהן לראות, וא"כ נראה לכאוי דפשיטא שאינו צריך להיות בקי בנגעים, וכל הדין על החכם.

ויש להוכיח קצת כן מן הסברא, דאי נימא שהכהן רואה בעצמו, א"כ כשהחכם אומר לו שזה טמא או טהור, הרי אחר שלימדו, הכהן יכול הוא לפסוק לבד מחמת ידיעתו, ומה החידוש שחכם אומר לכהן, [ילפינן לה מקראי], והרי לימדו החכם, כמו שהחכם עצמו למד מרבו, וי"ל.

ביאור בהפטרות פרשת מצורע

ויאמר, הנך רואה בעיניך, ומשם לא תאכל, ויהי לו כן. וירמוסו אותו העם בשער, וימות

בפשוטו היה עונשו, על שלא האמין לדברי הנביא.

אמנם מצאתי פשט מחודש בספר חרדים, [מ"ז אות כ"ג], שהביא בשם חז"ל במדרש, שטענת השליש, והנה ה' עושה ארובות השמים וגו', היתה כוונתו לקטרג, שהדור ההוא כדור המבול, שראוי שיתקיים בו, וארובות השמים נפתחו, והיאך אפשר שיהא ראויים לכזה נס גדול, ונענש על שלא לימד זכות על ישראל, וכתבתי לזיכרון.

הרגשתו בבית הסוהר, השלמה אמיתית עם המצב, בידיעה כי כך צריך להיות לכתחילה, וזה תפקידו.

יש בנותן ענין להביא, מה שאמר האדמו"ר מקאצק זצ"ל, לאברך שהתלונן בפניו על גודל טירדותיו, וטען, אילו היה כך וכך, היה יכול לעבוד את ה' כחפצו וכו', וענהו הרבי, אמרו חז"ל, אל תאמר לכשאפנה אשנה, שמא לא תיפנה.

ויל"פ כוונתם, שמא מה שרוצים ממך, את העבודה של "אשנה", במצב של כשלא תיפנה, ואת העבודה "לכשאפנה", כלל לא רוצה הקב"ה ממך, והן הן הדברים שנתבארו לעיל.

ואולי יש לבאר בזה, מדוע כשנמכר יוסף לישמעאלים, לא אמר להם שיודיעו לאביו יעקב, והוא יפדה אותו בממון רב, ולהאמור, יתכן שיוסף לא עשה מאומה לשנות מצבו, כי היה סמוך ובטוח, כי כפי המצב שמעמידים אותו מן השמים, שם מקומו ותפקידו, עד ההשתדלות המועטה, שעשה בבקשתו משר המשקים, ונענש ע"י לרום מדרגתו.

עוד יש לציין בהאי ענינא, למש"כ הח"י הר"י"מ בכ"י וישב [ל"ז ט"ו], ע"י, וישאלהו האיש לאמר, מה תבקש, שהמלאך לימד אותך, שבכל דבר או מצב שיבוא לפניו, שישאל את עצמו, מה הקב"ה מבקש ממני, במצב הזה הקיים לפניו.

פניני הפרשה

טעם להקדמת חטאת לעולה

תביא כבש בן שנתו לעלה, בן יונה או תור לחטאת. (תזריע יב, ו)

אמרו בגמ' זבחים [צ' א'], שלא נצרכה אלא למקראה, והיינו שבאמת חטאת יולדת אף היא קודמת לעולה, כדין כל החטאות שקודמות לעולה, רק שלמקראה קודמת.

נחלקו ראשונים בפ"י הדבר "למקראה", אם היינו שצריך להקדיש העולה, קודם שמקדיש החטאת, אף שהקרבת החטאת קודמת, או שהכוונה להכתוב בפרשה, לענין קריאה בתורה, ע"י רש"י ותוס' שם.

ולפי ב' הפירושים צ"ב, מה ענין קדימת העולה למקראה, ומה באו להורות בזה.

ואולי כיון שהחטאת באה, על שבשעת הלידה קפצה ונשבעה מחמת צערה, שלא תלד יותר, וכמו שהביא רש"י מדי חז"ל, ואילו העולה באה להודות לה' על הלידה, וכמו שהסביר בס' החינוך.

מעתה כל שלא התנחמה על צער הלידה, עד כדי שתביא עולה להודות על הלידה, ולהבין שלא רק שא"י צער והפסד, אלא כולו חסד והטבה, אין לה להביא חטאת, דעדין אינה שבה בתשובה על חטאה, אבל כשהשכילה, כי על הלידה, ראוי להודות ולהביא קרבן עולה, אזי יכולה להקדיש ולהביא החטאת, שבזה נשלם צערה וחרטתה, על דבריה ושבעתה בשעת הלידה, ולזה סגי בהקדשת העולה וא"י צאת הקרבתה.

אגב לראשונים ש"למקראה", היינו לקריאת הפרשה בתורה, צ"ב איזה ד"י, לכאורה מכאן ראייה, למש"כ הבי"ח [או"י"ח ס"י תרפ"ה ד"ה כתבו התוס'], ששיטת רש"י, דקריאת התורה בשבתות היא מן התורה, אלא שלא היה סדר מיוחד לכל קריאה, מלבד פרשת זכור ע"י.

לפ"י ניחא, שהוצרכו לחדש לנו, דאף שבכח"י יכול לקרוא המאוחר קודם למוקדם, אבל בקריאת החטאת והעולה, יש דין להקדים החטאת לעולה, [בעיקר דברי הבי"ח, ע"י משניית בשיח יהודה עניני פורים, בהערות ע"י הטור].

עובדות בעניני קדושת בית הכנסת

בימים אלו, שכבר עבר חודש ימים שהבית כנסת סגור, נביא אלו עובדות והנהגות מרבותינו זי"ע"א לעורר הלבבות שיחוס ה' עלינו ונזכה לראות שוב יחד בבית מקדש מעט על התורה ועל העבודה. [נלקט ע"י י"ג]

ואני ברוב חסדך

פעם עלה הרב אברמסקי זצ"ל על הבימה בלונדון ואמר לבעלי בתים אני אגיד לכם מה אתם חושבים כשאתם באים לבית הכנסת ומה דוד המלך ע"ה חשב כשאתם באים לבית הכנסת אתם חושבים שכעת בבואכם לבית הכנסת אתם עושים את הטובה הכי גדולה לרבונו של עולם ואילו דוד המלך אומר "ואני ברוב חסדך אבוא ביתך" מה שאני זוכה לבוא לבית ה' לבית הכנסת זה ברוב חסד ה'.

המשיך הרב אברמסקי ואמר הנה אני בא עכשיו מבית החולים מאות אנשים שוכבים שם בכל המחלקות כמה כל אחד מהם היה נותן שיוכל לקום מהמיסה להשתחרר מהאזיקים שכובלים אותו ומהמוניטור שהוא מחובר וכו' יקום יתלבש וילך לבית הכנסת אפילו כדי להתפלל רק מנחה אחת כמה בן אדם היה מוכן לשלם עבור זה ואני ברוב חסדך זה ההרגש שצריך להיות לבן אדם.

כוח מניעת דיבור בתפילה

בבית כנסת יוצאי חרון במרכז בני ברק, חלה שם אחד מעמודי התווך של בית הכנסת, הרב יצחק גינצבורג ז"ל, ובאו לבקש ממרן הגראי"ל שטינמן זצ"ל עצה לעשות לרפואתו. ואמר שלא ידברו מברוך שאמר עד סוף התפילה, וימנו אחראים על זה.

וכך קבלו ע"ע ומינו שומרים על זה שלא ידברו, וב"ה הבריא בדרך ניסית וחי למעלה מעשרים ושתיים שנה.

בחלום אדבר בו

הגאון רבי נתן קופשיץ שליט"א ירד פעם לב"ב לבית מרן הסטיפלער כדי לברר עמו איזה שאלה. כיון שנודע שמו למרן צוה עליו שיאמר לאחיו אברך שדר גם הוא בירושלים שיופיע אצלו מיד.

מבוקשו של מרן נמסרה על אתר בטלפון לירושלים האברך נבהל מאד מה לו ולמדן ובפרט בדחיפות כזו אך לפני שעברו כשעתיים וכבר היה בבית מרן מרן קבלו בסבר פנים אולם מיד גם הקפיד עליו ושאל וכי מה עשה לך שאין אתה מוחל לו עד עתה האברך נבהל שוב והוא כתב למרן בפתק שאינו יודע כלל במה המדובר.

עתה התיישב רבנו בניחותא וסיפר לו דברים שהאברך שכח מכבר.

מייסד בית הכנסת ר' לדרמן היה נוהג בעצמו לטפל בנקיונו של בית הכנסת ובהידורו לאברך זה היה חברותא קבועה כמה שנים לפני כן בכל ערב שבת בבית הכנסת פעם ביום שישי כאשר בא עם חברו ללמוד היה זה באותה שעה שר' לדרמן עסק בנקיון בית הכנסת והכנתו לכבוד שבת משום מה נראה ליהודי יקר זה כי הללו מפריעים בעבודתו ומתוך התרגזות גרשם החוצה.

כנראה ששם בישיבה של מעלה הפריע דבר זה לר' לדרמן והוא הופיע כמה פעמים בחלום אצל מרן ובקשהו שישתדל שאברך זה ימחל לו על מה שהעליבו מתור צדקתו חשב מרן כי בודאי ר' לדרמן גם מופיע בחלומי של האברך ומבקש את סליחתו בדיוק כמו שהוא מופיע אצלו אך אברך זה מסרב למחול לו עתה נבהל האברך בשלישית ומיד כתב למרן בפתקה שהוא מוחל בלב שלם.

מדה כנגד מדה

המשגיח רבי יחזקאל לוינשטיין זצ"ל סיפר שבאחת מהעירות בחו"ל למדו בני הישיבה בבית הכנסת ואחד הגבאים הציק מאד לבני הישיבה הקפיד על סדרי בית הכנסת והפריע ללימודם עד שלבסוף גירשם מבית הכנסת ונאלצו לעזוב את העיירה. במשך שנים היה המשגיח מתעניין אצל אנשים שפגש מאותה עיירה לדעת מה עלה בגורלו של אותו גבאי עד שלימים פגש בתושב העיירה שסיפר שאותו גבאי נפטר במענה לשאלת המשגיח כיצד מת סיפר לבו של אותו גבאי נדם ביום טוב באמצע ברכת כהנים ולא היה שייך להפסיקם נטלו את המת והוציאוהו מחוץ לבית הכנסת. הגיב המשגיח כל השנים צפיתי לראות את השגחת הקב"ה היאך ישיב לו במידה כנגד מידה וכאשר עשה שגירש את בני הישיבה מבית הכנסת כן נעשה לו שהשליכו את גופתו מבית הכנסת.

ברכת מזל טוב להרה"ג ר' ישעיהו בריך שליט"א לרגל הולדת בנו בשטו"מ

להערות והארות תרומות והנצחות ניתן לפנות: 0527680034@okmail.co.il

ספירה בזמנה וספירה שלא בזמנה

בחידוש המרדכי ריש קיום מצות ספירה שלא בזמנה

ספק דרבנן בספה"ע, האם לקולא

להדליק מספק. והנה מש"כ בשו"ע דשכח יום אחד דסופר בלא ברכה. י"ל דמשום דעיקר ההלכה דלא כבה"ג, ורק משום חשש ברכה לבטלה החמיר. אכן הרי הרא"ש לעיקר הדין קסבר דאינו סופר ביום, ואך משום לחשוש לשיטת הבה"ג, החמיר לספור ביום.

והפר"ח חדית לן בזה בישוב דברי התוס', דאף דהוא ספק דרבנן, מ"מ ספק פרסומי ניסא לחומרא. והוא מחודש טובא, דכל ספק בחנוכה ומגילה אינו בדין ספק דרבנן לקולא, כי אם ספק פרסומי ניסא לחומרא. [וכפי הנראה יסוד דבריו כמו שמצינו דבעי לחזר על הפתחים משום פרסומי ניסא, והוא משום חומרא דפרסומי ניסא, ובוה חידש דגם ספיקו לחומרא] ואמנם משאר פוסקים הוכחנו בה' חנוכה דלית להו האי כללא. ואף ספק פרסומי ניסא במילתא דרבנן נדון לקולא. ואף לדעת הפר"ח, כ"ז אינו מועיל לדברי הרא"ש לענין ספירת העומר דלית בהו משום פרסומי ניסא, ושוב נימא ספק דרבנן לקולא, וצ"ע.

יסוד המרדכי ריש ספירה בזמנה וספירה שלא בזמנה

והנה המרדכי שם במגילה הביא, "וכבר שאלו לרבינו יעקב ב"ר יקר מי שלא בירך בלילה מהו שיברך ביום. והשיב שכר ספירה יהבינן ליה, שכר ספירה בזמנו לא יהבינן ליה, ואין הדבר ידוע אם אמר להם לספור למחר ולברך או לספור בלא ברכה", וכו'.

והדברים טעונים פירוש וביאור, מהו גדר ספירה בזמנה ושלא בזמנה, וממ"נ אי תמימות הוא מעכב בעיקר מצות ספירת העומר, א"כ אמאי סופר ביום, ואיזה קיום זה "ספירה שלא בזמנו". ואי הדין תמימות זהו אך למצוה, א"כ בדין שיברך, וצ"ב.

ב' סוגי מצוות שתלויים בזמן

א. זמן חיובי. ב. זמן בקיום

ואשר יראה לומר בהאי ענינא, דהנה איכא תרי עניני מצוות שקבוע להם זמן. חדא, דהזמן גורם ומחדש את כל עיקר חלות החיוב. ב. איכא חיוב מוקדם, ואין הזמן כי אם זמן בקיום המצוה לע"נ ר' צבי יצחק בן ר' משה אהרון זצ"ל

מנחות ס"ו ע"א, "יכול יקצור ויספור ויביא ביום, ת"ל שבע שבתות תמימות תהיינה, אימתי אתה מוצא שבע שבתות תמימות בזמן שאתה מתחיל לימנות מבערב". ומבואר דלא הוי תמימות אלא כשמתחיל למנות מבערב.

התוס' במנחות ובמגילה דף כ' ע"ב בחד תירוץא וכ"כ הרא"ש שלהי פסחים ושו"ע ריש סי' תפ"ט כתבו, דעיקר מצות ספירת העומר בתחילת הלילה, ואי לא ספר בתחילת הלילה סופר כל הלילה. אמנם ביום אינו סופר אף בדיעבד, והיינו משום ד"תמימות" מעכב אף בדיעבד, ותוס' צידדו כן אף למ"ד דקצירת היום כשר, מ"מ לענין ספירה בעי תמימות לעיכובא. [ומ"מ סופר כל הלילה דאכתי חשיב תמימות], וכ"כ המרדכי סוף פ"ב דמגילה בשם הבה"ג דאינו מונה ביום.

אמנם שיטת הרמב"ם פ"ז מה' תמידין ומוספין הכ"ב, וכן דעת התוס' בתירוץ הראשון וכן כתב הרא"ש שלהי פסחים בשם הבה"ג וכ"כ המאירי מגילה דף כ' ע"ב והחינוך מצוה ש"ו דכל שלא מנה בלילה סופר ביום עם ברכה. והיינו משום דקסברי דדין תמימות הוא "למצוה", ולא לעיכובא בעיקר מצות ספירת העומר.

והרא"ש שלהי פסחים הכריע דיספור ביום בלא ברכה, והיינו מכח ספק לחשוש לשיטות דסופר מדינא.

אמאי מחייבין לספור מספק

ולא פטרינן מדין ספק דרבנן לקולא

ויל"ע, דהרי ספירה בזה"ז דרבנן, וא"כ אין בזה כי אם ספיקא דרבנן, ובדין דנימא לקולא ולא בעי לספור כלל כי אם לרווחא דמילתא. ואילו ברא"ש נראה דכן הוא מחויב מדינא. ועד"ז הקשה הפר"ח בה' חנוכה סי' תרע"ב ע"ד התוס' שבת כ"א ע"ב, דנחלקו תרי לישני במצות הדלקת נר חנוכה אי מדליק כל הלילה או דילמא רק עד שתכלה רגל מן השוק, וכתבו התוס' הלכך ידליק בלא ברכה. והקשה הפר"ח והרי מצות הדלקה נר חנוכה מדרבנן, וספיקו לקולא, ואמאי פשיטא להו לתוס' דחייב

מצות לולב סוכה ומצה וכדו', הזמן הוא גורם החיוב. אמנם לענין מצות מילה דכתב המל"מ פ"י ה"ז מה' מלכים דהמל בנו קודם ליום ח', הרי קיים מצות מילה, רק שלא כתיקונה ולא בזמנה. והנראה מבואר בזה, דאין יום השמיני מחדש וגורם את כל עיקר חלות החיוב, כי אם דבן ערל, מחדש את חובת האב למול בנו, ואין השמיני כי אם זמן לקיים הך חובה למול בנו. והוא זמן "בקיום" ולא ב"חיוב". ולזה חדית לן המל"מ דאף שלא בזמנה איכא קיום מצוה שלא בזמנה. [וזהו ע"ד התוס' רי"ד קידושין כ"ט].

ועד"ז מבואר באשכול ה' פורים ופסק כן המג"א ה' מגילה, לענין סעודת פורים דאי עשאה בלילה יצא ידי מצוה, רק הוי שלא בזמנה ואינה מן המובחר. ואף ד"ימי משתה ושמחה" כתיב. צ"ל דחלות החיוב הוא ביממא דיום הפורים, כדחזינן לענין איסור הספד ותענית דנלמד מהך קרא ימי משתה ושמחה. אמנם לענין חובת הסעודה דהוא פעם אחת, נאמר דקיום הך חובה דהוא חובת היממא, בעינן לקיום ביום. ולזה אף בקיום בלילה, איכא קיום אף שלא בזמנה.

ועד"ז כתב הראב"י בה' חנוכה סי' תקע"ב דאף דעבר הזמן שתכלה רגל מן השוק, עדיין יכול להדליק ולקיים מצות הדלקה, והוי מצוה שלא בזמנה. וכתב לדמות דבר זה לק"ש, דאף אחר הזמן מקיים מצות ק"ש. ודבר זה מבואר ברשב"א דף ח ע"א דבני מלכים, אף בקרא ק"ש אחר הנץ החמה והרי לר"א נגמר זמן ק"ש בנין. וכתב דאף דלא קיימו מצות ק"ש בזמנה, מ"מ קיימו מצות ק"ש שלא בזמנה. והארכנו בכ"ז בה' חנוכה סי' ל"ג, דנר חנוכה ביסודו הוא חובת לילה, ואף הזמן הוא "בקיום" משתשקע חמה עד שתכלה רגל. ועד"ז מבואר ברשב"א ברכות דף ד' לענין ק"ש, דהחובה הוא חובת יממא ולילה, והזמנים "בשכבך ובקומך", נאמרו מתי לקיים הך חובת יממא ולילה.

מצות שהזמן הוא רק בקיום

פעמים יש קיום שלא בזמנה

והנה פשוט דמצוות דזמנים בעיקר חלות חיובם, הרי שלא בזמנה ליכא קיום מצוה, כלולב ומצה וכדו' אחר זמנם. אמנם בהנך מצוות דאיכא ל"המחייב", ורק עבר זמן ה"קיום", בהא איכא דוכתי דשייך "קיום" אף שלא בזמנם. כמילה שלא בזמנה אליבא דהמל"מ, סעודת פורים אליבא דהאשכול, נר חנוכה אליבא דהראב"י, וכן ק"ש וכמבואר ברשב"א, וכמש"נ.

ומעתה נראה לענין ספירת העומר, דביסודה היא חובת היום, כה"ס"ד דבעינן דהבי"ד יספרו, אשר בפשוטו מבואר בזה דאין זה חובת הגברא כי אם מחובת היום, ומוטל על הבי"ד לקיימו, ודומי' למנה שמיטה לקדש יובל, יעויין ר"ה דף ה', מנה ימים וקדש עצרת, והוא חלות דין ביום, ואף נאמר זמן "לקיום" חובתו וזהו זמן תמימות, לקיים בזה חובתו.

ואשר לפמש"כ, כיון דיסוד החיוב הוא לא הלילה, כי אם חובת היום, ואף נשנה דין תמימות דהוא זמן הקיום להך חובה, א"כ י"ל דאף שלא בזמנה קיים מצותו, רק כמצוה שלא בזמנה ודומי' דנר חנוכה להראב"י דהוא חובת הלילה, ואף זמן קיומו עד שתכלה רגל, ומ"מ אחר זמנו שייך לקיים חובתו בתורת מצוה שלא בזמנה.

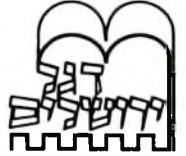
וזהו ביאור דברי רבינו יעקב ב"ר יקר, "דשכר ספירה יהבינן ליה, שכר ספירה בזמנה לא יהבינן ליה". והוא כלשון הראב"י בה' חנוכה ולשון הרשב"א בדין ק"ש. ואמנם היה מסופק לענין הברכה. ונראה בזה אף דאיכא קיום מצוה שלא בזמנה, מ"מ בדין ברכת המצוות יסד לן הגר"ח בה' שחיטה, דכל מצוה שאינה בשלימות, ליכא לברכת המצוות, ובמק"א הבאנו לזה סעד מדברי הפמ"ג והראש יוסף פ"ב בשבת, ואכ"מ. וא"כ כיון דאין בזה קיום מצוה "בזמנה", זהו דדן אי יברך ברכת המצוות, אי משום דחסרון בזמן אינה כחסרון בעיקר המעשה, או בזה גופא חקר אי איתא להך כללא דבמצוה דאינה בשלמות, ליכא לברכת המצוות.

ישוּב עִיטַת הַרְאֵ"ש הַחַיִּיב לְסַפֵּר מִסְפַּק

וְלֹא אֲמַרִּינָן סְפִיקָא דְרַבְנָן לְקוּלָא

והדרינן לקמייתא דהקשינו בענין הכרעת הרא"ש דכתב דלענין ספירה ביום דיספור בלא ברכה. והרי ספק דרבנן לקולא.

ונראה לפמש"כ, דיש לחדש דכיון דהוא ביסודו חובת היום, והזמן דלילה הוא זמן בקיום והוא הכשירא דמצוה, א"כ י"ל דמאי דמצינו ספק דרבנן לקולא, הוא ספק בעיקר החיוב, או אפילו בודאי נתחייב וספק אי נפטר, כמו למ"ד ק"ש דרבנן וספק קרא כדאיתא בברכות כ"א. אמנם הרי לענין ספירת העומר י"ל דלכו"ע החובה היא חובת היום, והזמן הוא בקיום. ורק הרא"ש קסבר דזמנו דלילה הוא מעכב בהכשירא דמצוה ולא ניתן לקיימו שלא בזמנה, אכן מודה הוא לבה"ג דחלות חיובו הוא "חובת היום". וא"כ כמו דלענין לולב בשאר ימים דהוא דרבנן, ואיכא ספק בהכשר הלולב, דדינו דנוטל בלא ברכה, ואין בזה משום ספק דרבנן לקולא, שהרי הוא ודאי חיוב כעת, ורק ספק בקיום. כמו"כ לענין ספירת העומר. ועד"ז כתבנו בישוב דעת התוס' לענין נר חנוכה דמדליק מספק, ולא מטעם דכתב הפר"ח משום ספק פרסומי ניסא, כי אם דאף נר חנוכה הוא חובת היום, והזמן עד שתכלה הוא זמן בקיום והכשירא דמצוה. ובספק אי עבר הזמן, הוי ספק בהכשירא דמצוה, ובהא מחויב הוא כחיוב דרבנן וספיקא דהכשרא במצוה. ואמנם הוא מחודש טפי מודאי חיוב לולב בשאר ימים, דהרי הוא חייב בפועל, ואילו הכא זהו רק משום חובת היום, מ"מ י"ל בדעת התוס' והרא"ש דליכא חילוק בזה, דבאופן זה לא מצינו ספק דרבנן לקולא וכמש"נ.

תמצית הש"ס - מורחב

קֶרן התרבות
דגל ירושלים -
מערכת
שיעורי הדף היומי

לע"נ נשיא הקרן הרב מנחם
ב"ר משה פרוש ז"ל
לנב"ע ח' אדר תש"ע במלאות
עשור לפטירתו

מחולק חינם לזיכוי הרבים | מסכת שבת כ"ח: עד נ"ט. | אין לסמוך להלכה

פתילת הבגד שקיפלה ולא הבהבה

שיעור בגד לקבלת טומאה הוא ג' אצבעות על ג' אצבעות, ובפחות מזה אינו מקבל טומאה כיון שאינו נחשב בגד. נחלקו ר"י ור"ש אם נולד מתוך ביו"ט או שאסור משום מוקצה. הגמ' מביאה כמה פרטים בדינים הנ"ל, ומבארת לפיהם את המחלוקת במתני' בחתיכת בגד שקיפלה ולא הבהבה, אם היא מקבלת טומאה ומדליקים בה או לא.

טומאה - חתיכה של בגד שקיפלה אותה כדרך שגודלים פתילות, ולא הבהבה אותה באש כדי שתדלק יפה, לר"א היא מקבלת טומאה, ולר"ע אינה מקבלת טומאה. הגמ' מבארת שר"א סובר שכיון שלא הבהבה לא בטל מומנה שם בגד אם יש בה ג' על ג', ולר"ע כיון שקיפלה אותה בטל מומנה תורת בגד. ולרב המנונא (כ"ט.) איירי בפחות מג' על ג' שהתקנים לשימוש שאינו חשוב, ונחלקו אם הם חשובים לקבל טומאה או לא וכדלהלן.

הדלקה לשבת - איתא במתני' חתיכה של בגד שקיפלה אותה ולא הבהבה אותה באש כדי שתדלק יפה, לר"א אין מדליקים בה לשבת, ולר"ע מדליקים בה. וצ"ב במה נחלקו. לרב אושעיא ור' אדא בר אבהה איירי בג' על ג' מצומצמות, ביו"ט שהל להיות בערב שבת ששיין בו אסור מוקצה, וסוברים ר"ע ור"א כר"י שמוותר להסיק ביו"ט בכלים שלימים אבל לא בשברי כלים שנשברו באותו יום משום נולד, וכעולא שהמדליק צריך להדליק את רוב הפתילה היוצאת מהנר, ונחלקו אם קיפול מועיל לבטלה מתורת בגד, לר"א אין קיפול מועיל, ונשאר לה תורת בגד, וא"כ אחרי שדלק מעט נעשתה שבר כלי, ואין מסיקים בשברי כלים, ולר"ע קיפול מועיל ואין עליה תורת בגד אלא פתילה, כיון שאין גודלים פתילה ביו"ט בהכרח גדלה וביטלה מתורת כלי לפני יו"ט כאן שבר כלי, ומוותר להדליק בפתילה, ואם יש בה יותר מג' מצומצמות לכ"ע מדליקים בה. (אמנם רב אדא בר אבהה עצמו סובר שמוותר להסיק ביו"ט בשברי כלים, וכדמצינו שהוא התיר להסיק ביו"ט בחתיכת עץ שנכרי חקק בה ביו"ט שיעור קב, אף שזה נולד.) ולר"א נחלקו עם מדליקים בפתילות או בסמורטונים שאינם מחורכים מפני שאינם דולקים יפה, והמחלוקת היא בכל שבתות השנה, ולא משום נולד. (ד"ה רבא) גרסו רבא, ועוד כתבו הת"ס שלהלכה א"צ להדליק את הפתילה ולכבותה לפני ההדלקה.

כ"ט. שיעור קבלת טומאה בבגד - שיעור בגד לקבלת

טומאה הוא ג' אצבעות על ג' אצבעות. לר"ש שיעור זה הוא חוץ מן המלל שתופי הבגדים כופלים מעט סביב התפירה, ולחכמים די בג' על ג' בדיוק. וקולי מטלניות, והיינו מטלניות פחות מג' על ג' טפחים שהתקנים לפקוק בו את המרחץ או לנער בו את הקדירה או לנקות בו את הריחיים, אם הניחם בקופסה הוא מקבל טומאה לכו"ע, ואם זרקם לאשפה לכו"ע אינו מקבל טומאה, ואם תלאם במגוד או הניחם מאחורי הדלת, לר"א מקבלים טומאה שהרי לא זרקם לאשפה, ולרבי יהושע אינם מקבל טומאה שהרי לא הניחם בקופסה, ורבי עקיבא סבר שבתלאם במגוד מקבלים טומאה, ומאחורי הדלת אינם מקבלים טומאה, וחזו בו ר"ע וסובר שגם בתלאם במגוד אינם מקבלים טומאה, כדאמור במתני' שפתילת הבגד - שעדיין בגד הוא, טהורה.

נולד ביו"ט - רבי יהודה אסור נולד ביו"ט, ור"ש מתיר. ונ"מ - א' לר"י אסור להסיק ביו"ט בשברי כלים, וגם כלים שלימים כיון שאחרי שנדלקו נעשו שברי כלים, אסור להפך בהם, אלא מרבה עליהם עצים המוכנים להסקה. ור"ש מתיר. ב' לר"י אין מסיקים בגרעיני תמרים ובקליפות אגוזים שאכלם ביו"ט, ור"ש מתיר. ובתמרים ואגוזים עצמם מותר להסיק אף לר"י, דאגב שמשלטל אותם לאכלה הם ראויים גם להסקה, וכן גרעיני תמרים שנשארו בהם מהתמור אינם מוקצים. וכתבו התוס' (ד"ה אכלן) שאין להתיר את הגרעינים מכח מה שכבר כשהם בתוך הפרי הם עומדים להסקה כשיאכל את הפרי, כיון שבאותו זמן הגרעינים היה נצרך עבור האוכל.

תמצית ההלכה -

הסקה בכלים ביו"ט - כלים שלימים מותר להסיק בהם ביו"ט, שאף שהכלי אינו עומד להסקה, מותר לטלטל כלי אפי' שלא לצורך התמיש המיחיד לו, (ומדובר שאין לו עצים להסקה, דאל"כ אסור נשום כל תשחית), וכשמסיק בכלים אסור להפך בהם לאחר שדלקו קצת, כיון שנעשו שברי כלים, אם ריבה עליהם עצים שהוכנו מערב יו"ט להסקה מותר להפך בהם, וכלים שנשברו, אם אינם ראויים למעין מלאכתם הראשונה (כגון שברי עריבה לצוק לתוכן מקפה), אם נשברו מערב יו"ט מותר להדליק בהם, ואם נשברו ביו"ט אסור להדליק בהם, משום נולד, דמעיקרא כלי והשתא שבר כלי, ואפי' אם מדליקים במקומם אסור, משום שההדלקה נידנית כטלטול, ואם הם ראויים למעין מלאכתם הראשונה אפי' שנשברו ביו"ט עצמו אינם מוקצים, אמנם אסור להפך בהם לאחר שדלקו קצת, כדון כלים שלימים. (סימן תק"א).

כ"ט: באיזה אופן אסור להדליק נר לשבת, שמה

יסתפק מן השמן - אין להניח שפופרת של ביצה עם שמן שיטפסף לנר הדולק בשבת, שמה יסתפק מן הנר בשבת, וכיון שהקצהו לנר חייב משום מכבה, ואפי' בשפופרת של חרס דמאיס, אסור. ואם היוצר חיבר מתחילה את השפופרת לנר, או שבעה"ב חיברה בסיד או בחרסית כעין יוצר, מותר מפני שהוא כלי אחד ואין לחוש שיקח משם שמן. וכן אין לשלם קערת שמן ולתת ראש הפתילה בתוכה, אע"פ שיש הפסק בין הקערה לנר. ורבי יהודה מתיר בכל אלו דלא גזר. הגמ' מביאה צריכותא לגי מקרים אלו. בבית נתזה השתמשו בשבת בשפופרת ביצה מנוקבת, מפני שהיו זדוים.

מידי שבוע מתקיים מבחן על הדף היומי הנלמד באותו שבוע, עם הגרלות על פרטים יקרי ערך. מטרת המבחן לעידוד השינון והחזרה של הדף היומי. להרשמה ולעשיית המבחן ולנקודות ההפצה של הסיכומים והמבחנים יש להתקשר ל0737289669.

יתקיימו הגרלות מיוחדות מידי חודש לאלו שיעשו לפחות 3 מבחנים.

סיכום כללי בעמוד 14. מבחני "לדעת" בעמודים 15 16.

ניתן להשיג את גליונות תמצית ואת מבחני "לדעת" על הדף היומי, וכן את גליונות תמצית משנה ברורה, במייל A0527692282@gmail.com או בנקודות ההפצה. ניתן לשמוע את רשימת נקודות ההפצה בטלפון הנ"ל שלוחה 4.

ניתן להשיג את ד' חלקי תמצית הש"ס על כל הש"ס בחלק מחנויות הספרים, וכן ניתן לקבלם במשלוח עד הבית במחיר 90 ₪ בלבד בטלפון 0537125663.

ניתן לתרום ב"נדרים פלוס" עבור "תמצית".

מחלוקת ר"י ור"ש
דבר שאינו מתכוין - לרבי שמעון דבר שאין מתכוין מותר, ועל כן גורר אדם מיטה כסא וספסל ובלבד שלא יתכוין לעשות חריץ, ולרבי יהודה דבר שאין מתכוין אסור, ולכן אסור לגרור מיטה כסא וספסל אף שאין כוונתו לעשות חריץ, ואף בעלית שיש אסור, גזירה אטו עליה שאינה מרוצפת, אמנם אם כלי בני העיר מרוצפים, אין גזירה אטו עיר אחרת. (תו"ה גזירה). לעולא נחלקו בקטנים אבל גדולים שא"א בלא גרירה מותר אף לר"י, ולר"י ירמיה מחלוקת בגדולים אבל בקטנים לכ"ע אסור, ורבה מוכיח שר"ש מתיר אף בקטנים, ממה שהתיר ר"ש למוכרי כסות ללבוש שעטנז, ובלבד שלא יתכוונו שהבגד יגן עליהם מפני החמה או הגשמים, וכגון שיש לי בגד אחר, דלא הוי פסיק רישיה שיהיה מהבגד. (תו"ה ובלבד). והצנועים תולים את הבגדים על מקל, ומבואר שלמרות שאפשר לעשות כמו הצנועים ר"ש מתיר.

מלאכה שאינה צריכה לגופה - שיטת רבי יהודה שמלאכה שאינה צריכה לגופה חייב עליה, ולר"ש פטור. ועל כן המוכה את הנר מפני נכרים או לסטים או רוח רעה או לחולה שישן, אם עשה כך מפני פיקוח נפש מותר, ואם אין בזה פיקוח נפש, לר"י חייב ולר"ש פטור, וכן אם עשה כך מפני שהוא חס על הנר או על השמן או על הפתילה, לר"י חייב ולר"ש פטור. וכיון אינו נצרך לגופו, שהרי היה מעדיף שלא תדלק מעולם, אלא כדי שלא תדלק הפתילה וכדומה, ורק היכא שמכבה כדי לעשות פחם, או שמהבה פתילה כדי שכשיחזור וידליקה היא תדלק טוב, ה"י מלאכה הצריכה לגופה. ולרבי יוסי רק לצורך הפתילה חייב מפני שעושה אותה פחם, והגמ' (ל"א): מבארת שרבי יוסי סובר כר"ש, ואיירי בפתילה שצריך להבהבה, שבזה גם לר"ש חייב, ועולא מפרש שרבי יוסי סובר כר"י שפ"ן שהוא

ניתן לשמוע שיחות מ"ח אחד בעניני פרשת השבוע ומועדים, וכן סיכומי דף היומי 7 דפים בשעה, וכן שיעור מיוחד על הדרכים לזכירת הלימוד.
בטלפון - 03-6171132

אם אין קמח אין תורה
החוב המעיק קופץ בעיניים באמצע הלימוד?
הריכוז מופרע בהלוואות או המינוס שבבנק?
מוזמן לימסילה! לעשות סדר כלכלי ולחיות ברוגע ושלווה כלכלית, ומהיום להשקיע את כל הרמ"ח בתורה ביתר שאת!
מסילה
02-5000475 | Info@mesila.org

הקלדה • עריכה • עימוד • כריכה
הדפסה • הפצה
חייג עכשיו: **בינוש קרליבך**
052-717-9103
mikra9876@gmail.com

מקרא
הוצאה לאור

צריך את הכוונן בשביל דבר אחר חשיב מלאכת מחשבת, וכו"מ רבי יוסי חולק רק בחס על הפתילה, משום דס"ל דהוי כסותר ע"מ לבנות שלא במקומו שהוא פטור, דהנה סתם נכבה וסותר וקורע ומנחם הם קלקלין, וכל המקלקלין פטורים, ואינו חייב אלא כשעשה כך ע"מ לתקן, שאז זה לא נחשב קלקול, וסובר רבי יוסי שצריך שהתקון יהיה באותו מקום, ובכוכב פעולת הכיבוי מתייחסת לפתילה ולא לנו ולשמן, ולכן רק בחס על הפתילה חס כסותר ע"מ לבנות במקומו. וי"מ שנו ושמן כן שהוא צריך אותם לשימוש שאינו הדלקה, וכתב רש"י שאינו נראה, שהיה הוא יודע אם מונתו להדליק בהם, וסתם נו עומד לחזור ולהדליק בו. ואף שזמלאכות שבת נלמדים מהמשכן ושם הוי סותר ע"מ לבנות שלא במקומו, כיון דכתיב "על פי ד' יהנו ועל פי ד' יכנו" וכל סותר ע"מ לבנות במקומו יושר רש"י ש"ש מחייב רק בלא הבהרה מתחילה, דבעינן שיחה לכיבוי ויתר תיקון נמנה שהיה לולא ההדלקה. אמנם כתבו התוס' (שם ד"ה וסותר) שדעת ר"ש שבכיובו חייב רק ע"מ לעשות פתמים, מפני שכך היו עושים בבשמן, אבל סותר שבבשמן לא היה תיקון בבנין השני יותר מהראשון, אף באופן זה חייב. עוד כתבו התוס' שזמלאכות וסותר חייב אף בע"מ להבעיר ולבנות כל שהוא, ובקורע ומוחק בעינן ע"מ לתפור שתי תפירות ולכתוב שתי אותיות.

תמצית ההלכה-

כבוי נר לצורך חולה- חולה שיש בו סכנה שהנר מפריע לו לישון, וא"א להוציא את החולה למקום אחר פן יכבד עליו חוליו, וא"א להסתיר את האור ממונו ע"י כפית כלי, ואין שם נכרי שיכול לכבות את הנר בלא איחור, מותר לישראל לכבות את הנר בשביל, ואפי' לא ידוע שע"י מניעת השינה יבוא לידי סכנה מותר, משום דשינה יפה לחולה, והוא עשוי להתרפא ע"ז או ע"פ לחיות יותר, ובלי השינה אפשר שיכבד חוליו ויסתכן יותר. כן הדין בחולה שהוא ספק סכנה, או כדי שלא יבואו עליו ליסטים. אבל חולה שאין בו סכנה אסור לכבות או למעט את האור, ואף לסוברים שאין חוב הטאת על כיוונו, והוי מלאכה שא"צ לגופה, מ"מ אסור לכבות לצורך חולה שאין בו סכנה, דאיסור כבוי תמור משאר איסורים דרבנן כיון שיש בו צד חיוב ושיטת הרמב"ם שזמלאכה שא"צ לגופה חייב עליה. ואמנם אף חולה שאין בו סכנה אם הופא אומר שע"י מניעת השינה יתגבר החולי ויכול לבוא לידי סכנה, מותר. (סימן רע"ח).

דוד ושלמה

הגמרא מובאת כמה דברים שאמרו דוד ושלמה, שזמלאכה כסותרים זה את זה, ומתוך הדברים מתבאר מעלת החיים לעומת מעלת המתיים, מיתלת של דוד וקבורתו ושנמתח לו עוון בת שבע, ומעלת שמחה של מצוה, ומתי יש לענות כסיל כאוילות.

ל. מעלת החיים לעומת מעלת המתים- דוד המלך אמר "לא המתים יהללו יי", והיינו שלעולם יעסוק אדם בחייו בתורה ומצוות קודם שימות, מפני שאחר שמת נעשה חפשי מן התורה והמצוות, וכמו שאמר דוד "במתים חפשי". והא דאמר שלמה "ישתבח אני את המתים שכבר מו", י"מ שהכונה למה שזמלאכה היתפלל באחד הרבה תפילות ולא נענה אף שאין צדיק מנון, וכשאמר "זכור לאברהם וליצחק ולישראל עבדיך" נענה. וי"מ שהשבח הוא מה שגזירות משה קיימות גם אחרי מותו. וי"מ שהכונה למה שכשבה שלמה את בית המקדש אמר כ"ד נגנות ולא נפתחו שערי היכל להכניס את הארון, וכשאמר שלמה "שאו שערים ראשיכם וכו' ויבאו מלך הכבוד" רצו לבולעו מפני שחשבו שכוונתו לעצמו, ואמר להם "ד' עוזו וגבור", והוסיף ואמר "שאו שערים וכו' מי הוא זה מלך הכבוד ד' עוזו וגבור וכו' ולא נענה", ורק כשאמר "זכור לחסדי דוד עבדך" נענה, ובזה נתברר שמתחל אודות דוד עוון דבת שבע, ונהפכו פני שונאי דוד (-משפחת שאול שמעי וכיוצא בו) כשולי קדירה, וכן מחל הקב"ה לישראל מה שאכלו ביום כיפור בתוכות בית המקדש, וחזרו לבתיהם ומצאו נשותיהם בטהרה ונתעברו בנים זכרים. וי"מ שהכונה למה שאמרו לשלמה כשדוד מת בשבת והיה מוטל בחמה, וכן שאל מה עשה לכלבים של בית אביז שהיו רעבים, ואמרו לו שיחתוך נבילה ויניח לפני הכלבים, ויטלטל את אביו ע"י ככר או תינוק, ונמצא שלצורך כלכלי התינוק טלטל נבילה, ואת האריה המת התינוק טלטל רק ע"י ככר או תינוק. לישנא אחרינא הקדימו תשובת הכלב החי לאריה המת.

מיתתו של דוד- דוד ביקש "הודיעני ד' מידת ימי", ואמר לו הקב"ה שגזירה היא שלא ידע האדם יומו, ואמר לו שימות בשבת, ולא הסכים הקב"ה להוסיף לו יום אחד כדי שיכולו להתעסק בו ובהפסדו, מפני שאין מלכות נוגעת בחברתה, ולא לקצר ימיו ביום אחד כי זה חשוב לפניו יותר מאלף עולות שהקריב שלמה, כל השבת בכל השנים לא פסק מללמוד מפני שהתורה מגינה נמוות, ובא מלאך המות ובחש באילות ויצא דוד לראות ומת.

ל. ספר קהלת- ביקשו לגנוז ספר קהלת מפני שדבריו סותרים זה את זה, בענין השחוק ובענין השמחה, ולא גנזוהו

מפני שתחילתו וסופו וכו"ש ומצעו דברי תורה, "מה יתרון לאדם בכל עמלו שיעמול תחת השמש" הא אם יעסוק בתורה שהיא נראה קודם השימושי שיתרון. ו"סוף דבר הכל נשמע את האלוקים וראת מצוותיו שמוי כי זה כל האדם", והיינו שכל העולם נברא בשביל אדם הירא את ד' ושומר מצוותיו, וי"מ שהכונה שאדם כזה שקול כנגד כל העולם, וי"מ שהכונה שכל העולם נברא בשביל להיות צוות לאדם כזה. ויישבו חז"ל את הסתירות בדבריו, "טוב כעס" שכועס הקב"ה על הצדיקים בעוה"ז "משחוק" לרשעים בעוה"ז כדי להאכילם חלקם בעוה"ז ולטורדם מן העוה"ב, ו"לשחוק אמרתי מהולל" זה שחוק לצדיקים בעוה"ב, ו"ושבתי אני את השמחה" זו שמחה של מצוה כגון הנסתה כלה, שעל ידי השמחה השכינה שורה, דכתיב "והיה כנגן המנגן ותהי עליו רוח ד'", ו"אין השכינה שורה מתוך עצבות, עצלות, שחוק ואפי' באין בו לצון מ"מ חסר בישוב הדיעה, וקלות ראש - לצון, ודברים בטלים. וכן דבר הלכה וחלום טוב מגיעים ע"י שמחה של מצוה), אבל שמחה שאינה של מצוה עליה נאמר "לשמחה מוה זו עושה".

צריך להקדים דבר שמחה לפני דבר הלכה, והני מילי הרב אבל התלמיד ישב באימה. וללישנא בתרא גם הרב צריך להיות באימה אבל יפתח במילתא דבדיחותא.

תמצית ההלכה-

השמחה שישמח אדם בעשיית המצוה ובאהבת האל שצוה בהן, עבודה גדולה היא, וכל המונע עצמו משמחה זו ראויה להפרע ממונו שנאמר "תחת אשר לא עבדת את ה' אלהיך בשמחה ובטוב לבב", וכל המגיס דעתו וחולק כבוד לעצמו ומתכבד בעיניו במקומות אלו חוטא ושטות, ואין הגדולה והכבוד אלא בשמחה לפני ד'. (רמב"ם הלכות שופר פ"ח ט"ו). וכתב במגיד משנה שם, דברי רבינו מבוטאים בכ"מ בגמרא, ובכמה מודליקין (שבת ל:). אמרו ושבתי אני את השמחה זו שמחה של מצוה. ועיקר הדבר הוא שאין ראוי לו לאדם לעשות המצוה נוצד שהן חובה עליו והוא מוכרח ואונס בעשייתו אלא חייב לעשותה והוא שמח בעשייתו ויעשה הטוב נוצד שהוא טוב ויחבר באמת נוצד שהוא אמת ויקל בעיניו טרחן ויבין כי לכן נוצד שישמח את קונו וכשהוא עושה מוה שנברא בשבילו ישמח ויגיל לפי ששמחת שאר דברים תלוים בדברים בטלים שאינם קיימים אבל השמחה בעשיית המצוה ובנלימת התורה והחכמה היא השמחה האמיתית.

ביקשו לגנוז ספר משלי מפני שדבריו סותרים זה את זה, בענין אם לענות כסיל כאוילות, וישבוהו שבמילי דעלמא אין לענות לו, כדמצינו ברבי ורבי חייא שאמר להם אדם אשתך אשתי ובניך בני, ונתנו לו כוס של יין ופקעו ומתו, והועיל להם שבניהם אינם ממזרים. ובדברי תורה יענה לכסיל, כדמצינו שרובן גמוליא אמר שעתידי אשה שתלד כל יום, ואילנות יוציאו פירות בכל יום, וארץ ישראל תוציא גלוסקאות וכלי מילת, ולגלגל תלמיד על דברים אלו, והראה לו ר"ג שתרנגולת יולדת כל יום, וצלף מוציאה פירות כל יום, וכמהין ופטוריות דומים לגלוסקאות, וסיב הדקל דזמיה לכלי מילת.

מעלת הענוה ויראת שמים

ל"א. מעלת הענוה של הלל- לעולם יהיה אדם ענוותן כהלל ולא קפדן כשמואי. ומועשה באחד שניסה להקניט את הלל ע"י שבה בערב שבת בזמן חפיפת הראש ושאל מפני מה ראשיהם של בבליים סגלגלות וכו', ואמר לו הלל שישאל את כל השאלות שיש לו, והפסיד ד' מאות זוז. עוד מצינו ששמואי לא הסכים לגייר מי שקיבל רק תורה שבכתב שהרי גר שלא מקבל אפי' דבר אחד אין מקבלים אותו, והלל גיירו וסמך על חכמתו שירגלו לקבל עליו, שלא היה כופר בתורה שבעל פה, והביאו להאמין גם בתורה שבע"פ. וכן מצינו ששמואי לא הסכים לגייר אחד שרצה ללמוד כל התורה על רגל אחת, והלל אמר לו כל דעלך סני לחברך לא תעביד, ואיך פירושה זיל גמור, י"מ חברך היינו הקב"ה שלא יעבור על דברי הקב"ה כמו שאינו רוצה שחבירו יעבור על דבריו, וי"מ חבירו מונש כגון גזילה גניבה וניאוף ורוב המצוות. וכן מצינו ששמואי לא הסכים לגייר אחד שרצה להתגייר ולהיות כה"ג, והלל גיירו ואח"כ לימדו הפסוק "והזר הקרב יומת".

והיה אמונת עיתך חוסן ישועות חכמת ודעת- אלו ה' סדרי משנה. ורובא דורש שכשמוכניסים אדם לדין שזואלים אותו- נשאת ונתת באמונה, קבעת עיתים לתורה כדי שלא ימשך לעסוק כל היום בדרך ארץ, עסקת בפריה ורביה, ציפית לישועה, פלפלת בחכמה, הבנת דבר מתוך דבר, ואף אם קיים כל זאת צריך שתהיה יראת ד' אצורה.

ל"א: תורה ויראת שמים- התורה צריכה יראת שמים, כתבואה שמרקיבה אם לא מערבים בה קב חומטיין (ואים בזה משום אונאה). תורה בלא יראת שמים דזמיה לגזבר שיש לו מפתחות פנימיות ולא חיצוניות, ובלא יראת שמים אינו חרד לשמור ולעשות. התורה היא השער ליראה. לא ברא הקב"ה את עולמו אלא כדי שיראו מלפניו. טוב לשבח ביראת שמים מלשבח בבר אורין. אין לו לקב"ה בעולמו אלא יראת שמים בלבד.

תמצית ההלכה-

תורה ויראה- אין תהלת בעל ההלכה הגונה אלא א"כ קדמה לו יראתו לחכמתו, ואין חכמת התורה שוויה לכל אטום, כי עיקר טעמה בעדינות הנפש המתעלה למעלה מחוכמת בני תמותה, והמשוטטת בעולמות עליונים, הטוענות טעם השתקקות למקור החכמה, והזופת לתבונת אין קץ, המשעשעת בחיק החכמה, בחולת אהבה, ואין חכם בתורה רק אחרי ההתמזגות של עיין השכל וטעם יראת חטא, כוס המזוג מושיא אלה הוא מנת חלקו של התלמיד חכם כל הימים, וזה יין נסכו נצח, אמנם התורה והיראה כחומר וצורה מהוים יחד את הנמצא, וכל שלא קנה שלימות היראה אף ששכלו דוד ומצוחצח בתולדתו לא יזכה לתורה שלימה, רק כל דרכו התחתית פתולים ועיקשות, וכמו שאמרו דלא סלקא לכו שמעתיאל אליבא דהלכתא, ואור הפנימי המתלה עם אור השכל לא ישר את כל ההדורים ולחזור אל מקודת האמת העדינה היא יראת ד' הטורה. (חזון איש אמונה ובטחון ג' כ"ד).

רשעים- אל תרשע הרבה- אף אם עשית עבירות אל תוסיף עוד לחטוא. לא זיין לרשעים שאינם חרדים מיום המיתה, אלא שלם בריא כאולם, אבל יודעים הם שדרכם למיתה, אלא שהחלב שעל הכליות מונע מהם להתעורר לתשובה.

עונשי העבירות בזמני סכנה

בזמן שהאדם נמצא בסכנה הוא עלול להעשה גם על עוונות שלא היה נענה לולא הסכנה, או שיכונן לו מזכויותיו, ויש עוונות שהם סיבה מיוחדת לעונש מסוים, וכדלהלן.

ל"ב. באיזה זמן יש חשש מיתה בנשים ועל איזה עוון-

נשים נבדקות בשעת לידתן ואם אינן זהירות בנדה חלה והדלקת הנר הן מתות, והמיוחד בזמן הלידה הוא משום שאז היא במצב סכנה והורע מזלה, וי"מ מפני שאז היא נענשת על אפי' על חטא של חוה, וי"מ מפני שאז ללא סייעתא דשמיא לפתוח רחמה היא מתה מאליה, וי"מ כשהיא בריאה אין כח למקטרג להזכיר עוונותיה. וי"א שהנשים מתות בלידותן ואפי' שלא בשעת לידה בגלל ג' דברים אלו, וי"א בגלל שמיכבסות צוואת בניהן בשבת, וי"א בגלל שקוראות לארון הקודש שבבית הכנסת (תוה"ע על ארון).

באיזה זמן יש חשש מיתה באנשים- האנשים נבדקים בזמן סכנה שלהם, כגון כשעולים על הגשר, לפי שכאשר האדם נמצא בסכנה צריך נס להצלתו, וגם אם ניצל מהסכנה מנכים לו מזכויותיו. רב לא עבר במעבורת עם נכרי שמא יענש יחד עם הנכרי, ושמואל עבר דווקא עם נכרי משום שאין השטן שולט על שני עמים יחד. עמי הארצות מתיים בגלל שקורין לארון הקודש ארון ולבית הכנסת בית עם. (הלכות הקדש ותרוומות ומעשרות הם גופי תורה ונאמנים בהם עם הארץ, דמזאורייתא מותר לחבר לאכול פת ולסמוך על עם הארץ שהפריש ממנה מעשרות, ורק בנן אסור דמאי. וכן אין חבר צריך לחשוש בכנסי עם הארץ שמא הקדישם וחזר בו. וי"מ שהאמינו חכמים שהיין שמכביאים לנסכים הוא טהור, וקשה שהרי בזה נאמנו אף מדוברין ובמעשרות לא).

תמצית ההלכה-

יש להזהר מכל הדברים המביאים לידי סכנה, כי סכנתא חמירא מאיסיורא, ויש לחוש יותר לספק סכנה מלספק איסור, ולכן אסור לילך בכל מקום שיש בו חשש סכנה כמו תחת קיר נטוי או יחיד לילה. וכתבו הקדמונים שיש לברוח מן העיר כשדבר בעיר, ויש לצאת מן העיר בתחלת הדבר, ולא בסופו, וכל שאר הדברים הם מושגים סכנה, ושומרו נפשו וריחק מוהם ואסור לטמון על נס או לסכן נפשו בכל כיוצא בזה. (רמ"א יו"ד סימן קט"ז).

מגלגלים זכות ע"י זכאי וחובה ע"י חייב.

מתי ראוי לקרב רחמים- לעולם יבקש אדם רחמים שלא יחלה, מפני שאם יחלה צריך זכות כדי להתרפא. הנוטה למות צריך להתוודות. היוצא לשוק שמצוי שם מריבות יהי דומה בעיניו כמי שנמטר לסרדייזט להוליכו לפני השופט, החש בראשו מייחוש קל יבקש רחמים כאילו נתנהו בקולר, ואם נפל למשכב יבקש רחמים כאילו העלוהו לגרום שאינו ניצל אלא ע"י פרקליטים, ופרקליטי האדם הם תשובה ומועשים טובים, וניצול אפי' ע"י אחד מיני אלף שמליץ עליו זכות,

וי"א שניצול אפי' אם באותו מלאך המליץ זכות יש תשע מאות תשעים ותשע צדדי חובה.

עונשי עבירות מסוימות

כבר ידעת מנחת הדרכים התוריים במשפט יוסף השם יתברך, להרבות העונש בדבר שהמשול מציב בו, וכן להעניש מדה כנגד מדה, ועל אלו הכונות הרבו רבותינו ע"ה להעיר בסוגיא זו, שעונש פלוני בא בעון פלוני, הן בקלות הן בחומרות, הן במעשה המזוהר כגון חילול שבת, והקל ככבוד הארץ לכבוד, הן בדבור בלשון הרע ונבול הפה ונדורים ודומיהם, הן בשלילת המחוייב ופריקת עול המצווה כגון בטול תורה ושאר המצוות, ואין אנו צריכים בזו להזכיר הפרטים אלא יזהר מכל עבירה וישמר מכל עונש. (מאירי).

ל"ב: בעוון נדרים שאינו מביא עלות והקדשות שנתר, אשתו של אדם מתה, וי"א שבניו מתים כשהם קטנים, וי"א שהם מתים בעוון ביטול תורה, וי"א בעוון מזוזה, וי"א בעוון ציצית, (והזכיר בציצית זוכה לעתיד לבוא לאלפיים ושמונה מאות עבדים), וי"א בעוון שנאת חנם שלא ראה בו דבר עבירה שמוטר לשנאותו.

בעוון שנאת חנם- באה מריבה לביתו, ואשתו מפלת נפלים, ובניו מתים כשהם קטנים.

בעוון חלה- אין ברכה במכונס, והשערים עולים, וזורעים ואחרים אוכלים, ואם נותנים מתברכים.

בעוון ביטול תרומות ומעשרות- אין טל ומטר, ובגלל זה יש יוקר ואין רווח ובני אדם רצים אחר פרנסתם ואינם מגיעים, ואם נותנים מתברכים עד שיבולו שפתותם מלומור ד'.

בעוון גזל כגון נשי דמחוזא שאוכלות ולא עובדות ומוזלות בזה את בעליהן, ועוד שע"ך כן תרומות לבעליהן לגזול, יש רעב, ואוכלים בשר בניהם.

ל"ג: בעוון עיני ועיונות וקלקול הדין וביטול תורה- עיניו הדין היינו שהיהו לאחר שהוברר הדבר שלא לשם שמים, עיות הדין היינו לעוונות במזיד, וקלקול הדין היינו שלא מיעינים בו כמתינות והוא מתקלקל מאילו. חרב ביזה דבר בצורת, ובני אדם אוכלים ואינם שבעים, והלחם נאכל במשקל.

בעוון שבעת שוא או שקר חילול השם וחילול שבת- שבעת שוא היינו שנשבע על איש שהוא אשה וכדו' שהדבר ניכר שאינו נכון, ושקר היינו שמשקר בדבר שאינו ניכר שהוא שקר, וחילול השם היינו שאדם גדול אדונינו מנעושי, ועי"ה הקטנים לומדים מנונו ללול בתורה. ח"ה רעה מתברית, בהמה כלה, בני אדם מתמעטים, והדרכים משתוממים.

בעוון שפיכות דמים- בית המקדש חרב ושכינה מסתלקת מישראל.

בעוון גילוי ערוה ועבודת כוכבים ושמיטה ויובלות- גולים מהארץ ואחרים יושבים על אדמתם.

בעוון נבלות פה- צרות רבות וגזירות קשות מתחדשות, ובהורים מתים ואלמונות ויתומים צועקים ואינם נענים, ומעמיקים לו גיהנום. הכל יודעים כלה למה נכנסת לחופה, אבל המנבל פיו נהפך עליו גזר דין של ע' שנה שהם כל שנותו של אדם מוטבה לרעה, ומעמיקים לו גיהנום, וי"א שאף השומע ומוטב מעמיקים לו גיהנום.

המפנה עצמו לעבירה חבורה ופצעים ופצעים ופצעים בו, ונחלה בהדרוקן שבשרו נעשה עבה, ובהדרוקן הבא מחמת רעב עזרו תפוח על בשרו. ובהדרוקן הבא מחמת כשפים שרבו דק. אביי נחלה מחמת שרעיב עצמו, ורבא מחמת שהשהה נקבו כדי ללמד לתלמידיו.

סימן לשנאת חנם- ירקון.

סימן לגסות הרוח- עניות בתורה.

ל"ג: שאסרה הוא סימן לשון הרע, שהיא מתחילה במעינים ומסתיימת בפה, ובאה בעוון לשון הרע, שאע"פ שהכליות יועצות והלב מבין והלשון מחתך, מ"מ הפה גומר. וי"א שאסרה באה על אכילת טבל שעושה מיהה בדי שמים וזה מיהה כנגד מידה שהאוכל נכנס מגרונו למעינו (ואין הכונה לאכילת דברים טמאים שהי עז עליו עונש מיתה), וי"א על עוון ביטול תורה שעונשו מיתה, ואף נשים נכרים וקטנים נענשים על שמבטלים אחרים מתורה.

צדיקים נתפסים בעוון הזור, ואם אין צדיקים נתפסים תינוקות של בית רבן.

מעשה דרבי שמעון בן יוחאי- רבי יהודה נתמנה ע"י מלכות רומי להיות ראש המדברים מחמת ששיבחם על שתיקנו גשרים שזוקקים ומרחצאות, רבי יוסי שיתק הוגלה לציפורי, ורבי שמעון גזרו עליו מיתה על שגילה אותם, ונשמעו הדברים למלכות ע"י יהודה בן גרים שסיפר לאחרים ועי"ה הגיעו למלכות, (לתוס') יהודה בן גרים היה צדיק, ויש לגרס בסוף הסוגיה נוח נפשיה), והתחבב בתחילה עם בנו בבית המדרש, ואחר כך הלך להתחבב במערה, מפני שפחד שיצטרו את אשתו והיא תגלה מקום מתבואו, ונברא להם שם מעין מים ועץ חרובים, והיו לומדים ומתכססים בחול כדי שהבגדים לא יבלו, ומתפללים בבגדיהם, ואחרי י"ב שנה בא אליהו הוודיע שמת הקיסר, ויצאו וכשראו בהם אדם עוסקים בחיי שעה נתנו עיניהם ונטרף, מפני שדבר זה יכול להיעשות ע"י נכרים, והקב"ה יחלק מזון ורוח לעושי רצונו, ויצאה בת קול ואמרה להם לחזור למערה, והיו שם י"ב חודש כמשפט רשעים בגיהנום, וכשיצאו היה ר"ש מכה ור"א מרפא, עד שראו שחביבים מצוות על ישראל ונחה דעתם, והיה בשרו מבוקע ונצטער רבי פנחס בן יאיר חתנו, אמר לו ר"ש אשריך שראיתני כך שהתחמתי בתורה, ואמר ר"ש שכיון שנעשה לו נס יתקן איזה דבר לרבים, (כדמיצונו ביעקב דכתיב ביה "ויבא יעקב שלם" בגופו שנתרפא מצליותו, בתורתו שלא שכח תלמודו מפני טורח הדרך, ובממונו, וזכתיב "ויחן את פני העיר", וי"א שתיקן מטבע וי"א שתיקן שווקים וי"א מרחצאות), ואמר לו רשבי"ש שיש מקום שיש בו ספק לטומאה, וציין רשבי"ש את מקום הקברות, וטען שהוא סבא שתייה מקום טמא, ונתן בו רשבי"ש עיניו ומת, וכן ראה שיהודה בן גרים עדיין חי, נתן בו עיניו ועשהו גל של עצמותו.

תמצית ההלכה

אסור לספר בשבחן של עובדי כוכבים, אפילו לומר כמה נאה עובד כוכבים זה בצורתו, קל וחומר שיספר בשבח מעשיו או שיהבב דבר מדברי. אבל אם מוכיח בשבחו להודות להקב"ה שברא בריה נאה כזו, מותר. (ש"ע י"ד קנ"א).

ל"ד: שלשה דברים צריך אדם לומר ערב שבת עם חשיכה, ולא יקדים לומר מבעוד יום, שמה ישעו ויאמרו עדיין יש שהות, עישרתם הפירות (ואפי' אכילת ערבי של שבת קובעת למעשר), עירבתם עירובי חצרות ותחומין, הדליקו את הנו, דכתיב "וידעת כי שלום אהלך, ופקדת נוך, ולא תחטא". וצריך לאומרים בניחותא כדי שיקבלו ממנו.

בין השמשות

בין השמשות הוא זמן שבין היום ללילה, לפני צאת הכוכבים, שיש ספק אם הוא חלק מהיום או חלק מהלילה, ויש בוה"ל' וזו להרבה דינים כגון איסורי שבת בכניסת השבת ויצאתה וכו', והגמ' מנבאת מה מותר לעשות בבין השמשות של כניסת השבת ומה אסור. ויש כמה שיטות מתי מתחיל ומתי נגמר זמן בין השמשות, שלפני אותו זמן זה וי"א אחריו אותו זמן זה ודאי לילה, וכדלהלן.

מה אסור לעשות בבין השמשות של כניסת השבת- בבין השמשות אסור לעשר טבל ודאי תיקון מעליא הוא, וקסבר שגזרו על שבות בבין השמשות, ולהטביל את הכלים מפני שנראה כמתקן כלי, והוי גמ' שבות, וכ"ש שאסור להדליק את הנרות שה דאורייתא, ולערב ערובי תחומין כיון שזה תיקון מעליא דאפי' למיד תחומין דרבנן אסמכוה רבנן אקראי.

מותר לומר לעשר דמאי ולא דמי למתקן מפני שרוב עמי הארץ נעשרים, ולתהי"ט בקופה של מוכיח כדי לשמור על החום, (ואין לחוש שירתייה, מפני שרוב הקדירות ורחות סמוך לבין השמשות, שאז הוא מעבידים מעל האש, אבל משחשיכה אסור להטמין אף בדבר שאינו מוסיף הבל, גזירה שמוא ירתייה, ובדבר המוסיף הבל אסור אף מבעוד יום, שמוא יטמין קדירה שאינה מנושלת כל צרכה ברובץ שיש בו גחלת ויחיתה כדי לבשלה, וגזרו אף מנושלת כל צרכה באינו גרוף קסום, ואם קטמה אף שחזרה והובערה מותר להשהות חמין ותבשיל המנושלים כל צרכם.) ולערב עירובי חצרות (שאינו אלא חזומרא ואינו נחשב קנן שביהה גמור. ור"ת דעה לומר שעירובי חצרות חמורים יותר מעירובי תחומין, דאין מערבים אלא בפת, אבל תחומין מערבים בכל דבר חוץ מגמ' ומלח. אמנם האמת שתחומין חמורים מחצרות, דאסמכוה רבנן אקראי, והא דמעריבין בכל דבר, הטעם הוא משום שאין מערבים אלא לדבר מצוה).

ספק עירוב תחומין בבין השמשות קנה עירוב, אף אם אחד עירב לשניים ועירוב אחד נאכל בבין השמשות, והשני הונח בבין השמשות, שניהם מותרים, מפני שיש שם ספק עירוב (ולכתיבה אין מניחים עירוב בבין השמשות), דספק דרבנן לקולא. ושיטת ר"ח ור"ת (תוס' שהיה ספק עירובי חצרות, אבל בערובי תחומין כולו רק היכא שיש חזקה, מגן שהנה נאכל עליו גל.

תמצית ההלכה

דיני בין השמשות- בבין השמשות אין מעשרים טבל ודאי, אמנם אם אין לו מה לאכול בשבת, וכן בדמאי, מותר לעשר. אסור להפריש חלה בביה"ש אפי' בח"ל, אסור להטביל כלים בין שמונים בין חדשים שקנו מונו, ואם אין לו כלי אחר לשבת יכול להטבילם ולבקר כדין. אסור להדליק נרות אפי' לצורך מצוה כגון שיתבטל מוסדות שבת, ואם הדליק או עשה שאר מלאכות אסור להנות מזה. אסור לערב עירובי תחומין, ובדיעבד עירובי עירוב, ולערב לצורך מצוה תכלוק בזה הפוסקים, ועירובי חצרות או שיחפוי במבואות או עירובי תבשילין, ומותר לערב ולבקר אפי' לדבר הרשות, אך לכתחילה לא יעצב עד העירוב עד זמן ביה"ש. מותר להטמין בביה"ש בדבר שאינו מוסיף הבל, וכמובאר פרטי דיני הטמנה בסיומן רנ"ז. איסורים דרבנן שלא הזכירו כאן אסור לעשותם בביה"ש, אפי' זה לדבר מצוה או שאר דוחק, וכמובאר בסיומן שני"ב. מותר לומר לנכרי להדליק נר לצורך שבת, או לעשות מלאכה אחרת לצורך מצוה ואפי' מצוה שלא לצורך שבת, וכן לדבר שהוא טורח ונחפו עליו ויש בוה צורך שבת, או אם זה צורך רק לחק ולמד בזה הפסד מורבא או בצורך גדול מותר לעשות שבותין בבין השמשות. (סימן רס"א).

ל"ד: צדיקי הספק בבין השמשות- בין השמשות הוא בספק אם כולו מן היום, ונ"מ שאם עשה בו מלאכה מביא אשם תלוי, או כולו מן הלילה, וני"מ שאם עשה בו מלאכה בכניסת השבת מביא אשם תלוי, או חלקו מן היום וחלקו מן הלילה, ולכן מחמירים בו כיום ולילה, וני"מ שזב שראו ב' ימים בבין השמשות, הרי הוא ספק לטומאה ולקרבן, ואם ראה יום אחד אין בו ספק אלא לטומאה, דוב שראה ראה אחת ביום אחד או בשני ימים שאינם רצופים, הרי הוא כבעל קרי בעלמא, אבל אם ראה ב' ראיות אפי' ביום אחד, או ראה אחת בשני ימים כגון בבין השמשות, יש עליו כל טומאת זביח, אמנם אינו מביא קרבן אלא ב' ראיות. (והרובה ב' פעמים בבין השמשות, אם הראשון היה יום והשני לילה הרי הוא כבעל קרי כיון שבימים האמצעי לא ראה, אבל אם ראה אחת היתה גם ביום וגם בלילה, והריאה השניה היתה ביום הסמוך, יש כאן ג' ימים וחיבי קרבן, ולכן הוא מביא חטאת העוף הבאה על הספק, ואינה נאכלת, דאם אינו חייב קרבן הוי מליקת חולין הדוי נבילה. רש"י. והתוס' ד"ה ספק) כתבו ש"א לומר שבין השמשות אחד הוא יום והשני באותו זמן הוא לילה, אלא שניהם אותו דבר. ורשב"ם מפרש שב' הראיות לא היו בב' ימים רצופים, וא"כ יש צד שיש יום טהור באמצע, ויש צד שראה בזמן שמוקצתו יום ומוקצתו לילה וא"כ ר"ת ד' ימים רצופים. אמנם מובאר ברשב"ם שמדובר שראה כל בין השמשות, והקשו התוס' שהרי ראה ארוכת נחשבת כמה ראיות, ובין השמשות הוא לפחות מחלק מיל שהוא אלף אמה. ולכן ביאור התוס' שמדובר שראה ראה קצרה, והספק הוא שמוא היה ביום ובלילה, והריאה שבין השמשות השני היא ביום הסמוך, או דאיידי בראה כל בין השמשות לרבי יוסי שבין השמשות הוא כהרף עין.

ל"ה: מתי זמן בין השמשות

לרבי יהודה- משקיעת החמה כל זמן שפני מזרח מאדמיים -שנראית אדמונית חמה בעינים, (והיינו שיבדוק בצד מערב אם פני המערב מאדמיים את המזרח), לרבה זה בין השמשות, ולרב יוסף זה יום, ובזמן שהכסוף (השחור) התחתון (כפיפת הרקיע הסמוכה לארץ) ולא העליון, אף לרב יוסף זה בין השמשות, אבל הכסוף התחתון והשווה לעליון זה לילה. ונמצא שזמן בין השמשות לרבה הוא ג' רבעי מיל, ולרב יוסף שני שלישי מיל. והקשו התוס' ד"ה תרי) שבפסחים אמר רבי יהודה שיש בין שקיעת החמה לצאת הכוכבים ד' מילין, וצאת הכוכבים הוא הלילה, וביאור בשם ר"ת שהכונה שם לשקיעה הראשונה שהחמה נכסית מעיניה, שזה ד' מילין לפני צה"כ, ואחר ג' מילין ורביעי מתחילה השקיעה השנייה שהארץ מושקע לגמרי, וזהו בין השמשות.

(ולגבי **טולטל כוורת בשבת** שיעורו של רב יוסף גדול משיעורו של רב, שרבה מגודל ג' כורים ומעלה אסור לטלטלה, שכיון שהיא גדולה אין תורת כלי עליה, ולרב יוסף רק מוד' כורים אסור לטלטלה, ואביי אמר שרבה לא התיר לו לטלטל אף כוורת המחזקת ב' כורים, וכמו שדמיונו שכוורת העשויה מקש או קנים ובור ספינה אלכסנדריית שאין לה שוליים והיא מחזקת ב' כורים ניבש (שהם ארבעים סאה בלה, מפני שהגודש הוא שלישי), אינה מקבלת טומאה, דאיתקש כלי עץ לשק, דרק דבר המיטלטל מלא וריקן מקבל טומאה, והאינו מיטלטל מלא מפני שהוא שובר. אמנם כתבו התוס' ד"ה ואפילו שאין הלכה כהנ"ל, ומותר לטלטל בשבת גם כלי גדול).

לרב נחמיה בין השמשות הוא ממש שקיע החמה חצי מיל, והוא זמן שאם החמה בראש הכרמל יכול לטבול בים ולצאת ואז הוי לילה. רש"י. אבל לתוס' ד"ה וירד) כשיצא את מתחיל בין השמשות, וקמ"ל דטבילה מעלייא היא. (והרובה לראות בארה של מרים -) הבאר שהיה לישראל במדבר בזמנה של מרים, וכדכתיב 'ותמת שם מרים' וסמך ליה "וי"א הרי הוא מים לרעה"). יעלה לראות הכרמל ויצפה ויראה אותה כמין רעע עומל ככרבה בים. ובראה של מרים הוא מעין מיטלטל והוא טהור מלקבל טומאה וטובלים בו, דלאו ככלי דמי להחשיב את המים למים שאובים).

לרבי יוסי זמנו כהרף עין זמן קריעת עין ברפין ולא בחוזה, הלילה נכנס והיום יוצא, וא"א לעמוד עליו, והוא מתחיל רק אחרי שנגמרו בין השמשות דרבי יהודה שאז זה יום גמור לרבי יוסי, ולכן כהנים יכולים לטבול בבין השמשות דרבי יהודה אע"פ שצריכים הערב שמש, (אבל לרבי יהודה כיון שזה ספק אין טובלים בו). והתוס' (ד"ה רבי יוסי) מוכיחים שגם לרבי יוסי יש זמן שהוא בין השמשות והוא ספק יום ספק לילה, אלא שהוא קצר כהרף עין. רש"י מביא גישה שלפיה בין השמשות דרבי יוסי הוא לפני בין השמשות דרבי יהודה, ודוחה דעת זו.

להלכה - לענין שבת בין השמשות דרבי יהודה אסור במלאכה לחומרא, ואין כהנים טובלים בו, ולענין אכילת תרומה אין כהנים שטבלו אוכלים עד אחר בין השמשות דרבי יוסי, ואף שהוא כהרף עין, מ"מ יש נ"מ באיסור זה, מפני שאינו מיד אחר בין השמשות דרבי יהודה, או שהיה ספק בזה, ואסור לכהנים לאכול תרומה עד שודא נגמר בין השמשות דרבי יוסי. תוד"ה אלא. עוד כתבו שרבי יוסי מתייר לעשות מלאכה בכניסת השבת בין השמשות דרבי יהודה, ואפי' בתרומה שזה קל משבת, או בתרומה דרבנן, מחמיר רבי יוסי עד סוף בין השמשות ידידה.

ל"ה: סימן יציאת הכוכבים - בזמן שיש כוכב אחד זהו יום, וכשיש שניים זהו בין השמשות, וכשיש שלש זהו לילה. והיינו בכוכבים בינוניים, מפני שגדולים נראים גם ביום, וקטנים אינם נראים אף בלילה. ורבי יהודה מסתפק בכל הכוכבים הנראים מושקעת החמה עד שהכסף העליון, אם הם בינוניים. תוד"ה (תרי).

העושה מלאכה בשני בין השמשות בערב שבת ובמוצאי שבת, בהעלם אחד, חייב חטאת ולא אשם תלוי ממה נפשך, ואיירי שעשה מלאכה כל בין השמשות, דאין לומר שעשה בתחילת בין השמשות בערב שבת ובסוף בין השמשות במוצאי שבת. (או שעשה בשניהם בתחילת בין השמשות. תוס' לעיל ד"ה ספק).

מי שאינו בקי בזמן בין השמשות ידליק הנר בעוד החמה בראש הדקלים, וזבים המעונן בעיר יראה את התרנגולים אם הם יושבים עדיין על הקורות, ובשדה יראה את העורבים, או יראה את עשב דאזני' שבערב עליו כפופים מאד למערב.

תמצית ההלכה -

זמן **כניסת השבת** - שיטת ר"ת וסיעתו וכן פסק השו"ע, שמתחילת השקיעה, מזמן שאין השמש נראית על הארץ, יש שיעור ג' מילין ורביעי, ובזמן זה אפשר להוסיף מחול על הקודש, ואח"כ מתחילה השקיעה השניה שהאור מתחיל להשקע לגמרי, ונמשך זמנה כדי שיעור מנהל ג' רבעי מיל (שהוא אלה המוש מאות אמה) שזה בערך רבע שעה והגה"ר מעט יותר, וזה הוא זמן בין השמשות, ואח"כ יוצאים ג' כוכבים בינוניים שהם סימן ללילה. ודעת הרבה ראשונים, והסכים עמם הגר"א, שמיד שהחמה נתכנסת מעיינו מתחיל זמן בין השמשות, וזמנו ג' רבעי מיל, ואח"כ יוצאים ג' כוכבים בינוניים והוא לילה לכל דבר, ולפי זה יש להזרז מאד לא לעשות מלאכה, ואפי' מלאכת מצוה כהדלקת נרות, אחר שהחמה נתכנסת מעיינו. וכתב בבניאור הלכה שח"ו להקל בזה דזה ספק איסור סקילה, ובפרט בימינו שאין העולם בקיאים בזמן בין השמשות שיש לפרוש מנואלכה מתחילת השקיעה, ולהדליק נרות קודם השקיעה. ודעת היראים שבין השמשות מתחיל ג' רבעי מיל לפני השקיעה, וי"א שיש לחוש לדבריו, וכן ראוי לעשות לתחילה, וכך היה מנהג הקהילות. (סימן ק"א).

ש השתקיעות בערב שבת

הראשונה להבטיל את העם שבשדות ממלאכה בשעה שיש זמן להכנס לעיר, ותנא דבי רבי ישמעאל שהיו הקרובים ממתנינים לרחוקים להכנס יחד לעיר, כדי שלא יחשדו ברחוקים שעבדו אחר התקיעה.

השניה להבטיל עיר מנואלכה וחנויות מומק ומנוכח, ונסתלקו התריסים וננעלו החנויות.

שלישית לר' נתן להדליק את הנר, והיו מסלקים את הקדירות למואל הלילה, ומטמינים את הדברים הצריכים הטמנה למואל היום, ושווה כדי צלית דג קטן או כדי הדבקות פת בתנור בזמן שיש שהות שיקרנו פניה, והיו ממהרים התקיעות כדי להוסיף מחול על הקודש, **ותוקע ומריע ותוקע** הרי שש, ושזבת, והבבליים מנהג אבותיהם בידיהם שתוקעים ותוקעים ומריעים ושזבתים. ולרבי יהודה הנשיא שלישית לחלוץ תפילין, והדלקת נר ברביעית.

לרבי יוסי ברבי חנינא אפשר להדליק את הנר אחרי תקיעה שישית, מפני שנתנו חכמים שיעור זמן לחזן הכנסת להוליך השופר ממקום התקיעה לביתו, ואמרו לו שאינו כן אלא היה מצניעו עם.

מלטול שופר וחצוצרות בשבת

אסור בשבת לתקוע בשופר או לומר בחצוצרות. ולענין מלטולם יש מחלוקת תנאים בכללי מלטול מוקצה, והגמי' מוארת לפי כל שיטה האם מותר לטלטל שופר או חצוצרות בשבת.

בברייתא אחת מבואר שמותר לטלטל שופר אבל חצוצרות אסור, ובברייתא אחרת מבואר שגם שופר אסור.

רב יוסף צה לתרץ ששופר יחיד מותר בטלטול אבל בציבור לא, וחצוצרות לעולם אסור.

ל"ו.

אביי שואל שאם יחיד מותר הואיל וראוי לגמע בו תינוק כיון שראשו כפוף, א"כ גם בציבור ראוי לגמע תינוק עני שפנתסו עלו הציבור. ועוד דיש ברייתא שמתירה לטלטל גם שופר וגם חצוצרות.

ולכן הגמי' מתרצת שזה תלוי במחלוקת רבי יהודה רבי שמעון ורבי נחמיה לענין מוקצה, וכדלהלן.

לרבי נחמיה אסור אף שפרך דסובר שאין מטלטלים כלי אלא לצורך המיוחד לו. וכתבו התוס' (ד"ה הא ר' נחמיה) שמושמוע מרש"י שכלי שמלאכתו לאיסור אסור לטלטל כלל, שחרי הוא מיוחד למלאכת איסור, וכתבו שלדבריו צ"ל שקערות שאכלו בהם שדרך להסירם נחשבת ההסרה לתשיש המיוחד להם. ושיטת ר"ת שומרה לכל תשישי שהיולים לעשות בו בחול, ואפי' אינו תשישי המיוחד לו, ולא אתא לאפקוי אלא מחמה לצל, או תשישי שאינו רגיל לעשותו בחול כגון לגמע מים לתינוק בשופר והסקה ככלים.

לרבי יהודה שופר מותר דראוי לגמע בו תינוק, וחצוצרות אסור. שיטת רש"י שחצוצרות הוי כלי שמלאכתו לאיסור, מפני שזה ראוי רק לתקיעה, אבל שופר הוי כלי שמלאכתו להתר. והתוס' (ד"ה והתניא וד"ה הא ר' יהודה) כתבו ששופר הוי כלי שמלאכתו לאיסור, ומותר לטלטלו לצורך גופו ומקומו, וחצוצרות הם מוקצים יותר משופר, דכיון שאינו ראוי למלאכת התר אלא מנעט, מוקצה אותם לגמרי ממלאכת התר, כמיסה שייחד אותה למנועת והנחי עליה מעות, וכקניה של תרנגולים.

לרבי שמעון מותר אף בחצוצרות דלית ליה מוקצה. אמנם כתבו התוס' (ד"ה הא ר' שמעון) שרק לצורך גופו ומקומו מתיר ר"ש, אבל מחמה לצל אסור, ולמוקצה מחמת איסור מודה ר"ש.

דברים שנשתנה שמם והנ"מ בזה

חצוצרתא ושופרא - נ"מ שצריך לתקוע ברה"ב במה שנקרא חצוצרתא, וכן אם עם הארץ בא לשאלו במה יתקע אומרים לו שיתקע בחצוצרות.

ערבה וצפצפה - נ"מ ל"טול בד' מינים מה שנקרא צפצפה, ולא בזו שעלה שלה עגול וקנה שלה לבן.

פתורא ופתורתא - נ"מ למקח וממוכר שפתורתא הוא הגדול ופתורא הקטן.

הובלילא ובי כסי - מחט שנמצאת בעובי בית הכוסות מצד אחד כשרה, והיינו בלשוננו בהובלילא ולא בהמוסס, מפני שדופן המוסס הוא דק מאד, ואפי' בניקב מצד אחד הוי נקב, אבל בית הכוסות יש לו זכפן כפולה, והכפלים דבוקים זה לזה בשומן, ואם ניקב אחד תבירו סתמו. רש"י. ושיטת ר"ת (תודה' למחט) שגם בהמוסס רק ניקב מפולש הוי טריפה, וקמ"ל שבבית הכוסות כשריה אפי' בניקב עור שלם.

בבל ובורסיף - נ"מ לגיטי נשים, י"מ לענין לשמה, שבזמננו רק המביא גט מבורסיף אינו צריך לומר בפני נכתב ובפני נחתם מפני שהם בקיאים שצריך לכתוב בשמה, וי"מ לענין שינה שם עירו, שצריך לכתוב את השם שהעיר בקראת בה עכשיו. והקשו התוס' (ד"ה נפקא) שבבבל הוא שם המדינה, ואין כותבים שם מדינה בגט.

כירה:

שהיה וחזרה בכירה

מדאורייתא מותר להניח על גבי האש קדירה עם תבשיל מערב שבת, אף אם התבשיל יתבשל בשבת, וכן מותר להניח בשבת אוכל מבושל על גבי האש, דאין ביטול אחר ביטול. אולם חכמים אסרו באופנים מוסימים להשותה מואכל שאינו מבושל, שמא יתנה בגחלים לגמור ביטולו, וכן אסרו באופנים מוסימים להחזיר קדירה שהוסרה מהאש. ויש בדינים אלו חילוקים בין כירה לבין מופש שחמונו רב יותר ולבין תנור שחמונו רב יותר מנופה, וכן יש חילוק בין אם התבשיל התבשל כבר או לא, וכן אם גרף או קטס את הגחלים לפני שבת, וכדלהלן.

ל"ו: (עשויה כעין קדירה, ונותנים קדירה בתוכה, ויש עליה מקום לשפיתת שתי קדירות. ל"ה:) שהסיקה בקש ובגבבא (לרש"י קש היינו זבובת השיבולים הנקצרים עם התבואת, וגבבא היינו הקש הנשאר בשדה ונגבב בפני עצמו. ולתוס' הקש נשאר בשדה), או שהסיק אותה בגפת (-פסולת שזומשמן שהוציא שמונן) ובעצים אבל גרף או קטס את הגחלים לכסותם ולצננם (כדי שלא יוסיפו הבל. רש"י. ולתוס' (לא) גרופה וקטומה מוסיפה הבל, אבל אין איסור בזה אלא בהטמנה, והכא הטעם שמא יבוא לחתות), מותר לתת עליה תבשיל,

אבל בהוסקה בגפת ובעצים ולא גרף או קטס אסור לתת ותבשיל עליה או בתוכה, שמא יבוא לחתות בגחלים.

הגמי' מסתפקת אם הדין הנ"ל איירי בחזרה, אבל שהיה מותרת אף באינו גרוף וקטום, וכשיטת חנניה שכל דבר המבושל כמאכל בן דרוסאי מותר להשהותו אף באינו גרוף וקטום, או שאיירי בשהיה, וגם זה מותר רק בגרוף וקטום, כחכמים שאוסרים שהיה בדבר שאינו מבושל כל צרכו. ולא איפשיטא.

מחלוקת ב"ש וב"ה - שיטת בית שמאי שרק שהיה של חמין מותרת בגרופה וקטומה כיון שאינם צריכים יותר ביטול, (אבל דעת התוס' (ד"ה חמין) שמים מותר אף אם נתבשלו כמאכל בן דרוסאי, שכיון שכשיחוממו כל צרכם אינם מושיבחים יותר, אין לחשוש שמא יתנה, כיון שגם בלי חיתוי יוחמונו כל צרכם) אבל חזרת חמין אסורה דמחזיר כמבושל, וכן שהית תבשיל אסורה, מפני שניחא ליה שיתבשל יותר ויש לחוש שיבוא לחתות, אי נמי לפי שנתקיימה מחשבתו להמשך את הביטול, ומחזי כמבושל, וב"ה מתירים אף חזרה בתבשיל כיון שהכירה גרופה וקטומה. וכתבו התוס' (ד"ה וב"ה) שאיסור חזרה (לבי"ה) באינה גרופה, ולב"ש אף בגרופה) הוא גם בערב שבת, משעה שא"א להתריתו מבעוד יום, או י"ל שאפי' ברותח אסור מזמן שאם היה קר לא היה יכול להתריתו מבעוד יום. ולב"ה בגרופה וקטומה מותר להחזיר אפי' בשבת עצמה. עוד כתבו התוס' שאין בחזרת קדירה משום עשית אהל מדרבנן, כיון שהדפנות כבר היו עשויות, וגם אינו דומה כ"כ לאהל.

ל"ז. שהיה וחזרה בתוך הכירה - אף בגרופה וקטומה לא

הותרה חזרה אלא על גבי הכירה ולא לתוכה, אבל לענין שהיה ליכא חילוק בין תוכה לעל גבה, אם היא גרופה וקטומה, דאל"כ הוי הוא ממש מטמין ברמין. רש"י. אבל התוס' (ד"ה א"ב) כתבו שלחנניה מותר להשהות אפי' בתוכה באינה גרופה וקטומה, כדמצינו שחררה שקרמו פתח מותר להשהותה ע"ג גחלים.

שתי כירות מותרות וקור של חרס מנפסיק ביניהם, אחת גרופה וקטומה ואחת אינה גרופה וקטומה, ע"ג הכירה שאינה גרופה וקטומה אסור לכ"נ' להשהות, וע"ג הכירה הגרופה וקטומה, שיטת ר"מ שלב"ש אסור בשהיה ובחזרה, ולב"ה שהיה מותרת וחזרה אסורה. שיטת ר"י שלב"ש מותר שהיה בחמין, ולב"ה מותר שהיה וחזרה בחמין ובתבשיל. ואם תנא דמתני' סבר כחנניה, הוא חולק על ר"י ומתיר שהיה אף באינו גרופה וקטומה.

סמיכה לכירה שאינה גרופה וקטומה מותרת, אף ע"ג קרקע דלא שליט בה אוירא. וכתבו התוס' (ד"ה מהו) שלפי הצד דמתני' איירי בלהחזיר, הנידון הוא לסמוך בדבר שאינו מבושל כמאכל בן דרוסאי. עוד כתבו התוס' (ד"ה תא שמוע) שאין ללמוד מכאן להתיר לסמוך ליד האש, דשאני הכא שדפנות הכירה מנפסיקים בין הקדירה לאש.

גחלים שעממו או שנתן עליהם נעורת של פשתן הרי היא כקטומה.

ל"ז: קטמה ונתלבתה - עדיין דינה כגרופה וקטומה, ואפי' בגחלים של רותם. ובתוס' (ד"ה שמוע מינה) מסתפקים אם בקטמה ונתלבתה דינה כגרופה וקטומה לגמרי, ומותר אפי' באינו מבושל כל צרכו, או שרק במבושל כל צרכו מותר.

שיטת רבי יוחנן - לרבה בר בר חנה ריו"ח אסור שהיה ע"ג כירה שאינה גרופה וקטומה. ולרב ששת ריו"ח מתיר שהיה בחמין או תבשיל שאינם מבושלים כל צרכם, אף ע"ג כירה שאינה גרופה וקטומה, דס"ל דמתני' כחנניה, אבל להחזיר מותר רק בגרופה וקטומה. ולרב שמואל בר יהודה ריו"ח מותר במבושל כל צרכו אפי' מצטמק ויפה לו אף באינה גרופה וקטומה. וכתבו רש"י ותוס' שמה שנהגים להשהות קדירה ע"ג כירה שאינה גרופה וקטומה, משום דס"ל כחנניה.

שהיה במצטמק ויפה לו - לריו"ח מותר וכנ"ל, ולרב ושמואל אסור באינה גרופה וקטומה. הקרובים לרב ושמואל ינהגו כדבריהם, ולשאר העולם הלכה כריו"ח שמוותר.

שהיה באינה גרופה וקטומה - (באין מבושל כל צרכו או במצטמק ויפה לו. תודה' מהו). רב יוסף מתיר, ורב הונא היה אוכל כסא דהרסנא, והגמי' מסתפקת אם הוא סבר שמצטמק ויפה לו מותר, או שכיון שיש בזה מוח הוי מצטמק ורע לו, וכדאמר רב נחמן שכל שיש בו מוח מצטמק ורע לו חוץ מתבשיל של לפת, שיש בו בשר, ואינו צריך אותו לאורחים, שאז השיב מצטמק ויפה לו, לפדא דייסא ותמרי מצטמק ורע לו.

תמצית ההלכה -

דיני שהיה - כירה שהוסקה בגפת ובעצים אסור לתת מבעוד יום על גבה תבשיל או חמין שלא רוחמו כל צרכם, ואם היה התבשיל

נתון כבר צריך לסלקו ממש כשהגיע זמן חשיכה, דחיישנין שמו יתה, ואם גרף או קסט את החלמים מותר אפי' נתבשל רק קצת, אמנם אם התבשיל מבושל כל צרכו ומצוטמק ורע לו, מותר אפי' בלא גמול, ואפי' להשיחו בתוך הלילה, וכיור השוסק בקש וגבבא וקוק, ומה להשהות עליה ור"ה להחזיר בשבת. וכתב השו"ע ש"א שדבר שנתבשל כמאכל בן דרוסאי או שנתבשל כל צרכו ומצוטמק ויפה לו, אין חוששים שמו יתה, ומותר אפי' בתנוה, ובאינו גורק, ואפי' בתוכה מותר להשהות, ודין שיכול לאוכלו ע"י הדחק אין חוששים שמו יתה, ולא הוזכר התר גורק או קש וגבבא אלא כשהתחיל להתבשל ולא הגיע למאכל, וכן לענין חזרה בשבת אפי' במצוטמק ורע לו, וכתב הרמ"א שנהוג לקהל כסורה אחונה, ובב"י וכן בשו"ע מושגע שדעתו להמיר כדעה ראשונה, אף אין לנו כח למחות במקילים, וע"כ לכתילה בודאי טוב להזהר שיהיה מבושל כל צרכו קודם חשיכה ולסלקו מן האש, אף אם ארע שנתאחה הדבר ויכול להעמיד על המפטום כלשלא אף שלא יתבשל עד השקיעה רק כחצי בישול, ויניחו על המפטום עד שיגמר בישולו, ומותר לסלקו בלילה שהרי אינו עומד ע"ג הגחלים. (סימן רנ"ג).

ל"ח: דין מאכל שהתבשל או שהיה בשבת - מאכל שהתבשל בשבת, בשוגג יאכל במזיד לא יאכל. ומאכל ששהה בשבת (לרש"י הנידון לפי המ"ד שאוסר. ולתוס' ד"ה שכת) אפי' דקיימא לו כתננה, כאן הנידון הוא באינו מבושל כמאכל בן דרוסאי, או דאיירי במשיר, יש שאף שנתבשל לעיל י"ח: שמוותר להשהות קדימה חתימה, הני משיירי בתנוה שחומרו רב וכלא חתימה יתבשל עד למחר, אבל כירה דשליט בה איורה אסור שמו יתה. ובריי"ת קטני שמו"ד אסור ושוגג מותר, ואיתא התם שלר"מ לכתילה אסור להשהות תבשיל, ורק חמוץ מותר, וחמוץ שלא הוחמו כל צרכם מותר להשהות רק בגרופה וקטומה, (תו"ד"ה הא), ובדיעבד אם היה תבשיל שלא נתבשל כל צרכו, במזיד אסור בשוגג מותר, אבל בנתבשל כל צרכו מותר אף במזיד, ולרבי יהודה באינה גרופה וקטומה אסור בחמוץ המבושלים כל צרכם, והיינו לכתילה, אבל בדיעבד מותר, (שם), ובתבשיל מותר זווקא במצוטמק ורע לו, אבל במצוטמק ויפה לו כגון כרוח פוליסם ובשר טרוף שגילה דעתו שאינו צריך אותו לאורחים אסור, (ומה ור"ש מותר להשהות חמוץ ובתבשיל, איירי בגרופה וקטומה). עוד מצינו שנחלקו בה רבה ורב יוסף עם רב נחמן בר יצחק, שרובה ורב יוסף מותר אף במזיד, ושאינו מומבשל בשבת כיון דבשהיה לא קעביד מעשה, ולרנ"ב אסור אף בשוגג דאית לאיערומי, (ובבישול אין חששוה דלא נחשדו ישראל לבלש בשבת). והגמ' אומרת שרבה ורב יוסף נסתרים מהביריתא הנ"ל, ורנ"ב יתריץ כמוכא בשם רב שמתחילה היו אוסרים רק במזיד, וכיון שראו שרבו המשיגים במזיד ואמרו ששכחו, גזרו לאסור אף בשוגג.

עוד מסתפקת הגמ' מה הדין בדיעבד בערב ושהה, והגמ' אומרת שממה שרבי יוסי התיר חמוץ שנשתה ע"ג כירה, ואסר ביצים מצומקות שנשתה ע"ג כירה (מפני שזה מצוטמק ויפה לו), אין ראיה, ד"ל שאסר להם לעשות זאת בשבת הבאה. לרש"י הנידון הוא בערב ושהה במזיד. אבל לתוס' ד"ה ערב) איירי בשוגג, והנידון הוא אם ר"ש שאסר מצוטמק ויפה לו זווקא במזיד, או שגם בשוגג אסור לר"י (בשאינה גרופה. תו"ד"ה לא). ומ"מ אחר גזירה פשיטא שאסור גם בשוגג.

ל"ח: באיזה אופן בית הלל מתיירים להחזיר - בית הלל מתיירים חזרה אפילו בשבת. לרש"י המונה אפי' ביום השבת, אף שאין מוכח שכונותו היתה להחזיר, (מנשא"כ בלילה מוכח שדעתו להחזיר). ולתוס' (ל"ו: ד"ה ובי"ח וב"ה וב"ה) אפילו עיקר דברי בית הלל התירו חזרה הם לפני שבת, בשעה שאם הקדירה צוננת לא היה שהות להחזירה, וכאן חידשו להתיר גם בשבת עמה. והם הניח את הקדירה ועל גבי קירעה, ולרבי תנאי אסור להחזירה דתתה הטמנה דאתמול והוי כמטמין לכתחילה, ולרבי יוחנן מותר להחזירה, וכן נחלקו רב דימי ורב שמואל בר יהודה מה דעת רבי אלעזר בהניח ע"ג קרקע. אביי הוסיף כלל שצריך שיהיה דעתו להחזיר, ללישנא קמא כוונת אביי שבאין דעתו להחזיר אסור אפי' בעודם בידו, אבל בהניחם אסור אף כשהיה דעתו להחזיר. וללישנא בתרא כוונת אביי שאם דעתו להחזיר מותר אף בהניחם ע"ג קרקע, אבל בעודם בידו מותר אף שאין דעתו להחזיר. ורבי ירמיה מוסתפק היכא שסתלן במקל או הניח ע"ג מיטה, ואם חשבו בידו. ורב אשי מוסתפק אם מותר חזרה כשפניה מלימים (מיומם שמוחממים בו מיים) למיחם, או דהוי כמטמין לכתחילה. ובאור התוס' (ד"ה פניה) שבמיחם אחר שהוא קר, יש לחוש שיבוא לחתות, (אבל לענין הטמנה, היכא שפינה ממיחם למיחם מותר).

תמצית ההלכה -

תנאי התר חזרה - הנוטל קדירה מן הכירה מותר להחזירה בשבת, אפי' לכירה אחת שהבלה מרובה מהכירה הראשונה, לפי הנתיים דהלל, בין בנטל את הקדירה בשבת בין בנטלה בערב שבת, ומותר להחזיר אפי' כמה פעמים. א' צריך שהקדירה תהיה

רוחחת, ולרמ"א נהוג להלקל כל זמן שלא נצטנן לגמרי. ב' צריך שלא יניח את הקדירה ע"ג קרקע, והרמ"א כתב שגם אם הניחה ע"ג מיטה או ספסל וכדו' אסור להחזירה, ויש מקילים שאם היה דעתו להחזירה, מותר להחזיר אפי' אם היתה בנתיים ע"ג ספסל וכדו', ובעת הצורך יש לסמוך על זה. ג' כתב הרמ"א שצריך ששבשעת שנוטל את הקדירה מהכירה יהיה בדעתו להחזירה לפני שתצטנן. והרבה מהראשונים מקילים אם הקדירה בידו אפי' אם לא היה דעתו להחזירה, ובעת הצורך יש לסמוך על זה. ד' זווקא על גבי הכירה מותר להחזיר, אבל אם הקדירה מונחת על קרקעית הכירה אסור. ה' צריך שתהיה הכירה גרופה וקטומה. ו' צריך שהתבשיל יהיה מבושל כל צרכו. (סימן רנ"ג).

דין תנור - תנור שהוא צר למעלה ורחב למטה, ומתוך כך חומו רב יותר מכירה, אסור אפי' בהסיקוהו בקש וגבבא, בין מתוכו בין מעל גב'ו. וכתבו התוס' (ד"ה תנור) שלפי הצד בגמ' ריש פירקין שהאיסור הוא רק להחזיר, א"כ מותר להשהות אף בתנור שאינו גרוף וקטום. ולרב אד"א בר אהבה אסור אפי' בגרוף וקטום. סמיכה לתנור רב יוסף רצה להתיר, ואביי אוסר ותניא כותיה ברבייתא.

דין כופח - כופח הוא פחות חם מתנור ויותר חם מכירה, ויש בו מקום שפיתת קדירה אחת (ובכירה שתים, וכדמצינו שכירה שנחלקה לאורכה טהורה מפני שא"א להניח שם אפי' קדירה אחת, אבל נחלקה לרוחבה שאפשר לשים בכל חלק קדירה אחת שמו יתה, וכופח אף שנחלק לרוחבו טהור), אם הוסיק בקש וגבבא דהו ככירה, ומותר לסמוך אבל אסור לתת על גביו, ואם הוסיק בגפת ובעצים דינו כתנור, לאביי היינו לענין שאסור לסמוך, ולרב אד"א בר אהבה היינו לענין שאסור לשים על גביו אפי' בגרוף וקטום, ומ"מ בקש וגבבא מותר, מפני שבגפת ועצים בגרוף וקטום יש יותר חום מקש וגבבא, ואביי סובר שאין חילוק. תו"ד"ה איילימא.

דיני בישול שלא ע"י אש

אסור מדאורייתא לבלש בשבת ע"י האש, או ע"י דבר שהתחמם מוכח האש (תולדות האור). אולם בישול בחמה לא נאסר, ולענין לבלש בדבר שהתחמם מוכח החמה יש מחלוקת אם מותר או אסור, וכדלהלן.

ל"ט: גלגל ביצה בצד המיחם - אין נותנים ביצה בצד

המיחם בשביל שתתגלגל תיצלה קצת עד שתהיה מגולגלת, ואם עשה כן חייב חטאת, כיון שהגלגול בביצה הוא גמור מלאכתו, וכדמצינו שמליח הישן וקוליס האיספנין אסור להדיחם בשבת מפני שההדחה היא גמור מלאכתם, (אבל שאר דברים מלוחים מותר להדיחם בשבת אף שלא נשרו בחמוץ מערב שבת, דאין זה גמור מלאכתו, אבל לשווח אסור, ומה שנשרה בחמוץ מערב שבת מותר אף לשרותו בחמוץ בשבת, ואין בזה תיקון כיון שזה כבר מתוקן. ובאור התוס' ד"ה כל) שדבר שהתבשל לגמרי מערב שבת, מותר לשרותו בשבת בחמוץ אפי' בכלי ראשון, ודבר שהתבשל מותר להדיחו בכלי ראשון, לשיטת רשב"א שעירו דינו ככלי שני, ולשיטת ר"ת שעירו דינו ככלי ראשון מותר לערות עליו רק בכלי שני, ולענין לשרותו בכלי שני, התוס' מוסתפקים אם גם זה מותר, או שאסור דכיון שהמיים ממיחזי כמבושל, ורק תבלין מותר לתת בכלי שני, דלא מחזי כמבושל).

בישול בחמה ובתולדותיה ובאור ובתולדותיו - בישול

בחמה מותר לכו"ע דאין דרך בישול בכך, ואין לגזור אטו אור, דחמה באור לא מיחלף, ולכן מותר לתת מיים צוננים בחמה, (וכן מותר לתת תבשיל בבור כדי לשומרו, ומיים יפים בתוך מיים רעים שבשיל שיצטננו). בישול באור ובתולדות האור (דבר שהתחמם מהאור) אסור לכו"ע. ובישול בתולדות חמה, להחממים אסור אטו תולדות האור, שמי שיאכה יתבוס שיה חום באור, ולרבי יוסי מותר. ומזדה רבי יוסי שאסור להטמין ביצה בחול ובאבק דרכים שהוחמו בחמה בשביל שתיצלה, לרבה גזירה שמו יטמין בגחלים, שכיון ששניהם זה בישול דרך הטמנה יסבור הוהא שבשניהם מותר, ולרב יוסף מפני שמזיד עפר מונקומו והיינו שיש לחוש שלא יהיה מנספיק עפר ולצורך כך יזיז עפר דבוק והוי חופף גומא. (ורמ"ו ועיין הלן בדעת התוס'. וכתבו התוס' ד"ה אלא) שרוב יוסף אף חש הטמנה בחמן אלא מבעוד יום, או משחשיכה בדבר המבושל, אבל לבישול גמור ממשחשיכה לא חייש בו, ונ"מ בעפר תיחוח בעומק שאין לחוש שיזיז עפר. וכתבו התוס' (ד"ה איכא) שמה שמבאר במביצה ח. שגם בעפר תיחוח יש איסור עשית גומא, היינו כשיש מעט עפר תיחוח, שכשנסטרו יש גומא ע"י הקרקע הקשה שסביבו, ומותר לגלגל ביצה ע"ג גג רותח לרבי יוסף, שאין כאן גזירת הטמנה, וגם חשש הזזות עפר אין כאן, דסתם גג אין בו עפר.

איזה איסור יש במזיז עפר ממקומו - כתבו התוס' (ד"ה מפני) בדעת רש"י שאף שיחפור גומא א"צ אלא לעפרה פסול לר"ש הפוסק במלאכה שאינה צריכה לגופה, יש לחוש שיחפור הגומא כדי להניח הביצה בתוכה. ור"ת מפרש טעם הגזירה מנשום שיש בהזזת עפר ממוקומו איסור מוקפה, וסבר רב יוסף שטלולו מן הצד שמייה טלולו, ועפר תיחוח דלהלן היינו שהביצה נטמנת מבעמה בתוך העפר, וה"ה דאיכא למימר איכא בנייתו עפר מוכן שאינו מוקפה, וכן גג שיש בו עפר, וכן מעשה דאנשי טבריה. עוד

מפרש ר"ת שהמזיז עפר ממוקומו הוי תולדה של חורש ואסור אפי' בעפר תיחוח, ורק היכא שהביצה נשקעת מואילה בעפר אין איסור, ולפי זה רבה סובר ששניעיה ביצה לא נחשבת עשית גומא, כיון שאין גומא ניכרת.

דיני רחיצה וכדו' בשבת ויו"ט

מעשה שעשו אנשי טבריה שהכניסו מערב שבת סילון של צונן לתוך אמה של חמוץ, ומערב שבת מותר לעשות כך כדמצינו שמונת בערב שבת לפתוח מיים שכינסו לגינה בשבת. (תוס' ל"ח: ד"ה מעשה). והחכמים אסרו עליהם את הדבר, דאסור להטמין בדבר המוסיף הבל אפי' מבעוד יום, וכתבו התוס' (ל"ט: ד"ה ממועשה) שאף דאיתא במתני' מ"י: שאין טומנים בדבר המוסיף הבל, ואיירי מבעוד יום, הו"א דאיירי זווקא בבין השמשות, אי נמי הכא קמ"ל אפילו לאכל, אי נמי הכא קמ"ל שאסור אפי' בקדיה הייחא. א"כ אמרו החכמים שדינם כחמוץ שהוחמו בשבת שאסורים ברחיצה (אף לר"ש המתיר להשתטף כל גופו בחמוץ שהוחמו מערב שבת, וכדלהלן), וכן אסורים בשתיה, וביו"ט אסורים ברחיצה ומותרים בשתיה. וכתבו התוס' (שם) שטעם האיסור הוא גזירה שמו יערבם בשבת שזה אסור גזירה אטו תולדות האור, והשיבא כחדא גזירה, או דנפרש דאיירי שהיו נקבים בסילון והיו נכנסים לתוכו מיים חמים ומתערבים בצוננים, או הקשו הכו"ס שא"כ אף הגמ' מדמה דבר זה להטמנה. לעולא הלכה כאנשי טבריה, ואמר לו רב נחמן שאנשי טבריה שברו את הסילון שעשו מפני שחזרו בהם.

לרבה מודה רבי יוסי שאסור דמייא להטמנה, ולרב יוסף רבנן מביאים ראיה לשיטתם ממה שאסרו לאנשי טבריה את הסילון אף שזה תולדות חמה, ורבי יוסי סובר שזה תולדות האור, מפני שהם עוברים על פתח הגיהנום.

תמצית ההלכה -

אסור להכניס אפי' בערב שבת צינור סגור של מיים, לתוך אמת מיים חמה, כדי שמי הצינור יתחממו, ויכול לרוחוץ בהם כשיפתח את הצינור, דהוי כמטמין בדבר המוסיף הבל, ואם עשה כך אסור להשתמש לשתיה או לרחיצה אפי' במיים שנכנסו מערב שבת ורק שהו בצינור בשבת, ואם הכניס את הצינור בשבת אסור אפי' לרוחוץ בהם ידיו, ואם הכניס את הצינור בערב ביו"ט, דינם כמיים שהוחמו ביו"ט שאסורים ברחיצה כל גופו ומותרים בשתיה או ברחיצת ידיו. (סימן שכ"ו).

ל"ט: חמישים מיים ביו"ט - לב"ש אסור לחמום מיים ביו"ט,

אלא אם הם ראוים לשתיה, וגם אז מותר רק בחימום לשתיה ולא בחימום לרחיצה, דלית להו לב"ש מתוך שהותרה לצורך הותרה שלא לצורך, אמנם כשעושה לצורך שתייה מותר לחמום אף יותר מכדי שתייה, אמנם יותר מכדי הנצרך לרגליו אסור, מפני שהבלנים חשודים שיחממו מעיקרא לרחיצה. (תו"ד"ה אלא). וב"ה מותרים לצורך רגליו, אבל לצורך כל גופו אסור, מפני שרחיצה אינה שוה לכל נפש כיון שאינה אלא לתענוג, (אבל חמישים מיים לצורך העזה אינה אסורה מדאורייתא אלא מדרבנן, כיון שאינה לתענוג אלא לבריאות). תו"ד"ה ובי"ח ב"ה יתירין.

רחיצה ע"י שפית מיים -

על הגוף כל גופו בין בצונן (ואפי' בקרקע היכא שזה דומיא דכלי, אבל בנהר או אפי' בחמי טבריה דלא דמי לרוחוץ בכלי מותר. תו"ד"ה והא), בין בחמוץ אף בהוחמו בחול. ר"ש מותר אף בחמוץ. ור"י אסור בחמוץ אף בהוחמו בחול (תו"ד"ה בין בחמוץ) ומתיר בצונן, והלכה כדבריו, (ובפירושו איתמר הלכה כר"י, אבל מדין הלכה כדברי המכריע אין ראיה שגם בבריי"תא הלכה כמכריע. לתוס' ד"ה הלכה) לא חשיב הכרעה אלא כשהחולקים גילו דעתם שיש לחלק בין הדברים ולא חילקו, והדעה השלישית מוכרעה שיש חילוק, אבל בסמטא לא. והביאו אפ"ש (פסחים פ:) במאר שם טעם אחר). לרב חסדא לא התירו ר"ש ור"י אלא בקרקע כגון אמבטיה של מרחץ, אבל מיים שבכלי אסור לכו"ע מפני שהרואה יסבור שהינם הוחמו באור ויבוא לחמם בשבת. (בדין קולי מטלניות כ"ט.) אין הלכה כרב"י ר"ע המכריע, מפני שהוא תלמיד של רבי אליעזר ורבי יהושע שנחלקו בזה, ור"ח מפרש שהכלל שאין הכרעה שלישית מוכרעת, היינו שזר שלישי אינו יכול להכריע מה שחלקו לפניו, ולא זווקא דזר שלישי אלא ה"ה דזר שני. (תו"ד"ה הלכה), ומפני שר"ע עצמו חזר והודה לרבי יהושע).

רחיצה - מיים שהוחמו בשבת אסורים ברחיצה,

ואם הוחמו מערב שבת, בבריי"תא איתא שמוותר לרוחוץ בהם פניו ידיו ורגליו אבל לא כל גופו, ואין לחלק בין כלי לקרקע, דזווקא בשיטוף שהוא קל יש לחלק בזה, ולא ברחיצה שהיא חמורה. (תו"ד"ה הא). לרב מותר אף כל גופו אבר אבר, ורבה אמר בשמה שמוותר כל גופו אם משייר אבר אחד, ולפירושו קשה על רב מנ"ב ברייתות. ולשמואל אסור אבר אבר, ורק פניו ידיו ורגליו מותר, וכן מבואר בבריי"תא. רבה עביד כרב בכל דבריו מלבד ג' דברים (שאין מטילין ציצית מבגד לבגד, ואין מדליקים מנר לנו, ואין הלכה כר"ש בגריירה), והני מילי להומרא אבל לקולא לא.

מז, **סדר גזירות איסור הועה ורחיצה** – בתחילה היו רוחצים בחמין שהוחמו מערב שבת, התחילו הבלנים לחמם בשבת ואמרו מערב שבת הוחמו, ואסרו רחיצה בחמין אף בחמין שהוחמו מערב שבת והתירו זיאה, ועדיין היו רוחצים בחמין שהוחמו מערב שבת ואומרים מזיעים אנתנו, ואסרו זיעה והתירו חמי טבריה, והיו רוחצים בחמי האור ואומרים בחמי טבריה רחצנו, אסרו חמי טבריה והתירו רחיצה בצונן, וכשראו שאין הציבור עומד בזה כיון שאסרו את הכל, התירו חמי טבריה, וזיעה נשארה באיסורה.

תמצית ההלכה –

טבילה ורחיצה בשבת – אסור לרחוץ כל גופו או רוב גופו במים חמים, אפי' אם הוא רוחץ כל אבר בנפרד, ואפי' במים שהוחמו מערב שבת אסור, בין אם המים בכלי בין אם המים בקרקע, בין שרוחץ ע"י כניסה למים בין אם שופך עליו את המים. וטעם האיסור הוא גזירה שמה יבוא לחמם מים בשבת. ואם המים צוננים מותר לרחוץ אפי' כל גופו יחד. ומותר לרחוץ בשבת פניו דיו ורגליו או שאר אברים, בחמין שהוחמו מערב שבת, אבל במים שהוחמו בשבת אסור לרחוץ אפי' דיו. וכתבו הפוסקים שנהגו שלא לרחוץ כלל בנהר או במקוה, משום חשש סחיטת השיער ועוד כמה טעמים, ולענין טבילה מותר לטבול בטומאתו בשבת אפי' אם היה יכול לטבול לפני שבת. וטבילת בעל קרי מותרת אבטת, אם מנחמרים בזה, והנהוג להקל אין למחות בידו כי סתימת רוב הפוסקים להקל, ועכ"פ אם נטמא בשבת עצמה אין להחמיר, וכן המנהג, אך יזהר מאד מסחיטה, שזה איסור גמור. (סימן שפ"ו.)

רחיצה או הועה במרחץ – מרחץ שפקקו נקביו מערב שבת שעל ידם מתחמם המרחץ, ו"מ שפקקו כדי שלא יצא חמומו, מותר לרחוץ בו במוצאי שבת מיז, וא"צ להמתין בכדי שיעשה, שהרי לא נתחמם בשבת, ובשבת עצמה אסור שהרי גזרו על הרחיצה. ואם פקקו נקביו מערב יו"ט, מותר ביו"ט או בשבת (תודה"ל למוציא) להכנס להזיע, ולהשתטף בבית הרחיץ אבל לא בתוך המרחץ שמא יאמרו שהוא רוחץ, וזה מותר אע"פ שאין החמין מוחיפים בסורים, (ואין חוששים שמה המים התחממו היום מחומו של המרחץ. רש"י. והתוס' ד"ה אלא) כתבו שרבי יהודה אסר אף בחמין שהוחמו מערב שבת, ושמה יחלק בין שבת ליו"ט, והביאו שבתוספתא איתא שנשטטפו בצונן). משרבו ועוברי עברה (וכנ"ל) אסרו זיעה אפי"ו שם, אמנם אמבטיטאות על כירכה מותר לטייל בהם לפי דברו ואינו חושש שיאמרו שהוא מזיע, אבל בשל כפרים לא כיון דנפיש הבליהו ומזיע.

האי מאן דעבר אדרבנן שרי למיקרי ליה עברינאי.

מז: מותר לחמם אלונטית בשבת ולהניחה על בני המעיים כשהוא חש במעייו, אבל אסור להניח על בני מעיו יורה קטנה של מים שמה ישפכו עליו ונמצא רוחץ בחמין בשבת. רש"י. ולתוס' ד"ה) ובלבד) החשש הוא שתמים יפלו על האלוטית ויבוא לידי סחיטה, אי נמי אסור משום רפואה גזירה שמה יבוא לשחוק סממנים. ואפי' בחול אסור מפני הסכנה שלפעמים הם רוחחים.

חיומם כנגד המזורה – מי שהתרחץ אסור לו להתחמם כנגד המזורה, כיון שמפשרי מים שעליו, ואף שמותר להפשיר מים לצורך שתיה, הכא אסור דמזוה לרוחץ במים המים ניש לחוש שיבוא לחמם חמין לרחוץ גופו, (תודה"ה מפני), אבל לרחוץ אחר שנתחמם מותר.

חיומם מים ושמן – איתא בברייתא שלת"ק מותר להפשיר מיהם מים כנגד המזורה ובלבד שלא ישאירו שם עד שיתחמם. ולר"י מותר לעשות כך בשמן. ולרשב"ג מותר לאשה לטוך ידה בשמן ולחממם כנגד המזורה ולטוך את בנה הקטן אבל במיהם אסור, ופליג אדריי יהודה. ובעדת ת"ק לגבי שמן, שיטת רבה ורב יוסף שלת"ק מותר לחמם שמן אף לשיעור שהיד סולדת בו, דשמן אין בו משום בישול, ולרבי יהודה רק בישול שמן אסור, ולרשב"ג בשמן אסור אפי' הפשר, דהפשרו זהו בישולו ולכן יעשה ע"י שינוי. ולרב נחמן בר יצחק ת"ק אסור אף בהפשר ואפי' ע"י שינוי, ורשב"ג מתיר הפשר ע"י שינוי, ורבי יהודה מתיר בכל הפשר ואסור רק בבישול. ולרבי שמן אסור אפי' בהפשר, אמנם בכלי שני מותר דכלי שני אינו מובשל שהמים מצטננים שם מעט. וביארו התוס' ד"ה ועלנו מינה) שבכלי ראשון חום האש נשמו ע"י הדפנות החמות, ובו נתנו שיעור שביד סולדת הוי בישול, אבל בכלי שני מותר אף ביד סולדת. כיון שאין דפנותיו חמים והולך ומצטנן. וכתב רש"י שאמבטי שהמים נמשכים לה מן המעין נחשבת בכלי ראשון שאינה מובשל אף אם העבירוהו מן האש. ופסק שמואל שבין שמן בין מים אסור רק בשיעור שהיד סולדת בו, והיינו שכריסו של תינוק נכווית.

דברי תודה בבית המרחץ – אסור להרהר שם, ואסור לדבר בד"ת אפי' בלשון חול, אבל לאפרושי מאיסורא מותר, כדמצינו שר"מ אמר לתלמידו שאסור להדיח את הקרקע

במים או לטוך בשמן יבוא לשוות גומות. ודברי חול מותר לאומרם אפי' בלשון הקודש.

המבשל בחמי טבריה בשבת חייב מכת מרדות.

אסור לשוט במים בשבת גזירה שמה יעשה חבית של שייטין, ואפי' בבריכה ברשות היחיד שאין לגזור שמה יתנו מים חוץ לדי אמות אסור, אם עוקר רגליו מן הקרקע, ובאית ליה גדודי שאין הכתלים זקופים אלא משופעים, מותר דלא דמי לנהר, אי נמי בלית ליה גדודי כשנועץ רגליו בקרקע הרי הוא מנחה עפר לתוך המים ודמי למגבל.

מ"א: צניעות – כל האוחז באמה ומשתין, כאילו מביא מבול לעולם, מפני שבא לידי קרי, שזה היה הקלקול של דור המבול. ורבנן מתיירים כדי שלא יראה ככרות שפכה ויוציאו לעז על בניו שהם ממוזים, אבל בזמן רחיצה אסור גם לרבוץ. (תודה"ה פשיטא.) אמנם אם עושה כך בשעת שיש ביעתותא זנהרא מותר, וכדמצינו שאם נכנסה בולשת לעיר והיא שעת מלחמה, החביות הפתוחות והסתומות מותרות, דכיון דבעיתי לא מנסכי, (אבל בשעת שלום הפתוחות אסורות.) ואם מניח ידו שם משום צניעות כשפניו נגד העם מותר, אבל המניח ידו בשעה שזורד לנהר, הרי הוא כאילו כופר בביריה של אברהם אבינו, שנראה שהוא בוש בדבר. ומצינו שרבא היה שוחה, ורבי זירא היה זוקף כדי שלא יראה ככופר, ורבנן דבי רב אשי היו זוקפים בירידה ושוחים בעליה.

לרב יהודה כל העולה מבבל לארץ ישראל עובר בעשה, דכתיב "בבלה יובאו ושם יהיו", ולרבי זירא האי קרא בכלי שרת.

ענייני בריאות – פתיחת הפה לשאוף הבל המרחץ, מוציא את ההבל של הזיעה מנהוף. מי שאכל ולא שתה כאילו אכל דם, וזה גורם לחולי מעים. ומי שאכל ולא הלך ד' אמות לפני שישן, אכילתו מורקבת ואינה מתעכלת להיעשות זבל, וזה גורם לריח רע מהפה. והאכל בשעה ששואף נצרך לנקביו הרי זה כתנור שהסיקוהו כשיש בו אפר, וזה גורם לריח זוזמא של זיעה מכל גופו. ורוחץ במים ולא שותה מהם אפי' אם לא הוחמו אלא למרחץ, הרי זה כתנור שהסיקוהו מבחוץ ולא מבפנים שאינו מועיל לכלום. והרוחץ בחמין ולא נשטטף בצונן, הרי זה כברזל שהכניסוהו לאור ולא הכניסוהו לצונן לחזק את הברזל. והרוחץ ולא סך י"מ לפני הרחיצה וי"מ אחרי הרחיצה (תודה"ה חץ), הרי זה כשופך מים על חבית הפוכה.

שתיה או הכנסת מים בשבת למיחס

הגמ' דנה אם מותר להשתמש בשבת במים שהרו בכלי חם, או שיש בזה אסור שהיה לפי רש"י או בישול של תוס'. כמו כן בהכנסת מים לכלי מתכת בשבת, שייך לעבור על איסור מוצרף בכך שהמים הקרים מוחזקים את הכלי. כמו כן בהכנסת מים חמים לתוך מים קרים או לחיץ, שייך לעבור על איסור בישול המים הקרים. הגמ' מנבאת מתי שייכים החששות הג"ל.

שתיה מים מכלי שמיים בו גחלים – מוליארו, והיינו כלי שהמים מבפנים והגחלים נמצאים בבית קיובל קטן מבחוץ, אם הוא גרוף שותים ממנו בשבת, אע"פ שהוחמו מעט מהכלי, כיון שאינו מוסיף הבל. אבל אנטיכי אין לשתות ממנו אף בגרופה וקטומה, י"מ שאנטיכי היינו בי כריי שיש בכירה חלל שיש בו מים ולצידו גחלים, ודופנה עב, וכיון שיש שם אש בכל ימות החול היא חמה מאד, ומוסיף הבל במים אף בגרופה, אבל בבי' דדיד' יורה גדולה שיש לה שני שוליים וביניהם גחלים והמים על השולים העליונים מותר, וי"מ אנטיכי בית דודי, ואסור מפני שנחוששה מחמומתה שמתוך השוליים מוסיף חמום מושפכו. (וי"מ שנתנתה טבעה לשמר את הרתיחה), וכ"ש שאסור בבי כירי. וי"מ שלמוליאר יש ב' שוליים, ולבי דודי יש מוחיצה באמצע. רש"י. והתוס' ד"ה מוליאור) כתבו שאין איסור במוסיף הבל אלא בהטמנה, אלא איירי הכא שמוזגים את המים החמים ביו, והנדון הוא מתי היין מתבשל מהמים ע"י המחיזה.

מ"א: הכנסת מים למיחס – מיחס שפינהו מהמים שבו, לרבי יהודה אסור לתת לתוכו מים כלל מפני שמצרף, דנתינת מים לכלי מתכות חם מוחזקת את הכלי, וזה נגזר מלאכת הצורפים, (וסתם מיחס מגיע לשיעור צירוף. תודה"ה והלא). ולר"ש מותר דדבר שאינו מתכוון מותר, והיינו היכא דלא הוי פסיק רישיה שצירף, דבפסיק רישיה מודה ריש דאסור. (תודה"ה מיחס. והביאו התוס' דברי רש"י.) (יומא ל"ד:) שדוקא באיסורים דאורייתא רבי יהודה אסר דבר שאינו מתכוון ולא באיסורים דרבנן. אבל התוס' מוכיחים שגם באיסורים דרבנן רבי יהודה אסר. וכתבו התוס' שבכל התורה אינו מתכוין אסור לרבי יהודה מדאורייתא, אבל בשבת אינו אסור אלא מדרבנן, דלא הוי מלאכת מחשבת, והחותה גחלים בשבת ונתכוין לכבות את העליונות והובערו התחתונות נואליהן, כיונה בכריתות כ' שלר"י חייב חטאת, ומשום דהוי פסיק רישיה, דחשיב מלאכת מחשבת אף שאין מתכוין וכן היכא דניחא ליה חיוב ריהודה. ולר"ש היכא דניחא ליה חיוב חטאת, כדמבאר לקמן ק"ג. שהתולש לאכילה או לכהונה בקרקע שלו חייב חטאת אע"פ שאין

מתכוין ליפות הקרקע, דאגן חסדי נדיחא ליה, אבל היכא שאינו נתנה בבירור לא נתכוין לזה והוי מלאכה שאינה צריכה לגופה). ואף לר"ש אין לתת מים מועטים שיתחמומו בו, אלא הרבה מים שיופשרו ולא יתחמומו, והיכא שיש בו מעט מים ופיניהו מעל האש אין בו משום מצרף לכו"ע, אבל אסור לתת בו מים מועטים שיתחמומו, אלא מים מרובים בכדי להפשירם. לרב אסור לתת מים בשיעור שיכולים לצרף והיינו כשממלא את מולו, ושמזאל מתיר גם בזה, דס"ל כרי"ש דדבר שאינו מתכוין מותר, אף דס"ל כרבי יהודה ששלאאש שאינה צריכה לגופה אסור. ע"כ שישית רש"י דס"ל שאין צירוף אלא בממלא את כולו, ואם נשאר בו מים לא שייך צירוף אף בממלא את כולו. אבל שיטת התוס' ד"ה לא) שבמיחס שפינו ממונו את המים, אף מעט מים צוננים מצורפים אותו, ואם פינא את המיחס ונשאר בו מים, אם ימלאו את כולו מים צוננים יש בזה צירוף.

תמצית ההלכה –

מיחס שפינה ממונו את המים החמים אסור לתת לתוכו מים מועטים שיכולים להתחמם לשיעור יד סולדת, אבל מים מרובים מותר לתת לתוכו. ואם ממלא את כל הכלי באופן שיכול לבוא לידי צירוף (חיזוק הכלי), אם אינו מתכוון לזה מותר, כיון דאינו פס"ר, אבל אם כוונתו לצרף י"א שחיבי מדאורייתא, וי"א שאסור מדרבנן. (שי"ח ע"ב.)

מ"ב: מה התירו חכמים במקום שיש נזק לרבים – לשמואל מותר לכבות גחלת של מתכת ברה"ר, כדי שלא ינזקו בה רבים, דכתיבי ברזל אסור מדרבנן ובמקום שיש נזק לרבים לא גזרו, ולדבריו מותר להוליך קוץ ברה"ר פחות פחות מד"א עד שישלקנו לצדיי רה"ר, ובכרמלית שאיסור הטלטול בה הוא מדרבנן מותר לטלטלה אורייתא, יותר בקריה אחת, אבל גחלת של עץ שיש כבייביה איסור דאורייתא אסור לכבות, דס"ל כרבי יהודה שמולאכה שאינה צריכה לגופה חייב עליה, אבל לר"ש גם זה מותר, דכל כיבוי אינו צריך לגופו, חוץ מנעושי פתמין ומהבהבי פתילה.

עירוב מים חמים וצוננים – לב"ש מותר לשפוך חמין לתוך צונן דס"ל תתאה דבר, והצונן מצנן את החמין, ולא צונן לתוך חמין מפני שהחמין מחממיים את הצונן, ולב"ה מותר אף צונן לתוך חמין, דדווקא כשהמים החמים מונחים בכוס שכיון שהוא צריך את המים לשתיה לא ניחא ליה שיתחמומו הרבה, ועוד דכלי שני הוא. רש"י. אבל שיטת התוס' ד"ה נותן) שהסוגיה היא גם למ"ד עלאה גבר, וביותר שגם למ"ד תתאה גבר מי"מ מובשל כדי קליפה, אלא טעם התרת משום שדרך שהמים העליונים מרובים מהתחתונים, ולכן אלא התחתונים תמים הם הממוכמים את העליונים, ובכלי שני נחלקו בי"ש וב"ה אם אסור אטו כלי ראשון או לא, אבל אם התחתונים צוננים כיון שהם מרובים אם מתערבים בעליונים ומצננים אותם, ולכן מותר אפי' בכלי ראשון. אבל אם הם באמבטי אסור לערות לתוכם צונן אף לב"ה. לרש"י האמבטי היא כלי ראשון, אבל לתוס' ד"ה אב) האמבטי היא כלי שני, וכיון שהמים חמים מאד, יש לחוש שהרויאה יסבור שזה כלי ראשון, ולכן אסור חכמים לתת לתוכם צונן. ורצה רב יוסף לומר שספל דינו כאמבטי אף שהוא כלי שני, דכיון שהמים מיועדים לרחיצה ולא לשתיה ניחא ליה שיתחמומו הרבה, ואמרו לו אב"י שרבי חייא תני שספל אינו כאמבטי, ומותר לתת קיתון מים לתוך ספל של מים, בין חמין לתוך צונן בין צונן לתוך חמין, וכן נהג רבא. ואיתא בברייתא שר"ש בן מנסיא אומר, ורב נחמן אמר שהלכה כדבריו, בפשטות כוונתו לאסור לתת חמין לתוך צונן באמבטי, וכן הלכה שלחן הכוס מותר אפי"ו צונן לתוך חמין. (תודה"ה מז.) והגמ' אומרת שלהו"א של רב יוסף כוונת ר"ש בן מנסיא שגם בית הלל אסרים נתינת צונן לתוך כוס חמין.

תמצית ההלכה –

נתינת מים לתוך מים – אסור לתת מים צוננים לתוך מים חמים בכלי ראשון, אא"כ המים לא ימולים להגיע לשיעור יד סולדת, (וי"א שאם נותן מעט מעט אסור, וצ"ע), ואם הכלי על האש או סמוך לה במקום שיכול להתבשל אסור. וכן אסור לתת מים חמים מכלי ראשון מים צוננים מועטים, ואם החמין הם בכלי שני מותר לתת לתוכם צונן, או לשפוך אותם לתוך צונן. אסור לתת כלי עם משקה בכלי ראשון אא"כ הם מרובים שא"א שיתבשלו, אבל בכלי שני מותר. (סימן שי"ח.)

דיני בישול

איסור בישול מדאורייתא הוא בכלי ראשון, אף לאחר שהוסר מן האש, אבל בכלי שני אין איסור דאורייתא. הגמרא דנה האם גם תבלין ומלח שייכים לכלל זה, או שתכותם שונה וממילא דינם שונה. כמו כן מבארים התוס' האם יש בישול בעיזוי מכלי ראשון.

מ"ב: בישול תבלין – אסור לתת תבלין בכלי ראשון, אף לאחר שהוסר מן האש, דכלי ראשון מובשל כל זמן שהוא רותח, אבל בכלי שני מותר, דכלי שני אינו מובשל. ורבי יהודה מתיר אף בכלי ראשון שהעבירו מן האור, (דווקא בתבלין, אבל שאר דברים מודה שאסור. תודה"ה לכל), אלא אם כן יש בו חומץ, או ציר של דגים, לפי שכשהם רוחחים הם מנבשלים את התבלין.

דין בישול ע"י עירוי - התוס' (ד"ה אלה אכל) מביאים מחלוקת בין בעלי התוס' אם עירוי מכלי ראשון דינו ככלי שני, או שדינו ככלי ראשון, וכתבו שנראה שעירוי אין דינו לא ככלי ראשון ולא ככלי שני, אלא הוא מובשל כדי קליפה, דקימא לן כשמואל דתתאה גבר, וזמ"מ עד שהתחתון מספיק לקרר את העליון העליון מובשל כדי קליפה, ולכן אם עירוי רותחין על תרנגולת (לפני מליחה) צריכה קליפה, וכלי שתשמישו ע"י עירוי, אפשר להכשירו ע"י עירוי דכבולעו כן פולטו, אבל כלי שנבשל בו איסור א"א להכשירו ע"י עירוי.

בישול מלח - י"א שאסור לתת מלח אף בכלי שני, מפני שגם שם הוא מתבשל. ולרב נחמן וללישנא בתרא מותר לתת מלח אף בכלי ראשון שהוטר מן האש, מפני שמלח צריך בישול כבישרא דתורא, וכן הלכה, והמתמיר תבוא עליו בריכה. תוד"ה והיינו.

ביטול כלי מהיכנו, וטלטול כלי לצורך מוקצה
חכמים אסרו לטלטל דברים מסוימים בשבת, והיינו דברים שהאדם הקצה אותם מדעתו מחמת איזה סיבה, וחלק מפרטי הדברים בזה יבוארו הלה (מ"ג: - מ"ז:). הגמ' כאן מבארת את מותר לקחת כלי המותר בטלטול ולהעמיד אותו במצב שהוא יהיה אסור בטלטול, וכן האם מותר להשתמש בכלי המותר בטלטול, לצורך דבר האסור בטלטול.

אסור לתת כלי תחת הנר לקבל בו את השמן המטפף מן הנר, מפני שהשמן הוא מוקצה, וקסבר אין כלי ניטל בשבת אלא לצורך דבר שאינו מוקצה, כי נמי קסבר אסור לבטל כלי מהיכנו, להניחו במקום שלא יוכל לטלטלו משם, דהוי קקובע לו מקום ומחברו בטיט דומי למלאכה. וכתבו התוס' (ד"ה דובטל) שלקמן ק"ד: ביאר רש"י הטעם משום דמחזי כסותר. ואם נתנהו מבעוד יום מותר להשאירו שם. (דין טלטול השמן יתבאר לקמן מ"ד.).

אמר רב חסדא אע"פ שאמרו אין נותנים כלי תחת תרנגולת לקבל ביצתה, כשהיא מטילה את הביצה במקום מדרון והוא חושש שהיא תתלגלג ותישבר, כמו שאסור לתת כלי תחת הנר לקבל את השמן, אבל כופה עליה כלי שלא תשבר-

לרבה טעמא דרב חסדא משום שאין כלי ניטל בשבת **אלא לצורך דבר הניטל**, וס"ל שתרגולת עשויה להטיל ביצה באשפה ולא במקום מדרון, ולכן מותר רק לכפות עליה כלי, דהצלה מצויה התירו אף לצורך דבר שאינו ניטל, והצלה שאינה מצויה גזון מדרון, ופטפוץ שמן דמתני' (שיכון שהגילום לתת כלי תחת השמן מבעוד יום, אינו מצוי שיצטרכו לתת שם כלי בשבת. תוד"ה שאינה, ל"א התירו. והתוס' (ד"ה הצלה) כתבו שהגלה שאינה מצויה לא התירו, אבל דבר הניטל, משום שיחבה, ודלא כרש"י שאסור רק לצורך דבר שאינו ניטל). ולפי זה מה שמצינו שמוותר לתת כלי תחת חבית של טבל שנשברה, איירי בחבית חדשה שמצוי שתשבר. ומה שמוותר לכפות קערה ע"ג הנר, איירי בבית נמוך שמצוי שהלהבה תאחזז בקורה. ומה שמוותר לסמוך קורה שנשברה בספסל או בארוכות המיטה, איירי בקורה חדשה שעשויה להשבר מחמת כובד הטיט שהיו טחים על הגג. ומה שמוותר לתת כלי תחת הדלף, איירי בבית חדש שמצוי בו דלף. ומה שמוותר לתת כלי לקבל ניצוצות, הטעם הוא משום שניצוצות שכיחי'. וכתבו התוס' (מ"ג: ד"ה כהר) שאיסור אין כלי ניטל אלא לברר בניטל, ומותר במקום הפסד מרובה.

מ"ג. לרב יוסף טעמא דרב חסדא משום **מבטל כלי מהיכנו**. וזמ"מ מותר לתת כלי תחת חבית של טבל שנשברה, דטבל חשוב מוכן בשבת כיון שאינו מוקצה אלא מחמת איסורו, ואם עבר על דברי חכמים ותיקנו מותקן ומותר לטלטלו ולאובלו, ולהכי לא חשיב מבטל כלי מהיכנו. וכתבו התוס' (ד"ה טבל) דמשמע דאיירי בתיקנו במזיד, ובהכרח איירי כשאין לו פירות אחרים, דאם יש לו אסור לאוכלם בשבת. אך קשה למה הפירות לא נאסרים מדון מיגו דאתקצאי. עוד כתבו התוס' (שם) שדווקא בדבר שהבסיס יכול להיות מותר בעוד אותו דבר נמצא עליו מותר, אבל מה שיכול לעזר, לא מותר ביטול כלי מהיכנו. ומותר לתת כלי לקבל ניצוצות, מפני שאין בניצוצות ממש. ומותר לסמוך קורה שנשברה, דווקא ברפוי. ומותר לתת כלי תחת הדלף, דווקא בדלף הראוי. ומותר לכפות את הסל לפני האפרוחים, כיון שהסל יהיה מותר בטלטול אחר שירדו ממונו, וקסבר אין מוקצה לחצי שבת, ולמ"ז יש מוקצה לחצי שבת צ"ל דמתני' כ"ר שדיל מיה מיגו דאתקצאי אפי' בהוקצה בין השמשות, וזמ"מ יש אסור ביטול כלי מהיכנו, וזמ"מ באפרוחים שמיד הוא יכול להפריחם משום אין איסור). אי נמי רק לאכילה יש מוקצה לחצי שבת, ולא לטלטול. (תוד"ה בעודן.) אמנם אם היו עליו כל בין השמשות אסור משום **מיגו דאתקצאי**, ואף שדבר שגמרו בידי אדם אין בו מיגו דאתקצאי, דמטעם זה מותר לטלטל קדירות אע"פ שבין השמשות היו רותחות, התם אם היה רוצה לאוכלה היה מצננ מיד, אבל כאן היה רוצה שתיכשיו האפרוחים ועלו על הסל. תוד"ה בעודן, בתרא.

שיטת רוב יצחק שאין כלי ניטל בשבת אלא לצורך דבר הניטל אפי' בדבר מצוי, וכל המקומות הנ"ל שמצינו שמותר,

איירי בצריך למקומו, ומותר שיכול לטול לצורך מקומו, מוליכי למקום שירצה. ה"ש. וקמ"ל בניצוצות ובדליקה שלא חוששים שיכבה, ובקורה שנשברה קמ"ל שלא חוששים שעלה אותה. (תוד"ה ושני). ומסתפקים התוס' (שם) ממסתפקים א' לדברי רב יצחק יהיה מותר לתת כלי תחת השמן בצריך למקומו, או שרב יצחק מוליכי ביטול כלי מויכנו. ומה שהתירו לפרוס מחצלאות ע"ג אבנים בשבת, איירי במקורזלות דחזיא לבית הכסא. ומה שהתירו לפרוס מחצלאות ע"ג לבנים בשבת, מדובר בלבנים שנשארו מהבנין שאינם מוקצה מפני שהם ראויים לשבת עליהם. ומה שהתירו לפרוס מחצלת על גבי כוורת דבורים מפני החמה והגשמים (ובלבד שיפרוס בצורה שיכולו הדבורים לצאת, דאל"כ אסור משום צידה, שהרי רבי יהודה אוסר דבר שאינו מותקין), איירי שיש שם דבש, או חלות דבש שחישב עליהם עירובי שבת, ואיירי שהחלות כבר נרדו לפני שבת, או שיש דבש צף על גבי החלות שאינו צריך רדיה, שהרי רדית השבת אסורה מדאורייתא לרבי אליעזר, ולחכמים מדרבנן. תוד"ה דחשיב.

תמצית ההלכה-

מבטל כלי מהיכנו - אין לתת כלי בשבת מתחת הנר כדי שהשמן יטפף לתוכו, מפני שהוא מבטל את הכלי מהיכנו ע"י שאוסרו בטלטול, וכתב הפמ"ג שגם בכלי שמלאכתו לאיסור אסור, כיון שהיה מותר לטלטלו לצורך גופו ומקומו, (ומ"מ אם לא נפל שמן לכלי הכלי מותר בטלטול, ומבעי"ל מותר לתת כלי, ואם יש בכלי דבר המותר שעל ידו יהיה מותר לטלטל את הכלי מותר להניחו תחת הנר, וכן אפשר לשים את הכלי תחת השלחן ואחרי האכילה לסלק את השלחן, ותחת נו של שעוה אין חלב מותר אף בשבת כיון שיכול לעזר מיד את המוקצה מהכלי, כיון שאינו מותקלקל. (סימן ט"ו ט"ה).

טלטול או עשיית מחיצה לכבוד המת

מת מוטל בחמה והיה בזיון למות אם ישאר שם ויסריח, אסור לטלטלו משום איסור מוקצה, ואסור לעשות אהל להגן עליו מפני החמה משום איסור עשיית אהל. הגמ' נבארת באיזה אופנים מותר לטלטלו או לעשות אהל עבורו.

מ"ג: **עשיית מחיצה להגן על מת מפני החמה**- מת המוטל בחמה ויש לחוש שימרה להסריח, באים שני אנשים ויושבים בצידו על הקרקע כדי שיעטרוו מהקרקע שהתחממה מהחמה, חם להם מלמטה, מביאים מיטה לישב עליה, חם להם מלמעלה מביאים מחצלת ופורסים עליהם, וזוקפים המיטות ושומטים על המיטות את המחצלת, וכשירצו נשמטים משם, ונמצאת מחיצה עשויה מאיליה. אבל אסור לזקוף את המיטות ואח"כ לפרוס את המחצלת. מפני שדרך עשיית אהל הוא מחיצות ואח"כ גג, ואין עושיין אהל עראי בתחילה בשבת. וכתבו התוס' (ד"ה נשמיט) שאין החי צריך להשאר שם, שכיון שבשעת עשייה היה נראה שעושה לצורך חי שרי. עוד כתבו התוס' (ד"ה חם) שלא יביאו מיטות סתם לצורך ישיבה, וכן לא יביאו מיטות ומחצלת יחד מפני שחם להם מלמעלה ומלמטה, דהחמירו בכיבוד לעשות היכר של מחצית חי, כל מה שאפשר לעשות. עוד כתבו התוס' (ד"ה ופורסים) דהויא שהמחיצות כבר עשויות, אין לפרוס כסיפו בלא לשייר, (וכשפורס לצורך בעל חיים, למ"ד אין כלי ניטל אלא לצורך דבר הניטל, י"ל שאם היה כבר פרוס מעט לא חשיב טלטול, או שצריך להושיב שם אדם, או דאיירי במקום הפסד מרובה).

טלטול מת בשבת - מותר לכו"ע לטלטל מת ע"י ככר או תינוק, ולהופכו ממיטה למיטה עד שמגיק לצל, לשמנואל מותר ולרב אסור, ונחלקים אם מטלטל מן הצד מותר. ומצינו במשנה שנתלקו אם מציילים את המת, ובעליקה, אין הכרחה שנחלקו אם מותר טלטול מן הצד, ד"ל שבעלמא טלטול מן הצד אסור, והתם רבי יהודה בן לקיש מותר מפני שמתוך שאדם בהול על מתו יש לחוש שאם לא נתיר לו לטלטלו יבוא לכבות, אבל במוטל בחמה אסור. והלכה כרבי יהודה בן לקיש. וכתבו התוס' (ד"ה דכ"ע) שמשמע הכא שלהלכה טלטול מן הצד שמתוך אהל, ולקמן קכ"ג. פסק רב נחמן דלאו שמיא טלטול. וחילקו התוס' שאם הטלטול מן הצד הוא לצורך המוקצה, כמו כאן שזה לצורך המת, שמיא טלטול, אבל טלטול מן הצד לצורך דבר המותר, מותר.

תמצית ההלכה-

טלטול מת בשבת - מת המוטל במקום שיש חשש דליקה מותר לטלטלו משם ע"י שנייה על המת או לידו חפץ המותר בטלטול כגון ככר או תינוק, ואם אין לו ככר או תינוק, יטלטלו ע"י שהפכנו ממיטה למיטה, ואם אין לו גם שתי מיטות מטלטלו לטלטול גמור. מת המוטל בחמה וחושש פן יסרח מוטלטלו מחמה לצל באותה רשות ע"י ככר או תינוק, ואם אין לו ככר או תינוק לא יטלטלו כלל, ולדעת הרמ"א והב"ח אם הוא קרוב להסריח מותר להוציאו לרשות אחרת, אבל באותה רשות מותר רק ע"י ככר או תינוק. ואם אין לו אהל לטלטלו או שלא ירצח להוציאו ממקומו, מותר לכסתו באופן שאין בזה עשיית אהל כמבואר בגמרא. (סימן ט"א).

דיני מוקצה לר"י ולר"ש

יש כמה סוגים של מוקצה: א' מוקצה מחמת חסרון כיס, והיינו דבר שאדם מקפיד לשמורו שלא ישתמשו בו לדברים אחרים כדי

שלא יפגם. ב' מוקצה מחמת גופו, והיינו דבר שאינו כלי או מאכל, כגון אבנים בעלי חיים ומעות. ג' כלי שמלאכתו לאיסור, והיינו כלי שעיקר תשמישו הוא מלאכה האסורה בשבת. ד' מוקצה מחמת מצוה, והיינו דבר שהוקצה למצוותו, כגון נוי סוכה. וכן שייך איסור מוקצה בדבר שהוא בסיס לדבר האסור, או בדבר שהיה מוקצה בכניסת השבת.

יש כמה שיטות תנאים מה נאסר במוקצה ומה לא נאסר. רבי יהודה מחמיר באיסור מוקצה ואסר כל דבר שאדם הקצה מדעתו בכניסת השבת, מחמת שבאותו זמן היה מוקצה אלא מבט למוקצה, או שהכניסו לאוצר וכדומה, ורבי שמעון מיקל בזה, וכדלהלן.

מ"ד. **טלטול שמן שברו או בקערה** - המסתפק משמן שברו בשעה שהוא דולק, מבואר בבבצה כ"ב. שהוא חייב משום מכבה, (תוס' מ"ב: ד"ה ואין). ומותרת השמן שברו ובקערה, לרבי יהודה אסור משום מוקצה, ולר"ש מותר להשתמש בו לאחר שנכבה הנר דבמוקצה מחמת מצוה מודה ר"ש, ונר עצמו אין לאוסרו מטעם שהוקצה למצוותו, מפני שאין ביטול מצוה במה שמטלטלו, ואין לאוסרו אלא מצד בסיס לדבר האסור. (שם). ולמור זוטרא בנרות גדולים אסור, מפני שאין דעתו עליהם). ולרבי אליעזר בנו של ר"ש מותר לקחת מנר הכבה דכיון שהוא כבה והולך אינו חייב משום מכבה, ומשמן המטפף אפי' בשעה שהנר דולק, דס"ל כאביו דלית ליה מוקצה, אמנם הוא מותר אפי' בשעה שהנר דולק, וכתבו התוס' (ד"ה שברו) שאף ששמן שהוקצה לנר חנוכה צריך לעשות לו מדורה לשופרפ, הכא השמן מותר אחר השבת, וכן נזוי מותרים לאחר יו"ט האחרון של חג, דנר שבת עיקרו בא להנאה, ויושב ומצפה מתי יכבה, אבל נר חנוכה שבא לפרסומי ניסא ולא להנאהו, משום חביבותא דנס מוקצה אותו לגמרי למצוה. עוד כתבו התוס' שברן אין מועיל לעשות תנאי שברו בחל השמן בבין השמשות, להתירו לר"י. אחר שכבה או לר"ש קודם שכבה, דעיקר הקצאתו בבין השמשות ודחיה בידים לצורך שבת, אבל סוכה רעועה מועיל להתנות שאינו בודל מונגה בבין השמשות.

טלטול נר בשבת - לשיטת רבי יהודה מותר לטלטל נר חדש, אבל לא ישן משום שהוא מוקצה מחמת מיאוס. לשיטת רבי מאיר דווקא נר שהדליקו בו בשבת אסור בטלטול, דאית ליה מוקצה מחמת איסור ולא מוקצה מחמת מיאוס. ולשיטת רבי שמעון גם נר שהדליקו בו בשבת אינו אסור אלא בזמן שהוא דולק שמוא יכבה. ואיתא כברייתא שכוס קערה ועששית לא ייזום ממקומום, לעולא היינו לשיטת רבי יהודה, ולמור זוטרא אין לר"ש נר בזה, דכיון שהם גדולים אין דעתו עליהם, דלא אסיק אדעתיה שיכבו היום. ופמוט מנורה של מתכת שאינה מאוסה, אם הדליקו עליו אסור לכו"ע, (לרש"י היינו אף לר"מ, ולתוס' (ד"ה לדברי) אסור אף לר"ש, ואיירי בפמטו גדול ככוס קערה ועששית), ואם לא הדליקו עליו מותר אף לרבי יהודה.

מ"ד: **מיטה שיחדה למעות** - אם הניח עליה מעות פעם אחת אפי' בחול אסור לטלטלה בשבת אפי' אם נסתלקו המעות מבעוד יום, כיון שהוקצתה לאיסור (וגר של מתכת דשרי רבי יהודה איירי בלא יחדו), וכתבו התוס' (ד"ה מיטה) שכיון שהיא מיוחדת דווקא למעות ולא לשאר תשמישו, אסור לטלטלה אף לצורך גופה ומקומה, ולר"ש מותר. עוד כתבו התוס' (ד"ה ה"א) שחצוצרות אסור להטלם אף אם לא תקע בהם, כיון שה'תשמישו יחיד שלחם, שמיא"כ מיטה נתי. **אבל אם לא יחדה למעות אין אסור לטלטלה** אף אם היו עליה מעות בחול, אלא בעוד שיש עליה מעות והניחם מדעתו בשבת (כגון שהניח נכרי או תינוק לדעת ישראל. ואם יש מוקצה לחצי שבת, איירי שהתיחם על דעת להסירם, או שרק לענין אכילה אמרין יש מוקצה לחצי שבת). אבל בשוכח מנער והן נופלות. (תוד"ה יש). או אם היו עליה מעות בזמן בין השמשות לרבי יהודה, ולר"ש דלית ליה מוקצה אין אסור אלא בעוד שהמעות עליה, דמעוה אינם ראויים לכלום.

תמצית ההלכה-

מיטה שהניח עליה מעות והיו עליה בבין השמשות אסור לטלטלה אפי' לצורך גופה ומקומה, דדין הבסיס כדין המוקצה שעליו, וכיון שהוקצתה לבין השמשות הוקצתה לכל השבת, וה"ה לכל דבר התיר שהניח עליו דבר איסור, אבל אם אין עליה עכשיו מעות וגם לא היה עליה מעות בזמן בין השמשות מותר לטלטלה אפי' אם ייחדה למעות והניח עליה מעות מבעוד יום או שהונחו בשבת עצמה ואח"כ סילקם מונגה. ואם הונחו יעוור אחרי בין השמשות אסור לטלטלה בעוד עליה, ולענין יעוור המ"א מביא דעות אחר, ובסיומן רס"ה שממעו שדעתו נוטה להתירו. וכתב הרמ"א שיש"א שמיטה המיוחדת לכך והניח בה מעות מבעוד יום, אע"פ שסילקם לפני בין השמשות אסור לטלטלה, וכתבו המ"א והפריש"ה והגר"א שלדעה זו אסור לטלטלה אף לצורך גופה ומקומו, ודלא כהרמ"א שנתיר בזה, ואם ייחד ולא הניח לא נאסרה המיטה. (סימן ט"ו).

האם מוכני נחשב חלק מהעגלה לדיני טומאה ומוקצה - עגלה (לרש"י איירי בעשויה למוכב בני אדם. אבל לתוס' (ד"ה מוכני) איירי בעשויה לכלים, דבעשויה לבני אדם מקבלת טומאה אף במ' סאה) שיש לה מוכני (לרש"י היינו אופן, ולר"ת (תוד"ה ואין) היינו הבסיס של העגלה), אם המוכני ניתן לפירוק, אין חשוב חיבור והוי כלי לעצמה, וזמ"ל לענין טומאה שאם נגעה הטומאה באחד מהם אין השני טמא, ואין מוכדים יחד ללענין שאם היא מ' סאה בלח שהם ב' כרים

ביבש אינז מוקצת טומוא, ה'לל מדידתה מבחוץ, דגם עוביה בכלל), ואין המוכני מציל באוהל המת והיינו בבית הקברות שאין שם גג, דס"ל אהל זרוק שמייה אהל, וממילא אם היא מוזקת מי' סאה מה שבתוך מוזציותה טהור, אבל גובה המוכני אינו מציל מפני הטומוא, ויו"ט דאיירי כשיש גג, ובכלי חרס המוקף צמיד פתיל, ודעת רש"י שכלי חרס טמוא אף במ"י אהל, ועוד דמה המוכני מוקף צמיד פתיל הוא מציל בפני עצמו). ולריב"א (תודה ואין) מדובר שהעגלה באהל המת, והיא מוקפת צמיד פתיל, (דאף כלי עץ אם יש בו מי' סאה צמיד פתיל מציל), ויש בצד נקב שהמוכני מונעט אותו משיעור פותח טפח. ולר"ת מדובר שהטומוא מתחת המוכני, ויש בעגלה נקב טפח, והמוכני מונעטת את הנקב מטפח ואינה סותמת את כולו, ואין הטומוא כנגד הנקב (דכנגד הנקב טמוא אף בפחות מטפח), ואין גוררים אותה בשבת כשיש על המוכני מעות, ואם היו עליה בבין השמשות מעות, לרבי יהודה אסור ולר"ש מותר.

מ"ה. שיטת רב במוקצה - לרב מותר להניח נר על גבי דקל בשבת, שכיון שהוקצה בבין השמשות לא חיישינן שיורידו משם אחר שכבה ונמצא משתמש באילן, אבל ביו"ט אסור שמא יטול ויחזיר ונמצא משתמש באילן, ומבואר דס"ל כר"ז דאית ליה מוקצה (אף בדבר שהוקצה בבין השמשות, דבשאר דברים מציינו בכמה מקומות דס"ל כר"י. תודה ה'כז), שהרי לר"ש אינו מוקצה אף בשבת, אמנם רב אמר שכדאי הוא ר"ש לסמוך עליו בשעת הדחק, וכן מצינו שרב התיר להכניס את הנר חנוכה בשבת אחר שכבה, מפני החברים שגזרו שלא להדליק נר חנוכה, אי נמי ביבש אילן גזרו שלא להדליק נר אלא בבית עבודה זרה, ונר חנוכה מוקמו במשום אידן לרה"ר. רש"י. והויסיפו התוס' ד"ה מקומו) ש לצורך אכילה היו מנזיחים להם להדליק, ולכן שאלו על נר חנוכה ולא על נר שבת. ואף שבשעת הסכנה מדליק נר חנוכה על שלחנו, הכא איירי שאירע שלא הניחה על שלחנו, אי נמי סכנה היינו סכנת שמד ולא חברים דהכא.

הוקצה למצוותו - שמן שבנר בשעה שהוא דולק והיינו שמן שטפספו מהנר (דמה שבנר עצמו אסור משום מכבה. והנר עצמו אסור בטלטול משום בסיס לדבר האסור, ולא משום שהוקצה למצווהו. תודה"ה אלא) הוא מוקצה אף לר"ש, דכיון שהוקצה למצוותו הוקצה לאיסורו, ואחר שכבה מותר מפני שלא הוקצה אלא לזמן שהוא דולק. וכן ניׁי הסוכה ועצי הסוכה אסור להנות מהם עד מוצאי יו"ט האחרון אף שחול המועד אין איסור סתירת אהל, (וכתבו התוס' ד"ה טד) שביו"ט אחרון עצמו מותר לדעת ר"ש, דאינו נאסר אלא מנעטם מעד דאתקציא מחמת יום שעבר), ואם התנה הכל לפי תנאו, ויאיירי בסוכה נפולה ורעועה, שמאמול דעתו עליה. (תודה"ה ואם). ובשאר ימים טובים, לר"ש מותר לקחת עצים מסוכה העשויה לצל אם נפלה, לפי שלא הוקצה למצוותו. ולרבי יהודה אסור משום דאתקציא מחמת איסור סתירת אהל ביו"ט, ומותר מן הסמוך לסוכה דדעתו מאתמול לקחתם כיון שאין בזה סתירת אהל. ומה שעל הסכך אסור משום סתירת אהל. תודה"ה ולא.

דחיה בידיים - חיטים שזרעם בקרקע ועדיין לא השרישו, ודביעה שחתח התרנגולת, מותר לר"ש שטלעלה בשבת אף לדחיה בידיים. אמנם גרוגרות וצימוקים שהעלה אותם לגג ליבשם, אסורים משום חטאת, כיון דאצקניהו בידיים ולא חזו, דמושעה שנשתרו מעט בגג אינם ראים לאכילה עד שתייבשו, (וכיון שמתקלקלים כן כל, אין דעתו לקחתם עד שתיקנו היטב. תודה"ה אלא), משא"כ שאר פירות שעדיין ראויים הם קצת, אע"פ שהקצם מודעתו אינם מוקצה. ולר"י הוו מוקצה אפי' אם הכניסם לאוצר, ואם אוכל מהם לא בעי הזמנה, אבל בפירות שהעלה אותם לגג אסורים אפי' אם אוכל מהם, שכיון שהעלם לגג, הסיח דעתו מהם. אמנם אם הכניסם לאוצר, אם היה אוכל מהם שרי לרבי יהודה. תודה"ה ואוכל.

מ"ה: פצעילי תמרה -תמרים הנלקטים קודם בישולם והם מתבשלים מאליהן, אינם מוקצה לר"ש, כיון שלא דחינהו בידיים.

תמצית ההלכה -

טלטול פירות - פירות תלושים אע"פ שהם עומדים לסחורה מותר לטלטלם, דדעתו לאכול מהם לכשריהו, ואפי' פירות שהעלה לגג כדי ליבשם, כל שחם ראים לאכילה אף קודם שתייבשו אינם מוקצה, וגרוגרות וצימוקים שהניחם במוקצה או בגג כדי ליבשם, ויודע שסיריחו ולא יהיו ראים לאכילה, היו מוקצה אכניהם ועפר, כיון דדחינהו בידיים ולא חזו, ואפי' זימן לא יועיל להתירם. ואם כשהגיע בין השמשות כבר היו ראים לאכילה, אע"פ שלא ידעו מזה הבעלים מותר לטלטלם. ואם נתייבשו קצת מבעוד יום והם ראים קצת, ויש אנשים שאוכלים כך ויש שאינם אוכלים, אם הזמינו לאכילה מותר ואם לאו אסור. פירות שהיו מחוברים אותם בשמשות אסור לטלטלם. חטים שזרעם בקרקע ולא כיסה אותן בעפר ועדיין לא השרישו, ואם ביצתם שהויבש עליהם תרנגולת מבעוד יום כדי לגדל אפרוחים, אע"פ שדחה אותם בידיים, כיון שחם הראים לאכילה מותרים בטלטול, (דאינו מוקצה אלא דבר דחחינהו בידיים ולא חזו), ואם השרישו חייב משום עוקר דבר מוגדלו. (סימן ש"ו).

מתי בהמה נחשבת מוקצה ביו"ט - אין משקין ושוחטין את המזדבריות משום מוקצה, אבל את הבייתיות מותר,

(היוצאות חוץ לתחום ובאות ולנות בתוך התחום הם ביתות, היוצאות בפסח ונכנסות ברביעה -במרחשון, לת"ק אלו מדבריות ולרבי הם ביתות, ושאינם נכנסות לתוך התחום כלל לכו"ע אלו מדבריות). לתירוץ קמא מודה ר"ש במדבריות שהם מוקצה כגרוגרות וצימוקים דדחינהו בידיים ויש טורח לילך ולהביאם. ולתירוץ ב' וג' לר"ש משקין אף את המדבריות. לתירוץ א' וג' רבי סובר כר"ש, ולתירוץ ב' רבי סובר כר"י.

קינה של תרנגולת - הוי כלי שמלאכתו לאיסור, לר"ש מותר ולר"י אסור. ביש בה אפרוח מת, יש מחלוקת האם ר"ש מודה שאסור לטלטל בעלי חיים בריאים שמתו, או שר"ש מתיר בזה ודווקא בהמה מסומנת מותר לחותכה לפני הכלבים, כיון שמאמול דעתו עליה. ביש בה ביצה אינו מוקצה לר"ש, דמאן דלית ליה מוקצה לית ליה נולד. וביש בה ביצה שבתוכה אפרוח הוי מוקצה אף לר"ש, דכלב לא אכיל ליה משום קליפה. וכתבו התוס' (ד"ה דית - השני) שלתי' זה הדיון היה אם מותר לנער את הביצה מהקן לטלטל את הקן, וענה ריו"ח שכיון שהקן עשוי לביצה הוי כמנין מדעת ולא יועיל נייעור.

בעלי חיים - התוס' (ד"ה הכא) מביאים שדעת הר"ר יוסף שאפרוח חי אינו מוקצה, מפני שהוא ראוי לשתק בין תינוק שכשוכה, וכתבו התוס' שאין זה נראה, אלא בעלי חיים הם מוקצים כגרוגרות וצימוקים.

דעת כמה אמוראים להלכה - לרבה בר בר חנה ריו"ח פסק כר"ש, ולרב יצחק בר יוסף פסק ריו"ח כר"י. רבי יהושע בן לוי פסק כר"ש. רב שמלאי' פסק כר"י. רבי אבהו פסק כר"ש, ומי"מ במקומו של ריו"ח לא טלטל נר שכבה מפני כבודו דריו"ח.

מ"ז. כילת חתנים - אף שקובע לה מקום מותר לנטותה ולפרקה בשבת, ואין בזה משום בנין או סתירת אהל, כיון שאין לה גג טפח.

מנורה - ר"ל הורה שמנורה הניטלת בידו אחת מותר לטלטלה, ומנורה הניטלת בשתי ידיו אסור לטלטלה, וריו"ח אמר שאין התר לטלטל נר אלא כר"ש שמתיר (לטלטל נר ישן שלא הדליקו בו באותה שבת, אבל בהדליקו בו באותה שבת אסר ריו"ח כרבי יהודה משום מוקצה מחמת איסור. אמנם כתבו התוס' ד"ה אין) בשם רשב"א שיו"ח אסור גם בנר ישן משום מוקצה מחמת מיאוס, כר"י, וכוננו ריו"ח שאפי' ר"ש לא מתיר אלא בנר ולא במנורה), אבל מנורה אסור אף בניטלת בידו אחת. רבה ורב יוסף ביארו טעם האיסור מפני שאדם קובע למנורה מקום, ואביי מוכיח (מכילה של חתנים) שאין איסור מחמת קביעת המקום, ורק דבר שאדם קובע לו מקום לגמרי, כמו סיכי זירי ומזוזי (לקמן ק"ג) הוי מוקצה אף לר"ש. (תוס' שם ובד"ה והא). והאיסור הוא במנורה כעין של חוליות, שאם יש בה חוליות לכו"ע אסור לטלטלה בין גדולה בין קטנה, שמא תתפרק ויבוא לחברה ונמצא עושה כלי, ואם יש בה חידקי, גדולה שדרך לעשותה של חוליות אסורה מפני שנראית כשל חוליות שנראית כשל חוליות, וקטנה דאית בה חידקי שכולם יודעים שאין בה חוליות, לריו"ח אסור. שגם בה גזרו או חוליות, ולריש לקיש מותר. וכתבו התוס' ד"ה דחוליות) שמה שמצינו שבית הלל מתיירים לזוקף מנורה של חוליות, איירי בחוליות מחוברות שאפשר רק להטותם ולזקופם. עוד כתבו התוס' (ד"ה אמר) שאף שריו"ח אסר סוכה ביום השמיני, ואי אסור מאותו טעם סתם מנורה, זנר אינו מוקצה מטלטלת מחמת המצוה, דאין ביטול מצוה בטלטול, משא"כ סוכה. והגמ' מסתפקת בדעת רבי יהושע בן לוי במנורה, אם אסור ביש בה חידקי אטו של חוליות, או מותר.

דין מוכני התבאר לעיל מ"ד: .

מוקצה מחמת מיאוס - לרב יהודה נר שמן מותר לטלטלו אחרי שכבה, כר"ש, דלא מיאס, אבל של נפטא שהוא מסריח אסור לטלטלו אפי' לר"ש, דלא חזי אלא למלאכתו, (או לרבי יהודה בנר של מתכת שלא הדליקו בו באותו שבת. תודה"ה דנפטא). ולרבה ורב יוסף מותר לטלטל גם של נפטא, ועטמם הואיל וחוז לכסויי מנא, ואע"פ שאינם אסורים בטלטול אף שאינם לכסות בהם, שאני נר ששם כלי עליו, ומטעם זה מותר לטלטל בחצר שירים נזמים וטבעות, כיון ששם כלי עליהם ויכול לטלטלם שלא כדרך מלבוש, אף שאסורים בלבישה ברה"ר, גזירה שמא תורידם להראות לחברתה. רש"י. והתוס' (ד"ה ואמר) כתבו דקסבר האי תנא שאסור להתקשט בהם אף בחצר, והרי הם ככלי שמלאכתו לאיסור שמוותר בחצר רק לצורך גופן ומקומו, ולרה"ר אסור.

מ"ו: מה נאסר מחמת שהיה מוקצה בבין השמשות - מותר השמן שבנר ובשקערה אסור, ור"ש מתיר כיון שאדם יושב ומצפה מתי יכבה נרו, ומודה ר"ש שאסור לשחוט ביו"ט בכור שנפל בו מום, מפני שאין אדם יושב ומצפה מתי יפול בה מום, שאולי לא יפול, ואולי לא יהיה מום קבוע,

ואולי לא יזדקק חכם לראות את זה מום קבוע, והדיוסות אינם יכולים להתיר אלא בזמם הידוע לכל כגון מחוסר אבר, (או נסמית עינו או נשברה רגלו, שזה מום מובהק, ואף ג' הדיוסות מי יימר שזידקקו לה, שהרי אין רואין מומין ביו"ט. תודה"ה התם. וכתבו התוס' (ד"ה והתנן) דאיירי שנפל המום בערב יו"ט, ור"ש סובר שאין רואין מומין ביו"ט, ולהכי הוי מוקצה אף אם ארע שאין זה מום, אבל רבי יהודה אף שהוא מחוסר במוקצה, סובר שרואים מומין ביו"ט, וממילא כיון שהמום היה לפני יו"ט לא הוי מוקצה. עוד כתבו התוס' (ד"ה מי יימר דנפל) שלפי האמת ר"ש אסר אפי' בנפל בו מום קבוע, שיש בזה רק מי יימר דמיזדקיק ליה חכם, וא"כ מבואר דאפי' בחד מי יימר סגי). אבל אשה שנזדה, מפר לה בעלה בשבת

לצורך השבת, ואין בזה מוקצה כגון אם נזדה שלא לאכול אין האוכל מוקצה, (לגבי אותה אשה שנזדה, כיון שהיה אסור לה בבין השמשות, אי נמי איירי בפירות שלה שאסרה אותם לכל העולם. תודה"ה מי יימר דמיזדקיק - הראשון) דאשה על דעת בעלה נודרת, וכן נשאלים לנדרים לצורך השבת, ואין בזה משום מוקצה, כיון דבדיעבד סגי בג' הדיוסות.

טעם איסור טלטול נר הדולק לר"ש - אין הטעם משום שמא יכבה, שאף אם יכבה הרי דבר שאין מתכוין מותר לר"ש, כדמצינו שמותר לר"ש לגרוור מיטה כסא וספסל ובלבד שלא יתכוין לעשות חריץ, ולא גזרינן שמא יכבה בכונה ועבור על איסורא דאורייתא (ונימא דשאני חריץ שהוא איסור דרבנן שהרי הוא חורש שלא לכאור זי, ורק בחורש במרא וקדוים חייב. וכתבו התוס' (ד"ה דכל) דכמבה איירי היכא שיש איסור דאורייתא כגון בפתילה וצריך להבהבה), שהרי מוכרי כסות מותרים ללבוש צמר ופשתים כדי להראותם לקונים, אם אינם מתכוונים מפני החמה והגשמים, ולא חיישינן שיתכוונו, אלא טעמא משום שהנר הוא בסיס לשלהבת שהיא דבר האסור.

תמצית ההלכה -

מיגו דאתקציא - דבר שהיה מוקצה בבין השמשות, (או שהיה מונח עליו דבר איסור בבין השמשות), וגמרוו בידי שמים, אסור לטלטלו אפי' אם אח"כ נעשה ראוי לתשימש, ולכן נר שכבה אסור לטלטלו אף לצורך גופו ומקומו. אבל דבר שהיה ראוי בבין השמשות, ונתקלקל בשבת, ובו ביום חזר לתיקונו, מותר לטלטלו או לאוכלו. ודבר שגמרוו בידי אדם (כגון תמרים שנתן עליהם מים בע"ש) אף שבבין השמשות לא היה ראוי לא הוקצה לכל השבת. (סימן ש"ו).

מ"ז. כמה מדיני בסיס לדבר האסור -

רבי התייר לטלטל מחתה עם אפר.

הגמ' שואלת שאין לומר שמותר לטלטל את האפר אגב המחתה שיש עליה תורת כלי. שהרי המחתה אסורה בטלטול מדין **בסיס לדבר האסור**, כדמצינו שמותר ליטול כלכלה שיש בתוכה אבן רק אם יש שם גם פירות, ואם אין שם פירות הכלי נעשה טפל לאבן ובטל מותרת כלי.

ואין לומר שטעם ההתר משום שנשארו שם גרגריי לבונה הראים להריח. דכיון שאינם חשובים אלא לעניים, אין זה התר לגבי עשירים, כדמצינו שבגדי עניים שהם ג' אצבעות על ג' אצבעות או שהם עשירים מחוט שבה, מקבלים אסור רק אם הם שייכים לעניים), (היינו טומאת מדרס שהיא תלויה ביחוד, אבל שאר טומאות יש בג' אצבעות אף במוטל באשפת. תודה"ה בגדי), ורק בגדי עשירים ג' טפחים על ג' טפחים מקבלים טומאה לעשירים וכ"ש לעניים.

ואין לומר שטעם ההתר הוא משום דהוי כגרף של רעי, שהרי גרף של רעי הוא מאוס ומגולה, והאפר אינו מאוס ואינו מגולה.

אלא טעם ההתר הוא משום שהאפר נצרך לכסוי ודעתו עליו מאתמול, וקמ"ל שבאופן זה מותר לטלטל אף אם יש שם גם שברי עצים, שאף שהם חשובים יותר מאבן שבכלכלה, בכל זאת מותר. (תודה"ה אע"ג), דמה שמצינו שנר שיש עליו שברי פתילה אסור בטלטול גם לר"ש, איירי בגליל שבש"י פתילה חשובים להם, מפני שאין מצויה להם אלא בלילה הפשתן היא מצויה בגליל, אלא שפניי שהיה ולתוס' (ד"ה בגליל) הפשתן היא מצויה מאד בגליל, אלא שפניי שהיה להם הרבה סמון, שברי פתילה אינם בטלים לשמן. עוד כתבו התוס' (ד"ה הוה) שאף שהגמי' בביצה כ"א"י רוצה להתיר לטלטל כסות עם שיריים, התם אין השיריים חשובים לענין שהכוס התבטל לגביהם, משא"כ שברי עצים הם חשובים יותר, ואם הם מוקצים אסור לטלטל את המחתה.

תמצית ההלכה -

דניו בסיס לדבר האסור - אין נתן דבר מוקצה ע"ג דבר התר, על דעת שיהיה שם בכל זמן בין השמשות, נעשה דבר התר בסיס לדבר האסור, ואסור אף להטותו ולנער את המוקצה, ואפי' אם המוקצה כבר אינו שם אסור לטלטל את הבסיס. דדבר שהיה מוקצה בין השמשות אסור לטלטלו כל השבת. וי"א שלא נעשה בסיס אלא כשהיה בדעתו שיהיה המוקצה שם כל השבת, אבל אם היה בדעתו בהדיא לסלק את המוקצה בשבת ע"י נייעור או נכרי, או דבר שרגילים לסלקו אח"כ, אפי' היה בדעתו לסלקו רק

מעט לפני שקיעת החמה, לא נעשה בסיס, (ומותר לנער, אבל להגביה ממש אף בצורך למקומו אסור). ובמקום פסידא ש לסמוך על דעה זו. ואם הגיעו בסתמא לכו"ע נעשה בסיס אף שלא חשב בהדיא שיהיה שם כל השבת. דבר שלא היה בדעתו בפירוש שישאר המוקצה עליו בין השמנושה, אלא הניח בחול ואח"כ שכחו שם, אין לו דין בסיס, אולם דבר שדור המוקצה היות עליו, אף שלא נתכוון לכך בפירוש, הוי כמניח ולא כשוכח. (סימן ש"ט).

חיבור כלי העשוי ממכמה חלקים – לרב אבא זרב הונא בר חייה

מותר לחבר מיטה של פרחים בצורה רפויה (תוד"ה רבן). דס"ל כרשב"ג שמתיר לחבר מלבנות המיטה (-בית קיבול קטן שמתנסים לתוכו את רגלי המיטה כדי שלא ידקבו), וברעות המיטה, ולוחים של סקיבס עץ שתוקעים בקשת ועליו מושכים את החץ, בצורה רפויה, (ולת"ק אסור להחזיר ואין בזה חיוב הטאת, ואם תקע בחוזק ע"י יתדות חייב הטאת). ולרב ושמואל המחזיר מיטה של טרטיים חייב טטאת משום מכה בפטיש, (ולא משום בנין, דאין בנין בבלים. וכתבו התוס' ד"ה רבן) שחיוב הטאת היינו כשאנו רפוי, ולדבריהם באינו רפוי אין סבא להתיר לכתחילה), וכן איתא בברייתא שהמחזיר קנה מנורה בשבת חייב טטאת, אבל לחבר קנה של סיידים אסור ואין בזה חיוב טטאת דאין כאן גמור מלאכה, כיון שצריך לחזור ולפרוק תמיד כשצריך לטוח מקום נגון יותר, ולרבי סימאי אם חיבר חלילים בכלי זמר, בקרן עגולה שזה מעשה אומן וצריך לחברו בנקבים בחוזק חייב, ובקרן פשוטה שמתנסים בווח ודקר ולפרוק תמיד, פטור. זרב המא התיר לחבר מיטה גלגליתא בצורה רפויה, וזכרש"ג.

מ"ז: ונתנים כלי תחת הנר לקבל ניצוצות ואפי' בשבת,

ואין כאן מובטל כלי מוהיכנו דנימא שרוב חסדא (מ"ג.) יהיה אסור, דניצוצות אין בהם ממש לאחר שכבו. אבל לא יתן לכלי מים אפי' בערב שבת, לא מביעיא לרבי יוסי זגרם כבוי אסור, ואוסר רבי יוסי לעשות מוציאי מפני הדליקה בכלי חרס חדשים מלאים מים, מפני שהם מתבקעים ומכבים את הדליקה, (אמנם באומת אף לרבי יוסי אין זה טעם לאסור כאן, דשאני ההם שמתוך שהוא בחול על מנמונו חושש רבי יוסי שאם נתיר לו לשים כלים יבוא לידו כבוי. תוד"ה לימא), אלא אפי' לרבנן שגרם כייבו מותר היינו ההם שאינו אלא גורמא בעלמא, שכשתיגעו הדליקה, הדליקה היו או תפקיע את הכלים, ושאיני

הכא שאם יתן בשבת הרי הוא מקרב את הכיבוי והוי מוכב מנשו, וגזרו בנעוד יום אטו שחשבה, וכתבו התוס' (ד"ה מפני) שאין כוונת רש"י שבתם נתינת מים הוי כיבוי היכא שאח"כ נפלו הניצוצות, אלא רק אם יפלו הניצוצות לפני גמר התינה, או שביניה את הכלי עם המים כנגד הניצוצות, הוי כיבוי, וגזרו שאסור לעשות כך שמו יבוא לעשות כך בשבת, ואף שרל"ש אין בכיבוי כזה חיוב טטאת, דהוי מלאכה שאינה צריכה לגופה, מ"מ החמירו אטו כיבוי שיש בו חיוב טטאת, דקים להו לרבנן דחבא שייך למיגזו טפי. (ואף שמותר לשרות דיו טמנים וכרשינים או לפרוש מוצוד לפני כניסת השבת, שאני הכא שאינו נראה כ"כ איסור, ויש לחוש טפי.) ובכט יר"ח כתבו התוס' שדוקא בבלים מותר לעשות מוציאי, ומפני שיש הפסק בין המים לניצוצות, אבל אסור לתת מים מנשו, (והורשלימי מותר לפי חכמים גם לתת מוציאי מים, והבבלי חולק או שסובר שמוציאי של מים דוקא מותר מפני שאין האש נופלת לתוך המים, משא"כ בנתינת מים לתוך הכלי. ולתת מים על טלית שאחז בה האור מותר, מפני שהמים רק מתכבים את ההתפשטות ולא מוכבים). ומותר לתת בערב שבת מים בכוסית שמן אפי' לרבי יוסי, כיון שאינו מתכוין לכיבוי אלא להגביה את השמן.

במה טומנים

דיני הטמנה

אסור להטמין בשבת אף בדבר שאינו מוסיף הבל, ובערב שבת אסור להטמין רק בדבר המוסיף הבל, גזירה שמו יטמין ברמין שיש בו גחלת ויבוא לחתות בחללים. (ל"ד:).

במה אסור להטמין מערב שבת – אסור להטמין בגפת -) פסולת בית הבר של שמן, שהוא כנוס יחד וחס מואד) זבל מלח טידי

חול בין לחים שיש בהם הרבה יותר הבל מבישים, בין יבשים, וכן בתבן גזים (-פסולת של יק יוב) מוכים (-לל דבר רך, כגון צמר גפן ותלישי צמר רך של בהמה וגרירת בגדים בלויים) ועשבים לחים, אבל ביבשים מותר. (וע"ע לקמן מ"ט:).

מה אסור להטמין – שיטת רבינו שמואל שאיסור הטמנה הוא רק בדבר שאינו מבושל כל צרכו, אבל במבושל או בקדירה חייאת מותר. אבל שיטת ר"ת שהטמנה חמורה יותר משהיה, שכיון שהכלי אינו מגולה הוא מוטמן לצורך מחו, מעט חיתוי מועיל לשמור את החום. תוד"ה במה.

באיזה גפת אסור להטמין – קופה שטמן בה אסור להניחה ע"ג גפת של זיתים, אבל מותר להניחה ע"ג גפת שושממין, מפני שרק זיתים מעלים הבל למעלה, ולענין הטמנה בתוך הגפת, י"ל שאסור אף בדושממין.

תמצית ההלכה –

הטמנה במועד יום – אסור להטמין בדבר המוסיף הבל אפי' מובעוד יום, גזירה שמו יטמין ברמין ויחתה בגחלת שבת, ואפי' קודם חיות אסור להטמין אף בדבר מוסקו מההטמנה קודם השכיחה, ואפי' במצטמצם ורע לו אסור, ואפי' הוא צונן גמור. וכתב הרמ"א ש"י"א שמועד להטמין מובעוד יום לצורך מחו אף בדבר המוסיף הבל, לבזה אין חשש שמו יחתה, אסור לחזור לטמנה בדבר להטמין לצורך הלילה בנתבשל כל צרכו, ובדיעבד יש לסמוך על זה, ובלבד שלא יאה רגיל לעשות כן, ואם הוא רגיל בכך אסור אף בדיעבד. וכתב הרמ"א שכן עיקר, אבל יש מקילים להטמין בדבר המוסיף הבל מובעוד יום, אבל התבטלו יו לגמרו או מבושלו צרכו, כמו לענין שהיה וכמנו"ט בסימן רנ"ג, ובנתבשל במועד נחלקו הפוסקים אם מותר, ובמקום שנהוג הרגיל אין למחות בידם, אבל אין לנהוג כך בשאר מקומות. (סימן רנ"ד:).

מ"ח: הטמנה בכירה – הקשו התוס' (ד"ה זיתים) על מה שהיה נהוג להטמין על כירות גרופות, שהרי זה מוסיף הבל כמו נפת של זיתים. והביא בשם ר"י שבגפת יש לחוש שמו יטמין בתוכו את כל הקדירה, משא"כ בכירה. (ונהו שמתמטמים בתוך הפירה הסגורה מכל הצדדים, אין לאסור יותר משהיה, אע"פ שכל הקדירה בתוך החפירה, כיון שיש אויר בין הדפנות לקדירה.) ורבינו ברך פי' שתוספת הבל של כירה יותר קל מגפת של זיתים, כיון ששל כירה מתקרר והולך, אבל הגפת מוסיף הבל בעצמו. ומה שמנתינים הקדירה על הקרקע וגורפים את הכירה ומחזירים הקדירה, שמוא סבירא לן שבדעתו החזיר מותר.

שהיה והטמנה בתפוחים חיים – כתבו התוס' (שם) שמועד לשים תפוחים חיים ליד האש סמוך לחשיכה, אע"פ שלא יספיקו להיעלות מובעוד יום, כיון שהם נאכלים כמו שהם חיים יותר מנואכל בן דורסאי, אבל בבבל חי אסור. ואם הטמין תפוחים עם קדירה, אסור להחזיר את הכיסוי או להוסיף עליו, מפני שאם עדיין לא נתבשלו נמצא מבושל בשבת.

הנחת מים על מיהם – אסור להניח כלי עם מים צוננים ע"ג כלי של מים רותחים, וכתבו התוס' (ד"ה מאי) שאיסור זה הוא אפי' אם מונתו להסירו לפני שיתבשל, גזירה שמו יניחו שם עד שיתבשל, ורק היכא שלעולם אינו יכול להגיע לכיבול מותר להניח כדי להפשיט. אבל להניח כלי שבתוכו מים חמים על מיהם מותר.

רבה גער בעבד שפרס בגד על פי הקנקו, שמוא יבוא לידו כחיטה, אבל פרונקא מותר לפרוסו על הגיגית בשבת, שכיון שאינו מקפיד מפני שלכך הוא עשוי, לא חוששים שיבוא לסחיטה.

טלטול מוכין – לאביי אסור לטלטל מוכין בשבת אע"פ שהטמין בהם, דאין אדם מייחד מוכין לטלטול רק מפני שאין לו תבן, שהרי הם מיועדים לעשות מהם לבדים, ודמיהם יקרים. ואין ראייה לדין זה מדתניא טומנים בגזיז ובציפי צמר ובלשונות של ארגמן ובמוכין ואין מוטלטלים אותם, ד"י"ל שרק אם אדם טמן בהם אסורים בטלטול, וקמ"ל שאע"פ שהם ראויים לשיבה אסורים בטלטול. והיינו מוכין, אבל גזיז צמר אפי' טמן אין מוטלטלים אותם. תוד"ה ה"ק.

מותר להחזיר בשבת וביו"ט מוכין לתוך הכר, אבל אסור להכניסם שם בתחילה כיון שעשכניש עושהו כלי. וכתבו התוס' (ד"ה הא) שאם ניתקו חוטי הסרבל, אם הנקב רחב ויכול להכניסם בלא טרח מותר, ובכלב שיתנם באופן שאין לחוש שמוא יתקע.

פותר בית הצוואר – הפותר בית הצוואר בתחילה בשבת חייב טטאת משום עשית כלי חדש, וחיוב משום מכה בפטיש, אבל מותר להתיר הקשר שקשרו המוכסם בבית הצוואר. מגופת חבית מותר להתזהה בשבת אף בתחילה, מפני שאינו חיבור כיון שאינה מגוף החבית והיא ועודתה להנטל. רש"י. והקשו התוס' (ד"ה וכן) שהרי רשב"ג מתייר אף להתז מגוף החבית, כיון שאין כוונתו לעשית פתח, אף דהוי חיבור. ועוד שטעם זה נכון גם לכאן ולא לגמ' מתרצת שזה לא חיבור. ולכן ביאר ר"ת ששאלת הגמ' היא מה בין זה לנקיבת מגופת חבית, שרבי יהודה אוסר מדרבנן וחסכמים מתירים, ואם פותר בית הצוואר חייב טטאת כיון שעשוי להכניס ולהוציא, אי"כ נקב במגופת העשוי רק להוציא יש לאסור מדרבנן, ועל זה מתרצת הגמ' שכיון שהמגופה אינה חלק מהחבית אף בנקב להכניס ולהוציא אסור רק מדרבנן, ולכן בעשוי רק להוציא לא גזרו.

מותר להחזיר בשבת וביו"ט מוכין לתוך הכר, אבל אסור להכניסם שם בתחילה כיון שעשכניש עושהו כלי. וכתבו התוס' (ד"ה הא) שאם ניתקו חוטי הסרבל, אם הנקב רחב ויכול להכניסם בלא טרח מותר, ובכלב שיתנם באופן שאין לחוש שמוא יתקע.

פותר בית הצוואר – הפותר בית הצוואר בתחילה בשבת חייב טטאת משום עשית כלי חדש, וחיוב משום מכה בפטיש, אבל מותר להתיר הקשר שקשרו המוכסם בבית הצוואר. מגופת חבית מותר להתזהה בשבת אף בתחילה, מפני שאינו חיבור כיון שאינה מגוף החבית והיא ועודתה להנטל. רש"י. והקשו התוס' (ד"ה וכן) שהרי רשב"ג מתייר אף להתז מגוף החבית, כיון שאין כוונתו לעשית פתח, אף דהוי חיבור. ועוד שטעם זה נכון גם לכאן ולא לגמ' מתרצת שזה לא חיבור. ולכן ביאר ר"ת ששאלת הגמ' היא מה בין זה לנקיבת מגופת חבית, שרבי יהודה אוסר מדרבנן וחסכמים מתירים, ואם פותר בית הצוואר חייב טטאת כיון שעשוי להכניס ולהוציא, אי"כ נקב במגופת העשוי רק להוציא יש לאסור מדרבנן, ועל זה מתרצת הגמ' שכיון שהמגופה אינה חלק מהחבית אף בנקב להכניס ולהוציא אסור רק מדרבנן, ולכן בעשוי רק להוציא לא גזרו.

מה נחשב חיבור לטומאה

אגב שדנה הגמרא לעיל בדין חיבור דברים שונים להחשיכם כדבר אחד לגבי איסור שבת, דנה הגמרא בענין חיבור לענין קבלת טומאה, מה נחשב דבר אחד וכולו לטומא אף אם נגעה טומאה בנקצתו, וכן לענין הזאה אם נטמא והזו על מקצתו כולו טהור, ומה אינו נחשב דבר אחד לטומאה ולהזאה.

מ"ח: חיבור דברים שאינם משמשים לתשימיש אחד –

בית הפך ובית התבלין והנר שבכירה שהיא מיטלטלת, ומחוברים לה כלי חרס קטנים, לר"מ הם והכירה נטמאים זה מזה בטומאת מגוע אם נגעה בהם הטומאה, מדרבנן, שאף שאינם חלק מהכירה גזרו בזה הגמרא כיון שזו יהיה חיבור, (ומדאורייתא לא הוי חיבור אפי' בשעת מלאכה, כיון שכל אחד הוא תשימיש בפני עצמו, וכן בשלל שני כוסים דלהלן כיון שאינם צריכים יו לזה ולהכי אינו חיבור להזאה כיון שמדאורייתא אינו חיבור. (תוד"ה אי). אבל כשנטמאה הכירה

מאורה אינם נטמאים, משום היכר שלא יבוא לשרוף תרומה וקדשים. ולר"ש בכל גזונו אינם נטמאים זה מזה, מפני שאינם חלק מהכירה.

שלל של כוסבים (-שמחברים הבגדים זה לזה כדי שלא יאבדו) ושלשלת של מפתחות, וב' חתיכות בגד שתפרו בחוט של כלאים, ועומד להפרידם, נחשבים מחוברים לקבלת טומאה (אבל הזאה באחד אינה מועילה לשני. תוד"ה חיבור. וכיון שאינו חיבור להזאה, יש בזה היכר שלא יבוא לשרוף תרומה וקדשים, וכבר לא שייך האי הכירא, דלא שייך בה הזאה. תוד"ה עבדו), אף שלא בשעת מלאכה, עד שיתחיל להתירם שמעשה מוציא מיד מעשה, כיון דניחא ליה בחיבורם אף שלא בשעת מלאכה, ולולא דהוי חיבור אינו נטמא מחמת הנגיעה, דאין כלי מקבל טומאה אלא מאב הטומאה. והיינו כר"מ (הג"ל) דס"ל שכל המחובר לו הרי הוא כמזוה.

מקל שעשה אותו יד לקרדום ולא קעמו בתוכו, אינו חיבור לטומאה אלא בשעת מלאכה שהרי יד מקבל טומאה כמו כלי, כיון שעשוי לזורקו לבין העצים. אבל להזאה אינו חיבור אף בשעת מלאכה, כיון שכל שעה עשויים לזרוק. תוד"ה ועל. עוד כתבו התוס' (ד"ה אמו) שמוקל של קרדום שמוא אפי' ר"ש מודה דהוי חיבור, כיון שהקרדום צריך את המקל.

חיבור דברים המשמשים לתשימיש אחד – מספורת של פרחים ואיזמל של רהיטיני מדאורייתא הם חיבור רק בשעת מלאכה, בין לטומאה ובין להזאה, כיון ששניהם משמשים אחד וצריכים זה לזה בשעת מלאכה. (תוד"ה אי). ומדרבנן נטמאים זה מזה אף שלא בשעת מלאכה אטו שעת מלאכה, אמנם אין ההזאה באחד מועילה לשני אף בשעת מלאכה, אטו שלא בשעת מלאכה.

מ"ט: תפילין צריכים גוף נקי כאלישע בעל כנפיים,

לאביי היינו שלא יפיה בהם ואם אינו יכול להעמיד עצמו בשעת הפחה לא יניחם, ולרבא היינו שלא ישן בהם שמוא יפיה או יראה קרי אבל אם יכול להזהר שלא ישן מותר, דלכ הגופים יכולים להעמיד עצמם מהפחה. רש"י. אבל לתוס' (ד"ה אביי) לאביי אף אם לפעמים לא יוכל להזהר משינה (שזה אסור גם לאביי אפי' שינת עראי) מותר ללבושם ולרבא צריך שיוכל להעמיד עצמו שלא ירדם פתאום. עוד כתבו התוס' (ד"ה שלא) שהחשש בשינה הוא מהפחה או מהסח הדעת, אבל לקרי אין לחוש.

ונקרא שמו בעל כנפיים, מפני שהסיר התפילין מראשו, כשברא מפני קסודור של מלכות רומי, ואף שבשעת גזירת המלכות אפי' על מצוה קלה ואפי' ערקתא דמסאנא ירהג ואל יעבור, היינו בדבר שגורא כמנוציא עצמו מכלל ישראל, אבל כאן יש הרבה מישראל שאין להם תפילין כמותו. (תוד"ה נטלם). ואמרו לו שיש בידינו כנפי יונה, ונהפכו התפילין שבידינו לכנפי יונה, מפני שנמשלה כנסת ישראל ליונה, והמצוות מגינות על ישראל, כמו שהכנפיים מגינות על היונה מן הצידה ומעוף או אדם הכאים עליה, משא"כ שאר עופות. רש"י. ולתוס' (ד"ה כנפיה) המיוחד בינה הוא שכשהיא יגיעה פורחת באחת מנכפיה ואינה צריכה לנוח על גבי סלע כשאר עופות.

כתבו התוס' (ד"ה כאלישע) שאין אנו יכולים ליפטר מתפילין מחמת שהם צריכים גוף נקי, שהרי אנו יכולים להזהר בזה. ומה שמוצה ז' פרויה בידו, איתא לקמן ק"ל. שכל מצוה שלא מסרו עצמם ישראל עליה בשעת גזירת המלכות עדיין רפויה היא בידם. והא דאמרין שקרקפתא דלא מנח תפילין הוא בכלל פושעי ישראל בגופם, היינו באותם שעושים מחמת מרד ומכזים המצוות ומשחקים ברצועה שבידם ובראשם. והא דאמר בכושר תפילין מפני מה לא החזיקו בהם, מפני הרמאי, אין הכונה שמופני הרמאים לא היו מניחים, דאטו מפני הרמאים נמנע מעשית מצוה, אלא הכונה שלא החזיקו אגמונת לאדם המניחם מפני שהרמאים היו מניחים כדי לרמות בני אדם.

המשך דיני הטמנה

מותר להטמין מערב שבת בדבר שאינו מוסיף הבל. הגמרא מנבאת באיזה דברים מותר להטמין, וכן מה הדין כשטמין בדברים מוסימים שהם מוקצים בשבת, כיצד יוציא את הקדירה המוטמנת.

לחים מחמת דבר אחר – הגמ' מסתפקת אם מותר לטמון בתבן זגין מוכין ועשבים כשהם לחים מחמת דבר אחר, או שרק בלחים מחמת עצמם מותר. ומשכחת לה מוכין לחים מחמת עצמם, וכן משכחת כסות לחה שרבי אושעיא אסור לטמון בה או בפירות לחין, ונראה דפליג אמתי'. (תוד"ה אבל), בצמור הבא מירכותיה של הבהמה שהוא מלא ליהא.

מותר להטמין בכסות ובפירות כגון חיטים וקטניות ובכנפי יונה בסתרות של חרשים. בנעורת של פשתן שהיא דקה מאד, לר"י מותר בגסה ואסור בדקה, ולת"ק מותר אף בדקה.

טלטול דבר שמטמין בו –

גיזי צמר מותר להטמין בהם ואסור לטלטלם בשבת מפני שזה מוקצה לטויה ואריגה, ועל כך כשבה להוציא מהמאכל נוטל

את הכיסוי שאינו נעשה בסיס לקדירה כיון שאינו עשוי אלא לכיסוי הקדירה, וגיזי הצמר נופלות מאליהם, ולראב"ע יטה הקופה על צידה כדי ליטול את הקדירה, אבל בלא הטיה אסור ליטול שמא יפלו גיזי הצמר לגומא ולא יוכל לטלטל את הגיזין לצדים ולהחזירה, ולחכמים מותר ליטול בלא הטיה ולהחזיר, ואיתא להלן (נ:): שמזדים חכמים שאם נתקלקלה הגומא שנפלו הגיזים למקום מושב הקדירה אסור להחזיר, מפני שהוא מזין את הגיזים לצדדים. וכתבו התוס' (ד"ה הכל) שאף דקימא לן דלטלטל כגון הדי לא שמה טלטול, הכא חמיר יותר, מפני שצריך לטלטל לכאן ולכאן כשנמצא החזיר.

רבא אמר (נ:): שגזי צמר שהטמין בהם אינם מוקצה. הגמ' מבארת שכוונתו שאם ייחדם להטמנה לעולם מותר לטלטלם, אבל בהטמנה לבד מבואר במתני' שאסור לטלטלם. ולרבינא אפי' אם טמן בהם פעם אחת מותר לטלטלם, והוי יחדם לכך, מתני' בשל הפתק עריות דברים העומדים לסחורה, שודאי עתיד להחזיר לשם, ולא ייחדם לכך, וכן איתא בברייתא ששל הפתק אין מטלטלים אותם אא"כ התקנים בעל הבית להשתמש בהם.

תמצית ההלכה-

מוכין ויבשים שטמן בהם בדרך מקרה, אסור לטלטל משום מוקצה, אלא אם מקצת הכיסוי מגולה יאחד שם את הכיסוי ויעירו והמוכין יפלו, (ואין הכיסוי נחשב בסיס לדבר האסור), ואם יחדם מערב שבת להטמנה לעולם, אפי' ייחד במחשבתו ולא בפה, מותר לטלטלם, וכן אר"ל להטמין בהם מותר. אם הטמין בתוך דבר שאסור לטלטל, והוציא את הקדירה, מותר להחזירה אם לא נתקלקלה הגומא, ואפי' לכתחילה מותר להוציאה על דעת החזירה אם לא נתקלקלה הגומא, אבל אם נתקלקלה הגומא לא יחזיר לפי שמוציא את הגיזים שהם מוקצה. טמן בדבר שאינו ניטל וכסה דבר הניטל, מגילה את הכיסוי ואוחז בקדירה ומוציאה. ואם טמן בדבר הניטל וכסה דבר שאינו ניטל, מפנה סביבותיה ואוחז בקדירה ומוציאה, ואח"כ מוכיח את הקדירה, והדבר שאינו ניטל נוטל מאיליו. ואם טמן וכסה דבר שאינו ניטל, אם מקצת הקדירה מגולה נוטל ומחזיר, ולא אם אינו נוטל, (סימן רנ"ט).

מ"ט: עורות מותר להטמין בהם. עורות של בעל הבית

מותר להטמין בשבת אפי' כשהם מעובדים, כיון שאינם עומדים להנכר ואינו מקפיד עליהם אם ינופנו, והם ראויים לשיבה עליהם, (והא דמשמע בבב"ב י"א ולקטן ק"ז) שאסור לטלטל עורות, היינו עור בהמה דקה, שאינו ראוי כ"כ לשיבה, (ואם ייחדו לשיבה מותר). אי נמי איירי בעורות לחים. תוד"ה טמונים. ועורות של אומן, לת"ק אסור לטלטלם מפני שהם עומדים למכירה והוא מקפיד עליהם, ואינם עומדים לשיבה, ולרבי יוסי מותר לטלטלם. אין עור מקבל טומאה אלא לאחר עיבודו, וכתבו התוס' (ד"ה לא) דאם יחדו לשיבה מקבל טומאה כבר משתופשט. עוד כתבו התוס' שמוט שגיטל חורה או עוקצה שחורה, ולא מועיל בה יחוד, א"כ עשה בה איזה שינוי ותיקון, אבל דבר שדי ביחוד כדי שיקבל טומאה, לגבי שבת הוי כלי אף בלא יחוד.

טלטול נסרים- נסרים של בעל הבית מטלטלים אותם, ושל אומן אין מטלטלים אותם אא"כ חישה לתת לעליהם פת לאורחים.

מנין ל"ט אבות מלאכות- י"א שהמנין נכון (והיינו שיש הרבה מלאכות זנומות, כמו בורר זוהר ומוקד, ולמה חילקם ל"ט מלאכות.

תוד"ה ארבעים) כנגד עבודות המשכן דפרשת שבת וסמכה למלאכת המשכן כדי ללמוד ממנה, וכן איתא בברייתא שאין חייבים אלא על מלאכה שכווצא בה היתה במשכן, כגון זריעה וקציצה וטחינה ולישה לצורך צביעת ההכלת ועוותה אילים, ואופה היינו ביטול סמנים, ונקט אופה משום סידורא דפת, הוצאה והכנסה והעברה מרה"י לרה"י דרך רה"י, (שהיו מעלים את הקרשים לעגלה שהיא רה"י מפני שגובה' ה' והחב"ד ד', ומורידים אותם ממנה או מעבירים מעגלה לעגלה). וי"א שהם כנגד מלאכה מלאכתו מלאכת שכתובים בתורה ומונות התורה "לא תעשה כל מלאכה" כוונתו כל מלאכה שבתורה. וכתבו התוס' (ד"ה כנגד) שלפי צד זה מלאכות שבת אינם ולמדות כלל מהמשכן, אף הקשו לפי מה קבעו מהו אב ומיהו תולדה. והא דכתיב "ויבוא הבית לעשות מלאכתו", אם הכונה כפשוטו הוא מומינא, והא דכתיב "והמלאכה היתה דים" אינו מומינא, והכונה בשלמה העבודה של הבאת הנדבה. ואם הכונה שבת לעשות צרכיו, וכדאיתא בסוטה שוראתה לו דמות דיקונו של אביו ואמר לו עתידים אחי להכתוב על אבני אפוד רצונך שימחה שמיך מביניהם, אינו מומינא, ומונינים במקום זה את "המלאכה היתה דים" והכונה שסימנו את העבודה ולא פחתה או הוסיפו, כגון ריחוד הסטים לציפו יקשרים וטווי היריעות.

מוקצה לשימוש היתר

דברים שאסורים בטלטול מחמת שהם מוקצה מחמת גופם, כגון שאין להם תורת כלי, האדם יכול לייחדם לשימוש היתר, ועי"ז לא יהיה בהם איסור מוקצה בשבת. הגמרא מבארת מה צריך לעשות כדי לייחדם לשימוש היתר, אם נוספיקה מחשבה, או שצריך מעשה, ולדלהלן.

ג. איזה יחוד צריך-

שיטת רבנן לענין חריות של דקל שקצצם להסקה ונמלך עליהם לשיבה- שצריך לקושרם יחד מבעוד יום כדי שלא יהיו מוקצה, אבל היחוד במחשבה לא מחייב, וכן סובר רבי, וכן מצינו שהתיר רבי חנינא בן עקיבא לטלטלם ע"י מחשבה, ולא ידוע אם טפס ההתר היה משום שזה היה בית האבל או בית המשתה, דטרדי"י ולא יכלו לקשור מבעוד יום, אבל בעלמא צריך לקושרם. לרשב"ג א"צ לקשור את החריות, וכן סוברים שמואל ורבה בר בר חנה שמוספיקה מחשבה.

רב אסי סובר שאם ישב עליהם שעה אחת מבעוד יום, אע"פ שלא קשר ולא חשב, מותר לטלטלם, מפני שגילה דעתו שהם עומדים לשיבה, וכתנא שהתיר לטלטל פקורין (-פשתן סרוק שנותרים על המכה) וצ"פא (-צמר מנופץ הניתן על המכה) אף שלא צבעם בשמן וכרכם במשיחה, אם יצא בהם או שישב עמהם בביתו (תוד"ה אבל) שעה אחת מבעוד יום מותר לטלטלם (שם), אע"פ שלא צבע ולא חישב. ואם צבע, אע"פ שצבע כדי לצאת בהם מבעוד יום ואח"כ נמלך, יכול לצאת בהם בשבת (תוד"ה ואם). (ואם לא יצא מותר רק אם צבעם בשמן וכרכם במשיחה שבה גילה דעתו שכוונתו להטמין להם בשבת כדי שלא ישרטו מלבושי את מכתו, והוי מלבוש ולא רפואה. ולר"ה צ"פא זה פאה נכרית שנותרים בראש אדם קרה), וכן מצינו שמותר לטלטל קש שסתמו לטיט או להסקה שזה נוקצה שהניחו ע"ג המיטה לא כדי לשכב עליו, אם היה עליו כר או סדין ושכב עליו מבעוד יום אע"פ שלא ייחד ולא חישב. (וכן הדין בקש המיועד למאכל בהמה, אבל בלאו הכי מותר לנענעו רק בגופו ללארז יד).

רבינו שמשון הזקן פוסק כרב אסי, ור"ת פוסק כרב. תוד"ה ורב אסי.

עפר- מכניס אדם מלא קופתו עפר ועושה בו כל צרכו, והוא שייחד לו קרן זוית. הגמ' אומרת שגם לרבנן שבהריות של דקל צריך קשירה, י"ל שכאן אין צריך מעשה, כיון שלא שייך בעפר מעשה.

תמצית ההלכה-

יחוד מוקצה לתשימוש היתר- דברים שלפעמים עומדים לתשימוש המותר והאדם העומדים לשימוש האסור בשבת, הוי להם מוקצה, ואם חזר והעמידם לשימוש של היתר ע"י שימוש או מעשה או מחשבה מבעוד יום, מותר לטלטלם בשבת. אבל דבר שאינו עומד כלל לתשימוש, כגון אבן או בקעת שרצוה לסגור בהם את הדלת וכדו', אסור להשתמש בהם אע"פ שחשב לעשות כך או שעשה כך מבעוד יום, ואפי' ייחדם לשבת זו אסור, ורק אם ייחדם לעולם או שעשה מעשה המוכיח שעומדים לשימוש מותר, וכמשמע דסגי יחוד במחשבה. ואם היה רגיל להשתמש בהם בימות החול לאיזה תשימוש, מחייב אפי' אם לא ייחדם בפירוש. אמנם דלא שדור לייחדו לכך, כגון אבן לפצע בא אוזנים, י"א שדי ביחוד לשבת אחת או שהשתמש מבעוד יום בתשימוש של היתר, וי"א שצריך יחוד לעולם, וי"א שצריך שייעשה מעשה של תיקון מבעוד יום, ובמקום הצורך יש להקל ביחוד לשבת אחת. ענפים של דקל או שאר עצים, בזמננו שסתמים להסקה אסורים בטלטול, ורק מעשה מבעוד יום יכול להתירם. ובזמן הגמ' סתמא היו מותרים, ואם קצצם לשריפה היו אסורים בטלטול. מותר להניסם לביתו עפר מבעוד יום ולשמן אותו בקרן זוית ולהשתמש בו לצרכיו כגון לכסות צואה או רוק. (סימן ש"ח).

צחצוח כלים בשבת- מותר לשפשפש כלים בשבת כדי לצחצחם, בכל דבר, חוץ מכלי כסף בגרתקון. עפר שגדל בחכית יין, שהוא עיקר תיקון כלי חרס, והוא מגרר את הספק, והוי מנחק, ובגתר והול מחלוקת. הגמ' רוצה לומר שנחלקו באיסור מוקצה אם מועילה הזמנה בלא מעשה או לא. והגמ' דוחה שלכו"ע לא בעינן מעשה בדבר שאינו בר מעשה, והמ"ד שאוסר סובר כרבי יהודה שדבר שאין מתכוין אסור ויש לחוש שיגרר את הכלי, והתנא שמתיר סובר שנתר והול אינם גוררים את הכלים, ולר"ש שדבר שאין מתכוין מותר, מותר, אמנם גרתקון אסור גם לר"ש, דודאי גריר, ומודה ר"ש בפסיקא רישיה ולא ימות.

ג: חפיפת השיער בניזיר ובשבת- לרבי יהודה שדבר שאין

מתכוין אסור, אסור לניזר, או לל אדם בשבת. לחפוף שערו בנתר והול או לפספסו להפריחו זה מזה, או לסרוקו, כיון שיתכן שישיר שערות, ולחוף ידיו ורגליו מותר, ואשה קטן וסוריס מותרים גם לחוף פניהם מפני שאין להם זקן. לר"ש מותר לחפוף ולפספס שערו בנתר והול, אבל אסור לסרוק, לרש"י משום שודאי ישיר שערות, ולתוס' (ד"ה אבל) משום שכוונתו להשרת נימין המודוללים. עפר מכתשת לבונה, פסולת שומשומין, ועפר מכתשת לפלפי, מותר לרחוץ בהם פניו בשבת אפי' מי שיש לו זקן. ברדא, והיינו תערובת שהיא שליש אהל (-שורש עשב ששמו אהל) שליש חרס ושליש סיגלי (-עשב הנקרא יואיל שיש בו ג' ע"ג). מותר להסו בו פניו ואפי' יש בו רק שליש אהל, ולרב נחמיה בר יוסף כל שאין בו רוב אהלא מותר.

פציעת זיתים- שאלו את רב ששת האם מותר לפצוע

זיתים על הסלע כדי למתק מריחותם בשבת, או שאסור משום שוויי אוכלא ותיקוני אוכלא, ואמר רב ששת שגם בחול אסור, משום הפסד השמן, ואף שמוותר לעשות צרכיו בפת בין תשמיש בין לפורה ולהמחוחה בתבשיל ווחה, הפת אינה נמאסת.

רחיצה בברדא ליפות עצמו- מר זוטרא לא רחץ בברדא

אפי' בחול, דס"ל כהא דתניא שמוותר לאדם לגרר פצעו או הזיעה שעליו אם מצטער, ואם מתבייש לילך בין בני אדם מותר, דאין לך צער גדול מזה. (תוד"ה בשביל). אבל לא כדי ליפות עצמו משום "לא ילכש גבר שמלת אשה". ואמימר ורב אשי רחצו בברדא כהא דתניא רוחץ אדם פניו ידיו ורגליו כל יום בשביל קונו, והיינו לכבוד קונו, ועוד שהרואה בריות נאות אומר ברוך ששכה לו בעולמו, דכתיב "כל פעל ד' למענהו" - לכבודו.

הוצאת דבר הנעוץ בדבר אחר- לרב הונא סליקוסתא (-

עשב נאה למראה וריח, שחובבים אותו בתוך כך עם עפר לח. ונותנים אותו לפני שרים, ומוציאים אותו מהכד כדי להריח בו ואח"כ מחזירים אותו למקומו). מותר לנעוזה בבעוד או לשולפה משם, רק אם נעצה ושלפה חוזר ונעצה בפעוד יום, וכן הדין לטמואל לבעוץ שתוחבים בין שורות הלבנים שבמנין כדי לשמורו, אבל לסעוף בגורדיתא דקני' שיוצאים הרבה קנים מגוע אחד ותוחבים ביניהם, מותר בפחות מג"ט (שאינו בזה איסור משתמש במחובר. תוד"ה גורדיתא), ואין חוששים לגרירת הקליפה. הגמ' שואלת ממתני' בכלאים שמתירה למי שטמן לפת וצוננות, ולא השרישו (תוד"ה הטמן) לשולפם בשבת, אם מקצת עליו מגוללים, ויאחד בעלים המגולים ואינו חושש אם העפר ניזוז מאיליו, וה"ה לסליקוסתא, וכן אין בזה איסור כלאים אין זו שתילה, ושביעית, (לרש"י, ותוס' ד"ה מקצת) איירי אף אם אין עליו מגולים, אמנם דעת הערוך שאם החלותות טמונות בקרקע והעלים מגולים הוי זריעה מעליא, ודווקא במקצתם מגולים אינו חושש משום כלאים ושביעית), ואינו חייב במעשר דלא אמרינן שבטל אגב קרקע והרי הוא לוקטה מתחילה ויהיה צורך לעשר י"ל שהחידוש הוא שאין גוזרים שמא יבוא לנוטעם, אמנם לענין ושביעית י"ל שהחידוש הוא שאין גוזרים שמא יבוא לנוטעם, אמנם לענין מעשר, אם אין אותה סופית אין מזה לעשר, וצ"ל שרגילות להתנוסף על הירק מחמת החלוות הקרקע, ועל אותו תוספת קאמר שא"צ לעשר. עוד כתבו התוס' דאיירי בטומון, אבל במתכוון לנטיעה חושש לכל הדברים הנ"ל, תיובתא.

הטמנה בשבת

אסור להטמין בשבת אפילו בדבר שאינו מוסיף הכל, ומו"מ מותר בשבת באופנים מוסימים להחזיר דבר שכבר היה מוטמן, או להוסיף על הכיסוי הקיים, וכן מותר להטמין בשבת דבר שהוא צונן כדי שלא יתחמום, וכדלהלן.

נ"א. כמה מדיני הטמנה בשבת- אסור להטמין בתחילה

בשבת אפילו בדבר שאין מוסיף הבל גזירה שמא ימצא קדירתו צוננת כשירצה להטמנה, ויהיה בשבת. ואם הטמין מערב שבת ונפל הכיסוי, מותר להחזירו בשבת, וכתבו התוס' (ד"ה כחה) דאיירי שנתגלה הכיסוי מבעוד יום, שבה אם גילהו בידים אסור לכסותו משתחשך, דמדיא להטמנה בתחילה, אבל משתחשך מותר לגלותו בידים ולחזור ולכסותו, כמו שמוותר ליטול קדירה מהכירה ולהחזירה. וכן אם היה מוטמן, מותר בשבת להוסיף על הכיסוי, כיצד הוא עושה, רשב"ג אומר נוטל את הסדינים ומניח את הגלופקרין שיש בהם יותר הבל, וכן נוטל את הגלופקרין ומניח את הסדינים אם רבי שיקדיה בתבשיל מחמת רוב כיסוי. וכתבו התוס' (ד"ה כיצד) דכ"ש שמוצא לרשב"ג להוריד ולהחזיר את אותו דבר, אבל לת"ק מותר רק להוסיף ולא להחליף.

הטמנת צונן- מותר להטמין מים או תבשיל צוננים תחת

הכר או הכסת כגון של לבדים, שאינם מחממים, כדי שלא יתחממו מחום הקיץ והחמה, ואפי' דבר שדרכו להטמין כגון תבשיל מותר, ולא גוזרים שמא יבוא להטמין כדי לחמום. ורב הונא אמר בשם רבי שאסור להטמין צונן, אמנם כששמע רבי שרבי יוסי התיר אמר כבר הורה זקן, (וחזינן בזה גודל הביבנות זה אצל זה, שהרי אילו היה רבי יוסי קיים היה כפוף ויושב לפני רבי, שהרי בנו רבי ישמעאל שהיה מומלא מקום אבותיו ישב כפוף לפני רבי מפני כבוד הנשיאות, ולא היה מורה לפניו אע"פ שהוא גדול ממנו), (ודעת ר"ת שמתחילה היה רבי תלמידו של רבי יוסי, אבל אח"כ נתחכם רבי, כשיחיו רבנן גבתי ומחזדי שמעתיא. תוד"ה אילו), ומו"מ אמר כבר הורה זקן). ואדם חשוב ראו לו להחמיר שלא להטמין צונן, מפני שהרואה אותו מיקל בא להקל יותר. וכן לענין בישולי נכרים, כל דבר שנאכל כמות שהוא חי אין בו משום בישולי עכו"ם, ואדם חשוב ראו לו להחמיר בזה.

פינה ממיחה למיחה מותר להטמינו בשבת, שכיון

שהמיחה השני מצנן את המים, לא חיישינן שיבוא להרתיה.

תמצית ההלכה-

הטמאה בשבת - בשבת עצמה אסור להטמין כדי לשמור על החום, אפי' בדבר שאינו מוסיף חבל, ואפי' נתבשל כל צרכו, ואם הטמין מבעוד יום ונתגלתה הקדירה אם נתגלתה מבעוד יום אסור לכסותה ומחשוכיה, אבל בשבת עצמה מותר לגלות את הקדירה ולחזור ולכסותה או להוסיף על הכסוי או לטילו ולתת דבר אחר במקומו, בין שהראשון חם יותר מהשני בין שהשני חם יותר מהראשון, אמנם לא אלא היתה הקדירה מבושלת כל צרכה אסור אפי' להוסיף על הכסוי, כיון שתוספת הכסוי גורמת לה להתבשל, ואם פניה את התבשיל מרכזי שנתבשל בו לכלי אחר, מותר להטמין בשבת בדבר שאינו מוסיף חבל אפי' אם הדין סולדת בו, ואפי' החזירו לכלי שנתבשל בו מותר. מותר להטמין בשבת דבר צונן, דבר שאינו מוסיף חבל, כדי שלא יצטנן יותר, או כדי שתפוג צינתו, ואפי' אדם חשוב שרו, אבל בדבר המוסיף חבל אסור צונן גמור, ואפי' מבעוד יום. (סימן קצ"ו).

הוצאת הכלי המוטמן בשבת - אם הכיסוי אינו מוקצה

מותר ליטול ולהחזיר, ואם הכיסוי הוא מוקצה, אם רק חלק מהקדירה מוכסה אוזח בחלק המגולה ומטה את הקדירה והכיסוי נופל, אבל אם כל הקדירה מוכסה במוקצה אינו יכול ליטלה בשבת, אף אם מה שסביבותיה אינו מוקצה, ואינו יכול לפנות סביבותיה ולאחוז בדפנותיה ולהפיל את הכיסוי, משום שבמניין בכונה נעשה בסיס לדבר האסור, משא"כ היכא שמקצתו מגולה אין זה טלטול, כיון שמצדדו והכיסוי נופל מאליו. רש"י. אבל דעת התוס' (ד"ה או) דאי חשיב כמניח והוי בסיס, אף במגולה מוקצה אסור להטותה על צידה, ועל כן כתבו דלא הוי בסיס כיון שדעתו ליטלו בשבת, ואיירי הכא שיש כיסוי על הקדירה כעין כלי חרס שא"ל נעשו בלא להביחו קצת. וה"י מפרש דאיירי שטמן הקדירה בתוך קופה, וא"ל הגיע למה שסביבה בלי לטלטל את המוקצה. עוד כתבו התוס' (ד"ה אינו) שירק לרשב"ג אסור במכוסה, אבל לרבנן מותר ליטול את הדבר המוקצה בידיים כדי להגיע לדבר המתיר.

נ"א: הנחת כלי ע"ג כלי בשבת - מותר להניח בשבת

מיחם של נחשת ע"ג מיחם וקדירה של חרס ע"ג קדירה מותר להניח בשבת כדי לשמור את החום, אבל לא כדי לחמם את העלין צונן ורוצה לחממו, ואסור להניח מיחם ע"ג קדירה או קדירה ע"ג מיחם. רש"י מביא שגירסת התוספתא שמיחם על גבי קדירה מותר. ולסבורים שאסור הטעם משום שהקדירה מרבה חמימות ומוסיפה חבל למיחם.

מותר בשבת לטוח פי הקדירה בבצק הנילוש מבעוד יום.

אין מורסקים את השלג או הברד בשבת כדי שיוזבו מימינו משום דקא מויליד בשבת, ודמי למלאכה שבויה המים האלו, ומותר להניחם בתוך כלי של יין, אע"פ שמפשירים מאליהם. וכתבו התוס' (ד"ה איך) שיש להזהר לא לרחוץ ידיו בשלג ובברד בשבת, דא"ל שלא ירסק הברד, וכל הזווה בו תבוא עליו היכא.

במה בהמה:

יציא בהמה עם דבר העשוי לשמירתה

אדם מצווה על שבת בהמתו בשבת, דכתיב "למען ינוח" (אבל "לא תעשה כל מלאכה אתה ובהמותך") זה אסור רק במזבח אחר בהמתו. (תוס'), ולכן אסור לאדם שבהמתו תצא לרה"ר בשבת עם משא, אמנם דבר העשוי לשמירתה הבהמה אינו נחשב משא ומותר שהבהמה תצא איתו בשבת. ויש דברים שאף שאינם נחשבים משא אסור שהבהמה תצא איתם שוא יפלו ויבוא הבעלים לטלטלם ד' אמות ברה"ר. וכדלהלן.

במה בהמה יוצאה - מותר לגמול סוס ופרד גמל חמור

ולובדקים לצאת עם אפסור, (ופרדות של בית רבי היו יוצאות עם אפסור כרוך בשבת לניו, אע"פ שאינו אחוז בו למושכס. נ"ב.), ולנאקה מותר לצאת עם חטם (טבעת ברזל הנתונה בחוטמו), ולובדקים (חמור לובי ליש"י הוא בא ממדינת לוב, ולתוס' הכונה לחמור מצרי) מותר לצאת עם פרומביא (רסן מברזל).

נאקה אסורה לצאת באפסור, שכיון שאינו שומר עליה כראוי, זה נחשב משא.

חיה גדולה כגון דב אסור שתצא עם סוגר כיון שאינו מספיק לשמירתה, ולחיה קטנה כגון נמיה וחולדה מותר.

נ"ב. דבר שבא לשמירה יתירה כגון חתול עם קולר, לת"ק כיון שמוסיף חלו חבל קטן דחתול צריך שמירה פחות מחיה קטנה כיון שאינו תאב לברוח כל כך, אסור, ולחנניה דבר העשוי לשמירה יתירה אינו נחשב משא, וכן פסק שמואל. והגמ' אומרת שצצאת גמל עם חטם, תלוי במחלוקת זו. ולוי שאל את רבה בר רב הונא אם מותר לחמור לשמור רעים לצאת

עם פרומביא, (ועשה כך מפני שראה שהלשה דעתו של רבה בר רב הונא מחמת שהחמורו הקדים את חמורו של רבה בר רב הונא שהיה גדול, והיה סבר שמדעת הקדימו. וכתבו התוס' ד"ה קדמיה) דהא דמסיק בברכות מ"ז. שאין מוכדים אלא בפתח הראוי למזוזה, היינו כשכל אחד הולך לצורך עצמו, אבל כשהולכים בחבורה אחת מוכדים בכל מקום), וענה לו רבה בר רב הונא שהלכה כחנניה וממילא אין נ"מ בספק, ו'ולגבי יציאת פרה ברצועה שבין קרניה, אם הרצועה עשויה לנוי אסור לכו"ע, ואם היא עשויה לשמור לנטיירותא יתירא, לרב אסור ולשמואל מותר.

ולענין הלכה כתבו התוס' (ד"ה אמר) שהלכה כרב שאסור לבהמה לצאת עם דבר לנוי, או לנטיירותא יתירא כגון פרה באפסור, אמנם עגל יוצא באפסור, וסוס ברסן או באפסור אבל בשניות יחד אסור. ומותר לשים בשבת את הרסן או האפסור בראש הסוס, וכן זה מוקצה. ואדם המנהיג סוס ברשות הרבים, יזהר שלא יצא ראש החבל מתחת ידו טפח, ומה שבין ידו לסוס יביה טפח מן הקרקע כדאיתא לקמן נ"ד. ומותר לכרוך חבל האפסור סביב צוואר הבהמה ולצאת כך לרה"ר.

עז באפסור - עז שחקק לה בין קרניה מותר לה לצאת באפסור אם תחבו בחקיקת הקן, אבל בקשירה בעלמא אסור, שמא היא תתקן אותו ויבוא לטלטלו ד' אמות ברה"ר, והגמ' מסתפקת אם בתחב את האפסור בתוך קשר ששעשה בזקנה מותר, דתולים שלא יבוא לנתקו כיון שזה כואב לה, או שאסור משום שלפעמים הוא רפוי ונופל, ויש לחוש שישלטלנו ד' אמות ברה"ר.

פרה אדומה שקשרה באפסור אינה נפסלת מדין "עלה עליה עול". הגמ' שואלת שהרי זה נטיירותא יתירא. אביי מתרץ דאיירי במזליכה מעיר לעיר שהיא רוצה ללכת למקום מרבצה ואינו נטיירותא יתירא, ולרבא שאני פרה אדומה שדמיה יקרים והיא צריכה נטיירותא יתירא משנולדה, ולרבינא איירי בפרה מזרדת.

בעלי השיר יוצאים בשיר ונמשכים בשיר - במתני מבוואר שסוס מותר לצאת עם שיר (כמו אצעדה סביב צוואר) וטבעת קבועה בה, ומכניסין בו רצועה או חבל ומשכים את הבהמה, וכן כל הבע"ח שזכרם לצאת בשיר יוצאים בשיר ונמשכים בשיר. לרב הונא פירוש המשנה הוא שמוותר לבעלי השיר לצאת כרוכים בשיר סביב צווארם לנוי, או כשהם נמשכים ברצועה הקבועה בטבעת השיר, וכן נהג למעשה, ולשמואל יוצאים נמשכים לנטיירותא, אבל לא כרוכים לנוי. ובברייתא איתא שיוצאים כרוכים באופן שיכולים לימשך מגון שהשאר רוח בין החבל לצוואר שיכול להכניס ידו לשם או שהשאר מעט מתחבל, שאם תבוא לברוח ימחה ויאחזנה. רש"י. ולתוס' ד"ה או, וד"ה במתנייתא) בעשוי לנוי אסור למיזע', ובכרוכים המחליקים הייא אם יש בזה שמירה, שאם תרצה לברוח תיפססה בכריכת האפסור, וכדברי הבריייתא בכרוכים לימשך שיש חבל בין האפסור לצוואר, ולשמואל דזוקא כשיש חבל תלוי באפסור מותר.

תמצית ההלכה-

אסור שהבהמה תצא עם משא לרה"ר, אמנם דבר הנצרך לשמירת הבהמה שלא תברח, או לשמירת גופה או צמרנה וכדו', הוי כתכשיט ומותר כמו מלוש באדם, אבל דבר שאין משתמרת בו, או דהוי שמירה יתירה הרבה, או שהוא לנוי, אסור שתצא בו, ודבר שהוא מעט יותר מהשמירה הרגילה מותר דא"ל לצמצם. וכל דבר שאסור שתצא בו לרה"ר משום משאוי, מותר לצאת בו לחצר אפי' אינה מעורבת, ולענין כרמלית תחלקו האחרונים, וברה"ר שלנו בודאי יש להזהר אפי' בשעת הדחק. (סימן ש"ח).

דיני קבלת טומאה וטבילה ושבת

כל המשמש את האדם הרי הוא מקבל טומאה, אם נגמרה מלאכתו והיינו שהוא מוכן ועומד לשימוש, והאדם חשב שלא לעשות לו עוד תיקון. כלי המשמש בהמה ואין האדם משתמש בו אינו מקבל טומאה. תכשיט של אדם מקבל טומאה, אבל תכשיט של כלי או של בהמה שאינו חלק מכלי המקבל טומאה, אינו מקבל טומאה. פשוטי כלי עץ (שאין להם בית קיבול) אינם מקבלים טומאה, אבל פשוטי כלי מתכות מקבלים טומאה.

נ"ב. קבלת טומאה בכלי בהמה - טבעת אדם שנתון באצבע

לנוי מקבלת טומאה דתכשיט מקבל טומאה שהרי בשלל מדיון מנה תכשיטים וכתיב "תחתטאו אתם ושביתם", אבל טבעת בהמה וכלים ושאר מקבלים אינם מקבלות טומאה, דאינם חלק מהכלי, ואין תכשיט לכלי, אמנם כשהם מחוברות לכלי מקבלות טומאה מדיון יד הכלי. הגמ' שואלת שבמתני' מבוואר ששיי מקבל טומאה. רבי יצחק מתרץ איירי ששימש בתחילה לאדם, ונטמא בעודו של אדם. רש"י. והתוס' (ד"ה בבאין) הוכיחו שהוא מקבל טומאה אפי' אחרי שיחדו לבהמה, אא"כ עשה בו שינוי מעשה. ולרב יוסף כיון שהאדם משתמש בו להולכת הבהמה מקבל טומאה, כדאיתא בברייתא שמיקל של בהמה של מתכת מקבל טומאה, אבל של עץ הרי פשוטי כלי עץ אין מקבלים טומאה.

הציצה בטבילת השיר יחד עם הבהמה - במתני' איתא ששיר טמא מזים עליו וטובלים אותו עם הבהמה. (לענין ההואה קמ"ל שאין חוששים שיהיה בטעות על הבהמה, ויפסלו שאר המים שבאזוב. תו"ה ו"ה וכו'). הגמ' שואלת שהרי יש בזה הציצה כיון שהטבעת קבועה בשיר בחוזק ואין המים נכנסים שם. רש"י. וכתבו התוס' (ד"ה והא) דאיירי שלפעמים מסירים אותם ועושים בהם מלאכה בפני עצמם, דאי לאו הכי לא הוי הציצה. ולה"ר פורת שאלת הגמ' היא שצוואר הבהמה הוא הציצה לשיר. לרב אמי איירי שריתקן והיינו שהכה בפטיש עד שהתרחב הגבך מסביב, ואין הרייתוך מפיקע את הטומאה הקודמת אף ששינוי מעשה מפיקע את הטומאה (ולהיות מוכשר לקבלת טומאה מספיקה מחשבה שלא לעשות עוד תיקון בכלי), דסבר רבי יהודה שבמעשה לתקן לא נתבטל מתורת כלי אלא רק במעשה לקלקל. ובברייתא מבוואר דאיירי כשמתחילה אינו מהודק.

על מה נאמר חולקין בין טבעת לטבעת - לענין הוצאה

יש חילוק לקמן ס. ב. י.ש עליה חותם לבין אף עליה חותם. טבעת אדם טמאה, טבעת בהמה וכלים ושאר הטבעות טהורות, טבעת אדם העשויה לחגור מנתנו או לקשור בין כתפיו טהורה כשהיא בפני עצמה, כיון שהיא משמשת את הרצועה שהיא קבועה בה, ולא את האדם, אמנם כשהיא מחוברת לרצועה היא מקבלת טומאה. טבעת של אצבע, אם היא ממתכת וחותרמה אלמוג שזה עץ נאה, טמאה, דאולנין בתר טבעת, ופשוטי כלי מתכות טמאים, ואם היא מאלמוג וחותרמה מתכת טהורה דפשוטי כלי עץ היא, (ומושב החותם אינו בית קיבול, כיון שהוא עשוי למלאכה. תו"ה ו"ה). וטבעת שכולה של מתכת אין חילוק בין טבעת לטבעת.

על מה נאמר חולקין בין מחט למחט - לענין איסור

מוקצה, מותר לטלטל בחצר בין מחט נקובה בין מחט שאינה נקובה כיון שהיא ראויה לטול בה את הקוץ, ולענין הוצאה יש חילוק ביניהם, שהיוצא במחט נקובה חייב חטאת, ובשאינה נקובה אינו חייב חטאת, ושניהם מקבלות טומאה, אמנם מחט שאינה נקובה שעתיד לנקובה אינה מקבלת טומאה, מפני שלא נגמרה מלאכתה, וענינן "כלי מעשה" שנגמרו כל המעשה. מחט שניטל חזרה או עוקצה טהורה. הלאותה חלודה היא החלודה מעקבת את התפירה, טהורה, ואם לזה שיש שפוח איתה, היא מקבלת טומאה, והיינו כשרישוטה ניכר בבגד, דאז היא נחשבת ללי. לישא אחריתא אם רישוטה של החלודה ניכר בבגד זה נחשב עיכוב תפירה וטהורה.

יציא בהמה בדברים המשמשים אותה

כפי שנתבאר לעיל אסור שבהמתו של אדם תצא לרה"ר עם משא בשבת, משום שהאדם מצווה על שבת בהמתו. אולם יש דברים שהם טפלים לגופה, מחמת שהם משמשים אותה, שמותר שהבהמה תצא בהם, וכדלהלן.

נ"ג. מרדעת ואוכף של חמור - חמור יוצא במרדעת

הנמצאת עליו לחמומו, אם היא קשורה בו מערב שבת, אבל אם אינה קשורה בו כלל פשיטא דאסור, שוא יפול ויבוא להעבירו ד' אמות ברה"ר, ואפי' בקשורה עם הקשירה היתה בשבת אסור דהוי משאוי, וי"מ דמחזי כמתכות להוצאת המרדעת, וי"מ דמחזי כמתכות להוליך הבהמה למקום רחוק. (תו"ה והוא). ואוכף הקשור מערב שבת, לת"ק אסור לצאת אתו, ולרשב"ג מותר דגם האוכף מועיל לחמומו. ולא יקשור לו מסריכין (רצועות שרותמים על חזה הבהמה כדי שהאוכף והמשאוי לא ירדו על זנבה כשהיא עולה להרים) דמחזי רצועה לחשטניו משא, ולא יפסול רצועה תחת זנבו לחבר לה את האוכף שלא ירד האוכף והמשאוי כשהחמור ירד לעמק, ומותר לתת מרדעת על גבי החמור בשבת לצורך שיצא עימה לחצר כדי שהחמור לא יצטער, אבל לרה"ר אסור. ואין לאסור משום שאין כלי ניטל אלא לצורך דבר הניטל, דבהמה נחשבת כדבר הניטל, כיון שיכול למושכה ולהוליכה בכל מקום. תו"ה מהו). ולענין אוכף בברייתא איתא שאסור ליטול את האוכף מהחמור בשבת, אלא מוליך ומנייא את החמור והאוכף נופל מאליו. הגמ' רצתה לדייק שאם אסור ליטול כ"ש שאסור ליתנו, והגמ' אומרת שיש"ל שמותר ליתנו, וליטלו אסור כיון שאפשר לגרום שיפול מעצמו, ולרב פפא לתת מותר כדי לחמם את החמור שלא יצטער, דחמור אפי' בתקופת תמוז קריא ליה, אבל ליטול שזה כדי לצננו אסור דמאליו הוא יצטנן שהרי חמור קר לו. ולרב (דלהלן) שמתיר אף לתענוג מותר אף בזה. (רש"י נ"ג: ד"ה לא).

נ"ד. מרדעת ואוכף של חמור - חמור יוצא במרדעת

הנמצאת עליו לחמומו, אם היא קשורה בו מערב שבת, אבל אם אינה קשורה בו כלל פשיטא דאסור, שוא יפול ויבוא להעבירו ד' אמות ברה"ר, ואפי' בקשורה עם הקשירה היתה בשבת אסור דהוי משאוי, וי"מ דמחזי כמתכות להוצאת המרדעת, וי"מ דמחזי כמתכות להוליך הבהמה למקום רחוק. (תו"ה והוא). ואוכף הקשור מערב שבת, לת"ק אסור לצאת אתו, ולרשב"ג מותר דגם האוכף מועיל לחמומו. ולא יקשור לו מסריכין (רצועות שרותמים על חזה הבהמה כדי שהאוכף והמשאוי לא ירדו על זנבה כשהיא עולה להרים) דמחזי רצועה לחשטניו משא, ולא יפסול רצועה תחת זנבו לחבר לה את האוכף שלא ירד האוכף והמשאוי כשהחמור ירד לעמק, ומותר לתת מרדעת על גבי החמור בשבת לצורך שיצא עימה לחצר כדי שהחמור לא יצטער, אבל לרה"ר אסור. ואין לאסור משום שאין כלי ניטל אלא לצורך דבר הניטל, דבהמה נחשבת כדבר הניטל, כיון שיכול למושכה ולהוליכה בכל מקום. תו"ה מהו). ולענין אוכף בברייתא איתא שאסור ליטול את האוכף מהחמור בשבת, אלא מוליך ומנייא את החמור והאוכף נופל מאליו. הגמ' רצתה לדייק שאם אסור ליטול כ"ש שאסור ליתנו, והגמ' אומרת שיש"ל שמותר ליתנו, וליטלו אסור כיון שאפשר לגרום שיפול מעצמו, ולרב פפא לתת מותר כדי לחמם את החמור שלא יצטער, דחמור אפי' בתקופת תמוז קריא ליה, אבל ליטול שזה כדי לצננו אסור דמאליו הוא יצטנן שהרי חמור קר לו. ולרב (דלהלן) שמתיר אף לתענוג מותר אף בזה. (רש"י נ"ג: ד"ה לא).

תלית דבר הבא לתענוג הבהמה - לרב מותר לתלות

טרסקל (סל מלא שעורים שתולים בצווארה) לבהמה בשבת לתענוג כדי שלא תצטרך להתמסך לארץ, ולשמואל אסור לתלות טרסקל בשבת. והלכה כשמואל. (תו"ה דשמעיה). ולסייחיים קטנים שמצטננים בערב ליוח לארץ מודה שמואל שמתיר לתלות טרסקל, ובכל עונת אסור לצאת עם הטרסקל לרה"ר.

איזה דברים אסור לצאת בהם לרה"ר – לא יצא הסוס בזנב שועל בין עיניו שלא ישילט בו עין הרע, או בהרורית שבין עיניו העשויה לנוי, ולא יצא הזב בכיס שלו העשו לקבל הזוב ולבדוק מנן ראיותיו, דאיתו תמטש לו, ולא פרה בחסום שבפיה העשויו שלא תרעה בשדות אחרים, וכל הניל אסורים משום משאוי, ולא בהמה בסנדל שברגליה העשויו כדי שלא יזיקו האבנים, שמא יפלו ויבאו לטלטלו, אבל יצאה ההמה באנד שע"ג מכה, ובדפני שע"ג השרב, ובשלא ימודולדתל שיצאה מנקצה, ופוקקין זוג שבעווארה בעצר או במוכין (דבאיתו פקוק לא תצא מפני שמקשקש ומוזיל קול) ומנטילת עמו בחצר ולא ברה"ר.

ג'ג: קמיע לבהמה – קמיע של מומוחה שריפא כבר ג' פעמים לבהמה מותר לה לצאת עמו בשבת, אבל אם הוא מומוחה לאדם אסור לבהמה, מפני לאדם יש מזל מלאך שלו המליץ עליו, ולבהמה אין מזל.

תמצית ההלכה –

דברים הנעשים לשמירת גוף הבהמה ואין חשש שיפילו ויבאו לטלטלם ברה"ר (כגון אילים לבובים) מותר לצאת בהם, וכן דברים העשוים לרפואתה כגון קמיע שחומחה לבהמה מותר, וכן מותר לחמור לצאת עם מרדעת כדי לחממו, כיון שחמור תמיד רק לו, אבל לשאר בהמות אסור, ואוקף אסור אפי' לחמור.
טרסקל שנותנים בתוכו מאכל, אסור לתלותו על החמור בשבת כדי שיאכל ממנו, ועגלים וסוּחיים שצווארם קצר ויש להם צער לאכול מחקרקק מותו שיצאו עמו לתצר.
אבל לרה"ר אסורים לצאת בו אפי' אם היה תלוי מבעוד יום.
ודברים שהם בגוף הצורה לשמירת הגוף אלא הם עשויים לני נדון, אסור לצאת בהם, ולא תצא פרה גדבר שעושים כדי לחסום פיה כדי שלא תרעה בשדות אחרים. (סימן ש"ה).

טיפול בגדלי מכה – באדם מותר לסוך בשמן או להסיר את הגלדים, ובהמה במקום צערא מותר, אבל בגמר מכה שזה לתענוג אסור, ורב ס"ל שאף תענוג מותר, ורב תנא מפליג.

גזירת שחיקת סממנים – אדם שאחזו דם מותר להכנס למים, ואין כאן חשש שחיקת סממנים משום שנראה כמיקר, אבל בהמה אסור גזירה שמא יבוא לשחוק סממנים דאסור מדאורייתא משום טוהן, דאין דרכה להקרן וכולם יודעים שכונתו לרפואה, ואף שעלולה למות אסור.
ומה שמצינו שאם יצאה מוחץ לתחום קולה לה והיא באה, מדובר בתוך התחום שלו שאינו בתוך התחום שלה כגון שפסטה לועה, וכיון שהיא יוצאת חוץ לתחומה אין לה אלא ד' אמות, אמנם מותר לקרוא לה, דלא הוורא אדם על תחום בהמותו אלא שלא יבאיהו בידו, ולא יקר מעבר לבהמה לרופא פיה ע"ה (תוד"ה טוין).
אם דס"ל כרבי ואשעה שמותר להריץ בחצר בהמה שאכלה הרבה כרשונים בשביל שתתרפה דלא גזר שאר רפואות אטו שחיקת סממנים, (ולת"ק דברייתא אסור), ולפי דבריו מותר שהבהמה תנכס למים אם אחזה דם, וכן הלכה.

יציאת עיזים בכיס שבדדיהם – לרב יהודה במהודק מותר ובשאינו מהודק אסור שמא יפול ויבאו לטלטלו.
לרב יוסף – לת"ק מותר, לרב יוסי אסור, ולרבי יהודה לביש מותר מפני שזה מהודק ולא הוי משאוי מפני שזה צורך גופה דהלכה מחכשה, ולחלב אסור, לרש"י הכונה שכוונתו שהחלב ישמר בכיס, ולכן הוי משאוי.
ורקשו תולע, ד"ה (כאן דבזה ה"ק חייב דהוי מלאכה הצריכה לגופה, ולכן ביארו בשם ה"ר פורת שהכונה שקושר כדי לשמור שהחלב שבדדיהם אי חוב לארץ, ור"י פירש שבין ליבש בין לחלב כוונתו שלא יסרטו דדיהם, וכשאיה פתיי בחלב מודק הויט ואין לחוש שיפול, משא"כ כשחפץ בחלב.
וכן מותר לעשות כיס שלא יסרטו דדיהם.

מעשה באדם שמתה אשתו ולא היה לו מעות לשלם למניקה, ונעשו לו דדים כאשה והניק את בנו.
לרב יוסף חזינן גדלותו שנעשה לו כזה נס.
ואביי אמר כמה גרוע אדם זה שנשנתנו לו סדרי בראשית ולא זכה שפתחו לו שערי שער.
ורב יהודה למד מכאן שיותר קשים המזונות מלעשות נס, וכן אנו רואים שיש ניסים להצלת נפשות ולא מזונות שלא מצנינו שיארע נס שימצאו הצדיקים שנבראו מזונת בביתם.

מעשה באחד שנשא גידמת – ז"ה קטועה, ולא הכיר בה עד יום מותה.
לרבי חזינן צניעותה, ולרב חייא אשה דרכה בכך לכסות עצמה, אלא חזינן כמה הוא היה צנוע.

הזכרים יוצאים לבובין – לרב הונא היינו מחוברים שתיים יחד שלא יבחו.
לעולא היינו עור שקושרים נגד ליבם שלא יפלו עליהם זאבים שדךר הזאבים לאחה בהמה בליבה, דדווקא זכרים משום דזקפי חוטמניהו.
(ולרב נחמן בר יצחק היינו עור שקושרים תחת זכרותם שלא יעלו על הנקבות.

רחלות יוצאות – שחוזת' – שאוחזים האלה למעלה כדי שיעלו עליהם זכרים.
כבולות – שמכבלים אליה שלהן למטה כדי שלא יעלו עליהם זכרים.
כמותנ – שקושרים בגד סביב הצמר ביום שנוגד לשמור על הצמר נקי.
ורבי יוסי אוסר בכולם (לרש"י משום דמשאוי הוא.
ולתוס' יניד' ד"ה הלכה) משום דילמא נפיל), חוץ מן הרחלים הכבונות.

ג"ד: עיזים צרותות – לת"ק מותר לרבי יוסי אסור ולרבי יהודה ליבש מותר ולחלב אסור, ר' יהודה בן בתירא אוסר בליבש כיון שהרואים לא יודעים אם ליבש אם לחלב, אבל במקום שאין עושים ככל אלא כדי ליבש מותר.
(תוד"ה הלכה).
לרב הלכה כרבי יהודה, ולשמואל הלכה כרבי יוסי, ובשם רבי יוחנן אמרו הלכה כד' ק.

ובמה אינה יוצאה

לאחר שנתיבאר איזה דברים מותר שהבהמה תצא איתם מחמתם הם נצרכים לשמירתה או שהם טפלים לגופה, הנמרא מנבארת אלו דברים אסור

שהבהמה תצא איתם, מחמתם שאינם טפלים לגופה, או מחמת גזירה שמא יפלו ויבאו האדם לטלטלם ד' אמות ברה"ר, וכדלהלן.

לא יצא גמול במטוטלת (ג'י"ג צרעה שתחת זנבו, וי"ג מרדעת, וי"ג כר קטן מלא מוכין שנמתנים תחת הזנב כדי שרצועת המשא לא תפצע את הגמול)
אם היא קשורה בזנבו מפני שיכולה ליפול וחוששים שיבאו לטלטלה, **אבל אם היא קשורה גם בדבר מותר** דבזה אין לחוש שיתפול, וכן בקשורה בשליתה **גמול**, שבויו שזה כוונתו לאן ללחוש שיתפול.

לא יצא גמול עקוד או רגול – עקוד י"א עקדת יד ורגל, וי"א או עקדת יד ורגל או שתי ידיים ושתי רגלים.
רגול היינו שלא יכוף ידו על זרועו ויקשורו, וכן לשאר הבהמות אסור בעקוד או רגול.

לא יקשור גמלים זה בזה וימשוך, דמחזי שהולך למוכרם, אבל מוכנים חבלים לתוך ידו וימשוך, ובלבד שלא יכרךן ויקשור בשני קשרים, ולא משום איסור שבת אלא משום כלאים דחבלים שיש בהם חבלי צמר וחבלי פשתן, ושטמורים ידו מתחממת מהם.
וקסבר דבר שאין מתכין אסור, (אבל **החיבה אחת** של מחט או קשריה אחת אינו חיוב, דכתיב 'צמר ופשתים יחדיו')
לא אסרה תורה אלא חיוב יפה המתקיים), **אבל אין לחוש לכלאים דאדם** שהוא קשור בחבלים לגמלים יפע פעמים שהם מושכים איזה דבר ונמצא אדם וגמל מניחים יחד.
ורש"י. (וכתבו תוס' ד"ה והתנן)
שליפי צד זה 'ובלבד שלא יכרךן' איירי בחול, דבשבת בלא כ"ה אסור למשוך געלה או קרון, ואין איסור כלאים אלא במנוחה איזה דבר.
אי נמי מה שנושאים שניהם את החבלים נחשב שמתניגים יחד), **שהרי אדם מותר להרוש עם כל הבהמות** דלא אסרה תורה אלא ב' מיני בהמות.
וכן צריך שלא יצא החבל מתוך ידו ב' טפחים מפני שנראה שצריך אוחז בידו, ולענין הוראה מורים על טפח שלא להקל באיסורים, ושאר שחבלב שבינו לבהמה יהיה מנוגבה מהקרקע טפח כדי שיהיה נראה שזה מחובר לבהמה לצורך שמירתה, ולא כמשאוי בעלמא.

הדינים דלהלן טעם האיסור שהבהמה תצא בהם, משום שמא יפלו, וכיון שהוא חס עליהם יש לחוש שיבאו לטלטלם.

ג"ד: חמור – אין חמור יוצא במרדעת אם לא היתה קשורה מנע"ש.
ולא בזוג אפי' אם הוא פקוק ואין התייבל שלו מוקשקש ומשומע קול, דמיחזי שלוקחו למכירה, אבל אינו משאוי מפני שהוא בטל לאפסר, ואין לחוש שיפול, דבאריג לא גזרו.
(תוד"ה משום).
ולא בסולם שעושים בצווארו כדי שלא יחכן במכתו.
ולא ברצועה שעושים ברגלו שלא יתקלו רגליו זה בזה.

התנגול – אין התנגולים יוצאים בחוטים שעושים לסימן שלא יתחלפו.
ולא ברצועה שקושרים רגליהם שלא ישברו כלים.

זכרים – אין הזכרים יוצאים בעגלה שעושים תחת האליה כדי שלא תפצע האליה מן הסלעים.

רחלים – אין הרחלים יוצאות חנונות, וי"א שטובלים דבר רך בשמן אחר הגזיזה ומוניחים על מצחה כדי שלא תתחמם, וי"א שמוניחים דבר זה על רחמה בשעה שכורעת לילד, וי"א דהיינו קיסם (מעץ חנון, וי"א מעץ רותם) ששמים בחוטמה כדי שיפלו תולעים שבראשה, (זכרים אינם נצרכים לזה, מפני שהתולעים נפולות כשהם נוגחים זה את זה).

עגל – הוא העגל יוצא בגימיון והיינו על קטן.

פרה – אין פרה יוצאת בעור הקופר ששמים על דדיה שלא יינקו ממנה **ראיל**, לרש"י אילו חיינו עלקות, ולתוס' עלקות מוצצות רק דם, אלא הכונה שהקופר לא יינק ממנה.
ולא ברצועה שבין קרניה הם הרצועה עשויה לנוי, ואם היא עשויה לשמירה לשמואל מותר ולרב אסור.
ופרתו של רבי אלעזר בן עזריה היתה יוצאת ברצועה שבין קרניה שלא ברצון חכמים, ואיתא בברייתא שלא שלו היתה אלא של שכנתו, ומתוך שלא מיחה בה נקראת על שמו.

תמצית ההלכה –

במה אין בהמה יוצאה – לא יצא החמור בסולם שבצווארו (לחות שקושרים בצווארו שלא יחכן מכתו), ולא ברצועה שברגלו, ואין להתנגוננים יוצאים בחוטים שקושרים ברגליהם לסימן, ולא ברצועה שקושרים ברגליהם כדי שלא ישברו כלים, (ואם קשרם כדי שלא יוכלו לברוח מותח), ולא אהילים יוצאים בעגלה שעושים תחת אליה שלכה כדי שלא יתקרבו האילן באיך, ואין העיזים יוצאים בעץ זית למעלה מן החוטמים כדי שיתעטשו ויפלו התולעים שבראשם, ואין העגל יוצא בעור קטן שנותרים על צווארו, ולא בזמם שמוניחים בחוטמו של עגל בשביל שלא ינקו, ואין פרה יוצאה בעור שנותרים על דדיה כדי שלא ינקו ממנה השרצים, ולא ברצועה שבין קרניה בין אם זה לשמירה בין אם זה לנוי.
(סימן ש"ה).

חטאי הקדמונים וחיוב תוכחה

ג"ה, חובת תוכחה – כל שבידו למחות באנשי ביתו, או עירו, או ואינו מוחה, נענש על העבירות שעשו.
ואף אם לא בטוח שישמענו לו צריך להוכיח, (אמנם אם ראינו שלא ישמעו לו, מוטב שיהיו שוננים ואל יהיו מזידיים.
תוד"ה ואע"ג.)
ולכן נענשו אף הצדיקים בזמן חורבן הבית, שמידת הדין קטרגה על שלא מיחו, שאף שידע הקב"ה שלא היה שומעים, הצדיק לא ידעו זאת, ואמר הקב"ה לגבריאל לרשום על מצח הצדיקים תיו מדוי כדי שלא ישלטו בהם מלאכי חבלה, ועל מצח הרשעים תיו של דם כדי שישלטו בהם מלאכי חבלה, לרוב תיו היינו תחיה או תמות, לשמואל היינו תמה זכות אבות ואין יצילם אלא הצדיקים מכות עצמם, (דעת ר"ת שזכות אבות בורית אבות לא תמה.
ולג' ק"ר לדשעים ממה זכות אבות לא יצדיקום), לרבי יוחנן היינו תחון זכות אבות, לריש לקיש תיו היא סוף חותמנו של הקב"ה שהוא

אמת, ולרבי שמואל בר נחמני לומר שקיימו כל התורה מאלף עד תיו.

תמצית ההלכה –

מצות תוכחה – הוראה אדם עובר עבירה, אפי' עביר דרבנן, אם יש צד שתתקבל תקבל חיוב להוכיחו, ואם אינו מוכיח נענש עבור חטאם, ודבר שיוודע שלא ישמענו לו, מוטב שיהיו שוננים ולא יהיו מזידיים, אמנם אם הדבר מפורש בתורה לאיסור חיוב להוכיח גם בה, כ"י וראי אינם שוננים, ואם יודע שדבריו אינם נשמעים וכיח ברבים רק פעם אחת, וביחוד חיוב להוכיחו עד שיכני או לקלנה, וי"א שאם נזך בו החוטא לא ימשיך להוכיחו, ואם יש סכנה בתוכחה אי"צ להוכיחו.
(סימן תר"ח).

מאימתי תמה זכות אבות – לרב בבנאות הושע, לשמואל מימי חזאל, לרבי יהושע בן לוי מימי אליהו, לריו"ח מימי חזקיהו.

ג"ה: מיתה ויסורים – לרב אמי אין מיתה בלא חטא ואין יסורים בלא עוןן, חטא היינו שונג, שהגזירה באה אף על השגגה, אבל עוןן היינו מזיד, והנהגה ליסורי ננעים שהם מוכרעים והם באים רק על מזיד, אבל שאר יסורים באים גם על שונג.
(תוד"ה אין).
ואיתותב רב אמי מהברייתא שארבעה (בנימין ועומרם וישו וכלבא) מתו בעטויו של נחש שהשיא לחוה, ולא חטאו בחטא אחר, משה ואהרן לרשב"א מתו בחטאם, וי"א בעטוי של נחש.

כל האומר... חטא אינו אלא טועה

הגמ' מביאה כמה דברים שלפי פשוטם של מוקראות נבגעו הקדמונים על חטא שעשו, ורבי שמואל בר נחמני מפרש בשם רבי ינתן את המוקראות וסובר שלא חטאו, וכדלהלן.

כל האומר ראוּבן חטא אינו אלא טועה שהרי כל השבטים שקולים כאחת, והא דכתיב "וילך ראוּבן וישכב את בלהה פילגש אביו, היינו שבלבל יצועי ראוּבן, ורשב"א אמר שסיבת המעשה הוא שקבע יעקב מיסתו בואחל בלהה אחר מיתת רחל, וראובן אמר שלא ראוי ששפחת אחות אמו תהיה צרה לאמו.
ואחרים אומרים שבלבל צמצעות אביו ושכינה, שיעקב העמיד בכל אהל מיטה לשכינה, ובכל לילה היה לן הוכן שהיה רואה את שכינה.
והגמ' תולה נדון זה במחלוקת התנאים בפירוש מונת הכתוב "פחז כניים".

כל האומר בני עלי חטאו אינו אלא טועה שהרי יחס את אחיה אחרי פנחס, והוקש חנני לפנחס, אלא דכתיב "אשר ישכבו את הנשים" היינו שמתוך שיהיו את קניניהם יהיו מוכרבים להקריב שום קורבן אלא בקושי, ותנשים היו ממתנות לראות שהם מקריבים ולא הלכו הנשים אצל בעליהם ונמנעו מפריה ורביה, מעלה עליהם הכתוב כאילו שכבום, ונמצא שלא חטאו אלא בביון קדשים ולא באשת איש.
ולרב פנחס לא חטא אבל חפני חטא, וכיון שלא מיחה בו מעלה עליו הכתוב כאילו חטא.

ג"ו, כל האומר בני שמואל חטאו אינו אלא טועה דכתיב 'ולא הלכו בדרכיו' משמע שלא היתה תביעה על חטא ולא חטאו בקבלת שוחד והטית דין.
והא דכתיב "ויולכו אחרי הבצע" היינו שלא סובבו בערי ישראל לדונם, לשמואל, אלא ישבו ראויהו כדי הרבות שער לחזניהם וסופרים.
לר"מ מועשר ראויהו שפייהם ינתוחן שהיו גדולי הדור ושופטים לא היו מונעים מהם, ושאר לויים עניים היו מצטערים, ולדבריו לא חטאו בהטית שופט.
לר"י הטילו מולאי על בעלי בתים שנתנו להם שחורה לעסוק בו ולתת להם רווחים, אלא שכן כשנאו לפניהם לדון היה נמשך ליבם להטות הדין.
לר"ע נטלו מועשר יותר מרמאוי, ולרבי יוסי נטלו מתנות זרוע לחיים וקיבה אע"פ שלא היו כהנים, ל"א מתנות ליה והיינו מועשר, ובעיני שהינו ישראל מעצמם דכתיב 'ונתן לכוהן' ומזה לומדים לכל מתנות כהונה ולויה.

כל האומר דוד חטא אינו אלא טועה – שהרי נאמר עליו ד' עמו, אלא ביקש לעשות רע ולא עשה, שהיה לו ליקוחין באשת אוריה כי כתב לה אוריה של כדרך היוצאים למלחמת בית דוד, (לרש"י היו כחברים שאם ימות תורה מוגרשת מנפשיו, כדי שאם ימותו לא תהא זקוקה ליבום, ואם יהרג לא תתענו, ואי שמת יהיה שבוי.
וכתבו תוס' ד"ה גסת)
שאף שאוריה שב בן המלחמה, הכונה אם לא יחזור בסוף המלחמה.
ודעת תוס' ששגט על תנאי דינה לר' יהודה שאטת היא מגירה, אלא היוהו כותבים בצינעא גט מגור), **ולא נתבע אלא על מותו של אוריה**, שהיה לו לדונו בסנהדרין (אמנם אי"צ לעיין בדיוו ולעשות הלנת דין ולהמתין עד למחר.
תוד"ה שהיה), כדון מורד במלכות, שאמר לדוד "ואדוני הוא וכי"
ואינו דרך ארץ לקבל מרות אחרים בפני המלך.
רש"י.
(אבל עגת יואב ו"ה אדמורי)
שכיון שדך היה בליבו להמליכו אינו מרידה במלכות, אלא היה מורד במה שראצה ללכת לביתו כדברי דוד).
עוד איתא בשם רב שזוד חטא בכך שקיבל דוד לשון הרע מציבא על מפיובשת, וכיון שראה כבר שציבא שקרן לא היה לו להאמין, ולשמואל לא קיבל דוד לשון הרע אלא ראה דברים הניכרים, ובשעה שאמר דוד שציבא מפיובשת יחלקו את השדה יצאה בת קול ואמרה לו שרחבעם ירבעים יחלקו את המלוכה, ונמצא שע"י לשון הרע שקיבל דוד על מפיובשת, נסתבב שעבדו ע"ז וגלוינו מארצנו.
ומה שחטא דוד בכך שמתה את ישראל, לא היה זה עון גדול כ"כ, וגם היה שונג.
תוד"ה רק.

תמצית ההלכה –

איסור קבלת לשון הרע – אדם השומע לשון הרע אסור לו להאמין שהדבר אמת, דכתיב 'לא תשא שמע שוא', ואפי' אם יודע שהסיפור אמיתי, לא יעיד שכול לדון אותו לכף זכות ולא עיך שחר, עובר על "צדיק שפוטט עמתת"
וכן אלו איסור קבלת לשון הרע, ואם השומע רואה דברים הניכרים שהסיפור אמת, מותר לו להאמין, אך יש בזה כמה תנאים:
א' שא"א לדון הדבר לכף זכות.
ב' שהדברים הניכרים ממש והיינו שהם נוגעים לענין הסיפור.
ג' שאיך את הדברים הניכרים בעצמו.
ד' שיבדוק הרבה אם הם באמת נכרים ממקור.
ה' לא יספר לאחרים אף אחרי השלמת התנאים הנ"ל, ולא יפסידו נמונים.
ו' אם אין בשומע תועלת לרבו, אסור להיות אותו לשומע, ולא המספר עובר איסור.
(חפץ חיים כלל ז', וכמה מהפטרנים הגילו למד בפי' ומינטי).

נ"ז: כל האומר שלמה חטא אינו אלא טועה - דהא כתיב "ולא היה לבבו שלם עם ד' אלוקיו כלבב דוד אביו" משמע שרק לא היה כאביו אבל לא חטא. והא דכתיב "נשיו הטו את לבבו אחרי אלוהים אחרים", היינו שכך ניסו אבל הוא לא הלך אחריהם. והא דכתיב "אז יבנה שלמה במוֹ לכמוש שקין מואב", לא הוא בנה אלא שכיון שהיה לו למחות ולא מיחה נקרא על שמו, וכן לא מיחה בת פרעה שאמרה לו איך עובדים עי"ז. בשעת ששלמה חטא שלמה את בת פרעה התחיל בנין רומי, וכסוהננים שבעה עגלי זהב התחיל בנין איטילאה של יוון שהיא מצירה לישראל.

כל האומר אישיו חטא אינו אלא טועה דהא כתיב "ויעש הישר בעיני ד' ", והא דכתיב "וכמוהו לא היה אשר שב וכו' ", היינו שהחזיר ממומונו כל דין שזן מגיל ח' עד י"ח. אמנם רב חולק, דאמר רב אין לך גדול בעלילי תשובה יותר מיאשיו בדורו ואחד בדורו (רבי ירמיה בר אבא, ו"א אחא אחוה דאבא אבוי דרב ירמיה בר אבא. ועוד היה בעל תשובה גדול, והוא עוקבן בר נחמיה ריש גלואה, והיינו נתן דצויציתא).

במה אשה:

יצאית אשה בתכשיטים

נגדים ותכשיטים של אשה אינם נחשבים משא, ומותר מדאורייתא לטלטלם ד' אמות ברה"ר. אמנם יש תכשיטים שחכמים אסרו לצאת בהם לרה"ר, שמא נמחמם חשיבותם וכדומה האשה תורידם כדי להראותם לחברתה, ותבוא לטלטלם ד' אמות ברה"ר, וכדלהלן.

נ"ז: חוטי צמר ופשתן ורצועות שבראש האשה - אסור לאשה לצאת בשבת עם חוטי צמר או פשתן או עם רצועות בראשה. שהיא מקלעת בהם את השמים, דכיון שלבנה הם חוצצים וצריכה לרפתם כדי שישכנסו עליהם בניהם בני השיער, ויישישין שתצטרך לטבול בשבת, (ולא גזרו לאסור טבילה בשבת, מפני שנראה כמיקר ולא כמתקן עצמו), ותסירים ותטלטלם ד' אמות ברה"ר. ואף לחצר אסור לצאת, מפני שגזרו לא ללכת בהם כלל שמא תצא עמם לרה"ר ותורידם. לרבי יהודה חוטי צמר אין חוצצים, ובשבת השמים נכנסים בהם. חוטי שער אינם חוצצים אף לרבנן, ובתנין תוס' (ד"ה במה) שכל האיסור לצאת עם חוטים הוא בחוטים שאינם נתונים בקליעת השיער, אבל חוטים נתונים בקליעת השיער מותר, דאין לחוש שהתיר קליעת שיערה, כיון שיש בכך איסור שבות (כמו בעשיית קליעה). עוד כתבו תוס' שדברים שחם מלבוש, ואין דרך ללכת כלל ממוקמו עד שילבישם, מותר לצאת בהם אף עם צויר להסירים בשעת טבילה, דאין לחוש שתטלטלם ברה"ר, וכן דברים שחם גילתו הסירים לא כדי להראותם ולא משום חציצה, שמותר לצאת בהם לרה"ר, מותר אף לקישורם ולחתימה ברה"ר.

חוטי צמר ופשתן שבצוארה אינם חוצצים אף לרבנן, לפי שאין אשה חונקת את עצמה, אבל חבקין שבצוארה חוצצין, והיינו בקטלא - (בגד חשוב שהאשה הולכה בצוארה נגזר עליה כדי שלא יפול מה שהיא אומלת) **שחונקת עצמה כדי שתיראה בעלת בשר.** ובתנין תוס' (ד"ה הכא) שקטלא מקשור החיצון פרויה, אסור לטלטלה בפנייה הוא נ"מ לענין חציצה, לחברתה, ולכן אף שאין בזה חציצה אסור, אבל קטלא המהודקת, שאין חשש שתסירה כיון שהיא לא תיראה בעלת בשר, אסור לצאת בה משום שמא תסרים לטבילה כוונת חוצין.

אריג אינו חוצין לטבילה ומותר לצאת בו בשבת. לישנא קמא אריג אינו חוצין כיון שאינו מהודק, וללישנא בתרא אריג אינו חוצין מפני שאין הנשים מקפידות להסירים בזמן רחיצה. ונ"מ במטונפות שמקפידות עליהם, ש"ל"ק א"צ להסירים דלא גזרו אלא על דבר שהוא חוצין בטבילה, ול"ל צריך להסירים, וכל דבר שמקפידות להורידו בשעת הטבילה, אף שלא מחמת חציצה אסור. וי"מ שהגדן בפנייה הוא נ"מ לענין חציצה, ורש"י מקשה שדבר שאינו מהודק אינו חוצין אף במקפיד עליו.

נ"ז: טוטפת וסרביטין - לא תצא אשה בטוטפת וסרביטין בזמן שאינם תפורים לסבכה, מפני שהם חשובים, ויש לחוש שתורידם להראותם לחברתה, ואף לחצר אסור לצאת, מפני שגזרו לא ללכת בהם כלל שמא תצא עמם לרה"ר ותורידם. **אבל אם הם תפורים לסבכה מותר לצאת בהם כיון שאינם יכולה להסירים כדי להראותם, מפני שכל שערותיה יתגלו.** לרב יוסף טוטפת היינו קוטע שיעושים נגד עין הרע, ולכאפי מותר לצאת בזה דהוי קמיעה מומחה, אלא טוטפת היינו תכשיט המגיע עד לחיה, מצחה ומקפת מאוון לאוון, סרביטין היינו תכשיט המגיע עד לחיה, עניית ועושות אותם מומיני צבעונים, ועשיית ועושות אותם מוסךף וזהב.

כבול - אסור לצאת בכבול לרה"ר, אבל לחצר מותר, ולא אסור כל התכשיטים על האשה, כדי שלא תתנה על בעלה. לרבי שמעון בן אלעזר מותר לצאת בכבול לרה"ר, כיון שהוא מונח לבטחו. והאשה, אבל דבר המונח מעלה מן השבכה אין יוצאים בו. לרבי אבהו כבול היינו כיפה של צמר ששמה בראשה, ולשמואל (נ"ח). כבול דמתני' היינו כבול של עבדים, וכדלהלן.

איסטמא והיינו מנצפת שאוגדת בה את השערות שיוצאות חוץ לקישורי השיער, אסור לצאת בה לרה"ר בשבת, ואין בה משום כלאים ואינה מוטמאה עניינים מצינו שאינה טויה. ורש"י. ולרבי"א (תורה"א אין) לבד אסור מנשם שוע, אלא נשם היתר משום שאיסטמא אינו כלאים אלא מדרבנן כיון שאינו אלא שוע, וכיון שהוא קשה לא גזרו חכמים, (אמנם דבר שהוא שוע טויו וזה וזו בדרך מלבוש והעלאה שהוא אסור מדאורייתא, אין חילוק בין פר לקשה, ולחצנע ותחתיו דבר קשה מותר אף בשעות יום וזו, כיון דכתיב "לא יעלה עליך" אבל אתה מותר לחצנע תחתיו, וכן מותר מדרבנן אסור, וכן מותר לחצנע תחתיו דבר רך שאין דרך לכרוכו, כמו מדרת החמור וכדומה). עוד כתבו תוס' שקוטש פרופתנט

שנתחב בתוכם המוח ב' תכיפות, אם יש בתוכם צמר ופשתנים אסורים בעלמא אפי' אם חוט התפירה הוא מקנבס ומשי, אבל אם יש בתוכם רק גז צמר יכול להיות שמוחרים העלמא. ובתוס' (ד"ה ואי) ביארו הטעם משום שיעקר הבגד הוא חרב והאיגנים טוביה, וכמוהו שלכן הוא נטמא בבת ושרץ ושאר תכשיטים. ולר"ש מותר לעשות ממנה עטרות כלות אף אחרי החורבן שגזרו שלא לצאת בהם משיים צער.

תמיצת הלכה -

יציאת אשה בדברים החוצצים בטבילה - אסור לאשה לצאת בשבת בדברים החוצצים בטבילה, שמא תזדמן לה טבילה של מצוה ותיסרים, ותבוא לטלטלם ברה"ר, ואפי' לוקנה ובתולה אסור משום לא פלוג, אלא"כ ועיקר הבלגוש שודא ולבטש לפני תצא. חוטים שבצוארה האשה מותר לצאת בהם כיון שהם פרויים וא"צ להסירם בשעת הטבילה, ואין לחוש דילמא שלפא ומחיא כיון שהיא אינו תכשיט, אבל קטלא שבצוארה אסור לצאת בה אפי' אינה תכשיט, מפני שמוקדת אותה כדי שתיראה בעלת שטר, וצריך להסירה בשעת הטבילה משום חציצה, וחוששים שתבוא לטלטלה. יש תכשיטים (טופפת, שרביטין, כיפה של צמר, עיר של זהב, קטלא) שאסור להוציא לצאת בהם בשבת, שמא תסירים כדי להראותם, ותבוא לטלטלם ברה"ר, ואף לאשה חשובה אסור לצאת בהם, דלא פלוג נגזר בתקנתם (אא"כ רק אשה חשובה רגילה ללכת בהם, כגון כליא), וזמני האזון מותר לצאת בהם בשבת, דסריחא לה מילתא להסירם מפני שאינה ממוסות בקישורים, ובמקום שנהוגים לגלות האזנים אסור לצאת בהמים אם דרך להוציאם. (סיון ש"ו).

יציאה עם דברים העשויים לעבדים,

וכמה דיני טומאה

דבר שיש חשש שהאדם יסירו ויטלטלו ברה"ר, אסור לצאת איתו בשבת. דברים העשויים לעבד לסימן שהוא עבד, והעבד מקפיד שלא להסירו מאימת רבו, מותר לצאת בו בשבת, אלא"כ יש חשש שישבר ויטלטלו ברה"ר. כלי מקבל טומאה אם נגמר מלאכתו והוא משמש את האדם (אלא"כ הוא מחובר לקרקע), וכן תכשיט של אדם מקבל טומאה, וכן דבר העשוי להשמעת קול לצורך האדם מקבל טומאה. כלי שנשבר ואינו ראוי למלאכה, אף אם היה טמא הוא נטמא בטומאתו, וי"א שכל שאינו ראוי למעין מלאכתו הראשונה אינו מקבל טומאה.

נ"ח. כבול של עבדים העשוי בכסתו לסימן שהוא עבד אסור לצאת בו בשבת, והיינו כבול שעשה העבד לעצמו, אבל כבול שעשה לו רבו מותר. דמפני איתר רבו אין חשש שיסירו. ובתנו"ה תוס' שמותר לצאת בזה לחצר, כדי שרבו לא יחשוב שמוטונו למרוד בו, שכשיעשה דבר כגון כמד רבו, ויבואו לידי קטטה. תורה"א.

חותם - חותם של טיט אם הוא בצוארו שאינו מוכיח שהוא עבד, מותר לעבד לצאת בו דלא קפיד עליה לאתיי, ואם הוא בכסתו אסור. וחותם של מתכת, אף אם הוא בצוארו אסור, ואף ששואו רבו, שמא ישבר ויפקל כסותו לכתיפו כדי שלא יחשוב רבו שהוא הסירו כדי להראות בשוק שהוא בן חורין, וכדמצינו שהיוצא בטבילת מוקפת ומנותנת לו על כתפו חותם חייב בטומאה, כיון שאין לנבטו בדרך מלבוש, ומנסתם זה אסור לרבנן דבי ריש גלותא לצאת עם טליתות חתומות בחותמת המראה שהם כמפיים לריש גלותא, מלבד רב חיננא בר שילא שלא יקפידו עליו אם ירץ בלא חותם. חותם של מתכת בין בצוארו ובין בכסתו אין מקבל טומאה, כיון שאינו עשוי לנוי דנימא שקבל טומאה משום תכשיט, וגם אינו כלי השמנה. אין לומר מקבלים טומאה, אבל כלי אבנים גללים ואדמה אין מקבלים טומאה.

תמיצת הלכה -

יציאת עבד בחותם העבדות - עבד שרבו מצוה על שביטותו אסור שיצא לרה"ר בחותם שישטק רבו להראות שהוא עבד, אם החותם הוא מתכת, או בחותם של עץ אם הוא תלוי בכסתו, אבל חותם של טיט תלוי בצוארו מותר לצאת בו לרה"ר, אלא"כ חותם הנכנס עצמו. (סיון ד"ש).

זוג שבצוארו אסור לצאת בו, שמא יפול ויבוא לטלטלו, ובתנו"ה תוס' (ד"ה מאי) דהא דתנן לקמן (ס"ו): שכל אדם יכול לצאת בזוגו כמו בני מלכים, איירי התם בקירים כגון של סכף או זהב שמנסתמא רם מחוברים היתב, אבל בסתם זוגין אסור. עוד כתבו תוס' (ד"ה הבי"ט) שאפי' כל הזוג מחובר לחתיכת הבגד שכסבי צוארו ואינו יכול ליפול ללא החתיכה, אסור. אבל מותר לצאת בזוג שבכסתו היכא שארנו מומחה, דלא חיישינן דילמא מיפסקי. ובתנו"ה תוס' (שם) שכיון שאין בגד שאינו ראוי שיתפרו בו זוג ליו, לא תסריחו חכמים להורידו מכל הבגדים, משא"כ חותם לדלעיל גזרו חכמים שאפי' בארוג בכסתו צריך להסירו, כיון שאינו יפוי הבגד.

נ"ח: זוג של בהמה או של דלת - בהמה אסורה לצאת בזוג ובחותם שבכסתה ובצוארה, וכולם אינם מקבלים טומאה, והני מילי בזוג שאין בו עינבל העשוי בתוכו להשמיע קול, אבל יש בו עינבל חשיב כלי ומקבל טומאה, דמשמע קול בכלי מתכות טמא, דכתיב "כל דבר אשר יבוא באשה ועתיבו באש" אפילו דיבור יבוא באש, והן נחשב כלי תכשיט של אדם, כיון שיש"ל הזוג האדם יודע היכן בהמות נמצאת. (תורה"א אין). ואם לקח זוג של בהמה והיברו לדלת במסמרים עדיין מקבל טומאה, עד שיעשה בו שינוי מעשה, וכלי אינו עולה מידי קבלת טומאה אפי' שעדיין לא נטמא בפועל, אלא בשינוי מעשה. זוג של דלת טהור מפני שהדלת נחשבת מחוברת לקרקע, והוא בטל לדלת. זוג של דלת שעשאו בלבמה מקבל טומאה אף ע"י שלא עשה מעשה, דתלה בהמה אינה נחשבת מעשה, מ"מ כלי יורד לידי קבלת טומאה ע"י מעשה.

זוג של אדם שבצוארו ובכסתו מקבל טומאה, ואף שאין בו עינבל תכשיט הוא ומקבל טומאה, אבל העושה זוג לשם השמעת קול, כגון למוכתות בשמים ולעריטת התינוק ולמטפחות ספרים ולמטפחות שותלים בצווארי תינוקות, אינם סמואים אלא ביטל להם עינבל כיון שהם עשוי להשמעת קול, אלא היה להם עינבל נ"מ, עדיין טומאתם עליהם, אם הוכשרו לקבל טומאה עדיין הם מקבלים טומאה, ואם נטמאו שוארו בטומאתם. ובתוס' (ד"ה אלא) גרסו ברש"י שרק אם נטמאו שוארו בטומאתם, ובתנו"ה שרואה שגם נשאר לקבל טומאה. וכדלהלן.

חיבור לטומאה - הזוג והענבל כשהם מחוברים חשוב חיבור, לענין שאם נטמא אחד נטמא השני, ואם היוו על אחד נטמא השני. מספורת של פרקים ושני ספיקינה מתפרקים, ואיזמל של הריטניו מדאורייתא בשעת מלאכה חיבור לטומאה ולהזאה, ושלא בשעת מלאכה שאינם צריכים להיות מחוברים אינו חיבור לא לטומאה ולא להזאה, ומדרבנן חיבור לטומאה אף שלא בשעת מלאכה, ולא להזאה אף בשעת מלאכה.

נ"ט. ניטלו עינבליהם עדיין טומאתם עליהם - לאביי הטעם משום דעדיין חשיב כלי הוואיל והדיידו יכול להתזירו בקלות, ואם נטמא העינבל חיבורי אותו לזוג נטמא הזוג, אבל בלא חיבור נטמא רק העינבל. (תורה"א מתיב, הראשון). לרבא כשניטלו עינבליהם אין הענבל כלי, והא דעדיין טומאתם עליהם היינו דווקא הזוג מפני שראוי להקישו על גבי חרס והוא משמיע קול ומצאע שלא בטל ממלאכה שאינו, וכן אמר רבי יוחנן, ולרבי יוסי בר תינא הטעם הוואיל ראווי לגמיע בו מים לתינוק, ואע"פ שאין שימוש זה מעין מלאכה ראשונה, וטמא אפי' אם לא ייחדו לכו. (תורה"א רבי יוחנן). וי"א שאם אינו ראוי למלאכה מעין מלאכתו הראשונה, נטהר מטומאתו.

כלי המשמש למלאכה שאינה מעין מלאכתו - זב שישב על כלי העומד לישיבה, טמא הכלי טומאת מדרס, ואם ישב על כלי העומד למידיה אינו טמא מדרס, דכתיב "וכל הכלי אשר ישב עליו" ולא כתיב בלשון עבר, והיינו מיוחד לישיבה, ואם היה עומד לישיבה וישב עליו, וכעת אינו ראוי לישיבה אלא לדבר אחר, פקעה ממנו טומאת מדרס, ואם נטמא בטומאת מר, ואינו משמש למעין מלאכתו אלא למלאכה אחרת, לרבי יוחנן טהור אם נשבר, ולרבי אלעזר טמא.

סנדל של בהמה של מתכת (אבל יש עין אינו ראוי לדברים דלהלן. תורה"א סנדל) מקבל טומאה מפני שהוא ראוי לתשמיש אדם. לרב הוא ראוי לשתות בו מים במלחמה. לרב תינא הוא ראוי לסוך בו שמן במלחמה, אבל לרב אין מוליכים שמן למלחמה לסוך, ונ"מ שאף במאוס לשתות נטמא. ולר"י"ח צריך מעין מלאכתו כדלעיל, והוא מקבל טומאה מפני שהוא ראוי לבורר בו הקרב לשום על רגלו, ונ"מ שאם הוא כבד ואינו ראוי לבורר עמו אינו מקבל טומאה.

נקודות הפצה ברחבי הארץ:

ירושלים -

- ישיבת מתי (בית שלום, ארון קלטות "ובלכתך בדרך")** 0527692282.
- מרכז הסת"ם" יחזקאל 1 ככר השבת.** פרחי 10 (חיון) 02-5401420.
- נוה יעקב - גוקל 5/2** 077-7979548, מנחת יצחק 3 (טובי) 0533117762.
- דברי חיים (סלמן)** 02-6259923.
- רמות פו"ל 1** דבר 66 (הרב ח' לוינסקי בדרך מלבוש), 02-5879786.
- רמות ג' תאודור לביא 12** (רייכמן) 052-7147249.
- רמת שלמה (הרב שרביב) ביה"ט חז"א.**
- כתר מלכה" רח' בית ישראל 1** 053-3117762.
- בית ונן - רח' משולם ראט 1** (קרפל) 02-6424736.
- גבעת שאול -** קהילת ו' בכניסה לבנין ליד הד.ד.
- הרובע היהודי, כולל צילו של היכל.** 053-3107876.
- בני ציון אהבת ישראל 68** דירה 8 (כהן) 0527650692.

תל ברק - מרזבין, מצצה 03-5790989

- מרכז הסת"ם חרות גמריה 3.** קבוצת גליות 9 0548446691.
- פרדס כץ -** (כהן) נחנח בגין 0504165465.
- רוטנר סוקולוב 39** 052-7662047. קירלמן, רבי עקיבא 9 054-8439903.
- פקשר עזרא 33** א' מול בי"ט "אגוז" [מוהר"ג גשטטר] 03-6746990.
- ציקוינסקי זונפולד 23** 053-6769572.
- מנקין, בורוכוב 3** 03-5780281.
- רבי טרפון 2** מכבסת כבס - נא 0524077373.
- הרב אברמובסקי 43** (ניילינגר) 0524077373.
- מודיעין עילית - ר"ע 30/6** 052-7692282.
- מרומי שדה 23** (פודולסקי) 08-9791339.
- אבני נזר 30/2** (זיידל) 08-9741111. ריט"ב 26 (אחלין) 050-4173968.
- הרב מפונוביז' 4** (יעקובוביץ) 052-7144090.
- 15** אהרן תורה ריה"נ 0533103773.

בית שמש - נתל לוז ח' (אופיר) 0533103773

- בן איש חי 71/6** (לויך) ממוח לדלת.
- רמה ג' משה רבינו 9/9** (הומיני) 0527674908.
- ביתר - פרידמן,** קניג 82 058-3207845.
- המגיד ממועדריש 27** קומה ג' (בשטר) 052-7684471.
- אשדוד -** זבוע 2' ולפתח 5/2 (וולף) 08-8642821.
- רובע ח' הרות 37** (וולף) 053-3148677.
- אלעד -** (אדלשטיין) כבול מדרש אליהו, או ברח' בעלי התוספות 22 052-7690972, או 03-9337827.
- צפת -** ולדשיין רחמי הגטאות 0533177437.
- כולל ישיבת צפת שני' הרב קפלן** (אדלשטיין) 0548454791.
- אופקים -** (קרייסמן) החיד"א 1605/6 054-8415259.
- רכסים -** כולל נר ישראל (כהן) 052-7163722.
- הר יונה -** ביה"ט המרכזי, 058-3293176.
- רחובות -** ולוסקי רח' שקולניק 15/18 054865982.
- פתח תקוה (ברוכים) רח' אריה בן אלעזר** 26/15 052-7107905.
- יסודות -** משפחת קורמן 2989/8 0504172898.
- ירוחם -** משפחת רייך רח' ההגנה 748 דירה 6 0527624968).
- בית חלקיה** (ליפשיץ) 0587080956.
- קרית מלאכי** שיביבה (קסלר) 0533159798.

לשיעור או לא. חתיכת בגד שקפיה אותה כדי לעשות מנמה פתילה, אם אהב אותה באש אינה מקבלת טומאה, ואם לא הבהבה נחלקו ר"א ור"ע אם היא מקבלת טומאה, (וכן נחלקו אם מוליקים בה בשבת, וחתיכת בגד פחות מג' על ג' טפחים שהכנים לתשמיש קל, כגון פלקוק בו את המרחץ, אם זרקם לאשפה אינם מקבלים טומאה, ואם הניחם בקופסה מקבלים טומאה, ואם הניחם במקום פחות חטוב מקופסה (כגון מאזורי הדלת), נחלקו רבי אליעזר ורבי יהושע אם הם מקבל טומאה. (כ"ח: כ"ט.) מוכני נחשב חלק מהעגלה לענין שהוא והעגלה טמאים יחד אם נגעה בטומאה באחד מהם, או לענין הצלה באהל המת, וכן לענין אם העגלה נחשבת מוקצה בשלל המונק מעות, רק אם המוכני אינו מתפרק. (מ"ד:). דברים מחוברים שאינם משמשים לתשמיש אחד (בית הפך שבכירה וכדו') לר"ש אינם חיבור לענין טומאה, ולר"מ לענין טומאת מעע היו חיבור מדברגו, ודברים המשמשים לתשמיש אחד (מסורות של פרקים) מדאורייתא זה חיבור רק בשעת מלאכה לטומאת הרוחא, ורבנן גזרו דהוי חיבור לטומאה אף שלא בשעת מלאכה. מקל שעשה אותו בית יד לקדרום אינו חיבור אלא בשעת מלאכה. (מ"ה:). אין עור מקבל טומאה אלא לאחר עיבודו. (מ"ט:). כלי המשמש את האדם היה הוא מקבל טומאה, אם נגמרה מלאכתו והיינו שהוא מונק ועומד לשימוש, והאדם חשב שלא לעשות לו עוד תיקון. כלי המשמש בהמה ואין האדם משתמש בו אינו מקבל טומאה. תכשית של אדם מקבל טומאה, אבל תכשית של כלי או של בהמה שאינו חלק מכלי המזקה טומאה, אינו מקבל טומאה. פשוטי כלי עץ (שאין להם בית קיבול) אינם מקבלים טומאה, אבל פשוטי כלי מתכות מקבלים טומאה. (נ"ב:). כלי מקבל טומאה אם נגמרה מלאכתו והוא משמש את האדם (אא"כ הוא מחובר לקרקע), וכן תכשית של אדם מקבל טומאה, וכן דבר העשוי להשמעת קול לצורך האדם מקבל טומאה. כלי שנשבר ואינו ראוי למלאכה, אף אם היה טמא הוא נטהר מטומאתו, וי"א שכל שאינו ראוי למעין מלאכתו הראשונה אינו מקבל טומאה. (נ"ח:).

דיני מוקצה – יש אוסרים לבטל כלי מהיכנו בשבת ע"י נתינת דבר מוקצה בתוכו, (וטבל אינו נחשב מוקצה לענין זה, והניצוצות מותר כי אין בהם ממש, ואפורחים מותר שיעלו על הסל כיון שאחריו שירדו הסל יהיה מותר, ובבין השמשות שזה אוסר לכל היום אסור). י"א שאין כלי ניטל אלא לצורך דבר הניטל בשבת, ואם צריך למקום חסיל מותר לטלטלו להיכן שירצה. (מ"ג:). מותר מוקצה, ואם הוא מוכיל בהמה מותר לעשות בו מוציאה מהגדלים ומעליו באופן שאין בזה איסור עשית אהל, ומותר לטלטלו ע"י ככר או תינוק, ולהפכו ממיטה למיטה תלוי בחמלקות אם מותר לטלטלו מה גד, או שמוותר מפני הדליקה משום שאדם בהול על מותו ויש לחוש שיבוטא הכותב. (מ"ג:). כילת חתנים אינה מוקצה אף שהאדם קובע לה מקום. מנורה של חוליות אסור לטלטלה בין גדולה בין קטנה שמא יחברה, וביש בה חידקי בגדולה אסור אטו של חוליות, ובקטנה מחמלקות. (מ"א:). אסור לטלטל גוף של דבר האסור משום מוקצה. מותר לסלק גוף של רעי, ואפר אין דינו כנרף של רעי. (מ"ז:). עורות של בע"ה מותרים בטלטול אף במעובדים, ובשל אומן מחמלקות. נסרים של בע"ה אינם מוקצה, ושל אומן צריך לחשוב עליהם לשימוש. (מ"ט:). הריית של דקל להתירם, ולרש"ב מספיקה מחשבה, וי"א שישביע מועילה וא"צ מעשה או מחשבה. מנינים אדם מלוא קפתו עפר ועושה בו כל צרכו, אם ייחד לו קרן זוית. (ג:).

מחלוקות רבי יהודה ור"ש בידיה מוקצה – לר"י נולד אסור ביו"ט, וי"ט אסור להסיק ביו"ט בכלים שנשברו באתו יום, וכן כלים שלמינים אסור להפך בהם אחרי שהתחילו להשרף, ואין מסיקים בגרעינים, ור"ש מתיר. (כ"ט:). לר"י מותר לגלות חצוצרות אבל שופר אסור, ור"ש מתיר אף חצוצרות, (לר"ש) ר"ש מתיר לגמרי בחצוצרות, ור"י מתיר לגמרי בשופר, ולר"ס אין מותר בהם אלא לצורך גופו (מוקמו), ולרבי נחמיה אין ניטל אלא לצורך המיחוד לו. (ל"א:). דבר שהוקצה מבין השמשות (מותר השמן שבביה"ש היה בנר מ"ד:). אם נר שהוקצה בביה"ש הוא מוקצה, ונ"מ שמותר להניח נר ע"ג אילן ואין חוששים שירידו בשבת, ולר"ש אינו מוקצה וממלא אסור להניחו שמא יורידו. (מ"ה:). מיטה שיש עליה מעות בביה"ש או שייחד אותה למעות (וכשיש עליה מעות אסור גם לר"ש). (מ"ד:), לר"ש מותר ולר"י אסור, ונר הדולק אסור גם לר"ש, ולא בגלל שמא יכבה, דהא הוי מלאכה שא"צ לגופה, אלא מפני שהוא בסיס לשלהבת. (מ"ז:). לר"א בנו של ר"ש מתיר גם בשעה שהנר דולק. נר ישן דולק בטלטול לר"י משום מוקצה מחמת מיאוס, ולר"ש רק נר דולק אסור, וי"א שר"ש אוסר בנרות גדולים שאין דעתו שיכבו בשבת. פסוט שלא הדליקו עליו מותר גם לר"י. (מ"ד:). מוקצה למצוה (שנק' בשנר כשהוא דולק, וי"עני סוכה בסוכות) מודה ר"ש דהוי מוקצה, ובסוכה לצל ר"ש מתיר ור"י אוסר. אוכל שהאדם דחאו בידים משימוש (חייטם שזרעם בקרקע, ביצים שתחת התרנגולת, פירות שהניסם לאוצר) (ואם היה אוכל מהם מותר, ובהעלה לגג גם באוכל מהם אסור לר"י), ר"ש מתיר ור"י אוסר, וכן דבר שהאדם לא דחאו בידים (פעעילי תמרה) לר"ש מותר אף שאינו ראוי, ולר"י אסור, ואם דחאו בידים וגם אינו ראוי (גרוגרות וצמימיקים שהעלה לגל ליבשם) אסור גם לר"ש, ויש מחלוקת את ההמות מדבריות של מוקצה לר"ש. קינה של תרנגולת ר"ש מתיר ור"י אוסר. ובעלי חיים בריאים שמתו, יש מחלוקת אם ר"ש אוסר בהם או לא. (מ"ה:). נר של נפטי יש מחלוקת אם ר"ש אוסר בטלטול מפני שמסריח, או שמתיר כיון שראוי לכסות בו. (מ"ו:). כבוד שנפל בו מום ביו"ט אסור גם לר"ש, כיון שהתירו תלוי במום

קבעו ובחכם, אבל אשה שנדרה והיפר קלה בעלה, או אדם שנדר ונשאל לחכם, ר"ש מתיר. (מ"ו:).

דיני שהיה וזרה – להנייה מותר להשהות על גבי כירה שאינה גרופה וקטומה תבשיל המבושל כמאכל בן דרוסאי, אבל להחזיר אסור, ולהכמים אף להשהות מותר רק בגרופה וקטומה, או כשהוסקה בקטומה וגבבא, אא"כ המאכל מבושל כל צרכו (וי"א שצריך שיהיה משטמק ררע לו. (ל"א:). ובתנור אסור אף בקש וגבבא, וי"א שאסור אף בגרופ קוטום, וי"א שגם סמיכה לתנור אסורה. וכופה שהוסק בקש וגבבא דינו ככירה, ואם הוסק גנפת וצעים דינו כתנור, והיינו לענין שאל לסמוך, וי"א לענין לאסור בגרופ קוטום. (ל"ח:). ב"ש מותרים רק שהיית חמין ולא שהיית תבשיל או החזרת חמין, ונ"מ מותרים אף הפתית, תבשיל, (י"א) שמתור רק אם לא הניחה ע"ג קרקע, וי"א שצריך גם שיהיה דתו להחזיר. (ל"ח:). (ל"ו:). אסור להחזיר לתוך כירה גרופה וקטומה. מותר לסמוך לכירה שאינה גרופה וקטומה. גחלים שעממו או שנתן עליהם נעורת של פשתן היה הם שקטומה. קטומה ונתלבת אה דינה כגרופה וקטומה. (ל"ז:). יש כמה שיטות בגמרא (ל"ח:). מה הדין בעבר ושהה. אסור לשתות מים מוחלל שבכירה (בי כירה) מפני שהוא מוסף הלב במים, ויש אוסרים גם ביוהר גדולה שיש לה שני שוליים ויש ביניהם גחלים (בי דודי), ובכלי שהגחלים נמצאים בו בבית קיבול מבחוץ (בנטיב) מותר. (מ"א:).

דיני בישול – בישול באור או בתולדות האור אסור מדאורייתא, בישול בחמה מותר, ובישול בתולדות חמה מחמלקות, ובאבק דרים לכו"ע אסור להטמין כדי לצלות, י"א שמא טמין בגחלים, וי"א מפני שמזיז עפר ממקומו, ונ"מ בעפר תחתון, ובגג רוחת אין חששות אלו. לחכמים אסור להניש צינור של צוח לתוך אמה של חמין משום הטמנה בדבר המוסף הבל, ויש מחמלקות בגמ' אם אנשי טבריה סורבים שמתור או שחזרו בהם. (ל"ט:). שמן יש אוסרים בו אפי' הפשר בישינו אבל בכלי שני מותר, ויש אוסרים רק הפשר כדרום, ויש אוסרים רק בישול, וי"א שישמן אין בו משום בישול. (מ:). אין לתת מעט מים למיחם שרוקן ממנו את המים החמים. (מ"א:). אסור לערות צונן לתוך אמבטי (לרש"י איירי בכלי ראשון ולתוס' בכלי שני), ולתוך כוס או ספל, ב"ש מותרים רק חמין לתוך צונן (לרש"י משום תתאה גבר, ולתוס' משום שהעליונים מרובים מהתחתונים), וב"ה מותרים אף צונן לתוך חמין. (מ"ב:). רבי יהודה מתיר נתינת תבלין בכלי ראשון שהוסר מן האט, אא"כ יש בו חומץ או ציר, ולת"ק אף בכלי שני מותר. תוס' מביאים מחמלקות אם עעירי דינו כ"ר או כ"ש, וכתבו שעעירי מבטל כדי קליפה. יש מותרים לתת מלח אף בכ"ר, ויש אוסרים גם בכלי שני. (מ"ב:). אסור להניח מים ע"ג מיחם, וכלי שיש בתוכו מים חמים מותר. (מ"ג:).

מלאכות שבת – מותר לכבות גחלת של מנכת שנמצאת ברה"ר כדי שלא יזנקו בה ריבוי, וגחלת יש עץ, אסור לפי שמואל, דס"ל כר"י שמלאכה בשבת צריכה לגופה חייב. (מ"ב:). אסור לחבר בחוזק מיטה של פרקים, וברפוי ת"ק אוסר ורשב"ג מתיר. (מ"ז:). אסור להכניס מוכיין לתוך הכר אא"כ היו שם כבר לפני שבת, משום ששית כלי, וכן אסור לפתוח בית הצואר בשבת, ולהניח בית הצואר מותר, ומגופת חבית מותר להתיך אף בתולה מתי שאינו נחשב חיבור. (מ"ח:). י"א שמניין המלאכות נלמד מהמשכן, וי"א מל"ט מלשון מלאכה מלאכתו מלאכת הכתוב בתורה. (מ"ט:). י"א שאסור לשלף עשב נוי (סליקוטא) מתוך כד א"כ נעץ ושלף מעץ, וכן בסכין הנוף בין שורות הבלנים, והגמ' מקשה על דין זה. (י:). אין מוקעים שלג וברד בשבת, מפני מוליד מים ודמי מלאכה, ולהניחם בכלי יין מותר. (נ"א:).

רחיצה בשבת – מים שהוחמו בשבת אסורים ברחיצה, ואם הוחמו מערב שבת, או בחמי טבריה, מותר לרחוץ בהם פני ידיו ורגליו, ויש מותרים אף כל גופו אבר אבר, ויש מותרים כל גופו חוץ מאבר אחד, וכל גופו יחד אסור לכו"ע. לשטוף גופו במים ר"מ אוסר אפי' בצונן, ור"י מתיר בצונן, ור"ש מתיר אף בחמין, ורב חסדא אמר משום שבכלי אסור לכו"ע. אסור להזיע במרחץ בשבת. אסור להתחמם כנגד המדורה אחרי הרחיצה, אבל לרחוץ אחרי שהתחמם מותר. אסור לשחות בשבת, וברכה שברה"י מותר אם אית לי גידודי. (ל"ט: - מ:).

גזירות חכמים בידיה הדלקת הנר בשבת – לת"ק אסור להניח כלי עם שמן שיסתפף לנו בשבת אא"כ הם מחוברים, או לשים קרעו של שמן לצד הנר ולתת ראש הפתילה בתוכה, שמא יסתפק מן השמן ויתחייב משום מכה, ורבי יהודה מתיר. (כ"ט:). אסור לתת כלי חמץ הנר לקבל ויצוצות, אפי' לרבנן שמתירם גרם כבוי, ולא משום מבטל כלי מהיכנו, דניצוצות אין בהם ממש, אלא מפני שאם יתן בשבת הוי מנכה ממש (במקרב המים לניצוצות. תוס'). (מ"ז:).

ערב שבת עם חשיכה ודיני בין השמשות – צריך לשאול בביתו אם עשיתו ואם עשיתו שאלו צריכים לתת הנר, ויאמר דברים אף בניחותא כדי שיקבלום ממנו. בבין השמשות שהוא ספק יום ספק לילה (ויכול גם להיות שחלקו יום וחלקו לילה, ונ"מ להחשיב ראת זיבה בזמן זה לספק שתי ראיות) מחמירים בו, ולכן בזמן זה בענינת השבת אסור לעשר נר ולטהייל כלים להדליק נרות ולערב ירובי חמין, אבל מותר לעשר דמאי ולהטמין ולערב ירובי חצרות. ספק עירוב בבין השמשות מהני. (ל"ד:). נחלקו תנאים מתי הוא זמן בין השמשות, לר"ש שיעור ג' רבעי מיל וי"א שני שלישי מיל, ויש לזמן זה כמה שינויים (הכספי התחתון ולא העליון, שכן חכמים, ולרב נחמיה שיעורו חצי מיל, ולרבי יוסי זמנו כהרף עין, והוא אחרעי שנגמרו זמנו של רבי יהודה, והלכה להומרא כרבי יהודה וכרבי יוסי. העושה מלאכה בשני בין השמשות חייב חטאת ממה נפשך. הוי חוקעים לפני שבת של תקיעות. (ל"ה:).

הטמנה – אסור להטמין בשבת אף בדבר שאינו מוסף הבל, ואם נפל הכסוי מותר להחזיר, וכן מותר להסויף על הכסוי, וכן בפניה נפלים מותרים מותר, או להניח מיחם ע"ג מיחם כדי לשמור על החום. (נ"א:). ובערב שבת מותר להטמין רק בדבר שאינו מוסף הבל. (מ"ז:). מותר להטמין צונן כדי שלא יתחמם אפי' בדבר שדרכו להטמין, ולאדם חשוב יש להחמיר. (נ"א:). המטמין בדבר שהוא מוקצה, לת"ק נוטל את הכסוי וזה נופל, ולרשב"ג ע"ה את הקופה שמא יפול לגומא ולא יוכל להחזיר, ולהכמים מותר אף להחזיר. (מ"ט:).

דבר שאין מתכוין, והיינו שעושה ארץ, פועלה נועשית על ידה מלאכה, כגון גרידת חפסל שעושה ארץ, (וכן פשר שאין כלי כסף בגרתיקו, ונבנה וחולו מוסקס לו חפץ, וכן חפיצת בנזיר ובשבת. (נ'). וכן בשאר איסורים, כגון לבישת כלאים כדי להראותם לצורך מנייתם) אם לא דואי תיעשה המלאכה רבי יהודה אוסר ור"ש מתיר, ואם דואי תיעשה המלאכה (פסיק רישיה ולא ימות) גם ר"ש אוסר, ונחלקו עולא ורבי ירמיה אם המחלוקת היא בספק גדול שא"כ להרימו, אבל בקטנים אסור גם לר"ש, או שנחלקו בקטנים, ובגדולים גם ר"י מתיר. (כ"ט:). הנותן מים למיחם שפיהו מהחמין, ויש בניתנת המים כדי לצרף (לחזק) את הכלי (לרש"י כשממלא כולו ולתוס' בריקן אף מקצתו וביש בו מים כשממלא כולו), לר"ש מותר כיון שאינו מתכוין לצרף, ולר"י אסור, דדבר שאין מתכוין אסור. (מ"א:).

מלאכה שאינה צריכה לגופה, כגון המכבה את הנר כדי שהאור לא יפריע לו או שהוא צריך את השמן, לרבי יהודה חייב, ולר"ש פטור, (ו"מ ג' כ"ח) מותר לכבות גחלת של עץ שנמצאת ברה"ר. (מ"ב:). ורבי יוסי מחייב רק במבנה לצורך הפתילה (י"מ דס"ל כר"ש ואיירי בצרף להבהבה, וי"מ דס"ל כר"י וס"ל שבשאר האופנים פטור, כמו שפטור בסותר ע"מ לבנות במקום אחר. ל"א:). (כ"ט:).

הוצאה בשבת – אסור שבהמה תצא לרה"ר עם מנשא בשבת, ודבר העשוי לשמירתה מותר, ודבר העשוי לשימורה יתירה מחמלקות. שיר העשוי לנוי מחמלקות אם מותר. וחמור מותר לצאת עם מודעת הקשורה בו מערב שבת. סוסקל אסור לצאת עימו בשבת. דבר הטפל לגופה ואין חשש שיפול מותר, ואם יש חשש שיפול אסור שכל ויטלטלו ברה"ר. (נ"א: - נ"ד:). גנדים ותכשיטים של אשה אינם נחשבים מנשא, ומותר מדאורייתא לטלטל ד' אמות ברה"ר. אמנם יש תנשיטים שחכמים אסרו לצאת בהם לרה"ר, שמא מנמת חשיבותם וכדומה האשה תורידם כדי להראותם לבהרת, או שכיון שזה חוצץ בסבילה (מהודק) תסירם לצורך טבילה של מצוה, ותבוא חשיבותם ד' אמות ברה"ר. (נ"ז:). דבר העשוי לסימן לעבד שהוא עבד, אם הוא מפחד להורידו, ואין חשש שישיבו ויטלטלו, מותר לצאת בו בשבת. (נ"ח:).

דינים שונים – אסור לאחוז באמה ולהשתין, ובשעת ביעותא מותר. ואם מפני ידו כנגד האמה משום צניעות מותר, אבל בלא הכי אסור משום שנתא כמוב בברית. לרב יהודה כל העולה מבבל לארץ ישראל עובר בעשה. (מ"א:). תפילין צריכים גוף נקי, י"א שלא יפחי בהם, וי"א שלא יישן בהם. (מ"ט:). נחלקו בגמ' אם מותר לרחוץ בברדא ליפות עצמו לכבוד קונו, או שאסור משום לא ילבש. (ד:).

עניינים שונים באגדה – לעולם יעסוק אדם בחייו בתורה ומצוות, מפני שכשימות לא יוכל לעשות זאת. משה התפלל הרבה תפילות ולא נענה, עד שביקש בזכות האבות הקדושים. (ל:). טוב כעס שכועס הקב"ה על הצדיקים בעוה"ז, שהחשך שנקבלים כאו הרשעים כדי לטורדם מהעוה"ב. ע"י שמוחה של מצוה השכינה שורה, וכן מגיעים ממנה לדבר הלכה וחלום טוב, אבל שמוחה שאינה של מצוה עליה נאמר "לשמחה מה זו עושה". התלמיד צריך לשבת לפני הרב באימה, וי"א שגם הרב יהיה באימה, אבל יפתחו במילתא שדדיחותא. במילי דלמא אית לענות כסיל כאוילנות, אפ"ה בדבי תורה. לעתיד לבוא אשה תלו ואילנות ויצאו פרי כל יום, וארץ ישראל תגדל לחם ובגדים. (ל:). לעולם יהיה אדם ענותן כהלל, ולא קפדן כשמאי, והגמ' מביאה מעשה של סבלנותו של הלל, וכמוה גרים ששמאי לא הסכים לגיירם והלל גיירם. כשמכניסים אדם לדין שואלים אותו נשאת ונתת באמונה, קבעת עיתים לתורה, עסקת בפריה ורביה, ציפית לישועה, פלפלת בחכמה, הבנת דבר מתוך דבר, ואף אם קיים כל זאת אינו מספיק אם אין ריאת ד' אוצרו. התורה צריכה את היראה, והיראה היא שבח יותר מן תורה. אין להקב"ה עולמנו בלא אוצר של ריאת שמים בלבד. (ל"א:). האדם בשעת סכנה דוק על חטאיו, מפני שהוא צריך נס להצלתו, ואם הוא ניצל מנכיס לו מזכויותיו. לעולם יתקף אדם הרמיים שלא יחלה, שאם יחלה צריך זכות כדי להתרפה. הנוטה למות צריך להתוודות. מוגללים זכות ע"י זכאי וחובו ע"י חייב. (ל"ב:). הגמרא מביאה מה האדם נענש על כמה עונות (ל"ב: - ל"ג:). הגמרא מביאה את המעשה ברשב"י שברח למערה מפני שרצו הרומאים להרוגו על שדיבר בגנותם. (ל"ג:). נחלקו בזה אם "ויבוא הבייתא לעשות מלאכתו" שאומר על יוסף, הכונה לצרמי או למלאכה. על שבידו למחות ואינו מוחה נענש, וצריך להוכיח את אלהם. לא בטוח שישמעלו. (נ"ה:). נחלקו אם יש מיתה בלא חטא או לא. לרבי יונתן כל האומר שראובן או בני עלי או בני שמואל או דוד או שלמה או יאשיהו חטאו, כפי משמעות פסטי המקראות אינו אלא טועה. (נ"ה: - נ"ו:).

תמצית משנה ברורה

מחולק ח"נ"ס ליכוי הרבים | סימן תס"ז סעיף ה' – סימן תע"ג סעיף ד'

תרגומל מבושלת שנמצאה בה בפסח חיטה מבוקעת לדעת השו"ע מותר למוכרה לכרי אחר שהסיר ממנה את החיטה, כיון שאינה נמכרת ביותר בגלל החיטה, ואין להשתוות בביתו שמא יבוא לאוכלה. וכתב הרמ"א שבמדינות אלו נוהגים להקיל הכל, ובמקום שיש הפסד מרובה מאד, הסכימו האחרונים לשרוף כדעת השו"ע, ואם החיטה נמצאה ביום שמיני של פסח, מותר להשהותה עד אחרי פסח ולאכולה, אפי' אם נתערבה לפני כן, ואפי' עבר ושהה עד יום זה, (וכן בנותן טעם לפגם שאנו נוהגים להחמיר בפסח, מותר להשהותה, אבל חמץ גמור אסור להשהות אף ביום שמיני של פסח, והפמ"ג מצידד שאם נתערב מין בשני מין בפתות משישים אסור להשהותו אף ביום השמיני, אבל מין במינו שמדאורייתא הוא בטל אף בפתות משישים, וכן חמץ נוקשה ושאר דברים האסורים מדרבנן, מותר להשהותם ביום השמיני.) וי"א שאף בשיביע של פסח, אם שנמצאה חביצה בקועה בתבנית או בתרגומלת, כופה עליהם כלי עד מוצאי יו"ט, ואז אוכל את התבשיל או התרגומלת, ושורף את החיטה, ובמקום הפסד יש לסמוך על זה.

חיטה שנמצאה בעיטה או במצה אפוייה אם היא בקועה לשו"ע או בתרכה רמ"א, יסיר ממנה כדי נטילת אורוות מקום והשאר מותר (ובנתרכה יש להקל לענין הנאה בלא נטילת מקום, במקום הפסד מרובה). וכתב השו"ע י"א של העיסה או המצה אסורים ויש לחוש לדבריו אם לא במקום הפסד מרובה או בשעת הדחק, והרמ"א כתב שנוהגים בתוך הפסח לאסור אותה מצה, (אמנם אם רק נתרכה, אפשר שיש להקל במקום הפסד מרובה ע"י נטילת מקום), והמצות האחרות מותרות, בין אם נמצאה החיטה במצה לאחר האפיה, בין שנמצאה חביצה לאחר עריכה, ובין שנמצאה בחתיכה מהעיסה, ואין אומרים שהחיטה היתה בעיסה הגדולה ונאסרה כולה, דאין מחזיקים אסור אלא באותו דבר שנמצאה בו, ואם נמצאה בעיסה כל העיסה אסורה, ואם החיטה כולה מים ומולחלת מעבר לעבר, א"כ ניכר שהיתה במים ובעיסה, וכל העיסה אסורה, אא"כ אפשר לתלות שהיתה בלועה במים ממוקם אחר ואח"כ נפלה לתוך המצה, והכל לפי הענין, כי תולים במצוי בין להקל בין להחמיר ולא מיאירי ספק כלל. ועישה שגלגלה ועדיין לא גיבלה, ונמצאה גרעין מועל העיסה או דבוק בעיסה אבל לא בתוכה, תולים ששקשו נפל לשם, והחתיכה מותרת, אבל אם נמצא הגרעין בתוך העיסה נאסרה כל העיסה, דאם נפל חתיכה זו היה עליו להצנא עליה ולא בתוכה. וזו שהחזיק עיסה בידו, ונתן חתיכת ממנה לאחרים, ונמצאה חיטה במה שבידו, כל המצות נאסרות, דחזקשים שם היתה בעיסה מתחילה, דמזמן לזמן מוזקין אסוריה, ויש מקילים גם בה, כיון שיש גם ספק אולי נתחמצה רע קעש והיו ספק ספיקא, ובמקום הפסד מרובה יש לסמוך להקל, ואם מצא את החיטה אחרי שנטל את חתיכת המצה למקום אחר, לכי' רק אותה מצה אסורה, ולא מחזיקין אסורה במקום למקום. (וה"ה כשללקח כרוב מחבית, ונמצאה שם חיטה, יש לחלק בין אם נמצאה החיטה בכרוב שהוציא לבין שהוציא לבין מחבית, וכי"ל, אך אם לא עבר שיעור זמן שיכלה להחמיץ בינתיים, אסור, וי"א שאם החיטה לא נתבקעה אלא נתרכה יש להתיר אפי' הכרוב הכרוב, בלאו הכי יש להתיר את הכרוב שבחבית, דלא חשיב כבוש אלא מלוח שרק המקום שנמצא עליו אסור).

כרכום או צפורן – כתב הרמ"א שהמנהג במדינות אלו שלא לאכול (אבל להשתות מותר) כרכום (זפר"ן) או צפורן (גלג"ף), מפני שמעורבים בכרכום סולת ושאר (וצריך לנהוג בעהר או לעשות מחיצה בפניו), וצפורן שזורים אותו במי שעורים, ואף כרכום הגדל בביתו שאין בו חשש חמץ, אסור משום מראית העין כיון שאין מצוי כרכום כזה, (אבל בפירות יבשים אם נזהרו בהם מחמץ אין חשש מראית העין, כיון שזה מצוי).

טיטול בשישים במקרים הנ"ל – במקרים הנ"ל שהרמ"א אסר מחמת חשש חמץ, אינם אסורים תעורתם אפי' בפתות משישים, דאינו אלא חשש בעלמא, אמנם לענין דבש ובלילות סוכר יש מחמירים להצריך שישים, ובמקום הפסד מרובה או מניעת שמחת יו"ט יש להקל.

תבשיל וכדומה שנמצאה בו חיטה כפי שנתבאר לעיל כשם ששייך חמץ בקמח שייך חמץ בחיטים, וחיטה שנבקעה מחמת מים הרי היא חמץ, ולדעת הרמ"א אסור אף בחיטה שנתרכה. ולהלן יבואר באיזה אופנים נאסר מאלל שנמצאה בו חיטה מבוקעת או מוכיחה או שרויה במים, והאם כל המאכל נאסר או שמועיל לקליף או לטיל את אורוות מקום שנמצאה שם החיטה.

תבשיל שנמצאה בו חיטה או שעורה אם היא בקועה ממש אפי' בספק כל שהוא, נאסר כל התבשיל אפי' בהנאה, (אמנם להשו"ע שמתיר להקל בתרגומלת למוכרה לכרי, כיון שאינה נמכרת ביותר מחמת פליטת החמץ, ה"ה הכא מותר למוכרה לוהין זה), והכלים שהיתה בהם זמן שהיו סולדת בו, אסורים בפסח, וצריך להצינעם עד אחר הפסח, ואם נתערב מעט מתבשיל זה לתבשיל אחר, גם התבשיל השני נאסר, ואפילו אם ערבו את התבשיל ע"י כ"ף ואח"כ ערבו בה תבשיל אחר בכלי ראשון בעודו רותח, גם התבשיל השני נאסר, כיון שבפסח חמץ אסור במשוהו, אמנם יבש שנתיער בו משוה ונתערבו החתיכות ויש רוב כנעו, כתב הא"ר שיכול להוציא את החתיכה והשאר מותר, ובפמ"ג כתב שבנאה רדאי יש להתיר, ובמקום הפסד מרובה מניעת שמחת יו"ט יש להתיר אפי' באכלה. ואתם גרעינים טעונים שריפה (וע"ע בר"ש סימן תמ"ז), ואם היא נפוחה כ"כ עד שהיא קרובה להתבקע, לדעת השו"ע אף שהיא עצמה אסורה באכילה התבשיל מותר, ולדעת הרמ"א כל שנתרכה אף שאינה קרובה לביקוע, התבשיל והכלים אסורים כמו בנתבקעה, ולענין אסור הנאה, לדעת ה"ה התבשיל אפי' בהנאה, אכן הח"י ועוד כמה אחרונים הסכימו שבמקום הפסד מרובה יש לסמוך להתיר בהנאה, והמיקל כדבריהם לא הפסיד, ובפרט היכא שלא היה קרוב לביקוע אלא רק נתרכך אפשר לסמוך להקל, אבל בלא נתרככה אפי' בנמצאה בחמין אין לאסור, ואפילו אם נמצא בתבשיל ג' גרעינים שלא נתרככו אין חוששים שיש גרעינים אחרים מרוככים.

חשש חימוץ במחזר ע"י הגשמים – דגן מחזר שהתייבש לגמרי ואינו צריך לניקה מהקרקע, שייך בו חימוץ אם ירדו עליו גשמים מרובים, ולכן נוהגים החרדים שהיהו כל המצות שלהם משומרים משעת קצירה, שדואגים לקוצרם בעודם לחים קצת. אמנם אם ירד על השיבולים היבשות רק זליפה מועטת לא חיישין דברך נפלוהו איתו מחמץ, ומותר אף למצת מצוה.

גדיש של חיטים שנמצאו חלק מהחיטים מבוקעות שאר החיטים מותרות כל שאינם לחות, מפני שמצוי שמגיע מים רק לחלק מהגדיש, וצריך לברור את החיטים המבוקעות, או שהיה שישים כנגדם.

חשש חימוץ בחיטים שבבורות – ישראל יש לו בורות מלאים חיטים וחושים שואי יש בקרקעית הבור ובקירותיו חיטים מבוקעים מהלחות, בביטול בעלמא סגי, דהוי חמץ שנפלה עליו מפולת, וגם יש ספק ספיקא, שמא לא נתחמצו, ושמו נתעפשו.

מאכלים שיש חשש שמעורב בהם חמץ מאכלים שלא היתה השגחה על ההליך המנת, לעיתים יש לחוש שעירבו בהם חמץ או דברים ששייך שיהימו, ולהלן יבואר באיזה מאכלים ובאיזה אופנים יש חשש חמץ.

דבש של נכרי – לשיטת השו"ע מותר לאכול בפסח דבש של נכרי, ואין חוששים שהוא מופיף ועירבו בו סולת דאחזקי אסורא לא מחזקינן, ועוד דאפי' עירבו הרי דבש הוא מי פירות ואינו מחמץ, ורוחק הגביר לומר שנתנו שם גם מים וגם קמח. אמנם י"א שאין ללוש בדבש זה עיסה, כי מצוי שמתערב מים בדבש, ומים עם מי פירות מחמיצים אפי' שמים שמוריה יתייה, ולכן לכתחילה אין ללוש בהם. והרמ"א כתב שיש מחמירים שלא לאכול דבש בפסח, מפני שרגילים לערב בו סולת ותותה, וכתב הרמ"א שהמנהג במדינות אלו לאכול רק דבש שמביאים בחביות מן הכותר, שמעורב בו עדין השעורה, וכן עושים ממנו משקה מע"ד בפסח אם אין לו משקה אחר (מפני שמחת יו"ט), אבל מה שמביאים בכלים קטנים והוא מנוקה מהשעורה אסור, מפני שדרך הנכרים לערב בו קמח, ויש מהאחרונים שמחמירים שלא לעשות מע"ד אף קודם פסח, מפני שמצוי שיש בו קמח יותר מאחד משישים, וכן מחמירים שלא לאכול בפסח גם דבש מחביות גדולות, שמא יבואר להקל בכל דבש, (ורק מה שמביאים שחל כמו שהוא מונח בבורות ולא נתרסקו ברוך). ולמשה נוהגים להקל להכין מע"ד לפני פסח אף מודבש באב בכלים קטנים, אפי' ידוע שרגילים לערב שם הרבה קמח, והמחמיר לעשותו מודבש הבא מהחביות עם השעורה תבוא עלי ברכה, ולענין הדבש עצמו תלי בהנאה המקומות, ובמדינותינו המנהג להקל, אמנם צריך לוודא שאין חשש שנתנים לחם או שאר חמץ בכורות בשעת הרדיה, וי"א אסור לאכול בפסח, וע"י סימן אפשייר שיש להקל, ומותר להכין ממנו מע"ד לפני פסח.

פירות יבשים – כתב הרמ"א שיש מקומות שנהגו שלא לאכול בפסח תאנים או ענבים מייבשים, מפני שיש בהם חשש חמץ, והדבר תלי בצורת ההכנה בכל מקום, ובמדינות אלו נהגו להחמיר שלא לאכול פירות מייבשים, מלבד בי"ט אחרון, אפי' ידוע שאין בהם חשש חמץ, וכן אין מבישים אותם בפסח כדי לשתות מי בישולם, אבל מותר להשתות כדליתן מי שריחם, ויש מחמירים גם בה אפי"כ שראם ובישולם לפני פסח, ובשעת"ת בשם הנודע ביהודה מוסכים להחמיר בזה לכתחילה, ולכן טוב לסנן את הרוטב מהפירות בערב פסח קודם הלילה, שאז זה בטל בשישים, ובמקום שנהגו להקל להניח לשרות עם הפסח, אין למחות ביום, כיון שהרבה אחרונים העתיקו דברי הרמ"א שמיקל בזה.

ניתן לשמוע שיחות מו"ח אחד בעניני פרשת השבוע ומועדים, וכן סיכומי דף היומי 7 דפים בשעה, ושיעור מיוחד על הדרכים לזכירת הלימוד, וכן שיעורים על הפץ חיים ואהבת חסד.

בטלפון – 03-6171132

דין מים שנמצאה בהם חיטה וכדו'

מים שנמצאה בהם חיטה בקועה (או מוככת לדעת הרמ"א), אם החיטה נתבשלה או נבששה במים, המים קיבלו טעם חמץ, ואם אחר' ביטלו מאכל באתם מים המאכל נאסר. ולהלן יבואר מה הדין כשנמצאה חיטה במים ולא יודעים מתי היא נפלה לשם, או אם היא נתבשלה שם, מתי המאכל נאסר, וכן יבואר האם מלחה או צליה מבליעה טעם חמץ מהחטה בלי מים.

תרגומלת שנמלגה (הורחתה במים כדי להעביר את הנוצה, ואף שנתבאר בי"ד סי' ס"ח שאין למלוג אפי' בכלי שני, הכא איירי שנמלחה כבר), ואח"כ מצוא במים גרעין חיטה בקועה, התרגומלת

הקלדה • עריכה • עימוד • כריכה
הדפסה • הפצה
חי"ג לכשי"ו: ביינוש קרליבך
052-717-9103
mikra9876@gmail.com

אסורה. ובה"ל דן אם האיטור להשיע"ו הוא גם בכלי שני, אורק בכלי ראשון. ואם החיטה נתרככה ולא נתבקעה, לדעת השו"ע התרנגולת מותרת, ובדעת הרמ"א (שמהומיו גם בנתרככה) תחלקו הפוסקים אם גם כאן הרמ"א מחמיר בנתרככה, והסומן להתיר בנתרככה בכלי שני אף לאכילה לא הפסיד, ואם לא נתרככה מותר אף אם היתה בכלי ראשון. (ובדעת הרמ"א עיין להלן).

חיטה בקועה או לחם חמץ שנמצאו בכלי של מים, אם החמץ הוא פחות מאחד משישים במים, וגם המים צוננים (ולהר"א מותר לדעה זו במים צוננים אף בק"א ששיים), ובישלו באותם מים תבשיל או לשו בהם עיסה, התבשיל הוא העיסה מותרים, אמנם אם אין ידוע שהחיטה נשרתה מעט לעת בתוך המים אסור, ויש מחמירים אף כשיש ספק אם נשרתה מעט לעת, ומי"מ בחיטה שאינה בקועה אלא רק נתרככה אין להחמיר בספיקא, ואף בבקועה אם נמצאה החיטה אחרי הבישול יש להקל באיסור משוהו, כיון שיש כאן עוד ספק שמוא עכשוו נפלה החיטה. וי"א שאף במים צוננים יש משוהו טעם חמץ, ואסור בתוך הפסח, וכ"א שבישלו במים אחרי שנמצאו את החיטה. ושעורה במים, זה נותר טעם לפגם. ופרוסת לחם או עיסה שנמצאו במים כתבו האחרונים לאסור, דדרכם להתפורר ולהנמס במים, ואפי' סינון לא מהני, ואם הפרוסה נמצאה רק אחיו שבישלו במים, אין להחמיר במקום הפסד מרובה, ולחם שלם דינו כחיטה בקועה.

וכתב הרמ"א שיש מקילים אף בתרנגולת שנמלגה, דכיון דאיסור משוהו דרבנן, תולים שהחיטה נפלה אחרי המלגה, או שנפלה אחרי שנצטננו המים (לדעת המתירים בצונן). ויש מי שאוסר בשאר בשר שהניחוהו תמינן אחרי המליחה והדהחה, ומצאו שם חיטה אחרי שלקחו את הבהיר, אבל בתרנגולת ס"ל דמותר משום ס"ס, ודס"ל שלפי הצד שהיטה בתרנגולת, אם נתעכל לא שייך בה חימוץ, ודלא כהשו"ע, וכתב הרמ"א שלענין מנהג נראה לאסור בשאר בשר, ובחיטה שלימה יש לאסור אפי' בתרנגולת (מפני שניכר שלא התעכלה), ודווקא במים חמים, אבל אם שרו את התרנגולים או שאר בשר במים צוננים, ואחרי שהוציאום מצאו חיטה בקועה במים ואפי' היא שלימה, אין לאסור כוספיקא, אבל אם ידוע שהחיטה היתה בזמן השייה, לדעת הרמ"א יש להחמיר בצונן בתוך הפסח, וכמה אחרונים דעתם כדעה א' בשו"ע שאין לאסור בצונן, ולכן בשעת הדחק או במקום הפסד מרובה יש לסמוך להקל כדעתם, ואם החיטה רק נתרככה ולא נתבקעה בודאי אין להחמיר, ובמקום שינתן שהחיטה התעכלה בתרנגולת, וכגון שהיא שבורה, דעת הרמ"א להתיר אפי' במלגה כמתכ ס"ס. עוד כתב הרמ"א שבמקרים הנ"ל יש להתיר היכא שהאיסור משוהו שהוא איסור דרבנן יתערב בדבר אחר, אם יש הפסד מרובה ומניעת שמחת יו"ט (בצונן מותר אף אם מצאו את הגרעין בעוד הבשר שם, ובחמין מותר רק אם מצאו את הגרעין אחרי שהוציאו את הבשר, ובוה מותר אפי' נמלג בכלי ראשון, ובביאר הגר"א משעווע שהרמ"א מחד באופנים אלו במקום הפסד מרובה אף בלא תערובת), ובמקום ספק ספיקא יש להתיר אף בלא הפסד מרובה. וספק ספיקא באיסור דאורייתא אין להתיר אלא בשהיה וכ"ש למכור לנכרי, אבל באכילה אסור, ואם הדבר יתקלקל ע"י שהיה מותר אף באכילה, ובמקום הפסד מרובה בודאי אין להחמיר.

דין מי הגעלת כלי חמץ שנתערבו - כלי חמץ כיון ויזמו אין להגעילו אלא קודם זמן איסור החמץ, כמבואר בסיומן תנ"י, ואם הגעילו בתוך הפסח, לדעת הרמ"א (תמ"א) הפסד נותר טעם לפגם, אם נתערבו מים אלו במים ששבו נאסרו כל המים שבבור, אפי' אם הכלי אינו בן יזמו מבליעת החמץ, ואפי' אם יש שישים כנדם. ואם הגעילו קודם זמן איסורו, אם הכלי אינו בן יזמו מי ההגעלה מותרים בפסח, אבל אם הכלי הוא בן יזמו, אם הימם התערבו לפני סוף במים אחרים, שייך בוה ביטול בשישים, וכן מחמירים בוה לתפסחל כיון שאפשר למצוא בקלות מים אחרים, ואם המיים התערבו בפסח, כל המיים אסורים כיון שמעורב בהם חמץ, ואם עבר ובישל מהם תבשיל, הפמ"א מותר במקום הפסד מרובה, שאין ההגעלה היתה לפני פסח והו"י בר"י שם דהתייר, ומשענו מדברי יוסף באונייטס כנגד מותר בערב. ולהר"א דס"ל שהשו"ע מודר בהגעיל בפסח עצמו, בודאי אין להחמיר בתבשיל.

באר מים שנמצאו בה בפסח גרעיני תבואה ראוי להזהר בכל מה שאפשר שלא להשתמש באותם מים בפסח, ואם אין לו מים אחרים יש להתיר אפי' בתבקעה (מוטעם ספק ספיקא) כיון שחיוו תלויים בוה. ואם מצאו בבור פרוסת לחם אסור, ומי שרוצה לאשאוב מים בפסח מבארות שאם נזרתו בהם מחמין כל מה שחמין, וכך יש נזרה כל המים בבגד נקי בכל פעם ששואב.

חיטה שנמצאה בתרנגולת שאינה מבושלת והחיטה נמצאה מבוקעת (או להר"א שנתרככה, אבל בספק נתרככה אין להחמיר כלל), אם התרנגולת עדיין לא נמלחה צריך לשתטפה, ואין לסמוך על מה שייטטוף אחרי המליחה, ואפי' אם התרנגולת הודחה לפני כן אין חוששים לכבוש, כיון שהחיטה לא היתה פשויה במים. ואם התרנגולת כבר נמלחה ולא הודחה, יכול לסמוך על הדהחה שעושה כדי להכשירה מן הדם, אבל אחר הדהחה קודם המליחה אפשר שאם לא יעביר את לתוליות החיטה היא תיבלע בגשר ע"י המליחה. ואם החיטה נמצאה אחרי המליחה, צריך לקלוף אותו מוקם, ולדמה הרי הוא כרותח הבלעיל כדי קליפה, ויש מחמירים לחתוך כל סביבותיה, דס"ל שיש בליעת משוהו גם שם, ואם נמצאה החיטה מחוץ לתרנגולת אחר המליחה והדהחה, די בשטיפה, מפני שתולים שעכשוו נפלה שם דאל"כ היתה נופלת בהדחה, אבל אם נמצאה בפנים תולים שהיתה כבר לפני המליחה, והיכא שצריך קליפה, אם נמלחו יחד עימה לתרנגולת אחרת, והחיטה נמצאה בחוץ שיש לחוש שנגעה בכולם, קולף את כולם, ואם החיטה נמצאה בתוך התרנגולת אין האחרות צריכות קליפה.

וכתב הרמ"א שיש מחמירים לאסור כל מה שנמלח ביחד עם החיטה, דחיישינן שיע"י המליחה תנפשט האיסור בהכל, אבל העיקר לאסור את כל החתיכה שהחיטה נמצאה עליה, ואת שאר החתיכות יקלפו קצת היכא שיש לחוש שהחיטה נגעה שם, אף אם ידוע שנגעה רק בקצת החתיכות ואין ידוע במי נגעה, (ואם החתיכות התבשלו בלי קליפה, וצורבתן אסורה. וחתיכה שיש ספק אם נגעה באותה חתיכה שנמצאה בה החיטה, אינה צריכה אפי' קליפה. בה"ל. וחתיכה שיודעים בודאי שלא נגעה, מותרת באכילה אף בלא קליפה. שע"יז), אמנם יכול להשליך את דמי החמץ המעורב לים ולמכור הכל לנכרי, אף שבשאר תערובת משוהו חמץ אין מקילים בוה, ולענין אותה חתיכה דעת הא"ר שאותה אין למכור, ומשארי אחרונים מושמע שאחרי שקילף את הבשר במקום נגיעת החיטה יכול למכור גם את אותה חתיכה. והט"ז מיקל להשחות את שאר החתיכות, וכן את אותה חתיכה ע"י קליפת מוקם החיטה, וממה"מ שמושמע כדעת הרמ"א שאסור להשחות את אותה חתיכה, וכתב מה"ב שבנתרככה ולא נתבקעה יש לסמוך על דברי הט"ז. וכתב הביאר הלכה שבמקום הפסד מרובה יש לסמוך על דברי השו"ע להקל ע"י קליפה. עוד כתב בה"ל שבנתרככה ולא נתבקעה וגם לא תתלחלה מן המלח, אינה אסרת. וכן אם נפל חמץ על בשר מלוח אף בפסח יש להקל במקום הפסד מרובה כמו בשאר אסורים. והיכא שנמצאה החיטה אחרי המליחה בתוך הציצ בקדירה, אפי' שהתה שם זמן מועט הכל נחשב כמבושל וצריך ביעור, ומה שמונה למעלה מן הציצ יכול למכור או להשחותו כדברי הט"ז. ואם נמצאה חיטה מונחת בכלי של כרוב מלוח, והציצ עולה על גביו, כל החתיכה אסורה, דכבוש כמבושל.

חיטה שנמצאה בתבנית דגים שנמלחו לפסח, יש אסורים את כל הדגים שאפשר שהחיטה נגעה בהם, ולדעת הט"ז אין לאסור אלא את אותו דג שהחיטה נמצאה עליו.

כלי שנשארו בו מעט שיכר והכניסו לתוכו מים ושטפו בהם בשר בפסח לאחר מליחתו, דעת הח"י שמעיקר הדין הבשר מותר, אךן מנחת חומרת חמץ בפסח יש לקלוף מעט את הבשר במקום שנגעו בו המים הללו, ודעת החיי אדם שמונא הבשר צריך קליפה כיון שיש בו בקעים, אפי' אם לא נמלח.

תרנגולת צלוייה שנמצאה בתוכה חיטה מבוקעת (או להרמ"א מרוככת) בתוך הפסח, אם היא כחושה מעמיק וחותך בכל סביבת מקום החיטה לפי אומדן הדעת, ואם היא שמירה כל התרנגולת אסורה, וכתב הגר"י לדלידן שאין אנו בקיאים בין כחוש לשמן, אפי' כחוש כולה אסורה, ויש אסורים גם בחחושה, מפני שבמהפכים לה שפוד מתפשט משוהו מן הטעם בכל התרנגולת וחמץ בפסח אוסר במשוהו, ומשמע שבצלי ע"ג גחלים לא אסרו את כל התרנגולת, אמנם לדעת הרמ"א בדין מליחה שאוסר כולו, אין להתיר בצלי יותר ממליחה, ויש מי שאוסר מחמת הטעם הנ"ל את כל התרנגולות הצליות באותו שפוד ונוגעות זו בזו, ואם התרנגולת שמנינה אסורת גם את התרנגולות שאינן נוגעות (מ"א), והיינו בנתבקעה ולא בנתרככה, והמוקד חיים מיקל באינן נוגעות אף בנתבקעה, ואם לא היפך את השפוד, התרנגולות האחרות מותרות בלי קליפה, ולדעת הרמ"א אין להקל בוה יותר ממבמליחה, ואפי' כבחושה ולא היפך כולה אסורה, אבל אלו חרות מותרות במקום הפסד מרובה אם יודע שלא הפך את השפוד, וחיטה שנמצאה מחוץ לתרנגולת ולא בתוכה, אינה אסרת.

חיטה או שעורה שנמצאה בזפק העוף לאחר שהבהבו אותו, העוף מותר, מפני שהשלתת הזפק היא כמו קליפה, והבהוב אין דינו כצלי שזינו תמיד בשישים, כיון שאין מהבהב הרבה במקום אחד, ועריך לשורף את החיטה או השעורה, מפני שאינם נחשבים למעוקלים, ותולים שנתחמצו מלחות הזפק, ואין חילוק בין שלמים לשרורים, והגר"א מצד שמוקד הדין אפי' שלימין נחשבים כמעוקלים (כמו לענין טומאה). ואם החיטה נמצאה מחוץ לזפק לאחר ההבהוב, לכתחילה צריך לקלוף אותו מוקם, ובדיעבד אם בישל כך בלי קליפה מותר.

המדקדקים נזהרים בפסח קודם ההבהוב והמליחה, לפתוח התרנגולת היטב או לחותכה לשניים, ולבדוק היטב שאין שם חיטה, והעושה כך הרי הוא רדיף ונשכר.

כל ענייני הפסח לא יעשה ע"י נכרי, וכן ראוי שלא יעשה ע"י קטנים.

כללי סימן תס"ז-

חמץ שנעתר בפסח הרי הוא אוסר תערובו מנישו, וגם הכלים נאסרים, ואם נעטר לפני פסח, אינו אוסר אלא בשאין שישים כנדרו. ונותן טעם לפגם בפסח, לשו"ע מותר, ולרמ"א אסור. (סימן תמ"ז).

גרעיני גזן שישו במים שעורו מיל, הרי הם חמץ, אפי' אם אין בהם סימני ביקוע וריכוך. אבל חיטים שנלתנו או שנמצאו בתבשיל או בעיסה, אינם אסורים אא"ל נתבקעו, ואם הגרעינים נתפסו והתרככו, לשו"ע רק אותם גרעינים אסורים ואינם אסורים לתערובת נאסרת, ולרמ"א גם התערובת נאסרת, והמ"ב בכמה מקומות אולם כדעת השו"ע מיקום שיש צירופים נוספים להקל.

עוד תחלקו השו"ע והרמ"א, שלדעת השו"ע מותר למכור לנכרי תערובת של חיטה שנתבקעה ללא החיטה, ואינו נחשב בהאח מחמין כיון שאינה נוסדת בחיטה בגלל החיטה, והרמ"א כתב שצריך לשלוף הכל.

והיכא שנמצאה החיטה הבקועה בבצק, תחלקו הפוסקים אם מספיק להוריד כדי קליפה מוקדם החיטה, או בעיסה אחריה.

חיטה שנמצאה בתבשיל או בחיטה ידוע מתי היא נפלה לשם, אין אסרים מנות אחרות שגם הם נעשו מואתה עיסה (וכן בתבשיל), דאין מחזיקין איסור מוקדם למקום, אבל אם נמצאה החיטה בעיסה מונח נאפו המצות האחרות הכל אסור, דמחזיקים איסור מונח לזמן. והיכא שיש בדבר ספק ספיקא, לפעמים מקילים במקום הפסד מרובה.

חיטה שנתערבה במים צוננים, אם שהתה בגינם מעט לעת הכל אסור במשורה (סמפס), דכבוש מביטול ששים, ואם לא שהתה מעט לעת תחלקו הפוסקים אם יש כאן משוהו חמץ או לא, אמנם דברים שדרכם להתפורר במים כמו פרוסת לחם, ודאי אסורם בצונן.

תרנגולת וחחרותה ואם נמצאה בה חיטה בקועה (ו"א שנתרככה), ו"א שהתרנגולת אסורה, וי"א שתולים שבחיטה נפלה אחרי הרתחה.

מי הגעלת כלים- אם הכלי הוא בן יזמו, לפני פסח בטל בשישים, ובפסח אוסר במשורו, ואם הכלי אינו בן יזמו נותר נותן טעם לפגם, שלהשו"ע מותר ולרמ"א אוסר במשורו.

מליח הרי הוא כרותח הבלעיל כדי קליפה, ולכן חיטה שנמצאה אחרי המליחה אסרת כדי קליפה, ויש מחמירים שיש בליעת משוהו בכל סביבותיה, ויש מחמירים לאסור כל מה שנמלח עימה.

סימן תס"ח

עשיית מלאכה ב"ד ניסן לאחר חצות

ב"ד ניסן אחר חצות הוא זמן שחיטת הפסח שכל אחד מישראל מחויב בו, ויום שנביאים בו קרבו הרי הוא כיום טוב, ולכן אסרו חכמים לעשות מלאכה בזמן זה, ואם בזמן הזה שאין קרבו, האיסור במקומו עומד. (ו"א עוד טעם, כדי שלא יהיה טרוד במלאכתו וישבח ביעור המנו והכנת המצה, וי"מ שגם אם פסח הל ממוצאי שבת אסור בערב שבת, ורוב הפוסקים נקטו כהטעם הראשון, וא"כ אפשר שאין לחמירו בערב שבת). ויש מקומות שנתנו שלא לעשות מלאכה אף לפני חצות, ולח"ל ביאר איוה מלאכות אסור לעשות בזמנים אלו.

העושה מלאכה בערב פסח מן המנחה ולמעלה משמתין אותו, וגם אינו רואה סימן ברכה מאותה מלאכה.

מלאכה גמורה (מגון תפירת בגדים ממש או כבוס בגדים או להסתפר) אסורה א"ל בחינם, ואפי' לצורך יום טוב אסור, אמנם מלאכה המותרת בחול המועד כגון דבר האבד או מעשה הדיוט לצורך המועד וכדו', או פועל שעושה מלאכה להשתכר מפני שאין לו מה לאכול, או אילו שומרת להם להסתפר או לכבס בחול המועד מגון היוצא מבית האסורים, מותרים גם בערב פסח אחרי חצות.

מלאכה שאינה גמורה ומותר לעשותה לעצמו או לחבירו בחינם, כגון לתקן כלי או בגד שנרקלקו קצת, ואפי' מנעשה אומן מותר, ואם זה בשכר, דעת הגר"ז לאסור אפי' מנעשה הדיוט לצורך המועד, ולמבאר בשערי תשובה סימן תקמ"ב שזה מותר אפי' בחול המועד, כ"ש שמותר בערב פסח אחרי חצות.

מותר לכתוב ספרים לעצמו בדרך לימודו, דאינו נראה כמלאכה גמורה דבודאי אינו מתכוין לכתיבה גמורה והגונה, אבל לאחרים אסור אפי' בחינם.

מלאכה ע"י נכרי- יש אסורים לעשות מלאכה אפי' ע"י נכרי, כמו בחול המועד, ויש מתירים אפי' כשהמלאכה נעשית בביתו של הישראל, וכתב הרמ"א שהמנהג להתיר ע"י נכרי. ולענין **להסתפר** ע"י נכרי אחר חצות הפסח הסכימו האחרונים להקל אף שמקור ראשו לנכרי ומוסיעו קצת, וכן מותר לכבס ע"י נכרי.

שכח ליטול צפרניים קודם חצות, מותר ע"י עצמו, או ע"י אחר בחינם.

עשיית מלאכה ב"ד ניסן לפני חצות

מקומות שנהגו שלא לעשות מלאכה בערב פסח אפי' קודם חצות מוזמן הנץ החמה (אבל הלילה מותר), אסורים לעשות מלאכה הבל ובניהם צורחיהם עד סוף כל הדורות, ואין מועיל לזה התרה, אבל במקומות שנהגו לעשות מלאכה מותרים לעשות אפי' בשכר, וכתב הרמ"א שלדידן נהגו שלא לעשות מלאכה, ודווקא מלאכות גמורות (וכנ"ל), אבל בשאר מלאכות אפי' מנהג ליכא, וכתבו האחרונים שאין מוסכם שנהגו אצלנו שלא לעשות מלאכה, ועל כן תלוי כל אחד כפי מנהג מקומו.

ההולך ממקום למקום ושני המקומות חלוקים במנהג (לענין מלאכה בערב פסח לפני חצות, וכן בשאר דברים), אם דעתו להשתקע בעיר השניה, דינו כבני העיר השניה מיד כשהגיע לתחום אותה עיר בין להחמיר בין להקל. ואם אין דעתו להשתקע שם בתמידות, שצריעם עליו מנהג העיר המקום שיצא משם להחמיר או להקל, ועל כן אם מנהג העיר השניה החמירי, יכול להקל רק בצניעא בתוך בעלו, אבל בפרהסיא יקל אמר מפני המחלוקת, ואם מצאוהו אנשי המקום צריך להפסיק ממנהגו כדי שלא יכירו בו (אא"כ מצאו ת"ח, מפני שהת"ח יודע שהדבר תלוי במנהג, ומי"מ לכתחילה לא יעשה כמנהגו אף לפני ת"ח), ולענין עשיית מלאכה בערב פסח לפני חצות, (וכן שאר דברים, אם לעשות כ"כ בצניעא) אם בעיר השניה לא עושים מלאכה, אסור לו לעשות מלאכה בעיר או בתוך תחומה, מפני המחלוקת, ואפי' בצניעא לא יעשה מלאכה, כיון שא"א לעשות מלאכה כ"כ בצניעא שלא יתודע, אבל מחוץ לתחום שאין אנשי העיר מצינים שם מותר לו לעשות מלאכה. ואם מנהג העיר השניה להקל, אסור לו להקל אלא יחמיר בצניעא, ולענין מלאכה אסור לו לעשות מלאכה, כשרה הוא חיוב מנהגיה העיר שיצא משם, אמנם לא יתראה בפניהם כשהוא בטל, ואם א"א שלא ירגישו שהוא משנה ממנהגם, יש לו לנהוג לקולא כמותם מפני המחלוקת, ובמלאכה לא שייך דבר זה, מפני שיאמרו שאין לו מלאכה, (וכל זה בדבר שאינו אסור מעיקר הדין אלא שנהגו לאיסור, אבל בדבר האסור מעיקר הדין אפי' מדרבנן, ח"ו לעבור לחומת חשב שאינה מחלוקת, שהעובר על דברי סופרים חיוב מיתה ב"ד שימים). והגיענו לעיר שאין בה מנהג קבוע ע"פ להשתקע שם, לא פקעו ממנו חומרי מקום שיצא משם. וקהילה שנתרבה ובאו לשם אשנים אחרים שנוהגים להקל, אין מחויבים להחמיר כמנהג הקהילה שנתרבה, ואם נשארו בה קצת אנשים ורובם נתגורו שם, מסתפק הפמ"ג מה דין, והב"ל כתב שאפי' אם נשארו שם מעיטש, כל שיש עדיין שם קהילה עליה מחויבים לנהוג כמנהג המקום, דאין שעור לקהילה, (קהילה היא שרם שעורו היא בית הכנסת ומורה צדק ומקור וכדו' כמנהו בכל קהילות ישראל, דאי לא הכי וגם היא נספלת לעירות המסורת לה), ואפי' אם הגיעו רבים הם נספלים למיעוט שבה, אם לא שהם קהילה בפני עצמיהם ואינה מתערבת עם הקהילה הישנה בעיניה, ויש שבמניין בקהילות הגדולות שנמצאים בהם כמה קהילות שכל אחת מתנהגת כפי מנהג אבותיה מודו דור.

התחלת מלאכה ב"ד ניסן - אפי' במקום שנהגו לעשות מלאכה לפני חצות, לא יתחיל מלאכה אפי' שיכול לגומרה לפני חצות, ואפי' לצורך המועד, ורק אם התחיל לפני ב"ד מותר לגומרה עד חצות לצורך המועד. אמנם ג' אומוניות מותר להתחיל ב"ד ולעשותם עד חצות לצורך המועד, במקום שנהגו לעשות מלאכה עד חצות, והם החייטים והספרים והכובסים, והם הקלי מפני שהעם צריכים להם הרבה. וכתב הרמ"א שיש מקילים שג' אומוניות אלו מתחילים ועושים עד חצות אפי' במקום שנהגו שלא לעשות מלאכה, מפני שהם צורך גדול למועד, ובשאר אומוניות אסור להתחיל במקום שנהגו שלא לעשות מלאכה, ואם התחיל לפני החצות מותר לגמור לצורך המועד, (ועשות מנגלים חדשים דינה לפי רוב הפוסקים כשאר אומוניות, אבל תיקון מנגלים קרועים ליום טוב מותר לכ"ע להתחיל ולתקן עד חצות), אבל במקום שנהגו לעשות מלאכה מותר מן התחיל בכל המלאכות בין לגמור, לצורך המועד שלא לצורך המועד, וכתב הרמ"א שנוהגים כשיטה זו. ובחצות צריך להפסיק אפי' אם הוא באמצע מלאכה.

מלאכות המותרות ב"ד כל היום בכל מקום - מותר בכל מקום בכל יום ב"ד ניסן לתקן מקום לעמידת התרנגולים והתרנגולות. ותרנגולת שישבה על הביצים ג' ימים או יותר ומתה מושיבים אחרת תחתיה, כיון שהביצים נפסלו לגמרי מאכילה, וכ"ש שאם ברחו מחזירים אותה למקומה, ויש מקילים אף להושיב מתחילה תרנגולת על ביצים אפי' אחר חצות, ולדבריהם אם מתה מושיבים אחרת תחתיה אף אם לא ישבה ג' ימים, ויש הלוק בזה לעשות הציצית קצת. וגורפים זבל מתחת רגלי בהמה במגרפה (כל-י המיוחד לכך) ומוציאים את הובל לחוץ לאשפה, ודעת הב"ח שדווקא בחצר מותר להוציא, אבל ברפת מותר רק לסלק לצדדים. ובל שחצור לא יוציאו אלא יסלקו לצדדים, ואם נתרבה בחצר יוציאו לאשפה, וי"א שדן זה הוא רק בחל המועד, אבל ב"ד מותר להוציא לאשפה אפי' אחרי חצות, ומרוויחלמי מוכח שמותר מותר להוציא לאשפה. ומולכים ומביאים כלים מבית האומן, אפי' שאינם לצורך המועד.

הקזת דם בערב יו"ט - נהגו שלא להקז דם בכל ערב יו"ט, ובליל ערב יו"ט מותר חוץ מליל הושענא רבא שהוא יום זה, ובערב שביעי של פסח חל מותר, ואינו רגל בפני עצמו, וכל זה במקוץ לבריאות, אבל מותר להקז בערב יו"ט בחולו שיש בו סכנה, ואפי' בערב שבועות התייר הא"ר ביש בו סכנה, ויש מתיירים לעשות כוסות רוח בערב יו"ט מלבד בהושענא רבא, ועי"פ בערב שבועות של החמיר.

סימו תס"ט

שלא לייחד בשר לפסח - אסור לכתחילה לומר על שום בהמה, בין היה בין שחוטח, בשר זה לפסח, מפני שנראה שהקדישו מחיים לשם קרבן פסח ונמצא אוכל קדשים בחוץ, אלא יאמר כשקונה או כשמוכר בשר זה ליום טוב. והאיסור הוא אפי' בבהמה קטנה וגם אם אינה גדי וטלה, מפני שיחשדו שהקדישו מחיים לקנות בדמיו פסח. ועל כל אלא יאמר לחבירו צלה לי זרוע לפסח. ומשמע מהשו"ע שדווקא בבהמה שהיא מין הקרב ע"ג המנבח אסור לומר, ויש מחמירים אף בעופות ודגים שמוא יאמרו שהקדישם לדמיהם, ולכתחילה טוב להזהר בזה. ואם אומר בשר זה על פסח, אין קפידא אפי' בגדי וטלה, דניכר שאין כוונתו להקדישו. ואין לומר הלך מעות הללו וקנה לי בהם בשר לפסח, אבל מותר לומר קנה לי בהם בשר על פסח, וכנ"ל. ודיעבד בכל גזונא אין לאסור את הבשר באכילה. אסור לצלות גדי שלם על ראשו וכרעיו וקורבו, בערב פסח אחרי חצות או בליל פסח, ולאכול גדי מוקולס בליל פסח אסור אף אם מותר לומר חיטים אלו לפסח.

סימו תק"ע

תענית בכורות בערב פסח

הבכורות מתענים בערב פסח זכר לנס שניצלו ממוכת בכורות, ומתענים בין כהנים בין לויים בין ישראלים, בין בכור מאב בין בכור זמא, וכן הבת אחרו נפל (היינו נכדו וכדו), אבל בבן ט' אע"פ שמת תוך ל', הולד אחרי צריך להתענות, אבל גדול הבית א"צ להתענות, וי"א שגם נקיבה מתענה, וכתב הרמ"א שאין המנהג כן.

צריך להתענות עד צאת המוכבים, ואם חש בראשו או בעיניו, או שהתענית גורמת לו שקרוב הדבר שעלי"א לא יוכל לקיים מצוות מצוה ומרור ולשתות ד' כוסות חתיקונם, לא יתענו, וטוב שאכלו רק מיני תרגומא.

הבכורים אומרים ענונו בשומע תפילה במנחה כשמתענים, ואם מתפללים עשרה בכורים יחד ואחד מהם ש"ץ יאמר ענונו בחזרת הש"ץ בשומע תפילה, ולכתחילה לא יהיה בכור ש"ץ באופן זה, כי י"א שאין נכון להזכיר התענית בציבור בחזרת הש"ץ בחודש ניסן.

ערב פסח שחל בשבת - י"א שיתענו ביום ה', (ואם קשה להם אח"כ לבדוק חמץ, שהרי אסור לסעוד לפני בדיקת חמץ, יטעמו מעט לפני הבדיקה, או שיתנו לאכול לבדוק והם יאכלו), וי"א שאין מתענים כלל, וכתב הרמ"א שנוהגים כסבא ראשונה. אמנם אם חל ער"פ בערב שבת, יתענו באותו יום.

האב מתענה תחת בנו עד שיגדל, ואם לא מלאו ל' יום לבכור א"צ להתענות בשבילו, וכשהאב בכור לדעת הרמ"א האם מתענה תחת בנו, וי"א שתענית האב עולה גם לבן, ובמקום שהיא מצטרת יש להקל, ומעוברת או נניקה המצטרת מן התענית יש להקל גם באין לה בעל, וילדת בתוך ל' יום בכל גזונא אין לה להתענות עבורו, אכן אם החולה פעם אחת להתענות היו נדר וצריכה להתר.

אכילה בסעודת מצוה - יש מקומות שנהגו להחמיר בזה, ומי שנהג להחמיר בזה צריך התרה, אמנם מוהל וסנדק ואבי הבן מותרים לאכול בסעודת הברית בלי התרה, וכן יכול לאכול שמי שמתענה בעד בנו הבכור אף שאינו מנגלי הברית, וכנ"ל צריכים לפרוע תענית אחר הפסח, ויש מקומות שנהגו בכורים לאכול בסעודת מצוה, וכן נוהגים כיום ככמה מקומות במדינתנו להקל לאכול אף בסעודת סיום מוסכת, אף אם הבכור עצמו לא למד אחר המוסכת, והמנהג שהבכורים ישמעו את הסיום ואח"כ עושים סעודה.

איסטניס שאם יאכל ב"ד לא יהיה תאב לאכול בלילה, מתענה בער"פ כדי שיאכל מצה לתאבון, אמנם אם חל ערב פסח בשבת יאכל מעט כדי לצאת ידי סעודת מצוה, מפני שגם אם יאכל המצה שלא לתאבון עשה מצוה אלא שאינו מן המותר.

סימו תע"א

אכילת מצה ושאר דברים בערב פסח

אסור מדרבנן לאכול בערב פסח מעלות השחר מצה שיכולים לצאת בה י"ד"ח אכילת מצה, כדי שיהיה הכר לאכילתה בערב, ויש נוהגים שלא לאכול כבר מר"ח. ומצה נפוחה או כפולה אף שמתחמרים להחשיבה לחמץ אסור לאוכלה מעלות השחר, כיון שמעיקר הדין היא בכלל מצה. וקטן שאינו יודע מה שמוספריס בלילה מייצאת מצרים מותר לאכול בערב פסח, אבל קטן שידוע אסור, וכן הדין בקטנה.

מצה עשירה - מצה שאין יכולים לצאת בה י"ד"ח אכילת מצה כגון מצה עשירה, ואפי' יש בה מים אלא שמי הפירות נרגשים בה, מותר לאוכלה לפני שעה עשירית, ואם התחיל לאכול אחרי שעה זו צריך להפסיק, וכן אין להתחיל אפי' קודם שעה תשיעית אם יודע שימשך בסעודתו בתוך שעה עשירית, ואם התחיל לאכול קודם שעה עשירית ונמשך בסעודתו, מותר להמשיך עד בין השמשות, ואח"כ ימתין עד שיהיה ודאי לילה ויפרוס מפה ויקדש (כמבואר בסיומן תע"ב לענין שבת), וכן הדין אם התחיל באיסור, ואם שתה יין מתחילה לא יבצר הגפן על ד' כוסות, וכן לא יבצר המוציא על אכילת המצה, אכן למנהגו לברך הגפן על כל כוס גם בזה צריך לברך על כל כוס. ולפי משי"ב הרמ"א שאין נוהגים לאכול מצה עשירה בערב פסח, לא שייך למעשה הדין הנ"ל מפני שרק בפת נחשב שהתחיל בסעודה.

מצה שנאפתה כתיקנה ואח"כ התפוררה ונילושה ביין ושמן, אינה נקראת מצה עשירה, בין נאפתה אח"כ בין לא נאפתה, ומ"מ אין כדאי לצאת בה י"ד"ח מצה בלילה, בדאפי' נני אין נון לאכול אלא בחור הסעודה, אמנם אם בישלה (כגון קניידלדלן), ואפי' בכלי ראשון, בודאי לא ינקרי מצה אפי' אם חש חגיגה בית שמעונים עליה המוציא, ומותר לאוכלה לפני שעה עשירית, אבל אם שרר המצה בקערה, אף שהיא וחתת לא מקרי בשול. ולענין טעון הרמ"א והח"א מקילים, והפמ"ל מסתפק בזה.

אכילת פירות וכדו' - מותר לאכול משעה עשירית ולמעלה מעט פירות או ירקות בין חיים בין מבושלים, וכן נהגו לאכול בערב פסח תפוחי אדמה, וכן מותר לאכול בשר דגים וביצים וכדו', ולא ימלא כריס מוחם, ואיסטיניס שאכילה זו גורם לו שלא יאכל בלילה לתאבון אסור לאכול גם מעט, וה' מיני דגן המבושלים במי פירות אסור לכל אדם, ויין מותר לשתות הרבה, והיינו שתי פעמים רביעית או רוב רביעית, מפני שזה גורר תאות המאכל, אבל לא ישתה עד שיהיה שבע, כי ודאי יתקלקל תאות המאכל וגם יוכל להשתכר ולהפסיד את מצוות הלילה, וביושי ודאי יש להחמיר שלא לשתות הרבה, ופחות מהשיעור הנ"ל אין לשתות משום דמיסעד סעידי, ופחות מכוס או עכ"פ מרוב כוס מותר, ומסתבר שהדבר תלוי כל אדם לפי מה שהוא מרגיש בנפשו אם זה גורר תאות המאכל או להיפך.

מנהגים נוספים - יש נוהגים שלא לאכול חזרת בערב פסח (וכן ביו"ט ראשון מחמת היום השני), כדי לאכול מרור לתאבון, ואין למנהג זה טעם. וכן נוהגים קצת למועט באכילת מצה ביו"ט ראשון מהאי טעמו (ומן המנחה למעלה צריך להזהר מן הדין בכל יו"ט ראשון). ויש מחמירים לא לאכול פירות כדי לאכול החרות לתאבון, ואין לחוש למנהג זה. ויש מחמירים שלא לפורר או לשבור את המצות בערב פסח כדי שלא יבוא לאכול מוחם, ואין לחוש גם לזה.

מצוה לגרש ולרחוץ בערב יום טוב, ואחר חצות יקל לבית המרחץ ויטבול לכבוד הרגל, ואחר תפילת מנחה נכון שיתעסק בדנין קרבן פסח, ויחשוב לו הקב"ה כאילו קיים בפועל, ובש"ל"ה העתיק מסודר היום מה ילמד כל אדם.

אין מבידי האבל בערב פסח, ובב"ב כתב היינו מן המנחה ולמעלה, ובבא הויטב העתיק בסתמא, ואולי הטעם משום שמתענה ל' לאכול מצה עשירה כלל, אבל מ"מ הלא יחזרו לבית המרחץ הלכות מן ימין אסור חמץ.

עיקרי דיני ב"ד ניסן

מלאכה - ליל ב"ד ניסן מותר בעשיית מלאכה, וי"ד ניסן אחר חצות אסור בעשיית מלאכה במורה מן פטירה וכיבוד, ולפני חצות הדבר תלוי במנהג המקומות, והולך במקום במקום, אם דעתו להשתקע עליו דין המקום השני לחומרה או לקולא, ואם אין דעתו להשתקע נשאר עליו דין המקום

שיצא משם, אך לא יעשה בפרהסיא כמנהג מקומו הראשון מפני המחלוקת. בכל מקום אין מתחילים מלאכה חדשה ב"ד, מלבד החייטים הספרים והכובסים, אין להקז דם בערב יו"ט. (תע"ח).

הבכורות מתענים בערב פסח, זכר לנס שניצלו ממוכת בכורות, והאב מתענה תחת בנו עד שיגדל, ויש מקומות שנהגו לאכול בסעודת מצוה כגון סיום מוסכת. (תע"ט).

אסור לאכול מצה בערב פסח, ומצה עשירה מותר. ומשעה עשירית יש למועט באכילת פירות וירקות, ואסור לאכול ח' מיני דגן. (תע"א).

מצוה לגרש ולרחוץ ויטבול בערב פסח לכבוד הרגל.

יהיה שלחן ערוך מבעוד יום כדי שיכול להחיד הסדר משתחשך בלא

השתרות, ויכין מקום מושבו כדי שיכול לשבת בהסבה. (תע"ב).

סימו תע"ב

הכנה ליל הסדר

בליל הסדר מצוה לשתות ד' כוסות על סדר ההגדה, כנגד ד' לשונות של גאולה, וכן יש מצוה לאכול מצה ומרור וכורך וסעודה ואפיקומן, וצריך לאכול ולשתות בהסבה דרך חרות (מלבד את המרור והמורק). ובסיומן זה יבוארו פרטי דינים אלו.

זריזות להתחיל את הסדר - יהיה שלחנו ערוך מבעוד יום כדי שיכול להתחיל את הסדר מיד משתחשך בלא להשתחות. ואף מי שהוא עוסק בלימודו יזרז עצמו לקרות ק"ש ולהתפלל וללכת לביתו להתחיל הסדר, בשביל התינוקות שלא ישנו, כדי שישאלו מה נשתנה וישיב להם, ויקיים "והגדת לבנך ביום ההוא". ומקור האי דינא הוא מברייאת דחוטפין המצה שבגל התינוקות. וירושב"ץ מפרש שיש להאיל את התינוקות, כדי שלא ישנו, ומ"מ אין להאכילם הרבה, אדאדבה בזה יותר יש לחוש שיטנו. ויתכן לומר שיש למרר ולהגיע לידי מוציא מצה כדי שישאלו התינוקות למה אוכלים מצה ולמה אוכלים סוסבום ולמה אוכלים מרור ולמה מטבילים, ואע"פ שבסדר ההגדה שואלים בתחילת ההגדה, עיקר שאלת התינוק היא בשעה שרואה את השנינו לפניו, ואף שמוצא למחר לא יאמר קידוש עד צאת המוכבים, שאף שבשבת ויו"ט יכול להסיף מחוץ לעמוד שישאל וקדוש ולאכול מבעוד יום, קידוש של פסח אינו נאמר אלא בלילה.

יסדר שלחנו בכלים נאים כפי כוחו, ואע"פ שכל השנה טוב למועט בזה משום זכר לחורבן, שאני הכא שזה דרך חרות. ומרה"ל היה מניח כלים נאים ממשכנות של נכרים כדי לשמחו בראיתם, ובשאר השנה לא היה משתמש בהם.

דיני ההסבה

צורת ההסבה - יכין מקום מושבו לשבת בהסבה דרך חרות. והסבה היינו שראשו יהיה מוטה לצד שמאל על המיטה או על הספסל, וכרים תחת ראשו ליד השלחן, ולא יטה על גבו או על פניו או לימינו, וגם איטר שיהיה לשימאל כל אדם (ויאכל ביד שמאל שלו, ואטר שהסב לשמאל יש לו יצא. מפ"א). ולפמ"ל הפרי"ח אין דין זה (בורו). בידי מי ימינו יש שיש לו מום בידו המינית ואינו יכול לאכול בה, אפשר שאינו חייב בהסבה כלל, וצ"ע. ועני שאין לו כרים יסב על הספסל לצד שמאל, ואם הוא יושב על הקרקע ג"כ צריך להסב על צד שמאל, והסבה על ברזי חבירו נחשבת הסבה בשעת הדחק, אבל על ברזי עצמו לא דמזחי כדאמ.

מי צריך להסב - אשה אינה צריכה להסב כיון שאין דרכה להסב, ואם היא חשובה צריכה להסב, וכתב הרמ"א שכל הנשים שלנו נקראות חשובות, אך לא נהגו להסב כי סומכים על דברי רבנ"ה שבזמן הזה אין להסב מין שבשאר השנה אין ירגילים להסב. ואבל תוך י"ב חודש על אביו ורגלו, או תוך שלושים על שאר קרובים (כגון שלא נהג שבעה לפני הרגל) חייב בהסבה אם עברה שעה אחת לפני הרגל, ונכון שלא יסב על מיטה בבדור ולכלול ללא שבטני קצת, דהיינו על מיטה וכר אחד תחת מראשותיו או על ברזי חבירו. נהגו שלא ללבוש קיטל, והלבוש אין מוחין בידו דחט"ו והחק עיקר הסכימו שיטול ללבוש. בן אצל אביו צריך הסבה אפי' אם אביו הוא רבו מובהק, דמסתמא האב מוחל לבנו. ותלמיד לפני רבו אסור להסב אפי' אם אינו רבו מובהק, דמורא רבו כמורא שמים, ואם רבו נתן לו רשות בפיורשי חייב להסב אפי' אם הוא רבו מובהק, ותלמיד חכם מופלג בדורו אע"פ שלא למד אפי' אם הוא רבו מובהק, ותלמיד חכם מופלג בדורו אע"פ שלא למד ממנו כלום חשיב כרבו וא"צ הסבה. וכתב הרמ"א שאם יושבים בשתי שלחנות התלמיד צריך להסב, והפרי"ח כתב שכל שרואה את רבו אין לו להסב, והפמ"ל כתב שבאופן זה טוב שיטול ממנו רשות השמש צריך הסבה אפי' בפני אדונו, שהרי הוא מחויב להארות חרות ולאכול עכ"פ כזית מצה ואפיקומן וד' כוסות בהסבה, וכן הלומד ואומנות חייב להסב אף לפני מי שמלמדו אף שבשאר ימים חולק כבוד לרבו כמו שמש.

האם הסבה מעכבת - לכתחילה יסב כל הסעודה באכילתו ובשתיותו, ובדיעבד ד' שישב בשעת אכילת כזית מצה וד' כוסות, ושמש כיון שהוא טרוד יזינין ליה כדיעבד בכל אדם, אך הוא חייב בהסבה ב"ד כוסות וגם באפיקומן. ומי שלא הסב בזמן אכילת כזית מצה או ד' כוסות, לדעת השו"ע לא יצא וצריך להזדר לאכול או לשתות בהסבה, והרמ"א כתב ש"א שבזמן הזה שאין דרך להסב יצא בדיעבד בלא הסיבה, ועל כל כתב הרמ"א שאם לא שתה כוס ראשון או שני בהסבה יחזור וישתה בלא ברכה, כיון שמתוך לשתות אז עוד יין, אבל בכוס שלישי ורביעי שחזור לשתות אז עוד יין לא יחזור וישתה. והרמ"א כתב שלמנהגו שאין שותים בין הכוסות הראשונות, א"כ אם ישתה עוד כוס צריך לברך, דהוי כנמלק מלשתות, ומזחי כמוסיף על הכוסות, ולכן אם לא היסב לא יחזור וישתה, ורק אם לא היסב בכוס שני שברכתו מוטעה לא היין שישתה בתוך הסעודה (א"כ אין דעתו לשתות בתוך הסעודה), יחזור וישתה בהסבה בלי ברכה.

ונכון לשפני שמובר על כוס ראשון יהיה בדעתו לשותות בין הכוסות הראשונות, ואז אם לא יסב ויכל לחזור ולשתות בהסבה בלי ברכה, אמנם עצה זו לא מועילה בין כוס שלישי לרביעי, מפני ששם אסור לשתות משום שמרות לכמה פוסקים. ואם יש לו כוס גדולה ושואב בת כשיעור, וזכר הסבה בלא הסבה, אכל נזכר לפני שהתחיל הלל או שהמשיך באמירת ההגדה, יוכל לשתות את השאר בהסבה בלי ברכה.
אם התחיל לומר הלל או שאר ההגדה, אמוניםך לשתות צריך לברך דהוי כמחלה, ומטעם זה כתב הרד"ה שלא ישתה, דכיון שהוא מזכר נראה כמסויף על הפסוק. ובה"ל תכב סתם ספיראם אם מבקר מיא ונראה כמסויף אם עשתה את אותה כוס, וע"ז.
ואם אכל מצוה בלא הסבה גם לרמ"א יחזור ויאכל מצוה בהסבה בלי ברכה.
ואם כבר בירך בהוצאה, יחזור ויברך המוציא, אבל לא יברך על אכילת מצוה.
ולש"ע יחזור ויברך גם על אכילת מצוה.
ופשוט שאף שתכחילה מצוה לאכול שתי יתיים בחסיה, בדעינב יצא כביית אחד.
ואם אכל מצוה בלא בהסבה, לא יחזור ויאכל, כיוון שאסור לאכול ב"פ אפיקומן, וסופיקום על הידות.

שתיית ד' כוסות

זמן שתיית ד' כוסות –צריך לשתות ד' כוסות לפי סדר ההגדה, ואם שתה ד' כוסות זה אחר זה לא יצא יד"ח, וצריך לחזור ולשתות עוד ג' כוסות על הסדר, ולברך על כל כוס, וכן אם שתה ב' כוסות יחד לא יצא יד"ח הכוס השנייה, ואם שפר כמה כוסות לכוס אחד ושתאמה יחד לא יצא אלא יד"ח כוס אחת, וכפמנ"א מודד שבאופן זה אפי"ו אם הפסיק באמצע באמירת ההגדה לא יצא, ודעינב ד' כוסות, ובה"ל כתב שספסוף שציא יד"ח, ואפי"ו כמה בני אדם יכולים לשתות מכוס אחת גדולה, ובי"ע, ואם שתה בין כוס לכוס אלא אמר הגדה ביתמים, לדעת רבי' יצא יד"ח, ולפי"ו לא יצא יד"ח.
אמנם לפתחיה לאי"ב"ז צריך לומר הגדה ביתמים כתקנת הכתמים. והנשים צריכות להזהר לומר הגדה ביתמים, או לשמיעו מבטליהן.

שיעור הכוס רביעיית לאחר מזוגה, ועיין לעיל בסיומן רע"א שיעור רביעיית, וזכר רביעיית הוא שיעור אצל לומנאז באדם בנינו, ובאדם גדול השיעור גדול יותר, אמנם אדם קטן שמלוא לגמיו פחות מרוב רביעיית, צריך לשתות דווקא רוב רביעיית.
ועיין בסיומן רע"ב מהו שיעור מזוגה, ובזמננו שהייתם לחשיש אין חיוב למוזגם אין, לכתחילה, ואפי"ו השותה אין חיוב צריך רביעיית שלם, דלא חילקו חכמים בעשיריכם.

שיעור השתייה – זהו החזק צריך לשתות את כל הכוס, ודעינבדב סגי ברובו, ובמדיונות שהיין ביוקר אך לכתחילה סגי ברובו, אך כוס רביעיית ישתה את כולה, כדי שיוכל לברך ברכה אחרונה לכו"ע. והמועז מהמשרתים לשתות כשיעור ועוד ליתן את הדין.
וצריך לשתות את השיעור בלא להפסיק בניתיים יתיר מנכדי אכילת פרום, ואם שתה יותר משיעור זה לא יצא אפי"ו בדעינב וצריך לחזור ולשתות אפי"ו בבי' כוסות אחרונות, ומסביר שצריך לחזור שהה שיעור זה, ובשתי כוסות אחרות וישתה, ובאחרונות לא יחזור וישתה, ולחידו"ט שאין נוהגים לשתות בין הכוסות הראשונות וצריך לברך שמחזור השותה.
אי"כ גם בהז לא יחזור וישתה, דמחייב מניסיע על פסוק.
ולכתחילה נכון לשתות רוב הרביעיית בכת אחת, וכתב הרמ"א (סיף ט"ו) שכוס שפיה צר (כעין בקבוק) אין לקבל איתה' ולא יחזור מפני שאפי"ו לשתות מנחה רביעיית כאחד, ובכוס של ברבמנ"ז מקודש בלאו הכי אין לקוחים כוס כזו, מפני שצריך לתת בו עניין.

כוס שיש בה כמה רביעייות יכולים לשתות ממנה בני אדם כמספר הרביעייות שבו, בדעינבדב סגי אם ללכל אחד היה רוב רביעיית, ובמנ"ב מסתפק אדם דין זה הוא בדעינב כיון שהכוס פגומה אינה מלאה, או שכולם מגויעים מכח הרשות שאיצלו הכוס היות מלאה אינה פגומה.
וי"א שצריך לשתות

שמירת הלשון

גודל הפנים המגיע על ידי חטא הלשון– הנה בכל עבירה מגיע הקלקול בעולמות הקדושים לפי גודל נשמתו של החוטא, וכדמצוינו שכתב מושח כשעובר עבירה מזים על מזבח הפנימי, ובשאר כל אדם מזים על מזבח החיצון.
ואי"כ מה שביצונו במצורעו שצריך הזהא כנגד בית קדש הקדשים אפי"ו באדם פשוט, מנובא' בהה שיעון לא מגיע עד בית קודש הקדשים, וכמה צריך האדם להדעונו עמו.
וכן מצוינו שעובדה הראשנה של כה"ג בקודש הקדשים ביהוד"ח היא הקטיטה, שהיא נכפרת על חטא גודל, ומנובאו' גודל הקלקול בהה, שאינו מכפר אלא בקודש הקדשים ע"י האישה המוקדש ביותר, וכן יש ללמוד שכמו שהכה"ג נכפר בתחילה על חטא הלשון, ואח"כ על חטא סווגאט קנדש וקדשוין אף שהוא עוון כרת, כך גם התחיל השוכבה של האדם צריכה להיות תחילה מוחטא הלשון.
(פ"ה).

הפסד הזמן הגדול למי שאינו שומר דיבורו– הנה אם הוי מבקשים מואדם לתת תלביור מימי חייו, ודאי אף אחד לא היה מוסכים, אמנם באמת מי שאינו זהיר בדיבורו הוא מנלה כל יום נודעתו ורצונו זמן רב, ואם נפרך כל הדיבורים יצא שעו עכ"ם ליתר ביום, ובשנה יגיע ליתר משגלש מנאות והומישים שעושת שאולם בהה לא עולם הבא וגם לא עולם הזה. ומואידך זהויר לשמור דיבורו ודאי לא ילך לשום חבורת אנשים כדי לא להכשל בדיבורים אסורים, ויתווספו על עורות שנתא בשבעו לתורמו אשבה. והארץ אדם לשמור על זמנו יותר מנאר הדברים, כי אין אכידה באידיה הזמן, מפני שהיא"א להשיב את זמנן שאבד. ועוד יש רווח לשומר לשונו, כי אם שככש את יצורו וישב ולא עבר עבירה, נוהתים לו שכר כעושה מצוה, ויתווספו לו בשנה כמה אלפי מצוות. (פרק ו').

הזהיר בלשונו מסייע לבנין הבית– בית שני שהיה בו תורה ומצוות נחרב בעוון לשון הרע ושנאת חינם, וכ"ש שיעון ד' כונע שלא יבנה הבית מחדש, ואי"כ עליו להתחזק לתקן חטא זה, עדד מתי יהיה כבולה.
ובעונותיהם הרבים עוון זה אינו חמור בעיני האדם כשאר עוונות, ואם ח"ו חטא בזה אינו מנעטער ומחפש תיקון כשאר עוונות, וכ"א כמה צריך בן תורה גע"ם לחתוק להיות זהיר בענינים אלו, וע"ז נזכר בליאת השליכו לאינווד ואל קנה הרע.
ויתבונן שיש שאם היה צריך כסף לבנין בית המוקדש כמה היה מוכן לתת, כ"ש שאפי"ו לזה שום ממונן אלא רק להתרחק מלשון הרע ושנאת חינם ולאחוז במידת השלום, וכמה יתרומם שמו של האיש שהוא היה הסיבה לבנין הבית. (פרק ז').

חפסד הנפש כמה יכול האדם לזכות ע"י מצוה ולהפסיד בעבירה– אמרו חז"ל בואו ונחשב חשבוננו של עולם הפסד מצוה כנגד שצרכה ושכר עבירה כנגד הפסדה. והיינו שייציר האדם גודל התענוג בעוה"ב לעונות של השפעת התענוג בעוה"ז, וייציר האדם שכניה מואנינים עמודות כנגדו וע"י גודל השכר אין נראה כמעט הרף של ההפסד שיפסיד בעוה"ז ע"י המצוה, וכן להיפך הרווח בעוה"ז ע"י העבירה לא יהיה נראה כמעט לעונת העונש בעוה"ב.
עוד אמרו חז"ל שביקד נוטל חלק בחיור בין עוון, ורשע נוטל חלק בחיור בבינותם, והוא הדבר הוא כי להשת' ההמתנייע על צדיק והצדיק בכל זאת מנעטער בעבודתו, אז לעית' הירוע יאבד חלקו בגלל שאיקר את עבודת ד' בעיני הבריות, והצדיק יטול את כל הזכויות, ואם נתהוו לצדיק קלקולים בעבודתו מחמת הרשע, אז הרשע נוטל את היסורים על עצמו כיוון שהוא גורם לזה, והאש שיוצאת ע"י העוונות לא תשלוט אלא ברשעים שאינם מחשבים את סופם. (פרק ח').

חומרי חטאי הלשון ועונשם, ודרכי הנהגה ד' בשכר עונשם ודרכי כנגד מידה, לסדר פרושיות התורה
אמרו חז"ל **כל המספר הלשון הרע כאילו כפר בעיקר**, ותיבאר הוא כי המספר לשון הרע אמור שאם רק יפתה את פיו יוכל לזכות את לבו, ואינו חושב שיש כל עוון שעניו גוססתוטו בכל הארץ.
ועוד ישאף לאדם שום הגהה בספירו לשון הרע כי את שדבר ד' בעיניו כתפקד.
ועוד שהוא נוטתכל לכל הארצים לראות שהאיש שובע הרעה או יאנו שם, ועושה עין של מעלה כאילו אינה רואה ח"ו.

הלימוד ממעשה הנחש– הנה הלשון הרע הראשון היה ע"י כפירה שאמרו הנחש לאשה" כי יודע אלוקים כי ביום אכלם עגמונו ונפקחין ויניכס" ועו"י גורם מיתה לכל באי עולם וכל הבריות שונאים אותו ויוצאים להורגו, וכן הוא כבעל לשון כוננו ממעשה הפרסם הנש אצל כולם שישאורו ועשירו עצמם ממונו, ולעת"ל יהיה כאילו ומי יוכל לשער גודל צערו ובזיונו. וכשם שתחשב הנפש כעין מזון, כך מצינו שיש מי שאינו נענש בצרתו נענש בענייתו, והיו סבעו האדם לחשב סגולות וברכות לפרנסה, ותועלת גדולה יותר יש להשמור מחטא זה שעו"י ודאי יתברכו נכסיו. (פרק ט').

את רוב הכוס אפי" במחזקת כמה רביעייות (דון זה הוא דווקא בד' כוסות), ולכן אם אין בדעתו לשתות הרבה לא יקה כוס גדולה אלא כוס שמתזיקה רביעיית, אף דקיימו' לן כדעה הראשונה.

מי שאינו שותה לא לפני משותיו וגורם לו לכאב ראש, או ששונאו, צריך לדחוק את עצמו ולשתות מ"ו.
כיוון שמצוה ד' כוסות מוטלת על כל אדם ואינו יוצא שמעיית מנחה, ויכול למוזג את היין היכב באופן שיהיה ראוי לקידוש (מכמבאר בסיומן ע"ג2), וגם יכול לקחת יין צימוקים או חמור מודניה.
אמנם אם היין גורם שיפול ומשכב אינו חייב לשתות, ואין אז דרך חרובה.

איזה יין יקה לד' כוסות– מצווה לחזר אחר יין אדום, שיש בהה חשיבות וגם זכר לדם, אא"כ הלבן משובל ממונו, ובמקומות שצנוצו שיחבוש נגעוליים שקרים על היהודים נמנעים מקלקת יין אדום.
ולכתחילה יקה יין שאינו מבושל, אא"כ המבושל טוב ממונו, וכן לכתחילה לא יקה קונדיטון (יין שמעוררב בו דבש ופלפלין), אא"כ הקונדיטון טוב ממונו, וע"י בסיומן ער"ב.

עני המתפרש מפ הצדקה חייבים הגבאים לשתו לו עין לד' כוסות מ"ו.
הצדקה, ואם לא נתנו לו וימכור מלבושו או ילוה או ילחץ לו עצמו בשביל יין או חמרי מודניה לד' כוסות.
והו כיתוי קודם לז' כוסות משום שלום בית.
ואם אין לו אלא ד' כוסות ח"ו המזוגה, וישתה כולם בלילה הראשון, ועיין בסיומן פתפ"ג מה יעשה מי שיש לו פחות מדל' כוסות.

הנשים חייבות בד' כוסות ובכל המצוות הנוהגות באותו לילה, כגון מצוה ומרור ואמירת ההגדה, מפני שגם הן היו באותו הנס.

תינוק שהגיע לחניון מצווה לתת כוס לפניו, אבל אינו לעימוכא, ושיעור השתייה לקטן הוא מלוא לגמיו דידיה אף שזה פחות מרוב רביעיית.

אגלות מה שנתנה ושמיעת התשובה– מצווה לחלק לתינוקות קליות וזמניות כדי שיראו שינוי ויתעוררו לשאול את השאלות המנובאות בנוסח מה שנתנה, ובש"ס איתא כדי שלא ישנו וישאלו.
וצריך לעוררם שלא ישנו עד אחר עבדים היינו, כדי שידעו ענין יציאת מצרים, מפני שעיקר המצווה היא שישמיעו תשובה על שאלתם.

סימו תע"ג

קידוש היום וכוס ראשון

הכוס הראשונה של ד' כוסות היא הכוס של הקידוש, ואמור עליה את נוסח הקידוש, ומברך שהחיינו על הנשע ימי הרגל, ואם פסח לא נמוציא שבת צריך לומר עליה גם סדר הבדלה.

סדר הקידוש – מוזגים לו כוס ראשון, (ובהנה"ל אי מוזוג בעצמו, אלא את מוזוג לו דרך חרות, אלא אפשר לו), ומקדש עליו, ומברך שהחיינו.
ואם את בשבת אמור ויכולו, ומותיל לומר ההגדה מתוך ספר, ואין לאף אדם חו יחידיו, ואין חוששים שמא יטמ', ואם חל במוציא שבת אמור וקיהו"ז (יוין קידוש נר הבדלה זז וזון), ואין מברכים על הבשמים בכל מוצאי שבת ליו"ט, ואמורו הבדלה זו מיושב כמו הקידוש.

אם שכח להבדיל בקידוש ונזכר לפני שהתחיל ההגדה, לדעת השו"ע שאם שותה עוד יין אינו מברך הגפן, ועשה הבדלה על כוס אחרת ולא בירך הגפן, ולדעת הרמ"א שאם שותה עוד כוס צריך לברך, ואפ"כ שלא יבדיל עד אחרי גדול ישראל, אא"כ כיוון בשעת הברכה לשתות אף עוד, והר"ד סובר שגם אם נזכר לפני נבדיל הכפרס, יאכל הכפרס בלי הבדלה, והב"ל כתב שאפשר שזכר לבדיל מיד, כדי שלא לאכול לפני הבדלה, וע"ז.
ואם התחיל באמירת ההגדה, אין להפסיק להבדיל מפני שיצטרך לטעום ואין להפסיק בשתייה, ולכן יסיים את ההגדה עד גלא ישראל, ואח"כ יברך הגפן על הכוס השנייה וגם ברכת חור וההבדלה ושתה.
ואם נזכר באמצע הסעודה שלא הבדיל, חייב להפסיק סעודתו מיד ולהבדיל, והיה נכרך מיד לאחרי שתחת כוס שני מיוזג דינו כוס לבדיל עליה, ולא יברך הגפן כיוון שברכת כוס שני פורטת מה שישתה בסעודה, ואם לא היה דעתו לשתות בתוך הסעודה צריך לברך הגפן, ואם נזכר באמצע ברכת המזון שלא הבדיל, מברך ברכת המזון והבדלה על אותה כוס.
ואם נזכר אחרי ששתה כוס שלישית, יבדיל על הכוס הרביעיית אחרי חסל ההגדה.
ואם נזכר אחרי ששתה כוס רביעיית, יבדיל על כוס המישית, ויברך על חלה הגפן.

אם שכח לומר ההגדה בלילה, אין לזה השלמה, ואם שכח לקדש בלילה, נתבאר דינו בסיומן רע"א.

כוננה ומצוה ד' כוסות, ויש נוהגים לומר הרגי' מוכן לקדש ולקיים מצוה ד' כוסות, אך י' יחזרו לומר לפני נוהגייהם, כי אח"כ כבר בירכו בורא בני הגפן, ולפני ההגדה יכוון או יאמר לצאת ידי מצוות סיפור יציאת מצרים.

ברכת שהחיינו – צריך לברך שהחיינו לפני שתיית הכוס, ואם לא בירך לפני שתייה, יברך מתי שנזכר בכל היום הראשון, ואפי"ו בשוק יברך כיוון שהברכה היא על הרגל, ואם נזכר בלי ב' י' אחר שקדש חיום פטוור עצמו שהחיינו שיברך על הכוס אחרי הקידוש, ואם שכח לבדיל בקידוש בלי ב' אפי"ו אם בירך בלילה הראשון חייב לברך בכל ימי החג מתי שנזכר עד סוף יו"ט אחרון של גלויות, וכן בשאר יו"ט חייב לברך עד סוף יו"ט, וי"א שאף שתקינו לברך שהחיינו ביו"ט שני כדי שלא יחזלו בו מ"י"א מפני חלה הגפן.

אין ליטול ידיים קודם קידוש, אף אלו הנוהגים בכל שבת ליטול ידיים לפני הקידוש, דשאני הכא שיש הפסק גדול בין הקידוש לאכילה, וגם אינו נכון ליטול ידיו לפני הקידוש לצורך אכילת הכרסם, ואם אין ידיו נקיות, יטול נטילה שאינה מגוררה, ואפי"ו אם טטל נטילה מגוררה על יברך עליה, דכיון שאינו מועיל לו לאכילה, הוי ברכה לבטלה.

ישתה כוס ראשון בהסבה, ולא יברך אחריה ברכה אחרונה.

מוותר **לשתות כמה כוסות** אחרי הכוס הראשונה או השנייה, ולדעת הרמ"א שומכרכים ברכה הראשונה על כוס, מותר לשתות רק אם כיוון להדיא לשתות עוד, או שתייין אף היה מונח לפניו ולא חשב להדיא שלא לשתות, שאם אי"צ לברך הגפן, ואולי כיוון שאין רגילות לשתות בין הכוסות, כל זמן שאכל חשב בפירוש לשתות על החסיה דעת.
ועל"ז ראוי להחזר מלא לשתות בין ארצות ושניני אדם לא לצורך גדול, כיון שאין ישתה וימנע מעלשעת הסדר וקישות ההגדה, והמשקש שאינם משכרים יכול לשתות.
ואחרי שמוזג כוס כוסי והתחיל באמירת ההגדה, דעת הרימ"בין שאינו רשאי להפסיק באמצע, ומשמע מדבריו שאחר שמוזג כוס שני והוכן עצמו לאמירת ההגדה ג"כ אסור, ובעל המאור מתיי' בכל גזווא, והשו"ע פתם כדעת הרמ"בין.

"ושמוני בדרך הזה"– אמור חז"ל שביקש יעקב שמירה מלשון הרע, וכן מצוינו שהפסוק "כי תצא מנחה על אויבך ונשמורתו" רומז ללשון הרע. והענין הוא שבשעה שחורג הלוקח מבקום סכנה אותו צריך שמירה יתירה, וכיון שבין שני השוכרות השכינה סתמלקת, הוא צריך שמירה מיוחדת מלשון הרע.

יוסף אחיו – ויבא יוסף את דיבתם רעת **לא אביהם**" והיינו שאמור אתא רק לאביהם, כדי שיוכיחם, ומנ"מ נתבע על שלא הוכיחם בעצמו מתחילה, וענשו כל כל דבר שאמרו מידה כנגד מידה כדאיתא בתז"ל, ועיקב לא קיבל את הלשון הרע שאמור יוסף, ואמור הכותב "ויצינאחוי איש והנה תועה בשדה" לומר שלא נתגלגלה צרה ע"י שליחות מצוה, שלא שלחו איש אלא לשכם, וכיוון שהחולט ע"י אישו שהוא בל שפן הרה ומטיל שנאה עליו אצל אביהם, ומי יודע אם לא יסכים אביהם לתתו גביר עליהם או לפלסם לגמור, לכך שהיה נראה מהחלוקת ומהפירוש לע"ז סוכב על ידו ביניהם, לכן שנאו אותו, וחפישו עצה ליפטר ממונו, ורצו לסכב בגרמא שימות, וחשבו שלא יתיחייבו לבדיעיניט על הרגמא, כיוון שהמספר רעוץ ראוהו השלימו' כלכבים, ורובאן רצה שישליכוהו לבור כדי להצילו, ולא ידע שיש כבוד נחשיים ועקרים (שאם ידע הוי רציחה ממש).
ונהיה שישבו אצל אחיהם היה בזה עוולה, כי אפי" מי שתיים מיתה חלץ את דתין, ובאותו לילה היו חייבים להשקות בדין ולא לאתקטפ בעניני אכילה.
ואח"כ מנכרוהו לאורת' שימעלים, ומזהו נסתבב שהגיע לבית פוטיפר ועמד שם בנסיון ועלה לגדולה, כי כשאדם רוצה להרע לחביו הקב"ה מיטיב לו ע"י אותו הדבר, והע"ה ומתחורו מוצד אחד ניצל ממוות ומואידך נמוכר לעבד.
ונתגלגל שירד למצרים כדי לפרסם אמנות השגחתו ושימולו, כדי לתקנהו, כדי שהמנוקם יהיה ראוי למגורים לבני ישראל.
ומכאן ואילך מספר הכתוב העונשים והביזנות שבסלו מידה כנגד מידה על מה שעשו ליוסף, בתחילה נענש ואמרו לו הכר נז' וכו', ואפי"ו לשער גודל הבזיון והכלימה שהיו לו מזה, אף שגנזר עליו להיות עבד מפני שאמרו על אחיו שקוראים לאיתים שכבודי, וע"ז ריחם על עוון הרגלי' והחליט לפרסם פקיד על כוסי פוטיפר, אולם כשראה עצמו מושל ומתקן מסולסל בשערו, מיד גירה בו הקב"ה את אשת אדוניו ושמו אותו בבית האסורים, והיה בבית האסורים י' שנים על החוציא דיבה על ע"י אחיו, י"ב חודש כמשפט רשעים ביהונם על כל חודש שדיבר עליו לשון הרע, (וחזינו חומר טעא הלשון), וע"ז ב' שנים על שאמרו לשר המפקדים "כי אם ודכרתני וכו' והאחרונה", והיו מדברים בו מצרים על החשד, אמנם כשהגיע זמנו לצאת יצא מיד ולא נשתתה אפי"ו רגע, ועלה למועלה למועלה, ונתפרסם בכל ארץ מצרים לשם ולהפארת ולאיש אלוקים קדוש. (י' א').

ירידת אחי יוסף למצרים – כשהגיעו אמר להם יוסף "מרגלים אתם", וזה היה כדי לכפר עוונם, ושם כספם בשקם כדי שיתכפר להם על הכסף שלקחו בשבילו, ובאמת היה להם מזה צער גדול, וזדמונן משמנים שלוי יפתה שבו תמישלה, והיה של שהוא אמור ראשון "מהי בעל החלוקות הלוהא בא ועתה לכו ונחרתו".
ומה שאמור ראונו "את שני בני תמיית" נתקיים בבניו דתן ואבירם, וענשו שירדו חיים שאולה לבור, לפי שאמרו "השליכו אותו אל הבור", ומואידך לפי שהיתה מונותה עצמלו אותו מידם להשיבו אל אביו, זכב שאון קן פלג חוזר בתשובה, ויהודה אמר "וחסאתי לאבי ה"הינים" ושעבד עצמו בעוה"ז ובעוה"ב, לפי שהוא ז' הסיכב למוכרו לעבד, ולכן ענשו שרעב עצמו בערבות נוואה להשיב את אחיו לאביו, ופעל בכל חמור להשיב את בנימינין לאביו, וגם לאיתים שסתובבה דאגה רבה על שנתרצו כולם להיות עבדים, ועוד נסתובב שהיה יהודה מנוודה אחר נותרו, עד שהתירו לו משה נידויו ובקש שיעלורו למתיבתא דרקינא וכו', ונראה שזה מופני שגורמו שתתשלק שכניה מיעקב איביו בכך שהחריבו בו מי שיגלה ליעקב איביו על המכירה ושיתפרו שכניה עמחם.
ומואידך צריכים בענפות יהודה ניעצ ליטול יין מהמיתה, וריחם ד' עני מלכי יהודה שלא כילה זרעם עד חורבן הבית, מנשא"כ מלכי ישראל שכשכלה זמנם כלה זרעם.
ובגלל שלא הסכים למחול ליוסף על הלשון הרע שדיבר עליהם, נכשל אחד הינודות מזרעו בקבלת לשון הרע, והוא דוד שקיבל לשון הרע על מפיכותה ואמרו את וציבאי תחלקנו את השדה, ויאכל בזה קול ואמורה שרחבעם וירבעם יחלקו את המלוכה.
ובגלל שישבו לאכול לחם כשהוא מנוח כבור, נזדמנו להם לאכול לחם בצער ופחד גדול בימי יוסף, וכל ענין הגביע שנסתבב ע"ז, עד שאמרו יהודה עצמו "אלוקים מצא את עוון בעדיך", ובוה נסתלק מעוליו עיקר דתין של המכירה, ומזה יש ללמוד כמה צריך האדם להשתור דיבורו ומעשיו, וזגולותו ושי אף יוסף שלא סיפר לבית מידה היתה הסיבה לירידתו למצרים. (פרק י"ב').

משה רבינו – משה רבינו אמר על ישראל "והם לא יאמינו לי", והקפיד הקב"ה על שאמרו דבר זה במוחלט ולא בספק, ויתכן שבזה היה שקר ועדתו יפקדוק בנבואתו.
ואמרו לו הקב"ה "מה זה בידך", והיינו שמוזה שבידך אתה ראוי לקלות, ואי"צ להביא סיבה רחוקה הפרער, או שאפי"ו מנשה שנראה שאינו יכול לחיות יכול להיות נסכב פחד ונחפר המטה לנחש לרמזו שע"י לשון הרע נמעה להיטע סמטרגה שרוצה להפוך אותו.

סיכום הלכות מה'ביאורים ומוספים' דרשו

הנמצאים על הדף, לפי ההספק החודשי. ממוספר לפי המספור שנמצא על הדף. מיועד לחזרה ולא להלכה.

68) חיטה שלא שהתה במים כלל, אינה פולטת טעמה לתוך המים, לכו"ע. [ס"ק נו]

71) בבהמה לא מסתפקים שמא הייתה החיטה במעיה ונתעכלה. [ס"ק נט]

74) כשסינן את המים שהפרוסה נפלה לתוכם קודם פסח, הם מותרים בפסח אא"כ יש בפרוסה יותר מא' מס' ושהתה במים יותר מעל"ע, שאז לא מועיל סינון אפי' קודם פסח. (וששהתה פחות מכך, מועיל סינון אפי' ביותר מא' מס'. ולכן כשסיננן הוא בטל קודם פסח.) [שעה"צ ס"ק קיא]

78) יש דעות שגם קודם פסח אסור להגעיל כלי חמץ בן יומו כמו שאסור להגעיל כלי איסור ב"י.

79) דבר שבלע טעם פגום של משהו חמץ בפסח, אסור אפי' בדיעבד. [ס"ק סה]

80) מי שהגעיל קודם פסח, מותר לו להשהות את מי ההגעלה בביתו בפסח, אך יזהר להצניעם בחדר שאינו רגיל לילך שם. [ס"ק סז]

84) אין להשתמש ל'מצת מצוה', במים שמותרים משום ס"ס, כמו במים שנמצא בתוכם גרעיני תבואה בפסח.

86) אין איסור לשאוב מים בפסח ממקומות שמשליכים בהם חמץ, כגון ים כנרת ונהרות שמעמידים בהם ריחיים לטחינת חיטים, וידוע שחלק מהקמח בתוך המים.

87) מעיקר הדין אין חוששים לסנן את המים בבגד נקי בכל שאיבה. [ס"ק סז]

93) חתיכה שבלועה באיסור שנגעה בחתיכת היתר בצלייה או במליחה, אין דנים איסור כחוש כשמן.

94) כשבאותה שעה שנגע האיסור בחתיכה נגעה החתיכה בחתיכות אחרות, נאסרות אף הן. [שעה"צ ס"ק קלג]

98) כשאין ס' בכל התרנגולות שנמלחו יחד כנגד החיטה, תלוי בטעמים אם יאסרו כולם. [ס"ק עד]

100) נח' האם תערובת בדברים אחרים שהוא 'יבש ביבש', מתבטל או לא. ולהלכה הסכימו האחרונים שאינו בטל. [ס"ק עה]

יבשים ופיצוחים, אלא עם הכשר לפסח. [ס"ק לא]

38) נח' האם צריך לסגור את הטבק בחדר, דווקא כשמיועד לעישון או גם המיועד להרחה. י"א שטבק המיועד להרחה, אינו ראוי לאכילת כלב ומותר בהנאה. אך המיועד לעישון, מחמירים שהעישון הוא כאכילה, ואסור אפי' כשנפסל מאכילת כלב. וי"א שגם המיועד להרחה אסור בהנאה. בזמנינו מערבים בסיגריות מיני חמץ שונים. [ס"ק לג]

39) גם בזמנינו קיים החשש בציפורן, מחמת שרייתן בספירט קודם היבוש. ויש שאין משתמשים בו להבדלה. [ס"ק לד]

42) בפסח טוב לחוש למחמירים שכלי שני מפליט ומבליע. [שעה"צ ס"ק סח]

44) נח' האם מותר למכור לנכרי בפסח כלים הבלועים בחמץ. [ס"ק מא]

45) י"א שכשאין חמץ ניכר, אין הבדל אם גוף החמץ מעורב או טעמו. ולכו"ע מותר למכור את התערובת לנכרי, חוץ מדמי החמץ שבה. [שעה"צ ס"ק עג]

47) נח' האם מקילים כשהחיטה אינה בקועה גם שלא במקום הפסד, או שצריך הפסד רק לא מרובה. משהו חמץ שנטל"פ במאכל אפי' שלא במקום הפסד, מותר למוכרו לנכרי. [ס"ק מב]

50) נח' האם איסור אכילת חמץ נוקשה הוא מדאורייתא או מדרבנן. [שעה"צ ס"ק עח]

52) שיעור כדי נטילה הוא, כעובי רוחב אצבע אגודל בינוני. [ס"ק מו]

58) אם מצאו חיטה מרוככת לאחר שרוקנו את החבית, אין להקל מדין ספק ספיקא. [ס"ק סט]

61) כשנמצאה החיטה בלישה קודם פסח, שאר המקומות מלבד המקום שבו נמצאה החיטה מותרים, ויסיר מהמקום שבו נמצאה מכל סביבותיו כדי נטילה. ונח' האם טעם בעלמא חוזר וניעור או בטל בשישים. [ס"ק נ]

62) י"א שחיטה שנמצאת בעיסה קודם פסח, צריך ליטול כדי נטילה דווקא כשאין ב'כדי נטילה' שסביב החיטה ס' כנגד החיטה. [ס"ק נא]

ס' תס"ז

24) נוהגים החרדים שכל המצות של ימי החג יהיו משומרים משעת קצירה.

25) נח' האם שיעור הלחות של החיטים, הוא כשיש בהן עדיין מראה ירוק, או רק כשהן לבנות ועדיין לא יבשות לגמרי. באר"י שאין מצוי גשמים בקיץ, קוצרים דווקא אחר גמר בישולן. הזמן הראוי לקצירת החיטים הוא אחר חצות היום, דעד אז עדיין קיימת לחלוחית טל. [ס"ק יז]

26) חיטים שנתייבשו לגמרי, שנתכופפו לארץ ונישרו בתוך המים מחמת גשם עז שירד כמה ימים, הן מחמיצות. וכשלא התייבשו לגמרי אינם מחמיצות, אף שירד עליהם הרבה גשם. [ס"ק יח]

27) נח' האם מותר לעשות 'מצות מצוה' מחיטים שהיו מעורבות בהן חיטים מבוקעות ובירר מהן את המבוקעות, או לא. וכן מצות שלא נעשו לשמה שנתערבו במצות שנעשו לשמה, או חיטים שלא נשמרו משעת קצירה שנתערבו בחיטים שנשמרו.

28) יש זנים של חיטים שמתבקעות מחמת עוביים, ומותרות בשימוש בפסח. (וצריך בקיאות גדולה לדעת אם אכן הביקוע אינו מחמת לחות.) [ס"ק יט]

32) י"א שגם דבש שבא בחדרים הקטנים, אסור שמא יחליפו. [שעה"צ ס"ק לז]

33) במקומות מסויימים היה קיים חשש בעניין אכילת צימוקים, ונהגו להישמר מחשש חמץ ולא השתמשו בצימוקים הבאים ממקומות אלו. [ס"ק כו]

34) מותר לשתות את המשקה שנעשה מפירות יבשים, ואפי' כשנעשה בפסח עצמו, כיון שאיסור משהו הוא מדרבנן לא החמירו בספק. [ס"ק כז]

35) יש שנהגו לא להשתמש בסוכר רגיל בפסח גם עם הכשר, אלא דווקא בקוביות סוכר (עם הכשר).

36) תערובת קמח בסוכר דינה כתערובת לח בלח. [ס"ק כט]

37) אין לאכול בפסח אוכלים ומשקים מעובדים, וכן בשר ודגים, ופירות

102) להלכה גם הנמלח לשם ביטול בקדירה וגם לשם צלי, דינו שמליח כרותח.

103) השיעור המועט שנהיה כבוש ע"י ציר, הוא כדי שיתן על האור וירתיח.

105) אף לסוברים שצונן מותר, אך כשהכניסו את הבשר למים הוא אסור.

[ס"ק עח]

סי' תס"ח

1) באיסרו חג שבועות אסור בתענית, משום שלפעמים היו מקריבים בו קרבנות. אף הפטור מקרבן פסח, כגון שדר בחו"ל אסור במלאכה מחצות.

2) אבל שפגע בו הרגל בתוך ל' לקבורה, בער"פ מחצות מותר ברחיצה ולבישת בגדים מכובסים. ולגלח מותר גם קודם חצות. [ס"ק א]

4) איסור מלאכה בער"פ אחר חצות, נלמד מסמיכות הפסוקים 'אלה מועדי ה' ו'בחודש הראשון וכו'. [ביה"ל ד"ה מחצות]

6) נח' האם מותר בער"פ אחר חצות לספר את עצמו. [ס"ק ה]

7) נח' בגדר פועל שאין לו מה לאכול, שמותר במלאכה, האם הכוונה שאין לו אפי' לחם ומים, או שאין לו צרכי יו"ט, וראוי להחמיר. ואף באופן המותר, צריך לעשות בצינעא א"כ אינו יכול, שאז יכול גם בפרהסיא כשאין לו מה לאכול כלל. משא"כ כשעושה לצורך יו"ט לדעה שמותר, דדווקא בצינעא התירו. [ס"ק ו]

8) מותר להפעיל מכונת כביסה קודם חצות, גם אם תמשיך אחר חצות. ומותר להגץ אחר חצות לצורך המועד.

9) כשאינו מוצא פועל בחינם או אחד שאין לו לאכול, או נכרי בשכר, מותר לשלם לפועל יהודי לעשות מלאכת דבר האבד, ויש לעיין בזה.

10) בער"פ אחר חצות מותר למכור או לקנות בחנות לצורך המועד, כמו בחוה"מ.

11) איסור נטילת שכר על מלאכות המותרות כתספורת וכיבוס באופנים שהתירו, הוא רק בחוה"מ ולא בער"פ. ומותר להספיד ת"ח בפניו, רק בער"פ אחר חצות ולא בחוה"מ. [ס"ק ז]

13) מותר לכתוב סת"ם אף בחוה"מ, לעצמו - אף לצורך אחר המועד, ולאחרים - דווקא לצורך המועד. [ס"ק ט]

16) י"א שמנהג ירושלים שלא לעשות מלאכה בער"פ כל היום, וי"א שלא שמענו כן. ואפי' ל"א שנהגו כן, זה נוהג

רק בתחום העיר שהייתה בזמן המקדש. [ס"ק יב]

18) בזמנינו שהנסיעה ממקום למקום אינה טירחה גדולה, רק תלוי אם דעתו לחזור, וגם כשבא עם משפחתו אינו הוכחה שבא להשתקע. וי"א שכשבא לבדו תלוי אם בדעתו לשהות י"ב חודש או פחות. [ס"ק יד]

20) ישוב של ישראל לחייב לשמור על המנהג, נקרא גם מקום שגרים בו רק כמה יהודים. אף הבא מאר"י לחו"ל במקום שאין שותר"מ, אסור במלאכה ביו"ט שני ואפי' בצינעא. [ס"ק טז]

21) אשה שנישאת לבעל שמנהגו שונה ממנהגה, צריכה לנהוג כמנהגיו לקולא ולחומרא, ואי"צ התרת נדרים. ולא חלים עליה מנהגי מקומו עד שתלך לעירו. וכשגרים באותה עיר אך הם משתי קהילות, בנישואיה מגלה דעתה שרצונה להיות כקהילתו וחייבת במנהגו. וי"א מטעם שאשתו כגופו ומשועבדת לשמשו, צריכה לנהוג כמותו. י"א שהאיש רשאי להניח לאשתו להחמיר כמנהג בית אביה. [ס"ק יט]

22) אין מנדין את העובר על מנהג המקום שבא לשם ועשה מלאכה ביו"ט שני. [ס"ק כ]

23) כשנמצא במקומו אין לבטל שום מנהג או ללעוג עליו, ואין לנהוג מנהג כשיש בו צד איסור.

24) לא יתקוטט עם בנ"א גם כשמלעיגים עליו בעבודת ה', אלא רק על אפיקורסים המתקוממים על התורה ופתח בשלום ולא שמעו לו, מצוה לשונאם ולהתקוטט עמהם. [ס"ק כג]

25) במקומות שאין מנהג קבוע, יכול כ"א לנהוג איך שרוצה ואין בכך לא תתגודדו'. ישוב חדש שרוב האנשים שהתיישבו תחילה באו ממקום שנהגו להחמיר, חייבים להמשיך במנהג זה. אך כשבתחילת היישוב רק מקצתם באו ממקום שמחמירים, גם כשאח"כ הגיעו עוד מאותו מקום, אינם צריכים להחמיר. וכשבאו מחצה ומחצה, ואין דעתם לחזור למקומם, רשאים לקבוע מנהגם להקל. [ביה"ל ד"ה וחומרי]

28) במקום שנהגו איסור מלאכה בער"פ, אסור להושיב תרנגולת על ביצים גם קודם חצות. [ס"ק לו]

29) אסור להוציא זבל שבחצר בחוה"מ, אלא יסלקנו לצדדים, עד שיתרבה ויהיה כרפת.

30) מותר להשליך את הזבל מחוץ לרפת, אפי' שהיא גדולה והזבל מועט. [ביה"ל ד"ה הזבל]

31) כששבועות חל ביום א', יש סכנה להקיז דם אפי' בער"ש שלפניו. וכשפסח חל ביום א' יכול להקיז בער"ש הגדול.

33) כדאי להימנע מלקבוע זמן לניתוח אפי' דחוף, או התרמת דם דחופה לפיקו"נ בעיו"ט. ובבדיקת דם רגילה אין חשש. [ס"ק לח]

סי' תס"ט

2) בהמה שנאמר עליה 'בשר זה לפסח' מותרת בהנאה. [שעה"צ ס"ק א]

3) אסור לומר 'בשר זה לפסח' בכל ימות השנה.

4) מותר לומר 'בשר זה לפסח', כשניכר בסגנון לשונו שכוונתו לצורך יו"ט ולא לקרבן פסח. ובלשון יידיש יש הבדל בין שם החג לקרבן פסח. [ס"ק ב]

6) אסור לאכול בשר עגל ועוף צלי, במקום שנהגו שלא לאכול צלי בליל פסח. בארצות אלו נוהגים שלא לאכול צלי קדר בשני הלילות, אפי' כשבישלוהו תחילה. [ס"ק ה]

סי' ת"ע

2) נח' האם יוצא דופן (הנולד בניתוח) צריך להתענות או לא. גר צדק שהוא בכור לאביו הנכרי, פטור (וישתתף בסעודת מצוה), ומספק יאכל רק מיני תרגימא.

4) הבא אחרי נפל שיצא ראשו כשהוא חי, נחשב כבכור לנחלה (וי"א אפי' יצא כולו חי), וצריך להתענות. אך כשלאב יש כבר ולד בן קיימא מאשה אחרת, הבן מאשה זו שבא אחר נפל, אינו בכור אפי' לנחלה.

5) כשקשה לו התענית, ישתדל להשתתף בסיום מסכת.

6) אין לקרוא 'ויחל', אפי' כשיש עשרה מתענים. [ס"ק ב]

7) אשה בכורה שנהגה להחמיר ולהתענות, יכולה להקל לאכול מאכל מסוים מסכת, אע"פ שלא שמעה את הסיום. [ס"ק ד]

8) בכור שסיים מסכת בתענית בכורות שהוקדמה ליום חמישי ואכל מסעודת המצוה, אי"צ להתענות ביום שישי.

9) בכור שאינו יכול להתענות ביום חמישי, ישלים למחרת. ולכתחילה יקבל עליו תענית ביום ה' במנחה, ובדיעבד אינו מעכב. וכשאין

באפשרותו להשתתף בסיום מסכת, יכול להקל בשנה שהתענית מוקדמת ולעשות סיום ביום רביעי בלילה.

(10) כשאינו בודק בעצמו, לפחות יסייע משום מצוה בו יותר מבשלוחו. [ס"ק ו']

(11) מותר לאכול קודם מנחה, פירות ופת כביצה, וכן תבשיל מה' המינים כשאינו קובע עליו. ופירות מותר אפי' הרבה. אך לפני בדיקת חמץ מותר בהרבה פירות רק בחצי שעה שקודם הבדיקה, ולא משהגיע הזמן. וקודם מנחה אסור לשנות משקה משכר יותר מכביצה. [שעה"צ ס"ק יא]

(12) כשאמו של הבכור התחילה להתענות עבור בנה, נחשב כנדר רק כשהיה בדעתה לנהוג כן עד שישגדל. [ס"ק ט]

(13) תענית האב שיש לו בכור מאב ובכור מאם, עולה בעד שניהם. אב לבכור שוטה צריך להתענות בעדו עד שיתפקח.

(14) מצוה על הנוהגים להתענות בעשיית וימי תענית בה"ב שחל בהם ברית מילה, לאכול בסעודת המצוה וא"צ התרה.

(15) בעלי ברית בט"ב נדחה מותרים אחרי מנחה להתרחץ ולאכול, וכן אינם אומרים תחנון במנחה, גם כשמתפללים אחר ברהמ"ז של הסעודה. חתן בז' ימי המשתה אינו מתענה תענית בכורות.

(16) המנהג בולנא שהבכורות אוכלים אף בסעודת פדיון הבן שלא בזמנו. [ס"ק י']

סי' תע"א

(1) כשחל ער"פ בשבת ורוצה לאכול סעודה ג', מוטב שיאכל בשר ודגים מאשר פירות. ויזהר לאכול מעט.

(2) יש להקל לאכול תבשיל קטניות (לנוהגים לאוכלם בפסח) גם אחרי השעה העשירית. [ס"ק ג']

(4) י"א שאסור לאכול מצה עשירה ומצה מבושלת בער"פ, אפי' קודם השעה העשירית. [ס"ק י']

(6) בער"פ אסור לאכול מצה, ואפי' מצה של חמץ בזמנינו, אפי' פחות מכזית. וכן אסור לאכול מצה שנאפתה במפורש שלא לשם מצוה, אפי' כשחל ער"פ בשבת. נח' האם במקומות שבלא זה יאכלו מצות כשרות האסורות בער"פ, כגון במחנות הצבא ובמלונות, מוטב שיאכלו מצות באיסור או שיש להקל להם לאכול מצות שנאפו שלא לשמה עד חצות, וי"א בצינעא ודווקא במקום דוחק גדול. [ס"ק יא]

(7) נח' האם בליל י"ד מותר לאכול מצה או לא. חולה המוכרח לאכול מצה (אפי' בלי פיקו"נ), אינו נחשב כבועל ארוסתו בבית חמיו.

(8) יש יחידים המחמירים לא לאכול מצה ל' יום קודם פסח. בימים שנוהגים להימנע מאכילת מצה, מותר לאכול מצות חמץ של כל השנה. חיילים בצבא שבימים הסמוכים לפסח מספקים להם רק מצות, א"צ להקפיד על המנהג לא לאכול מצות מר"ח. ואין זה כנדר גמור, ובאופן זה יש לסמוך על התרת נדרים של ערב ר"ה.

(9) אין להחמיר ולהחשיב מצה כפולה ונפוחה שנמצאה אחר הפסח בביתו, כ'חמץ שעבר עליו הפסח'. [ס"ק יב]

(10) קטן אינו מבין ענין יציא"מ עד גיל חמש, ומותר להאכילו מצות בער"פ.

(11) קטן שאין בו דעת לשאול מעצמו ומבין כשאומרים לו, אסור להאכילו מצה בער"פ.

(13) במקום הצורך מותר להאכיל קטן דברים שאינם אסורים מחמת עצמם אלא מחמת שהוא זמן איסור, כגון מצה בער"פ ואכילה קודם קידוש, ואכילה ביר"כ. [ס"ק יד]

(15) זמן 'מנחה ולמעלה' לאיסור אכילת פת בעיר"ט, הוא מחצי שעה קודם זמן מנחה קטנה, דהיינו מתשע שעות ולמעלה. [ס"ק טז]

(17) בער"פ אסור לאכול עוגה שעשויה מקמח מצה עם ביצים, ואינו דומה לקניידלעך שנחשב תבשיל. וכן אין לאכול 'שניצל' שטוגן בשמן מועט שנועד רק שלא יישרף. [ס"ק יט]

(18) פירורי לחם שלא התבשלו אלא נילוושו והתחברו ע"י דבש או מרק ויש בהם כזית, מברך עליהם המוציא אפי' כשאין בהם תואר לחם. וכן כשאין בהם כזית ויש תואר לחם, ובאכילת כזית מברך ברהמ"ז. וכשאין בהם תואר לחם, מברך במ"מ וברכה מעין ג'. [שעה"צ ס"ק טז]

(19) פת שאפאה בחום הקרקע וקבע עליה סעודתו מברך עליה המוציא, ויוצא בה יד"ח מצה.

(21) יש אוסרים לאכול מצה מבושלת בער"פ, אפי' קודם שעה עשירית. וכן בער"פ שחל בשבת, אין נוהגים לקיים סעודה ג' במצה מבושלת.

(22) מותר לאכול תבשיל שעירבו בו רק מעט קמח מצה שאין מברכין עליו במ"מ, אף אחר שעה עשירית. [ס"ק כ]

(23) כשעירה על פת רותחין מ"ר, ואין בפירורים כזית ויש בהם תואר לחם, יברך תחילה על פת אחרת. [שעה"צ ס"ק כ]

סי' תע"ב

(3) משכיבים את התינוקות לישון בער"פ, כדי שיהיו נעורים לשאול. וימהר לקדש אפי' בכל ליל שבת. ויש להזדרז בעשיית הסדר כדי שלא ישנו התינוקות עד אחר אמירת 'עבדים היינו', וי"א עד 'מוציא מצה' וצ"ע. [ס"ק ג']

(4) כשיש בתינוקות דעת, יתכן שאסור להאכילם אפי' מעט מצה קודם ההגדה. [שעה"צ ס"ק ב']

(5) גם ביר"ט א' דסוכות לא יאכל פת עד שיהיה ודאי לילה, ואף לא יקדש קודם לכן.

(8) אפשר להתפלל ערבית מבער"י אפי' בער"פ. [ס"ק ד']

(11) בהסיבה צריך להטות את ראשו ורוב גופו, קצת ולא הרבה במידה שלא ירגיש נוח. וי"א שיהיה נטוי בין שכיבה לשיבה, שהוא בזווית של 45 מעלות לפחות.

(12) כשמטה עצמו ע"ג ידיות הכסא, ישים כר על המשענת ויטה קצת על שמאלו. וי"א שצריך לשים כר על הידית השמאלית וגם תחת ראשו. יש שנהגו להסב ע"ג מיטה. כסא שמשענתו מסתובבת, אין בסיבובה לשמאלו ובנטייתו על גופו דרך הסיבה, וכן כשמגביה ידו ע"ג סטנדר או שולחן שבצידו. וכן כשמטה עצמו באויר.

(13) י"א שהסיבה היא דווקא לפני שולחן. [ס"ק ז']

(14) כשמיסב על ספסל, יניח על הספסל את בגדו או חפץ אחר. [ס"ק ח']

(15) אשה שאכלה מצה או שתתה את הכוסות בעמידה, יתכן שלא יצאה יד"ח, וכן כל הפטורים מהסיבה, כתלמיד אצל רבו וכדו'. [ס"ק יב']

(19) מי שאינו יכול להסב מחמת מכה וכדו', נקרא מצטער ופטור. וכן אדם שקשה לו ואינו יכול להסב, כגון זקן או חולה, פטור, ובכ"א ימצא עיצה ודרך איך להסב באופן שלא יצטער. [ביה"ל ד"ה ואין חלוק]

(20) אב שלא מוחל על כבודו, אין הבן רשאי להסב. וכשידוע כך, ראוי שהבן יבקש ממנו רשות. המיסב אצל אמו, דינו כהמיסב אצל אביו. חתן אצל חמיו שהוא רבו או מופלג בדורו, אין דינו כבן

ס' תע"ג

(1) יש נוהגים שבעה"ב מקדש ומוציא את ב"ב יד"ח, ויש נוהגים שכל א' אומר בפנ"ע. כשיש כמה בעלי בתים ומקדשים שנים או יותר יחד ומוציאים את ב"ב, אין בזה 'תרי קלא', וטוב שלא יקדשו בבת אחת. נח' האם הנוהגים לצאת יד"ח מהבעה"ב, כל א' מגביה כוסו בשעת הקידוש, או שא"צ. בקידוש זה נוהג כל דיני קידוש במקום סעודה, ויש להיזהר בזה בפרט בליל הסדר.

(2) מצוות צריכות כוונה גם במצוות דרבנן. וכשלא כיוון ומוכח שעשה כדי לקיים מצוה, כגון אכילת מצה וסיפור יציאת מצרים בליל הסדר, יצא יד"ח. וכשאינו מוכח, יחזור לקיים את המצוה, אך לא יברך שוב. אף בני הבית צריכים לכוון במצוות הלילה.

(4) ברכת שהחיינו שבקידוש פוטרת גם את המצה והמרור. ויש שנהגו לומר למסובים קודם הקידוש לכוון כן בברכה. אשה הנוהגת לברך 'שהחיינו' בהדלקת נרות, מותר לה וצריכה להפסיק ולענות אמן על הברכה בקידוש. [ס"ק א]

(21) נטילת הידיים לפני קידוש אינה מועילה לאכילת המצה, משום ההפסק הגדול. [ס"ק ו]

(25) לכתחילה ראוי שלא לאכול עד אחרי אכילת המצה. וכשרעב, וכגון בכור שהתענה, יכול לאכול לכתחילה פירות או ביצים ויברך ב"נ לפני אכילת ה'כרפס', כדי שלא יפטור אותה בברכה אחרונה, ואז (לכמה דעות) לא תעלה לו הברכה למרור. [ס"ק טז]

(34) נח' האם אפשר לצאת יד"ח ד' כוסות במיץ ענבים, וגם האוסרים מתירים כשחושש שלא יוכל לגמור את הסדר. והמוהל את היין במיץ ענבים דינו כיון כל עוד שנשאר טעם חריפות היין. ולנשים יש להקל לכתחילה לשתות מיץ ענבים, ואין להחמיר עליהן. [ס"ק כט]

(39) שיעור זמן 'כדי אכילת פרס', לכתחילה נכון שלא ישהה יותר מ-2 דק', ולא יותר מ-4 דק'. וי"א שיש לחוש לשיעור של פחות מ-3 דק', וי"א שלכתחילה 4 דק' ובדיעבד עד 6 דק'.

(40) האוכל פירורים דקים ואינו מפסיק מאכילתם כל העת, ונמשכה אכילתו יותר מכדי אכילת פרס, אין תחילת אכילתו מצטרפת לסופה.

(41) שיעור הזמן של שתיית רביעית נמדד לפי דרך שבנ"א שותים, ששותים את הכוס בשתי פעמים. [ס"ק לד]

(42) כשאינו שותה כלל יין לד' כוסות, ישתה מיץ אשכוליות, דנחשב 'חמר מדינה'. וכשמחמיר ומכניס עצמו לסכנה, היא מצווה הבאה בעבירה, וי"א שאין זו אלא עבירה. [ס"ק לה]

(43) אדם שאינו יכול לשתות מחמת שהיין מאוס בעיניו, אי"צ לשתות יין. [ס"ק לו]

(44) השותה יין לבן, נח' האם צריך שיערבנו עם קצת יין אדום או לא. ויתכן שיועיל אם ימזוג יין אדום כשיעור מזיגה. ומותר למזוג יין אדום ליין לבן ביו"ט, כיון שאין צביעה באוכלין. ויש שהורו להימנע מזה. ומותר למזוג יין לבן ליין אדום. יין לבן שצבעו באדום ע"י צבע מאכל או שאר משקים, אינו מועיל. [ס"ק לח]

(45) כשהיין המבושל שווה לשאינו מבושל, יקדש על השאינו מבושל. [ס"ק לט]

(46) לכתחילה אין לקדש על יין קונדיטון שעירב בו אפי' מעט דבש. ברכתו 'הגפן' אפי' כשהיין הוא מיעוט, כיון שהיין עיקר. [ס"ק מ]

(48) נשים חייבות באכילת מצה מהתורה. וכן חייבות באכילת מרור גם בזמנינו שהוא רק דרבנן, משום שחז"ל תיקנו כעין דאורייתא.

(49) נח' האם נשים חייבות בסיפור יציאת מצרים מדאורייתא או מדרבנן. [ס"ק מה]

(53) יש לחלק את הקליות והאגוזים בתחילת הסדר, כדי שיראו שינוי וישאלו. [ס"ק נ]

אצל אביו, ואי"צ להסב אא"כ יטול ממנו רשות. [ס"ק יד]

(21) המיסב אצל רבו ששמע ממנו שיעורים במשך זמן מסויים, דינו כרבו שאינו מובהק, וצריך לבקש רשות, וכ"ש אם הוא ת"ח מובהק. והמיסב אצל רב העיר המנהיג את בני עירו, אי"צ הסיבה אפי' לא למד ממנו כלום, אא"כ נתן לו רשות. [ס"ק טו]

(22) תלמיד בפני רבו אינו יכול להסב בלי רשות מפורשת, אפי' כשמשער שירשה אם ישאלהו. [ס"ק יז]

(23) אין להסב בשעת ברכת היין או המצה, דצריך לאומרה בכובד ראש. [ס"ק יט]

(24) אחר מזיגת כוס שני, אסור לשתות שתיית מצוה, וכ"ש שתיית רשות. [ס"ק כ]

(25) מותר לשתות מעט יין לאחר שתיית הכוס השנייה. [שעה"צ ס"ק כח]

(26) מותר לשתות בין הכוסות משקה שאינו משכר. [ס"ק כא]

(28) כששכח לאכול אפיקומן בהסיבה, אסור לחזור ולאכול רק כשגמר לאכול או הסיח דעתו או בירך ברהמ"ז. ובלא"ה כשאינו קשה לו צריך לחזור ולאכול. [ס"ק כב]

(29) יש שנהגו שלא להסב בשעת הסעודה, כיון שבזמנינו קשה הדבר ואנו דומים לשמש. [ס"ק כג]

(30) הרוצה לשתות את הכוס השלישית אחר הכוס השנייה, יפסיק ביניהן באכילת מצה וברהמ"ז. [ס"ק כו]

(31) שיעור רביעית הוא שיעור ביצה ומחצה עם הקליפה, ויש מחמירים שהביצים בזמנינו התקטנו לכדי מחצית, והשיעור הוא כפול. והכריע הביה"ל להחמיר רק במצוות דאורייתא ולא בדרבנן כמו קידוש של יו"ט וד' כוסות. וי"א שהמהדר אחר השיעור הגדול תע"ב, ומעיקר הדין אפשר לסמוך על השיעור הקטן, ובפרט למי שקשה לו או נשים. ומנהג בני ספרד לשער כשיעור הקטן, שהוא למעלה מ-86 סמ"ק. מותר למדוד שיעורי המצוות ביו"ט, שהוא מדידה של מצוה. [ס"ק כז]

(32) שיעור המזיגה בליל הסדר הוא לפי דעת השותה, וראוי שתהיה השתיה עריבה עליו, ולכן ינקוט עיצות להקל עליו, כגון ע"י מזיגה במיץ ענבים וכדו'.

(33) במזיגה של אחד כנגד ששה, ודאי יש דין יין. [ס"ק כח]

אם אין קמח אין תורה

החוב המעיק קופץ בעיניים באמצע הלימוד? הריכוז מופרע בהלוואות או המינוס שבבנק? מוזמן למסילה! לעשות סדר כלכלי ולחיות ברובע ושלווה כלכלית. ומהיום להשקיע את כל הרמ"ח בתורה ביתר שאת!

מסילה 02-5000475 | info@mesila.org

תמצית ספרי מוסר

רבינו יונה מסכת אבות פרק ג' משנה ט' - פרק ד' משנה ב'

ניתן לקבל גליון זה במייל - A0527692282@gmail.com

משנה ט' - רבי חיינה בן דוסא אומר בן דוסא מקיימת את החכמה בלא שיש לה עומק ושם החכמה היא וכו'. וזוהו ענין דלענין צדקה שמי שנתן אלה זוז באלף פעמים ומכירה עליו. **הוא היה אומר כל שמעשיו מרובין מחכמתו מותקיימות, וכל שמחכמתו מרובה ממועשיו אין החכמה מותקיימת -** י"ז דהיינו שאם התאוה לחכמה יותר מהמחכמה א"כ יוסיף עוד ועוד לחכמה, ומש"כ אם התאוה לחכמה פחותה מהמחכמה. אך קשה מה שייך מעשיו מרובים מחכמתו, דאין יעשה מעשים בלי לדעת, אלא כוונת המשנה שהמקובל על עצמו בלב שלם ובנפש הפיצה לעשות לו מה שידע, יש לו שכר כאילו קיים כל המצוות, וזוהו ענין "נעשה ונשמע", וזו עצה טובה למי שאינו יודע, שיע"ז לא יאבד את נפשו. והחכמה מרובה ממועשיו היינו שלא יאמר שיקיים מכם החכמה בלבד, כי צריך תיקון המידות תחילה כדי שתקיימם החכמות.

משנה י"ג - הוא היה אומר כל שרוח הבריות נוחה הימנו רוח המקום נוחה הימנו - היינו שמי שמשאו ומנתו נאה עם הבריות, וכלם מכירים כי באמונה הוא עושה, ממיילא הבריות אומרות עליו אשרי פלוני שלמד תורה אשרי אביו אשרי אמו שלמדוהו תורה וכו', ונמצאת התורה מתקללת על ידו, וממיילא רוח המקום נוחה הימנו. **וכל שאין רוח הבריות נוחה הימנו אין רוח המקום נוחה הימנו. רבי דוסא בן הרכינס אומר שניה של שחרית -** שגורמת לבטל התפלה בזמנה, **ויין של צהרים -** שגורם לבלבול תורה ומביא לידי בעירה, **וישתה הילדים -** המושכת לבות בני מאחורי הגדר אהבתם את הנעים, ונמצאת התורה מתבטלת, **וישיבת בתי כנסיות של עמי הארץ -** שיש בזה כמה רעות, **מוציאין את האדם מן העולם -** כי לא נברא האדם אלא לעסוק בתורה, ואם הוא מתעסק בדברי הבל אלו למד לו חיים, וראוי לטרודו מן העולם, כי אינו מנצל את מה ש' נתן לו.

משנה י"ד - רבי אלעזר המודעי אומר המחלל את הקדשים - המפגל את הקדשים ומטמאם ומחללם, בין קדשי מזבח בין קדשי בדם הבית. **והמביזה את המועדות -** שגם הם נקראים "מקראי קודש", ואמרו רז"ל כל המחלל את המועדות תעשה עובד כוכבים, ואמר המביזה ולא אמר המחלל, מפני שאינו מדבר ביום טוב עצמו שהוא כשבל, אלא איירי בחולו של מועד, שאומר שאין בימים אלו קדושה כמו ביום"ט ועושה בהם מלאכה ואינו בוש. **והמפר בריתו של אברהם אבינו -** זה המושך בערלתו לכסות העטרה ונראה כערל, שעושה להכעיס כדי להבות המצות. **והמלביין פני חברו ברבים** - זה דברים שיהרגו ואל יעבור, ע"ז גילוי ערויות ושפיכות דמים, ותולדת ע"ז זה עצי אשירה, שאף שהיא רק משמשות לע"ז, אסור להתרפא ממנה אם ע"ז ימות. ותולדת גלוי ערויות זה הסתכלות או דיבור עם ערויות, שאף אם העלה ליבו טינה אסור לומר עימה מאחורי הגדר אע"פ שיע"ז ימות. ותולדת שפיכות דמים זה המלביין פני חברו ברבים, שדמו בורח מפני הבושה. **והמגלה פנים בתורה -** המעיד פניו לפני התורה לעשות עבירות בפרהסיא, והוא הדין למעדי פנים כלפי לומדי התורה, בכל אלו אף על פי שיש בידו תורה ומעשים טובים, אין לו חלק לעולם הבא - ואין מיתה ויסורים ממרקין, אמנם אם עשה תשובה אין לך דבר שעומד בפני התשובה.

משנה י"ב - רבי יונה מלשאל אומר הוי קול לראש - שיעשה עצמו קטן לפני אדם שהוא ראש ואדון, ויעשה לו כל חפציו, ונמצאת לחמה הוי קול לראש, שלא יהיה קטן לפניו, כי יש ביד המזבזב יכולת להרע לשונאיו. וי"מ מח ולתשורת לשכשך את האדם הגדול. והוי מקבל כל האדם שבמהה.

משנה י"ג - רבי עקיבא אומר שחוק וקלות ראש מרגילין לערוה - ר"ל שהשחוק ודברי שיחה בטלה עם קלות ראש מרגילין לערוה, ומאידך ע"ז כובד ראש ויראה הוא שמור מעריות. **מעשרות סייג לעושר -** שהרוצה להתעשר יתן מעשרות בעין יפה, ודי' ישלם לו כל מה שיתן וכפיל לו את השכר, ואף שאסור לנסות את ד', במעשר מותר לנסותו, והוא אמת גם על פי הנסיון, וגם בצדקה מהרבה בה יוסף עושר על עשרו, וחייב העושר לתת מעשר לפי מה שיש לו, ולא מספיק שיתן הרבה. **מסורות** והיינו כתיב מלא וחסר והטעמים, שמסרו החכמים לתלמידיהם, והם **סייג לתורה** שבכתב, שאין בזה כמעט מחלוקת, מש"כ בתלמוד שיש מחלוקת בגירסאות, ויש המשנים את הגירסאות על פי סברתם. **נדיים סייג לפרישות -** הפרישות היא דרגה גבוהה, וצריך להשיג כמה דרגות כגון נקיית כדי להגיע לדרגה זו, ופרישות היינו הפורש מהנאות העולם, אפילו מדברים המתרים, באכילה, ובתשמיש, ובהתנענעו וכו' וכבוד וזמן השררה והעושר וכדומה, וכגון שלא יאכל אלא כדי חייו שיהיה בראי כדי ללמוד תורה ולעשות מצוות, יש בזה ב' תועלות, א' שבהו הוא מתרחק מהחומריות והתאוות, ומתקרב לרוחניות ולעבודת הבורא, ב' שאם יתאוה לעבירה יאמר לעצמו שאם הוא נמנע מהנאות המתותרות כ"ש שימנע מהאסורות, אבל הנמשך אחרי החומריות והתאוות הוא מתרחק מהרוחניות, ועל זה נתנה המשנה עצה שיאסור עצמו בנדר לימים מסוימים שלא יאכל ולא ישתה אלא דבר מסוים, ואם יעבור על הנדר יאסור עליו כל פירות העולם לזמן קצוב, (וזו עצה משבועה שאסרתה לגמרי), ואח"כ יחזור למידה בינונית, ובזה יקנה את מידת הפרישות, אך עדיף לעשות שייגם בלי נדר, א"כ הוא רואה שיעצרו מדבריו עליו. **סייג להכמה שתיהקה -** שהשתיהקה היא סייג למידות הצרות לחכמה, היות לתוך דבר חבירו, ומה שלא יאמר שמה שאני עושה, וכן השתיקה היא סייג לעצם החכמה, שהלומד לפני רבו וחושב איזה כבוד, טוב לו שישתוק, וכי שלא יפסיד את סברת החכמים הקדמונים, וגם יתכן שסברתו אינה מכוונת, וע"ז השתיקה יוכל לחון את שתי הסברות, ותהא סברת הרב חקוקה בליבו, ואז גם סברתו תהיה צלולה ומכוונת.

משנה י"ד - הוא היה אומר חביב אדם שנברא בצלם, חבה יתרה נודעת לו שנברא בצלם, שנאמר "כי בצלם אלהים עשה את האדם" - היינו שהאדם חביב מפני שנברא בצלם אף אם לא היה הדבר כתוב, ונכתב דבר זה כדי להודיע עם כל חבה יתרה. **חביבין ישראל שנקראו בני משנה י"ב - רבי יונה מלשאל אומר הוי קול לראש -** שיעשה עצמו קטן לפני אדם שהוא ראש ואדון, ויעשה לו כל חפציו, ונמצאת לחמה הוי קול לראש, שלא יהיה קטן לפניו, כי יש ביד המזבזב יכולת להרע לשונאיו. וי"מ מח ולתשורת לשכשך את האדם הגדול. והוי מקבל כל האדם שבמהה.

עצמו, ולא יחשוב שהוא רחוק מהש"ת, והכל לפי רוב המעשה.

משנה ט"ו - הכל צפוי והרשות נתונה - שאף שהקב"ה יודע מה האדם יעשה לפני שהגיע המעשה לידו וחשב מה לעשות, ואפ"י בדברים שקולים, מ"מ אין האדם מוכרח במעשיו, ויכול לבחור בטוב או ברע, וזה מן הפלאים. **ובטוב העולם נידון -** הקב"ה אינו דן את האדם לפי מה שמגיע לו על מעשיו, ואפ"י את הרשעים, אלא בטובו ובמדת החסד. וזהו שאמר דוד "חסאות נעורי ופשעני אל תזכור", (חסאות הן בין השגגות בין הזדונות שאדם עושה בנעוריו בעוד יצרו תקופו ודעתו קלה, ופשעים או מרי היינו מה שעושה אחר שגדל בשנים והוא בדעת שלמה). ואף שהעולם נדון בחסד מ"מ **הכל לפי רוב המעשה -** שהמורה בחסידות זוכה למידת חסד מרובה מהממעיט. ולרמב"ם הכל לפי רוב המעשה היינו עושה מעשה אחד פעמים רבות, כגון לענין צדקה שמי שנתן אלה זוז באלף פעמים א"כ עורר עצמו אלה פעמים לעשות טוב, אבל הנותנם בבת אחת לא התעורר אלא פעם אחת.

משנה ט"ז - הוא היה אומר הכל נתון בערבון - שלא יחשוב האדם שהוא יכול לעשות במה שחפץ, ושירצה כי הוא שלו בירושה, כי הכל של ד', וכל מה שהאדם לוקח מן העולם זהו הוא צריך לשלם, ואינו יכול להמלט כי **ומצודה פרוסה על כל החיים -** זו המיתה שנגזרה, ואין אדם יכול להנצל ממנה, **והחיות פתוחה -** ובני אדם נכנסין לשם, ולקוחין כל מה שצריכים, ולא חושבין אם יהיה להם מהיכן לפרוע, **והחזני מקיף -** שהקב"ה נותן לאדם לקחת כל חפצו אם טוב ואם רע, וסופו לפרוע מהאדם לאחר זמן. **והפנקס פתוח והיד כותבת** והכל רשום ושום דבר לא נשכח בין חטאים גדולים בין קטנים בין חדשים בין ישנים, ועוד בא לומר בזה שכשעושה חטא א"צ לפתוח ולרשום אלא מיד הוא נרשם, ואף אם שב בתשובה ונמחל לו, גדול מי שלא עשה ממי שעשה ונמחל לו, (ומה שאמר אין צדיקים גומרים עומדין במקום שבעלי תשובה עומדין, היינו שבעל תשובה צריך להרחיק עצמו מן האסור ולמסור על עצמו לפי" דברים המתירים, יותר ממה שצדיקים גומרים צריכים לפרוש), **וכל הרוצה ללנות יבא וילזה -** שהרשות נתונה לכל אדם ללכת בכל דרך שירצה, והכסילים חושבים שהעולם נברא להנות, אבל הצדיקים כל מחשבותם והנאתם היא להיות נקיים ולקיים המצוות, ואשרי מי שבוחר בטוב. **והגבאיין מחזירין תמיד בכל יום -** שמן השמים בודקים תמיד אחר מעשי בני האדם. **ונפרעין מן האדם לדעתו ושלא לדעתו -** שפעמים יודע מפני איזה עוון בא העונש, ואשרי לו הוא מצדיק את הדין והחרו בתשובה ומתכפר לו העון, ופעמים בלא יאמר יסורים ואינו זוכר איזה חטאים עשה, ויש החושבים שהם צדיקים ולא מגיעים להם היסורים וע"ז ימותו בלא תשובה, או להם כי הם פשעו בעצמם, **ויש להם לגבאים על מה שיסמכו** והיינו על מדת הדין והדין דין אמת. **והכל מתוקן לסעודה -** שכל תועלת הדברים בעוה"ז, אין תכליתם אלא לחיי העולם הבא.

משנה י"ז - רבי אליעזר בן עזריה אומר אם אין תורה אין דרך ארץ - שמי שאינו יודע תורה, אינו שלם במידות דרך ארץ, כי רוב המידות הטובות שיש בדרך העולם הם כתובים בתורה. וצריך לתקן עצמו תחילה במדות כי **אם אין דרך ארץ אין תורה**, שהתורה לעולם אינה שוכנת בגוף שאינו בעל מידות טובות, אבל כח התורה ורק א"כ יקיים את המצוות. **אם אין חכמה אין יראה** שילמה, כי החכמה מחזיקה ומכוונת את היראה, **אם אין יראה אין חכמה -** שצריך שיקדים היראה לחכמה, דאם לא תיקן מידותיו ואינו ירא את ד', לבסוף יקוץ בחכמה ויניחנה. והנה יש ג' חלקים במה, חכמה, בינה, ודעת, חכמה היינו מה שלמד מאחרים, בינה היינו להבין דבר אחר מתוך הדבר שלמד, ודעת היינו מה שמבין בדעתו, **ואם אין דעת אין בינה** שדבר שאינו יכול להבין בדעתו אינו יכול ללמודו מדבר אחר, וכן **אם אין בינה אין דעת**. **אם אין קמח אין תורה -** לפי שצריך לחפש פרנסה ואינו יכול לעסוק בתורה. **ואם אין תורה אין תועלת בקמח**, שאין תועלת לאדם בעשרו אלא כדי שיהיה לו פנאי לעסוק בתורה. **הוא היה אומר כל שמחכמתו מרובה ממועשיו למה הוא דומה לאילן שענפיו מרובין ושרשיו מועטין הרוח בעוונותיו והופכתו על פניו**, שנאמר "והיה כעירער בעוביה ולא יראה כי יבוא טוב ושכן חררים במדבר ארץ מליחה ולא תשב", אבל **וכל שמעשיו מרובין מחכמתו למה הוא דומה לאילן שענפיו מועטין ושרשיו מרובין**, שאפ"י כל הרוחות שבעולם באות ונושבות בו אין מוטיין אותו ומקומו, **שנאמר "היה כעין שתול על מים ועל יבשה שרשיו ולא יראה כי יבוא חום והיה עלהו רענן ובשנת בצורת לא ידאג ולא ימש מעשות פרי**. כבר נתבאר לעיל בענין כל שיראת חטאו קודמת לחכמתו.

משנה י"ח - רבי אליעזר בן חיסמא אומר, קניין - קרבן של זנינים ותורים שמקריבות וילדות, ופתחי נדה שהם שלש מקומות, בית ועליה ופרוודו, וגם סוגי מראות הדמים, הן הן **גופי הלבנות**, שיש מהם טהורים. **תקופות** וגמיטריאות **פרפראות להכמה -** מפני שמחמת החשבון מחדדת את האדם. **פרק ד' משנה א' - בן זומא אומר איזהו חכם הלומד מכל אדם שנאמר "מכל מלומדי שקלתי" -** כי בידיעת החכמה בלא אהבתה אין האדם נקרא חכם, אבל אוהב את החכמה כ"כ עד שישאל מכל אדם, ואפ"י ממי שידע רק דבר אחד ששאל את אותו הדבר), הוא נקרא חכם, ודואי ישע את החכמה. **איזהו גבור הכובש את יצרו -** דכח הגוף אינו נקרא גבורה, אלא גבורה היינו גבורת הלב, שלא יפחד במלחמה, שזה לא שייך בבהמה, ואמנם הכובש את יצרו הרוצה להאבידו זו גבורה שנגבה וחוזה, **שנאמר "טוב ארץ אפים מגיבור" -** שהמאריך אפו ואינו נוקם מיד, אע"פ שאינו מוחל, הוא טוב מגיבור שגם בלא דעת יכול להיות גיבור, **"ומושל ברוחו" -** הוא טוב ממאריך אף, שהוא כובש את יצרו ומוחל מפני שהוא ירא את ד', והוא גבור יתר "מולכד עיר" שנבחר לזה גם גבורת הלב וגם חכמה. **איזהו עשיר השמח בחלקו** שיש לו יכולת לפרנס את עצמו ואת ביתו ולעסוק בתורה, כי אינו צריך ממוון אלא כדי צרכו ולקיים את דבר ד', דאין יתרון לאדם בכל עמלו אלא לקיים התורה והמצוות, וזו מידה טובה עד מאוד, והוא נקרא עשיר, אבל מי שאינו עושה שנתן לו ד' כל ימיו רעים. **שנא' "גיע כפיך כי תאכל ואשריך וטוב לך" -** אשריך בעולם הזה וטוב לך לעולם הבא, מבורא עם אדם שאינו חפץ לאסוף ממוון והוא שונא ממונות, הוא אדם מאושר. והנה חתיב "אל יתהלל חכם בחכמתו ואל יתהלל הגבור בגבורתו ואל יתהלל עשיר בעשרו", והיינו שלא יתהלל אפ"י והוא דבר הנאבד, ועל זה אמר התנא שיש שבדברים אלו צד שהוא בלא טורח ועמל ושייך להתהלל בו, שיע"ז שלמד מכל אדם, יבין יראת ד', וגם כבישת היצר ולמחול על הענף הז מכה היראה, והשמחה בחלקו והרצון רק ללמוד תורה ולקיים מצוות, וההכרה שכל השאר הוא הבל, באילו שייך להתהלל, כי הם ענייני ידיעת הבורא, וכחמש הפסוק "כי אם בזאת יתהלל המתהלל השכל וידע אותי כי אני ה' והצדקה שלמה שפט צדקה בארץ כי באלה תפתינן נאם ד'". ועוד הוסף וכתב מידה רביעית ואמר **איזהו מנובד הלומד את הבריות, וכן המכבד את חבירו את עצמו ומכבד אלא את חבירו**, דאין לאדם תועלת ממה שמכבדים אותו אם באמת הוא אינו נכבד, אבל כשהוא מוכבד אחריה הוא גורם שיכבדוהו באמת, וזהו כבוד אמיתי, וכמו שנאמר **"כי מכבדי אכבד ובזוי יקלוי"**, דאם הבריות שנבראו לכבוד ד', והם חייבים בכבודו, מ"מ הקב"ה מכבדם, כ"ש שהמכבד מי שאינו חייב לכבודו, שהוא יכבדו ג"כ, וגם מידה זו אין בה טורח והיא נאה ומקובלת.

1. מטרת המבחן לעידוד חזרה שבועית על הגמרא או על סיכום, והשאלות מותאמות לכך.
2. יש להתקשר לטלפון 073-7289669 ולהירשם במערכת, ולאחר מכן להזין את התשובות.
3. ניתן לענות תשובות בטלפון עד יום שני בשעה: 04: 59. וכן ברישום במייל a0527692282@gmail.com.
4. המבחן מיועד ללומדי הדף היומי בלבד. המבחן הינו על גמי' רשיי, ויש לענות בגמרות סגורות.
5. מענה נכון על 8 מתוך 10 השאלות מצרף להגרלה. לחוזרים על הגמי' או הסיכום מספיק 7 שאלות.
6. ההגרלה ע"ד רבני האירגון, בחורים שזוכים יקבלו סך 300 ₪. – ניתן לשמוע שמות הזוכים בשלוחה 5.
7. לפרטים ולתרומות בטל' 050-4172898 בין 21.15-22.30 בערב.
8. בעזה"ת תתקיים הגרלה נוספת לעושים 3 מבחנים מתוך 4, בכל חודש.

1. במה בהמה יוצאה?
 - א. דבר העשוי לשמירה מותר, ודבר העשוי לשמירה יתירה מחלוקת, ודבר שאינו שומר הוי משאוי.
 - ב. אף דבר העשוי לשמירה יתירה מותר לכו"ע, ודבר שאינו שומר מחלוקת.
 - ג. דבר העשוי לשמירה מחלוקת, ודבר העשוי לשמירה יתירה או שאינו שומר אסור.
2. האם מותר שעז תצא עם אפסר בשבת, ומדוע?
 - א. אסור משום שביתת בהמתו כיון שאין דרכה לצאת כך.
 - ב. מותר, כיון שכך דרך שמירתה.
 - ג. בקשור אסור שמא יפול ויבוא לטלטלו, ואם תחבו בחקיקת הקרן מותר, ובתחבו בזקנה ספק.
3. אלו דברים מותר לעשות כדי למנוע צער מהבהמה?
 - א. נתינת מרדעת ע"ג חמור. תלית טריסקל לסייחים קטנים.
 - ב. סיכה ופרכוס גלדי המכה בגמר המכה. העמדת בהמה במים אם אחז אותה דם.
 - ג. הסרת מרדעת מע"ג חמור. הרצת בהמה שאכלה כרשינים.
4. למה אסור לכרוך את החבלים של הגמלים על ידו?
 - א. משום כלאים במה שאדם ובהמה מושכים יחד איזה דבר.
 - ב. משום שעטנו, במה שכרוכים על ידו צמר ופשתים יחדיו, וקושרם.
 - ג. משום איסור קשירה בשבת כשעושה ב' תכיפות.
5. מה הטעם שאסור שחמור יצא עם זוג?
 - א. שמא יפול ויבוא לטלטלו ד' אמות ברה"ר.
 - ב. משום השמעת קול.
 - ג. משום שנראה שלוקחו למכירה.
6. מה מבואר בגמ' שבת נ"ה. לענין תוכחה?
 - א. בעיקבתא דמשיחא המלכות תהפך למינוות ואין תוכחה.
 - ב. כל שבידו למחות ואינו מוחה נענש בעוונם.
 - ג. שאם אחי יוסף לא יכלו לעמוד בתוכחתו, ק"ו שלא נוכל לעמוד בפני תוכחתו של הקב"ה.
7. ממתי בת שבע היתה מותרת לדוד?
 - א. ממתי שכתב לה אוריה גט לפני שיצא למלחמה.
 - ב. ממתי שמרד אוריה במלכות ונתחייב מיתה.
 - ג. ממתי שמת אוריה במלחמה.
8. האם יאשיהו חטא?
 - א. חטא, ואין בבעלי תשובה גדול ממנו.
 - ב. לא חטא, והא דכתיב "אשר שב" היינו שהחזיר מממונו מה שדן לפני גיל שמונה עשרה.
 - ג. שתי התשובות הם מחלוקת בגמרא.
9. למה אסור לאשה לצאת עם חוטי צמר ופשתן ורצועות שבראשה?
 - א. שמא תורידם בשביל שלא יחצצו בטבילה, ותבוא לטלטלם ד' אמות ברה"ר.
 - ב. שמא תורידם להראות לחברותיה, ותבוא לטלטלם ד' אמות ברה"ר.
 - ג. משום שאין זה תכשיט או מלבוש, והוי טלטול.
10. מה דין חוטי שיער למסקנה לענין חציצה והוצאה?
 - א. לרבנן חוצצים ואין יוצאים בהם בשבת, ולרבי יהודה אינם חוצצים ויוצאים בהם בשבת.
 - ב. לכו"ע חוצצים ויוצאים בהם בשבת.
 - ג. לכו"ע אין חוצצים ויוצאים בהם בשבת.

"האיש שנותן ליבו תמיד לחזור על למודו, לבד שבזה מצליח ומשתמר תורתו, -ניכר בזה חביבותו לתורה" (תורת הבית)

לקבלת המבחן, או
סיכומי תמצית במייל:
a0527692282@gmail.com
לתרומות והנצחות,
נא לפנות ל:
0504172898
וכן בנדירים פלוס: "תמצית"

אסוותא דאורייתא

א. צריך לדעת שהימים שבין פסח לעצרת הם ימים עליונים ביותר, ועם כל הקושי והאתגר הגדול שניצב בפנינו לשמור על הסדרים הרגילים, הרי שאם נתבונן במעלתם של הימים נבין שכדאים כל המאמצים להפיק את המירב מאותן ימים שבין פסח לעצרת. וידועים דברי הרמב"ן בפרש' אמור (ג,לז): "...וצוה בחג המצות שבעה ימים בקדושה לפניהם ולאחריהם כי כולם קדושים ובתוכם ה', ומנה ממנו מ"ט יום ז' שבועות כימי עולם, וקדש יום שמיני כשמיני של חג, והימים הספורים בינתיים כחולו של מועד בין הראשון והשמיני בחג, והוא יום מתן תורה שהראם בו את אשו הגדולה ודבריו שמעו מתוך האש. ולכך יקראו רבותינו ז"ל בכל מקום חג השבועות עצרת כי הוא כיום שמיני של חג שקראו הכתוב כן, עכ"ל.

בוודאי שאין כאן סתם מליצות, כי מה שכתב הרמב"ן כאן, שכולם קדושים ובתוכם ה', הוא כפשוטו! שמדובר כאן בימים קדושים ומרוממים, עד כדי כך שימי הספירה נחשבים כחול המועד אחד ארוך, ובמציאות שלנו אולי יותר קל להרגיש חול המועד, שנמצאים כולם יחד בבית ולא יוצאים לשום מקום, אבל עלינו לקדש ולרומם את כל הימים הללו, כדי שנרגיש את רוממות ונשגבות הזמן.

ב. ונביא כאן דברים מופלאים מדב' הזוה"ק בחשיבות הימים הללו, והם בהמשך לדברי הזוה"ק הנודעים שהמצה היא 'מיכלא דאסוותא' לחם של רפואה שבכוחו לרפא מכל המחלות דמצרים, שהגר"ש פינקוס זצוק"ל היה מרעיש על זה תמיד, איך שצריך לחיות את זה שכל רפואת השנה מגיעה מאכילת הכזית מצה של ליל הסדר.

וז"ל הזוה"ק (תצוה פגגב): למלכא דהוה ליה בר יחידאי וחלש, יומא חד הוה תאיב למיכל, אמרו ייכול בריה דמלכא מיכלא דאסוותא דא ועד דייכול ליה לא ישתכח מיכלא ומזונא אחרא בביתא, עבדו הכי, כיון דאכל ההוא אסוותא אמר מכאן ולהלאה ייכול כל מה דאיהו תאיב ולא יכיל לנזקא ליה, כך כד נפקו ישראל ממצרים לא הוי ידעי עקרא ורוא דמהימנותא אמר קוב"ה יטעמוון ישראל אסוותא ועד דייכלון אסוותא דא לא אתחזי להון מיכלא אחרא, כיון דאכלו מצה דאיהו אסוותא למיעל ולמנדע ברזא דמהימנותא, אמר קוב"ה מכאן ולהלאה אתחזי לון חמץ וייכלון ליה דהא לא יכיל לנזקא לון, עכ"ל. אלו דברי הזוה"ק שהיה מעורר עליהם תמיד שהמצה לחם רפואה, וכמה צריך להודות מי שזכה לאכול ממנה גם בשנה זאת.

ג. אבל צריך לדעת שיש שם המשך לזוה"ק, שלא רק המצה נחשבת לחם רפואה, אלא גם התורה שעתידיים אנו לקבל בעצרת ג"כ נחשבת לחם רפואה, וז"ל המשך הזוה"ק שם: וכ"ש דביומא דשבועות אודמן נהמא עלאה דאיהו אסוותא בכלא ועל דא מקרבין חמץ לאתוקדא על מדבחה, ומקרבין תרין נהמין אחרנין כחדא, וחמץ אתוקדא בנורא דמדבחה ולא יכיל לשלטאה ולנזקא לון לישראל, ובגיני כך ישראל קדישין אתדבקו ביה בקוב"ה באסוותא דאורייתא ביומא דא, עכ"ל. הרי שיש בתורה כזה כוח של רפואה עד כדי כך שיכול כבר לאכול חמץ ואין מוזיק לו כלל, כי התורה היא כוח רפואה בלי גבול.

וממשיך הזוה"ק שם ומגלה את נשגבותם של הימים בין פסח לעצרת: "ואלמלי הוון נטרי ישראל תרין סטרין דנהמי אלין לא הוון עיילין בדינא לעלמין ביומא דר"ה דאיהו יומא דדינא, (כלומר, אם ישמרו את שני הלחמים הללו מצה דפסח, ולחם התורה דשבועות, לא יצטרכו להיכנס לדין דראש השנה) דלאו איהו, אלא לאינן דלא נטלו מיכלא דאסוותא ושבקו לאסוותא דאורייתא בגין מיכלא אחרא דאיהו חמץ (שאינן נכנס לדין אלא למי שעזב את לחם הרפואה ועזב את התורה, ובהר בחמץ שהוא היצה"ר), דהא ביומא דא דר"ה ההוא חמץ סלקא ומקטרגא עליה דבר נש ואלשיין עליה ואיהו קיימא ביומא דא מקטרגא על עלמא (שהמקטרג נקרא חמץ), וקוב"ה יתיב בדינא על כלא ודאין עלמא, ובגיני כך כד יהב קוב"ה אורייתא לישראל, אטעים להו מההוא נהמא עלאה דההוא אתר, ומגו ההוא נהמא הוון ידעין ומסתכלין ברזי דאורייתא למהך בארח מישר, והא אוקמוה מלה אינן חברייא ברזין אלין דקאמרן, עכ"ל.

הרי לנו שהימים הללו, הם ימים עליונים, שהנוהר בהם למלא אותם בתורה ותפילה, ומחבר פסח לשבועות כחזה"מ אחד לעשותם קדושים ומרוממים, ובתוכם ה', זוכה להינצל לגמרי מכל הדין של רה"ש, שאין נוגע לו כל הקטרוג של היצה"ר שנקרא חמץ, ועי"ז זוכה תיכף בדין.

ובכלל כל ימי אייר נחשבים לימי רפואה, כידוע שר"ת של אייר"ר אני הוי"ה רופאך, ובבני יששכר (מאמר א' אות ג') כתב שחודש אייר מסוגל לרפואה שבו התחיל המן לירד שכתוב בו לחם אבירים וכו' שנבלע באברים ונתרפאו, ובספר אדני פז כתב שגשמים היורדים בין פסח לעצרת רפואה גדולה לחלאים ויעמוד בגשם ויגלה קצת ראשו וגם יפתח פיו שיכנס הגשם לתוך פיו ממש וכו' עכ"ל. וכמה נפלא שתיכף בר"ה אייר ירדו גשמי רפואה בשעת התפילות במרפסות ובחצרות, יה"ר שכולם יהיו בריאים.

ביטול תורה, גיוואלד...!!

וכ"ש בימים טרופים כאלו, שחסר לבחור כל ה"מצב" של ה"סדרים" ומי יודע כמה מתבטל. ובקריינא דאגרתא (עמי מט) כתב הקה"י: "ידועים דברי הגר"א שכל תיבה ותיבה של תורה הוא מצות עשה בפני עצמה, ויכול לזכות ביום אחד אלפים ורבעות מצוות עשה, ולעומת זאת המבטל יום אחד כבר ביטל אלפי מצוות שכל מצוה של לימוד תורה שקולה כנגד כל המצוות, כדאיתא בירושלמי".

ג. מאידך, כל דקה שבחור לומד, מידה טובה מרובה ממידת פורענות פי חמש מאות, שזוכה בעמל בזמן קושי לשכר עצום, וכדהביא עלי שור מש"כ על עצמו מהרח"ו בספרו שער הגלגולים, וז"ל: "פעם אחת שאלתי למורי ז"ל איך היה אומר לי שנפשי היתה כ"כ מעולה כנו"ל והרי הקטן שבדורות הראשונים היה צדיק וחסיד שאין אני מגיע לעקיבו, ואמר לי, דע לך כי אין גדולת הנפש תלויה כפי מעשה האדם רק כפי הזמן והדור ההוא, כי מעשה קטן מאד בדור הזה שקול בכמה מצות גדולות שבדורות אחרים, כי בדורות אלו הקליפה גוברת מאד מאד לאין קץ, מושא"כ כדורות ראשונים, ואלו הייתי בדורות הראשונים היו מעשי וחכמתי נפלאים מכמה צדיקים הראשונים וכמשחז"ל על נח תמים היה בדורותיו ואלו הים בדורות צדיקים היה יותר צדיק, ולכן שלא אצטער על זה כלל כי בלי ספק יש לנפשי מעלה גדולה על כמה צדיקים ראשונים מזמן תנאים ואמוראים... עכ"ל. וכ"ש עתה שהזמן קשה, והדורות נחלשו ביותר, נשגבה מעלת בחור ישיבה בימינו, וכל משהו בחיבורו לתורה, בפז לא יסולה.

עוד מספר שם מהרח"ו: "בענין השגתי, שאל (האריז"ל) את נשמותי, ואמרה לו, שאתענה ארבעים יום רצופים בשק ואפר, ואח"כ אתענה שני וחמישי ושני תמיד עד תשלום שתי שנים ומהצהה, ואז אשיג השגה גמורה כמוהו ממש בלתי שום תערובת דסטרא אחרא כמו שארע לאחרים. יום אחד חזר לשאול והשיבה לו שאתנהג חודש אחד שלם בשק ואפר ותענית ושאתנהג בשפלות ושלא אתלוצץ משום אדם... אמנם אם בתוך הזמן הזה אתנהג בתשובה ובפרט שאתענה ארבעים יום רצופים בשק ואישן כל הלילות בשק... וסיבת קצבת שתי שנים ומהצהה הוא, כי ישבתי בבחרותי שנים ומהצהה בלתי עסק בתורה, ומעשים שלי לא היו אז רצויים כתקנם, ולכן הייתי צריך תשובה שתי שנים ומהצהה אחרים, כמספר הימים ההם ממש". עכ"ל. והנה מרן רבי חיים ויטאל היה צדיק נשגב בדורו, שנבחר משמים להעביר את תורת האריז"ל, מ"מ נשארה נגדו תביעה על מה שלא עסק בתורה כדבעי בבחרותו, עד שהוצרך להשלים אותו מספר ימים בדיוק. ורואים כמה שנות הבחרות הם אבידה שאינה חוזרת! ויה"ר שבני הישיבות יתגברו בתורה, וינצלו מכל ביטול.

א. יש להבין מה נזעק כל כך מרן שר התורה שליט"א על ה"ביטול תורה" שנגרם מהעיכוב בפתיחת הישיבות, הרי לפי היחס של ריבוי היכלי התורה שבדורינו, פשיטא שגם אחרי העיכוב הזה, סוף סוף יש היום תורה פי כמה ממה שהיה בדורות הקודמים, שאז היה היום היו טרודים בפרנסתם, ולא היו בחורי ישיבות כ"כ מצויים כמו היום, וא"כ מה שייך לזעוק שכזה ביטול תורה לא היה שנים...?

אלא רואים כאן יסוד עצום, שביטול תורה הוא ביחס למספר השעות שהיה אפשר לנצל ללימוד תורה, ומכיון שביחס לפונטציאל שלנו אנו יכולים להגיע לכמות הרבה יותר גדולה של לימוד תורה, אזי ביחס לאותה אפשרות שבידינו יוצא, שמהעיכוב בפתיחת הזמן ומהעדר סדרים מתוקנים, יש המון ביטול תורה, ומתפספס כל יום הרבה זמן של לימוד תורה, ועל כך דואב וכואב מרן שר התורה.

ודבר זה נכון, לא רק כלפי כלל ישראל כקומה אחת, אלא גם כלפי כל אחד בפני עצמו, שיש את סך השעות שמסוגל ללמוד בהתאם לכוחות נפשו, ולפי הזמן הפנוי העומד לרשותו, והביטול תורה שלו, הוא איבוד אותו זמן יקר שעומד לרשותו בו היה יכול להגות בתורה הקדושה.

ב. והנה כתוב באבות כל המבטל את התורה מעושר סופו לבטלה מעוני, ופירש רבינו יונה: "...שכמה פעמים וכמה שעות יש לו פנאי ללמוד ואינו עושה, סופו לבטלה מעוני שייצטרך לטרוח על פרנסתו ולא ימצאנה, עד כי לא יהיה לו פנאי לעסוק בתורה גם כי ירצה מדה כנגד מדה, ונמצא יוצא מן העולם בלא תורה", עכ"ל. הרי שסכנה גדולה יש באיבוד זמן לבטלה, כי מדה כנגד מדה יאבדו ממנו את האפשרות ללמוד ושוב לא יהיה לו פנאי ללמוד.

ובאגרות חזו"א (קעג) כתב: כל רגע שמבטל מלימודו בלי סיבה מוכרחת, גדול עונו מנשוא, ומאד הפליגו בעון הזה ואמרו שבזה העון תאבד הארץ, כי אמנם החטא במיעוט החכמה נשמת העם והייו, הוא חטא בנפש העם ורוח אפו, והנוטל חכמתו נוטל נשמתו, והחכמה מעיין המתגבר בלבבות החיים, והפוגע בה כממעט עתידו, כעושיק הנמצא, יחד יחטאון. ע"ש. צעקת מרן שר התורה מהדהדת על רקע דברי החזו"א הללו, ומרטיטה כל לב...

הרי בחורי ישיבות הם העתודה של עמינו, וכל רגע שבחור ישיבה בטל מן התורה זה בכיה לדורות, והרי אפי' בבין הזמנים מי יודע אם בחורים לומדים דיים, כי בשו"ת תשובות והנהגות (ח"ב סי' תסד) כתב בשם החזו"א, שאמר לבחור אחד שצריך ללמוד בבין הזמנים תשע שעות בכל יום, כיון שהרמב"ם (פ"א מת"ת יב) כתב שבעל אומנות עוסק במלאכתו שלש שעות ביום ובתורה תשע שעות.

ואת לחצינו זו הדחק

א. אילו רבי לוי יצחק מברדיצ'וב ז"ע היה חי בימינו, אולי הוא היה מספר לנו כך: הלכתי השבוע באיזה רחוב, ופגשתי את הבעל-דבר הולך בצידי הדרך עצוב וחסוי ראש... שאלתי אותו, 'יצר' 'יצר' מה קרה שאתה כל כך עצוב, אז הוא ענה לי שתמיד הוא היה רגיל לקטרג לפני כסא הכבוד, שכל ריבוי עולם התורה של ישיבות וכוללים שישנם היום, אי"ז אמיתי כלל, כי הכל תוצאה של אוריה ודעת קהל, ואין זה אלא סחף חברתי בעלמא, אבל עכשיו כשעליתי לקטרג כמנהגי נסתתמו כל טענותי, כי הראו לי את כל הבחורי ישיבות מסתערים על הגמ' מתוך בחירה אישית, אי שם מירכתי ביתם עם טלפון, או בכל מיני קביעות יחד עם חברותות בגינות מזדמנות, וקראו כנגדי הסנגורים בנצחון, נו, הבט נא וראה את אהובי של הבורא לגיונו של מלך, וכי מי הביא אותם עכשיו לשטייגען, אם לא האהבה העצומה שחוקקה בקירבם לדף גמ', וכי מי הכריח אותם לקיים סדרים באפס תנאי שטח סביבתיים, אם לא תשוקה עצומה שמקנת בקירבם לעלות בתורה.

כשהז"ל אמרו "אחד בצער כמאה שלא בצער", הם התכוונו לכל מילה, כי סדר א' אחד בבית שוקק חיים, כשבקושי מצאת לך פינה לשבת, והטלפונים קרסו, וחם או צפוף... זה אכן מתמודד עם מאה (!! סדרי א' כשאתה ובשלוה על מקומך הקבוע אי שם, בתוככי היכל ישיבתך.

לכן, עם כל הצער מהביטול תורה שכרוך באי פתיחת הישיבות, צריך לדעת שיש לעומת זה, כבוד שמים וכבוד התורה אדיר ומופלא, שעולה דוקא עתה מתוככי הבתים הצפופים, מתוך בליל של קולות, מילדי חיידר מתוקים שמשננים משניות וחומש רש"י דרך קוי הטלפון מחדר הילדים, ובחורים שמתנצחים בלימוד בפלאפון מהסלון, ובנות ישראל כשירות שממנסות להאזין בשולחן מטבח לשיחת חזוק ממורה שכלאה את עצמה גם היא באיזה חדר בביתה... כשיחד עולים ומתערבים כל קולות קודש אלו, ויוצאים ומקדשים את ה', בכל חלל אורו של עולם.

ב. וכמה מיתקלס עילאה, מאברכים יקרים שמנסים להשתלט על כל שלל המטלות שמוטלות על כתפיהם, לנסות לכהן כמורה בסמינר, ראש ישיבה, ומחנך בכתה, כשבקושי מצליחים לפנות את הראש לסוגיה החדשה של תחילת זמן, ומתאמצים להשלים את מכסת השעות הרגילה, בתחבולות מורכבות, שלא תמיד מצליחות...

וקן עלו על כולנה, נשות ישראל הצדקניות, שמנצחות על כל המלאכה, כשרבות מהן צריכות לשלב המשך עבודה מהבית, תוך כדי סיפוק ודאגה לצרכים מתוגברים בארוחות יומיות וסידור הבית, בבוקר תאמר מי יתן ערב, ובערב תאמר מי יתן בוקר, לשאת את כל הילדים על

כפיים, ולדאוג לשטייגען של הבעל כמימים ימימה, איזה רעש עצום עושות נשות צדקניות אלו בשמים, בוודאי בזכותן עתידין אנו להיגאל תיכף ומיד, לישועת עולמים.

ג. ובהגדת יד מצרים כתב רבי יצחק אייזיק חבר זל"ה בביאור הפיסקא - "ואת לחצינו זו הדחק", וז"ל: ידוע מאמרוז"ל במדרש עהפ"ס "וריוח תשימו בין עדר לעדר" שהתפלל יעקב אבינו ע"ה בעת שיהיו בניו בגלות, יהיה להם ריוח זמן בצרותיהם, שלא יהיו תכופות זו לזו, ומצינו שאמרו רז"ל: אם ראית דור שצרות רבות באות עליו כנהר רז"ל, כי יבא כנהר צר רוח ה' נוססה בו". וכתבנו במקום אחר עהפ"ס: "כמו הרה תקריב ללדת" וגו', שענין דמויים לאשה הרה, הוא כמו שאשה הרה כל ימי עיבורה היא חולה וסובלת מכאובים לפרקים, אך אינם תכופים, ויש לה מנוחה קצת בין כאב לכאב, אבל בהגיע החודש התשיעי, וקרבו עת ימי לידתה, מתחילים צירי לידה, והכאבים תכופים זה לזה, וכל שהצירים תכופים ביותר הוא סימן שקרובה ללדת, וכמו זה בישראל בהגיע עת דודים וקרבו ימי הגאולה, סובלים צרות רבות ותכופות בלי שום ריוח זמן כלל, וכמש"כ במצרים: "ומאז באתי אל פרעה לדבר בשמך ארע לעם הזה", וכך היה ג"כ קודם הראתו יתב' למשה, והוא מה שאמר לו, "וגם ראיתי את הלחץ אשר מצרים לוחצים אותם" שהם מכבידים עולם עליהם בלי שום ריוח כלל בנתיים וזה נקרא "דחק", והוא סימן לקירוב ימי גאולתם.

אמנם הגר"ח מוולאזין אמר בביאור היה"ר המיוחד שאמר הכה"ג לאחר סדר העבודה ביוה"כ: "שנת שלום ושלוה שנה שתוליכנו קוממיות לארצינו, שנה שלא תפיל אשה פרי בטנה, שנת תעלינו שמחים לארצינו..." דצ"ב מה השייכות של התפילה שלא תפיל אשה פרי בטנה לתפילה על הגאולה, ואמר הגר"ח מוולאזין שבכל דור ודור ישנו אדם אחד הראוי להיות משיח, ואם הדור אינו ראוי ראוי והוא אינו בא, הרי הוא בבחינת "נפל" ח"ו.

כך אנו חשים את גודל הלחץ של צירי לידת גאולתינו, והאחרונה הכביד, כשלא זכינו לראות בפתחת זמן קיץ כימים ימימה, כשבחורי חמד ממלאים את הרחובות והאוטובוסים בר"ח אייר, עמוסי מזוודות ותיקים מלאים במטלטלים שנארזו עם דמעות רותחות של אמותיהן... וכביכול, עם ישראל סבל בדומיה את כאבי הנגיף שבלבל סדרי עולם, קטל מסלחה ושמנה של טובי עמינו, ועירבב את סדרי הפסח, אבל עתה כשזמן קיץ לא נפתח, ונתרבה ביטול התורה במאד, הרי זה בחינת מה שנאמר אצל רבי ישמעאל כה"ג, אחר שסבל בדומיה את יסוריו הנוראים, אך כשהגיע למקום תפילין צרח בקול מר ליוצר נשמתו... שרפי מעלה צעקו במרה... יה"ר שנצא מאפילה לאורה.

וכל העם רואים את הקולות

א. נראה להציע שנעשה כעת איזה תיקון גדול ומופלא בעולם, שנוצר דווקא מתוך המוצב המורכב הזה, בו כל עולם התורה ישיבות קטנות וגדולות, סמינרים, תלמודי-תורה ובתי ספר, מנוהלים דרך קו טלפון אויריים. ויועיל מבט זה קצת לעודד את כל המנסים לעלות לחדרי ועידה או לקבוצות שקורסות לפתע מעומס הקוים, או שיעורים שנמסרו בקושי רב ולבסוף לא נקלטו ונמחקו ללא שומע.

בינה, התכלית של הבריאה הוא לתקן עולם במלכות שד-י, ופירוש הדברים שצריך להגיע למוצב של תיקון בו כל הבריאה תאיר מכבודו של הבורא, ולא יהיה שום דבר שמחלל את שמו, כדי שתתקיים נבואת ישעיה: "השמים כסאי והארץ הדום רגלי", וכל הבריאה תשמש ככסא הכבוד לבורא עולם, כמו שרימזו ש"הטבע" גי' "הכסא".

והנה בתחילה נסגרו בתי כנסיות ובתי מדרשות, וכתוצאה מכך נתבדרו קולות התורה והתפילה בחוצות קריה, וקידשו וטיהרו את כל הרחובות והסימטאות, ואכן כל הבריאה כמו משוררת שירה להקב"ה, ממש בבחינת ישמחו ה' ותגל הארץ... לא רק על גובה פני הארץ, אלא אף בחללו של עולם, כשקולות התפילה עולים ומקדשים את ה' מהמרפסות והגגות, לכל רומה ועומקה של רה"ר.

אבל כידוע גם לבניינים יש גובה מקסימאלי, וגם הגובה ביותר בערים החרדיות אינו מגיע בנתיים לשמים, וא"כ עוד נותרה עבודה רבה לפנינו, לקדש את אוירו של עולם, שהרי האויר דחוס לאימה, בקווי נייעס ופוליטיקיה מלאי רכילות ולשון הרע, ובתדרים אלחוטיים שמלאים בתמונות תועבה ודיבורי כפירה המושמעים בכל אתרי האינטרנט, המשלחים גלים טלפוניים בכל גובה האויר, ומייצרים טומאה עצומה הדחוסה בכל חלל אויר העולם.

ב. צריך לדעת שכל הדיבורים שמדברים בכל מקום אף אחד מהם אינו נאבד, רק הכל נחקק על האויר ונשאר תלוי ברום עולם, וכמפורש בדברי הגר"א בענין בינוניים תלויים ועומדים, דלכאו' לא ברור בחז"ל איפה הבינוניים תלויים, אך הגר"א כתב כפשוטו, וז"ל: פירשו הראשונים "וכל מעשיך בספר נכתבין" הוא האויר שהוא ספירי וכל מעשה או דיבור נחקק באויר, והאויר חיוני ונעשה בריה שלימה והוא פועל האדם, וכמו שהעולם נברא בספר וספר וסיפור, כן כל מעשה האדם כי בצלם אלקים כו'. וג' ספרים נפתחים בר"ה של צדיקים בינוניים ורשעים, (ר"ה טז, ב) כי כל קלין ומעשין לא אתעבידו, ובר"ה נפתחים ג"ע וגיהנם... ולכן צדיקים נכתבים לאלתר לחיים למעלה, שגן עדן גבוה מארץ שלנו, ושל רשעים לגיהנם למטה, ושל בינוניים תלויים באויר העולם הזה עד יוה"כ. עכ"ל. ומתבאר בדבריו, שהספרים שנפתחים, הם המעשים

שנעשו במשך כל השנה החולפת, שכל מעשה או דיבור או מחשבה מתועד בשמים ונחקק באויר, ואף מקבל מציאות רוחני גמורה שיש לה 'פס קול'... 'פס שמע'... 'פס קורא מחשבות' ו'מפענח נעלמות'... ובעת המשפט מובאים כל הדיבורים והמחשבות הללו, ועל פיהם דנים.

ובעין היסוד הזה מבואר במלבי"ם (דברים פ"ד), וז"ל: יש לפרש במ"ש חז"ל וכל העם רואים את הקולות שהיו רואים את הנשמע, וכבר פרשתי בפר' תשא (לא,יה) מ"ש חז"ל שכל דבור מעשרת הדברות נחקק באש על האויר עד שהיו העם רואים את הקולות, ר"ל שקול המדבר חורת תמיד אותיות באויר דרך מהלכו רק שא"א לראות את האויר, ואז בחפץ ה' נצטמצם האויר שדרכו להתפשט ושב להיות דבר מומשי ונדחק חומרנו הנוזלי כ"כ עד שנתקשה כאבן ונעשה מן האויר לוחות אבנים כעין אבני ספיר, כי האויר הוא ספירי, והאותיות שנרשמו בו בעת הדבור נשארו כאותיות אש חרותים דרך עובי האבן שנתגלם מן האויר ונראו מצד אל צד, וזה ראו כולם בעיניהם שע"ז אמרו וכל העם רואים את הקולות וזהו שנאמר "ותמונה אינכם רואים זולתי קול" ר"ל רק תמונה של הקול ראו, כי הקול נצטייר כתמונת אותיות, עכ"ל.

והגה"צ רבי שלמה וולכה זצוק"ל כותב דבר פלא על מרנא הח"ח זי"ע, שמצד ההכנה שלו היה ראוי שתשרה עליו נבואה ממש, אלא מכיון שהיה חי בעלמא הדין, וכל האויר מלא ודחוס בחטאים ודיבורים טמאים, לכן אי אפשר להחיל עליו נבואה על ארץ כואת, וכותב שאילו הוא היה עולה על אדמת הירח ששם לא חטאו עדיין, אזי תיכף ומיד היה שורה על הח"ח נבואה ככל שאר נביאים.

ג. מעתה בין נבין את העבודה אשר לפנינו, כי מאחר וכל גלי האויר טמאים ומטומאים, הביא הקב"ה מציאות שמטהרת ומקדשת את האויר, שמעתה החלל נתמלא בקולות התורה, ובסוגיות שלימות שמתבארות ונלמדות דרך הטלפונים, שיעורים שעולים לאוירו של עולם דרך חדרי ועידה המשודרים דרך האויר לכל השומעים, ממש "ימות המשיח", בו מתקדש ומתטהר כל חללו של עולם.

ואם נראה את כל זה כ"שליחות" לתקן את מה שצריך לתקן, בוודאי לא נבא להיכשל באיזו התקשרות לקוים הטמאים המשתוללים בעולם המדיה, ולא נתפתה ונלך שולל אחרי משאות שוא ומדוחים, כאילו לפי מצב הזמן מותר ונכון להתקשר לכל אמצעי הטכנולוגיה, כי ההיפך הוא הנכון, דוקא עכשיו אנו עומדים להשלים את התיקון, וכל המכוון כעת הוא לטהר את העולם מהבלי הטומאה והחטא שממלאים אותו. וכן יהי רצון, שיעלה אותו הבל שאין בו חטא דתינוקות של בית רבן, ויטהר את כל חללי עולם, להבין שהכל הבל, ואין לנו שיוור רק התורה הזאת.

דבר העורך

מניני המרפסות בחיפה ואשדוד...

ומי פעמך ישראל

ב'עידן הקורונה' כלל ישראל נקלע למציאות מחודשת, בו מתעוררים עשרות שאלות מאתגרות, כמו למשל בסוגיא של צירוף מנינים דרך המרפסות, בספרי השו"ת של הדורות הקודמים לא מצינו שאלה בהיכי תמציי כזה, והוא התעורר בשנת תש"פ, (וכבר ציינו, שהגימטרייה של מרפסת = 780, שווה לגימטרייה של תש"פ = 780).

מדהים לראות, את כח התורה של ישראל עם קדושים, בחביבותם למצוות ובתשוקתם לדעת את דרך ההלכה אשר ילכון ויעשו, מיד מבררים היטב את הנושא, ונכתבו כבר בנושא עשרות מאמרים קונטרסים ומכתבים ועוד היד נטויה, וכן פורסם שו"ת מאת גדולי ופוסקי הדור שליט"א, ונשתדל ביריעה קצרה זו בס"ד לטעום מיערת הדבש, ככל שידנו מגעת.

אייר - ראשי תיבות אני ה' רופאך, הזמן גרמא להפיל תחינה ובקשה קדם רבון עלם ועלמיא, שיסלק את נגיף הקורונה מן העולם, על הבריאים שלא יחלו ועל החולים שיתרפאו, ויקוים בנו הפסוק (שמות פרק טו פסוק כו) כָּל הַמַּחֲלָה אֲשֶׁר שְׁמַתִּי בְּמִצְרַיִם לֹא אֲשִׁים עֲלֶיךָ כִּי אֲנִי ה' רַפְאֵךְ, ונזכה לגאולה השלימה במהרה בימינו אמן.

בברכת התורה
עקיבא יוסף לוי

נושא הגיליון

'צירוף מנין במרפסות'

'רואים אלו את אלו'

קורונה: 'וירוס הקורונה' היא מכה מהלכת בכל העולם המשבשת מערכות תבל, אי אפשר להתפלל כסדר הרגיל בבתי כנסיות ובבתי מדרשות בישיבות ובכוללים, ולכן בהרבה מקומות בארץ ישראל ובחו"ל מארגנים מנינים לתפילה וקריאת התורה דרך המרפסות, כאשר כל מתפלל נשאר בביתו, ומצטרף לשאר הנוכחים במרפסות, וכעת עלינו לברר מה הם גדרי הצירוף לעשרה ראשונים של המנין כמו במקומות שחל איסור יציאה מהבתים, ובאיזה אופנים מצטרף למנין אחרי שכבר יש עשרה במקום אחד, כמו במקומות שיש מנין בכניסה לבנין, והמבודד או חולה קורונה, מצטרף אליהם מביתו.

הנדון נוגע לכל דבר שצריך עשרה, תפילה בציבור, חזרת הש"ץ, קדיש, קדושה, ברכו, קריאת התורה, ונשיאות כפים, ועוד. בימים כתיקונם במצב של 'לכתחילה', ודאי שההוראה היא להתפלל במנין שנמצאים כולם כאחד ברשות אחת בלי צירופים דחוקים, וכל הנדון נאמר בשעת הדחק, שהוא מצב של 'בדיעבד' שההכרח לא יגונה, והפוסקים מחפשים צדדי קולות להצטרף למנין על ידי 'רואים אלו את אלו' ושאר צירופים. שהרי אם לא יתירו את 'מנין המרפסות', חלק מהמתקבלים עלולים לעמוד בקירוב בלי לשמור על כללי הזהירות, ושמא יבואו לידי סכנה, וחלקם שישארו בבתיים ויתפללו ביחידות ויש חשש כי יזלזלו בתפילה.

1. דיני צירוף לזימון ולתפילה

בהלכות זימון מצינו הגדרות מיוחדות, אימתי מצטרפים לחבורה אחת. שנינו **במשנה** (ברכות פרק ז משנה ה), ונפסק **בשו"ע** (סימן קצה סעיף א), שתי חבורות שאוכלות בבית אחד או בשני בתים, אם מקצתן רואים אלו את אלו מצטרפות לזימון, ואם לאו אינם מצטרפות.

המשנ"ב (סימן נה ס"ק גב) הביא מחלוקת הפוסקים האם גם לגבי מנין כאשר מקצתם רואים זה את זה מצטרפים, והסיק (בס"ק נז) שיש לסמוך עליהם רק במקום הדחק.

מניני המרפסות בבני ברק

הגיליון הוקדש לעילוי נשמת
רבי חיים מרדכי ב"ר ישראל אברהם
זצ"ל נלב"ע כ"ט ניסן
ת.נ.צ.ב.ה.

משולחט של הרב רבי מרדכי הלוי טורוצבורג שליט"א מורה הוראה 'אגרת שפתח' - מודיעין עלית

שאלת: במקום מנוי יש מנין שמאפשר בהפסוק הדג האחרון של הבית, ויש מנין נוסף כנר אחר שבו מאמנים השכנים שבנין מילני מעבר לכשיש. האם ניתן להצטרף למנין עם השכנים שמתגבר לכשיש? **תשובה:** מבואר בס"ד שיש לנתן להצטרף למנין ע"י שרואים אלו את אלו, ומבואר במשנה ב"ש דעות בזה במסוקים אך כשא"א באופן אחר ניתן לסמוך על הכרית השני'ע. וימור דין זה נובע מהלכות זימון בס"י קצרה, לפיכך כתב המג"ב בס"י ב"ה שאפשר רשות הרבים מפסיקה אינם מצטרפים למבואר בהל' וזמן, ושם במשנה"כ הביא בשם הס"י שאין ע"ל היתר מפסיק לפיכך יש להצטרף עם אותם שבגדר האחרון. שאין בנייהם רחוב גונטיק.

פורסם ב'הפותר בכל יום' של 'דרשו' - 'כ"ז ניסן תש"פ

דין נוסף מצינו לגבי זימון, **בשו"ע** (סימן קצה סעיף ב) שאם מקצתן אכלו בבית ומקצתן אכלו מחוץ לבית, אם המברך יושב על מפתן הבית, הוא מצרפן. וביאר **השער הציון** (ס"ק ו) כיון ששתי החבורות צריכות אותו כדי שיוציא אותם, הוא נחשב כשמש שמשמש את שתיים ולכן הוא מצרף אותם. וכן לגבי צירוף לתפילה מבואר **בשו"ע** (סימן גה סעיף טו) לגבי מקצתן בפנים ומקצתן בחוץ, ושליח צבור תוך הפתח, הוא מצרפן, וביאר **המשנ"ב** (ס"ק נד) כיון שהוא החזן, כל אחד נותן דעתו עליו ולכן הוא מחבר אותם יחד.

דין נוסף נכתב לגבי זימון, **בשו"ע** (סימן קצה סעיף א) יש מי שאומר שאם רשות הרבים מפסיקה ביניהם אינם מצטרפים, וכתב **המשנ"ב** (שם ס"ק ז) גם שביל היחיד הקבוע תמיד מפסיק ביניהם. [ומבואר בכ"ה החיים (ס"ק ח) שמה שכתב השו"ע בשם יש מי שאומר, כיון שלא מצאה אלא בפוסק אחד. ובמשנ"ב (סימן לב ס"ק קכג וס"ק קפ) כתב שהשו"ע כותב בשם 'יש מי שאומר', למרות שזו דעה מוסכמת].

וכן לגבי תפילה מפורש **בפרי מגדים** (א"א סימן גה ס"ק יב) שהדין ששביל הרבים מפסיק, הוא גם לגבי מנין. ומה שפסק **הט"ז** (סימן קצה ס"ק ג כב) לענין בני החופה שמצטרפים אפילו אם יש שביל ביניהם, ביאר שם שזו סברא מיוחדת לענין חופה, כיון שכולם אוכלים מסעודה אחת לכן מצטרפים.

2. צירוף ברשויות חלוקות

מנין עשרה: מנין הוא כאשר עשרה נמצאים במקום אחד, כמבואר **בשו"ע** (סימן גה סעיף יג) צריך שיהיו כל העשרה במקום אחד ושליח צבור עמהם. ומבואר **במשנ"ב** (ס"ק מח) שאפילו אין רואים אלו אלו כיון שהם בבית אחד מצטרפים, ובשני רשויות אין מצטרפים כיון שאין רואים זה את זה, ויש מחמירים אפילו ברואים.

שני רשויות: כתב **בשו"ע** (סימן גה סעיף יד) תשעה בבית הכנסת, ואחד עומד אחורי בית הכנסת, ומראה להם פניו דרך החלון, אפילו אם החלון גבוה כמה קומות ואינו רחב ארבעה טפחים, מצטרף עמהם לעשרה. וביאר **המשנ"ב** (סימן גה ס"ק נב) כיון שמראה להם פניו דרך החלון, מצטרפים כמו לגבי זימון שמבואר **בשו"ע** (סימן קצה), שאם מקצתן רואים אלו את אלו מצטרפים. לפי זה, כאשר ישנם תשע מתפללים בבית הכנסת, ואחד בעזרת נשים ומראה להם פניו דרך החלון שבמחיצה, מצטרף עמהם לעשרה, וכל שכן אם יש עשרה מתפללים בבית הכנסת, שנחשב בכך תפילה בציבור. מסיים המשנ"ב שבכל זאת לכתחילה עדיף שירד לבית הכנסת אם יכול לרדת בקלות, כי יש מהאחרונים שחולקים על עיקר הדין וסוברים שדיני מנין לתפילה שונים מדיני צירוף לזימון.

וציין **בשער הציון** (ס"ק נג) **לתשובת משכנות יעקב** (או"ח חלק א סימן עה) דיש לחלק בין זימון לתפילה, וגם הרשב"א שדימה את הלכות זימון להלכות תפילה כתב כן רק ב'דרך אפשר', ובעיקר סמך הרשב"א על התירוץ הראשון שהבימה אינה חוצצת כיון שעשוי לתשמש בית הכנסת. וכן ציין למה שכתב **בביאור הגר"א** (ס"ק לא) על סברת הרשב"א, 'אבל יש

לדחות כל הראיות'.

עוד כתב **המשנ"ב** (סימן גה ס"ק נז, ביאור הלכה ד"ה ולחוץ) בשם **הפרי מגדים** שאם רואים זה את זה, אפילו בשני בתים מצטרפים, כמו בזימון, ויש מחמירים אפילו ברואים, ובמקום הדחק אפשר שיש להקל.

ויש לציין למה שכתב **הכף החיים** (סימן גה אות עו) בשם **שו"ת יפה ללב**, שאם יש חלון של זכוכית בינו לבין המנין, אינו מצטרף עימם.

נמצא א"כ שעדיף שכל העשרה יהיה במקום אחד, אבל במקום הדחק יש להקל אם יש עשרה שרואים אלו אל אלו, או אם יש שתי קבוצות בשתי מרפסות, אז אפילו אם חלק מהקבוצה רואה את החלק השני מצטרפים, ואם אין אפשרות לראות אלו את אלו, אם עשרה רואים את הש"ץ, מצטרפים.

3. כאשר יש עשרה מתפללים

צירוף למנין: כאשר יש עשרה מתפללים בבית הכנסת, גם לדעת החולקים על הרשב"א, יכול להצטרף אליהם מרשות אחרת ונחשב תפילה בציבור, כמבואר **בשערי תשובה** (סימן גה ס"ק יד) בשם **מלכי בקודש** מי שביתו אחורי בית הכנסת, וביניהם חלון קטן שזומע משם כל מה שאומרים, המתפלל שם נחשב כמתפלל עם הציבור. ולכאורה המשנ"ב לא פסק כדבריו, שהרי כתב שאם יכול לרדת בקל שירד.

כתב **המשנ"ב** (סימן גה ס"ק נח) בשם **תשובת הרדב"ז** (סימן תרנ) דזה דוקא לענין צירוף, אבל שיהיה כמתפלל עם הציבור אם אין לחדר פתח אחר רק דוקא דרך הבית הגדול, חשיב כמתפלל עם הציבור. ולדעת **החזו"א** (ארחות רבינו ח"ג הוספות או"ח אות יג) אפילו באופן שיש יציאה אחרת, גם נחשב כמתפלל עם ציבור.

עונה עמהם: גם באופן שאינו מצטרף להיחשב כתפילה בציבור, רשאי לענות עמהם דברים שבקדושה, כפי שמבואר **בתוס'** (פסחים דף פה: ד"ה וכן לתפילה), ונפסק להלכה **בשו"ע** (סימן גה ס"ק כ). היו עשרה במקום אחד ואומרים קדיש וקדושה, אפילו מי שנמצא בבית אחר רחוק לגמרי יכול לענות עמהם, קדיש וקדושה וברכו, שאפילו מחיצה של ברזל אינה מפסקת בין ישראל לאביהם שבשמים. מוסיף השו"ע, ויש אומרים שזה רק בתנאי שלא יפסיק טינוף או עבודת כוכבים. וכתב **המשנ"ב** (ס"ק סב) בשם **החיי אדם** שקדיש וקדושה יכול לענות כיון דהוי רק פסוקים, אבל ברכו לא יענה.

4. ואת המעשה אשר יעשו

עשרה כאחד: בהוראה למעשה נאמר מהלכים שונים בין גדולי ופוסקי הדור שליט"א, יש שהורו, ש'אפשר לקיים שניהם' להתקהל באופן זהיר, וצריך שיהיו עשרה ברשות אחת דווקא, ולא יסמכו על צירוף דרך המרפסות וכדומה שהוא היתר דחוק ביותר, כי אפילו הרשב"א עצמו כתבו רק בדרך אפשר ובעיקר סמך על התירוץ הראשון, ויש חולקים על הרשב"א, ורק כאשר יתקלה עשרה במקום אחד, יוכלו שאר המתפללים במרפסות להצטרף אליהם. וכן הורו **הגר"ר יצחק יוסף שליט"א**, ו**הגר"ר שלום כהן שליט"א**, והוסיפו שיצטרפו רק למנין שמתקיים לפי ההוראות, ואם אין מנין שכולם נוהגים על פי ההוראות, יתפלל ביחידות.

כשאין ברירה: הוראת **הגר"ר חיים קנייבסקי שליט"א** (כפי שפורסם בשמו לציבור), ו**הגר"ר משה שטרנבוך שליט"א** (במכתבו מתאריך ח' ניסן תש"פ הוסיף כיון שנחלקו הפוסקים ראוי שהש"ץ יתנה שאם אינם מצטרפים תהיה תפלתו נדבה), ו**הגר"ר יצחק זילברשטיין שליט"א** (ווי העמודים ניסן תשפ סימן כד), ו**הגר"ר צבי ובר שליט"א** (קובץ הלכות מבית הוראה נוה יעקב), ו**הגר"ר שמואל דוד הכהן גרוס שליט"א**, שבימים טרופים אלו כשאין אפשרות אחרת ולא היה אפשרות לעשות מנין בהתכנסות רק דרך המרפסות כיון שהוא שעת הדחק, ניתן להצטרף למנין על ידי המרפסות.

והצירוף הוא בשני מהלכים; א. כאשר עשרה אנשים רואים זה את זה, מצטרפים למנין גם כאשר המרפסות הם בבניינים נפרדים, כשיטת האחרונים שנוקטים את הרשב"א להלכה שב'רואים זה את זה', מועיל גם בשני רשויות, ובתנאי שאין שביל קבוע שמפסיק ביניהם. ב. אפילו אם אין עשרה שרואים זה את זה, מספיק שעשרה אנשים רואים את החזן, ומצרפם כיון שדעתם עליו. ואם כן כל מי שרואה את החזן, אפילו שאינו רואה את כולם, החזן מצרפו למנין. אך אם לא רואה את החזן אפילו שהוא רואה אחד שרואה את החזן, הוא לא מצטרף למנין.

זעליג וויס שליט"א שגם כעת צריך להמשיך את מניני המרפסות. מנין בחדר מדרגות: כאשר עושים מנין בחדר מדרגות, באופן שכל אחד עומד בפתח דירתו בקומה שלו, ורוצה להצטרף למנין עם שאר השכנים, הובא לעיל דברי המשנ"ב (סימן נה ס"ק מח) שבבית אחד אפילו אם לא כל האנשים שבמנין רואים זה את זה מצטרפים, ולכאורה גם בחדר מדרגות נחשב כבית אחד ומצטרפים. אכן לגבי עירוב דנו בזה האחרונים (משנ"ב סימן שנח ס"ק לח וביאור הלכה ד"ה ואם, ובחזון איש סימן קח ס"ק יג) אם מדרגות נחשבות מחיצה או לא, וכיון שכך יש לחוש שאינו נחשב חדר אחד, ולכן צריך שיהיו עשרה שרואים אלו את אלו, או באופן שהחזן עומד באמצע וכולם רואים אותו, וכך הוא מצרפם יחד.

5. מנין במקום פתוח

לגבי עשרה שעומדים במקום פתוח כמו חצר וכדומה, יש לציין למה שכתב במשנ"ב (סימן נה ס"ק מח) לגבי מנין בתוך בית, אפילו אינם רואים זה את זה מצטרפים. וכתב על כך המנחת יצחק (חלק ב סימן מד) שאם מתפללים לא בתוך בית אלא במקום פתוח, מצטרפים למנין רק כשמתקיימים שלושה תנאים:

א. צריך שכולם ישמעו את את הש"ץ, כמבואר בסימן קכד סעיף ח.

ב. צריך שיראו עשרה אנשים איש את חברו, ואם אינם רואים זה את זה אינם מצטרפים. אמנם יש להוסיף על דבריו, שכאשר המתפללים מוקפים בגדר, מצטרפים למנין גם כאשר אינם רואים זה את זה, כמו לגבי שינוי מקום באכילה, שמבואר במשנ"ב (סימן קעח ס"ק ל"ז) שאם אינו רואה את מקומו הראשון, כאשר המקום מוקף מחיצות נחשב מקום אחד. והרי במקום אחד מועיל אפילו כשאינם רואים זה את זה.

ג. שלא יהיה שביל שמפסיק בין המתפללים. כמו לגבי צירוף לזימון, שכתב השו"ע (סימן קצה סעיף א) יש מי שאומר שאם רשות הרבים מפסיקה ביניהם אינם מצטרפים, וכתב המשנ"ב (שם ס"ק ז) גם שביל היחיד הקבוע תמיד בימות החמה ובימות הגשמים מפסיק ביניהם. [למרות שבשו"ע הוזכר בלשון יש מי שאומר מציינו במשנ"ב (סימן לב ס"ק קכג וס"ק קפ) שהשו"ע כותב בשם 'יש מי שאומר', למרות שזו דעה מוסכמת]. ומפורש בפרי מגדים (א"א סימן נה ס"ק יב) כי הדין ששביל הרבים מפסיק, הוא גם לגבי מנין.

והורה אחד מגדולי הוראה שליט"א שאם כל המנין עומד על השביל או על הכביש עצמו מצטרפים זה לזה, ורק כאשר עומדים בשני חצירות וביניהם יש שביל, דרך הרבים מפסיק ביניהם ואינם מצטרפים.

פלגינן: יש שהורו, שאסור להתקהל עשרה כאחד משום 'ונשמרתם מאוד לנפשותיכם', ומאידך צירוף מנין דרך המרפסות שדו ביה נרגא, וכיון שיש כאן ספק ברכה לבטלה שתלוי במחלוקת אם מצטרפים על ידי ראייה בלבד, לא יאמרו חזרת הש"ץ וקריאת התורה או שאר ברכה הצריכה מנין, רק יאמרו חזרת הש"ץ קצרה, ויצטרפו לענין קדיש וקדושה במנין. וכן הורו (ניסן תש"פ) הג"ר שבח צבי רוזנבלט שליט"א, והג"ר שלמה אליהו מילר שליט"א והג"ר עמרם פריד שליט"א (גיליון 'אזמרה לשמך' מספר 89), שמניני המרפסות ניתן בדוחק להחשיבם כמנין לגבי קדיש קדושה, אפילו באופן שרשות הרבים עוברת ביניהם, ולגבי ברכות צ"ע אם ראוי לסמוך על זה כיון שיש חולקים.

דקדוק ההלכה: כעת שיש אפשרות להתכנס, יש שהורו שצריך להחמיר בהלכות צירוף למנין, ולדקדק שיתכנסו עשרה אנשים ברשות אחת, ולא לסמוך על שיטות דחוקות, כאשר יש חשש ברכות לבטלה. מאידך יש שהורו כיון שהניסיון הוכיח שהמניינים שעושים בחוץ אינם נשמרים לכללי הזהירות, לכן עדיף להתפלל במרפסות, ורק במקומות שיש השגחה לקיים ולשמור את כל כללי הזהירות אפשר להתפלל בחוץ, במנין מהודר ברשות אחת, בלי לסמוך על היתרים דחוקים של צירוף מתפללים העומדים ברשויות חלוקות, ופעמים שיש דרך הרבים שמפסיק בין הבניינים.

וכן פורסם מכתב (כט ניסן תש"פ) מאת הג"ר משה יחיאל הכהן רוט שליט"א, והג"ר שלמה גוטפריד שליט"א, והג"ר אפרים פישל מוטצן שליט"א, שעדיף להמשיך להתפלל במרפסות, ורק כשיש השגחה שיקיימו את כללי הזהירות אפשר להתפלל בחוץ.

מנין במרפסות: יש שהורו, שאדרבה חובה עלינו לדקדק בהלכות שמירת הגוף והנפש, וחמירא סכנתא מאיסורא, ואין להתיר להתאסף למנין, כי לא שייך לשמור על כללי הבטיחות בהתקהלות, והתפילות ייערכו אך ורק דרך המרפסות והחזן יעמוד למטה או באחד המרפסות, ובשום אופן לא ייצאו שאר המתפללים מבתיהם, ואם אין אפשרות לעשרה אנשים שיראו אלו את אלו דרך המרפסות, יתפללו ביחידות. וכן דעת הג"ר אשר

סיכום הגיליון:

דינים העולים

- א. שעת הדחק: חשוב להקדים, כי חלק מהדינים הללו הינם רק בדיעבד, ובימים כתיקונם אין לסמוך על צירופים כאלו.
- ב. אם שומע מנין, גם באופן שאינו יכול להצטרף עמהם למנין, יכול לענות עמהם.
- ג. מהמרפסת: כאשר יש מנין ואדם עומד במרפסת או בחלון ביתו, אם יכול בקלות לרדת למטה עדיף שירד, ואם לאו מצטרף, אך אם יש חלון של זכוכית בינו לבין המנין, אינו יכול להצטרף עמהם, אבל יכול לענות קדיש קדושה וברכו.
- ד. בחצרות: מנין בחצרות פתוחות, צריכים לשמוע את הש"ץ, וכן צריכים לראות אחד את חברו, ואם המקום מוקף מחיצות מצטרפים אפילו אינו רואה את כל המתפללים או החזן. גם צריך שלא יהיה שביל שמפסיק בין עשרת המתפללים.
- ה. צירוף מרפסות: אם ישנם דיירים בכמה מרפסות, כל מי שרואה עשרה מצטרף, ואם במרפסת ישנם כמה אנשים וחלק מהם רואים אלו את אלו הינם מצטרפים למנין. ואם רואים אחד את השני משני בניינים שונים, מצטרפים רק אם אין שביל שמפסיק ביניהם. ואם אין להם אפשרות לראות אחד את השני, אם כולם רואים את החזן גם באופן כזה מועיל לצירוף. בהוראה למעשה מאת גדולי ישראל שליט"א נאמרו כמה שיטות כפי שהובא בתוך הגיליון.
- ו. חדרי מדרגות: מנין בחדר מדרגות שכל אחד עומד בקומה נפרדת, יתכן שאינם מצטרפים רק אם עשרה רואים זה את זה, או עשרה רואים את הש"ץ.

משיב כהלכה

ההגרלה השבוע על: 100 ש"ח מזומן

שאלה: מהם דיני קריאת התורה ב'מניני המרפסות'?

מה הם גדרי הצירוף למנין לקריאת התורה במנין המרפסות, ואיך יעשו את העליות לתורה, האם נכון הדבר שהבעל קורא יקבל את כל העליות, או שעדיף שאותם מתפללים יקבלו כמה עליות. והאם אפשר לתת עליה לעומדים במרפסת מרוחקת?

במדור זה מופיע שאלה שבועית בנושא הגיליון הבא, כל מי ששולח תשובה מובחרת על השאלה נכנס להגרלה! ההגרלה על דעת רבני המפעל. התשובות הנכונות ישולבו במידת האפשר בגיליון הקרוב. ניתן גם לענות בעילום שם, בלי להכנס להגרלה.

נא להעביר את התשובות עד יום ראשון הקרוב בערב (תשובה שתגיע אחרי יום ראשון תכנס להגרלה הבאה). בצירוף פרטי המשיב (שם, טלפון, מקום לימוד), באחת מהאפשרויות הבאות:

1. בקו 'הילכתא' טלפון 02-5377085 שולוחה 4
2. בעמדות 'נדרים פלוס' ו'קהילות', קופת 'הילכתא' גיליון 'עומק הפשט'
3. בחדר 'קול הלשון', ישיבת מיר ירושלים, תיבת 'הילכתא'
4. בפקס מספר 1532-6507823
5. במייל 5047867@gmail.com

**הזוכה בהגרלת גיליון 261 על סך 100 ש"ח
הבחור החשוב כמר ברוך הרטמן ני"ו
ישיבת ויז'ניץ בני ברק**

**מדור זה הוקדש השבוע להצלחת התורם
ומשפחתו הי"ו**

בית הוראה הילכתא

השו"ת השבועי מ'בית הוראה הילכתא'

שאלה: האם בעידן הקורונה, מותר לצאת בשבת עם מסיכה על הפנים, וכפפות על הידים במקום שאין עירוב?

תשובה: הוראת הגר"ח קנייבסקי שליט"א (מכתב ער"ח אייר תש"פ), והגר"ר יצחק זלברשטיין שליט"א (קובץ ווי העמודים ניסן תש"פ עמוד נד), והגר"ר יצחק מרדכי הכהן רובין שליט"א (הוראות נחוצות לשבת קדש פרשת שמיני תש"פ). שמותר לצאת לרשות הרבים עם מסיכה, גם במקום שאין עירוב. כיון שמצינו בגמ' ובפוסקים אופנים שמותר לצאת בשבת בדברים שמטרת לבישת להגן על האדם מצער הגוף, ונפסק במשנ"ב (סימן שא ס"ק נא), שמותר לצאת במוך ססופג את הטינוף ומגן על הגוף. וגם המסיכה מגינה על הלובש שלא ידבק הוא מהקורונה, ולא ידביק אחרים, ודינו כמלבוש שמותר לצאת בו.

והוסיף הגר"מ רובין, שהוא הדין שמותר ללבוש כפפות. ויש להקפיד לא להסיר את הכפפות מידיו, והמסיכה תכסה את פיו.

ולגבי החשש שמא יורידו ויטלטלו ברשות הרבים, בשו"ע (סימן שא סעיף לז) נפסק שמותר, ויש מחמירים. ובמשנ"ב (ס"ק קמא) שהמנהג להקל, ובעל נפש יחמיר. ולכן בעידן הקורונה שהמסכה מסייעת בהצלת נפשות אין להחמיר.

**לתגובות: ניתן לפנות ל'בית הוראה הילכתא'
02-5350535 שולוחה 1-1.**

עדכוני הלכה

תחנון כשאין ספר תורה

ב'עידן הקורונה', אם מתפללים במקום שאין ספר תורה, נפסק בשו"ע (סימן קלא סעיף ב) שאין נפילת אפים אלא במ-קום שיש ספר תורה, וכשאין ספר תורה אומרים תחנון בלא נפילת אפים.

מנהג ירושלים ליפול אפים גם כשאין ספר תורה, לדעת הגר"ש ז"א אורבאך זצ"ל המנהג הוא רק בירושלים העתיקה שבין החומות. ואילו לדעת הגר"ש אלישיב זצ"ל המנהג הוא גם בירושלים החדשה. ועיין אשי ישראל (פרק כה סעיפים יא).

נושא הגיליון הבא:

דיני קריאת התורה ב'מניני המרפסות'

טלו חלק בזיכוי הרבים העצום, והשתתפו בהוצאות הגיליון הבא

הגיליון נועד לעורר את לב הלומדים, נא לא לסמוך על הדברים הלכה למעשה בלי לעיין במקורות

אפשרות להנצחה לע"ג, לרפו"ש, וכדומה.

ניתן לשלוח רעיונות ותיקונים, הוספות והערות, להגדיל תורה ולהאדירה. אפשר לתרום עבור הוצאות הגיליונות בעמדות הממוחשבות של 'נדרים פלוס' ו'קהילות' ברחבי הארץ, תחת המדור 'קופות נוספות' לפי החיפוש: 'עומק הפשט'.

הילכתא

לדעת לחיות כהלכה

- גיליון שבועי עומק הפשט
- שיעורים וימי עיון
- בית הוראה טלפוני
- בירורי הלכה אקטואליים
- קו מידע הלכתי
- חוברות הדרכה

מכון הילכתא 02-535-0-535

מענה אנושי בית הוראה מערכת הגיליון

קו מידע הלכתי

02-5377-085

5047867@gmail.com לקבלת הגיליון במייל:

פקס: 02-6507823

ניתן להאזין לשיעורים, הודעות, עדכונים, רישום להגרלות, ועוד...

איך הופכים לאדם שהישיבה מלפפת אותו בכל מקום

רבי מאיר שפירא הורה לכתוב בחזית בנין הישיבה בלובלין את הפסוק "לכו בנים שמעו לי יראת ה' אלמדכם" פסוק זה מופיע שם בחזית הבנין גם כהיום הזה.

שאלו את רבי מאיר מדוע כתבת את הפסוק הזה דווקא? ומדוע בחוץ ולא בפנים?

נענה הרב וענה בשאלה: מדוע אומר הפסוק "לכו בנים שמעו לי" כלום לא היה נכון לומר "בואו בנים שמעו לי" אלא שכל זמן שהבנים באים אלי לישיבה והם שומעים לי אין זו ראייה שאכן הם שמעו וקיבלו. אבל כשהם הולכים אל מחוץ לישיבה איש איש לדרכו, איש איש לביתו, אז מגיעה שעת המבחן האמיתי אם גם שם הם בבחינת "שמעו לי" זו הוכחה שהם אכן שמעו.

השאלה היא איך ניתן לצפות מאדם שגם בהיותו מחוץ לכותלי בית המדרש, מחוץ לחממת הישיבה יהיה בבחינת "שמעו לי" איך הופך האדם ל"חי נושא את עצמו" לאדם שלכל מקום שהוא מגיע בית מדרשו הולך אתו?

פרק זה בתהילים, פרק ל"ד, בו מופיע הפסוק "לכו בנים שמעו לי" פותח במילה "לדוד"

נאמר בספר הזהר (ויחי רל"ט ע"א) בשם אחד הינוקות המופיעים כמה וכמה פעמים בספר הזהר. נאמר "לדוד, אל תתחר במרעים" פתח הינוקא ואמר מדוע כתוב כאן רק "לדוד" אם זו שירה היה צריך לכתוב "מזמור לדוד" או "לדוד מזמור", אם זו תפילה היה לו לומר "תפילה לדוד" אלא בכל מקום שכתוב לדוד סתם ולא כתוב לדוד מזמור או תפילה לדוד רוח הקודש אמרו.

כלומר המורה הגדול המלמד את השיעור של "לכו בנים שמעו לי יראת ה' אלמדכם" אינו דוד המלך אלא רוח הקודש!!!

כיון שכן, אפשרי הדבר. שהרי אם רוח הקודש מלפפתו הולכת היא עמו ממקום למקום וכל אחד יכול להיות בבחינת יוסף הצדיק שדמות אביו מתגלית לו מן החלון.

מי ששמע והכיר תלמידים משיבת חכמי לובלין יודע שדמות רבם הביטה בהם "מן החלון" גם עשרות שנים אחרי מותו. הם אלה שאכן "שמעו" הם אלה שלקחו אתם את הישיבה לכל מקום בו גלו.

הקב"ה מאתגר אותנו ובעיקר את בנינו הצעירים, את בני הישיבות. האם לימוד התורה הוא חלק מאתנו או שמא הוא הרגל חיצוני לנו, הוא הדין ביחס לתפילה האם אנו מתפללים מתוך שהתרגלנו להתכנס בבתי כנסיות או שאנו מתפללים בכל מקום ובכל אופן ובכל צורה

במילים אחרות: האם קיימנו בעצמנו "בלבבי מקדש אבנה"

מלבד כל שאר המאפיינים המיוחדים את התקופה בה אנו נמצאים. יש כאן גם אתגר ומבחן
האם אנחנו, כל אחד מאתנו, מה שאנחנו אמורים להיות?

נאמר "קדושים תהיו כי קדוש אני ה' אלוקיכם"

הפסוק הזה מעורר קושי גדול. אם הגביר הגדול יאמר לעני המרושש של הקהילה: "תן מליון
דולר לצדקה שהרי גם אני נתתי", תהיה זו אמירה מוזרה וכי זה נימוק? העני יחשוב לעצמו:
"אתה הגביר יכול לתת ואילו לי, האביון, אין מה לאכול, מנין אתן? מדוע שאתן? אני שייך
למקבלים לא לנותנים..."

הרמב"ן לימדנו שקדוש הוא מי שאינו "נבל ברשות התורה". מי שמקפיד לצעוד על קו הגבול
שבין מותר לאסור, לא יעשה איסורים אך יתנפל בתאווה רבה על כל מה שמותר הוא הנבל
האמור. הקדוש לעומתו מקדש עצמו במותר לו. הוא לא מתרחק מן האיסור בגלל סבות חיצוניות
הריחוק מן האיסור הפך להיות לחלק ממהותו ולכן יתרחק מעצמו ולא רק מצד גדרי האיסור
האמור. הוא יקדש עצמו במותר לו.

רמח"ל מלמדנו, בפרק האחרון של מסילת ישרים כי אין אפשרות לרכוש את מידת הקדושה
לבד מידת הקדושה "תחילתה השתדלות וסופה מתנה" "אדם מקדש עצמו מעט מלמטה
מקדשים אותו הרבה מלמעלה"

זהו שאומרת התורה: "קדושים תהיו", ואם תשאלו: איך אפשר? הרי אי אפשר להגיע לבד
למידת הקדושה כנ"ל? התשובה היא "כי קדוש אני" יש מי שיתן, ואני "ה' אלוקיכם" וממילא אני
גם רוצה לתת.

כשהקב"ה נותן, נותן נתינה גמורה והמתנה הניתנת הופכת להיות לחלק מן המקבל. הרי זה כל
יסוד הבריאה. שלא יקבל האדם מתנות סתם אלא הקב"ה יצר מציאות בה יכול כל אחד לעמול
ולהרויח ולהפוך את הרווח לחלק בלתי נפרד ממהותו.

הדרך להגיע ל"קדושים תהיו" עוברת במסלול הנ"ל. האדם הופך עצמו לכלי קבול והקב"ה
נותן לו מלוא חופנים של קדושה והיא, הקדושה הופכת לחלק ממהותו עד שמקדש הוא את
עצמו במותר לו.

כאמור לעיל, את הפסוק "לכו בנים שמעו לי יראת ה' אלמדכם" אומרת רוח הקודש. וזו אינה
קשורה למקום זה או אחר. היא מלווה את הראוי לה, את אלה המכונים בנים, את אלה ש"שמעו"
לכל מקום בו הם נמצאים

בימים אלה מתחיל ה"זמן" בהיכלי התורה. מתחיל הוא בצורה לא רגילה - במקום להתכנס
לבתי המדרשות. לומד כל אחד בביתו, ואמנם גם בשבועות שחלפו למדנו וניסינו להוכיח לעצמנו
כי "שמענו" וכי רוח הקודש מלווה אותנו, מרגע זה יש להראות זאת קבל עולם וקבל עצמנו ביתר
שאת וביתר עוז.

{ אז נדברו }

פרשת אחרי מות - קדושים תש"פ | עלון מספר: 462 | לסדר: "והייתם קדושים"

הזמו שלא נפתח בעוילם הישיבות של רבי עקיבא...

היום הקשה ביותר מאז תחילת הקורונה הוא לכאורה יום א' באייר!!! עכ"פ לכאורה...

ביום הזה **לא** נפתחו הישיבות והכוללים... ביום הזה קרה הדבר הכי דרמטי מאז תחילת הקורונה... נכון אמנם שבתאי הכנסיות כבר סגורים למעלה מחודש... אבל ס"ס אוהב ה' שערים המצויינים בהלכה וד' אמות של הלכה יותר מבתי כנסיות ובתי מדרשות... ואם כמידי שנה בשנה ביום א' באייר נפתחים שערי הישיבות והכוללים בסערה ובבת אחת אנחנו משגרים לאבינו שבשמים מיליוני שעות של עמל התורה עם כל הברען של תחילת זמן קיץ (או חילופין עם הלפוס צערא אגרא של כל ההתחלות קשיות...) אז הדבר הגדול הזה **לא** קרה השנה בב' באייר!! ויהודי שבאמת מאמין מה זה כח של תורה קולט שלמעשה זה היום הכי קשה ומר מאז פרוץ הקורונה... עד כאן במושכל ראשון... **אבל לא!!!**

למרות הנתון הכאוב הזה... ס"ס כל גדולי ישראל וראשי הישיבות מתעקשים להכריז **שהזמו התחיל**... רק מה?? כל אחד בביתו... ויש קריאה גדולה לכל לומדי התורה להתחיל לשמור על סדרי הלימוד בביתם... ואם רק נאמין את הקריאה הזו ונתחיל את הזמן באמת עם כל המאמץ... אז לא רק ש-כן נפתחו הישיבות והכוללים בא' באייר... אלא יתירה מזו!!! נפתחו רבבות רבבות ישיבות **חדשות!** **! שמעת??** רבבות ישיבות **חדשות** נפתחו בתחילת זמן קיץ זה... מה אני מתכוין?? **תשמע סיפור**: פעם!! פעם לרבי עקיבא הייתה ישיבה אחת!!! רק ישיבה אחת בסה"כ!!! בישיבה הזו היו עשרים וארבע אלף תלמידים... אבל זו הייתה ישיבה אחת... והנה... קרה מה שקרה וכ"ד אלף תלמידים נפטרו מאסכרה (שאב: יש לה דימיון מאוד גדול לקורונה...) ואז רבי עקיבא הלך ופתח **חמש** ישיבות **לחמשה** בחורים!!! כן... הוא היה מונה שבחן... ר' יוסי נימוקו עמו... רבי שמעון: לומד הרבה ומשכח קמעה... ר"מ חכם וסופר, רבי יהודה חכם לכשירצה...

יש לי לב: כשרבי עקיבא היו כ"ד אלף תלמידים... **לא מצינו שהוא מנה שבחם!!!** ולמה?? נו... תגיד אתה?? כי... כי איך אפשר למנות שבחם של עשרים וארבע אלף תלמידים?? בשביל למנות שבחם של כ"כ הרבה תלמידים צריך עשרות קלסרים עבי כרס... **אבל זה לא רק זה!!** כל המהלך של הישיבה הענקית הזו של רבי עקיבא היה שיש משהו אחד ויחיד: יש הליגער ר' עקיבא!!! כל התלמידים מתבטלים לגמרי לתורתו... כל אחד ביטל את אישיותו... ביטל את שבחו האישי וניהי בורג אחד קטן למסירת התורה אחת עוצמתית שנקראת **עוילם הישיבות של רבי עקיבא!!!** זה הפשט ב"לא נהגו כבוד זה בזה..." הכוונה היא: שלא נהגו כבוד **בעצמם!!!** כל אחד בייחס לעצמו - לא ראה את עצמו כאישיות יחודית בפני עצמה... ממילא גם חבר שלו לא אישיות בעצמה... אלא מאי?? כולנו תלמידים מבוטלים לתורת רבי עקיבא!!! **חה לא רצו ה'!!!** כי ס"ס האמונה שלנו שכל יהודי הוא עולם מלא!!! בן יחיד של הקב"ה!!! אות שלימה בתורה שלא דבוקה להברותיה!!! והוא יתברך מונה שבחם של ישראל!!! ולכל עמל בתורה יש את החלק שלו בתורה שק הוא יכול למלאות ואם כולם יגיעו לביהמ"ד ורק הוא לא... הוא היה חסר לאבא שבשמים הקב"ה ישאיל בו... איפה יענקלה שלי... הוא חסר לי... ואף אחד לא יכול להשלים לי אותו.

ולכן כעת רבי עקיבא כבר לא פותח ישיבה אחת לכ"ד אלף תלמידים... אלא אדרבה... הוא פותח חמש ישיבות לחמשה תלמידים!! כל תלמיד מקבל את הדרך הפרטית שלו... את השבח היחודי שלו... וה"ע מעצב כל אחד לפי החלק הפרטי שלו בתורה... וכך החמשה (או שבעה) תלמידים האלו עולים ומתעלים והם מילאו את כל הארץ תורה... **התהליך הזה מתרחש לפנינו כעת ביתר שאת וביתר עוז!!!** זיכנו ה' בלע"ר ויש פיצוץ אוכלוסין בקרב בני התורה וישנם רבבות בחורים ואברכים בהיכלי התורה... ומאוד קשה להיות מונה שבחם של כל אחד ואחד מרבבות לומדי התורה... **אבל מה נעשה שזו המציאות!!! מוכרחים למנות שבחם!!!** דא עקא שאין מי שיעשה את זה... **צדיק!!! ... ואיין!!! איז מי שיעשה**... (מי אשם?? אנחנו אשמים!!! בזה שאנחנו בוחרים להיבלע בתוך מקומות ענקיים **ובכחירתנו האישית** אנחנו נהפכים להיות בורג פצפון ממערכת... אף אחד לא מפריע לאף אחד לעשות את כבוד הדרך הפחות פופולרית שאני ועוד כמה כמוני עשינו בחיים... ולא בחרנו בישיבות שיש בהם פיצוץ אוכלוסין... זה כבר חשבון הנפש לקראת סוף זמן קיץ הממשמש ובא...) גם ישיבה שיש בה אלף בחורים... לא יעזור כלום!! זה לא ישנה את המציאות שלכל בחור כאן יש שבח משלו!! ואת החדר יחוד שלו עם הרבש"ע...

נו... אבל תכלס... מאוד קשה לחיות את זה... איך אפשר להיות אחד חלקי אלף לומדים ולהרגיש יחיד עם שבח משלך?? **אז בשביל זה!!! בדיוק בשביל זה** הקב"ה כעת בודד אותנו... כעת הקב"ה מזמין שכל אחד ואחד יפתח **לעצמו ישיבה משלו!!!** כן... הקב"ה רוצה ישיבה שמתחילה ונגמרת **ברו!!!** והפעם אם אין אני לי מי לי... היות ואין לי את ר"ע שידעה את הכוחות שלי וימנה את שבחי וימקד אותי מול השליחות שלי בעבודת ה'... אז אין הדבר תלוי אלא בי... וזה השיעורי בית שמוטלים עלי בימים אלו!!! לשבת בדרך!! לשבת בישיבה הפרטית שפתחתי לעצמי פה בבית!! ולהתחיל לשאול את עצמי מי אני... מה היחודיות שלי... ואיך אני יכול למצות את הכוחות היחודיים שלי בכבוד שמים...?? כעת זו ההזדמנות הכי טובה ואפילו היחידה!!! כעת שאף אחד לא נושף לך בעורף... אין לחץ חברתי מתי להתחיל את הסדר ומתי לגמור... איך לך לא את האווירה המחממת או אפילו המלחיצה של תחילת זמן... אתה לבד!!! כעת זה הזמן לבודד את התא הזה ששמו אני... ולהסתכל עליו במקרוסקופ... כן... אני כהן משרת של אבא שבשמים!! הוא צריך אותי!!! אף אחד לא יוכל לתת לקב"ה את מה שאני יכול לתת... מה הנקודה שלי?? ואיך אני מעצים אותה לקראת היעוד שלה? נקודה למחשבה...

להצטרפות לרשימת התפוצה
במייל,
להערות והארות:
a8447168@gmail.com

להשתתפות בהוצאות
הגליון:
בבנק:

חשבון 53957
בנק דיסקונט
סניף 106

באשראי:
"נדרים פלוס"
- "קהילות"
בטלפון:
(מענה ממוחשב)

0799-654321
תודה מראש!!!
כל שותפות שלכם
מחזקת את ידינו...

יצא הגמל באפסר... והרעבעעו שלו... במה??

כמו שידענו ה' אלוקינו שהשלטו לפניך...

עמדת לי בתפילת שחרית במנין המאולתר על הגג... ובלבי עלתה המחשבה המעיקה שמוכרת לכולנו... מה יהיה הסוף?? איך זה יגמר?? אין לי אפילו קצה חוט...

ופתאום!!! באמצע המחשבות... באמצע התפילה...

באמצע הגג... פתאום התחילה רוח חזקה לנשב... ובבת אחת הכל התחיל להתעופף... ונהיה בלגן...

בבת אחת הפסקתי לחשוב על הקורונה... התחלתי לחשוב על הרוח!!! רגע... מה קורה פה?? אני תופס את הכיפה... את הטלית... ואת הסיידור... ומה... מה יהיה הסוף עם הרוח הזו?? זה... זה... אי אפשר ככה עודני מסתבך עם הרוח ולא יודע מה יהיה הסוף איתה **הופה! פתאום הרוח נעצרה... חלפה!!!**

עברו שלוש דקות וארבע שניות ושוב הרוח חזרה לנשוב... ואחרי שתי דקות וחמש עשרה שניות היא שוב נעצרה... ושוב חזרה לאחר עשרים דקות...

ואז חשבתי לעצמי מחשבה "גאונית": הנה לך... הרוח פתאום הגיעה ופתאום הלכה... **ככה בדיוק** הקורונה פתאום הגיעה ופתאום תלך... אה...???

מה אתה אומר על זה??

ואז קלטתי למה כ"כ קשה לי החוסר ודאות בימים אלו: אנחנו נמצאים בדור של **השלט מרחוסי!!!** הטכנולוגיה המתפתחת איפשרה לנו לשלוט על כל דבר! לתכנן מראש כל תזוזה! כל משב רוח!!! אני עומד עם השלט וקובע אם יהיה פה מזגן על קור או על איורור ולאיה כיוון... הכל בידיים שלי!!! אני מחליט לפתוח או לסגור... והיום כל דבר זה ככה! הכל בידיים שלי!!!

וממילא... ברגע שמגיעה איזה קורונה שאין לי שום שלט שיכול לכונן אותה מרחוק... אני מיד מאבד עשתונות... רגע... איך?? איך הקורונה הזו תיעלם?? איך??

הרי המזגן בסלון יסגר רק כשאני אלחץ על השלט??

האור במטבח יכבה רק כשאני אוריד את הכפתור??

והמחשב יכבה רק כשאני אקיש מצב שינה...??

אז איך הקורונה תעלם?? אין לי גישה לארון חשמל שלה? **לכו אנחנו כ"כ בפאניקה!!!** אנחנו רגילים להפעיל כל מכונה... ולנתק אותה... ממילא כשיש איזה מכונה שהתחילה לפעול בלעדיו... אנחנו מאוד מבוהלים ולא יודעים איך היה בדיוק תככה??

מה עושים??? פשוט תצא לעולם היפה של הקב"ה... (כעת כבר מותר) ותתחיל לעשות מעקב... תראה את הפרח הזה שצמח בגינה... מחר תבא ותראה שלידו פץ פתאום עוד פרח... פתאום נושבת הרוח ופתאום היא חולפת... פתאום מופיעים נמלים... ופתאום הם נעלמים... וכל זה קורה בלי שלט!!! זאת אומרת: יש בורא עולם שהוא השלט של כל מה שקורה כאן בעולם... והוא פתאום הביא את הקורונה והוא פתאום יביא רוח קדים עזה ויתקעה ימה סוף... לא ישאר קורונה אחת בכל גבול ישראל... **אירז?? אתה שואל אירז??**

צא הרגע החוצה... ותחכה לרוח הקרובה שתנשוב... תסביר לי איך היא פתאום התחילה לנשוב ואיך היא פתאום נעצרה... מי "גנב" לך את השלט של העולם והתחיל לשחק עם האיורור של העולם?? מי שעשה את זה... הוא זה שהשלט של הקורונה בידיים שלי!!!

אני מתבייש... לא אמרתי פה כלום... דברים כ"כ פשוטים... אבל כמה שהם פשוטים... ככה מתגלה עד כמה אנחנו נכים... לא נותר לנו אלא להכריז: כמו שידענו ה' אלוקינו שהשלט לפניך!!!

נשות ישראל הצדקניות העירו שחיוק בענייני בית הכנסת לא נוגע אליהם... אז איזו נקודה כן יכולה להיות נוגעת אליהם בכל הקורונה הזו?? (צניעות לא כאן המקום... אז מה כן??)

אז בדיוק השבוע ברח היומי! יש נקודה מאוד מעניינת למחשבה!!!

בכל היצורים שקיימים בעולם... מבני אדם ועד בעלי חיים... תמיד הזכר הוא יותר סוער... ויותר חסר גבולות וחסר מעצורים מאשר הנקבה... תמיד הנקבה יותר ממונתת ומעודנת מהזכר... חוץ מבעל חי אחד ויחיד!!! הלא הוא **הגמל!!!**

אצל הגמל יש תופעה מיוחדת... שהגמל הזכר הוא מתון... הוא בעל תרבות... בעל מזג נוח וידידותי... ואילו הרעבעעין שלו... הנאקה? **היא חסרת גבולות!!!** יש לזה השלכות הלכתיות מובהקות... שבשבת "יצא הגמל באפסר" ואילו "נאקה בחטם"

כלומר: לנאקה יש רסן **אחר** מאשר הרסן של הגמל... בשביל להשתמר היא צריכה חטם ולא מספיק לה אפסר... (ולכן אם הגמל יוצא בחטם של הנאקה זה נקרא משוי בשבת... כי הוא לא זקוק לשמירה כזו חוקה... לעומת זאת הדין: אם הנאקה תצא בחטם של הגמל זה גם משוי... כי זה לא מספיק לה... ממילא זה חטם משוי...)

ופלא הוא: מה מיוחד במין של הגמל!!! שהנקבה יותר חסרת מעצורים מהזכר?? ולכאורה ההסבר הוא ככה: שהגמל לשם שינוי... המקום הטבעי שלו זה **המדבר!!!** המושג מדבר בכל המהות שלו זה מקום חסר כל הגדרה... אופק אין סופי... אין התחלה ואין סוף... אין ימין ואין שמאל... אין קדימה ואין אחורה... הכל פתוח לכל כיוון... אין מנימים של תיחום גבולות... **מעשה:** כשאתה נותן לזכר חוסר גבולות... זה לא כ"כ מנוגד למבצע שלו! אדרבה... באישהו מקום הזכר רוצה לפרוץ... הוא משתוקק למרחב ואופק לא מוגבל...

לעומת זאת הנקבה?? הנקבה מטבעה צריכה גבולות... היא צמאה לתיחום מוגדר! היא הייבת הגדרות ברורות... לכן דווקא כשאתה מעמיד את הנאקה מול החוסר גבולות שבמדבר... היא משתגעת מזה... היא מאבדת עשתונות ומתחילה להשתולל...

בפיצור: בדיוק מה שקורא לזכר כשאתה מכניס אותו לכלוב... זה מה שקורא לנקבה כשאתה פותח אותה למרחב בלתי מוגבל... זה מוזעזע לה את השפיות...

ובאמת הגמ' בברכות (נד.) מספרת שמר בריה דרבינא פעם נקלע לאיזה בקעה שוממת ונפלה עליו **"גמלא פריצא..."** אומר רשי": **גמל משוגע שעסקו רעים!!!** שמעת?? גמל משוגע!!! מה זה גמל משוגע?? אתם רוצים לדעת מה זה גמל משוגע??

תסתכלו איך נראים הגברים בחודש האהרון שסגרו אותו בתוך ארבע קירות... מה קרה לנו?? השתגענו!!! כי גבר צריך מרחב... צריך לצאת לאופק הבלתי מוגבל... אז בדיוק מה שקורה שזכר כשסוגרים אותו... זה בדיוק מה שקורה לנקבה כשהיא נפתחת לחוסר גבולות.

כלפי מה הדברים אמורים???

צריך לדעת שהמצב כיום שהטכנולוגיה פותחת אותנו לכל דבר... וכולם יודעים הכל... **זה דבר שמסוכן לכולם!!!** אבל עדיין!!! יתכן שהאשה נמצאת בקבוצת סיכון **קצת יותר גדולה!!!** ושוב: חוסר גבולות לאף אחד זה לא טוב... אבל כשאישה פוגש חוסר גבולות הוא אמנם נכנס להזיחות ולשכרון הושים וזה עלול להסתיים במעידה רוחנית קשה... אבל! אשה שנפתחת לאופק אינסופי... זה... זה לא נגמר רק שם!!! זה לא נגמר במעידה רוחנית כמו אצל גבר... אצל אישה זה כבר עלול להגיע לזעזוע יותר עמוק... ל-גמל משוגע שעסקו רעים!!! זה כבר מגיע לחוסר איוון נפשי... כלומר: בחור ישיבה שנחשף ל"יע לאינטרנט... זה בחור שהביא את עצמו בידיים לניסיון מאוד מאוד קשה... וצריך כעת להתגבר על הניסיון... ו... ומאוד מאוד קשה וכמעט בלתי אפשרי... (אבל עדיין יש פה את הבעל בחירה שצריך להתגבר... ובדרך כלל לא מצליח) אבל אשה שנחשפת לחוסר גבולות שיש ברשת... זה עלול להגיע לחוסר איוון נפשי... משהו פה מזדעזע באנושיות שלה... בעל בחירה שלה... גמל משוגע שעסקו רעים... ולמרחב האבסורד... דווקא בציבור החרדי השמור והקדוש ביותר... דווקא הגברים הרבה פחות חשופים לטכנולוגיה ואילו הנשים מתוקף תפקידן כמפרנסות הרבה יותר נאלצות להתחבק מול העולם הרחב... וממילא לעמוד בפסע בינם לבין החוסר גבולות של דורנו...

לא אנחנו הזמנו את התופעה האבסורדית הזו!!! זו יד מכוונת מלמעלה... וממילא אנחנו לא הולכים לשנות את המציאות... אבל כל אשה חרדית מוכרחת לדעת שעם כל הכבוד לזה שהיא יוצאת לפרנס בשביל שבעלה יוכל ללמוד...

אלא בכל מחיר!!! סו"ס אני בקבוצת סיכון יותר גדולה!!!

אני אשה! סו"ס המקום הטבעי שלי זה רשות היחיד! גם אם יצאתי לעבוד בעולם הרחב אני כל הזמן צריכה לעמוד עם יד על הדופק... וללבוש מסכה ולהתרחק שתי מטר מכל רסים הכי קטן של החוסר גבולות של העולם המודרני שלנו... כי אני בקבוצת סיכון יותר גדולה מבעלי! אני לא בכל מחיר יוצאת לפרנס!! יש עוד משהו שאני צריכה לדאוג לו... והוא: קדושת ישראל!!! **ושוב: כלפי מה הדברים אמורים???** וכי המאמר הזה פונה לנשות אברכים שיעזבו את העבודה ויפסיקו לפרנס ויגמרו לבעליהן לצאת מהכולל הלילה??

לא! **אז מה כוונת העניין הוא ככה:** יש מושג שנקרא "בנפשו יביא לחמו"!! רואים פועל שעומד בין השמים ומסכן את החיים שלו... שואלים אותו: השתגעת?? אתה יכול למות?? מה הוא עונה: אין מה לעשות!!! **בנפשו יביא לחמו!** והוא צודק... לכל אחד יש את ה"בנפשו" שלו! איפה הוא שם את "נפשו" בכפף... ש... ש... שזה חייב לקרות בכל מחיר!!! כל אחד מצויב לעצמו את משימת חייו שהיא "בנפשו" שאליה הוא חותר ודוהר עם כל הכח בלי להסתכל ימינה ושמואלה... וכל אחד צריך לשאול את עצמו איפה ה"בנפשו" שלי!!!

נשות אברכים הצדקניות קיבלו הניגן שצריך לצאת לפרנס **"בנפשו"!!!** וזו באמת מסירות נפש עילאית ואין ערוך לשכר שלהן... אבל מושג מה **לא כולו** חונגו שהם מחוייבות עוד יותר לקדושת ישראל... וגם לזה הם מחוייבות **בנפשו!!!** ואם נעמיד "נפש" מול "נפש" ונשאל: למה אשה יותר מחוייבת "בנפשה"?? האם להביא פרנסה הביתה בנפשה... או לשמור את קדושת ישראל בנפשה?? בושה לענות על השאלה הזו... אשה שלא ברור לה התשובה היא על גבול של "עוברת על דת יהודית"... אשה מחוייבת לקדושת ישראל הרבה הרבה לפני שהיא מחוייבת לצאת לפרנס... ומעתה: כיון שכך!!! כשאשה יוצאת בסערה לפרנס מתוך נחישות בלתי מתפשרת... היא צריכה במקביל להציב נחישות עוד יותר בלתי מתפשרת על עקרונות השמורים שלה!!

כן... זה לא פופולרי בימים אלו... בימים אלו שכולם מדברים לחזור לעבודה... ישנם כאלו שצריכות לחשוב פעמיים אולי צריך להחליף מקום עבודה... מה שבטוח: לא בכל מחיר!!! כמה שאני רוצה שבעלי ישב ולמד בכל מחיר!!! עוד יותר מזה יימחוייבת לשמור על קדושת ישראל בכל כל מחיר!!!! ותן לחכם ויחכם עוד...

היכנון לקרבן הגדול... ויהי נועם ה' אלוקינו...

בשבוע שעבר הזכרתי במילה אחת את הקרבן הגדול שכולנו צריכים להיערך אליו... הלא הוא: הפרידה מכל הטכנולוגיות שנאלצנו להתחבר אליהם בימים אלו... ובאמת צריך לתת לזה במה מרכזית!!!!

כי... כי זה הנושא... זו חובת השעה... ועכשיו!!! לא אחר כך...

כמה אנשים טענו לי: מה אתה מדבר על זה עכשיו? עכשיו אנחנו עדיין עמוק בפנים... עכשיו רק התחילו שגרת לימודים דרך הטלפון (ויש כאלו שדרך הרשת) אז בדיוק עכשיו אתה מדבר על היום שאחרי?? מוקדם מידי... אנחנו עדיין מבוססים עמוק בתוך הבוץ...

אבל לא!!! זה לא נכון!!! זו טעות!!! עכשיו ורק עכשיו אפשר לדבר על זה... ואני אסביר לך גם למה... הגמ' במסכת סוכה מתארת את היצר הרע: בתחילה קראו הלך ולבסוף קראו איש ולבסוף קראו בעל הבית!!!

היצר הרע בהתחלה נוקש על הדלת כמו איזה קבצן מסכן... שנורר נודניק שאנחנו פותחים לו את הדלת רק בשביל להתפטר ממנו... אבל כשהוא נכנס פתאום הוא נהיה איש... פתאום אנחנו רואים שהוא דווקא לעניין... הוא מדבר לעניין... והוא נחוץ ומועיל... ואז מהר מאוד הוא פתאום נהיה בעל הבית... אין לך מושג עד כמה המשל הזה תפור על כלי הטכנולוגיה!!! בימים אלו המייל וכדו' זה הלך!!!!

מה פירוש הלך?? אנחנו נמצאים במצב חירום... הילדים בבית... העבודה גם מהבית... מצב מעצבן ונודניק... אנחנו מחכים כבר שתגמר הקורונה... ולבנתיים תוק תוק... החור בראש מהילדים... והצורך בתקשורת עם כל מיני אנשים מכריחה אותנו לפתוח את הדלת להלך הזה... לנודניק הזה ששמו חיבור לרשת!!! כן... זה משגע אותי... בימים אלו אני לא יכול לעשות כלום... רק דרך הרשת... הצורך הזה דופק לי תוק תוק על הראש... אין לי ברירה... אני מוכרח לפתוח את הדלת לנודניק הזה של הטכנולוגיה היותר מתקדמת... אני פותח לו רק בגלל המצוקה שאנחנו נמצאים עכשיו... ו... ומיד אח"כ אני זורק אותו...

כן... השנורר הזה דופק בדלת... זה ברור שאנחנו פותחים לו את הדלת רק בשביל לתת לו את העשירים שקל שלו... ו... ושלו... כל טוב...

אבל ה"הלך" הזה נכנס!!! ובפעם הראשונה בבית שלנו יש קו חיבור מייל פתוח... (כמובן כשר...) ואז פתאום מתגלה שההלך הזה הוא מלא וגדוש בכל טוב!!! יש בו אוצר החכמה (בימים אלו...) יש בו מאות עלונים... (אפילו עלון אז נדברו אפשר להשיג בו...) כל החיזוקים מכל הגדולים... כל השיחות של קול הלשון ועוד היד נטויה... ההלך הזה תוך יומיים ספורים מפסיק להיות הלך... הוא כבר איש!!!!

אף אחד כבר לא זוכר שפתחנו את המייל הזה בגלל שהתעורר צורך נודניק ומעצבן להכניס אותו באופן

ואי לך ובהתאם לזאת... בעוד חודש זה כבר מאוחר!!!! בעוד חודש אנחנו נצטרך כבר להילחם מול בעל הבית!!! וכידוע... תשאל כל עורך דין... להתחיל לנהל תהליך משפטי מול שוכר שמתגורר בבית שלך (ולא משלם שכירות) ואתה רוצה להוציא אותו זה מסובך מאוד מאוד!!!! (ולכן כידוע... תשאל את כל החרדים האלו שקונים דירה להשקעה ומשכירים אותה לכל מיני אנשים... הוא בודק טוב טוב את מי הוא מכניס לבית... כי יש כאלו שיועדים רק להיכנס ואילו לצאת מאוד קשה להוציא אותם... פרטים נוספים אצל הגורמים הרלוונטיים...)

ולכן עכשיו!!! עכשיו זה הזמן!!! עכשיו שההלך הזה הוא עדיין לא הספיק לגמרי לגמרי להתמקם... וגם אם הוא כבר איש... אנחנו מקוים שהוא עדיין לא בעל הבית... (וגם אז... כמה שיותר מוקדם יותר טוב)

עכשיו זה הזמן לתפוס את העניינים לפני שיהיה מאוחר!!!

וכעת נחלק את דרכי ההתמודדות לשני חלקים!!!!!!

דבר ראשון: להצר את צעדיו של ה"הלך" הזה כמה שאפשר... לתחם אותו יותר ויותר... כדי שיכיר את מקומו ולא יתקדם הלאה... זו המשימה הראשונה... מה אני מתכוין?? אני אתן לך דוגמא: לדאבונני הרב... לי יש מייל... אני נאלץ בעל כרחי להשתמש במייל... אבל!! ה' עשה נס ויש לי מחשב נורא שלעפער... איטי להחריד... כשאני כותב איזה משהו לפעמים אורך לו עשרים שניות עד שהמשפט מופיע... ולפתוח את המייל זה אורך שיעור בין השמשות לרבי יהודה (לא לרבי יוסי...) ולפעמים המחשב פתאום מתחיל לחשוב ולחשוב... והיעיגול מסתובב ומסתובב ומוציא לי את הההנהשמה... ויש לי חבר שמבין במחשבים וכבר עשרים פעמים הציע לי... תביא... תביא את המחשב... אני עושה לך ניקוי... התקנה חדשה... ואני כבר חצי שנה בדרך אליו... ותמיד ברגע האחרון אני מסתייג!!! רגע... למה ללכת אליו? המייל לא כ"כ נגיש?? הכניסה למייל מתסכלת?? יופי!! בא נשאר את ההלך... שימשיך להרגיש הלך!!! למה אני צריך לתת לו להרגיש איש?? אם המפגש שלי מול המייל הוא מפגש מעצבן זה דבר מבורך... למה להרוס את זה??

על אותו משקל: צריך להתייגע במחשבות ובתחבולות איך לתת למייל להיות לא ידידותי!! לתת לו להיות מעצבן... תן לו להרגיש הלך...

כן... לפני שנתיים... כשהתקשרו אלינו כל מיני שנוררים בשביל המצי'נג... נכון זה היה מעצבן...?? נכון זשה גרם לנו שבאותה תקופה פחות ענינו לטלפונים?? גם כשהתקשר הבן דוד היקר... העדפנו לאהוב אותו מרחוק כי פחדנו שהוא הולך להתרים אותנו למצי'נג?? נכון? זוכר את זה?? אז הנה! גם

את המייל... תצמיד לו איזה תוית מעצבנת... תשאיר אותו איטי... אל תשדרג אותו... תן לעצמך להתעצבן עליו... בקיצור: כאן צריך חכמה מיוחדת איך משאירים אותו הלך... איך דואגים שלמרות שאני נאלץ להשתמש בו אבל הוא נשאר לא ידידותי ולא ביגד'יל... (רוצה עצה מפוצצת?? הייתי מציע שבפתיחה למייל תעשה קוד כניסה שמחולק לשמונה מספרים... וכל אחד מהמשפחה יקבל מספר אחד סודי... ובשביל להקיש את הקוד יצטרכו כל אחד מבני המשפחה להגיע כל אחד בתורו הוא להקיש את הספרה הסודית שרק הוא יודע... כן... תחכה שזה יגמור מהתפילה וזה יקום מהשינה והשלישי שיפרגן לך שתהיה לפניו...

חד פעמי... ואני אומר לך את זה מידיעה ומניסיון אישי!!! תוך יומיים אף אחד לא זוכר מה הנסיבות הנוקשות וההכרחיות (הנקודתיות כמובן) שהביאו אותנו להכניס את זה הבייתה... ולבנתיים הוא נעשה איש!!!! אנחנו מגלים עולם!! שאני לא יכול להתעלם ממנו... מי שחושב שהמייל זה דבר רק רע ורק טמא הוא מרמה את עצמו!! החיבור של המייל הוא באמת "איש"!!! זה באמת דבר שאפשר להפיק ממנו תועלת עצומה!! (כשאתה מנסה לרמות את עצמך שזה דבר רע... זה הכי בעייתי... כי אז...כשאתה נחשף לזה... אתה מגלה שזה לא נכון!! ואז באמת אין עם מי לדבר) דא עקא!!!! שה"הלך" הזה שהספיק כבר להיות "איש"!!! הוא לא מסתפק בזה והוא ממשיך להמריא לכיוון השלטון עד שמהר מאוד הוא נהיה "בעל הבית"!!! וכבר הזכרתי בשבוע שעבר שהמהירות שזה נעשה היא בלתי נתפסת... זה עניין של שבועות בלבד... עד שהחיבור לרשת הוא ממוזמן לא הלך- הוא ממוזמן לא איזה הכרח מעצבן שנוקש על הדלת וצריך להתפטר ממנו... הוא ממוזמן לא "איש" חשוב שניתן להעביר דרכו שיעורי תורה וחומר תורני חשוב... כי הוא פתאום נהיה בעל הבית!!! הוא פתאום מתחיל לנהל לך את הסדר יום... זה מגיע בשבלים... בהתחלה זה מגיע לידי ביטוי בזה שהמייל נהפך להיות כמו פריז'דר... כן... כמו שאת הפריז'דר אתה פותח כל רבע שעה לראות אולי יש שם משהו... ככה המייל נהיה משהו כזה שכל רבע שעה אתה הולך לבדוק האם הוא החזיר לי תשובה או שלח משהו... ואז זה ממשיך הלאה והלאה... ואז מהר מאוד מגיעים למסקנה שאי אפשר בלי זה... וזהו!!!! ברוך הבא לבעל הבית החדש!!!

הנה!!! זו המפה!!! כעת הצגתי לפניך מפה... איך זה נראה...

אני מציע לך: תגזור קופון זה!! תגזור את השורות האחרונות ושים אצלך בארנק... ותגיד לי אם זה לא היה ככה!!!! אחריות!!!!

זה התהליך... זה מתחיל מ"הלך"!! מאיזה בוס/ית שנוקש תוק תוק ומחייב אותנו להכניס את זה הבייתה בימים אלו... או הילדים שמשתגעים משיעמום ודופקים לנו על הראש... וה"הלך" הנודניק הזה מכריח אותנו לפתוח לו את הדלת ולהכניס אותו הבייתה... ומכאן ואילך הדברים מתגלגלים מאוד מהר... מהר מאוד הוא נהיה איש... ומשם אצה לו הדרך לכס המלכות... והוא נהיה בעל הבית הלא מוכתר!!!!

ככה זה!! וככה!!! ואין אחרת!!! אני מצגי לפניך תהליך מדעי!!!

אני מחכה למישהו שיפריך אותי... שיגיד לי... הנה... אצלנו זה לא קרה...

אני מדבר בשיא הבטחון עצמי!!! ואני אומר לך שאין!!!! אין יוצא מן הכלל!! זה מתחיל מהלך... ממשיך באיש... ומסתיים בבעל הבית...

כל המחשבים שנמצאים בבתיים שלנו מתחילים מההלך הזה...

כל מי שמחזיק פלאפון מוגן... זה התחיל מההלך הזה...

וההלך הזה ממוזמן נעלם... ובמקומו מתרווח לו הבעל הבית...

אלוקינו עלינו... וכאן לעשות רצונו אלוקינו חפצנו... וממילא גם כאן תבא הישועה שלנו... כאן!!! בבית זה בעזה"ש... ישמע בבית זה קול ששון וקול שמחה!!! חזק ימלא משאלותנו...

אז זהו!!! שהשנה אנחנו עושים העתק הדבק... את כל הקאצ'קריה שעשינו במירון שנה שעברה... כל השירי התעוררות המרגשים ששרנו בדמעות מול האש... וזה נשאר שם... **השנה אנחנו לוקחים את זה פה ועכשיו!!!** אנחנו לוקחים את כל המעמד הזה למקום האמיתי... לאיפה שזה צריך באמת להגיע...

דא עקא!!! שעל האירועים במירון יש וועדה מכינה מסודרת... ואתה כבר מגיע אל המוכן... ואילו כאן אתה בעצמך זה הוועדה המכינה!! כן... אתם ההורים... בני הבית... אתם צריכים כבר עכשיו לכנס מטבחון ולעשו וועדה מכינה... הולך להיות פה מעמד אדיר של "לעשות רצונך אלוקי חפצתי"!!! כל אחד מבני המשפחה נוטל חלק במעמד הגדול... שושי מכינה עוגות... יענקי מכין מחרוזת של שירים... דבורי אחראית על העיצוב... מושי מכין דברי תורה... ואיציק אחראי על התיעוד של המעמד הגדול... ובא ואמא אחראים על הביצוע המועשי!!! אם כבר עכשיו תפתח הוועדה המכינה... אם כבר עכשיו הילדים יתחילו להיות שותפים במעמד הגדול... זה יתן להם כח לפרוש מזה... הם יבינו שמשנה גדול נעשה בהקרבה הזו... וזה נתן המון כח!!!

וכמובן שכחתי... נא להכין שמות לתפילה כי אני מבטיח לך שיהיו ישועות!!! (כמובן שהישועות יבואו בכל מחיר רק למי שהוא מוכרח לראות שה' אוהב אותו... אבל מי שכבר ילד גדול... אז גם אם הישועה לא תגיע... וה' לא יראה לך שהוא אוהב אותך... אבל אתה תראה לו יתברך שאתה!!! שאתה אוהב אותו!!! וזה הרבה יותר גדול... מה יותר שוה? שה' מפגין אהבה אליך או שאתה מפגין אהבה אליו??? כמובן... זה כבר למי שמבין שפה שכזו...)

בא נסכם שוב: דברנו על הקרבן הגדול שמחכה לנו ביום שאחרי הקורונה... דברנו שזה הולך להיות קשה... ולכן שתי נקודות:

דבר ראשון: סור מרע!!! להצר את צעדי של ההלך שלא יתקדם למשרת איש... וגם אם הוא כבר איש... שלא לתת לו להיות בעל הבית...

והדבר השני: עשה טוב!!! להתכונן למעמד המרגש והמעצים של "לעשות רצונך אלוקי חפצתי..." להעצים את המעמד הזה ולעשות ממנו עסק... כן... כל אחד מחליט לפי העניין ממה הוא רוצה לעשות עסק!!! ואצלנו זה מה שכעת חשוב... אז לשם אנחנו מכוונים את כל התשומת לב...

כעת במאמר המוסגר: עוד מילה אחרונה: שבוע שעבר כתבתי מאמר חפ"ק על החיזוק הנדרש לקראת החזרה לשגרה... שלא נצא מהקורונה בידיים ריקות... אני פתאום מסתייג: משפחה שכאמור נאלצה להכניס את הרשת הביתית בימים אלו... **אין לה את הלוקוס הזה!!!** אין לה רשות להתעסק כעת עם קבלות אחרות!!! כעת הקבלה היחידה שאתם צריכים להתמקד בה זה זה!!! ורק זה!!! להראות לרשת את הדלת החוצה... אחרי שהיא תהיה בחוץ לגמרי... אז... אז תוכלו להתחיל לדבר על חיזוקים נוספים... כעת כל חיזוק אחר הוא בריחה מהנקודה המרכזית שמוטלת עליכם... ברור או לא ברור???

תכינו שירי התעוררות לקראת המעמד הגדול!!! הייתי ממליץ על השיר ויהי נועם המפורסם... ואח"כ את הניגון של וזנין לעשות רצונך...

כן... ממש כמו בהדלקה בציון רשב"י!!! כל שנה מחדש הלב שלי נצבט לראות את ההמונים עומדים מרוגשים מול עבודת ההכנה בהדלקת המשואה ההולכת ונדלקת וכולם שרים לעשות רצונך אלוקי חפצתי... רשב"ע: מה לעשות רצונך אלוקי חפצתי? על מה אתם מדברים בכלל???

אף אחד עדיין לא הצליח להסביר על איזה "לעשות רצונך" מדברים פה?? אני רק יודע דבר אחד: שמאות אנשים עומדים עם המכשירים הקלוקלים שלהם ומתעדים את הלעשות רצונך הזה... ומתחשק לי לחטוף את המקרופון ולהגיד: "לעשות רצונך"??? מי שעכשיו יקח את המכשיר שלו ויכניס אותו לתוך המדורה... זה שווה אצל רשב"י יותר מכל האלפי ליטרים שמן ששפכתם כאן... זה שווה אצל האיבישטער יותר מכל ה"ויהי נועם" הזה שאתם שרים ועדיין לא זכיתי להבין על איזה "מעשה ידיו כוננה" מדברים... (לא זכיתי להבין... מי שכן הבין... אני אשמח שיסביר לי)

אבל אם בל"ג בעומר הקרוב... כל משפחה תעשה מדורה קטנטונת לעילוי נשמת רשב"י... ובאותו מעמד נבער הקודש מן הבית... ונוציא את הכלים שנאלצנו להיחשף אליהם בשעת חירום זו... אם בשעה גדולה זו כל משפחה תעמוד וישירו "ויהי נועם ה' אלוקינו עלינו"!!! ואם לקראת ההוצאה מהבית יהיה מעמד ההכנה בשיר "לעשות רצונך אלוקי חפצתי" אני מבטיח לך ישועות!!! אני מבטיח לך שרשב"י שיכול לפטור את כל העולם כולו מן הדין... הפעם הוא יקבל רשות גם לבצע את זה בפועל!!! כי יש לו מה להגיש לקב"ה... כל שנה מחדש אנחנו מגיעים לרשב"י... ומכבדים אותו... תפטור את כל העולם כולו מן הדין...

ורשב"י עונה לנו: קינדרלעך... אני פוטר!!! ואתם חוזרים ומחייבים!!!

אני מכבה את האש של הדין... ואתם חוזרים ומדליקים אותה...

אם אנחנו נתפוס את מושכות הדין... ונעשה דין בעצמנו!!! אם אנחנו נקריב לקב"ה את מה שהוא מזמין שנקריב לפניך... אם אנחנו נעשה דין למטה... רשב"י מלמעלה יעמוד כשליח ציבור ויפטור את כל העולם כולו מן הדין... הקב"ה גירש אותנו השנה ממירון!!! ד"י... די למשחקים...

תפסיקו לברוח לרשב"י להגיד לו שיעשה את העבודה במקומנו...

תפסיקו לשיר לרשב"י שהוא- לעשות רצונך אלוקי חפצתי!!! הגיע הזמן שאנחנו נחפוף לעשות רצונו יתברך... ה' רוצה את המעשים שלנו!!! הישועה תקועה **אצלנו!!!** הכדור **אצלנו** אנחנו אלה שצריכים לבצע את השינוי... וזה לא תלוי באף אחד אחר!!! ד"י... ה' גירש אותנו השנה מליח"נסק... גירש אותנו מקסטירר... וכעת גם ממירון אנחנו מגורשים... ה' לא רוצה יותר שנתחמק... לא מוכן יותר שנברח... **ה' מחכה לנו פה!!!** בארבע קירות האלו שהסתובבנו סביבם בחודש האחרון... כאן הוא מזמין חדר יחוד!!! כאן מחכים לנו השיעורי בית האמיתיים!!! כאן בעזה"ש יהי נועם ה'

הנה לך דוגמא קיצונית... זה טוב בשביל הילדים... אבל תן לחכם ויחכם עוד... גם אם זה יהיה מעצבן רבע מזה... זה כבר מספיק בשביל להשאיר אותו הלך...

עד כאן העצה הראשונה!!! זה בשביל למנוע את התפשטות הנגיף...

עד כאן סור מרע!!! כעת נעבור לעצה השנייה!!! זה כבר- עשה טוב!!!

כבר מעכשיו... אתה מתחיל לדבר על היום הגדול שבו אנחנו הולכים להקריב לקב"ה את הקרבן הזה... אתה כבר מכין את הבני הבית לקראת ה"בערתי הקודש מן הבית"!!! כן!!! בעוד שנתיים בתקופה הזו אנחנו נהיה בעיצומה של שנת השמיטה... כולנו נצדיע לגיבורי הכח עושי דברו של ה'!!! לחקלאים הגיבורים שכל השנה עובדים באדמה... וזה חלק מהחיים שלהם וההוויה שלהם... ופתאום מגיע שנת השמיטה והם אומרים שלום לאדמה... זה קשה!!! ואנחנו באמת מצדיעים להם...

אבל הפעם תורנו!!! הפעם אנחנו נהיה גיבורי כח!!! ואני אומר לך שזה קשה לא פחות... (המקום שהרשת עלולה לתפוס לנו בחיים... היא הרבה יותר ממה שהשדה תופסת לחקלאי בחיים... עם כל הכבוד...)

והחקלאים לא מחכים לשנת השמיטה!!! הם כבר עכשיו נושמים נשימה עמוקה לקראת השנה השביעית... הם לא נוחתים לשנת השמיטה ככה... וגם אנחנו אותו דבר!!! כבר עכשיו לשבת עם עצמנו ועם הילדים ולהתכונן לפרידה המרגשת!!! לנשיקה האוהבת שאנחנו הולכים לתת לאבינו שבשמים... שרק הוא יודע כמה זה ממכר... וכמה קשה בלי זה והוא מזמין את זה... ואנחנו ניתן לו... כן... אין הרבה גיבורי כח ששומרים שמיטה... זה ניסיון גדול ויש הרבה שמסתמכים על היתר מכירה... כך גם כאן!!! יש הרבה הרבה יהודים לדאבוננו הרב שיש להם כל מיני קומבינות ושיטות עוקפות איך להחזיק מכשיר חכם ו... ושזה יהיה בסדר... אבל אנחנו לא נעשה קומבינות!!! אנחנו נוציא את זה מהבית וניתן לקב"ה את ההקרבה הזו!!!

ואני מבטיח לכם!!!! משפחה יקרה... אני מבטיח לכם שבמעמד הזה יש לכם כח לפעול ישועות!!! אני מבטיח לכם!!! כן... תחליטו כבר עכשיו על תאריך מוגדר... שאם יתן ה' ונחזור לשגרה... אז הערב הזה הוא ערב מיוחד!!! בערב הזה יש מסיבה מיוחדת בבית שלנו!!! יש סעודת מצוה! בערב הזה אנחנו מקריבים ביכורים לה'!!! ואנחנו נעשה את זה בצורה דרמטית!!! אם זה מחשב שאמור לצאת מהבית... אנחנו נעטוף אותו בצלופן ובסרט... ואם זה נעקסטיק אז נעטר אותו... (אנחנו סומכים על היצירתיות והידיים האומנותיות של בנות ישראל הצדקניות) ואם זה להתקשר לחברה ולבקש ניתוק... אז לא יודע איך ומה... מה שחשוב מאוד זה לקבוע כבר עכשיו תאריך רשמי!!! (שכמובן לוקחים בחשבון שהתאריך הזה עלול להתעדן לפי העניין...) ולהבין שהקב"ה הולך להיות שם!!! במעמד הזה! וזה עת רצון!!! ואפשר לפעול ישועות... ולהתכונן לזה בהתאם...

בירושלים נערכים לאיכולוס מלוניות הבידוד לקראת הגל הבא...

בימים אלו ישנה הערכות שיא בירושלים להכשרת מלוניות לאנשים בדרגת סיכון הכי גבוהה!!! כן... הפעם זה לא צחוק... **אני רוצה שתבין:** לפני פחות חודש היה ערב פסח... וכככולם... כל כלי ישראל היו בדרגת סיכון להיטמא ח"ו ולהפסיד קרבן פסח... ולכן מידי שנה בערב פסח בירושלים יש מתח גדול מאוד... אנשים מסתובבים עם מסכות... יש הרבה שנכנסים לבידוד ולא רוצים לפגוש אף אחד... מה שבטוח בטוח... בשביל להגיע לטהורים לקרבן פסח... **אבל עדיין!!! כמה שהמתח גדול...** ע"פ ההגדרות הרשמיות של משרד הטהרה והזאה אף אחד לא מסוגל לקבוצת סיכון גבוהה... כי מקסימום... במקרה הגרוע מכל... מי שח"ו נטמא לאונסו בפסח ראשון... בשביל זה יש פסח שני!!! בקיצור: אי אפשר להגדיר אותו במצב קשה!!! אלא הוא נקרא במצב קל!!! **אבל עכשיו... אנחנו כבר לקראת פסח שני... זהו!!!** זו כבר ההזדמנות האחרונה... מי שכבר הפסיד פסח ראשון... אסור לו להפסיד גם את פסח שני... ממילא אוטומטית הוא כבר מדורג ומסווג בדרגת סיכון בינונית!!! ובימים אלו נערכים בירושלים להכשרת מלוניות מיוחדות לכל מי שצריך להקריב פסח שני... סו"ס רוב העיר ירושלים חזרה לשגרה מדורגת... אנשים פה לא מסתובבים בהירות הרמטית לגמרי... ומי שמגיע עכשיו להקריב קרבן פסח... הוא צריך לשמור מרחק!!! לכן הוכשרו מלוניות מיוחדות לבידוד לכל אלו שמוכרחים להישאר לטהורים בכל מחיר עד הקרבת פסח שני!!! ואכן בימים אלו מתחילים להגיע בזה אחר זה אותם אלו שהפסידו פסח ראשון... הם מתקבלים במזכירות של המלוניות... אבל מה אתה חושב... גם במלוניות יש סיווג של שלוש קבוצות סיכון שונות...

וכעת נעים להכיר את משפחת ישראלוב... ר' יצחק... מדובר בעובד ה' נגשב שמתנדב מידי שנה לעסוק בחסד של אמת בערב פסח... זו מצוה שבאמת אף אחד לא רוצה אותה... אף אחד לא מוכן להפסיד קרבן פסח... והוא מהיחיד סגולה שראה ואין איש וקובל על עצמו למסור נפש למען מיתו מצוה... ומידי שנה הוא נטמא בימים שלפני פסח... והוא נדחה לפסח שני... ככה זה כבר שנים... וכמובן... שאם הוא כבר מגיע לפסח שני... הוא לא מגיע לבד... הוא מגיע עם אשתו הצדקנית שגם בשבילה זו הקרבה... גם היא הפסידה קרבן פסח... וכעת היא מגיעה איתו מידי שנה להקריב קרבן פסח... אבל השנה לשם שינוי ר' יצחק הפתיע!!! והוא הגיע גם עם קובי- בנו היקר!!! קובי הוא תכשיט גדול... הוא בחור קצת קבעצ'ר... שלא אוהב המולה ודחיפות... וכל שנה הוא נוסע לבד לירושלים כי אבא ואמא נשארים בבית... עד שנמאס לו... השנה הוא הודיע חגיגת שהוא לא עולה לפסח ראשון לירושלים... לא!!! לא רוצה!!! אבא הזדעזע: אין על מה לדבר... אתה חייב לעלות... לא!!! לא רוצה!!! מה זה לא רוצה?? זה כרת!!! אבל קובי בשלו... לא... מה פתאום כרת... אני אעלה איתכם לפסח שני ואז אני אקריב... אבא ניסה לריב אותו ולשכנע אותו ושום דבר לא עזר... (אם קרבן פסח היה לא אבא לא היה מוותר... הוא היה מערב את ב"ד והיה הולך פה מלקות... אבל מה נעשה שקרבן פסח זה עשה! וגם אם קי"ל שבנעשה מלקין אותו עד שתצא נפשו... אבל יש לזה תשלומין... ועד הרגע האחרון הוא יכול להגיד י"ל זמן... ותכל'ס קובי נשאר בבית למורת רוחם של אבא ואמא... זה ממש לא היה סימפטי... יש לציין שקובי לא הבין את משמעות העניין!!! רק בחול המועד הוא קלט איזה טעות טראגית הוא עשה!!! בחול המועד הוא סיפר לתומו להאזן מנסתן שמיימתו הוא החליט שלא להעלות לירושלים... הוא כמעט התעלף... קובי: השתגעתי... אתה יודע לאיפה סיכון אדיר הכנסת את עצמך?? קובי נבהל... מה יש?? מה קרה?? כמו אבא שלי... אבא שלי כל שנה מקריב פסח שני... אז השנה גם אני... **אבל לא!!! לא קובי!!! לא הבנת!!!** יש הרבה פשימים וארץ בין לבין אבא שלך... אבא שלך היה פטור מפסח ראשון כי הוא היה נטמא... אבל אתה היית חייב!!! והיות ופשעתי ולא הקרבת... אז עקרונת אתה **כבר עכשיו חייב כרת!!!** רק מה?? יש רק צ'אנס להוריד את חבל התליה אם תצליח להקריב פסח שני ואז קבלת את החיים במתנה... אבל!! אם מאיזו סיבה שתהיה לא תצליח להקריב פסח שני... אפילו אם זה יהיה באונס גגגגגגגג... אתה כבר חייב כרת-- על פסח ראשון שפשעתי ולא הקרבת!!! (לעומת זאת אבא שלך היה פטור בפסח ראשון)

בקיצור: מיד במוצאי חג הפסח!!! קובי ניגש לפתוח תיק בטיפול נמרץ!!! כן... נכון לחודש הקרוב מרחפת על קובי סכנת כרת ממשיכה... נכון לעכשיו הוא חייב כרת... וטובי העסקנים מגוייסיים להיאבק על חייו ולהוציא אותו מכלל סכנה... הפניה הועברה בדחיפות למשרד הטהרה וההזאה... וביום א' באייר קובי הניחה רשמית ממשרד הטהרה וההזאה להזדרז ולהקדים להגיע לירושלים כבר שבוע לפני פסח שני... כדי להיכנס לבידוד הכי הרמטי בכל השבוע שלפני ההקרבה!!! (כדי שלא יהיה חשש הכי רחוק של סומאת מת...) קובי הגיע לירושלים וקיבל את המלונית המבודדת של השביל האדום!!! ששייך לקבוצת סיכון הכי גבוהה...

יש לציין שלצורך העניין אבא ואמא גם הם הקדימו להגיע יחד עם קובי שבוע לפני פסח שני... אבל הם נשלחו הבייתה... אף אחד לא התייחס אליהם... אי אפשר להשוות... ר' יצחק הצדיק... הוא בסה"כ היה טמא מת בערב פסח... וגם אם ח"ו יקרה שהוא יטמא ולא יקריב... הוא לא יהיה חייב כרת!!! (כי הוא היה פטור בפסח ראשון) אז לצורך העניין ר' יצחק קיבל את המלונית **מהשביל הסגול**... זה כבר מלונית משותפת... הרבה פחות סטרילית... פחות מלחיץ... ואמא??? קיבלה את השביל הכי רגוע... את **השביל הורוד**... אמא היא בקבוצת סיכון הכי נמוכה... כי נשים בקרבן ראשון חובה ובשני שרות... כך שכל החיוב של פסח שני לנשים זה בסה"כ רשות... אז אף אחד לא באמת במתח שאמא ח"ו תדחה מהקרבן... גם אחרי שהיא התקבלה במלונית... הבהירו להם שאם פתאום יהיה עומס של חולים במצב קשה... (מהסוג של קובי... דהיינו כאלו שלא הקריבו במידי קרבן פסח... והם בקבוצת סיכון של כרת...) הרי אנחנו ניאלץ לפנות את מכוונת ההנשמה לטובתם... קובי כבר ארבעה ימים בבידוד הרמטי!!! (שאין שם אפשרות של סומאת מת... היחיד שיכול למות שם זה רק הוא בעצמו רח"ל...) והנה... הגיע י"ב באייר... מתקרב זמן הקרבן... הבהירו לקובי שהוא לא הולך למקדש להקריב!!! אין על מה לדבר... יקריבו בשביל ויביאו את לו הכזית בשר לכאן... ורק אז נוכל לנשום לרווחה...

ואז... מרוב מתח וחרדה... קובי התחיל להרגיש לא טוב... לא... לא קרה כלום... אבל היה לו חום... ולא היה לו תאבון... והתעורר חשש שאם המצב ימשיך כך הוא לא יוכל לאכול כזית צלי... העבירו את השם שלו לתפילה... יהודים יקרים: תתפללו על יעקב בן לאה שיצליח לאכול כזית צלי ויזר מעל ראשו סכנת כרת!!! הגיע י"ד באייר בין הערביים... אבא הלך למקדש ושחט פסח שני... הכהנים זרקו את הדם... אבא לקח את הבשר... צלה אותו... ואז!!! אבא ואמא התחילו לצעוד על קצות האצבעות והתקרבו לראשונה למלונית האדומה של קובי!!! בכניסה לטיפול נמרץ חיכו להם האחראים... **ברגעים אלו יערך כאן טיפול לטילוק כרת!!!** אבא ואמא נכנסו... קובי הביט בפניהם ונשימתו כבדות... יש לו תעוקה בגרון מרוב מתח!!! **כעת ניתן לנסות את המחת באייר!!!** אבא חתך לו בידיים רועדות כזית צלילי... קובי בירך אשר קדשנו לאכול את הפסח והכניס לפיו... אבל בעיניים עצומות... ואז... לאחר דקה וחצי הוא סימן בידו ש... בסדר... אחרתי לבלוע... אז אז פרצה מטאב קריאה: מזל טוב!!! חיים כולכם היו!!! ואז נפתח זרם השבועיים האחרונים השתחרר כעת בבת אחת... צוות האחראים המסורים שליוו את קובי בכל הימים האחרונים באו בזה אחר זה... היה שם מועות... חיבוקים נשיקות... קובי כבר יודע שלא מתעסקים עם כרת!!! החיזוק שהוא קיבל על עצמו זה להתחיל ללמוד הלכות שבת... שזה לא רק כרת... אלא שאלה של חיוב סקילה... ו... ו... ולה אין תשלומין...

אחד הדברים המזעזעים ביותר בימים אלו... אלו הם השאלות ותשובות שהתפרסמו ממרן ר' חיים קנייבסקי שליט"א בימים אלו... השאלות האלו הם בעיקר בגדר **"דרוש וקבל שכר!!!** ולכן צריך לכה"פ לדרוש אותם... בשביל לקבל את הפורפורציות האמיתיות...

שלוש שאלות שאלו את מרן שליט"א:

שאלה ראשונה: מקווה בימים אלו?? תשובה שלילית!!! לא!!!

שאלה שנייה: בריתות... כמה אנשים?? שלושה אנשים! לא יותר!!!

שאלה שלישית: ישיבות...?? והתשובה נחרצת: חייבים לפתוח את הישיבות!!! שים לב: מרן ר' חיים קנייבסקי שבעבר היה נוסע לכל קצוות הארץ בשביל לזכות להיות סנדק... מחמיר בייחס לבריות הרבה יותר ממשדר הבריות ואומר שמספיק שלושה אנשים!!! לא ידוע לי על ברית אחת שנעשתה רק בשלושה אנשים... סוף סוף ברית... זה מעמד כ"כ נשגב... איך אפשר לעשות אותה בשלושה אנשים... בפרט כשמשרד הבריות עצמו "מרשה" לעשות אותו ביותר אנשים? אבל ר' חיים קנייבסקי שיועד להעריך קצת יותר מאיתנו מה זה ברית... נחוש שצריך לשמור על כללי הזהירות ומספיק שלושה אנשים!!! מקווה... שמרן שליט"א כ"כ מקפיד... וקובל על זה חינוך מאביו מרן הסטייפלר שהיה טובל מידי יום במקווה... אבל עכשיו הוא נחוש בדעתו שאסור!! כולנו יודעים שמשרד הבריות לא מחמיר כמשהו... משרד הבריות מתיר באופנים מסוימים... אבל מרן שליט"א מחמיר... **וכעת אנחנו מגיעים לישיבות ולמוללים!!!**

כאן בבת אחת מופך מאה שמונים מעלות!!! מרן שליט"א סבור שחייבים לפתוח את הישיבות לאלתר... את זה משרד הבריות לא מסכים בשום אופן!!! ישיבות זה הדבר הכי מסוכן מבחינת הדבקה... משרד הבריות מסכים בריתות... מסכים מקוואות... אבל ישיבות?? זה הכי מדביק!!! ומרן שליט"א יודע את זה... הוא יודע שבישיבות יש קצת יותר משלושה בחורים שבברית אסור שיהיו?? **אבל מרן שליט"א ממקד אותנו ומבדיר לנו:** כמו שאתם מבינים שישביה זה הכי מדביק והכי מסוכן לקורונה!!!

ככה ביטול תורה זה האסון הכי נורא לקיום העולם!!! עם ברית ללא "שמע ישראל" נסתדר... עם ביטול מקווה במשך חודש ימים נסתדר... אבל ביטול תורה דרביים?? **הו פיסוח נפש!!!**

תכל'ס... בשורה תחתונה... בשלב זה ההוראה הזו היא בגדר דרוש וקבל שכר... **ולנו לא נותר אלא להשגות את סולם הערבים!!!** לקלוט את ההשקפה שעומדת מאחורי סולם הערבים הזה!!! לדעת שעל עסק התורה עומד העולם כ כ פ שו ט ו !!!

--- תאר לעצמך: ראש ישיבה שיקום בימים אלו ויפתח את שערי הישיבה למאות בחורים ויתחיל את הומן כרגיל... נכון אנחנו נדעזעזע ונמטען שהוא רודף וחובה להסגירו למשטרה???

או מרן ר' חיים קנייבסקי שליט"א מפנה אלינו את החיצים ואומר לנו: שאם אנחנו מבטלים תורה בימים קשים אלו... אנחנו הרודפים לא פחות ממנו... **זו הרי האמונה שלנו!!!** זה הרי המשפטים שאנחנו כל היום טוענים לחילונים למה אנחנו לא מתגייעים לצבא...

צריך לדעת שהמשפטים האלו נכונים לא רק כשצריך לטעון אותם מול החילונים... אלא המשפטים האלו נכונים **בראש ובראשונה** בייחס אלינו! כל נשכח... שכשעזבנו הכסתה הפרועה מנשמות ערב רב שרצו לקעקע את התורה ולומדיה... הם טענו: מאי אהני לן רבנן... ואנחנו זעקנו בשארית כוחותינו שהתורה מחזיקה את העולם... והנה... ה' רב את ריבנו ודן את דיננו... והטיל בעיניהם מלאך דוחה ומטלטל... וכעת קולם כבר לא נשמע!! הם כבר לא יכולים לטעון שהתורה ח"ו לא מחזיקה את העולם... כעת הכדור כולו עבר עלינו!!! כעת אנחנו היחידים שנקבע האם אנחנו מאמינים בזה או לא... אנחנו בריצות שלנו... כל אחד בביתו הוא... אנחנו נכרזים האם אנחנו עומדים מאחורי ההצהרות שלנו!!! אין לנו ברירה!!! אנחנו מוכרחים... לכל הפחות מאהבת הנס...

אודות רעיון החפ"ס שהועלה בשבוע שעבר...

בשבוע שעבר העלינו כאן את החפ"ס חירום שצריך להזדרז להחליט במה להתחזק... כדי שלא נצא מהקורונה בידיים ריקות... ואכן היה משוב מהציבור... והועלו שלל רעיונות לחיזוק בעבודת ה'... שאין כאן המקום ביריעה הקצרה לפרט אותם... ולא תהיה בריה אלא במשך הימים הקרובים לחשוב איך לתת לזה במה בפני עצמה... או אפילו לשלוח את הדברים כמות שהם... (אל דאגה... בלי שמות...)

--- עכ"פ דבר ראשון: מעניין לציין שבאמת רוב מכריע מהרעיונות היו סביב הנושא של דיבור בתפילה!!! ניתן לומר שרוב האנשים כתבו שהחיזוק שהם חושבים להתחזק ולחזק הוא בנושא **שלא לדבר בשעת התפילה!**

ישראל... אם אינם נביאים הם בני נביאים הם... ואם יש כ"כ הרבה יהודים שמבינים שזו הנקודה כנראה שהם יודעים מה שהם אומרים...

אבל! תרשה לי לחדד את הדברים. לי באופן אישי יש הסתייגות נקודתית מהמשפט "אסור לדבר בשעת התפילה" זה נשמע לי הגדרה מידי טשחית... וכי זה הנושא? הנושא פה זה **כן לדבר** או לא **לדבר** בשעת התפילה??? **אתה מבין מה מפריע ליוז אני אסביר לך:** כשהייתי ילד בחיזור הייתי מדבר הרבה בשעת השיעור... עד שהרבה נתן לי עונש... תכתוב 300 פעמים אסור לדבר בשעת השיעור... יום אחד עליתי לשיבה קטנה והמשכתי לדבר בשעת השיעור ובשיחות... חיכיתי שהראש ישיבה יתן לי עונש לכתוב משהו... אבל לא!!! להפתעתי הוא לא נתן לי שום עונש... רק העיר לי והעיר לי עד שהוא התייאש... ובסוף הזמן הוא התקשר לאבא שלי והודיע לו חגיגית שיחפש לי ישיבה אחרת...

מה יש? מה קרה?? הבן שלך לא מחובר... לא בעניינים... מדבר כל הזמן בשיעורים... אין לו מה לחפש בשיבה... **הייתי ההמום!** למה הוא רוצה לזרוק אותי מהישיבה?? אם אני מדבר בשעת השיעור... שיתן לי מקסימום עונש לכתוב 8000 פעמים אסור לדבר בשעת השיעור... אבל למה לזרוק מהישיבה? **והיום אני יודע כבר מה התשובה!** אדוני היקר!!! אסור לדבר בשעת השיעור זה משפט שמתאים לחידור! כשיש לך עסק עם ילד... אין פה עם מי לדבר... הוא לא מבין עניין... לכן אתה צריך להגיד לו אסור לדבר בשיעור... נקודה!!! אבל אם אתה כבר ילד קצת יותר בוגר... מצפים ממך שתבין שלדבר באמצע השיעור זה לא איזה איסור... אלא מאי?? תחליט: אתה פה או לא פה??? אתה מחובר או לא מחובר??? באת פה ללמוד או לדבר?? אם אתה מדבר כל היום ואתה לא בעניין... אז שלום... כל טוב... אין כל מה לעשות פה...

על אותו משפט: להגיד שאסור לדבר בשעת התפילה??? זה... זה לא זה... זה לא הנקודה... זה אולי טוב בשביל התיירים שמגיעים לכותל שאחד מהוראות המקום זה לא לדבר... אבל יהודי שמגיע לבית הכנסת... אדוני היקר... תחליט בשביל מה באת לכאן??? אם באת להתפלל מה טוב... אם לא תשאר בבית!!! (אני הייתי מגדיר שהקבלה שאנחנו צריכים לקבל על עצמנו: שמגיעים לבית הכנסת לא בכל מחיר!!! אני מגיע לבית הכנסת רק אם יש לי מה לעשות שם... ואם לא נשארים בבית בבגרות)... צר לי לאכזב אבל מי שיקבל על עצמו נקודתית: לא לדבר בשעת התפילה... זה... זה לא יחזיק הרבה מעמד... כי לא לדבר... זה... זה כמו תענית דיבור... תענית זה משהו שבסוף צריך לשוב את הצום... אי אפשר להתענות מע"ש לנ"ש... אדם שמגיע לבית הכנסת בשביל לא לדבר... זה... זה מנזר השתקנים... מה הקשר לא לדבר?? **תתפללו!!!** תתחזק ברצינות של התפילה!!! תקבל איזה קבלה שתהפוך את התפילה לרצינית יותר... תחליט על מקום קבוע... על מנין קבוע... ואלו הדיבור בתפילה ממילא יהפוך להיות נישט שייך בכלל... כל זמן שאנחנו מתפללים במניינים מזדמנים כאלו שבשטילבאך... שכל העסק נראה כזה מאולתר... **אין סיכוי שנכבד את המעמד הזה!!!** כי הוא באמת לא מכובד!!! **זו הנקודה!!! ולא יעזור כלום!!!** לא נתחמק מהנקודה!!! (כבר לא נעים לי... אני מרגיש שטיפוף... זה נכתב כבר עשרות פעמים כאן בגיליון) כל זמן שלא נטפל בנקודה הפנימית... לא יעזור לנו שנתלה אפילו מאה מודעות שאסור לדבר בשעת התפילה!! השינוי צריך להיעשות במבנה ובצורה של התפילה עצמה!! אם אתה שואל אותי... רק בשביל לשבר את האוזן; יש לי רעיון שבשטילבאך באמת יהיה כל רבע שעה מנין... אבל כל מנין יהיה סוג אחר... מנין אחד איטי ובמתינות! המנין השני הוא אשכנז... המנין השלישי הוא בנסח ספרדי (עם פתח אליהו בהתחלה ועם שלוש ויעבור בשני וחמישי... ועם הנחה תפלין ר"ת לפני אשירי ובא לציון ועם שתי הלכות לפני עלינו לשבח...) וכן הלאה וכן הלאה... ואז אתה יודע מה שיקרה??? יוצר מצב שנכון אמנם שיש תמיד מניינים... אבל לכל מניין יש איזה רגעין!!! לכל מנין יש את השטאנץ שלו!!! זה לא כמו שאטעל **שבת מלאים מניינים**... לא... לכל מנין יש את הכמה אנשים שיש לעניין דווקא במנין הזה... **אה... זה אולי היה אומר על הרעיון הזה???** נכון שאין על מה לדבר?? נכון שאני מדבר לא לעניין?? **נכון שאני לא מבין ענייני? למה לא???** הו... באמת... מה... אתה לא קולט שכל הוורט של שטיבלבאך זה שמתי שאתה מגיע... תוך חמש דקות מתחיל מנין ויאלה... יצאנו לדרך?

כוא! אני מבין ענייני!!! מבין מצויני!!! אבל אל תצפה שבשטילבאך הזה לא ידברו בשעת התפילה... אל תצפה שכשיגיע חזרת הש"ץ פתאום כולם יזכרו שמדבר עכשיו זה גדול עונו ומשא... **למה שחישוב ככה?** איזה מעמד מיוחד יש פה שכ"כ חמור לדבר פה?? אין שום היגיון בעולם שחיזוק כזה יחזיק מעמד!!! **כי זה מנוגד לכל הנתונים הסביבתיים!!!** (אני מודה שגם בשבת מדברים בשעת התפילה למרות שבשבת אין שטיבלבאך... אבל לענ"ד זה כבר ה"נעשית לו כהיתר" שאנחנו מביאים אותו מהשטאטעלים יש יום חול בשטיבלבאך... אגב: למה להעניין אף פעם לא צריכים להזכיר לעצמם שאסור לדבר בשעת התפילה? כי הבית כנסת נפתח בשעה מסוימת וננעל בשעה מסוימת! ולכל אחד יש את המקום המיוחד שלו...) והוא מתיישב שם!!! וברגע שהאשכנז הזה נכנס ומתחיל לעשות שם רונדלים אחד מהזקנים קורא לו... ההללו... אתה שם... תרגע... שב במקום... אל תעשה דאזיאנים) לא יעזור!!! חבל על המאמץ... השינוי מוכרח להגיע ממקום פנימי יותר... משינוי סביבתי וממוכנות נפשית להתחיל לתת כבוד למבנה של התפילה... אני מודה שזה שינוי מידי דרמטי... אבל בהחלט מכבד את קורונה!!! רק קורונה יכולה לעשות שינוי תפיסה כזה!!! (אבל כאן המקום להדגיש: שגם אחרי מה שנכתב כאן... מי שיקבל על עצמו שלא ידבר בשעת התפילה זה גם חביב אצל הקב"ה... סו"ס לכל חיזוק נקודתי יש חשיבות...) --מישהו אחד כתב מכתב מרטיט... והוא נתן רעיון לקבלה!!! דא עקא: שהיות וכאמור התנאי קודם למעשה הוא שמי שמעלה רעיון זה רק אם הוא הראשון שמבצע אותו... **אז אותו אחד הוסיף ועל עצמו:** שימשתי כמנהל משרד חשוב (ומוכר...) סגרת חמש ספרות כל חודש... ולפני שתיים עשרה שנים... כשהרשת החיליה להתדבק סביבי ממל הכיוונים יום אחד הבנתי שזה לא רצון ה'!!! והחלטתי לחתוך ולעזוב משרה מכובדת ובמקום זה נהייתי מלמד דרדקי... ואני כבר 42 שנים מלמד... ומיום ליום אני רק קולט ממה ניצלתי ואיזה צעד נבון זה היה!!! עד כאן ההקדמה... אי לכך: ממשיך אותו יהודי ואומר: היות ואני כבר עשיתי את הצעד הזה...

מהמקום הזה אני מרשה לעצמי לפנות לכל אלו שנאלצים להחזיק איזשהו חיבור לרשת... **שיציבו לעצמם "שעות עבודה" במכשיר!!!**
מסיבה מאוד פשוטה: שהיו למה יש לך חיבור לרשת?? לצרכי פרנסה... ולפרנסה שלך עצמה הרי יש לך שעות קבועות!!! אז איך יכול להיות שלפרנסה עצמה יש סך שעות... ואילו למכשיר שהוא רק לצרכי פרנסה... לו אתה מקדיש שעות לא מוגבלות... **זה הגיוני? השפחה תירש גבירתה??**
תחליט מראש כמה זמן ביום אתה מקציב להתעסק עם המחשב/מכשיר... לא משנה כמה... העיקר שזה יהיה רשמי... יש לי כך וכך זמן קצוב לפתוח את המכשיר... **ויותר לא!!!** תחשוב על זה... זה רעיון פשוט ונפלא... והכי הכי אי אפשר להתחמק מההיגיון שבו!!! (ומסתמא מתכנת טוב יכול אפילו לננות כזו תכנית תחילה... מה שנקרא חבילה יומית... שאתה מחליט אותה שאחרי שעתים זה נחסם... אני מדבר בלי לדעת... מסתמא יש כזה דבר... ואז כל אחד יוכל לאכוף את עצמו באופן מובנה על הגבולות האלה.)

--- עכשיו שוב: יש עוד הרבה קבלות נוספות שהגיעו אלינו... שבימים הקרובים נחשוב האם ואיך להעביר אותם כאן באיזושהי צורה...

עכ"פ יש עוד מישהו שכתב רעיון לחיזוק והדגיש שהוא החלוץ שמקבל על עצמו את זה ראשון... מה הקבלה? **להפסיק להיות מחובר לפוליטיקה!!!**

(יש לציין שזו קבלה קצת יותר מידי רחבה... אז רק סיפה למקד: הוא התכוון בעיקר לפוליטיקה יותר אישית... שאנחנו בטוחים שהגורל שלנו תלוי בה לשבח או לחסד...)

תנחש מה זה קשור לקורונה??? בא נראה אותך מנחש... סטופ!! תעצור פה... אל תמשיך... תנסה להיזכר... תנסה... "תשתומם כשעה חדא",

ובכן: אתה זוכר מה היה הנושא שהכי העסיק אותנו במוצאי מנוחה... בערב יום הדין... כשהתחלנו להגיד סליחות?? **זוכר מה??** זוחלים ורועדים מכחול לבן... חלים כמכביה מליברמן ולפיד... נכון?? בי"ז באלול היו בחירות... ובערב יום הדין היינו עסוקים במי יהיה ראש הממשלה... **ומה הרבש"ע ענה לנו??** ראש הממשלה הנבחר הוא לא אחר מאיזה קורונה קטנטנה שהיא תכבוש את כס הנשיאות על כל העולם ורגו תבחש בקלחת ותפריד כל פועלי און ותשרטט את הפזל מחדש... **וכי על כזה**

פתרון חשבנו?? היינו מאוד מוטרדים לנסות לעזור לרבש"ע למצא איזה פתרון יצירתי איך לפתור את משבר הרבשים... משהו חלם על פתרון בדמות קורונה שתכנס לכל נחיר... ותמעך ותשפיל כל אף של מחרף מערכות אלוקים חיים?? **טעו לי אותו אחד:** ברגע שאתה עומד מול כזה "הומור" שהקב"ה שלף לנו פתאום את הקורונה הזו שמצליחה להפריד ולמשול... ברגע שאתה קולט איזה שליחים חסרי תקדים יש לקב"ה... אתה קולט פתאום איך שכל הפוליטיקה והפרשנויות זה... זה... זה לא רלוונטי... (וכמובן) תמשיך הלאה!!! אל תתקע בקורונה... תעשה חשבון אחד ועוד אחד... אם הקב"ה שלף איזה קורונה מהמגירה... יש לך מושג איזה עוד דברים יצירתיים יש לקב"ה במגירה?? קצת אינטלגנציה... קצת לפרוח ראש גדול... לפני חודש כולנו דברנו על משיח משיח... מסוים מה הטרגד הזה עבר... פתאום כבר לא מדברים על המשחית...

אדוני היקר: מאיפה אתה יודע?? אולי אנחנו רק בתחילת התהליך... אתה יודע מה ילד יוסף?? אתה יודע איזה הפתעות (סופות) מחכות לנו?? אתה מצידך עוסק בלסיים עם הקורונה ולסדר אותה במדק... לשים אותה במשבצת שלה... ומכאן ואילך כל החיים משורטטים לפניך כמו שבולונה? מאיפה אתה יודע מה ילד יוסף? מה אתה ממשיך לקרא את העיתון שבציק אחד הקב"ה הופך את הכל להיות לא רלוונטי לחלוטין??

יש עיתון חדשות אחד ויחיד שהוא עדכני לא משתנה!!! אף פעם לא מפספס!!! הלא הוא קריאת שמע בוקר וערב... שמע ישראל ה' אלוקינו ה' אחד... **אשר אנוני מצור היום- בכל יום יהיו בעיניך כחדשים!!!**

אין עוד מלבדו זה החדשות היחידות שהם עדכניות!!! חוץ מאין עוד מלבדו כל החדשות הם לא רלוונטיות... מי שמוכן לקרא את העיתון שלפני חודשים שמדבר על הפרשנויות מה יהיו תוצאות הבחירות... מי שמוכן לקרא... אני מוכן לשלם לו לפי שעה... נ... נתחיל לקרא... נראה אותך שורד עשר דקות לקרא כ"כ הרבה מלל שכ"כ מהר נהיה לא רלוונטי

אז מה נשאר לנו לקרא?? איזה עיתון נשאר לנו להיות מנויים עליו??

קריאת שמע בזמנה!!! אין עוד מלבדו!!! הוא ראשון והוא אחרון!!!
אה... אבל אז טקסט שחוזר על עצמו כל יום וזה נראה משעמם?? איך אתה רוצה שכל יום יהיו בעיני כחדשים?? בבקשה... תקרא את העיתון הסגוני שלפני חודשים... זה דווקא לא חוזר על עצמו... כל יום זה היה בעינינו כ"חדשות"... אבל החדשות וקריאת המפה הפוליטית והמדינית שנכתבה בחדשות האלו התבררה כבדיחה מגוחכת ומנותקת מכל שייכות למציאות... ואני הרי רוצה לקרא חדשות! אין לי כח בכלבולי שכל... ---ותרשה לי לסיים בקבלה אחת כללית: סו"ס לא לשכוח שאחרי כל הקבלות הנדרשות מאיתנו להתחזק בעקבות הקורונה... הקבלה הבסיסית ביותר שכולנו מחויבים אליה **לפני הכל!!** הלא היא: הקב"ה הזמין אותנו **שנקבל אותו! שנשחרר אחיה וניתו לו את המושכות!** וזו עבודת חיים שאי אפשר לברוח ממנה... והיא חייבת לחפוף במקביל לכל קבלה... כלומר: לפני שאנחנו מתחילים לדון מה ה' בא לעורר אותנו בקורונה הזו?? איזה חיזוק מוכרחים להוציא ממנה כי ה' הרי בא לעורר אותנו?

אז לפני הכל!!! לפני מה שה' בא לעורר אותנו... הדבר הראשון שקרה פה זה ש-- ככה אבא שבשמים החליט ו... ואני איתו! **לזה קוראים עול מלכות שמים!** אני איתך רבש"ע... אח"כ... אחרי המונח הבסיסי הזה של עול מלכות שמים... כעת אפשר לעבור לשלב הבא... **לעול מצוות**... ולהתחיל לחשוב באיזה **מצוה** צריך להתחזק... אבל סו"ס קיי"ל שקדמה שמע ל-והיה אם שמוע!! כדי שיקבל עליו עול מלכות שמים **תחילה** ואח"כ עול מצוות... בינה זאת... חשוב מאוד... אסור שהקבלות הנקודתיות יסיח את הדעת מהנקודה המרכזית: ה'!! **אתה אחד ואני אחד איתך!!!**

העצמה אישית תורנית

לקבלת העלון במייל יש לשלוח בקשה לכתובת:
e.shalhevet@gmail.com

ניתן להשיג את עלוני שלהבת באידיש בכתובת:
e.shalhevesyddish@gmail.com

ובאנגלית בכתובת:
e.shalhevesenglish@gmail.com

קול שלהבת

KOL SHALHEVES

ניתן להאזין לשיחות המרתקות
בנושאים:

חינוך
יעוץ נישואין
אמונה
השקפה
ועוד נושאים מגוונים

באידיש, עברית ואנגלית

בקול הלשון:

03-6171103

073-2951103

במחיר שיחה רגילה

בחו"ל קול שלהבת:

929.222.9900

עלון מס' 134 | אייר תש"פ

שלהבת

עלון מס' 134 | פרי אחרי-קדושים | אייר תש"פ

מיסודם של הגאון ר' שמשון דוד פנקוס זצוק"ל והגאון ר' עזריאל טאובר זצוק"ל

דבר המערכת

סחור סחור סחור... סביב סביב סביב... והיכן הנקודה??

פעמיים ביום אנחנו מצווים לקרא קריאת שמע... אם שמת לב: הקריאת שמע הזו שאנחנו קוראים... המסר העיקרי שלה הוא מאוד קצר!!! המסר של ק"ש מתחיל ונגמר בשני משפטים בלבד!!! א. שמע ישראל ה' אלוהינו ה' אחד, ב. ואהבת את ה' אלוהיך בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאודך... זהו!!! עקרונית פה נגמר קריאת שמע... (ובאמת זו היא שיטת רבי אליעזר) כי אם תשים לב: מהפסוק "והיו הדברים האלה..." כבר לא כתוב שום מסר...

רק מה כתוב? שוהיו הדברים האלה- האלה הנ"ל- הנוכרים לעיל!!! שיהיו על לבבך... ושנתם... את מה?? את הנ"ל תשנן לבנך... ודברת בם... את מי?? את הנ"ל... את השני פסוקים הראשונים של ק"ש... הרי ודברת בם בשבתך בביתך ובכלתך בדרך ובשכבך ובקומך... הלאה... וקשרתם... את מה?? שוב את הנ"ל... את השני פסוקים- שמע ואהבת... תקשור אותם על הלב ובין העיניים... וכתבתם... שוב- את מי?? את הנ"ל...

שמת לב??? כל הפסוקים האלו עסוקים כבר בהפנמה!!! בפרסום!! בהחדרה ובשיווק של השני פסוקים הראשונים... שמע ישראל... ואהבת את ה' אלוהיך...

המסר עצמו מתחיל ונגמר בשני הפסוקים האלו!!! כל השאר זה כבר הרמקול וההגברה והפרסומת ומטה ההסברה...

אם ככה: יש לי קושיה פשוטה:

אני מבין ששמע ישראל ה' אלוהינו ה' אחד זה יסוד היהדות ולכן אני צריך לקרא את זה פעמיים ביום... אני גם מבין ש-ואהבת את ה' אלוהיך בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאודך זה יסוד החסידות ושורש העבודה התמימה... ולכן צריך כל יום מחדש לומר את זה... אבל הפסוקים הבאים?? למה גם אותם אני צריך להגיד פעמיים ביום?? למה גם הם חלק מהק"ש שצריך לשנן יום יום...

אני מבין שצריך לשנן את "שמע ישראל..." אבל למה צריך לשנן את ה"ושנתם" בעצמו??

אני מבין שצריך לקשור את "ואהבת את ה' אלוהיך" לאות על היד ולזכרון בין העיניים... אבל למה גם את הפסוק הזה בעצמו-- "וקשרתם לאות על ירך..." למה גם הוא חלק בלתי נפרד מפרשיות התפילין?? למה גם אותו אני צריך לישא על הזרוע כנגד הלב??

אני מבין שאת הפסוקים שמע ישראל ואהבת... צריך לכתוב אותם על פתח של כל דלת... אבל למה גם את "וכתבתם על מזוזות ביתך" עצמו... למה גם אותו צריך לכתוב על הדלת? הבנת את השאלה??

רק בתור דוגמא: אותו סגנון של שאלה היה לי בייחס לאיגרת הרמב"ן... לפני כמה שנים היה קופה שנהגתי לומר את איגרת הרמב"ן לפחות פעם בשבוע (שכידוע זו סגולה... כהבטחתו של הרמב"ן..) ושם בסוף האיגרת הרמב"ן מסיים ואומר: **תקרא את האגרת הזו פעם אחת בשבוע ולא תפחות... למען תצליח בכל דרכיך... ואני הרי מתימר להיות למדן... אז התעוררה לי חקירה: כן... צריך לקרא את האיגרת... ואת**

המשך בעמ' 2

זה אני כבר עושה... **השאלה היא:** האם גם את המשפט הזה בעצמו... גם אותו בעצמו צריך להגיד?? האם גם הוא חלק בלתי נפרד מהאיגרת שגם אותו צריך להגיד פעם בשבוע?

ו... מה אתה אומר?? פשוט לי שכן!!! ולמה??

כי כשהרמב"ן מסיים את האיגרת שלו ואומר: "תקרא את האיגרת הזו פעם בשבוע ולא תפחות" הוא לא בא לכתוב פה על המרשם כמה פעמים צריך לקחת אותו... זה לא רק הוראה נקודתית... **לא!!! במשפט הזה טמון המשפט החותם והמסכם של כל האיגרת...**

הרמב"ן מסיים את האיגרת... ופונה לבנו ואומר: בני היקר... אני הוא הרמב"ן... אני הוא שכתבתי חיבור רמב"ן מקיף על כל התורה... אני הוא שחיברתי עשרות ספרים על הש"ס ועוד... ומכל הספרים הרבים שחיברתי לא ביקשתי ממך שתעבור עליהם... אפילו לא פעם בשנה... אבל אתה רואה את האיגרת הזו?? אני מבקש ממך שאת זה תקרא פעם בשבוע לא תפחות!!!

במשפט הזה הרמב"ן ממקד את בנו ואומר לו: זה זה!!! באיגרת הזו כתוב ההנקודה!

ניתן לומר שזה המשפט של איגרת הרמב"ן... אם באיגרת הרמב"ן יש סגולה... זה רק בגלל המשפט הזה - **"תקרא את האיגרת הזו פעם בשבוע לא תפחות -- למען תצליח"!!!**

כלומר: אם המשפט האחרון הזה לא היה כתוב באיגרת הרמב"ן... מה היה קורא? היו לוקחים את האיגרת הזו ומבליעים אותה כנספח בתוך כל כתבי הרמב"ן הרבים והחשובים... (אז נו... יש לרמב"ן הרבה כתבים וזו עוד אחד מהאגרות... תסכים איתי שהאפקט והרצינות והתועלת שהיינו מוציאים מהאיגרת הזו הייתה נראית בהתאם...

לכן!!! לכן חלק בלתי נפרד (ואולי אפילו עיקרי) מאיגרת הרמב"ן **זו ההוראה הקיצונית והחסרת תקדים - תקרא את האיגרת הזו פעם בשבוע...** ורק אז!!! רק אז תצליח... רק אם תפנים ותקלוט שבשורות הקצרות מגולם התמצית של דרכי עבודת ה'... רק אז תוכל לעשות מזה חייל ואז בודאי תצליח בכל דרכיך...

עד כאן איגרת הרמב"ן... כמוכן במאמר המוסגר... הבאתי את זה רק בתור דוגמא...

וכעת נחזור לעניינינו: על אותו משקל בדיוק:

יש לנו שני פסוקים שאנחנו אומרים כל יום: שמע ישראל... ואהבת את ה' אלוךיך...

הפסוקים האלו הם הההנקודה של היהודי!! בשני פסוקים האלו מגולם ומתומצת עיקר הנקודה של עבודת ה'!! ולכן אנחנו באמת מצווים להזכיר את הפסוקים האלו כל יום...

אבל לא מספיק!!! לא מספיק שאנחנו נגיד את הפסוקים האלו פעמיים ביום ונמשיך הלאה... צריך גם כל פעם מחדש לשנן איזה חשיבות חסרת תקדים יש לפסוקים האלו!!!

סו"ס יש ליהודים הרבה מה להגיד בסידור... אנחנו אומרים הרבה פסוקים מידי יום... והיה: אם הפסוקים של "שמע ישראל ואהבת את ה' אלוךיך" יהיו עוד... עוד שני פסוקים שצריך לומר אותם בתפילה... **לא עשינו כלום!!!** גם אם נשנן את הפסוקים האלו פעמיים ביום זה יעבור לידנו... בשביל שהפסוקים האלו יקבלו את הבמה הראויה להם... בשביל זה אנחנו מוכרחים להפנים מידי יום ביומו שעם כל הכבוד לכל התורה כולה... עם כל הכבוד לשישים ריבא אותיות שבתורה... עדיין!!! השני פסוקים האלו: שמע ואהבת... **זה משהו אחר!!!** זה פסוקים שעליהם צריך לכווין את כל הפרו'קטורים... צריך לקרב עליהם את הזוהר קרוב קרוב... והיו הדברים האלה על לבבך!!! ושנתם!! ודברתם!! וקשרתם!! וכתבתם!! את מה?? את השני פסוקים האלו דייקא!!!

לכן גם את הפסוקים האלו בעצמם צריך לשנן כחלק בלתי נפרד מק"ש... את המיקוד הזה!! את ההכרזה הזו... שהנה... כעת אמרנו שני פסוקים... שזה!!! זו הנקודה של היהדות!!!

קורא יקר: אולי לא הבנת מה באתי פה לחדש... אז אני רוצה לשתף אותך בנימה אישית:

פה!!! לגיליון זה!!! אם שמת לב... יש לגיליון הזה תכנים מאוד קבועים וממוקדים... הגיליון הזה מדבר על המלכת ה'... על ואהבת את ה' אלוךיך בכל מדה ומדה שהוא מודד לך וכו'... **והנה מיישנה נישש אלי בהקשר לגיליון זה ושען לי:** מה אתה עושה כ"כ הרבה עסק מהמלכת ה' ולקבל באהבה וכו' וכו' (מה שזוכר כאן כל הזמן)?? נכון... זה חשוב... אבל הלאה... יש עוד דברים ביהדות... תעבור לנושא הבא...

המשיך אותו אחד ושען לי: הרי עם כל הכבוד לזה שצריך לקבל באהבה וכו'... עדיין בשו"ע זה מוזכר רק בסעיף אחד בלבד!!! בשו"ע או"ח... אי שם בסוף חלק ב'... בס"י רכ"ב יש שם סעיף אחד בודד שאומר שצריך לקבל באהבה... אבל הלאה... יש חוץ מזה הלכות שבת... והלכות פסח והלכות תערוכות... והלכות תפילה וברכות ותלמוד תורה ושילוח הקן?? בקיצור: למה נתקעת שם??

אני רוצה לציין בנימה אישית: שמאוד לקחתי את זה ללב!!! כי הוא נגע לי בנקודה רגישה... כי גם לי באופן אישי יש רגישות לכל מיני אנשים שנתקעים באיזה ניישה מסוימת ביהדות... ולא ממישיכים הלאה... יש לך אחד שנתקע בהתקשרות לצדיקים וננעל שם ומבחינתו כאן מתחיל ונגמר כל היהדות... ויש אחד אחר שנתקע בענייני צניעות וקדושה וזהו... אין שום דבר חוץ מזה... ויש גם אחד שנתקע בלדעת את כל הש"ס ומבחינתו הכל תלוי ועומד על זה ורק על זה... וכן הלאה וכן הלאה... הרשימה ארוכה... יש לי ריאקציה מהאנשים האלו שמעצבים לרש"ע את היהדות רק לפי המטר המרובע שהם החליטו במקומו יתברך!!

והנה... כעת מתברר שהגיע תורי... אותו אחד טוען לי שגם אני נתקעתי!!! ואני לשם שינוי נתקעתי בפסוק "שמע ישראל ה' אלוךינו ה' אחד... ואהבת את ה' אלוךיך..."

חשבתי על זה הרבה... אולי הצדק בדבריו... ואז לפתע קלטתי את הנקודה: כן!!! בכל תחום ביהדות... איזה שיהיה... ללא יוצא מן הכלל... מי שננעל בתוך מצווה מסוימת או מקצוע מסוים ביהדות ומסתובב רק סביבו כל היום... יש פה ניישה מסוימת!! שלא נותר לנו אלא להזכיר לו... נו... הלאה... תדפדף לעמוד הבא... יש עוד חלקים בעבודת ה' חוץ מזה...

אבל המקום האחד ויחיד ביהדות שהוא אף פעם לא יהיה ניישה!!! זה שמע ישראל ואהבת... כן... עם ישראל כבר תקועים ארבעת אלפים שנה עם הפסוק שמע ישראל והם אומרים אותו פעמיים ביום והם עדיין לא דפדפו לעמוד הבא... עם ישראל כבר אלפי שנים מניחים תפילין שכתוב בהם ואהבת את ה' אלוךיך והם עדיין לא גיוונו את התכנים של הקלף הזה... עם ישראל כבר שנים מנשקים מזוזה שכתוב בה מסר אחד ויחיד שעדיין לא גמרנו למצות אותו...

זה המסר היחיד ביהדות שהוא לא ניישה!!! זה המסר היחיד שכמה שתדבר עליו זה אף פעם לא יהיה מיותר... ואף פעם זה לא יהיה דיסק שנתקע במקום אחד...

ואם כבר אני מדבר בנימה אישית... אז ברשותך עוד מילה אחת: זכיתי בס"ד להוציא כבר שני ספרים... ספר **אהבתי** על תפילה... וספר **וימאן** על קדושה... עם כל הכבוד לשני הספרים האלו... שניהם... שני הספרים האלו מדברים על נישות מסוימות ביהדות... אבל התכנים של גיליון שלהבת???

מי שיתקע בספר אהבתי... שידע לו שמחכה לו עוד הרבה עבודה בשלל תחומים אחרים בעבודת ה'... מי שנתקע בספר וימאן... אני מאחל לו שמהר מאוד יצא מהבוץ ויתחיל לפרוח בבית ה'... **אבל מי שיתקע בתכנים של גיליון שלהבת... אתה יודע מה זה???**

זה בסה"כ יהודי שקורא קריאת שמע בוקר וערב... והוא בסה"כ מניח תפילין גם על היד וגם על הראש... והוא בסה"כ מנשק כל יום עשר מזוזות בערך... שבכל המפגשים היומיומיים האלו הוא פגש את המילים:

"ואהבת את ה' אלוקיך בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאודך"!!!
 ליהודי הזה אתה יכול לקרא בו אדם שנתקע בנישה??
 מה נעשה שהאיבישטער בכבודו ובעצמו מצווה אותנו "להיתקע" בזה...
 ו... וכמוכן לא... לא להיתקע... אדרבה... בכל יום יהיו בעיניך כחדשים...
כלומר: התחום היחיד בעבודת ה' שהוא לא נישא!!! זה עול מלכות שמיים!!
 התחום היחיד ביהדות שהתורה ממקדת אותנו ללא הרף...
 עכשיו אתה מבין למה אנחנו צריכים להזכיר כל יום מחדש את הציזויים:
 "ושנתנתם לבנך ודברתם בם... וקשרתם... וכתבתם..." **אתה יודע למה???**
 כי אותו ידיד שהזכרתי מקודם... אני מכיר אותו... אצלו כל היהדות שלו
 מתחילה ונגמרת רק בקיום ההלכה!! אצלו רק ארבעה טורים שולחן
 ערוך זה הנושא היחיד שבו מתחיל וגם נגמר כל היהדות... ממילא: אותו
 יהודי ניגש לקרא את גיליון שלהבת ושוב פעם הוא קורא על המלכת ה'...
 ושוב פעם הוא קורא על קבלת יסורים באהבה... ושוב... ואז הוא מגיע
 אלי בטענה: די!!! הנושא של המלכת ה' מוזכר בשו"ע בסה"כ בסעיף
 אחד... (וגם על אין כמעט נושאי כלים...) והלאה... חוץ מהסעיף הזה יש
 עוד המון סימנים כבדים בשו"ע... יש הלכות שהיה והטמנה... יש הלכות
 מוקצה ועירובי חצרות... ויש איסור והיתר ויש חושן משפט... ולכל זה
 השו"ע מתייחס לזה הרבה יותר בכובד משקל מאשר הסעיף הבודד הזה
 בשו"ע שצריך לקבל באהבה... ש... שעלון שלהבת נתקע שם כבר כמה
 שנים ולא זו משם...

וכעת לסיום:

בא נשאל את עצמנו את השאלה הנוקבת ביותר:

כולי האי ואולי???

אחרי כל השינון... ואחרי כל ה"ושנתנתם... ודברתם בם... וקשרתם...
 וכתבתם..." האם קלטנו שזה העיקר?? האם הפנמנו את המסר
 שהקב"ה רצה למקד אותנו מולו??
עם יד על הלב: לא!!!

אנחנו עדיין ממשיכים להסתובב סחור סחור... בינינו... כולנו יודעים
 להעריך תפילה במנין... כולנו יודעים להעריך את המצוות האהובות
 עלינו... את החנוכיית כסף... את הנרתיק אתרוג מכסף... את
 הפמוטות מכסף... את הערכים הקדושים האלו אנחנו מייקרים!!
 מעטרים!! ושמים אותם אחר כבוד בוטרינה!! אבל!!! בימים אלו
 שכולנו מתמודדים עם כל מיני התמודדויות ש... שמי מזמין לנו
 אותם--- אם לא הרבש"ע בכבודו ובעצמו!!!

האם אותם אנחנו גם זוכרים לשים בוטרינה??

האם העלינו על דעתנו בכלל לקחת את המסמך של החל"ת ולשים
 אותו בוטרינה??

האם העלינו על דעתנו לקחת את ההתמודדות מול הילד המתבגר...
 ומול הבוס/ית ולשים את זה בוטרינה?? משהו חושב על כזה
 דבר???

כן... את זה הקב"ה רוצה שנגשן מידי יום ביומו!!!

בני היקר: עם כל הכבוד לכל המצוות היקרות שאתה מייקר
 אותם... כל זה עול תורה!! אבל המצוות הגדולות ביותר מחכות לך
 בהתמודדויות של החיים בעצמם!!!

תקבל אותי מול הניגודים בזוגיות... מול הקורונה שכל אחד מאיתנו
 עובר אותה בקשיים משלו... שם!!! שם אני מזמין שתקבל אותי
 ותמליך אותי!! ושם עבודת ה' העיקרית שאתה עובד אותי!! בני
 היקר: אתה יושב ודמעתך על לחיידך... למה ה' לא רוצה את התפילות
 שלי?? למה ה' לא רוצה את תחילת הזמן שלי?? בני היקר: אני רוצה
 את ההמלכה שלך!!! היא חשובה לי לא פחות!! אני רוצה שתמליך
 אותי בזה שאתה מקבל את הסדר יום שאני קובע אותו!! האם

אה... מה אתה אומר על הטענה שלו?? שפיר קאמר!!!

התשובה היא פשוטה מאוד: נכון... בשו"ע יש אלפי סימנים נוספים שיש
 בהם הרבה יותר רייעד ויש הרבה יותר מה ללמוד ומה לדעת... אבל!!!
 תראה לי סימן אחד בשו"ע שמחוייבים לחזור עליו פעמיים ביום... תראה
 לי סימן בשו"ע שצריך לקשור אותו כל יום על היד ועל הראש ולכתוב
 אותו על הדלת... אז הנה!!!! את הסעיף הבודד הזה בס"ב צריך לשנן
 פעמיים ביום וכל דבר אחר לא!!! על כל דף אחר בגמ' שהתעכבו עליו
 חודשיים בסדר עיון כמיטב המסורת הישיבתית... סו"ס אחרי חודשיים
 שלוש כו"ע מודו שהגיע הזמן לדפדף לדף הבא... לסוגיה הבאה... אבל
 על הפסוק שמע ישראל ואהבת את ה' אלוקיך... זו סוגיה שכבר אלפיים
 שנה הקב"ה לא נותן לנו לזוז ממנה!!! הקב"ה מרתק אותנו וממקד אותנו
 מול המסר האחד ויחיד הזה ומכריח אותנו לא להתחמק ממנו... לא
 להסתובב סביבו סחור סחור...

ולא יהיה לנו תירוץ להגיד לא ידענו!!! כי אנחנו אומרים את זה פעמיים
 ביום!!!

לא יהיה לנו תירוץ שנוכל לומר לא ידענו מה העיקר ומה הטפל... כי...
 כי... כי בדיוק בשביל לשלול את הטענה הזו... **בדיוק בשביל זה!!!**
 האיבישטער מחייב אותנו לשנן מידי יום כמה מצוות מיוחדות נצטוונו
 רק בשביל למקד אותנו שזו!!! זו הנקודה ולא אחרת!!

אתה מסכים בני היקר?? האם אתה מוכן להפנים שזו הנקודה?? או
 שאתה מתעקש להמשיך להסתובב סחור סחור ולהחליט במקומי
 את מה צריך לשים במרכז??

בני היקר: שים לב את מה ביקשתי ממך לשנן פעמיים ביום!! מה
 ביקשתי ממך לחקוק על התפילין ועל המזוזות!! הנה!!! את זה אני
 רוצה יותר מהכל!!!

התפילה שלך מהבית מתוך קבלה באהבה שאם זה ה' רוצה אז אני
 איתו... התפילה מהמקום הזה יקרה לי יותר מהתפילה הכי משובחת
 ברוב עם הדרת מלך...

המאמר הזה היה ארוך! אבל מידי פעם טוב למקד את הקוראים
 של גיליון זה... מה העניין במסרים החוזרים ונשנים כאן... למה כ"כ
 חשוב לשנן את זה??

כי בינינו לבין עצמנו... כמה אנחנו רחוקים מזה???

כן... רצה הקב"ה לזכות את ישראל לפיכך הירבה להם תורה
 ומצוות!! ה' נתן לנו הרבה מצוות!!! ולפעמים מרוב עצים לא רואים
 את היער... ישראל קדושים הם ומרוב שהם בהולים על המצוות
 ואיכפת לנו לקיים את המצוות... אנחנו לפעמים מאבדים את המיקוד
 ושוכחים את העיקר... כן... צריך לזכור שלמרות העול תורה שכולנו
 מחויבים אליו... ישנה נקודה קודמת ששמה "עול מלכות שמיים"!!!
 שיש לנו נטיה מובנית באישיות שלנו להסתובב סביב הנקודה הזו
 ולא לפגוש אותה... וכאן העבודה העיקרית שלנו!!! וצריך לזכור שזו

הנקודה שלנו!! ודי... הארכנו מספיק במאמר זה... נעצור כאן...

אבל ההמשך אם ירצה ה' יהיה בקריאת שמע הקרובה... או בהנחת
 תפילין הסמוכה... או אפילו במזוזה שבחצי מטר הסמוך אליך... לך

תנשק אותה ושם תמשיך להתמקד...

יתן ה' שנוכה כאן בגיליון זה להמשיך להתמקד בחובתו של יהודי!!
 וכפרט בתקופה זו...

"וצדיק באמונתו יהיה"

מאת הרב ישראל קליין שליט"א

להפוך את הבדיעבד ללכתחילה

מדבר על התקשורת הכתובה, הקולניות, הרעש, הפרסומת, הופכים את האדם בכל מהותו לאיש של "שוק", לאדם של רשות הרבים. לאדם של סרטיאופלטיא שהן מפולשים מצד לצד. אין לו רגע בחייו שקט, הוא משועבד לכל מי שרוצה אותו בטלפון ולכל מי שרוצה לדעת איפה הוא ולאן הוא הולך ולמה.

כבוד עצמי פירושו של דבר, שלאדם יש דעה עצמאית. יש לו זכות לחשוב, להחליט, לרצות. כאשר האדם במודע מפיק את המושכות מידי ונותן לכל הבלברים, הפרסומאים לנהל את חייו, לקבוע ולהחליט בשבילו מה יהיו הרגלי הצריכה שלו, מה הוא יקנה ואיפה הוא יקנה, לאן הוא יסע ומתי, כך הופכים את האדם לאיש המוני. איש שכל השיקול בחייו, הוא מה יאמרו. הוא אף פעם לא עושה מה שהוא רוצה אלא רק מה שהחברה מסכימה שהוא יעשה, בכל רגע מחייו הוא חי עם "כולם" חושב עם "כולם", הוא נוסע כי "כולם".

לצערנו תופעה זו פשתה עמוק בקרב עולם התורה. החיים בשוק עם כולם, היו חלק בלתי נפרד מכל ההוייה התורנית, יש משהו לכתחילה ב"בדיעבד" שבו אנחנו נמצאים לגלות את תורת היחיד שלנו.

נעמיק לרגע, ברמב"ם הלכות תלמוד תורה פרק דאמרו חכמים כל השונה לתלמיד שאינו הגון כאילו זרק אבן למרקוליס שנאמר: "כצורר אבן במרגמה כן נותן לכסיל כבוד", "אין כבוד אלא תורה", שנאמר: כבוד חכמים ינחלו". העולה מדבריו של תלמוד תורה לאחרים ענינו נתינת כבוד.

ביאור הדברים, במקום אחר אמרו חכמים שתלמידי חכמים דומים לדגים שבים. אחת ההבנות במאמר חז"ל זה על דגים שבים: נראה על פי דבריהם, "אין דומה טעם דג העולה באספמיא לטעם דג העולה בעכו", היינו שבים התורה, לכל תלמיד חכם יש את הטעם המיוחד שלו בתורה.

נתבונן לרגע, לכל אחד מן המפרשים שאנו עוסקים בתורתם יש טעם אחר, אינו דומה טעם רש"י לטעם תוספות ואינו דומה טעם הרשב"א לטעם הר"ן, בדף החומש יש לכל אחד מן המפרשים טעם אחר, הכלי יקר טעם אחד, והאור החיים טעם אחד, לרשב"ם ולספרונו טעם אחר, אפילו לרב אחד יש כמה תלמידים ולכל תלמיד יש קצת טעם אחר, קצת "תורה" שונה, ע"ד משל רבינו חיים הלוי הלא כל אחד מתלמידי למרות שדומים הם בדרכם, מ"מ לכל אחד דרך אחרת משלו, אינו דומה ביאור של רבי שמעון שקופ, לביאור של רבי ברוך בער, ואינו דומה טעם של הבריסקר רב, לטעם של ה"אבן האזל", למרות שכולם תלמידים של אותו הרב.

לכל יהודי יש את חלקו של בתורה, לכל תלמיד חכם יש את הגוון שלו בתורה, זו היא היחודיות שלו. חז"ל מלמדים אותנו: "כשם שאין פרצופיהן שווין כך אין דעותיהן שוות", וזהו אפילו בדעה של חולין, כל שכן וק"ו בתורה שהתורה ניתנה לכל יהודי, ולכל יהודי יש אות המכוונת כנגדו בתורה.

כי מתן תורה היה בלשון "יחיד" כמו שנאמר: "אנוכי ה' אלוקיך" - לשון יחיד, בכל פעם שיהודי עוסק בתורה הוא מצב של "ישקני מנשיקות פיהו", ונשיקה היא תמיד ביטוי של יחיד, נפרד, מיוחד רק לו, כך היא נתינת התורה וכך היא השגת התורה.

יסוד ענין הכבוד הוא היחודיות, לימוד התורה הוא הביטוי של היחודיות של האדם וממילא לימוד התורה הוא נתינת כבוד, כי כבוד פירושו יחודיות. ואין לך יחודיות גדולה יותר מחלקו וירושתו בתורה.

יש לנו הזדמנות למצוץ את הסוכריה של התורה שהיא מחליפה צבעים ומחליפה טעמים ולטעם גם את הטעם שלנו. כשאנחנו תחת ההשפעה של כולם אין לנו זמן כל כך לטעום את "חלקינו" בתורה, את המקום שליבו חפץ בתורה. אולי זה הזמן. אם צריכים לדעת לצעוק בשקט, ולשתוק תוך כדי דיבור, להתבודד בתוך השוק, אנחנו נדרשים לבנות ישיבה של יחיד, מלך על מקלו להיות ברעש של בית מדרש לבד, להיות בקול תפילה וצעקה להשמע גם בצרות בתינו. ומי יתן ונעשה לה' אלוקינו נחת רוח בכל המצבים והעיתים והזמנים, כמו עבד נאמן האומר הנני לכל שליחות שאליה הוא נשתלה.

איזה מחזה משובב לב הוא בתחילת הזמן לראות את בני הנעורים נוסעים עם מזודה ארוזה בלב של אמא עם כל הנשמה.

עם גמרא חדשה, עם מחברות ודפדפות חדשות, עטים מוכנים לשעת מלחמה, זמן שיעור הקדוש והנפלא, אותו הם יסכמו ירשמו, יעשו בחינה שבועית וחדשית, חזרה חדשית, חזרה שבועית, יתייגו בקלסרים את השיחות, את הוועדים, את השמועס'ן.

ובעיקר עם לב חדש וטהור מלא פעימות של התחדשות, רצונות וכיסופים, זמן קיץ של ילדי כתות ח' החולמים על ישיבה קטנה ובני שעור ג' המצפים לישיבה גדולה, להתכונן למבחנים עם כל הטמון בכך והכל בסימן שאלה???

להתחיל את הזמן בבית, לא לנסוע לישיבה, כמה מוזר?! כמה משונה? כמה קשה... הבית שלנו הופך לחיידר, לישיבה קטנה, לישיבה גדולה, לכולל, לבית מדרש למקום תפלה, למקום תורה. זה חדש לנו, זה מוזר לנו, זה קשה. בלי אורה, בלי "מצב" של בית מדרש. אפילו מאוד קשה.

אבל אסור לנו ואנחנו חייבים להתאמץ בכל הכח שה"זמן", לא יהיה זמן על מזודות. התחושה וההרגשה שהרי בין כך שיעור דרך הטלפון הוא לא שיעור, ובין כך חברותא דרך הטלפון היא לא חברותא, ושמועס במרחב הקולי הוא לא שמועס. כל אלו הם מחשבות נכונות בימים שתיקונם, הם מחשבות נכונות עד כמה שניתן לשנות את המצב.

הגדלות של יהודי והבחינה שבה אנחנו נבחנים עכשיו, היא להתאמץ ולהשתדל בכל הכח שהבדיעבד יהיה "לכתחילה". קשה להתאמץ להתפלל כמו בישיבה, ללמוד כמו בישיבה- אבל הגישה צריכה להיות עם כל ה"ברען".

גם אם קשה ללמוד ארבע שעות ולומדים בעקבות כל המצב רק שעתים, אבל את השעתיים הללו לא ללמוד עם נעלי בית, לא ללמוד עם חמש כוסות קפה באמצע, אלא עם כל העוצמה, כאילו אנחנו נמצאים בהיכל הישיבה או הכולל, גם בטלפון אפשר להתוכח בריתחא דאורייתא. יש לנו כנראה תפקיד לכתחילה לקדש את חצרות הבתים בתפילה ואת המרחב הקולי בשיחות טלפון תורניות. כנראה הקב"ה רוצה מעמנו עבודה מיוחדת: "אהל שכן באדם", אהליך יעקב משכנותיך ישראל שהם הבתי כנסיות ובתי מדרשות- הם אנחנו, הבית שלנו הופך להיות היכל התורה, תפקדינו לגלות את תורת היחיד שלנו, אין זה דיעבד אלא יש בזה משהו של **לכתחילה**. היסוד הוא אין כבוד אלא תורה, הדרך לרכוש תורה היא להיות איש של "כבוד", כבוד שאינו נכבד אינו שיך לתורה.

ומדוע? כי כבוד הוא ביטוי ליחודיות. ככל שאנחנו מייחדים את האדם כך אנחנו מכבדים אותו יותר, אם דרך משל, נשאל מה אתה אומר על הבעל תפילה הזה- והתגובה תהיה מיוחדת ביותר, אזי כבדנו אותו. אבל אם התגובה תהיה 'ראינו כבר בעלי תפילה כאלה' אזי חללנו את כבודו.

היו אומרים: מוכבד הוא יחיד. היחיד אינו זקוק להמונים, אינו זקוק לרעש ולפרסומת, יש לו עולם שלם משל עצמו. הוא יכול להיות שקוע בלימוד לבד, הוא יכול להתפלל עם התלהבות לבד. צדיקים אמרו שיהודי צריך לדעת לצעוק בשקט, להיות כפוף תוך כדי עמידה זקופה, להתבודד בין אנשים, כל זה בשביל לבנות עולם "פנימי" שכל החיצוניות אינה נוגעת אליו. מעלתו של רבי עקיבא שעל ידה זכה לתורה כי היה "צנוע ומעלי" הוא נהיה הרבי של תורה שבעל פה, משה רבינו רואה אותו כאדם שעל ידו ראויה התורה להנתן. מהי מעלתו? "צנוע ומעלי", אדם פנימי, איש יחיד. לא המוני. "את צנועים חכמה" מי שחי בשוק, חי בעולם הסותר את המושג "צניעות". הכל מפורסם, הכל המוני, הכל צועק ורועש. בדרך זו לא שיך להיות בן תורה.

לתורה צריכים נכבדות והצניעות היא שורש כל נכבדות. הדבור האין סופי שקיים בעולמינו, שמשום מה קורים לו "תקשורת" אין בינו ובין תקשורת ולא כלום, הדבור של ימינו אינו מחבר בני אדם, אף אחד אינו שומע את השני, כולנו נמצאים במצב של: "אידי דטרדלמיפלט לא בלע", אנחנו מדברים כמו שכל המכשירים מדברים. הכל מדבר היום, האוטובוס, התחנה, הרכבת, המצלמה, המחשב, הגי פי אס, הפלאפון, וכו' זו היא התקשורת המדוברת. מי

תוספת שבת

זמני הדלקת נרות שבת מוקדם אחרי מות קדושים

ירושלים: 6:44 מוקדם: 6:34

בני ברק: 6:59 מוקדם: 6:49

מודיעין עילית: 6:54 מוקדם: 6:44

מדברי רבותינו זצוק"ל ושיבדלחט"א במעלת תפילת מנחה בערש"ק וקדושת השבת

דברי חיזוק נפלאים בענין שמירת שבת כהלכתה והקדמת קבלת שבת
מרבן של ישראל רבינו מרן רה"י הגר"ג אדלשטיין שליט"א

ומדרגה אחרת, כך גם שבת נותנת שלמות לאדם. ומאחר ששבת היא בת זוגם של כלל ישראל, ושבת היא מלכה, אם כן כלל ישראל הם המלך, אבל מי שאינו מחשיב את השבת ואינו מכבדה כמו מלכה, גם הוא אינו מלך, וזה תלוי בהנהגתו של כל אחד. אם הוא מכבד את השבת כראוי כמו מלכה, ומקבל את השבת בזמנה, גם הוא נחשב מלך, והמלכה היא בת זוגו.

ומסופר על הערוך השולחן, שהתארח פעם בשבת בעיר אחת, ועורר את הציבור לבוא לבית הכנסת בערב שבת בשעה מוקדמת, ולקבל שבת מוקדם, ואכן היו רבים שנשמעו לדבריו, ונתאספו בבית הכנסת לקבלת שבת בשעה מוקדמת. והיה שם רב אחד שלא ידע מזה, והגיע לבית הכנסת אחרי קבלת שבת, וחשש הערוך השולחן שמא הרגיש הרב פגיעה בכבודו, מכיוון שלא המתינו לו, ופנה אליו ואמר לו: הרי שבת זה אורח חשוב מאד שממתינים לבואו, שבת היא הכלה, בת זוגם של כלל ישראל, ולכן אי אפשר לדחות קבלת שבת בשביל כבודו של הרב. ואותו הרב היה בעל מדרגה, והתפעל מאד מהדברים, ואמר לבעלי הבתים שם שייקחו את הערוך השולחן לכהן כרב המקום.

קבלת שבת בציבור - ברב עם הדרת מלך

ובאמת יש רבים מהציבור שמקבלים שבת בזמן, ובאים לקבלת שבת בזמן, כראוי לכבודה של השבת. אבל אם מקבלים שבת ביחידות ולא בציבור, חסר בכבוד השבת, ואמנם עשרה הם כבר ציבור, ולהלכה אין הבדל בין עשרה לאלף בדברים שבקדושה, אבל כבר נאמר (משלי יד, כח) "ברב עם הדרת מלך", וככל שהציבור יותר גדול, יש יותר הדרת מלך. אם יש ציבור יותר גדול בקבלת שבת, זה יותר כבוד שמים, ומי ששותף לכבוד שמים זכותו גדולה מאד. לכן כדאי לכל אחד להיות שותף בזה, ולא לפרוש מהציבור העוסקים בכבוד שמים, וזה ענין גדול וזכות עצומה מאד! (סיון תשע"ו)

שיחה נוספת: בתפילה של שבת אנו אומרים "עם מקדשי שביעי כולם ישבעו ויתענגו מטובך", וההפלאה בהקדמה לכתובות העיר בזה, שמוזכר כאן 'ישבעו' ואחר כך 'יתענגו', משמע שיש תענוג גם לאחר ששבעים, והרי בדרך כלל המציאות היא שאדם שאוכל ושבע כבר אין לו תענוג, וכל התענוג הוא בזמן שרעב, אבל לאחר ששבע וסיים לאכול, נופלת עליו עייפות, ואינו נהנה לאכול עוד.

וביאר ההפלאה, כי אמנם כן הדבר באכילה גשמית, שיש תענוג רק לפני השביעה ולא לאחריה, אבל כאן מזכירים "מטובך", והכוונה לתענוג רוחני של תורה, כמו שאמרנו (אבות ו, ג) אין טוב אלא תורה, וגם בתורה שייך שביעה כמו שמצינו לשון הגמרא (ברכות יד, א) המשביע עצמו מדברי תורה, ובתורה התענוג נמשך גם לאחר השביעה, ואדרבה ככל שממשיכים ולומדים יותר ברציפות התענוג גדול יותר. כמו שידיע ממרן החזון איש זצ"ל שתניא את גודל התענוג בלימוד ברציפות, שכל שעה נוספת ברציפות, התענוג עולה ועולה, ואין סוף לתענוגים

המשומר שבת כהלכתה זוכה להתענג על השם

יש פסוק בנביאים (ישעיה נח) אם תשיב משבת רגלך עשות חפציק ביום קדשי וקראת לשבת עונג וגו', אז תתענג על השם וגו', היינו שאם אדם משמר את השבת כהלכתה, ונזהר כראוי בכבוד השבת, זוכה לשכר מיוחד להתענג על השם. ובמסילת ישרים פרק א' כתב כי "האדם לא נברא אלא להתענג על השם וליהנות מזיו שכירתו, שזהו התענוג האמיתי והעידון הגדול מכל העידונים שיכולים להימצא, ומקום העידון הזה באמת הוא העולם הבא". המקום שבו זוכים להתענג על השם הוא בעולם הבא ולא בעולם הזה, אבל שבת היא מעין העולם הבא (ברכות נז, ב), וזוכים על ידה להתענג על השם כאן בעולם הזה מעין עולם הבא! ואמנם אין זה התענוג של העולם הבא ממש, אבל זה תענוג מעין עולם הבא. לכן בשבת יש נשמה יתירה, וגם הפנים משתנות בשבת, כיון שהפנימיות משתנה, אמנם לא כל אחד זוכה לנשמה יתירה, ולא כל אדם פניו משתנות בשבת, רק מי שמחשיב את השבת ומכבדה כראוי (ועיין מכתב מאליהו ח"א עמ' 72).

קבלת שבת בזמנה - כבוד השבת

אבל יש כאלה שמזלזלים בכבוד שבת, ואינם מחשיבים את השבת כראוי, כגון בקבלת שבת, בדרך כלל בעלי בתים מתפללים מנחה קטנה, ובאים לבית הכנסת בערב שבת בשעה מוקדמת, וכולם יושבים במקומותיהם, ונמצאים באווירה של שבת, ומקבלים את השבת בניגון ובנעימה [גם הניגונים מעוררים קצת להרגיש את קדושת השבת], אבל בשיבות, שמתפללים מנחה כבר בצהרי היום, יש כאלה שאינם זריזים לקבל את השבת בזמנה, ודבר זה הוא זלזול בכבוד השבת. ואם היו יודעים את החשיבות של השבת, מה שאפשר לזכות בשבת, איזה עולם הבא ואיזה גן עדן, בודאי היו נזהרים יותר בכבוד השבת, להגיע בזמן לקבלת שבת, ולקבל את השבת בשמחה, כמו שמובא בגמרא (שבת ק"ט, א) וכן נפסק בשולחן ערוך (או"ח סימן רס"ב) ילבש בגדיו הנאים וישמח בבית שבת כיוצא לקראת המלך וכיוצא לקראת חתן וכלה דרבי חנינא מעטף וקאי בפניא דמעלי שבתא ואמר בואו ונצא לקראת שבת מלכתא רבי ינאי אומר בואי כלה בואי כלה.

וידוע שמרן הגר"י זצ"ל היה יושב בערב שבת מלובש ומוכן עם בגדי שבת לכבוד שבת, וממתין לביאת השבת בכבוד ראש, כמו שכתב הרמב"ם בהלכות שבת (ל, ב) "זמתעטף בציצית ויושב בכבוד ראש מיחל להקבלת פני השבת כמו שהוא יוצא לקראת המלך, והכמים הראשונים היו מקבצין תלמידיהן בערב שבת ומתעטפים ואומרים בואו ונצא לקראת שבת המלך", ומקורו בדברי הגמרא הנ"ל. והנה אמרו חז"ל (בראשית רבה יא, ט) ששבת היא בת זוגם של כלל ישראל, והיינו כמו שבת-זוגו של אדם נותנת לו שלמות, כמאמרם (יבמות סב, ב) אדם שאין לו אשה שרוי בלא שמחה בלא ברכה בלא טובה בלא תורה, וכשנושא אשה הרי הוא מקבל שלמות

ודבר זה יש ללמוד ממה שאמרו (שבת קה, ב) הקורע בחמתו בשבת חייב, והקשו על זה, שהרי כל המקלקלים בשבת פטורים, ומדוע הקורע חייב? ותימצו, שהקורע בחמתו אינו מקלקל אלא מתקן, כי הוא מתקן אצל יצרו, שמשכך את חמתו על ידי הקריעה, ושוב הקשו על זה, שהרי אמרו הקורע בחמתו יהא בעיניך כעובד עבודה זרה. ובפשוטו כוונת הקושיא, שאם כן אינו מתקן אלא מקלקל, ואף על פי שהוא מתקן בזה שמשכך את חמתו, מכל מקום יצא שכרו בהפסדו, מאחר שהוא נחשב כעובד עבודה זרה, ולא שייך שייחשב מתקן אם הוא כעובד עבודה זרה. וקשה על זה, שהרי מפורש בגמרא (פסחים עג, א) שהשוחט בשבת לעבודה זרה חייב משום שבת, והיינו אף על פי שהוא עובד עבודה זרה, נחשב מתקן לגבי שבת, כי הוא מתקן את הבהמה ומוציאה מידי אבר מן החי, וחייב משום שוחט בשבת.

ורואים מזה שאף על פי שהוא עובד עבודה זרה, נחשב מתקן לגבי הלכות שבת, וכך גם הקורע בחמתו, היה צריך להיות חייב, אף על פי שהוא כעובד עבודה זרה, סוף סוף יש כאן תיקון, שמשכך את חמתו, ומדוע אינו חייב משום שבת. ויש לפרש כי באמת הקורע בחמתו אינו מתקן כלל, וכמו שכתב רש"י שם "לאו מתקן הוא - שמלמד ומרגיל את יצרו לבוא עליו", והיינו שאין זה דומה לשוחט לעבודה זרה, כי השוחט מתקן את הבהמה ומוציאה מידי אבר מן החי, אבל הקורע בחמתו אינו עושה שום תיקון, ואדרבה הוא רק מקלקל בזה, שמרגיל את יצרו לבוא עליו, כי כל פעולה שאדם עושה מתוך מידות רעות מחזקת את המידות הרעות, וכשצועק ומשבר כלים בחמתו, זה גורם לחיזוק מידת הכעס, ואף על פי שמשכך את חמתו, זוהי רק הרגעה זמנית, ובאמת הוא מקלקל ומזיק לנפשו ומרגיל את יצרו לבוא עליו. לכן העצה להיגמל מן הכעס היא להתאפק ולא לצעוק, שבזה ירגיל את עצמו להיפך, להתגבר על הכעס, ודבר זה הוא "תרגיל" של חינוך עצמי, אם שותק מתוך הבנה שזה כדאי, במשך הזמן ההרגל נעשה לו לטבע, ויחזור לטבעו האמיתי שהיצר הטוב ישלוט בו, ולא היצר הרע של כעס. ועל זה אנו מתפללים ומבקשים בכל בוקר "ואל ישלוט בנו יצר הרע ודבקנו ביצר הטוב", וגם יש תפילה מיוחדת על כעס "שלא אכעס ולא אכעיסך" כמו שמודפס בסידורים בסוף שמונה עשרה.

וכאמור יש להיזהר ביום ששי כשטרודים בהכנות לשבת, שלא לבוא לידי כעס, ובפרט בשבת, שהוא יום מנוחה וקדושה, יש להיזהר שלא לכעוס, והכעס בשבת הוא דבר חמור מאד [בש"ל"ה הקדוש פרשת ויקהל כתב: לא תבערו אש בכל מושבותיכם ביום השבת - רומז לאש המחלוקת ואש הכעס שצריך האדם ליזהר שלא להבעיר אותו עולמית ומכל שכן ביום השבת קודש שאין בווער בו אש של גיהנום, והכועס בשבת או עושה מחלוקת ח"ו גורם להיות חמת הגיהנום בווער בו בר מינן]. ואדרבה, בשבת צריכים להיות בשמחה רבה, בלי מתח, לחייך ולהאיר פנים, ואפשר גם לדבר בצחות לשון קצת, לשם שמחת השבת, כדי שתהיה אווירה נעימה ושמחה בבית, אך יחד עם זה יש להיזהר שלא לבוא לידי ליצנות.

ושמעתי מאמור"ר זצ"ל מעשה שהיה עם הגרע"א שישב פעם באיזה שמחה, ואחד הנוכחים אמר בדיחה, ושאל אותו הגרע"א לפרש הדברים, והשיב הלה כי לא נתכוון ברצינות אלא כבדיחה בעלמא, ואמר הגרע"א, אם כן זהו מושב לצים, ואינינו חפץ להיות כאן. ובפרט בשבת, מושב לצים בשבת זה חמור ביותר.

האלו, שהם מעיין עולם הבא, כמו שהעולם הבא אין לו סוף, וכל הזמן מתחדשים ונוספים עוד ועוד תענוגים שאין לנו השגה בהם, כך גם לימוד התורה, ככל שלומדים יותר ברציפות, התענוג מתחזק יותר ויותר, ונוספים עוד תענוגים ועוד תענוגים. וכל אחד צריך לנצל את הזמן שלא ילך לאיבוד, בפרט בימי ששי ושבת, שיש מורים היתר וסבורים שאין חיוב תלמוד תורה בימים אלו, ומרגישים שאפשר לפרוק עול ולהסיח דעת מתורה, וזה לא נכון! אין זמן שפטורים מתלמוד תורה. והחיוב הוא לכל אחד לפי כוחו, כמו שכתב הרמ"א (או"ח סימן ר"צ) "פועלים ובעלי בתים שאינם עוסקים בתורה כל ימי השבוע יעסקו יותר בתורה בשבת מתלמידי חכמים העוסקים בתורה כל ימי השבוע, והתלמידי חכמים ימשיכו יותר בעונג אכילה ושתייה קצת, דהרי הם מתענגים בלימודם כל ימי השבוע". מי שאין תורתו אומנותו צריך לעסוק בתורה בשבת יותר מכל השבוע, אבל תלמידי חכמים שבמשך השבוע מתאמצים הרבה בלימוד התורה, צריכים בשבת לנוח מעט, כי התורה מתשת כוחו של אדם (סנהדרין כו, ב) וצריכים לנוח כדי שיהיו להם כוחות לשבוע הבא.

ואמנם ידוע מהגר"א כי מה שהתורה מתשת כוחו של אדם, זה רק בתחילת הלימוד, ובזה ביאר הכתוב (משלי ח, יד) "לי עצה ותושיה אני בינה לי גבורה", שאם התורה היא רק "עצה" אצל האדם, שעדיין לא התחיל ללמוד, אז זה "תושיה" - כוחותיו מותשים ונחלשים מזה, אבל כשמתחיל ללמוד בבחינת "אני בינה", אז אדרבה, התורה מחזקת ונותנת "גבורה" (ועיין כעין זה בזוהר חדש בראשית ה' ע"ב). וכן ידוע גם לגבי יראת שמים, שהיראה אינה מחלישה את כוחות הגוף, ומה שאמרו חז"ל (ב"ב י, א) גוף קשה פחד שוברו, היינו פחד גשמי, כגון אדם שעומד לפני משפט, ואינו יודע מה יפסקו בדינו, הרי הוא מודאג מזה, והפחד הגשמי משבר את כוחות הגוף, אבל יראת שמים אינה מזיקה לבריאות הגוף, ואדרבה כתוב (משלי י, כז) "יראת השם תוסיף ימים", והאריך בזה הגר"י בלאזור בכוכבי אור.

ושמעתי מאחד שמכיר את חכמת ה"גרפולוגיה", שרואים לפי הכתב את טבע האדם, האם יש לו כישרונות ומידות טובות, שמחה או עצבות וכו', אבל יראת שמים אינה ניכרת שם, כי היראה אינה שייכת לטבע הגוף, אלא לנשמה. רק צריך לראות שלא להיכנס מזה למתח, ומסופר על אחד הגדולים שהיה בעל מדרגה גדולה בתורה ויראת שמים, ולא הסיח דעתו מדברי תורה, ופעם השפיעו עליו ללמוד מוסר, ונתיישב ללמוד מוסר, ואחר כך לא ישן כל הלילה, ובאמת הוא לא היה צריך ללמוד מוסר, כי גם בלי זה היה דבוק בתורה ויראת שמים, ולא הסיח דעתו מ"שוית השם לנגדי תמיד", ואם ידאג יותר מדי זה מזיק לבריאות.

על כל פנים יש לנצל הזמן, בפרט בששי ושבת, בצורה רגועה ובלי מתח, ויש להיזהר גם שלא לכעוס בערב שבת, שאז לפעמים יש אווירה של מתח בבית. וכבר סיפרתי העובדא באברך אחד שהיה כועס הרבה בביתו בערב שבת, ובא לבקש עצה כיצד להיגמל מן הכעס, מפני שהבין שכעס זה מידה רעה, ורצה להתגבר על זה, ושאלתי אותו אם הוא צועק בשעת הכעס, ואמר כי אכן הוא צועק, ואמרת לו שמסתבר שאם ישתוק ולא יצעק בשעת הכעס, זה יועיל לו לשבור את מידת הכעס, כי כשצועק ועושה פעולות מתוך הכעס זה גורם להתגברות הכעס.

לפרטים והנצחות או לשליחת דרשות וכד' ניתן לפנות למייל a0732951324gail.coa
לשמייעת שיחות חיזוק בנושא שבת בטל: 073-2951324

לתרומות לעלון אפשר גם ב"נדדים פלוס" ו"קהילות" קופת "אוסף גליונות" קופת "עלון תוספת שבת" או בטלפון 037630543 שלוחה 2040.

הפרשה המחכימה

פירוים מבית 'הפרשה המחכימה' - אוצד מופלא של לקחים מעשיים
ואקטואליים מהפרשה פרשות אח"מ קדושים תש"פ גלין 122

דרך אזהרת העונש

שאלה: מהי הדרך הטובה להזהיר על עונש החוטא?

א. ויקרא טז, ב: "ויאמר ה' אל משה... ואל יבוא בכל עת אל הקודש... ולא ימות". פירש רש"י "ואל יבא – שלא ימות כדרך שמתו בניו, ולא ימות – שאם בא הוא מת". וכעין זה מובא בכמה מקומות בהמשך¹. מבואר כי אף שיותר מפחיד להזהיר ולומר "ואם יבוא בכל עת אל הקודש, ימות" וכדומה, בכל זאת אמר לו בדרך חיובית שלא יבא אל הקודש בכל עת, כדי שלא ימות. ומזה יבין לבד שאם יבא ימות. ואף אם בסתם שייך לומר גם שהמחלל שבת דינו במיתה, אך כאשר צריך להזהיר על כך לאדם מסויים, עדיף שלא לומר לו: אם תעשה כן, תמות. אלא יאמר לו בלשון חיובי: היזהר שלא לעשות כן, כדי שלא תמות. וממילא יבין שאם יעשה כן, יענש במיתה.

וטעם הדבר, האחד משום שבכך יש יותר סיכוי שיישמעו דבריו, כדברי השל"ה (תורה שבכתב, סוף פרשת ויצא, טז) שכאשר מעיר לאנשי ביתו, לא יהיה כאונס לצוות דבריו, אלא כמפתה לשכנע הדברים בסברא ונימוקים. ושלא יהיה כמושל המצווה על עמו, אלא כמלך שמולך ברצון העם. ועוד שירבה במעלת הצד החיובי, וימעט בגנות השלילי. והיינו, שעל ידי דרכי האהבה יבא הדבר מצידם לשמוע ולעשות רצונו ויקל בעיניהם עשיית הדברים עד שירצו לעשות כן מעצמם, יותר מאופן היראה שמצווה עליהם ועושים רצונו מחמת כפיה ואי רצון ויקשה עליהם העשיה (כדלעיל בבראשית לא, ד' פיתוי המשפחה בדברים ברחב). **והשני כדי שלא יפתח פיו לשטן, כמאמר חז"ל** (ברכות יט, ועוד) 'לעולם אל יפתח אדם פיו לשטן', ואמרו (מועד קטן יח.) 'ברית כרותה לשפתים' (כמו שהבאנו בבראשית כ, טז 'חשיבות קללת הדיוט'. כב, ה' ברית כרותה לשפתים'. לא, לב' כח הפה'), ומובא בספר חסידים (סימן תעט) שלא יאמר אדם לילד שלא מתנהג כשורה, שבסופו יגדל גוי וכדומה, כי בכך פותח פה לשטן. ויהודי אחד כשהיה שומע מתבירו דברים שלא מצאו חן בעיניו, קרא לו 'פגר' או שאמר

'אתה מדבר כמו כומר', ומחה בו אחד החכמים שאין לעשות כן כדי שלא יתקיים חלילה כדבריו, ע"ש. לכן גם גדול הרוצה להזהיר את הקטן שלא יכנס למקום מסוכן זה, או שלא יעשה פעולה לא רצויה, לא יאמר לו: 'אל תעלה לשם, אתה תיפול', אלא יאמר: 'הזהר לא לעלות שם, כדי שלא תיפול'. כי אם אומר: 'הזהר, אתה תיפול' וכדומה, יכול לפתוח חלילה פיו לשטן, ולגרם שבאמת יפול.

תשובה: הדרך הטובה להזהיר על עונש החוטא הוא שיאמר בדרך החיובי שיזהר להימנע מפעולה זו ולא יסתכן, ובכך יישמעו יותר דבריו ולא יפתח פיו לשטן.

סכנת ההרגל בקדושה

שאלה: מהי הסכנה הקיימת בהתרגלות לדברי קדושה?

ב. ויקרא טז, ב: "ואל יבוא בכל עת אל הקודש... כי בענין אראה על הכפורת". פירש רש"י "ואל יבא – שלא ימות כדרך שמתו בניו... כי בענין אראה – כי תמיד אני נראה שם עם עמוד ענני, ולפי שגילוי שכינתי שם, יזהר שלא ירגיל לבא, וזה פשוטו. ומדרשו, לא יבא כי אם בענין הקטרת ביום הכיפורים (ראה זמא נג. ותורת כהנים)". מבואר שמכח סכנת ההרגל, אסור לכהן גדול להיכנס לבית קדשי הקדשים בכל עת שרוצה אלא בזמן אחד בשנה, בזמן הנעלה של היום הקדוש – יום הכיפורים בלבד². **וזאת למדנו מנדב ואביהוא כפירוש רש"י** "ואל יבא – שלא ימות כדרך שמתו בניו (שלא נהירו כראוי בקדושת המקדש כמוזכר לעיל י, ב וברש"י שנכנסו להקטיר כשהיו שתויי יין). וכן כתוב (שמות כד, ט-יא) "ויעל משה ואהרן, נדב ואביהוא... ויראו את אלקי ישראל... ויחזו את האלקים ויאכלו וישתו", ופירש רש"י "ויחזו את האלקים – היו מסתכלין בו בלב גס מתוך אכילה ושתיה, מדרש תנחומא (פרשת בהעלותך, טז)". **וסכנת ההרגל בקדושה כה גדולה, עד שהוצרך הכתוב להזהיר עליה אף לקדוש ישראל, אהרן הכהן, בפרט שהיה זה לאחר שפרש שבעה ימים ב'פרישה של קדושה'** (כאמרו בתוספתא פרה ג, א), ובכל

² ברש"י משמע שאסור לו לבא לשם כלל חוץ מביום הכיפורים, וגם לפי חידוש המדרש (ויק"ר כא, ז) שאהרן יכל לבא בכל עת שירצה, אלא שהוצרך לעשות כסדר הזה (ועין בסוף תחכמת אדם מה שפירש בה דברי הגר"א), היינו דוקא לאהרן הכהן בלבד, אבל שאר כהנים גדולים אסורים להיכנס לקדשי קדשים אלא ביום הכיפורים בלבד (כמו שכתב בחכמת אדם שם). ואולי זה תלוי בשני הפירושים ברש"י.

¹ ככתוב (שמות ל, כ) 'ולא ימותו – הא אם לא ירחצו ימותו', וכן (לעיל ת, לה) 'ולא ימותו – הא אם לא תעשו כן, הרי אתם חייבים מיתה', וכתוב (י, ז) 'ולא תמותו – הא אם תעשו כן תמותו', וכן להלן (טז, יג) 'ולא ימות – הא אם לא עשאה כתקנה, חייב מיתה', ובעוד מקומות.

כל הזמיות שמורות. טל' 02-5864229 דוא"ל: BH5864229@GMAIL.COM המעוניין לקבל עלון כל שבוע במייל, ישלח למייל

זאת הוזהר על כך. ומזה נבין כמה זהירות נצרכת לנו הקטנים, שלא נרגיש התרגלות במקומות הקדושים ונבא לזלזל בהם.

כיוצא בזה כתב החסיד יעב"ץ (אבות א, ד) על הכתוב (יחזקאל מו, ט) "ובבוא עם הארץ לפני ה' במועדים, הבא דרך שער צפון להשתחוות, יצא דרך שער נגב, והבא דרך שער נגב, יצא דרך שער צפונה, לא ישוב דרך השער אשר בא בו, כי נכחו יצא", כי הקפיד הקדוש ברוך הוא שלא יראה האדם את השער שתי פעמים, פן ישוה בעיניו לשער וקירות ביתו... וזה היה עוון העגל, שהיה האוהל בתוכם עד שמאסו בו ואמרו 'עשה לנו אלהים', ומשה רבינו ע"ה הרגיש בזה ונטה את האוהל מחוץ למחנה הרחק מן המחנה. (ועיין בשיחות מוסר מהגרח"ש בנדפס מחדש מאמר 10 עמ' רפב). **דבר זה** שייך גם בזמנינו לגבי המקורבים לרב צדיק, ששנינו (אבות ד, יב) 'הי כבוד... ומורא רבך כמורא שמים', ובוזה ידע שאף שמעלה גדולה להתקרב אל הצדיק, אבל יש להיזהר שלא יהא לבו גם בו. וכדרך שמצינו, שאף שאמר התנא (אבות ב, י) "והוי מתחמם כנגד אורן של חכמים", המשיך להזהיר "והוי זהיר בגחלתן שלא תכוה, שנשיכתן נשיכת שועל, ועקיצתן עקיצת עקרב, ולחישתן לחישת שרף, וכל דבריהם כגחלי אש", כי אפילו שמעלה גדולה להתקרב אל הקודש, אך זה בתורת 'חימום' בלבד (כאמרו 'הוי מתחמם כנגד אורן של חכמים'), אבל אם יתקרב יותר מדאי – יש סכנה שישרף ויכוה בגחלתן, וכמו שפירשו הרמב"ם³ ורבינו יונה⁴. (ועיין בפירוש הנפס החיים' ג, א. ובמה שהרחבנו בשמות יט, כא 'התקדשות יתירה').

גם לגבי קדושת בתי הכנסת, שהם מקדש מעט, אף שבודאי משום סכנת ההרגל לא נמנע עצמנו משום כך מלבא לבית הכנסת, כי חובה קדושה היא לנו, אבל עדיין יש לנו בכך עבודה, שלא נתרגל בזה עד שנבא לידי זלזול, אלא בכל פעם נבא בהתחדשות של 'מורא מקדש', ונקיים בעצמנו (תהלים נה, טו) "בבית אלקים נהלך ברגש" (ולכן אסור לרוץ בתוך בית הכנסת אלא ילך באימה, כמובא במשנה ברורה ז, מא בשם המגן אברהם)⁵, וכפי המנהג (משנה ברורה מו, א בשם המורה"ו בפרי עץ חיים, והובא גם במגן אברהם שם) **שבכל יום**

³ זה לשונו "כשתתחבר לחכמים ואל אנשי המעלות, אל תגעגע עמהם ואל תתגאה עליהם, אלא תהיה חברתם להודיע להם שנתקרב בעת שיקרבוך, ואל תוסיף להתקרב אליהם יותר ממה שיקרבוך, שלא תפסיד כוונתם בך ותהפוך אהבתם לשנאה ולא תגיעך מהן התועלת אשר תקוה. והמשיל זה במי שמתחמם באש, שאם ישב רחוק ממנו יהנה בחומו ויקבל תועלת באורי, ואם ישעש בעצמו ויסיף להתקרב אליו ישרף וישוה לו התועלת לנזק".

⁴ זה לשונו 'והוי מתחמם כנגד אורן של תלמידי חכמים – כנגד' (דקא) ולא קרוב (תנחומא יתר, יב). והוי זהיר מגחלתן שמא תכוה – משל למתחמם כנגד האור, אם עמד ממנו ברחוק כראוי לו, נמצא נהנה ואינו נכוה, ואם קרב יותר מדאי נמצא נכוה. כך המתחמם כנגד אורן של חכמים ונהנה מהמתחמם, צריך לעמוד לפנייהם מתוך אימה ויראה וכובד ראש, ואל ינהג קלות ראש בפניהם. ואל יקרב להם יותר ממה שהקריבוהו, שמידה זו מרחקתו ומחייבתו עונש גדול (כי אם מתקרב אליהם יותר ממה שהקריבוהו, אז כבר מדבר עמו ומתנהג כלפיהם לא כמו שמתנהגים לתלמיד חכם, והי יחזיקו מהם ויחייבו עונש גדול, כי אינו נכבד החכם כראוי לו), ואין צריך לומר בזמן שנכשליך בדבר עבירה".

⁵ וכמו שלגבי קודש הקדשים נאמר "כי בענן אראה על הכפורת", ולפירוש השני הכוונה שלא יבא לשם אלא בזמן הענן, כך יש לומר על בית הכנסת – בית המקדש מעט, שהכניסה לשם היא בתנאי שיהיה ב'מורא מקדש'.

בשעה שנכנס לבית הכנסת, ירתע עצמו מרוב פחדו, ויאמר (תהלים ה, ח) "ואני ברוב חסדך, אבוא ביתך, אשתחוה אל היכל קדשך ביראתך"⁶. וכפי שמבארים (ועיין בשם עולם להפץ חיים, סוף פרק י) את בקשת דוד המלך שאמר (תהלים כו, ד) "שבתי בבית ה' כל ימי חיי, לחזות בנועם ה' ולבקר בהיכלו", כי בקשתו היתה שאף שאזכה לשבת בבית ה' כל ימי חיי, מכל מקום לא יזיקני התרגלות זו שם, אלא תמיד אהיה בגדר של "ולבקר בהיכלו", שאתרגש ואכבד את המקום כאילו זה לי הפעם הראשונה בביקורי בבית הכנסת⁷. וזוהי המעלה לשמר את היקרות של מעשה המצוה הראשון שעשה, שלא יאבד ממנו, ולא יהיה חלילה רגיל וגם במצוות. ואף שבודאי שכדי לשמר את ההתחדשות, לא ישכנע את עצמו מכח זה, שיבוא לבקר בבית הכנסת רק לפעמים⁸, אלא יהיה שם כמה שיותר ולקיים (תהלים צב, יד) "שתולים בבית ה'", רק אופן ישיבתו ושהותו שם תהיה בגדר של התחדשות וביקור ראשון.

זהו שאמרו (ברכות סב: ומגילה כט. ובטור ובשולחן ערוך או"ח קנא, סוף ה) שהנכנס לבית הכנסת להתפלל מותר לעשותו קפנדריא (כלומר לצאת מהפתח השני), שנאמר (יחזקאל מו, ט) "ובבא עם הארץ לפני ה' במועדים, הבא דרך שער צפון להשתחוות, יצא דרך שער נגב". וגרסו המפרשים⁹ שאינו רק 'מותר' אלא הוא 'מצוה'. ופירש הר"ן (מגילה שם, והובא גם במשנה ברורה) הטעם כדי שיהיה נראה כמחבבה. והיינו משום שאם נכנס ויוצא באותו הפתח יכול להתרגל בה כאילו הוא בביתו, ולכן דרך כבוד וחיוב יותר הוא על ידי שיכנס בפתח זה ויצא בפתח אחר. וכפי שכתב החסיד יעב"ץ (אבות א, ד) הטעם "כי הקפיד ה' יתברך שלא יראה (האדם הנכנס לבית המקדש, את) השער שתי פעמים, פן ישוה בעיניו לשער

⁶ כמו שהרחבנו לעיל (בראשית כח, טו–יז 'קדושת בית הכנסת') שגם בבתי כנסיות ובתי מדרשות יש מצות "מורא מקדש" משום שנחשב כמקדש מעט, וצריכים להזהר מאוד בקדושתם ולהתנהג בהם בכבוד הראוי.

⁷ אף שבאמת לשון 'ביקור' בלשון הקודש, אינו ביקור עראי, אלא אדרבה ביקור מעמיק, כמו 'ביקור הקרבן' ממום שצריך לחפש ולבדוק אחריו. וכן כתב בספר הגלוי (פרק סט) 'כי לשון ביקור הוא חיפוש ועיון יותר (מורשה)'. וכן מצות 'ביקור חולים' (אבות דרבי נתן, פרק ל' ומדרש שכל טוב, בראשית יט. ועיין ברש"י יחזקאל לו, יא) שסבורים האנשים שמדבר על ביקור קצר, אבל ברמב"ן (תורת האדם, שער המיחוש את א, והובא גם בב"י י"ד שלה) מבואר שצריך לראות בעסקי החולה ולהטיב עמו (כלשונו 'שיכבדו וירבצו לפניו ועשו לו צרכים הצריכים לחוליו'. וכן כתב בשם"ק נדרים מ. 'לחולל לבקר את החולה וירד לעיניו בעניני מיטתו ובעניני מקומו...'). וכן כתב בפחד יצחק שהוא מלשון ביקורת. וכן משמע פשוט הפסוק 'לבקר בהיכלו' על קביעות, כאמרו בתחילה "שבתי בבית ה' כל ימי חיי" כנזכר, וכן פירשו המפרשים שם שהוא מלשון ביקור ופשוט. וכן פירש במחברת הערוך לר"ש פרחון (שרש בקר) שהוא מלשון השכם והערב בבית הכנסת, וגם מה שאמר (ויקרא יג, לו) 'לא יבקר הכהן – פירוש לשון דרישה וחקירה'. מכל מקום בדרך רמז למדנו מעלת דבר זה שיהיה הדבר מתודש בעינו כביקור עראי. [ואף שברש"י (מ"ב ט, טו) כתב 'לבקר, לפרקים לכשיעלה לבידי לבקר, אבל בפסוק (מ"ב ט, טו) 'ומזבח הנחשת יהיה לי לבקר', לא שייך לפרש כן, אלא הכוונה שהביקורת תהיה לפרקים, כמו שפירש במצוות ציון שם].

⁸ כדרך שישנם נוהגים שלא אומרים וידוי בכל יום, כדי לשמר אצלם את התחדשות התשובה כשמתודתה, ושלא יאמרוה מן השפה ולחוץ, וכיוצא בהם, שאין אומרים או עושים אותם בכל יום אלא לעתים, כדי לשמר את כח ההתחדשות באמירתם ובעשייתם. אבל בתפילה ובדברים המחייבים לעשותם בכל יום, לא שייך להיפטר מהם בטענה זו.

⁹ הרי"ף (ברכות שם), ור"ן (מגילה פ"ג ט: מהרה"ף סו"ה מבטלין), הרא"ש (מגילה פ"ד ט, ה'משנה ברורה' (שם ס"ק כ) בשם האחרונים, וה'בן איש חי' (ש"א ויקרא, אות ט).

ביתו וקירות הבית לקירותיו... וזה היה עוון העגל, שהיה האוהל (מועד) בתוכם עד שמאסו בו ואמרו (שמות לב, א) 'עשה לנו אלהים (אשר ילכו לפנינו)', ומשה רבינו ע"ה הרגיש בזה, ונטה את האוהל מחוץ למחנה הרחק מן המחנה (כדי שלא יתרגלו להיות עם הקדושה ויבואו לזלזל בה, כמדובר).

מטעם זה אמרו חז"ל שצריך האדם שדברי תורה יהיו חביבין עליו בכל יום, כאילו 'היום' ניתנו מסיני¹⁰. וכעין מה שכתב החסיד יעב"ץ (אבות שם) "כי בטבע האדם לקוץ בדברים בהתמדתם, ויבואו לבוז המלמד והתורה עצמה, ולכן אמר התנא שאל יאמר אדם כבר שמעתי דבר זה פעמים רבות, אלא 'הוי שותה בצמא את דבריהם', כאילו לא שמעתם מעולם". **והוא** כדרשת חז"ל (ב"ר צו, ה) על הפסוק (בראשית מח, טז) "וידגו לרוב בקרב הארץ", מה דגים הללו גדלין במים, כיון שיוודת טיפה אחת מקבלין אותה בצמאון כמי שלא טעמו טעם מים מימיהם. כך הן ישראל גדלין במים של התורה, כיון שהן שומעין דבר חדש מן התורה הן מקבלין אותו בצמאון כמי שלא שמעו דבר תורה מימיהן¹¹. **וכתוב** (קהלת א, ט) "ואין כל חדש תחת השמש", ופירש רש"י "מה שהיה כבר נברא בששת ימי בראשית, אבל ההוגה בתורה מוצא בה תמיד חידושי טעמים". וכן דרשו בגמרא (עירובין נד:ג) על הפסוק (משלי ה, יט) "רדיה ירווך בכל עת", מה דד זה כל זמן שהתינוק ממשמש בו מוצא בו חלב, אף דברי תורה כל זמן שאדם הוגה בהן מוצא בהן טעם חדש. וזהו כמדובר, שצריך להזהר שלא תהיה חלילה התרגלות

בתורה, אלא אדרבה שיהיה התחדשות הטעם הטוב וצמאון לעוד תורה¹³.

וכן כתב הגר"ח שמואלביץ (פסח תשל"א, מאמר טז) כי ההרגל הוא האויב הגדול של כל רגש קדושה והתרוממות, בשעה שניצב האדם אל מול הנעלה והנשגב, ובנפשו מתנוצצים זיקי אש קודש, מתגנב אליו ההרגל ומכבה את גחלי הקודש בוז אחר זו עד שתדעך האש כליל. **ועל** ענין זה מתריע הנביא (ישעיה כט, ג) "יען כי ניגש העם הזה, בפיו ובשפתיו כבדוני ולבו ריחק ממני, ותהי יראתם אותי מצות אנשים מלומדה". לכן רחק הלב מה' על כי המצוות והיראה נעשו 'מלומדה', ההרגל מרחיק את האדם מבוראו, הפה והשפתיים ממשיכים בהרגלם, אולם ההתלהבות, הלהט והרגש וכל הקרוי 'לב' נעלם ואיננו. וזו עיקר עבודת האדם לחדש את הרגשותיו מדי שעה, ולשמור על הלב לבל יצטנן בעבודת ה', ולא תהיה יראתו 'מצות אנשים מלומדה'. (עיי' עוד שם במאמר טז, וגם במאמר א' תשל"א שהרחיב בזה).

זהו גם החסרון הגדול שיש למי שעובד את ה' במידת האהבה בלבד, כי לפעמים מרוב האהבה יכול גם לבא לזלזל, ולכן צריך גם את מידת היראה שתשמור שלא יזלזל בשום דבר (כמו שהרחבנו בבראשית א, ו בחובת היראה). וכפירוש ה'אור החיים' על הפסוק (שמות יט, ג) "כה תאמר לבית יעקב, ותגיד לבני ישראל", שכיון "שיש גם חסרון בשמירת המצוות באהבה בלבד, כי לא תספיק לבעליה להשמר בתמידות לבל עבור (עליה) איזה פעם באקראי, כי יאמר שמצד קורבתו לבורא וחביבותו לא יקפיד עליו על זה... **ממשה** אתה למד (דבר זה), כי לצד רוב קורבתו וחביבתו עם ה' שגג ודיבר אליו (באומרו שמות ד, ג) 'שלח נא ביד תשלח', (וכן שם ה, כב-כג) 'למה הרעות... והצל לא הצלת את עמך'. וזה היה הסיבה (לדבר, שמפני) גודל קריבתו לפני ה' נתקררה היראה", ולכן

¹⁰ **ככתוב** (דברים ה, ו) 'והיו הדברים האלה אשר אנכי מצוך היום', ופירש רש"י ומקורו בילקוט שמעוני שם, תת. וספרי ואתחנן, ח ובעין ה' בעירובין נד: וברכות סג וילקוט שמעוני שמות יח, רעג) "אשר אנכי מצוך היום – (הלשון 'היום' בא ללמד שלא יהיו בעיניך כדיוטגמא (אגרת המלך) ישנה שאין אדם סופנה (מוקדה ומכבה), אלא כחדשה (שנתקבלה היום) שהכל רצין לקראתה (מתוך החביבות לשמוע את דבר המלך)". **וכן** אמרו בילקוט שמעוני (שמות יח, רעג) על הפסוק (שמות יט, ג) "ביום הזה באו מדבר סיני – וכי ביום הזה באו, אלא כשאתה למד תורה לא יהו בעיניך ישנים אלא כאילו היום נתנה".

¹¹ **הגר"ח** קנייבסקי שליט"א נשאל מאחד שניסה לעשות כן באקוריוס הדגים שבביתו שנתן להם טיפות מים מלמעלה ולא קיבלו אותם בצמאון. והשיבו הגר"ח, שיש חילוק בין דגים שבים לדגים שבבית, שהדגים שבים כיון שמוקפים במים רבים, יש להם השתוקקות לעוד מים, אבל דגים שבבית שנמצאים במעט מים אינם רוצים כל טיפה וטיפה. וכך הוא הדבר בתורה, מי שגדול בתורה צמא יותר לעוד דבר תורה, וככל שהמושגים גדלים גדלה ההשתוקקות.

¹² **וכן** מצינו אצל בן עזאי, שעל אף שהיה חכם מופלג, 'חרף' (רש"י: טסה סוף מה.) 'ולא היה בימיו עוקר הרים כמונו' (רש"י עירובין ריש כט. ד"ה הרעב), והיה דורש בשוקי טבריא לכל הרוצה לשאול בדברי תורה (עירובין וטסה שם), ואמר (בבבא נח.) 'כל הכמי ישראל לפני כקליפת השום' (ועי' עוד קידושין ריש מט.). וכיון שהיה כה מתמיד בתורה, היה לו פטור מלישא אשה (בבבא סז. ורשב"ם איתת טו, א). **ובכל** זאת, כאשר שמע בשם רבי ישמעאל איזה מימרא חדשה שלא ידע אותה קודם לכן, אמר על עצמו (חולין ריש עא): 'חבל על בן עזאי, שלא שימש את רבי ישמעאל. ופירש רש"י (סוף ע) 'כל חבל שבש"ס (הוא) לשון חבלה והפסד', כלומר 'הפסד וחבלה היא בעולם (בעברו, ש)תלמיד ותיק כמותי... לא שימש את רבי ישמעאל'. הרי שהיה שוה לו לשמש את רבי ישמעאל ולהפסיד מזמנו היקר, וזאת כדי שיוכל לשמוע ממנו אף מימרא אחת (אם לא שנדחה שהצטער משום שנסתמא גם היה שומע ממנו עוד מיערות, אבל עדיין רואים את גדול ההשתוקקות לכל דבר תורה חדש, אף למי שבקי כבר היטב בתורה הקדושה).

¹³ **כפי** מה שפירשו בזה הכתוב הנאמר על דברי תורה (תהלים יט, א) 'ומתוקים מדבש ונופת צופים', שכוונתו שהרי על הדבש אמר שלמה בחכמתו (משלי כה, טז) "דבש מצאת אכול דרך, פן תשבועו והקיאיתו", ופירשו המפרשים (עין ברש"י, מצודות וטלבי"א) כי באשר ירבה מאכילת הדבר המתוק הזה, כבר יוכל לשבוע ולהקיא מרוב אכילה עד שיפסיד גם את מה שהיה אצלו. ואילו בתורה אמר אביו דוד (תהלים סם) "מתוקים מדבש", כלומר שזה יותר מתוק מדבש שאין לאוכלו יותר מדאי מחשש הקאה, אך בתורה, כמה שתרבה בה, אדרבה תגדל אהבתך אותה, כמו שנתבאר. (ועי' שם ברלב"ג בשם המורה, ובלב סוחר הוספנו מה.) ולפי הנתבאר כאן, הדבר תלוי באדם שעל ידי הרגשת ההתחדשות בתורה כראוי, אז יוכל להרגיש את התחדשות התורה ולא ימאס בו כדבש, אלא אדרבה יגדל צמאווו יותר ויותר אליה.

¹⁴ **מצינו** שכנסת ישראל בכללותה נקראת 'צמאה', ככתוב (דברים כט, יח) 'למען ספות הרוה את הצמאה', ופירש רש"י (פירושו ע) 'רוה – נכרים (גויים) ששבעים ואינן צמאין ליצרם, צמאה – זו כנסת ישראל שצמאה ותאיבה ליראת יוצרה ולקיים מצוותיו', הרי שזה מהות ישראל שצמאים לעשות רצון קונם. **אך** כאן נתבאר בפרט את הצמאון ללימוד התורה, וכן אמרו (אבות א, ד) 'הוי שותה בצמא את דבריהם' (ועי' מה שביארנו בה בדרים ח"א ב, לה 'ביוז הכסף והזהב'). **וכן** פירש הגר"ח קנייבסקי שליט"א (טעמא דקרא) על אומרים (ברכות מה. ועירובין יד:) "השותה מים לצמא אומר: שהכל נהיה בדברו", ובא לרמוז על לומד התורה (כמאמרם בבבא קמא פב. א'ין מים אלא תורה) שצריך ללמוד בצמאון ובהשתוקקות. ורבי נתן אדלר זצ"ל (הובא בחידושי תלמידו חתם סופר ע"ה) הוסיף על כך שהלומד תורה תמיד בצמאון, "שהכל נהיה בדברו", כל מה שהוא אומר הקדוש ברוך הוא מקיים, וכל 'דברו' וברכותיו מתקיימות. (ובקונטרס ערות לוכות ברוך מהגר"ח קרליניטשיץ ע"ן ק' פירש 'שהכל נהיה בדברו', היינו שעל ידי לימוד התורה מגיע לידי אמונה אמיתית ושליטה מאתו יתברך להכיר שהכל נהיה בדברו, כי התורה היא תכלית האמונה כמבואר שם).

אחר שאמר 'כה תאמר' של אמירה בלשון רכה בדרך אהבה וחיבה, אמר גם כן 'ותגיד' שזה כדיבור הקשה כגידיים בדרך הפחד והיראה, כי כאשר "תהיה קבלת התורה (גם) מחמת יראה, מדרך הירא לפחד (אפילו) על דקדוק אחד כעבד מרבו, ונמצא תמיד עומד לשמור עץ החיים". (ועיין במדבר ת, ג' ס'כנת ההתרגלות).

תשובה: גם בדברי קדושה ישנה סכנת ההתרגלות, ולכן ינסה תמיד לשמר את ההתחדשות וההתעוררות בלבן לבל יתקרה חלילה בעבודת ה'.

קדושת בית הכנסת

שאלה: מהו גודל הזחירות הנצרכת בקדושת בית הכנסת?

ג. ויקרא טז, ב: "ואל יבוא בכל עת אל הקודש..."
כי בענין אראה על הכפורת. פירש רש"י "ואל יבא – שלא ימות כדרך שמתו בניו... כי בענין אראה – כי תמיד אני נראה שם עם עמוד ענני, ולפי שגילוי שכינתי שם, יזהר שלא ירגיל לבא". הרי שעונש כהן גדול הבא אל הקודש יותר מפעם אחת בשנה הוא במיתה, כדי שלא ירגיל עצמו לבא לשם ויבא לידי זלזול בבית המקדש, ולו המעט ביותר. ומה נלמד גם לזמננו, שהמתגבר בבית הכנסת ובית המדרש שהם 'מקדש מעט', וחוסם פיו מלדבר שם, חוסך מעצמו פורעניות רחמנא ליצלן. **וכפי** שארע בגזירות ת"ח-ת"ט שנהרגו מאות אלפים במיתות משונות ואכזריות (כמפורט בקונטרס יון מצולה), התענה בעל התוספות יום טוב וביקש רחמים לדעת על מה העונש החמור הזה (כמובא בקונטרס ש"י למורא עמ' כה, ע), והשיבוהו בחלום שהגזירה באה מחמת שמזולזל בקדושת בית הכנסת ובית המדרש ומדברים בו דיבורי חול, ועל ידי הדיבור פגמו באות וא"ו שלו ונעשה "דָּבָר" דהיינו מגיפה רחמנא ליצלן. ולכן תיקן מי שבירך' למי שישמור פיו בבית הכנסת בעת התפילה (ומודפס בסידורי אשכנז אחרי 'יקום פורקן' שקודם מוסף של שבת), ועורר והזהיר על כך רבות.

מובא (קדושת בית הכנסת עמ' ה, ולשכנו תדרשו) בשם האדמו"ר בעל ה'אמרי אמת' מגור זצ"ל שאמר, שהסיבה שלא היתה השואה הנוראה בארצות המזרח, כי שמרו על כבוד בתי כנסיות ומדרשות, ולא שחו שם בדברים בטלים, והיא הזכות ששמרה והגינה עליהם. **ובשנת** תשל"ה פירסם יהודי אחד ניצול שואה מודעה, וזו תוכנה (הובא בנוטרי אמן עמ' פה, רטז ובעוד ספרים): "בימי השואה בחורף תש"ד, כשהייתי ביחד עם חבורת אנשים ליד תחנת הרכבת בעיירה ראונו, נגשה אלינו אשה אחת (שאלה) היתה השכינה שמתגלה לפעמים כדוגמת אשה) ואמרה לנו: יהודים, אתם יודעים למה אתם סובלים כל כך הרבה? מפני שאתם מדברים שיחת חולין באמצע התפילה, ואתם מסדרים את כל עסקיכם בבית הכנסת! ובתוך שניות ספורות נעלמה, ואף אחד מאתנו לא ידע מי היא, מאין באה ולהיכן הלכה, וחתמתי שמי...". ובעל שו"ת באר משה אישר את הסיפור. **עוד** סיפר איש אחד מאנטוורפן שבבלגיה (כבוד בית ה' עמ' רכה), שזכור לו בילדותו שהיה באשכנז בית הכנסת שנהגו בו מורא מקדש ביראה גדולה, ולא דיברו שם כלל, כשהיה נקלע לשם אדם זר ומדבר

בתפילה, מיד ניגש אליו גבאי מיוחד הממונה שלא ידברו בתפילה, ופתק בידו הכתוב בו: בבית הכנסת הזה לא מדברים בתפילה. ואם היה אותו אדם ממשיך לדבר, הגיע השמש והוציאו החוצה. ובאמת בית הכנסת הזה לא נחרב בשואה, ולא היה לגרמנים שום שליטה עליו, ונשאר שם כל ספרי הקודש ותשמישי הקדושה במקומם ללא כל נזק. ורואים מזה כמה צרות ופורעניות נוראות נחסך על ידי שמירת כבוד בית הכנסת במניעת דברים בטלים בו.

ידוע עד כמה החמירו על כך בזוהר (פרשת תרומה קלא:א) באומרים: מי שמדבר בבית הכנסת כדיבורים של חול, אוי לו שמראה פירוד, אוי לו שגורע האמונה, אוי לו שאין לו חלק באלוקי ישראל, שמראה שאין לו אלוקים, וכביכול לא נמצא שם, ואין לו חלק בו, לא מפתח ממנו, ונוהג בזיון בתיקון העליון שלמעלה, עד כאן. הרי לנו עד כמה מחמיר הזוהר בדבר זה עד שקרא עליו את המאמר הנורא: 'שאיין לו חלק באלוקי ישראל'. **וכתב** בקונטרס היחיילי להגר"י אלפיייה: 'ופן יעלה בדעתך שהזוהר הקדוש החמיר שלא לדבר בבית הכנסת ובבית המדרש, זהו דוקא בזמן התפילה, אבל שלא בשעת התפילה מותר לדבר, אינו כן, מאחר ומבואר בזוהר בכמה מקומות, שיש עונש חמור למי שמדבר בבית הכנסת ובבית המדרש באיזה זמן שיהיה, וכל שכן בשעת התפילה וקריאת ספר תורה'. ומעין זה כתב בראשית חכמה (שער הקדושה, פרק יד) שאף שלכאורה מלשון הזוהר משמע שאין חומרות הללו אמורות אלא בשעת התפילה, אבל כיון שבית הכנסת הוא מקום קדוש ומושב לשכינה, שבכל הזמנים אסור לחשב שם חשבונות (שאינם של מצוה), בודאי אין לשוח בהם שיחת חולין או שיחה בטילה. (ועיין עוד בספר 'קדושת בית הכנסת ובית המדרש', ובספר 'בית הכנסת' לרמ"ד שמואל'י).

ומסופר שבשלוש השנים האחרונות של הרבי משומרי אמונים זצ"ל הסתובב חתול שחור בבנין המוסדות ולא יצא משם, הנכד ניגש פעם לספר לרבי שהחתול עושה נזקים, נכנס למטבח ואוכל, ולפעמים אף כשהיה הנכד מביא אוכל לרבי, היה החתול נכנס בין הרגלים ומפיל את הנכד. אבל הרבי לא התייחס לזה כלל. חודש לפני שהרבי נפטר, בשבת לפני קריאת התורה קרא הרבי לנכד ואמר: לך תגיד לאנשים שיושבים בצפונת מערבית בית הכנסת, שאם לא יפסיקו לדבר באמצע התפילה יצטרכו להסתובב כמו החתול שמסתובב כאן שלוש שנים. מה שהיה מעניין שהחתול היה ישן בקביעות על השולחן בצפונת מערבית. הרי לנו שאותו אדם שדיבר באמצע התפילה התגלגל בחתול שחור שהסתובב בבית הכנסת. (וראה עוד מה שכתבנו בבראשית כח, טז-יז 'קדושת בית הכנסת'). בתקופה זו שלדאבוננו איננו זוכים להתפלל בבתי הכנסיות, דבר שלא היה שנים רבות בכלל ישראל, זה הזמן לעשות חשבון נפש, ולהכין את עצמינו לחזור לבתי הכנסיות בשמירת כבודם כראוי, כרצון הבורא.

תשובה: זחירות גדולה נצרכת בקדושת בית הכנסת, והנזהר בכך חוסך מעצמו מיני פורעניות רחמנא ליצלן.

[לרפואת אשתי החשובה לאה בת רחלי, נא להתפלל או להתחזק בכל דבר תורה ומצוות ששייך]

נא לסייע לעלון ב'נדרים פלוס' עבור 'שבט אחים' – רמות פולין' (שלוחה 3044) בקטגוריה 'עלון הפרשה המחכימה'

מכתב מחזק מהגב' לאה בן-דוד שתחי' (לאה בת רחל' לרפואה שלמה) "מן המצר קראתי קה – ענני במרחב קה"

ט"ו בניסן – פסח תש"פ – ליל שימורים.

ירושלים טובב"א לובשת חג, כל איש בביתו עוצר! קורונה – השנה התא המשפחתי נבנה, אין יוצא ואין בא.

בבתים פנימה הכול זוהר, כולם שמחים ונרגשים. הגיע החג המיוחל – חג האמונה.

כולם בבתיהם, חוץ ממני. רק אני לבד, בחדר המיון ב'שערי צדק'.

השעה 18:50. אני מסדרת את תיקי, מוציאה את דברי המוקצה, וגם את הביצים שקניתי בדרך למיון – במחשבה שאספיק לחזור הביתה לפני החג ולהביא עוד תבנית ביצים שהצלחתי להשיג על אף המחסור בשוק. "רבות מחשבות"... וכך אני מקבלת עלי את חג הפסח – חג האמונה.

לא היה לי מחזור לפסח, לא סידור ואף לא תהילים. היו איתי אך ורק הדפים הנמצאים דרך קבע בתיקי: דף תפילת השל"ה וחוברת של הלכות צניעות ללימוד עצמי במשך 40 יום. את שניהם איני מסוגלת להוציא אף פעם מהתיק. תפילת השל"ה – כל יום אמא צריכה להתפלל; והלכות צניעות – אמנם כבר גמרתי סבב של 40 יום, אבל איני מסוגלת להוציא את החוברת. שתישאר בתיק, מי ידע...

בליל הסדר עצמו היה אסור לי לאכול – צום!

מאוחר יותר שמעתי כי גם אסתר המלכה צמה בליל הסדר – והתנחמתי.

בליל הסדר הזה למדתי על בשרי 'סולם ערכים נכון' מהו; קיבלתי פרופורציות חדשות למאורעות החיים. הנה אני פה בליל הסדר בבגדי יום חול וללא משפחתי, אבל זה כל כך לא משנה את הרגשתי. צחקתי בלבי: "אילו שטויות! מה זה משנה איפה אני ואיך אני נראית, העיקר שאהיה בריאה ואוכל להמשיך לעבוד את השם!"

חשבתי לעצמי: גם בחיי היום-יום יש לנו מבחני פרופורציה, והחכמה היא לשים דגש על העיקר ולהניח את הטפל. אם נשבר כלי יפה, ילד קטן לכלך את הבגד או כל אכזבה אחרת – האם זה סוף העולם? הרי הקב"ה נותן לנו הזדמנות להוות דוגמה אישית באמונה, לדעת שהכול רצון השם, לשמוח שהשם שפך חמתו על עצים ואבנים ולהישאר רגועים למרות האכזבה.

למחרת ליל הסדר – יו"ט ראשון של פסח – לחדרי במחלקה נכנסים הרופאים ומסבירים: "לאה, על פי הבדיקות את צריכה ניתוח דחוף!"

הם כבר מגיעים עם דפי חתימה להסכמה לניתוח ומסבירים לי מה הם הסיכונים; שאף יהודי בעולם לא יצטרך להכריע בדברים קשים כאלו! הם מחכים להסכמתי. אני נזכרת בהוראתו של הרב לפני מספר שנים כששאלנו על שבת בבית החולים: בשבת עושים מה שצוות בית החולים אומר.

הבנתי שאין לי בררה. איבני יכולה להתייעץ עם אף אחד, ואני מבינה ומרגישה שהמצב חמור. ניסיתי לשאול: "אולי אפשר לעשות את הניתוח דרך שר"פ (שירות פרטי)?" נעניתי בשלילה – בניתוח דחוף אין אפשרות של שר"פ.

"השם הטוב! כעת ניתוח, ומי יעמוד מאחורי דלת חדר הניתוח וידמע להחלמתי? משפחתי סועדת כעת בשמחה את סעודת החג..." אולי אסרב? – אבל אני מרגישה נורא!

המחשבות רצות בתוכי, ואני נותנת את הסכמתי. "אני לא חותמת בחג, אז תבקשו מכתבנית שתחתום בשמי!" אני אומרת, והיא חותמת.

"יש מישהו שיכול להיות איתך? אולי אפשר להודיע למישהו מהמשפחה?" שואלת הרופאה.

"לא, אי אפשר להודיע לאף אחד עכשיו", אני עונה.

ושוב היא מנסה: "אולי נשלח שליח שיוודיע להם?"

"לא! אי אפשר להודיע לאף אחד עכשיו", אני עונה לה נחרצות.

הרופאה מגלה אמפתיה לבדידותי ואומרת: "אל תדאגי, אנחנו נהיה אתך". "ה' איתי", אני עונה, והיא חוזרת על דבריה: "אנחנו נהיה אתך". אולי היא חושבת שלא שמעתי טוב – אבל שמעתי טוב מאוד!

ואני משיבה "השם איתי! השם איתי!" היא לא מבינה שהיא ממש לא מנחמת אותי, במה תעזור נוכחותה איתי? גם קירות חדר הניתוח איתי, וכל כלי הניתוח איתי בחדר... אני צריכה מישהו שיגיד עלי תהילים, שיוסיף לי זכויות!

"עכשיו מתקיים ניתוח אחר; ברגע שהוא ייגמר, אנחנו מורידים אותך", הודיעו הרופאים ויצאו מן החדר.

נשארתי לבד...

ניתוח צריך הכנה, צריך זכויות. "אם אין אני לי - מי לי?" (משנה באבות)

הנה הגיעה העת של חוברת הלכות הצניעות ששכנה כמה שנים בתיקי. זה הדבר היחיד שיש אצלי עכשיו. התחלתי ללמוד וסיימתי את כל חומר הלימוד.

מיד עלה בראשי: "ותשובה ותפילה וצדקה מעבירים את רוע הגזרה":

"ותשובה" – קיבלתי קבלות בצניעות. "ותפילה" – אני ממלמלת תפילה לה': "ה' הטוב והרחמן, אנא חמול עלי ושלח לי רפואה שלמה! רק אתה יודע שאני עוברת ניתוח, רק אתה איתי. אתה תלווה אותי! ביום הזה נגלית במלוא הדרך לעם ישראל והוצאת אותם לגאולה – אתה ולא מלאך, אתה ולא שרף, אתה בכבודך ובעצמך! בבקשה ממך, תתגלה גם אלי ביום הגדול הזה – אתה ולא מלאך, אתה ולא שרף, אתה מלך מלכי המלכים בכבודך ובהדרך תוציאני לגאולה!"

ידועה הסגולה מפיו של הגר"ח מוואלוז'ין זצ"ל, שבשעת צרה יכוון האדם: "אין עוד מלבדו".

"וצדקה" – על פי ההלכה לאישה מותר לתרום עד 20% מעצמה ללא רשות בעלה, לכן קיבלתי על עצמי 20% לקופה של צדקה (ובגמרא בתענית מבואר שגם עצם הקבלה בזמן שאי אפשר לתת נחשבת כצדקה).

אני ממשיכה לומר מזמורי תהילים בעל פה: "מזמור לתודה", פסוקי דזמרה, שירי המעלות וכו'.

השעה 2:00 בצהריים, אני מובלת לחדר הניתוח. "ריבונו של עולם, ילדי כנראה נמים כעת את מנוחת החג. אין להם מושג לאן אמא שלהם מובלת. מי יגיד עלי תהילים?" לא הייתי רגועה.

ניסיתי בכל כוחי להרים את הראש מהמיטה תוך כדי נסיעה במסדרונות בית החולים, למצוא זמות שומרת תורה ומצוות שאוכל לומר לה: "בבקשה ממך, אני נכנסת לחדר ניתוח ואין מי שיגיד עלי תהילים, אנא תגיד תהילים על לאה בת רחל!" אך לא מצאתי.

זהו, הגענו אל מפלס חדרי הניתוח. הדלת נסגרת, המציאות נוחתת על פני ואני זועקת בתוך לבי: "ה' רק אתה איתי, אין עוד מלבדך! ריבונו של עולם, שכינה נמצאת למראשותי של חולה (עיין שבת דף יב). אתה איתי, בבקשה ממך תתגלה אלי במלוא הדרך, ואתה בכבודך ובעצמך תנתח אותי. הרופאה תחשוב שהיא המנתחת, אבל באמת אתה ברחמיך הרבים תזיז לה את הידיים, ואתה תהיה המנתח שלי – אתה ולא מלאך, אתה ולא שרף, אתה מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא".

ידעתי והרגשתי בחוש שה' איתי, ה' הוא המנתח שלי. הקב"ה לא משאיר יהודי לבד, הוא איתי ולא עוזב אותי.

תוך כדי המחשבות והדבקות בה' יתברך, אני שומעת את הרופאים שואלים: "יש משפחה? יש מלווים להיפרד?" ואני עונה: "לא, אין אף אחד". אבל בלבי ידעתי שיש. יש אחד יחיד ומיוחד שמלווה אותי ולא נפרד ממני. הוא ייכנס איתי לחדר הניתוח; הוא המנתח שלי והוא לא יעזבני לעולם.

הרגע הזה של ביטחון מוחלט בה' יתברך ללא שום תלות בעולם החיצוני, הוא רגע של עונג, רגע של קרבת אלוקים שאין כמוהו. אני מודה לה' שגרם לי להגיע למצב של ניתוח ביום קדוש זה, במצב שאין איש שיכול לתמוך בי, ואפילו אדם זר שיגיד עלי תהילים. לו יצויר שהיתה לי האפשרות להזמין שר"פ או שמשפחתי היתה עומדת בחדר ההמתנה ושופכת דמעותיה לרפואתי, אולי הייתי מרגישה רוגע נפשי כלשהו. אע"פ שבידיעה כולנו יודעים כי אין בכוח ההשתדלות להועיל כלום, אבל בתת המודע אולי היה לי איזה רוגע פנימי: מתפללים עלי, לקחתי רופא פרטי, עשיתי את כל ההשתדלות – אבל הייתי מפסידה את ההרגשה הגבוהה הזו של "אין עוד מלבדו" – אין לי שום קשר לעולם החיצון, הכל מנותק, רק הקב"ה לבדו איתי.

את ההרגשה הזאת צריך לתרגם גם לחיי היום-יום, בבחינת "וחי בהם". בידיעה כולנו יודעים כי "אין עוד מלבדו" והוא עשה עושה ויעשה לכל המעשים. אבל החכמה היא "והשבות אל לבבך" – לחיות את האמונה ולהשיבה אל הלב.

את אותה הרגשה של דבקות בה', ללא קשר לעולם המעשי, צריך להרגיש בכל עת. למשל: תכנתי פגישה ובסוף היא לא התקיימה, ביקשתי עזרה ממשיהו והוא איכזב, נפגעתי ממשפט שנאמר וכדומה. ואפילו בעניינים שמחים; אנחנו מתכננים ומתכננים וברור לנו שכך צריך להיות, ומבלי משים בתוך מרוצת החיים מפסידים את העונג של חיי האמונה.

בואו ונזכור, אין עוד מלבדו! הוא תקיף והוא בעל הכוחות. נתנתק מהעולם החיצון, נזכור רק את הקדוש ברוך הוא, שהוא לבדו מתכנן לנו את החיים באופן הטוב ביותר עבורנו! והוא גם הבטיח: "הבוטח בה', חסד יסובבנו".

לצורך מצות השתדלות לבריאותי השלמה הובהר לי שעלי לעבור סידרת טיפולים. מלווה בהרגשה זו של "אין עוד מלבדו" ו"אני ה' רופאך", אני ניגשת לעשות מצות קוני ומבקשת מכל מי שיוכל להתפלל על צער השכינה ועל 'לאה בת רחל' לרפואה שלמה (בכלל כל חולי ישראל), ולקבל קבלות טובות בכל תחום (מומלץ לאנשים בתורה ולנשים בצניעות).

יהי רצון שיתגללו רחמיו של הקב"ה,

והוא יעלה צרי למכותינו

וישלח לנו את משיח צדקנו במהרה בימינו, אמן.

לענין הלכה

הערות מעשיות בהל' תפילה

גליון 262

גליון זה מודפס לעורר לב המעיין בלבד ולא לסמוך עליו למעשה

עוד בענין נפילת אפים

להביא ספר תורה לפני תחנון עבור נפילת אפים

מצוי במנינים במרפסות שמביאים הספר תורה רק בשעת קריאת התורה. ויש לעיין שאם כבר מוציאים הספר תורה ממקומו עבור הציבור, האם ראוי להשתדל להביא הספר תורה למקום כבר לפני תחנון, ואז הציבור יכולים לעשות נפילת אפים (או דילמא כיון דאסור להוציא ספר תורה ממקומו רק לצורך נפילת אפים, אין לעשות כן).

ושמענו מהגרא"י פופיר שליט"א (בע"מ סי' אשי ישראל) שאה"נ עדיף לעשות כן להביא הספר תורה לפני תחנון. וכן שמענו בשם הגר"ר יצחק ברקוביץ שליט"א והוסיף שעדיף טפי להביא הספר תורה לפני התפילה בצינעה (חרב יצחק גולדברג שליט"א).^א

שוב שמענו דעת הגר"ח קניבסקי שליט"א שאפשר לסמוך להקל לעשות נפילת אפים אפילו במקום ספר אחד (אפילו סידור), וכן במנינים במרפסות ניתן לצרף אנשים שרואים ארונוט ספרים בבתיהם שע"י כל הציבור יכולים לעשות נפילת אפים (הגר"ב גולדנטל שליט"א מהגר"ג הוויגסברג שליט"א), כיון שלרגל המצב אפשר לסמוך על הצדדים להקל בזה (כמו לענין צירוף המרפסות) כדי שהציבור ימשיכו בתפילה כצורתה (הגר"ג הוויגסברג שליט"א).

ראה בגליון הקודם מדברי הפוסקים בענין נפילת אפים מתוך ירושלים החדשה ומחוץ לירושלים.

תחנון ביחיד בביתו

להמתין לאחר הכריעות בסוף שמונה עשרה

כתב השו"ע (סי' קכג סי' ב) במקום שכלו שלש פסיעות יעמוד, ולא יחזור למקומו עד שיגיע שליח ציבור לקדושה, ולפחות עד שיתחיל שליח ציבור להתפלל בקול רם.

^א והוסיף הגר"מ גלבין שליט"א שע"ז מקיימים עיקר צורת התפילה שהיא ביחד עם נפילת אפים. ע"י רמב"ם הל' תפלה פ"ה שנפילת אפים אחרי תפילה היא חלק התפילה הנקראת 'השתחויה', ומשתחוים ע"י שנפלים. א"כ בלי הנפילה אין צורת התפילה של 'השתחויה'. (וציין שברמב"ם לא מוזכר דין שצריך ס"ת כדי ליפול).

^ב ראה בגליון הקודם דכתב הגר"ח קניבסקי שליט"א דאפילו במקום שיש ספר אחד כגון סידור וכדו' מספיק לנפילת אפים (שמענו מהגרא"י פופיר שליט"א בע"מ אשי ישראל).

^ג ע"י בספר ארחות רבינו (ח"א או"ח חבט) מביא שבעל הקה"י ס"ל שמשפיק כשיש ספרים בחדר, ועיין בחוט שני יו"ט קובץ ענינים שהוסיף שהמנהג ליפול גם כשיש שם ספרי קודש באופן קבוע. אם רק חלק מהציבור רואים את הארון הקודש: כגון דרך החלון, מסתברא שכולם מצטרפים וכולם צריכים נפילת אפים (הגר"ב צ"ק שליט"א).

ע"י בהליכות שלמה שהגרש"ז אויערבך זצ"ל לא נהג בנפילת אפים במקום שאין ספר תורה מחוץ לירושלים. [ובירושלים החדשה (מחוץ לעיר העתיקה) הסתפק בדבר, ובמקום ספרים היה נוהג בנפילת אפים].

^ד ע"י גמ' יומא נג' "אמר ליה רב מרדכי כיון שפסע שלש פסיעות לאחוריו התם איבעיא ליה למיקם משל לתלמיד הנפטר מרבו אם חוזר לאלתר דומה לכלב ששבת על קיאו" שהיה נפטר מרבו ועתה נראה שחוזר בו ממה שהתפלל ובקש סליחה ומחילה ורוצה לחטוא עוד (ב"ה - ע"ש עוד ביאורים).

וביאר המשנה ברורה (שם סי"ק ז) שאם חוזר מיד דומה לתלמיד שנפטר מרבו ופסע לאחוריו וחוזר מיד, שסופו מוכיח על תחילתו, שלא פסע לאחוריו כדי להפטר ממנו, והוא מגונה. אבל כשממתין על קדושה או על כל פנים לתחילת תפילת הש"ץ, נראה לכל שחוזר בשביל הקדושה ולכוון למה שיאמר הש"ץ.^ה

יחיד בביתו האומר תחנון: לפי זה יחיד בביתו שעושה ג' פסיעות לאחר שמונה עשרה, יש להמתין מלחזור למקומו לאחר שמונה עשרה כדי לומר תחנון, עד שימתין כשיעור זמן מתחילת שמונה עשרה עד קדושה (ע' משנה ברורה סי' קכג סי"ק יא).

וע' בכף החיים סי"ק יז "מהתימה שהמון עם מקילין בזה ויושבין מיד כשגומרין תפילתם וכשמגיע הש"ץ לקדושה עומדין, והוא כנגד הדין המפורש בכאן, ולכל הפחות צריכין לעמוד על מקומם עד שיתחיל הש"ץ לתפילה ומן הראוי לעורר העם על דבר זה". (תורת חיים אות ב).

הגיע הש"ץ לקדושה

הגיע הש"ץ לקדושה יחזור למקומו: ע' במשנה ברורה סי"ק ט בשם אחרונים אם האריך בתפילתו ובעת שפסע הגיע הש"ץ לקדושה, יכול לחזור תכף למקומו לומר קדושה, דקדושה נאה לאומרה במקומו כמו שאר הקהל. ומאידך ע' בערוך השולחן שבאופן זה יש לחזור למקומו רק בעיקר הקדושה שהוא יקדוש קדושי (ע"ש עוד).

תפילת ערבית: ובתפילת ערבית ימתין עד תחילת קדיש (הליכות שלמה תפילה פ"יג סי"ב).

בליל שבת: ימתין עד שיתחיל הש"ץ ויכולו, אך אם התחיל כבר לומר ויכולו במקום שפסע, מוטב שימתין עד שיסיים לאומרו, ולא יפסע באמצע אמירתו (הליכות שלמה שם).

סליחות בה"ב ביחיד

יחיד האומר סליחות של בה"ב, אומר הכל לפי הסדר עם אביו מלכנו, חוץ מ"יג מדות של רחמים (הגר"ב צ"ק שליט"א).

מוריד הטל

אמר 'מוריד הגשם' בימות החמה

אם אמר 'מוריד הגשם' בימות החמה, מחזירין אותו וחוזר לראש הברכה. ואם סיים הברכה חוזר לראש התפילה. ואפילו במקום שצריכים גשם בימות החמה, אם הזכיר גשם במקום טל מחזירין אותו (שו"ע סי' קיד סעי' ד ראה מ"ב שם סי"ק כב ושה"ל שם) דגשמים קשים לעולם בימות החמה (מ"ב שם סי"ק יח).

בדעיבד אם לא חזר לראש הברכה אלא ל"רב להושיע": וסיים ברכתו לא מהדרינן ליה (מ"ב שם סי"ק יט).

למדני חוקיך: מה שכתב השו"ע 'אם סיים ברכתו חוזר לראש התפילה', ע' משנה ברורה (שם סי"ק כ) בשם הפמ"ג שכתב

"ע' במשנה ברורה סי"ק י בשם הב"ח שהסכים דלכתחילה נכון להחמיר עד קדושה, אם לא שהמקום צר ודחוק, וכדי שלא ליתי לאנצויי, וכן כתב בדרך החיים (דיני תפילת שמו"ע סעיף קא). אך בזמן שאומרים פיוטים בודאי יש להקל לחזור תכף כשמתחיל השליח ציבור שמונה עשרה. וע' אשי ישראל (פי' כג סי' סד) דבשעת הדחק מספיק שימתין בכל התפילות כדי שיעור הליכת ד' אמות, לאחר שאמר עושה שלום (ע"פ מ"ב שם ומ"ב בהל' תחנון סי' קלא סי"ק י וע' בב"ח מקורו של המ"ב וצ"ע ק).

הלבנה שוב לא ידאג שימות מאותו יום בחודש". [ועי' בכף החיים סי' תכו ס"ק יב דהיינו ממיטה משונה] וכעיי' **החיד"א בעבודת הקודש במורה באצבע** אוי' קפ"ח, **וכף החיים להגר"ח פלאגי זצ"ל** סי' לה ו' ג', **ובנהוג כצאן יוסף** דיני קידוש לבנה **מעשה בא' שפגע בו עכו"ם** ורצה להורגו וביקש שיניחנו לעשות מצוה קודם מותו והלבנה היתה בחידושה וקידושה בכוונה גדולה ונעשה לו נס כשדילג ג"פ כמנהג, נשאו הרוח וניצול ממנו, והביאו **הבאר היטב** שם.

חולה

עי' בכף החיים (להגר"ח פלאגי סלי"ה ס"ג) דמ"מ חולה יתחזק ויתאמץ לזכות בברכה זו, שהרי היא סגולה נפלאה לאריכות ימים וכל טוב.

קידוש לבנה בבית

לכתחילה אין מקדשים הלבנה תחת גג (רמ"א סי' תכו סעי' ד) בדיעבד: כתב המ"ב שבדיעבד אין זה לעיכובא (שם) ולכן אם אין אפשרות לצאת למרפסת שבביתו, יכול לקדש בביתו דרך חלון או פתח הפתוח נגד הלבנה.

קדושת בית הכנסת

לרגל המצב שבתי כנסיות ובתי מדרשות 'שוממים מבלי באי מועד'. הורו רבותינו שהוא זמן להתחזק לקבל לשמור על קדושת המקום, וכמו שמצינו במגיפה בזמן האחרונים שקבלו על עצמם לשמור בקדושת בית הכנסת ונעצר המגיפה.

וכבר בתחילת השנה התחיל לחזק אותנו בנושא **הג"ר יוסף פלמן זצ"ל**, במכתב המרטיט (ראה גליון עשרת תפארת להגרמ"י שניידר שליט"א פי בשלח תש"פ).

קדושת בית המדרש ושימוש הפלאפונים בהם

ותיקנו **רבני עיר מודיעין עילית** (עיו"כ תשע"ט)

תקנת העיר שלא לשוחח בטלפון בבתי כנסיות ובבית המדרשות, שדבר זה מונע ביטול תורה מהשח עצמו ומסביבתו. (וכן תקנו במקומות אחרים).

המחשולות של מכשיר הפלאפון

שימוש בפלאפון בבהמ"ד הוא **מקור לרפיון** בהרבה דברים הצריכים חיזוק תמיד, כגון איסור שיחה בטלה בבהמ"ד (שו"ע סי' קנא סי' ב), **וכן איסור הפסק באמצע לימוד** וז"ל **שו"ע** (יו"ד סי' רמו סי' יז) "אין משיחין בבית המדרש אלא בדברי תורה, אפילו מי שמתעטש אין אומרים לו רפואה בבית המדרש וקדושת בית המדרש חמורה מקדושת בית הכנסת". וכן גרס הפרעה גדולה באיכות לימוד התורה.

וכן גורמת פגיעה בקדושת בית המדרש, וקדושת לימוד התורה:

לאחר הפיגוע בבנייני התאומים בארה"ב, הייתה דרישה לסדר אבטחה בכל המקומות הציבוריים. **הגה"צ הרב מתתיהו סלומון שליט"א** שאל את **מנן שר התורה הגר"ח קניבסקי שליט"א** האם חובתם להעמיד שומר בבנין הישיבה? והשיב שמקום תורה אינו צריך שמירה. אך כשעמד לצאת קרא לו **הג"ר חיים** ושאל אותו: האם מדברים בפלאפונים בבית המדרש? אם כן – חייבים להביא שמירה! (עי' **קונטרס עבד כי ימלך להגר"י ג'קובס שליט"א** לבאר כיצד הוא השימוש הנכון בפלאפון בדורנו (להשיג 025712292).

לתרומות הערות והארות, 0533-163-916 נא להשאיר הודעה (מ. הרסקין מודיעין עילית)

ביתן לקבל הגליון במייל g089285647@gmail.com

ברכת מזל טוב

להג"ר אשר שמחה וגשל שליט"א

מודיעין עילית

לרגל הכנס בנו כמר יצחק ניי"ו לעול התורה והמצוות.

יהא רעווא שיזכה לרוות רוב נחת דקדושה ממנו ומכל יוצאי חלציו, לתפארת בית אבותם זקניהם

לרפואת ר' חיים דוב בן מרים, ר' ראובן בן מינדל

הרב חזקיהו רפאל אפרים בן שרה לאה בתושח"י

לע"נ הג"ר אברהם ישעיהו זצ"ל

בן יבדלחט"א הרב צבי הבר שליט"א

לע"נ הג"ר יעקב קולדצקי זצ"ל

לע"נ הג"ר בנימין לובין זצ"ל

שם כבר אמר "ברוך אתה ד' " חוזר לראש התפילה. אבל **השערי תשובה והחיי אדם** כתבו, דוקא אם סיים לגמרי, אבל אם נזכר לאחר "השם" יסיים למדני חוקק" כדי שלא תהיה לבטלה, ואם כן הוא כאילו עומד עדיין באמצע הברכה וחוזר ל"אתה גבור".

לחזור לומר ד' שפתי תפתח: כשחוזר לראש התפילה כתב **המשנה ברורה** (שם ס"ק כא) דאין צריך לחזור ולומר ד' שפתי תפתח (שערי תשובה הריטב"א בתענית).

ואם סיים את התפילה וטעה בדבר שמחמתו עליו לחזור ולהתפלל שנית: דעת הגר"מ פיינשטיין זצ"ל (שו"ת אגרות משה ח"ה סי' כד אות ח') והגר"ח קניבסקי שליט"א (אשי ישראל בסוף הספר תשובה קסט) שצריך לחזור לומר ד' שפתי וגו' " , מאידך **השערי תשובה** (סי' תכב ס"ק ד) כתב שגם באופן זה אין צריך לחזור ולומר "ד' שפתי וגו' " .

טעה ואמר 'טל ומטר' במקום שצריכים גשמים בימות החמה: עי' **שו"ע** (סי' קיז סעי' ב) ו**מ"ב** ס"ק ובה"ל, דאם לא היה עצירת גשמים ושאל מטר במדינתנו מפסח ועד עצרת, צריך מדינת לחזור ולהתפלל בתורת נדבה. [ואם טעה בארץ אחת שכולה הצריכים מטר, וטעה יחיד ושאל מטר בברכת השנים כתב השו"ע (שם) שחוזר ומתפלל בתורת נדבה, וכתב הרמ"א דאינו מחויב לחזור כלל]. [טעה ואמר משיב הרוח במקום שצריכים גשמים בימות החמה: אפילו הכי צריך לחזור לראש וכנ"ל].

לומר צ' פעמים רצופין מוריד הטל

יכול לומר צ' פעמים "מחיה מתים אתה רב להושיע מוריד הטל" ולאחר מכן אם מסתפק תולים שאמר כהוגן. (ראה **שו"ע** סי' קיד סעי' ט עי' מ"ב שם ס"ק מד).

ועי' בסי' **הליכות שלמה** (תפילה פ"ח סי' כו) בשם **הגרש"ז אויערבך זצ"ל**, אחר סוכות ראוי לעשות עצה זו וכן נהגו ותיקי ירושלים לשורר צ' פעמים "מחיה מתים וכו' ומוריד הגשם" ביום שמיני עצרת בעת ההקפות [וכתב שם שלא לעשות עצה צ' פעמים אחר פסח עי' להלן].

צ' פעמים רצופים: ויש לעיין אם צריך לומר כל הצי' פעמים רצופין או אפשר לחלקן ועי' **במשנה ברורה** סי' קיד ס"ק מב שביאר למה מהני רצופין "דאם הורגל לשונו כשאומר במפורזין קל וחומר ברצופין", ועוד כתב בשם **השערי תשובה** שאם הרגיל עצמו מ"ה פעמים שהם כנגד חמשה עשר יום, משעברו אחר כך חמשה עשר יום חזקה שאמר כהוגן.

להרגיל עצמו לומר ותן ברכה: להרגיל עצמו לומר ותן ברכה צ' פעמים רצופין [או לבני חו"ל שלא אומרים מוריד הטל] וכן להרגיל עצמו להפסיק לומר מחיה מתים אתה רב להושיע מכלכל חיים בחסד הוא שנוי במחלי, עי' **במשנה ברורה** סי' קיד ס"ק מד וי"א עי' בשל"ה והא"ר (ס"ק יד שהם מקור המשנה ברורה) שמועיל דוקא אם אומר תשעים פעמים את **ההזכרה הנכונה**, ולא כשהוא בשב ואל תעשה.

המרגיש בעצמו שרגיל לומר מוריד הטל או

ותן ברכה

המכיר בעצמו תוך ל' יום שכבר אינו שוכח לומר 'מוריד הגשם' ואחר כך אירע שנסתפק אם אמר 'מוריד הגשם' – **בכף החיים** (קיד ס"ק ב"ן) מובאת מחלוקת אחרונים בזה. **והעקרי דינים הכריע** דלא אזלינן בתר חזקה אלא בסתם, אבל מי שאמוד בדעתו, הסברא נותנת דבשלו מודדין, והכל לפי מה שהוא אדם, דזיל בתר טעמא. והו"ד **בארחות חיים** (ספינקא, סימן קי"ד אות י'), **ובפתחי תשובה** (סי' ח). ועיי' **בשו"ת רב פעלים** (ח"ב או"ח סי' יז), ולמעשה כתב **הרב פעלים** כיון שיש ספק ברכות שב ואל תעשה עדיף, ואם אפשר יחזור ויתפלל בתפילת נדבה, ויתנה עליה. **והכף החיים** מביא מספר בית **עובד** שיקשיב לחזרת הש"ץ, ואם אינו בצבור, יתפלל תפילת נדבה ויתנה.

ודעת **הגרי"ש אלישיב זצ"ל** (פניני תפילה עמ' קנד) שהואיל ומסתבר שאמר כהוגן א"צ לחזור, דהיינו כל שאין חזקה שאמר שלא כדן א"צ לחזור [ואע"ג דאיתא בירושלמי תענית (פ"א הי"א ב ע"ב) שבחזקת שאמר כהרגלו, אלא הירושלמי איירי בסתמא ולא במי שיודע שאצלו זה שונה].

קידוש לבנה

סגולה להנצל מאויב ומכל רע באותו חודש

עי' אליה רבה ובאר היטב סי' תרב ס"ק ד "שמעתי שמי שקידש

¹ יתכן שצריך איזה סדר כדי שירגיל לשונו בתפילה או בזכרה ברציפות.

גליון עיטורי מרדכי

עם פסקי גדולי הוראה שליט"א

ההלכות נכתבו ע"י הרב מרדכי יעקב מאיר שליט"א, ד אייר תש"פ

8417172@gmail.com

הלכות שמחות בתקופת מגיפה

ברית

א. לכתחילה ראוי שיהיה עשרה אנשים בברית, אם אין עשרה אפשר לעשות בפחות מעשרה ומותר לברך את ברכות המילה אפילו שאין עשרה, אם אין אפשרות שישתתפו עשרה, לא דוחים את הברית מיום השמיני בשביל לעשות ברית במעמד עשרה¹.

ב. בתקופת מגיפה כיון שיש סכנת הדבקות, אם עושים את הברית בתוך בית סגור, אסור לעשות ברית בעשרה, אלא יעשו ברית במעמד שלושה גברים בלבד, אבי הבן סנדק ומוהל, אם עושים את הברית במקום פתוח, כגון על גג פתוח, או בחצר, אפשר לעשות במעמד עשרה, וישמרו על מרחק שתי מטר אחד מהשני².

¹ כתב העיטור הלכות מילה ז"ל, "ושדר רב צמח גאון היכא דליכא אלא אתתא דמהיל וגברא דתפיס ליה לינוקא, מברך על המילה, דהיכא דאפשר בעשרה עבד, היכא דאי אפשר בפחות מעשרה" עכ"ל, וכן פסק ש"ע (יור"ד סימן רסה, ו) ז"ל, "היכא דאפשר, עבדינן למילה בעשרה, והיכא דלא אפשר, עבדינן בפחות מעשרה" עכ"ל, מבואר מדברי ש"ע שלכתחילה ראוי לעשות בעשרה, ואם אי אפשר מותר לעשות בפחות מעשרה, ועיין בב"ח שכתב שגם אם אין עשרה מברכים את ברכות המילה, ונראה בביאור הדברים שברכות הברית אינם בגדר דבר שבקדושה, לכן מותר לברך בפחות מעשרה.

ונראה שיש ג' טעמים מדוע לכתחילה צריך לעשות בעשרה. איתא בפרקי דר"א (פרק יט) ז"ל, "עלי עשור ועלי נבל, כל עדות נאמנת לישאל, בעשרה, הכנור שהיה מנגן בו דוד בעשרה נימין, עדות ברת מילה בעשרה, עדות המת בעשרה, עדות ברכת השם בעשרה, עדות חליצה בעשרה, עדות ברכת נשואין בעשרה, שנאמר (רות ד, ב) וקח עשרה אנשים" עכ"ל, ועיין באור זרוע (ח"ב הלכות מילה סימן קז אות יב) שהביא את הפרקי דר"א וכתב דלכן נהגו לקבץ עשרה בברית. וכן כתב מהרי"ל (הלכות מילה אות ב) ז"ל, "מנהג פשוט שמהדרין אחר מנין עשרה לברית. הג"ה: משום דאיתא בפרקי דר"א דאין שום עדות שנתן הקדוש ברוך הוא לישראל לא היה אלא בעשרה, והנה נמי יעידו עדה העשרה על האב שהכניס בנו בבריתו של אברהם" עכ"ל, מבואר שצריך עשרה להעיד על האב שמכניס את בנו בברית.

כתב דרכי משה (יור"ד סימן רסה סק"א) ז"ל, "מצאתי בהגהות האלפסי (שלטי הגבורים אות א על המרדכי שבת סימן תכב) צריך להיות עשרה לברית מילה דמדמין תינוק הנימול ליוצא מבית אסורין, שצריך להודות באפי עשרה (ברכות נד ב), ולכן אומרים הודו בברכת מילה, ולפי שהברכה בשביל התינוק מטעימין לו כוס של ברכה, וכתב עוד שם בשם רב צמח גאון הא דבעינן עשרה היינו לפרסומי מצוה, אבל אי ליכא עשרה מלין מיד ולא מעכבין המצוה" עכ"ל.

כתב בספר מטה משה (עניני מילה פרק ד אות ט) ז"ל, "אבל לכתחלה עכ"פ צריכים עשרה, יהיב טעמא משום שהתינוק יצא מבית האסורים, וצריך להודות בפני עשרה, ולכן אומר הודו. ולפי שהברכה באה בשבילו מטעימין לו. ובהגה במהרא"ק (מהרי"ל מילה ב') משום דאיתא בפרקי ר"א (פי"ט) דאין שום עדות שנתן הקדוש ברוך הוא לישראל לא היה אלא בעשרה, והנה נמי יעידו עדה העשרה על האב שהכניס בנו בבריתו של אברהם" עכ"ל. ונראה לומר טעם נוסף שברכת להכניסו בבריתו של אברהם, וכן ברכת אשר קדש ידיד מבטן הם ברכות השבח על כניסת התינוק בברית בין ישראל להקב"ה, ונראה שלכן לכתחילה ראוי לעשות במעמד עשרה, כדי לשבח ולהודות במעמד עשרה על כניסת התינוק בברית.

² הנה אפילו שלכתחילה יש מצוה לעשות ברית בעשרה, מ"מ בתקופת מגיפה אסור לכנס עשרה אנשים משום סכנת הדבקות, וכן הורה מרן הגר"ק שליט"א במכתב לעשות ברית במעמד שלושה גברים בלבד.

מעשה שהיה באברך שעמד לעשות ברית, ויש לו מוהל קבוע שרגיל לקחת לבניו ויש למוהל חזקה לעשות ברית לבניו, אבי הבן דרש להזמין עשרה אנשים, ואילו המוהל אמר שמסכים לעשות את הברית בתנאי שיהיה בברית רק חמשה אנשים (אבי הבן; סנדק; מוהל; שתי הסבים), ונשאלה שאלה האם מותר לאבי הבן להפקיע את חזקת המוהל, כיון שאבי הבן דורש שיהיה עשרה בברית. והורה

ג. בתקופת מגיפה שאי אפשר לעשות ברית בתוך הבית בעשרה, אפשר לעשות את הברית בבית ליד חלון פתוח, ויקרא לשכנים שיראו את הברית מהחלון, ונחשב שעושה את הברית בעשרה, וגם לפי השיטות שלא מועיל מנין מרפסות בתפילה, לגבי מעלת עשרה בברית, מועיל מנין מרפסות, כיון שברית אינה דבר שבקדושה, אלא צריך עשרה מדין עדות.³
 ד. מצוה לעשות סעודה לכבוד מצות מילה, ולכתחילה יש מעלה לעשות את סעודת הברית במעמד עשרה, אבל בתקופת מגיפה אסור לעשות סעודה בעשרה, וראוי שיעשו אבי הבן ואמו סעודה בביתם לכבוד מצות מילה.⁴

קריאת שם לבת

ה. לכתחילה נוהגים לקרוא שם בציבור בשעת קריאת התורה, אבל בתקופת מגיפה שיש סכנה לצאת מהבית, אפשר לעשות קריאת שם בבית, וראוי שיתקשר בטלפון ויודיע ויפרסם את השם שקרא.⁵

הגרמ"ש קליין שליט"א שאם עושים את הברית בתוך בית, צודק המוהל שאסור להזמין עשרה אנשים, אבל אם עושים את הברית במקום פתוח, כגון בחצר, צודק אבי הבן שיכול להזמין עשרה אנשים ויעמדו במרחק, ואם המוהל מסרב, מותר לאבי הבן להפקיע את חזקתו עכ"ל.

³ כתב בשו"ת אגרות משה (יור"ד ח"ד סימן ג) ז"ל, "ומה שכתבת דמפרקי ר"א איתא עדות ברית מילה בעשרה, שא"כ אינו מדין דבר שבקדושה הוא שלכתחילה צריך עשרה לברית מילה, אך מחמת שאין זה בדין דבר שבקדושה רשאי למול גם בפחות, אלא שהוא מטעם דכל עדות נאמנות לישראל בעשרה, שלכן אין להקפיד על מה שבבית החולים לא מניחין ליכנס מנין בחדר שמלין, אלא מסתכלין שאר העם דרך הזכוכית, משום דלעדות כשרין ומצטרפין אף אלו שבחדר האחר כיון שרואין עכ"פ, הוא טעם נכון מאד" עכ"ל. מבואר מדברי אגרות משה שלגבי ברית אין צריך שיהיה עשרה באותו חדר שעושים את הברית, משום דברית אינה דבר שבקדושה, אלא רק מדין עדות, ולפי"ז נראה שלגבי עשרה בברית מועיל לעשות צירוף של עשרה שרואים אלו את אלו כמו במנין מרפסות, אפילו לפי שיטות הפוסקים שלגבי תפילה לא חל צירוף ע"י שיש עשרה שרואים אלו את אלו, מ"מ לגבי ברית חל צירוף.

כתב פמ"ג (סימן רסח משב"ז סק"ה) ז"ל, "ולכן בליל שבת יהדר אחר מנין, גם מטעם ויכולו, שצריך בעשרה עדות להקב"ה, כמו ונקדשתי בתוך בני ישראל" עכ"ל. מבואר מדברי הפמ"ג שיסוד הדין לומר ויכולו בעשרה משום שצריך עדות של ונקדשתי, ונראה דאם נאמר שצריך עשרה עדים שחל עליהם השראת השכינה מדין ונקדשתי, א"כ לפי השיטות דלא חל צירוף ראייה לתפילה, ה"ה לגבי מילה לא יועיל צירוף ראייה, כיון שצריך שיעידו עשרה שהשכינה שורה עליהם.

⁴ ש"ע (סימן רסה, יב) ז"ל, "נוהגים לעשות סעודה ביום המילה. הגה: ונהגו לקחת מנין לסעודת מילה, ומקרי סעודת מצוה (פר"א דמילה ובא"ז) עכ"ל, מבואר שיש מנהג לעשות סעודת ברית בעשרה. כתב ערוך השולחן (סימן רסה, לו) ז"ל, "וכתבו דנהגו לקחת מנין לסעודת מילה ומקרי סעודת מצוה ובפרקי דר' אליעזר [פ"ט] עדות ברית מילה בעשרה, ואין זה ענין לסעודה אלא לעצם המילה, ואפשר דמשום פרסומי הוא דכל פירסום הוא בעשרה [כתובות ז' ב] עכ"ל, מבואר מדברי ערוך השולחן שלכתחילה ראוי לעשות גם את הסעודה בעשרה בשביל לעשות סעודה בפירסום.

ועיין בשו"ת מהר"ם שיק (יור"ד סימן שפו) שאין לעכב את זמן המילה בשביל שיהיה עשרה בסעודת הברית, משום דהמצוה אינה מתגדלת עי"ז, ועיין בשו"ת מנחת יצחק (ח"ח סימן צ) שפסק שמותר לעכב את הברית עד חצות בשביל שיהיה מנין בשעת הברית, וכן פסק בשו"ת יביע אומר (ח"ב יור"ד סימן יח). ועיין בשו"ת להורות נתן (חט"ו סימן סה סק"ט) שדן האם מותר לבטל תורה בשביל שיהיה עשרה בברית, ועיין בשו"ת מהרש"ג (ח"ב סימן קכה) שמותר לבטל תורה בשביל סעודת מצוה רק אם אין עשרה, אבל אם יש עשרה בלעדיו עדיף שילמד.

⁵ התקשרו לשאול בבית ההוראה באדם שנולד בת וצריך לעשות קריאת שם ואינו יוצא מביתו עקב סכנת הדבקות, האם יכול לעשות קריאת שם בבית ולא לעשות קריאת שם בעליה לתורה כנהוג. והנה לכתחילה המנהג לקרוא שם בקריאת התורה, ועיין בספר דרכי חיים ושלוש (סדר קריאת התורה אות ריט) שכתב שאם נולד בת באמצע השבוע יש לקרוא שם לבת תיכף בקריאת התורה הסמוך והראשון ואין להמתין לשבת, כי ע"י קריאת השם בישראל, נקרא לו נפש חיה וממשיך קדושת ישראל על הילד, ואין יאחרו מיום קריאת התורה הראשון האפשרי עכ"ל.

כתב הדרישה (יור"ד סימן שס סק"ב) ז"ל, "נראה לענ"ד דמה שנוהגין כשמלוין החתן בשבת ביציאתו מבית הכנסת ויש גם כן תינוקות לקרוא לה שם כנהוג, הולכין עם החתן והכלה אצל התינוקות בקצת מקומות, ומשם הולכין עמהם לבית החתן, היינו נמי דסבירא להו דקריאת שם לבנות הוא במקום קריאת שם דזכר בשעת מילה וצריך לאקדומי, דמילה קודם לחתן, דהא מילה קודם למת ומת קודם לחתן אחר הכנסת החופה" עכ"ל. ועיין בשו"ת ציץ אליעזר (ח"ד סימן כא) שהביא את הדרישה וכתב ז"ל, "הרי נלמד מזה חשיבות קריאת השם לבת שהוא במקום קריאת שם דזכר בשעת מילה, ועד כדי כך שמעלין לזה בדינא דמילה ממש לענין שקודם

בר מצוה

ו. מצוה לעשות סעודה ביום שנכנס בנו לעול מצות, כמו יום שנכנס בנו לחופה, יש מעלה לעשות סעודת בר מצוה במעמד עשרה, אבל בתקופת מגיפה, אסור לעשות סעודת בר מצוה בעשרה, ויעשו סעודה לבני הבית בלבד⁶.

נישואין

ז. מברכים ברכת חתנים במעמד עשרה גברים גדולים, וגם החתן מהמנין, אם אין אפשרות שיהיה עשרה במעמד החופה, יש אומרים שאסור לעשות נישואין, כיון שכלה בלא ברכה אסורה לבעלה, ויש אומרים שבשעת הדחק מותר לעשות נישואין בלי עשרה, ולא יברכו את הברכות, והכלה מותרת לבעלה ע"י חופה גם בלי ברכות⁷.

לחתן, וברור שזהו גם בגלל החשיבות וההודאה של עצם לידת התינוקת, דהא נתינת השם לה בא רק כתוצאה והמשכיות מעצם חשיבות לידתה, ופשוט עכ"ל.

מבואר מדברי הדרישה שהיה מנהג לקרוא שם בבית ולא ע"י הס"ת, ולפי"ז נראה שבתקופת מגיפה אפשר לעשות קריאת שם בבית, ועיין בשו"ת מבשרת ציון (ח"ג עמוד תנו) שכתב שיש מקומות אצל הספרדים שעושים מסיבה בבית והזקן שבמשפחה מחזיק את הבת בזרועותיו ואומר את הפסוק יונתי בחגוי הסלע וקורא לה שם עכ"ד, ועיין עוד בשו"ת ציץ אליעזר (ח"ג סימן כ סק"ו). והצעתו את השאלה לפני הגרמ"ש קליין שליט"א בערב שבת והורה שיעשה קריאת שם בבית בשבת ואחרי שבת יפרסם בטלפון את השם שקרא עכ"ד.

⁶ כתב מג"א (סימן רכה ד) ז"ל, כתב בי"ח בליקוטים סימן כ"ט שמצוה על האדם לעשות סעודה ביום שנעשו בנו בר מצוה, כיום שנכנס לחופה, ומשמע דהיינו ביום שנכנס לשנת י"ד עכ"ל, יש להסתפק האם יש מעלה לעשות סעודת בר מצוה בעשרה, ונראה דכמו שמבואר ברמ"א (סימן רסה, יב) שנהגו לעשות סעודת ברית בעשרה, לפי"ז נראה שיש ענין לעשות סעודת בר מצוה בעשרה. ונראה שבתקופת מגיפה אסור להביא הביתה עשרה אנשים לסעודת בר מצוה אלא יעשה סעודה לבני הבית בלבד, וכן שמעתי מהגרמ"ש קליין שליט"א הוראה למעשה לאברך שבנו נעשה בר מצוה והורה שלא יזמין לביתו עשרה אנשים בשביל לעשות סעודת בר מצוה דהוי מצוה הבאה בעבירה עכ"ד.

⁷ איתא בגמ' (כתובות דף ז, ב) אמר רב נחמן אמר לי הונא בר נתן תנא מנין לברכת חתנים בעשרה, שנאמר ויקח עשרה אנשים מזקני העיר ויאמר שבו פה, ורבי אבהו אמר מהכא במקלות ברכו אלהים ה' ממקור ישראל, וכתב הר"ן (דף ב א מדפי הרי"ף) על ברכת מקור צריך קהל והיינו י', כמו הקהל את העדה, ואין הקהלה פחותה מעדה ועדה [מגילה דף כג ב] היינו י" עכ"ל, וכן פסק הרמב"ם (פ"י מאישות ה"ה) ז"ל, "ואין מברכין ברכת חתנים אלא בעשרה גדולים ובני חורין וחתן מן המנין" עכ"ל, ועיין שו"ע סימן סב ד.

יש להסתפק האם ברכת חתנים נחשב דבר שבקדושה, ועיין במשנה (מגילה דף כג, ב) שהמשנה כוללת את הדין של ברכת חתנים ביחד עם דבר שבקדושה שצריך לברך דוקא בעשרה, משמע דהוי אותו דין. אכן עיין ערוך השולחן (סימן סב, יא) דכתב ז"ל, "אין מברכין ברכת חתנים אלא בעשרה גדולים ובני חורין ולא עבדים והחתן מן המנין כו', ואף על גב דלאו דבר שבקדושה הוא קדוש וקדושה שלא יתאמרו בפחות מעשרה, מ"מ כיון דאומרים שהכל ברא לכבודו הנאספים ומזכירין בניין ירושלים, אין מדרך הכבוד להזכירם בפחות מעשרה [עיין מגילה כ"ג ב] עכ"ל, מבואר מדברי ערוך השולחן שברכת חתנים אי"ז דבר שבקדושה, אלא שאין מדרך הכבוד לומר את הברכות בפחות מעשרה, וכן נראה מלשון פרקי דר"א (פרק יט) שהבאנו לעיל שיסוד הדין שצריך עשרה בנישואין משום עדות.

והגרמ"ש קליין שליט"א הראה לי את השיטמ"ק (כתובות דף ז ב ד"ה גופא) שכתב ז"ל, "מנין לברכת חתנים בעשרה שנאמר ויקח בועז עשרה אנשים. פירוש, שתמא דמילתא שלא כנסן אלא לברכת חתנים, דאי משום עדים או קנין, בתרי סגיא ליה, הא לא כנסן אלא לברכה בלבד, ומפני שדבר שבקדושה הוא לברך את השם כינס עשרה" עכ"ל, מבואר דז' ברכות נחשב דבר שבקדושה.

כתב בשו"ת הרשב"א (ח"א סימן אלף קסז) ז"ל, "שאלת עיר שאין בה עשרה בני אדם לברכות נישואין ואי אפשר להביאם שם ממקום אחר, אם מברכין ברכת אשר ברא בפחות מעשרה אם לא, תשובה ברכות חתנים אינה בפחות מעשרה" עכ"ל.

כתב בשו"ת תרומת הדשן (ח"ב סימן קמ) ז"ל, "ומה שנעשו ברכתיו בלא עשרה, ולכאורה הוה כלה בלא ברכה ואסורה לבעלה כנידה, אמנם מצאתי בתשובת הרשב"א ובתשובת המיימוני דאינו מעכב בדיעבד כלל וק"ל. ועוד דמסתברא דכלה בלא ברכה אסורה לבעלה כנידה, היינו בלא חופה, אלא דנקט בלא ברכה לפי שעושיין ברכה בשעת נישואין כו', ובשום מקום ברכות אין מעכבות את המצות, וכי ס"ד אם אין במדינה עשרה, שלא תנשא אשה משום דברכת חתנים בעשרה" עכ"ל, מבואר מדברי תרומת הדשן שאם אין אפשרות, מותר לעשות נישואין בלי עשרה ובלי ברכות.

ח. לפי שיטות הפוסקים שבשעת הדחק מותר לעשות חופה בלי עשרה, יעשו חופה בלי ברכות, וכאשר יזמן עשרה יברכו את ברכות הנישואין (חלקת מחוקק סימן סב, ג), יש אומרים שאפשר לברך את ברכות הנישואין רק בתוך ז' ימי המשתה, ויש אומרים שאפשר לברך אפילו אחרי הרבה זמן, כיון שלא ברכו בשעת החופה⁸.

ט. אם בירכו ברכת חתנים בלי עשרה, יש אומרים שבדיעבד יצאו ידי חובה בברכות, ויש אומרים שלא יצאו ידי חובה גם בדיעבד, וצריך לחזור ולברך שנית לפני עשרה⁹.

י. בתקופת מגיפה שאסור להתכנס ביחד הרבה אנשים, מחשש סכנה הדבקה, יש עיצה לעשות את סעודת החתונה, או סעודת שבע ברכות בוילה שיש בה כמה חדרים נפרדים, אם אפשר לשמוע מחדר לחדר, יברכו שבע ברכות רק בחדר המרכזי, וישמעו את השבע ברכות בכל החדרים, ואפילו שבכל חדר יש עשרה אנשים, לא יברכו שבע ברכות בנפרד¹⁰.

יא. אם בכל חדר יש קבוצה של עשרה גברים, ואין אפשרות לשמוע מחדר לחדר, יעשו זימון בנפרד בכל חדר, ויברכו שבע ברכות בנפרד בכל חדר, כיון שכולם אוכלים מהסעודה שהכינו לכבוד החתונה, ואין צורך שהחתן והכלה יבואו לכל חדר לשמוע את הברכות, ואפילו שכל קבוצה לא רואה את הקבוצה השניה, כל קבוצה של עשרה גברים שנמצאים בחדר נפרד, מברכים שבע ברכות בנפרד¹¹.

ועיין בב"י סימן סב שחולק על תרומת הדשן שאם אין עשרה אי אפשר לעשות נישואין, וביאור הדברים משום דכלה בלי ברכה אסורה לבעלה כנדה, והב"י לומד בדברי הרשב"א שכונתו שאם אין עשרה לא יעשו נישואין, אכן הדרכי משה סק"ח כתב שלכתחילה יש להזהר ולהזדרז אחר עשרה, אבל אם אין עשרה אפשר לעשות נישואין בלי ברכות, דאין הברכות מעכבות, ועיין בערוך השולחן שהקשה על הג"י שהרשב"א לא התכוין לומר שאם אין עשרה לא יעשו נישואין, אלא שאסור לברך את הברכות, ועיין בחלקת מחוקק (סימן סב, ג) ובית שמואל (סימן סב סק"ד) שפסקו שבשעת הדחק מותר לעשות נישואין בלי עשרה ולא יברכו את הברכות, ונראה בביאור הדברים שברכות הנישואין הם ברכות השבח ולכתחילה צריך להודות ולשבח במעמד עשרה, אבל עד כמה שאין אפשרות לומר ברכות השבח בעשרה, מותר לעשות נישואין בלי ברכות השבח.

⁸ עיין ערוך השולחן (סימן סב, יא) שכתב שאפשר לברך אפילו אחרי הרבה זמן וכתב בשם הי"ש שאפשר לברך רק בתוך ז' ימי המשתה, ונראה בביאור שיטת הי"ש שתקנו לברך ז' ברכות רק בזמן שיש חתן וכלה, אבל אחרי שנגמר ז' ימי המשתה, לא שייך לומר ברכות עד כמה שאין לפנינו חתן וכלה.

⁹ כתב בש"ת נודע ביהודה (אבה"ע סימן נו) ז"ל, "ועל דבר המסדר קידושין ובירך ברכת אירוסין וברכת נישואין בלי עשרה כו', אבל עם כל זה הקידושין והחופה גמרו קנינם. לא מבעיא לדעת רוב הפוסקים שאין הברכות מעכבות ואף לכתחילה רשאי לעשות נישואין אם אי אפשר למצוא עשרה ורשאי לישא בלא ברכה ואין הברכות מעכבות הביאה וכשיזדמנו לו עשרה יברך, פשיטא שאין כאן שום מיחוש, אלא אפילו לדעת הרשב"א שהביא הב"ש (בסימן ס"ב סק"ד) שבמקום שאין עשרה אין לעשות נישואין, מ"מ נראה לפענ"ד אף שלהרשב"א הברכות מעכבות מ"מ כאן שכבר בירך אלא שלא היה שם עשרה זה אינו מעכב, ובדיעבד עלתה הברכה אף בלי עשרה" עכ"ל. מבואר מדברי נודע ביהודה שבדיעבד אם בירך לפני פחות מעשרה יצא ידי חובה בברכות. ועיין בערוך השולחן (סימן סב, יג) שחולק על הנודע ביהודה וכתב דמכל הפוסקים משמע דאם בירך בלי עשרה לא יצאו ידי חובה וצריך לחזור ולברך, ונראה בביאור דברי ערוך השולחן שברכות הנישואין הם ברכות השבח ותקנו להודות ולשבח במעמד עשרה, ואם בירך ביחידות, או בפחות מעשרה לא היו שבע כלל ולכן חייב לחזור ולברך במעמד עשרה.

¹⁰ דין זה שכתבנו שיכולים להצטרף ולענות לזימון, אפילו שאוכלים בב' חדרים נפרדים, נאמר באחד מב' אופנים. א. מקצת רואים אלו את אלו דהיינו שרואים מחדר לחדר. ב. גם באופן שלא רואים כלום מחדר לחדר, אבל יש מלצרים משותפים שמגישים את האוכל לכל הסועדים, המלצרים מצרפים את ב' הקבוצות, אבל אם אין מקצת שרואים אלו את אלו וגם לכל חדר יש מלצרים נפרדים, אינם מצטרפים לזימון אפילו שכולם אוכלים מסעודת החתונה, כמבואר בביאור הלכה (סימן קצה, א). ומה שכתבנו שאם שומעים מחדר לחדר יברכו ברכת חתנים רק בחדר המרכזי, כן מבואר בערוך השולחן (סימן סב, לו) שאם אפשר לשמוע מחדר לחדר, יברכו רק בחדר אחד.

¹¹ כתב הרא"ש (סוכה פ"ב סימן ח) ז"ל, ו"א שאם אוכלים בד' או בה' בתים שאין מברכין שהשמחה במעונו וברכת חתנים אינו אלא בבית החופה כדמשמע הכא שאין שמחה אלא בחופה, ונראה שאם יש שמש ששימש בכל הבתים השמש מצרפן ומברכין בכולן ז' ברכות, כדאמר בפרק שלשה שאכלו (דף נ ב) גבי שתי חבורות שאוכלים בשני בתים שהשמש מצרפן לזימון, וה"ר יחיאל אמר בשם ה"ר יהודה שאפילו אין שם שמש, כיון שהתחילו לאכול עם אותם שבחופה כולם חשובים כאחד לשמחה ומברכין ברכת חתנים, כיון שאוכלין מסעודה שתקנו בשביל החופה וכן עמא דבר" עכ"ל, מבואר מדברי הרא"ש שאם אוכלים בכמה בתים, אפילו אם אין שמש שמצרף, מברכים ברכת חתנים, ועיין בטור סימן קצה שהביא את הרא"ש, ועיין ט"ז (סימן קצה, ג) שכתב שאפילו אם רשות הרבים

יב. אם אוכלים את סעודת החתונה או את סעודת שבע ברכות, בב' חדרים בוילה אחת, או בב' מרפסות, בכל חדר או בכל מרפסת יש קבוצה של חמשה גברים, אפילו שב' הקבוצות רואים אלו את אלו, ואפילו שיש מלצרים משותפים לב' הקבוצות, יש ספק האם מצטרפים לעשרה, לכן לא יברכו שבע ברכות, עד שיתכנסו עשרה גברים בחדר אחד¹².

יג. אם אוכלים את סעודת החתונה בב' וילות, ויש רשות הרבים מפסיקה באמצע בין ב' הבתים, אם יש בכל בית עשרה גברים, עושים זימון בנפרד בכל בית, ואינם יכולים להצטרף לענות לזימון שעושים בבית השני, אפילו אם רואים אלו את אלו, ויכולים לשמוע מבית לבית, ואפילו שיש מלצרים משותפים, דכיון שרשות הרבים מפסיקה בין ב' הבתים, אינם מצטרפים לזימון, אבל כל קבוצה יכולה לברך בנפרד שבע ברכות¹³.

יד. בשבעת ימי המשתה, מותר לברך ז' ברכות, רק במעמד עשרה גברים, אם אין עשרה אלא רק שלושה גברים שאכלו, אפילו שלא מברכים שבע ברכות, מ"מ עושים זימון ואומרים שהשמחה במעוננו, ומברכים אחרי ברכת המזון ברכת אשר ברא. לפי שיטת הרמ"א מותר לברך דוקא אם הזמינו שלושה גברים שבאו במיוחד לכבוד סעודת חתן ואינם מבני הבית, אבל אם החתן אוכל ארוחת צהרים בבית חמיו, ואוכל עם חמיו ואח של אשתו הבחור, לא מברכים אשר ברא, ולפי

מפסיקה בין ב' הקבוצות, כל קבוצה יכולה לברך שבע ברכות, וכן הובא בשו"ע (אבה"ע סימן סב, י). והנה משמע מדברי הרא"ש ושו"ע שיברכו שבע ברכות בכל בית בנפרד, וקשה מאוד הלא בפשטות החתן והכלה צריכים לשמוע את השבע ברכות, א"כ מדוע אפשר לברך בכל בית בנפרד.

כתב ערוך השולחן (סימן סב, לו) ז"ל, "כיון שאותם שבשארית הבתים התחילו לאכול כשהתחילו אותם האוכלים עם החתן ולא דווקא ברגע אחד אלא כלומר שכולם באו בשביל השמחה אך מפני דוחק המקום נפרדו בפ"ע לחדרים אחרים וכולם חשובים כאחד לברך ברכת חתנים כיון שאוכלים כולם מהסעודה שהתקינו להחופה וכיון שכולם אין ביכולתם לשמוע הברכות מפי המברך בשולחנו של החתן לכן יברכו בפ"ע השבע ברכות, ואף על גב דהחתן והכלה לא ישמעו הברכות מפי אלו מ"מ אין זה כלום דזה שנהגו להביא גם את הכלה לשמוע הברכות אין זה לעיכובא אלא מנהג יפה לפי שהברכה היא על הצלחת שניהם, ראוי שיעמדו לשמוע את הברכות אבל אין זה לעיכובא [יש"ש] עכ"ל.

מדברי ערוך השולחן שהחתן וכלה אינם חייבים לשמוע את הז' הברכות, דעיקר חיוב הברכות מוטל על הציבור, ביאור הדברים דהוי חיוב על הציבור לברך להודות לה' על הבריאה של חתן וכלה, וכן כתבו בשו"ת התעוררות התשובה (ח"ב סימן פא) וכן בתבואות שור (יור"ד סימן א ס"ק נט) שעיקר חיוב הברכות מוטל על הציבור והוכיחו כן מדברי השו"ע בסימן סב.

¹² יש להסתפק אם יש ב' קבוצות של חמש וחמש בב' חדרים נפרדים ורואים אלו את אלו, האם יכולים לברך ברכת חתנים, ונראה שלפי שיטת הפר"ח ופמ"ג בסימן נה שמועיל צירוף של רואים אלו את אלו לגבי תפילה בציבור לומר דבר שבקדושה, ה"ה מועיל צירוף לגבי ברכת חתנים, אכן יש להסתפק לפי שיטת הרבה פוסקים שלא מועיל צירוף ראייה לגבי תפילה בציבור, האם מועיל צירוף של רואים אלו את אלו לגבי ברכת חתנים, שהלא לגבי זימון מבואר במשנה (ברכות דף נ) שמועיל צירוף של רואים אלו את אלו, אלא שנחלקו הפוסקים האם תפילה בציבור דומה לזימון, או שתפילה בציבור יותר חמור מזימון, ולכאורה נראה דכיון שלגבי זימון לכ"ע חל צירוף ע"י רואים אלו את אלו, א"כ גם לגבי ברכת חתנים בעשרה, לכ"ע חל צירוף של עשרה ע"י שרואים אלו את אלו.

ונראה שלפי שיטת שו"ת הרשב"ש (סימן לו) שפסק שגם לגבי זימון מועיל מקצת רואים אלו את אלו רק בציור שיש עשר ועשר, אבל אם יש חמש וחמש, לא חל צירוף לגבי זימון, לפי"ז ה"ה לגבי ברכת חתנים אם יש בחדר אחד חמש, ובחדר השני עוד חמש, לא חל צירוף ואי אפשר לברך ברכת חתנים, ועיין ביאור הלכה (סימן קצה, א) שמצדד להלכה כמו הרשב"ש, ונראה דכל מה שפסק שו"ע (סימן סב, י) שמברכים ברכת חתנים בכמה חדרים, איירי בציור שיש בכל חדר עשרה אנשים, וכן מוכרח דהרי כתב שיברכו בנפרד בכל חדר, אבל אין ראייה מדברי שו"ע שמצטרפים ביחד חמש וחמש.

ושמעתי הלכה למעשה מהגרמ"מ לובין שליט"א שלכתחילה אין לברך ברכת חתנים אם יש ב' קבוצות של חמש וחמש אפילו שרואים אלו את אלו, כיון שלפי שיטת הרשב"ש אינם מצטרפים, והביאור הלכה מצדד לפסוק להלכה כמו שיטת הרשב"ש, ואפילו שבסימן נה פסק המשנ"ב לגבי תפילה שחל צירוף ע"י שיש חמש וחמש שרואים אלו את אלו, דלא כרשב"ש, היינו רק בשעת הדחק שאי אפשר להכנס לחדר אחד, אבל עד כמה שיש אפשרות שיתאספו עשרה בחדר אחד, לכתחילה אין לברך ברכת חתנים במצב שיש ב' קבוצות של חמש וחמש בב' חדרים נפרדים, משום דלפי הרשב"ש אינם מצטרפים לעשרה עכ"ד.

¹³ ביאור הלכה סימן קצה, א, ד"ה בשום ענין.

שיטת השו"ע גם באופן שאוכלים שלושה גברים מבני הבית, מברכים אשר ברא ואומרים שהשמחה במעונו, אבל אם אין זימון, כגון שאוכלים רק ב' גברים, לא מברכים אשר ברא גם לפי שו"ע¹⁴.

לזית המת

טו. לכתחילה צריך שיהיה עשרה בהלויית המת, כדי שיוכלו לומר קדיש, ונ"מ למת שלא קרי ותני שאם אין עשרה, יש חיוב לבטל תורה להשתתף בהלוייתו¹⁵.

הגומל

טז. חולה קורונה שהתרפא, אם החולה ספרדי, אם מחמת המחלה היה צריך לשכב במטה יברך הגומל, אפילו אם היה חולה בדרגה קלה, חולה אשכנזי, יש שהורו שתלוי מה היה דרגת החולי, ויש שהורו שאם היה צריך לשכב במטה והיה לו חום, יברך אפילו אם היה חולה בדרגה קלה¹⁶.

יז. צריך לברך הגומל לפני עשרה, אם בירך שלא לפני עשרה, יש אומרים שלא יצא ידי חובה אפילו בדעבד, בתקופת מגיפה שהרבה אנשים סגורים בבית מחמת סכנת הדבקות, חולה קורונה שהתרפא, אם אין לו מנין, ימתין עד שלושים יום, בשביל לברך לפני עשרה, ויותר לא ימתין¹⁷, ובדעבד יכול לברך גם אחרי שלושים יום¹⁸.

יח. חולה שהתרפא יכול לקרוא לעשרה שכנים שיעמדו בחלון ויברך לפניהם, ואפילו לפי השיטות שלא חל צירוף עשרה לתפילה ע"י ראייה, לגבי ברכת הגומל, לכו"ע מועיל עשרה שרואים¹⁹, ואם הזדמן לו עשרה אנשים, יכול לברך גם בלי ספר תורה²⁰.

¹⁴ עיין שו"ע סימן סב ד, ועיין ברמ"א סעיף ז שמברכים אשר ברא רק אם הזמינו ג' אנשים מבחוץ, ולפי השו"ע אם אוכלים שלושה בני בית מברכים אשר ברא, אכן מבואר בפוסקים דשו"ע גם מודה שמברכים אשר ברא רק אם יש שלושה עושים זימון, אפילו דשו"ע לא הזכיר שמברכים רק בשלושה מסתבר שמודה להרמ"א בחלק זה שמברכים רק אם עושים זימון.

¹⁵ שו"ע יור"ד סימן שסא א מבטלים תלמוד תורה להוצאת המת. למאן דמתני לאחרים, אין לו שיעור, אפילו יש עמו כמה אלפים מתבטל בשבילו. למאן דקרי ותני, דהיינו שקרא ושנה ועדיין לא שנה לתלמידים, אם יש ס' רבוא אין צריך להתבטל בשבילו. למאן דלא קרי ותני, כיון שיש לו מי שיחזיק עמו אין צריך להתבטל בשבילו, והוא שיש שם עשרה. ועיין בש"ך סק"ד שמבאר דצריך עשרה כדי שיוכלו לומר קדיש וברכת אבלים.

¹⁶ עיין שו"ע (סימן ר"ט, ח) דאפילו חולה שאין בו סכנה, אם עלה למטה וירד צריך לברך הגומל, ולפי שיטת הרמ"א מברכים רק על חולי שיש בו סכנה, והנה לגבי חולה קורונה יש חולים שקיבלו את המחלה ברגה קלה והיה להם חום כמה ימים והרגישו כמו שפעת, ויש חולים שקיבלו את החולי בצורה יותר קשה, יש להסתפק על איזה דרגה צריך לברך הגומל. ונראה שחולה ספרדי שהוצרך לשכב במטה מחמת המחלה ודאי צריך לברך, אלא יש לדון בחולה אשכנזי, האם מברך הגומל אם היה חולה בדרגה קלה, ויסוד השאלה כיון שכעת אין תרופה למחלת הקורונה והמחלה היתה יכול להתפתח למצב סכנה האם הוי סיבה לברך.

ושמעתי מהגרמ"ש קליין שליט"א דכיון שאין תרופה למחלת קורונה, לכן אם היה לחולה חום ושכב במטה, גם לפי הרמ"א צריך לברך דנחשב חולי שיש בו סכנה, אבל אם היה חולה קל בלי חום, אלא רק שהרגיש חוסר טעם באוכל, לא יברך עכ"ד. אכן הגרמ"מ לובין שליט"א מורה, שלפי הרמ"א חולה קורונה יברך הגומל רק אם היה חולה בדרגה קשה.

¹⁷ משנ"ב סימן ר"ט סק"ח בשם הרא"ה, ומשמע מדברי המשנ"ב דאם יעבור זמן ל' יום, יברך מיד בשם ומלכות, אכן עיין בספר ברכת הבית (שער כז, יא) שפסק שאם אין עשרה יברך בלי שם ומלכות.

¹⁸ עיין שו"ע (סימן ר"ט, ו) שאם אחר יש לו תשלומין לברך כל זמן שירצה, ועיין בספר שיעורי הגר"ש אלישיב (ברכות עמוד תרמב) שנס מיוחד שמרגיש בו שמחה גם לאחר ל' יום, יכול לברך אפילו אח"כ, אבל אם הנס חלף והלך, לא יברך לאחר ל' יום.

¹⁹ עיין משנ"ב (סימן ר"ט, ג) דאשה יכולה לברך הגומל לפני תשע נשים ואיש אחד עכ"ד, והנה עשר נשים אין להם שם ציבור ואי אפשר לומר דבר שבקדושה לפני עשר נשים, ונראה להוכיח מדברי משנ"ב שיסוד הדין לברך הגומל לפני עשרה שיהיה פירסום הנס ואין צריך שיחול שם ציבור, ולפי"ז נראה שגם לפי השיטות שראיה אינה מצרפת לגבי תפילה בציבור לומר דבר שבקדושה, מ"מ אפשר לברך הגומל במנין מרפסות, דנחשב שמודה במעמד עשרה, וכן הסכים לדברינו הגרמ"ש קליין שליט"א.

²⁰ עיין משנ"ב סימן ר"ט יט.

הזפיע

קובץ מכתבי
המשגיח

שנכתבו

לכני הישיבות
והאברכים

ניתן להשיג בחסיות הספרים המובחרות

נקודות הפצה מיוחדות בריכוזים החרדיים לתקופה זו בטל' 0548501014

כשאחרים מתעסקים בחידות...

אתה תוציא את החידו"ת שלך!

בצוף הוצאה לאור ערוכים להמשיך
לתת את השירות הטוב ביותר
לכל עמלי התורה שמנצלים את
תקופת הקורונה כדי להגדיל תורה.

אנחנו כאן בשבילך.

*מכתב היד
187 / ספר המהודר*

התקשר עכשיו כדי לקבוע פגישה טלפונית
ולצאת לאור: 02-6504055

www.tzufbooks.co.il | zuf@zuf.co.il

לקראת שבת מלכתא

פנינים לפרשת אחרי וקדושים | גליון מס' 221 | תקציר שבועי של 'הדף היומי בהלכה' | לקבלת הגליון למייל: dirshu@dirshu.co.il

האם ביקשה ברכה עבור בנה 'משה' (שטרנבוך) מרבי אלחנן וסרמן זצ"ל. רבי אלחנן סירב לכך, שכן סבר שאין לברך על ענייני רוחניות, אך היא אמרה לו: "איך בין א אלמנה, און איך הייס אייך" ... - 'אני אלמנה ואני מורה לכם לברכו'. ואכן, הגאון רבי אלחנן הסכים ובירכו, והפליג מאד בברכתו באריכות...

ראב"ד העדה החרדית הגאון רבי משה שטרנבוך שליט"א, בנועם שיה על אורחותיהם של גאוני הדורות

מאת: הרב טוביה פריינד

"וּשְׁמַרְתֶּם אֶת כָּל חֻקֵי" (ויקרא י"ט, ל"ז)

על ה'טלפון' שהיה אז המצאה חדשה שהמציאו בימים ההם, וסיפר הלה לגריי"ז את הפלא הגדול שבטלפון - שאדם מדבר מירושלים ושומעים בחיפה, ולא רק בחיפה אלא אפילו באמריקה ואוסטרליה, והתפעל מאד מהפלא. השיבו הבריסקער-רב זצ"ל: 'אני מתפעל מאד גם מעצם הדבר שאתה מדבר כאן לפני ואני שומע, שאין זה פלא פחות מהפלא של הטלפון, וכל מה שאתה מתפעל מהטלפון יותר, היינו רק משום

פנתח הראב"ד הגר"מ שליט"א: יסוד ועיקר חג הפסח הוא חיזוק האמונה. ועל אמונה צריכים לשוחח ולהחדיר בקרבנו תמיד, שהקב"ה בורא ומנהיג את כל הברואה. וכמו שראינו במצרים שהקב"ה פסח על בתי בני ישראל במצרים, והרג דוקא במצרים (שמות י"ב, כ"ז). וכמו כן אף במכת חושך שהקב"ה הבדיל בין ישראל למצרים וכמוש"כ (שמות י', כ"ג) "ולא ראו איש את אחיו וגו' ולכל בני ישראל היה אור במושבבותם", ומבואר בזה שבנס יציאת מצרים הרגשנו איך שהקב"ה מנהיג את כל אחד בפרטות ממש, ומבדיל בין אחד לאחד אם ימות או לא, ואם יהיה לו אור או חושך. הראב"ד מצביע לדברי הרמב"ן בסוף פרשת בא (שמות י"ג, ט"ז) **שפתב:** "ומן הנסים הגדולים המפורסמים אדם מודה בניסים הנסתרים, שהם יסוד כל התורה כולה, שאין לאדם חלק בתורת משה רבינו ע"ה עד שנאמין בכל דברינו ומקרינו שכולם נסים אין בהם טבע ומנהגו של עולם, בין ברבים בין ביחיד, אלא אם יעשה המצוות יצליחנו שכרו, ואם יעבור עליהם יכריתנו עונשו, הכל בגזרת עליון", עכ"ל הרמב"ן. ופעם בא אחד למרן הגריי"ז מבריסק זצ"ל וסיפר לו בהתפעלות

שהטלפון הוא דבר חדש, ואילו מה שאדם מדבר אל חברו מפה לאזן זהו דבר שאתה רגיל לראותו מלידה, ודרך האדם להתפעל רק מחידושים, אבל אליבא דאמת אין חילוק בין הפלא של הטלפון לפלא של עצם הדיבור, שגם עצם הדבר שעין רואה ואזן שומעת ופה מדבר - כולו הוא נס ממש'. וזכה הגאון מבריסק להגיע להכרה ברורה, שאין שום טבע בעולם והכל הוא מגזירת עליון וכמוש"כ הרמב"ן.

אין טבע בעולם

ובזה אפשר להבין מה שאמר רבי חנינא בן דוסא (תענית כ"ה ע"א): 'מי שאמר לשמן וידלוק הוא יאמר לחומץ וידלוק'. שכל כך ברור אצלו שאין טבע בעולם, אלא הכל מהבורא יתברך, עד שלא ראה חילוק בין שמן המוטבע בעולם שידלוק לחומץ שאינו דולק על פי טבע, כי הכל הוא מהשי"ת, ואצל השי"ת אין חילוק בין חומץ לשמן. ועל דרך זה פירש בספח"ק 'נועם אלימלך' (הוספות ליקוטי שושנה) את הפסוק בפרשת בשלח 'ובני ישראל הלכו ביבשה בתוך הים' (שמות י"ד, כ"ט), דהכוונה בזה שבשעה שעברו ישראל בתוך הים, זכו להגיע להכרה ברורה שאף כשהולכים 'ביבשה' שהוא על פי הטבע, זהו גם כן נס גמור, וכמו 'בתוך הים' ממש, ולבורא יתברך אין הבדל בין קריעת ים סוף להנהגה התמידית של הטבע.

ובזה מובן גם מאמר חז"ל (פסחים ק"ח ע"א) 'קשין מזונותיו של אדם כקריעת ים סוף'. וכבר עמדו רבים מהמפרשים לבאר ענין זה למה פרנסתו של אדם קשה כל כך?

אמנם נראה דאדרבה, חז"ל נקטו דווקא פרנסה שנראה לעין כל כטבע ממש ועולם כמנהגו נוהג, וכל אחד מתפרנס מעולם המסחר, אשר כל הנהגתו הוא בדרך סיבה ומסובב ובדרך טבעי לגמרי. ועל כך אמרו חז"ל שפרנסה שווה לקריעת ים סוף, שכמו שקריעת ים סוף הוא נס גמור וניכר לעין כל שהוא מאיתו יתברך, כן הוא גם פרנסה, שהקב"ה מסובב כל הסיבות וקוצב לכל אדם את פרנסתו, וזה מה שאמרו קשה מזונותיו של אדם, שאצל הקב"ה אין קושי לקרוע את ים סוף יותר מפרנסה ולא פרנסה יותר מקריעת ים סוף, כיון שאין אצלו כלל חילוק בין טבע לנס.

איך מגיעים למדרגה של אמונה ובטחון, לחיות במדרגה שבה יחזו ויבחינו בכל עת כי גם ההרגל והטבע הינם בגדרי 'ניסים'?

'על ידי שהאדם יכיר וידע בבירור, שאין אדם נוקף אצבעו מלמטה אלא אם כן מכריזין עליו מלמעלה, בוודאי יגיע לביטחון בהשי"ת, כי יסוד ה'בטחון' הוא ה'אמונה' בהשגחה פרטית.

'ובגדר הבטחון כתב ה'חזון איש', שאינו נכון מה שאנשים אומרים 'סי וועט זיין גוט' - 'יהיה טוב' ובוטחים בה' שוודאי יצליחו כפי מה שהם רוצים שיצליחו, שזהו טעות! שהרי הקב"ה מעולם לא הבטיח לאדם שיהיה לו כפי רצונו, וודאי יכול להיות גם לא טוב לפי ראות עיני האדם. אלא ענין הבטחון הוא שידע שמה שהקב"ה עושה, זהו הטוב האמיתי עבורו, וכשיגיע להכרה ברורה זו, ישליך עצמו על ה' בלא דאגה, כי ידע שאף שלא מבין מה טוב עבורו, אבל מה שהיה עמו זה מה שהקב"ה רוצה, וזה מה שטוב עבורו באמת.

'הבריסקער-רב היה אומר עוד, שיש אנשים שאומרים 'יהיה בסדר' ומרגיעים את עצמם, והם חושבים שהם בעלי בטחון שהלא הם רגועים. אולם אין זה בטחון, כי אין הם בוטחים על הקב"ה, אלא הם רגועים משום שהם סבורים שאין כאן צרה כלל. ואדרבה בעל בטחון אינו אלא מי שמשריש בקרבו שמצד המציאות המצב הוא קשה מאד, וזהו עת צרה כעת ויש הרבה ממה לפחד, ואז כאשר ירגיע עצמו על ידי שיבטח בקב"ה, נחשב לבעל בטחון.

"עוד הוסיף הבריסקער-רב לומר, שבעת צרה צריך לפחד מהעבירות שבידו, ולדעת שהעבירות עלולים לפגוע בנו קשות ח"ו. וכמו שמצינו ביעקב אבינו שפחד בעת צרה שמא יגרום החטא, וכדכתיב (בראשית ל"ב, ח') 'ויירא יעקב מאד', ואמרו חז"ל שפחד מן החטא, ומבואר שבעת צרה אין להרגיע עצמו ולדמות שבזה גופא הוא בעל בטחון, אלא אדרבה צריך להכניס בליבו יראת חטא, ולדעת שהקב"ה יכול עכשיו להענישו על חטאיו, ולחשוב ולטכס עצה איך לתקן דרכיו כדי למנוע את הפורענות".

שמעתי מהגה"ק רבי אלחנן ווסרמן זצ"ל הי"ד, כשהיה אצלנו בלונדון שנשאל: מהו גדר חובת הבטחון, והלא צריך לעשות השתדלות, וכמו שכתוב 'וברכתך בכל אשר תעשה'. והיינו שהקב"ה שולח את ברכתו רק לאחר שהאדם עושה, וא"כ מהו הגדר והשיעור בחובת השתדלות? ומתי יש לעשות השתדלות כדי לקבל את ברכת ה'?

ומתי יש להימנע מהשתדלות ורק לבטוח בה'?

"וענה הגאון רבי אלחנן זצוק"ל, שאינו יכול לקבוע מהו הגדר של השתדלות מרובה יותר מדי, וכמה מהזמן צריך לקצר בהשתדלות. אבל צריך לדעת יסוד גדול שהוא מיסודי התורה והאמונה - שאין חטיפות כאן בעולם הזה, והיינו שעל ידי השתדלות מרובה יותר מדי, לא יצליח לחטוף הנאות העולם הזה, שאפילו אם באמת יצליח להרוויח יותר על ידי השתדלותו המרובה, אבל כיון שאדם לא יכול לחטוף הנאות ממה שלא נקצב לו, מביאים עליו מהשמים צער אחר אצלו או אצל משפחתו, כדי שבצער הנוסף הזה, ישלם על ההנאה שחטף, ואז לא יהיה בידו הנאות נוספות ממה שלא נקצב לו, שכמה שהקב"ה קבע לו כן יקבל, ולא יצליח להרבות לו הנאות על ידי 'חטיפות'.

"ופעמים רואים שאדם מוותר על הרוחניות שלו כדי להתעשר, ומשקיע את חייו בגשמיות במקום ברוחניות, והוא מצליח להתעשר, ונראה שכביכול הוא הצליח על ידי שעזב את התורה, אבל צריך לדעת, שהאמת היא שלא זו בלבד שלא הרוויח כלום, אלא אדרבה גם הפסיד מזה. שאח"כ עוד עשוי שיבואו עליו צרות, כדי לשלם את ההנאות והעושר שלקח על ידי השתדלות שלא כדין, שעזב וזנח את הרוחניות בשביל הגשמיות. וזה צריך אדם להחדיר את תודעתו: אין חטיפות הנאות בעולם הזה כלל. יש רק חטיפת מצוות. ולעתיד לבוא דווקא יסביר לנו הקדוש ברוך הוא את הנהגתו עם הכלל והפרט בעולם הזה.

והג"ר אלחנן זצ"ל הוסיף עוד ואמר שעיקר השתדלות האדם בעולם הזה, צריך שיהיה על ענין אחד - להרבות כבוד שמים ולהשתדל לעשות לטובת נשמתו הנצחית, ולא להתעסק הרבה בהשתדלות

מרובה על ענייני העולם הזה שהוא כארעי ואין להתעסק בזה יותר מדי".

בהשתדלות מיוחדת פוגם במידת הבטחון

מוסיף הראב"ד ואומר את ששמע מהגרי"ז מבריסק בשם הגר"א מוילנא, אחרים אמרו זאת בשם המגיד מדובנא: "שציירו מה שנקרא 'בעל בטחון' עפ"י משל לאדם שרוכב על חמור, והניח על החמור גם משא כבד, ובשעה שהרגיש שהחמור עומד ליפול מעומס המשא, לקח את המשא והניחו על כתפיו כדי להקל על החמור. והנה אדם זה לא פעל מאומה, שכן אין חילוק לחמור אם המשא נמצא על כתפו או על כתפי האדם הרוכב עליו. וכך גם מרגיש בעל בטחון בשלמות, שאינו פועל מאומה על ידי השתדלות, שהלא גם לפעול השתדלות צריכים אנו סיוע מהבורא יתב"ש, וא"כ מהו החילוק אם יעשה השתדלות או לא, והרי אצל הקב"ה קל וכבד שווין, ולכן בעל בטחון גמור מותר לו להשליך הכל על הקב"ה ואינו עושה השתדלות. וכמה פעמים ראיתי איך שהבריסקער-רב היה שוקל על כמה ענייני השתדלות אם זהו בגדר השתדלות מיותרת ויש בזה פגם במידת הבטחון. וכמה נפלאים הדברים, שבעוד שבענייני שמים היה דואג תמיד אם לא עשה מספיק פעולות כדי חובתו, הרי שבענייני עצמו תמיד היה מוצר דואג להפך - שמא פעל יותר מידי ופגע בחובת הבטחון.

"זכיתי לשמש כמה גדולים וצדיקים וצ"ל, ואצל מרן הגאון מבריסק הגרי"ז וצ"ל ראיתי בחוש את מידת האמונה והבטחון שלו שהיה מפליא, בכל פעולת השתדלות שהיה עושה, היה דואג ושוקל אם יש בזה פגם במידת הבטחון - אם זה ובגדר השתדלות מיותרת, וכל זה עשה מתוך פחד הדין. וכדרכו בכל מעשיו שראו עליו איך עומד פחד ואימת הדין לנגדו בכל רגע".

"אספר לכם מעשה אשר בדידי הוי עובדא, בהיותי תלמיד בישיבה של מו"ר הגה"צ רבי משה שניידר וצ"ל בלונדון: המצב הכלכלי באותם הימים שלמדתי בישיבה, היה קשה מנשוא, ופעמים שהגענו למצב שלא היה כלל מה לאכול, פשוטו כמשמעו. לא כפי מצב דורנו שב"ה הבחורים הורגלו בשפע, ואין מושגים של דוחק כזה בעולם הישיבות.

"ערב אחד קרא לי מו"ר ראש הישיבה, וביקש ממני להתדפק על פתחי נדיבים ולבקשם שיעזרו במתת ידם להצלת הישיבה מחרפת רעב. ואכן עשיתי כפקודתו, כל ערב כיתתי רגלי בין הבתים, אך כמה שהשתדלתי לא עלה הדבר בידי, מאחר שרובא דרובא מאותם בתים שדפקתי על פתחיהם, לא פתחו כלל. ויש שפתחו דלתותיהם ופטרו עצם בטענות שיש להם התחייבויות קודמות וכיו"ב. ומהם שצעקו לעברי שבני הישיבות ילכו לעבוד, ולא נבקש מהם לשאת בעול הישיבה, בעוד שאנחנו יכולים להתפרנס בכוחות עצמנו. ומהם ראיתי שתלו מודעה בפתחי החצרות שהכניסה לכלבים ומקבצי נדבות אסורה! וכך חזרתי בפחי נפש לישיבה, בהרגשה שלא די בזה שלא הצלחתי לאסוף כסף כלל, אלא הישיבה גם הפסידה את הוצאות הנסיעה שלי.

ומהם ראיתי שתלו מודעה בפתחי החצרות שהכניסה לכלבים ומקבצי נדבות אסורה! וכך חזרתי בפחי נפש לישיבה, בהרגשה שלא די בזה שלא הצלחתי לאסוף כסף כלל, אלא הישיבה גם הפסידה את הוצאות הנסיעה שלי

"למחרת התיישבתי ללמוד כהרגלי בהיכל הישיבה, והנה הגיע לאוזני שמועה שמו"ר ראש הישיבה מחפש אותי, חששתי מאוד שמקפיד עלי, שלא פעלתי מאומה, והתכוונתי לומר לו, שסובבתי לאסוף מעות אך לא הצלחתי. אך לפליאתי, ראיתי שבא לנגדי, כשפניו צוחלות משמחה, אומר לי: 'מוגיע לך ישר כח, ברוך ה' שהצלחת בהצלחה גדולה'. מיהרתי להשיב לו שכנראה טעות יש כאן, שהרי לא פעלתי מאומה, יודע אני עד כמה שלא הצלחתי.

"אך מו"ר השיב לי בשמחה שעל פי פעולתי אתמול, בא אליו היום בבוקר יהודי ונתן לו עשרים וחמש ליש"ט - סכום נכבד מאד בימים ההם. שאלתיו איך זה קשור למה שעשיתי אתמול? השיב לי מו"ר וצ"ל: 'הרי אנו מאמינים בני מאמינים ויודעים שההשתדלות אינה הסיבה לתוצאה, אלא שגזירה היא מלפניו, שבלא השתדלות מצד האדם אין הקב"ה נותן את מה שנגזר כבר, וא"כ וודאי זה שייך אליך, שמאחר שאתה עשית את ההשתדלות, ממילא הקב"ה עזר לנו, והרבה דרכים למקום, ועל ידי השתדלותך במקום אחד, הושיע אותנו הקב"ה ממקום אחר'. ראש הישיבה רבי משה שניידר חי באמונה ובטחון, ולכן גם ראה את ההשתדלות באופן אחר".

עם הגאון מבראנוביץ בלונדון

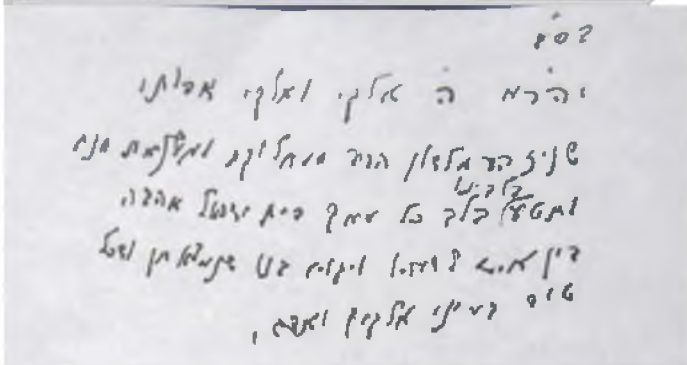
הראב"ד שליט"א הזכיר בנועם שיחו את שזכה לשמוע מהגה"ק רבי אלחנן ווסרמן וצוק"ל הי"ד, בשהותו אצל הוריו. שמענו על הקשר המיוחד על שה'לונדונער-עילוי' בימי ילדותו ל'בראנוביטשער-גאון' כראש ישיבה גדולה בעולם התורה, וכך הוה: הגאון רבי אלחנן ווסרמן, היה נוסע כמעט כל שנה ללונדון לצורך מגבית לטובת ישיבתו בברנוביץ שבליטא, וכאמור, היה מתארח בבית הורי הראב"ד שליט"א, באשר ידע ששם יוכל לסמוך על כשרות המאכלים ועל התנהלות הבית עפ"י התורה, והיה סועד עמהם בשולחן שבת.

כאשר שכנים רוצים להוסיף תוספת בניה ונראה לשואל שהבניה תכער את הבנין ולכן רוצה להתנגד, ענה לו רבינו בחכמה, וכי יש דין של "זה קלי ואנוהו" על בית? ובהזדמנות אחרת אמר "יש אדם שמשפחתו גדלה וצר לו בביתו ומן הצורך להרחיב את ביתו ולהוסיף עוד חדר, בכדי שיהי' לו מקום נוסף להשכיב את ילדיו, ותמיד נמצא איזה אדם שמתנגד להרחבה, ולמה? מה אכפת לו?"

מרן הגרא"ל שטיינמן זצוק"ל על בין אדם לחברו

הרב זלמן רזניק

"ואהבת לרעך כמוך" (ויקרא י"ט, י"ח)

אחת מהנהגות מרן ראש הישיבה רשכבה"ג רבינו אהרן יהודה לייב שטיינמן זצוק"ל, היתה לעורר לחזק הציבור להרבות שלום בין אדם לחברו ובין איש לאשתו, והי' משתדל בכל הכוחות למנוע מחלוקת ומריבות, וכשמו כן, נהג ללמוד ממיודותיו של אהרן הכהן עליו השלום, שהיה אוהב שלום ורודף שלום, והיה מוותר מכבודו ומשפיל את עצמו כדי לעשות שלום בין הבריות, וח"ו להיפך לא להוציא שום דיבור רע על א' מ'ישראל.

וכך כתב רבינו במכתב: "ידוע שמחלוקת זה אש גדולה המכלה שני הצדדים בפרט מחלוקת בין בני תורה זה גם חילול השם, וככה צריך לראות שאם יש חילוקי דעות צריך כל א' להתבטל לגמרי, העיקר שלא יהי' ריב.

וה' ישפות שלו' לכל עמו ובזכות זה יזכו לכל הברכות והצלחות וששם שמים יתרבה בעולם. הכו"ח למען שיתרבה כבוד שמים". ובמכתב נוסף שכתב בתאריך י"ב אלול תשס"ח: "לכ' בני ישראל היקרים. אתם מאד אהובים בעיני הקב"ה, אבל יחד עם זה צער גדול כביכול אם מדברים לא טוב איש על רעהו.

ומאד עושים נחת רוח אם עושים גדרים לא לדבר דברים לא טובים אחד על השני, וזכות של זה כ"כ גדול וכ"כ חביב לפניו ית"ש, תזכו לזה לאהבה מהשי"ת בזה ובבא."

וזו היתה הנהגתו בינו לבין עצמו עד שלא מצאו אחד שיכול לומר שהצליח לפגוע בו, וכשנשאל מנין שאב את הכוחות הללו לסבול כל אחד ואחד, ואמר שהי' רגיל בילדותו בבית שאר בשרו הג"ר שמחה זעליג ריגר זצוק"ל המורא הוראה דבריסק, שהי' רגיל לשנן תדיר את דברי הגמ' בתענית (כ' א') ת"ר לעולם יהא אדם רך כקנה ואל יהא קשה כארז, וגם הוא שם לו את זה להנהגה לסבול כאו"א באשר הוא שם.

וכך יעידו העומדים בקבלת קהל, איך שהי' מתייחס לכל אחד, לילד צעיר כמו לאדם מבוגר, את כולם קיבל במאור פנים, וכבר הי' לעולמים שבשעת קבלת הקהל נכנס אחד והחל לצעוק על רבינו על הוראה שנתן, רבינו אף שהי' לו מה לענות בענין עמד ושתק

בדומיה, וכזה סיים המשך בקבלת קהל בכל החמימות כאילו לא אירע כלום.

וכנשאל מנין ניתן לו הכח לסבול את כל זאת, ובפרט כשזה נעשה ברבים, ביקש שיביאו לו את הספר 'שערי קדושה' לרבי חיים ויטאל, והראה מה שכתב בחלק א' שער ו' "ואם עיני שכל לך היה לך לחפש מי שיצערך כי חיים אתה מכניס לך", ולא יסף.

וכך גם הי' כאשר נכנס אליו יהודי שבור ורצוץ עם דמעות בעינים, ותינה בפניו כי בחוצות העיר נזרקו עליו פשקווילים, חייך רבינו ואמר לו: "אתה בחברה טובה, גם עלי זורקים פשקווילים, ולא הזיק לי כלום!", וכך פירט על עוד גדולי ישראל שנזרקו עליהם ואין לו מה להיות שבור מזה.

וכאשר נכנס אליו ת"ח אחד, וביקש ממנו עצה איך להתחזק כדי שלא ימצא את עצמו מעורב במחלוקת אמר לו רבינו שיתפלל בסוף שמו"ע תפילה מיוחדת ביקש הת"ח אם רבינו יכול לכתוב לו נוסח

אני זוכר שפעם אחת הלכתי ברחוב בשווייץ, כשאני אוהז בידי תיק ג'ימס בונד. מרחוק הלכה אשה יהודיה עם טיולון ובתוכו שני ילדים. האשה לא ידעה שיש לי שמיעה חדה, כך שיכולתי לשמוע מה היא מדברת, למרות שדיברה מאד בשקט... שמעתי כיצד היא פונה אל בורא העולם בבקשה חרישית...

הגה"צ רבי אריה שכטר זצוק"ל על אהבת ישראל אמיתית

האחרונה, לאחר שכבר נכרך החבל על צווארו, הגיע סוס בדהרה עצומה, הסוס נפל ארצה, כשקצף סמיך זב מפיו, והנידון למוות קפץ ממנו, ושאל בסערה עצומה: "האם הספקתי להגיע בזמן, או שחלילה איחרתי את המועד? האם ידדי הטוב עדיין בין החיים?! אונס גדול עכב אותי בדרכי, עשיתי את כל המאמצים על מנת להגיע בזמן, כדי שחברי הטוב לא ימות חלילה במקומי!"...

שני הידידים התרפקו בדמעות איש על צוואר רעהו, אך מיד פרץ ביניהם ויכוח גועש. החבר שכבר ניצב על הגרדום, טען ואמר: "כבר הוציאו אותי למיתה. כבר גמרתי בדעתי שאני עומד להסתלק מן העולם, לפיכך צריך להרוג אותי, ואילו אתה תיסע לביתך לחיים טובים ולשלום, אל אשתך וילדיך היקרים!".

ברם הנידון למוות טען לעומתו: "אני הוא זה שנשפט למיתה, לא יעלה על הדעת שתמות במקומי! אנא, שחררו את חברי לחיים ולשלום, ואותי תתלו, כפי שנגזר עלי במשפט!".

במקום התחוללה מהומה רבת, ופסק הדין לא הוצא אל הפועל, אלא הושהה עד לברור הדברים. עד מהרה הגיעה הפרשה לפני המלך, אשר ציווה להביא לפניו על אתר את שני החברים. כאשר התייצבו השנים בארמון, ביקש מהם המלך שיספרו לו את האמת לאמיתה, בנוגע למאורע שהתרחש ביניהם.

החברים ספרו למלך את כל האמת: "רעים אנחנו בלב ובנפש, כל

נאמר בפסוק: "ואהבת לרעך כמוך אני ה'" (ויקרא יט, יח) מבאר האדמו"ר מרוז'ין כי כאשר שני יהודים אוהבים זה את זה בכל ליבם, ומוכנים לעשות זה למען זה את הכל בבחינת "ואהבת לרעך כמוך", אומר להם הקב"ה: "אני ה'", אני מעונין להיות שרוי בתוכם, ולהצטרף כביכול לחברתכם.

הקב"ה מצטרף לידידות אמת

מעשה בשני חברים שהיו מסורים זה לזה, ונאמנים איש לרעהו בלב ונפש. פעם העלילו בני בליעל על אחד משניהם עלילת שוא ובעטיה הוא הועמד לדין, ונידון למוות.

חברו הנאמן לא חסך כל מאמץ. עמל וטרחה, ועשה את כל אשר בידו כדי להציל את חברו. אך למגינת לבו, כל מאמציו עלו בתוהו. כשהגיעה שעת האפס, וכבר עמדו להעלות את הנדון אל הגרדום, פנו אליו כנהוג כדי שיקש את בקשתו האחרונה עלי אדמות בטרם יוציאוהו להורג.

האיש ביקש לשוב אל משפחתו, אל אשתו וילדיו, שהיו בארץ אחרת ולהפרד מהם בטרם מותו. אך בקשתו נדחתה על הסף מחשש שינצל את ההזדמנות יברח ויעלם.

אך כאן התערב חברו הטוב ואמר: "מוכן אני לשבת בבית הסוהר כבן ערובה עד שרעי ישוב מעירו. ואם לא ישוב, מוכן אני לעלות אל הגרדום תחתיו!".

רבים ניסו להניא את האיש מלבצע צעד מסוכן שכזה, אך הלה מרוב אהבתו לידידו סרב לשמוע לדבריהם, ונכנס לבית הסוהר, ובלבד שחברו הטוב יוכל לחזות בפעם האחרונה בפניהם של בני משפחתו היקרים והאהובים, ולהפרד מהם קודם מותו.

והנה הגיע היום האחרון, בו היה על הנדון למוות לשוב לגרדום ולרצות את ענשו, אך הלה בושש מלהגיע! כל היועצים והחכמים למיניהם סנטו בחבר שנותר בכלא. "הרי אמרנו לך! הרי הזהרנו אותך!", אך הרע הנאמן טען בלהט: "כפי הנראה ידדי נאנס באונס גדול שמנע ממנו מלשוב, שאם לא כן בוודאי היה שב! וגם אם לא יצליח להגיע, הנני מוכן למוות תחתיו!".

כאשר הגיעה השעה היעודה, והנידון למוות לא חזר לרצות את ענשו, העלו את חברו לגרדום, ועמדו להוציאו להורג. אולם בשניה

כשבאה למקום הנישואין, חיפשה את אם הכלה, כדי לברכה בברכת 'מזל טוב', אלא שנעלמה מעין כל, עד שמצאה אותה יושבת ב'מטבח' כשפניה זועפים, מלאה טענות כרימון... משנשאלה 'מדוע פניך רעות היום', לעת שמחת כלולות בתך הכלה המהוללה בכל התשבחות...

פנינים מהגאון רבי שלמה זלמן פרידמן שליט"א אב"ד סאנטוב ליקווד

"וְשִׁמְרֶתֶם אֶת כָּל חֻקֹּתַי... וַעֲשִׂיתֶם אֹתָם" (ויקרא י"ט, ל"ז)

לפני שנים ביקר כאן בלייקווד - מרן האדמו"ר מוויז'ניץ שליט"א, על ישראל הדרתו בקרית וויז'ניץ בני ברק - עוד בחיים חיותו של אביו מרן הגה"ק בעל "ישועות משה" ז"ע - והמתנתי לשעת הכושר להיכנס אליו באכסנייתו, ואז נכנסתי אליו לנועם שיח, ובתוך דבריו אמר לי רעיון שנתחדש לו.

וכה אמר לי: איתא בחז"ל (מס' ברכות דף ה' ע"א): אם רואה אדם שיסורין באין עליו יפשפש במעשיו, פשפש ולא מצא יתלה בביטול תורה. ולכאורה איך שייך שפשפש ולא מצא, הלא אין עבירה כביטול תורה, ואיך שייך שבעת שמפשפש הוא לא מוצא עוון, ורק אח"כ הוא תולה בביטול תורה.

חשבתי, שבעצם הרי "יסורים" - הם דבר טוב להאדם, וכמו שמבואר בספר "אור החיים" הקדוש (דברים ד', כ"ט ד"ה ובקשתם) שעל ידי היסורים נמתקים עוונותיו של האדם, וזה תועלת גדולה לאדם בעולם העליון שעוונותיו מתכפרים בעולם הזה. אלא שלפעמים יש מצב, שהיסורים הם כל כך גדולים וקשים ר"ל, עד שזה מפריע לו כבר בעבודת ה'! - הוא אינו יכול ללמוד ולא להתפלל.

זהו מה שאמרו חז"ל "אם רואה אדם שיסורין באין עליו" - שהיסורים הם רבים וקשים ואינם מסתלקים הימנו - "יתלה בביטול תורה" - "יתלה" - יתלה עצמו לבקש מהקב"ה - ויאמר - רבוננו של עולם - היסורים האלו גורמים לי ל"ביטול תורה" - אינני יכול ללמוד! - אינני יכול להתפלל! - היסורים מפריעים לי בעבודת ה'!

סיים הרבי שליט"א: כל אדם יש לו את "חבילת היסורים" שלו - ואני בתוכם - היסורים המה טובים מאוד, וצריכים ליתן להקב"ה שבח והודאה על כך. אמנם לפעמים אני מרגיש שהיסורים גורמים לי שלא אוכל לכוון כראוי בעת קריאת שמע, אזי הנני מבקש ומתחנן ואומר - "רבוננו של עולם - עד כאן"...

לדאבונו היא אינה שומרת עדיין על כיסוי הראש כנשים הצנועות. ענהו ה"חזון איש": במשנה ברורה (סי' ע"ה, סק"ה) מבואר שדי בעצימות עינים, ועל כן תסתכל בסידור, ודי. אבל לבו של הבחור נקפו, ועל כן חזר ושאל "אולי מוטב צידוד כל הגוף, שלא תהיה אמי מולי?!"

ה"חזון איש" הזדעזע ואמר בגערה "אם ההלכה מתירה, רצונך להחמיר על חשבון כבודה של אמך?! להתריס, להפנות אליה גב?! ואם היא תקום ותטרח להגיש לשולחן, ותסתובב סביב, אתה תשיר 'אשת חיל' ותסתובב כנגדה כסביבון?! זו 'חומרה' שתצית אש בבית, ואש גדולה ממנה בגיהנם!"

ידידינו המשפיע המפורסם הגה"צ רבי אלימלך בידרמן שליט"א סיפר עובדא נפלאה ששמע בענין כח תפילת ההורים על בניהם, וכך סיפר:

לאחרונה באה כלה 'בעלת תשובה' בברית האירוסין. בהתקרב מועד הנישואין, ביקשו העסקנים מכמה נשים צדקניות שתבואנה להשתתף בשמחת הנישואין לשמח את הכלה. והנה אחת מאלו, כשבאה למקום הנישואין, חיפשה את אם הכלה, כדי לברכה בברכת 'מזל טוב', אלא שנעלמה מעין כל, עד שמצאה אותה יושבת ב'מטבח' כשפניה זועפים, מלאה טענות כרימון... משנשאלה 'מדוע

ה"חזון איש" הזדעזע ואמר
בגערה "אם ההלכה מתירה, רצונך
להחמיר על השבון כבודה של
אמך?! להתריס, להפנות אליה
גב?! ואם היא תקום ותטרח
להגיש לשולחן, ותסתובב
סביב, אתה תשיר 'אשת חיל'
ותסתובב כנגדה כסביבון!?"

לתרבות רעה, שפך סבו עליו דמעות שלא הועילו על בנו, אבל
עומדות עתה לנכדו"...

ובספר 'לשכנו תדרשו' חלק ב' מביא שהגה"ק הסטייפלער זצ"ל
היה אומר, שלפעמים רואים שמבית פשוט ביותר, יוצא תלמיד חכם
וצדיק, וזה מחמת שאיזו סבתא שלו שפכה לבה בתפילה ובדמעות
שתזכה לבנים תלמידי חכמים, ואם זה לא עזר לבנים, הרי זה עוזר
לנכדים, ובדור הראשון של הסבתא שלא ראו את הנכדים, חשבו
מתוך ראייה קצרה שתפילותיה הלכו לאיבוד חלילה, ולבסוף מתברר
ששום תפילה אינה חוזרת ריקם...

(מתוך נועם שיח- מכון אפריון לשלמה-וילך תש"פ)

פנייך רעות היום' לעת שמחת כלולות בתך הכלה המהוללה בכל
התשבחות... ענתה "כיצד אוכל לשמוח כשבתי הכלה הפנתה לי
עורף, עזבה את ביתי ואת דרך חיי, ונהפכה לבעלת תשובה גמורה,
ומה גדול צערי כי איננה הראשונה אלא שלישית מבין בנותיי שעשו
את הדרך הלזו ושבנו בתשובה שלימה"...

כשמוע האשה את דבריה תמהה בפניה - כיצד אכן אירע דבר כזה
שממשפחה אחת כבר שבו ג' בתשובה, ולא ידעה אם הכלה מה
לענות, אבל סיפרה כי כל ה'קשר' שבינה ובין החרדים לדבר ה' היה,
שלפני כעשרים שנה השתתפה ב'סמינר' לבעלי תשובה, אבל כל
הדיבורים שנאמרו שם לא נקלטו במוחה ולא השפיעו עליה מאומה.
בתוך הדברים סיפרה שבסוף הסמינר נתנו לכל אחת דף כתוב,
והובטח להם ש'סגולה' גדולה להצלחה ולברכה יש באמירת הנכתב
באותו דף, ומאז היא אומרת אותו בכל יום - אעפ"י שאינה מבינה
מאומה מהנאמר בו. האשה שאלה אותה שמא נמצא הדף ברשותך,
אמרה כן, והוציאתה מחיקה שם נתגלה הסוד - כי על הדף הודפס
'תפילת השל"ה', ואף שאשה זו לא ידעה מאי קאמרה, מ"מ זכתה
ששלוש מצאצאיה שבו בתשובה שלימה וגמורה...

והנה, אם כך היא שכר אמירת "תפילת השל"ה" בלא ידיעה ובלא
כוונה, בלא בכיות ותחנונים, ק"ו לדין שאנו יודעים את הנאמר בה,
אם נתפלל כראוי, בוודאי נפעל דברים נשגבים ורוב נחת דקדושה
מכל יו"ח.

הגה"צ רבי יעקב גלינסקי זצ"ל היה מספר, שבשעתו ביקש ממנו
מרח"ה חזון איש" זצ"ל לטפל באיזה בעל תשובה שהגיע מקיבוץ
חילוני ללמוד בישיבת פוניבז', ושאל את ה'חזון איש', איך ובמה
זכה הלה לחזור בתשובה, והרי אדם זה אכל נבילות וטריפות? ענה
לו ה'חזון איש': "דמעות אינן הולכות לאיבוד, בשעה שאביו יצא

חדשו!

שיעורים לפי הסדר בתוכנית 'דף הכולל'
עכשיו בקו השיעורים של 'דרשו'

0772222666 שלוחה 6

תלמיד חכם אחד סיפר לי שהזמין פעם לביתו חשמלאי, לטפל בחוטים שנשרפו ונקרעו. הוא עבד באדיבות ובעדינות מיוחדת, ואחר כך סידר את הכל, והשאיר בית נקי ומצוחצח. כשסיים, אמר לו התלמיד חכם: "שמע, כואב לי עליך!". החשמלאי לא הבין. "מה קרה? עשיתי משהו לא טוב?" "עשית יותר מדי טוב... חבל עליך! אתה מתבזבז..."

הגאון רבי ראובן אלבו שליט"א על כוחותיו של כל אחד

"ואהבת לרעך כמוך" (ויקרא י"ט, י"ה)

ימי הספירה החלים בימים אלו, הם גם ימי אבלות על פטירת תלמידי רבי עקיבא, כפי שמספרים רבותינו (יבמות סב ע"ב): "שנים עשר אלף זוגים תלמידים היו לו לרבי עקיבא מגבת עד אנטיפרס, וכולם מתו בפרק אחד, מפני שלא נהגו כבוד זה בזה, והיה העולם שמים". מעניין לראות, כי בפרשת השבוע הנקראת בתקופה זו, אנו קוראים את הפסוק: "ואהבת לרעך כמוך", שעליו דרש רבי עקיבא את דרשתו המפורסמת: "ואהבת לרעך כמוך - זה כלל גדול בתורה" (בראשית רבה כד, ז). הבה נתבונן בקורות חייו של רבי עקיבא, ונעקוב אחר דרך צמיחתו של התנא הקדוש.

תחילתו מר וסופו מתוק

אדם שמוכן למסור את כל כולו בשביל התורה, זוכה שהיא תינתן לו במתנה, כמו שנאמר "וממתנה נחליאל" (במדבר כא, יט). רבי עקיבא זכה להיות המעמיד של כל התורה כולה. הוא העמיד תלמידים שלמדו את התורה לישראל, ומפיהם אנו חיים. הוא היה בן גרים, ורק בגיל ארבעים התחיל ללמוד. אבל התורה הקדושה מונחת בקרן זוית, וכל הרוצה לטול יבוא ויטול (קדושין סו ע"א). אף אחד אינו יכול לומר 'איני יכול'!

הכרתי אנשים אנאלפביתים. אפילו לקרוא א"ב לא ידעו! הם באו לישיבה, התחילו מהתחלה ממש - וכיום הם גאונים! הם מסרו את נפשם כדי ללמוד, ומי שמוסר נפש, מקבל מתנה מהקב"ה! בני ישראל יצאו ממצרים "ביד רמה" (שמות יד, ח) - "יד רמה" רמז ליורה דעה סימן רמ"ה, העוסק בהלכות תלמוד תורה, ושם נאמר: "הכל חייבים בתלמוד תורה, בין עני ובין עשיר, בין בעל חולאים ובין בעלי בנים וכיוצא בכך".

"ביד רמה", הינו בכח התורה, יצאו ישראל מוגלות מצרים - ו"ביד רמה" עתידים הם לצאת מהגלות הנוכחית. החיזוק בתורה הוא הכח והעוצמה שלנו, בו תלויה גאלתנו! (ראה ב"אור החיים" הקדוש שמות כז, כ, וב'משכני' שמות ח"ב עמוד רז).

כשאדם יושב ולומד, על אף שקשה לו, יש לו יסורים והוא צריך פרנסה - או אז הוא זוכה!

על התורה הקדושה אמרו חז"ל (דברים רבה ז, ג): "תחילתו מר וסופו מתוק". בתחילה אדם מרגיש: מר לי. אבל ככל שזה מר בתחילה - כך זה מתמתק בסוף. סופו של אדם להרגיש את מתיקות התורה. הדבר בדוק ומנסה! את המסר הזה בקיש הקב"ה להעביר לעם ישראל במרה: הם מרגישים מרירות. רק עכשיו קיבלו את התורה, ועדיין מר להם איתה. הם עדיין לא מרגישים את המתיקות - אבל סופם שירגישו.

"שם נסהו" - הקב"ה מנסה אותם שם

מנסה אין פירושו רק מבחן. אצל דוד המלך כתוב, שכאשר הלבישוהו בבגדי שאול ובקסדה, הוא אמר: "כי לא נסיתי" (שמואל א' ז, לט) - לא התרגלתי לדברים האלו. אני לא מורגל ולא יכול.

כשהקב"ה מנסה את ישראל הוא רוצה לתרגל אותם בכל מיני ניסיונות, כדי לעשותם מוכשרים לתפקידם, שימלאו אותו על הצד הטוב ביותר. הניסיון מרגיל את האדם למצב מסוים.

כאן הרגיל הקב"ה את ישראל ל"תחילתו מר וסופו מתוק". על אף שכעת הם עדיין אינם יכולים לחוש את מתיקות התורה, והיא מרה להם, סופם להרגיש במתיקות!

זו דרכה של תורה!

התנא באבות (ו, ד) אומר: "פת במלח תאכל ומים במשורה תשתה, ועל הארץ תישן, ובתורה אתה עמל. אם אתה עושה כן אשריך בעולם הזה, וטוב לך לעולם הבא" - אשריו כבר בעולם הזה. הוא אינו צריך

אין להתייאש!

הגיע אלי בחור בן עשרים ושלוש, והתלונן: "אני נמצא כאן כבר כמעט שנה, ולא מבין כלום. אין לי שכל, אין לי כשרון. אני לא מסוגל!" הוא התחיל לבכות: "אני רוצה להבין ולזכור, ולא מצליח!!".

"אתה רוצה לזכור?", שאלתי אותו - "מצוין! הרצון הקדוש הזה הוא מה שהקב"ה רוצה ממך! הוא רוצה את המאמץ שלך. הוא רוצה שתחזור שוב ושוב עד שתזכור!".

לא חלפו שלושה חודשים והבחור בא אלי שוב. הפעם יש לו חידוש לומר לי. מרן פסק ככה ב"בית יוסף", וב"שולחן ערוך" לא פסק כך... הוא התחיל להתפלפל...

עצרתי אותו ושאלתי: "מאיפה החידושים האלו?".

"כתבתי אותם".

"אהה... אתה כן זוכר?".

"כן".

הוא שכח רק דבר אחד - שלפני שלושה חדשים הוא רצה ללכת כי טען שאינו זוכר כלום...

אדם שאינו נותן ליאוש להשתלט עליו, זוכה לקבל מתנה מאת ה'!

ולאחיו יאמר חזק

תלמיד חכם אחד סיפר לי שהזמין פעם לביתו חשמלאי, לטפל בחוטים שנשרפו ונקרעו.

הוא עבד באדיבות ובעדינות מיוחדת, ואחר כך סידר את הכל, והשאיר בית נקי ומצוחצח.

כשסיים, אמר לו התלמיד חכם: "שמע, כואב לי עליך!".

החשמלאי לא הבין. "מה קרה? עשיתי משהו לא טוב?".

"עשית יותר מדי טוב... חבל עליך! אתה מתבזבז! חשמלאים יש הרבה, אבל אם תשקיע את השכל שלך בלימוד, עם המידות האציליות שלך, אתה יכול להפוך לתלמיד חכם!".

חלפו שבע שנים. אותו תלמיד חכם השתתף בחתונה. לפתע ניגש אליו אדם לבוש בפראק ובהמבורג, וברך אותו בחביבות ב"שלוש עליכם".

הוא לחץ את ידו וברר בעדינות: "כבודו קרוב של המשפחה?".

"לא. אנחנו ידידים. אבי החתן לומד אצלי בכלל, והזמין אותי לחתונה. כבודו אינו זוכר אותי?".

זה היה החשמלאי ההוא...

"הכל שלך" - אמר החשמלאי - "תפסתי את עצמי וגדלתי. הלכתי ללמוד, עזבתי את כל העבודה מאחורי. אמרתי לעצמי: אם אני יכול להיות תלמיד חכם, אני חייב לעשות זאת. פתחתי כולל, כיום אני רב של קהילה..."

ללמדנו מה כוחו של עידוד.

לפעמים מילה אחת שנזרקה דרך אגב למישהו: 'השכל שלך בהיר מאוד... זה שכל של תלמוד. אם תלמד, אתה יכול לצאת משהו גדול...'

פותחת לפניו את הדרך.

אדם יכול לגדול - אבל הוא זקוק לבניזין... והבניזין הוא קצת פרגון, כמה מלים טובות ומעודדות... "איש את רעהו יעזרו ולאחיו יאמר חזק" (ישעיהו מא, ו).

(מתוך הספר 'משכני אחרים')

לחכות עד העולם הבא בכדי לחוש את האושר. כשרק יעבר את השלב המר - כבר יוכל להרגיש את שיא האושר!

הכלל הוא, שככל שמור יותר בלמוד - כך תהיה המתקנת גדולה יותר בסופו של התהליך.

מי שנמצא בצער, ולמרות זאת דבק בה' ולומד - עתיד לזכות ל"אשריך וטוב לך", ולהרגיש את האושר האמתי ואת מתיקות התורה.

הקושי מעיד על גדלות!

אנשים חושבים: רבי עקיבא נולד צדיק... פלוני נולד צדיק...

אבל זה לא נכון! נשמת רבי עקיבא היתה נשמה עליונה, כל המלאכים רעדו מפניו, וממי הוא הגיע? מגוי, ומי יודע מה אכל ומה שתה ומה עשה עד שהתגייר...

המיוחד ברבי עקיבא היה, שכאשר גלה את התורה, הבין שעליו לשחוק את עצמו הדק היטב - היטב הדק. הוא הבין שעוד טיפה ועוד טיפה יחוררו בלב האבן שלו חור, ואז יזרמו המים כנהר שוטף.

ומה איתך? מי אמר שלך אין נשמה גבוהה???

כשאדם מקבל על עצמו עול תורה, הוא מגלה פתאום שיש לו יכולות שהוא אפילו לא חלם עליהן.

רבי עקיבא לא פחד מבושות. לא היה אכפת לו ללמוד עם ילדים קטנים, לא היה אכפת לו לשאול שוב ושוב כדי להבין. הוא התבזה פעם אחר פעם, ובלבד שלא יזוז מתורת ה' יתברך.

צריך לדעת שהבושה הגדולה ביותר שישנה, היא כאשר יראה לנו הקב"ה את היכולות שנתן לנו, ואשר לא מיצינו אפילו פרור מתוכן...

אוי לנו מיום הדין, אוי לנו מיום התוכחה! (בראשית רבה צג, י). אלו זעקות שבר נזעק כשיודע לנו דבר זה!...

אנשים טוענים: 'אני לא יכול, קשה לי מאוד, יש לי ניסיונות ותאוות שמפריעים לי. אבי כך, ואמי כך, אחותי, והשכן שלי...'

אך הכל שטויות והבלים. אדם אינו יודע מי הוא באמת!

כשמגיע אלי בחור, ומספר על כל מיני קשיים שיש לו, אני נוהג לומר לו: "כנראה אתה גדול! הקב"ה לא מביא ניסיונות וקשיים לאנשים פשוטים! כנראה שנשמתך גבוהה, ויש בך כח עוצמתי. בידך להחליט אם אתה רוצה להמשיך את החיים כמושחת, או לגדול!".

התגליות שמתגלות לי הן מופלאות! בני אדם שהיו מושחתים ממש, התהפכו ונעשו גדולי ישראל!

כשאותו אחד קיבל על עצמו לדבוק בקב"ה בכל כוחו - אין לתאר כמה גדל! כיום הוא קודש הקודשים! כל הלכלוך שהיה בו נעלם ואיננו!

אנשים אומרים: 'לא נראה לי שזה מתאים לי...!'

אוי! כמה אפשר לאבד מה'לא נראה לי' הזה... כמה גדולי ישראל, פוסקי הוראה וגאונים היה עם ישראל מאבד אם היינו שומעים לקול הזה של 'לא נראה לי שאני יכול'...

הצעד הראשון הוא - לא להתייאש מעצמנו.

זה היה כוחו של רבי עקיבא! הוא נזרק מביתו של כלבא שבוע, ישן על תבן, עני מרוד שאין לו כלום - ולבסוף נעשה גדול ישראל, חכם גדול וקדוש עליון. במשך מאה ועשרים שנות חייו האיר את העולם כלו בתורתו.

"אני לא אוהב יהודים" - הודיע להם המנהל בפגישתם הראשונה - "אבל את הגרמנים אני שונא יותר - הם גזלו ממני את מפעל חיי! אז אנחנו לא הולכים לעבוד כאן כדי לעזור לגרמנים הארורים..."

סיפור מיוחד על קורותיה של משפחת מינצר בפולין

"ואַהבֶת לְרַעַף כְּמוֹךָ" (ויקרא י"ט, י"ח)

לאחרונה הלך לבית עולמו הישיש רבי אפרים ב"ר ישראל מינצר זכרונו לברכה. מוצאו היה מהעיירה הפסטורלית 'גדוף' הסמוכה לקראקוב, פולין.

משפחת מינצר ניהלה שם מאפייה, אך יהיה נכון יותר לקרוא לעסק 'גמ"ח' - שכן באופן קבוע חולקו לחמים ומאפים לעניים ללא תשלום. ואולי יהיה נכון יותר לכנות את העסק 'הכנסת אורחים' שכן התנור המוסק משך אליו אורחים שונים שביקשו ללון במקום - וגם ליזכות בארוחת חנים על הדרך...

עיר הענק 'קראקא', שאכלסה המוני בעלי עסקים יהודים, משכה אליה "משולחים" לא מועטים. רבים מהם התביישו ללון בעיר, והעדיפו להגיע ל'גדוף' בלילות. אמו של ר' אפרים היתה מכינה להם מרק חם, והבנים בצעירותם - וביניהם ר' ישראל - היו מסייעים בחלוקת המזון, עד שהם פנו ללמוד בישיבות.

שלושת אחיו החרו-החזיקו אחריו: כולנו פתחים!

אזור תעשייה ענק. עוד אחד מרבות (!) תעשיות באירופה שהגרמנים שעבדו, שדדו, גזלו וחמסו לעצמם. ארבעת "הפתחים" הועברו הנה מהגטו, ונמסרו לידי בעל המפעל - גוי פולני.

"אני לא אוהב יהודים" - הודיע להם המנהל בפגישתם הראשונה - "אבל את הגרמנים אני שונא יותר - הם גזלו ממני את מפעל חיי! אז אנחנו לא הולכים לעבוד כאן כדי לעזור לגרמנים הארורים..."

"שניכם" - פקד המנהל על שניים מתוך ארבעת האחים - "תישנו 'בעליית הגג'. נעים שם. התפקיד שלכם לעקוב: בכל פעם שאתם שומעים את מכוניות הפורד של הגרמנים מגיעות, אתם יורדים, מתריעים, וכולם מתחילים "לעבוד" בפחחות..."

הגרמנים הטילו על הפולני הזה, את האחריות לתקינות כל גגות המפעלים באזור. מידי פעם כאשר חשש שביקורת גרמנית תגלה שאין עבודה, ואז יפוננו היהודים מהמקום, היה יוצא בלילות - לא יאמן כי יסופר! - ובעזרת פטיש ענק חולל נזקים קשים לגגות של מפעלים באזור. כמה פעמים התקיימה ביקורת, הוא תמיד ידע על כך קודם, ודאג לסדר "עבודה"!

מידי לילה היה יוצא הפולני, וחוזר עם עשרות כיכרות לחם - בין 35 ל-40! ומוסר אותם למינצרים. אז לא רק שהם לא רעבו ללחם, הם גם הרוויחו כסף מהכיכרות שמכרו. ותאמינו או לא, "המלון" הזה נמשך במשך שנתיים שלמות!

החלום המתוק נמשך עד מלחמת העולם השנייה, שנפתחה עם כיבושה של פולין בידי גרמניה. בדרך כלל, דחקו הגרמנים את יהודי הפריפריה לכיוון הערים הגדולות (על מנת שבהמשך יהיה קל להשמידם). אך ב'קראקוב' פעל נוהל הפוך, גירוש יהודי העיר לפריפריה על מנת שהעיר תהפוך במהירות ל'יודנריין' [-נקיה מיהודים]. וכך החלו משפחות פליטים, על מטלטליהן, לגרור את עצמן לתחומי המאפייה של מינצר למגורי עראי-קבע... והמאפייה? היא המשיכה לעבוד!

חגורת החנק הגרמנית הלכה והתהדקה. משפחת מינצר הבינה שעליה להיפרד מאחזקת המאפייה, בטרם ייטלו אותה מידיהם בכה. בהחלטה מהירה וחכמה העבירו את המאפייה לשכן גוי שהיה עימם בידידות. כל שהתבקש זה להמשיך לספק להם מאפים חנים. הגוי עמד בהסכם והעניק מזון בשפע לא רק למשפחת מינצר, כי אם גם ליהודי הסביבה.

חלפה תקופה וכל יהודי 'גדוף' הועברו לגטו. יום אחד, באמצע מסדר כלשהו, הכריז גרמני בקולי קולות: "מי כאן פתח?" האח הגדול מבין ארבעת המינצרים הרים את ידו "תמיד הייתי בעסק הזה!" הוא היה בחור-ישיבה שמקסימום ידע משהו על אפייה, אבל הבין שכך גוברים הסיכויים לשרוד... "אתה בטוח?" שאל הגרמני - "בטוח!"

ואז זה קרה - - -

"היום בלילה" הודיע המנהל הפולני בדרמטיות למינצרים "או לכל המאוחר מחר בלילה, הגרמנים מגרשים מכאן את כל היהודים. חבר'ה! המצב שלכם קשה, אבל אני אומר לכם מה לעשות. אל תסמכו על ההבטחות של הגרמנים, תפסו ידיים ורגליים ותימלטו על נפשותיכם!"

אבל איך נמלטים? הרי אזור התעשייה כולו משמש בפועל כמחנה כפייה לעובדים, והוא מוקף חומה. בתזמון מדויק להרהורי הנוגים, הושיט להם המנהל מספרי-ענק ופטישים ממאגר כלי העבודה של בית החרושת...

הם הבינו את המוטל עליהם!

באותו לילה היתה סערה חורפית אדירה- מזג אוויר מצוין לבריחה... המינצרים הודיעו על התכנון ליהודים רבים אשר עבדו במפעלי התעשייה. 85 מהם אזרו אומץ להצטרף ל"מבצע". מצוידים במפה ובהוראות שמסר להם מנהל המפעל, פרצו "הפחחים" פרצה ועשרות היהודים שעטו קדימה. "ישר! לא ימינה לכיוון הגרמנים, ולא שמאלה לכיוון החיילים הרוסים" - כהוראת הפולני.

הנמלטים רצו ורצו ורצו לא פחות מעשר קילומטר במעבה היער, בגשם שוטף וברוחות סערה. רק אז הרשו לעצמם לעצור ולבחון את צעדיהם. הם המשיכו לשהות ביער, מידי פעם שמעו יריות קרובות או רחוקות ותיארו לעצמם שזאת החזית שמיקומה משתנה. בשלב מסוים שרקו היריות בקרבתם, והם נשכבו על הארץ במשך לא פחות משלושה ימים!

לפתע גילו אותם חיילים מונגולים, ששיתפו פעולה עם החזית הרוסית. הם ניגשו להוציא אותם להורג, אך בכור האחים שדיבר

מדהים: במשך כל שנות המלחמה (שבפולין הייתה הארוכה ביותר!) לא ידעו האחים לבית מינצר רעב. תמיד היה להם מזון - ובשפע! הם גם מעולם לא הוצרכו לעבוד באמת

רוסית הסביר להם שהם נמלטים מהגרמנים - אויבם המשותף. המונגולים התרצו והעבירו אותם מאחורי קו החזית הרוסית וכך ניצלו חייהם.

מדהים: במשך כל שנות המלחמה (שבפולין הייתה הארוכה ביותר!) לא ידעו האחים לבית מינצר רעב. תמיד היה להם מזון - ובשפע! הם גם מעולם לא הוצרכו לעבוד באמת ומעולם הם לא הוכו! ההסבר שלהם למתרחש ברור: מה זו אם לא 'מיצה כנגד מידה' על כל העזרה שהגישה המשפחה ליהודים באותה מאפיה ב'גדוף'!!! (מתוך עלון איש לרעהו' - פרשת צו)

חדשו! מבחני דרשו בטלפון

לאור המצב מבחן דרשו הקרוב יתקיים בקו השיעורים של דרשו
ביום שישי י"ד אייר בין השעות 13:00-9:00 בצהריים

התקשרו והיבחנו

077-2222-666 שלוחה 8

אציין דבר נפלא ששמעתי מפי מרן הגאון רבי דוב לנדו שליט"א, ראש ישיבת סלבודקה: בזמן המלחמה הקשה בשנת תש"ח, שרר בירושלים מצב נורא ואיום. הדי המלחמה נשמעו מכל עבר, וחרדה גדולה ליוותה את כולם. מרן הגאון רבי יוסף צבי דושינסקי זצ"ל, גאב"ד ה'עדה החרדית', התגורר אז סמוך לגבולות האויב ממש, והיה נתון בסכנת חיים

מאוצרותיו של הגאון רבי אליעזר טורק שליט"א

"אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה אִתְּם הָאֱדָם וְחַי בָּהֶם אֲנִי ה'" (ויקרא י"ח, ד'-ה')

"מדוע אתה אוכל? כי ברצוני לברך!"

זכורני משנות ילדותי, כי היתה חברה ידועה של משקאות ששיווקה משקה חדש לחנויות, משקה בצבע כחול. כמדומה שעד אז לא היה קיים בשוק משקה בצבע כזה. בשולחן שבת העיר אחד הילדים בביתנו כי יתכן והמשקה החדש לא יצליח להימכר כל כך, מאחר והצבע שלו אינו מושך את העין. לכאורה שיח ילדותי שגרתי טהור. אך דוקא העיסוק בנושא כה זוטר ולא מהותי, העיב על רוחו של אבי מורי שליט"א שהסב בראש השולחן. עד היום אינני יכול לשכוח את תגובתו הנוקבת: "ממתי מדברים אצלנו על אוכל? מדוע צריך שצבע השתיה ימשוך את העין?! ודאי, כשצריכים לאכול אוכלים! כשצריכים לשתות שותים! אבל גם ודאי שלא צריך לעשות 'נושא' מאוכל ושתיה!..."

ברבות הימים לאחר התבוננות עמדתי על כוונת אבי שליט"א בתגובתו:

בודאי אין מטרת האדם לדכא את נטיותיו הטבעיות, למנוע מעצמו כל עיסוק גשמי. אין אפשרות טכנית לעשות זאת, וגם זה כרוך בסיכון גדול הן רוחני והן גשמי. העבודה היא איפוא להקפיד שגם חיי החומר והגשם יהיו לתכלית החיים הרוחניים. במילים אחרות, שהגשמיות תהיה עבורנו דרך ואפיק המוביל לרוחניות, לא כמטרה בפני עצמה, ולא כשתי בחינות הסותרות זו לזו. לשם כך האדם נוצר! זוהי תכליתו ועבודתו!

לכן יצירת 'נושא' מצבע משקה כזה או אחר, ומהלך מחשבה ילדותי כי השתיה אמורה למשוך את העין מלבד עצם הרוויה, נוגדים למעשה את תכלית ומהות החיים, ולכן הם צרמו לאוזניו של אבי שליט"א. הוא ביקש לחנך אותנו כי אסור לתת במה מכובדת מדאי לגשמיות, היא אמורה להיות רק 'היכי תמצוי' לרוחניות.

דודי הגאון רבי אליעזר קוגל שליט"א, ראש ישיבת 'שבות עמי', דיבר פעם אודות חותנו הגאון הצדיק רבי שמואל אהרן יודלביץ זצ"ל, בעל ה'מעיל שמואל', והגדירו כך:

"רבי שמואל אהרן לא ידע מהי הנאה מיוחדת של עולם הזה. גם

כאשר עסק בעניינים הכרחיים לצורך קיומו בעולם הזה כאכילה, שתיה ושינה, היה זה מתוך כוונה אחת ויחידה! שעל ידם יהיה שכלו ישר ושלם להגות בתורה כאוות נפשו. במשך כל השנים שזכיתי להכירו לא ראיתי אותו מעולם מבקש דבר לצורך עצמו והנאתו, שום דבר, תמיד רק ביקש וחיפש כל העת דברים שיביאו לו תועלת בעבודת השם".

רבי אליעזר הדגים זאת במעשה שהיה:

"בדרך כלל כשאדם אוכל ואחר כך מברך ברכת המזון, כששואלים אותו: 'מדוע תברך?', הוא ישיב: 'מה הפירוש? הרי אכלתי ומן הדין שאכיר טובה על כך'. אם נעמיק בדבריו נסיק כי העיקר אצלו האוכל, ואילו ברכת המזון רק אמצעי שהתחייב בה על ידי אכילתו, אבל האכילה עיקר. אולם אצל חותני רבי שמואל אהרן זצ"ל היה הדבר להיפך, האוכל היה טפל לברכה כפשוטו, הוא היה מתיישב לאכול בשביל שיוכל לברך. זכורני פעם ביום ראש חודש סמוך לשקיעה אמר לי: 'צריך לתפוס עוד סעודה כדי לומר יעלה ויבוא'. כל הגשמיות היתה אצלו רק אמצעי לזכות ברוחניות".

ברוח הדברים שמעתי מפי גאב"ד ה'עדה החרדית', הגאון רבי יצחק טוביה וייס שליט"א, בשם הגאון רבי מנחם מנדל מנדלסון זצ"ל, רבה של קוממיות, כי בעת שהגיע בעל ה'מנחת יצחק', הגאון רבי יצחק יעקב וייס זצ"ל, לבקר במושב קוממיות בשנת השמיטה, הסתובב עימו בשדות היישוב, והציג בפניו את הבעיות השונות שהתעוררו

בעיקר בענייני השמיטה.

בסיום הביקור אמר ה'מנחת יצחק' להרב מנדלסון בחי'ק: "כעת קיבלתי הבנה חדשה במושג המוזכר בחז"ל: 'ארבע אמות של הלכה', כאן בקוממיות נוכחתי כיצד בכל ארבע אמות ישנה שאלה הלכתית חדשה!".

הרגש נפלא הוסיף על כך רבי יצחק טוביה: "ה'מנחת יצחק' בשיחת החולין שלו ביטא את תמצית עבודת האדם בעולמו. כך בדיוק אמור להיות מושגת ביותו של כל יהודי - בחינת ארבע אמות של הלכה! כל פינה וזווית בביתו אמורים לעוק חיות בעבודת השם. להיות מסובבות ברוחניות. להוות סיבה של התעלות בתורה, בעבודת השם וביראת שמים".

דברים בסגנון זה, התבטא גם הרבי הגאון הקדוש בעל ה'שפע חיים' מצאנז - קלויזנבורג זצ"ל, כשעלה לארץ הקודש ונכנס לבקר בבית מורן הגרי"ז הלוי מבריסק זצ"ל. במהלך הביקור אמר הרבי כי הנה חז"ל אומרים במסכת כתובות (ק"א, א): "כל המהלך ארבע אמות בארץ ישראל מובטח לו כי הוא בן עולם הבא". סיבת הדבר ניתן לפרש על דרך הדרוש, כי בארץ ישראל יכולים לפעול בכל ארבע אמות... כל פיסת אדמה טרושה ומגושמת שייך לקיים בה מצוות; פאה, שכחה ולקט. כל הליכה גשמית יכולה להיחפך לרוחנית כשמכוונים לקיים בה מצוה של ארבע אמות חדשות בארץ ישראל...".

"הזדמנות גדולה לשמש כלי שרת לכבוד שמים"

הגאון רבי יצחק הוטנר זצ"ל, בעל ה'פחד יצחק', היה מספר כי בעודו מתגורר בחוץ לארץ הגיע לבקר פעם בארץ ישראל, ונכנס לבקר חולה בבית החולים 'שערי צדק' בירושלים. היה זה עדיין בתקופתו של מייסד ומנהל בית החולים האגדי, הנודע בצדקתו ותום דרכיו, ד"ר רבי משה וולך זצ"ל, שהתמסר בכל יישותו כדי לסייע לחולים. רבי יצחק ראה את ד"ר וולך ניגש אל אחד החולים קודם שנכנס לחדר ניתוחים, ושאלו לשמו ולשם אמו, כיון שרוצה להתפלל עליו קודם הניתוח.

רבי יצחק התפעל מאוד מהנהגתו המיוחדת, תופעה כלל לא שגרתית אצל רופאים, וסיפר הדבר לאחד מגדולי ירושלים זצ"ל, אותו אדם גדול הגיב כך: "כמה צריך לקנאות ביהודי כזה, יש לו הזדמנות כל כך גדולה לשמש כלי שרת לכבוד שמים והוא מנצל אותה!".

הרי ישנם מספיק רופאים מומחים, טובים ומוצלחים, בעלי שם ומוניטין, המצילים נשמות רבות ממות לחיים ממש, אך אינם חשים כי חכמת הרפואה ניתנה בידם כדי להשתמש בה ליעוד ותכלית רוחנית, לקדש עימה את שמו יתברך בעולם.

ואילו הוא, ד"ר וולך, מלבד החלק הטכני הרפואי שחש מחובתו כל ימיו לסייע לחולים מעבר לכוחותיו, בצדקתו הרבה גם ניצל את התפקיד שאינה השם לידו בכזו שלימות, ובכל פעולה גשמית שבאה לידו רומם אותה לרוחניות. סיפורו של רבי יצחק הוטנר מומחיש זאת.

אודות אשיותו הפלאית של ד"ר וולך הצדיק, אציין דבר נפלא

באחת הפעמים בעת שישבו התלמידים כרוכים אחר רבם ומאזינים לדבריו ברוב קשב, עבר ד"ר וולך סמוך לחדרם, וצרורי המפתחות הגדולים, שהכילו את כל מפתחות בית החולים היו תלויים במכנסיו, נשמעו היטב בתוך החדר. רבי יוסף צבי קרא לעברו ואמר לו בחי'ק: "רבי משה! עם המפתחות הללו יפתחו בפניך שערי גן עדן...".

ששמעתי מפי מורן הגאון רבי זוב לנדו שליט"א, ראש ישיבת סלבודקה:

בזמן המלחמה הקשה בשנת תש"ח, שרר בירושלים מצב נורא ואיום. פגזים רבים נפלו בחוצות עיר וגבו הרוגים רבים. קולות ירי והדי המלחמה נשמעו מכל עבר, וחרדה גדולה ליוותה את כולם. מורן הגאון רבי יוסף צבי דושינסקי זצ"ל, גאב"ד ה'עדה החרדית', התגורר אז סמוך לגבולות האויב ממש, והיה נתון בסכנת חיים. ד"ר וולך הזמינו להגיע לבית החולים שבראשותו, ולהשתכן בו עד יעבור זעם. הוא פינה עבורו, עבור רעייתו הרבנית ע"ה, ובנו הגאון רבי ישראל משה זצ"ל, שני חדרים בבנין, ודאג לכל מחסורם במסירות רבה.

תלמידיו של רבי יוסף צבי היו באים בשבתות לשהות סמוך לרבם הגדול בבית החולים. שם ערך עבורם 'טיש' מיוחד, שרו והתחזקו יחד בדברי תורה ומוסר, ושמעו מפי קודשו טללי תחיה ואמונה. באחת הפעמים בעת שישבו התלמידים כרוכים אחר רבם ומאזינים לדבריו ברוב קשב, עבר ד"ר וולך סמוך לחדרם, וצרורי המפתחות הגדולים, שהכילו את כל מפתחות בית החולים היו תלויים במכנסיו, נשמעו היטב בתוך החדר.

רבי יוסף צבי קרא לעברו ואמר לו בחי'ק: "רבי משה! עם המפתחות הללו יפתחו בפניך שערי גן עדן...".

"כבוד הרב הראשי!", השיב ד"ר וולך בשפה הגרמנית: "תנו לי מפתח אחד של תורה משלכם, ואתן לכם בחפץ לב את כל המפתחות שבידי...".

דמותו של ד"ר וולך, מהווה ללא ספק, דוגמא חיה לאדם ששימש בחייו כלי שרת לכבוד שמים כפשוטו!

(מתוך 'אוצרותיהם אמלא')

סיפר לי ר' חיים רוזנברג, את המעשה הבא: בעת הפיגוע הנורא במסעדת 'סברו' בירושלים, התרחש נס לשתי בנות שבאו גם הן לאכול במסעדה, אך הזבנית שעמדה בפתח, יעצה להן שלא להכנס עתה, אלא לשוב בעוד שעה

הגאון רבי יצחק זילברשטיין שליט"א על חסד, וחסדי הקב"ה עלינו

"וּאֲבָדְלָ אֶתְכֶם מִן הָעַמִּים" (ויקרא כ', כ"ו)

ביקרתי פעם אצל תלמיד חכם שחלה במחלה נדירה. ואושפז בבית חולים בתנאי בידוד. תלמיד חכם זה היה מרביץ תורה גדול ומידי יום ביומו אמר שיעור בכולל שלו לפני עשרות אברכים, ועכשיו הוא שוכב כאן כאבן דומם. על מה יש לו, לכאורה להודות?

והנה, כאשר הגעתי לבקר, היה זה אחד מימי השיא של יסוריו הוא התפתל בכאבים איזמים, שלא יבואו על אף אחד מעם ישראל.

כשראני, רמז לי שאתקרב, העלה חיוך על פניו הכואבות, ואמר:

'על מה בעצם, יש לי לבוא בטענות; הרי ה' נתן לי הכל... הוא נתן לי אשה טובה וילדים טובים היושבים ולומדים תורת ה'; הוא נתן לי עשרות שנות חיים שבהן היה באפשרותי לישוב וללמוד בשלוח ובמנוחה; הוא זיכני להרביץ תורה; וכך הלך התלמיד חכם ומנה את

כל חסדי ה' איתו, ואז המשיך ואמר:

'אז מה כבר קורה אם אני סובל פה ושם יסורים?! - - - על זה מותר לי לבוא בטענות?! - - -

החולה הזה, הרגיש שהוא מושפע בחסדי הבורא על כל צעד ושעל, למרות כל מה שעובר עליו. ואני, עמדותי מן הצד והאזנתי לדברים היוצאים מפיו, והנשאבים מלבו הזך, המלא באמונת-תום, וחשבת לי עצמי:

הרי הקב"ה בוודאי אומר על יהודי שכזה: ראו באי עולם איזה בני אהובים יש לי בעולמי, שלמרות כל היסורים שאני מביא עליהם, הם לא שוכחים להודות לי על מה שעשיתי למענם! "חזו בני חביבי, דמשתחין מצרה דילהון ועסקין בשמחתא דילי".

ואנחנו?!

כמה טוב לו לאדם שירגיל את עצמו לחיות בצורה כזו, שירא את חסדי ה' אתו בכל רגע ורגע, ויעצום את עיניו מהדברים 'הלא-טובים', לכאורה!

כי לבד מהעובדה שכל מה שעושה עמו הקב"ה, הכל לטובה עוד זאת - כשאדם מתרגל לראות הכל 'בעין טובה', ומתוך שיר ושבח לקב"ה - גם בשמים יתנהגו עמו אחרת, ויסיפו לו חופניים של כל טוב והצלחה.

נתבונן ונראה באיזה שפע אנחנו מצויים, ונפתח גם אנו את פינו בשי הלל והודיה לאלוקים!

דודתי ע"ה ספרה לי מעשה נורא שהיה בעיירתם גובורובה, בתקופת השואה. בצהרי יום שישי הקיפו הנאצים ימ"ש את העיירה מכל עבריה, הכניסו את כל התושבים, גברים נשים וטף, אל בית הכנסת שהיה עשוי מעץ, והבטיחו להעלות עוד מעט קט את כל המבנה באש.

אי אפשר לתאר את הדרמה הנוראה שהתחוללה שם באותן שעות. יללותיהם של הילדים והנשים הרקיעו שחקים. הפעוטות שהיו גם עייפים ורעבים בכו ללא הפוגה. הרשעים הקיפו את המבנה מכל צדדיו והכריזו שכל יהודי שימצא מחוץ לארבעת הכתלים של בית הכנסת, יהרג במקום.

בין המוני היהודים שנכלאו בבית הכנסת היה גם ר' יואל האופה, שהיה ירא שמים ביותר. ר' יואל זה, שהיה האופה של העיירה, הצליח בבקרו של יום שישי לאפות כמה חלות לשבת, אבל הן נשארו כמובן בתוך המאפיה. עתה, ברגעים הנוראים הללו, עלה במחשבתו לנסות לצאת החוצה, לקחת את החלות מתוך המאפיה ולחזור לבית הכנסת, כדי לזכות את אחיו האומללים במצות לחם משנה.

האופה לא האריך במחשבותיו ולא התלבט יותר מדי. הוא נותר ממקומו וקפץ החוצה. הכל ידעו שבריחתו עלולה לעלות לו בחייו, אך הוא ביקש, דוקא ברעיו האחרונים, לזכות את כל קהל הקודש במצוה.

והנה, כעבור כמה דקות נכנס ר' יואל לבית הכנסת, על שכמו שק עם חלות טריות, והוא מכריז בשמחה "יהודים טלו ידיכם קודש, ובואו בצעו על לחם משנה, כי שבת היום לאדוננו". והיהודים

האומללים כמו שכחו לפתע איפה ובאיזה מצב הם נמצאים; שמחת המצוה העלתה אותם טפחים מעל האדמה. הכל נטלו ידיהם וטעמו מהחלות.

ואז התרחש הנס. קצין שהגיע מאי שם, הודיע לחיילים הגרמנים שעל הגדוד שלהם הוטלה זה עתה משימה חדשה בשדה הקרב, ועליהם לעזוב את המקום מיד. הנאצים הארורים, ששמרו על בית הכנסת בקשו ממנו שיאפשר להם לבצע את זממם ולהצית את היהודים, אבל הוא הורה להם לבוא אתו בזה הרגע... וכך ניצלו כל היהודים.

נס ההצלחה הפתאומי, שהתרחש ממש באותו רגע בו קיימו הכל את המצוה, הביא את קהל יהודי העירה להאמין באמונה שלמה שהיתה זו מסירות הנפש של ר' יואל האופה שהצילה את הכלל.

מעשה שהיה ביהודי שנכנס לביתי וסיפר על כאבים עזים שתקפוהו ברגליו. כשהלך להבדק אצל רופא, שלחו הלה לבצע צילום מקיף של הרגל. כשהתשקיף היה בידו קבע הדוקטור שהכאבים מתעוררים כתוצאה מבריחת סידן בעצמות הרגליים. היהודי סיפר שלפני שהתחיל את הטיפול הרפואי הממושך שרשם לו הרופא, החליט ליטול את ספר "חרדים" לידיו, ולראות מה נאמר שם אודות החיובים המוטלים על רגליו של היהודי, ואלו מצוות ניתן לבצע בעזרתן. על ידי כך יוכל להיווכח במה חטא ופשע ואולי ירצה ה' את תשובתו וירפא לו.

בין יתר המצוות שמציין ה"חרדים" ברגלים, נאמר שעליהן לרוץ לבקר חולים, לנחם אבלים ולשמח חתן וכלה. בתוך כך נזכר מיוחדנו שזמן קצר לפני שתקפוהו הכאבים ברגליו, שמע על חבר טוב המאושפז בבית חולים, ומחמת עומס הטרדות שהיו לו לא הלך לבקרו. תוך כדי דיבור נזכר גם שזולזל בניחום אבלים של קרובי משפחה וגם בשמחת חתן וכלה.

החליט האיש לאזור כח, ולמרות כאביו העצומים שהלכו ותכפו, התאמץ לקיים שלוש המצוות הללו ברגליו, ואף סיפר את סיפורו וביקש שישלחו לו על שלא ניצל את הרגליים לקיום המצוות הללו. וראה זה פלא, בתוך זמן קצר מאוד הוטב המצב, הכאבים פחתו מיום ליום, עד שלא נזקק כלל לטיפול הרפואי, וקם והיה כאחד האדם. ללמדנו, שעוד לפני שמתחילים בטיפולים רפואיים יש לבצע טיפול יסודי ב"מדה כנגד מדה" ולנסות לאבחן את המידה שחטאנו בה, כדי ללמוד ממנה על המידה שנענשנו בה.

סיפר לי ר' חיים רוזנברג, בוגר ישיבת חברון את המעשה הבא בעת הפיגוע הנורא במסעדת 'סברו' בירושלים, התרחש נס לשתי בנות שבאו גם הן לאכול במסעדה, אך הזבנית שעמדה בפתח, יעצה להן שלא להכנס עתה, אלא לשוב בעוד שעה. היא הסבירה את עצתה

בכך שהמסעדה עמוסה מאוד, ואם הן תכנסנה עכשיו לא תוכלנה לשבת בנח.

שתי הבנות, שהגיעו מארצות הברית לביקור בארץ ישראל, שמעו לעצה, והמשיכו בדרך, במחשבה לשוב למסעדה מאוחר יותר.

אחרי שעה קלה התרחש הפיגוע, ובעקבותיו הקטל הנורא. שתי הבנות ניצלו מן הפגיעה הקטלנית, ואילו העובדת ההיא נפגעה קשות, והוכרחה לעבור כמה ניתוחים.

למרות שעובדת המסעדה הסבירה את דבריה ב'סיבה טבעית', בכך שהמקום עמוס, ראו בה הבנות שליחה מן השמים להצלתן הפלאית. הן באו לבקרה בבית החולים ואמרו לה שהן חוזרות עתה לאמריקה, ואם היא תזדקק להן פעם בארצות הברית, לסיוע רפואי, או כל סיוע אחר, שתתקשר אליהן, והן עצמן תבואנה לסייע לה.

ואכן, לאחר כמה שבועות יעצו הרופאים לפצועה, שאם ברצונה להרפא לגמרי מפציעותיה, כדאי לה לנסוע למנתחים פלסטיים באמריקה, שיעשו את המלאכה על הצד היותר טוב.

היא שמעה לעצת הרופאים, ולפני שיצאה לארה"ב הודיעה לשתי הבנות שהיא מגיעה לטיפול.

הבנות קיימו את הבטחתן ובאו בעצמן לשדה התעופה על מנת לקבל את פניה, ולעמוד לימינה בכל עת שהותה בארצות הברית.

והנה כבר למדנו מכאן על גודל שכרה של העובדת, שלמרות שלא עשתה מאומה, רק יעצה לשתיים שלא להיכנס למסעדה, אבל המציאות היתה שבכך היא הצילה אותן, ולכן זכתה היא עצמה לאחר מכן לטיפול מסודר ונאות על ידי הניצולות.

אבל זה עוד לא הכל

כשאמרה המצילה שהיא נזקקת לניתוחים פלסטיים מקצועיים, עמדו שתי אפשרויות בפני הבנות, או לקחת אותה לבית חולים הסמוך מקום מגוריהן, או להתאמץ יותר ולנסוע עד לאחר המרכזים הרפואיים בבולטימור, שם אפשר להשיג רופאים מקצועיים יותר. השתיים הסכימו ביניהן לותר על יום עבודה, ולקחת את החולה לבולטימור. היה זה במרחק רב ממקום מגוריהן וממקום עבודתן בניו יורק.

ולמרות הקושי שבדבר, לא חסו הבנות על שום דבר, ולקחו את האשה לבולטימור.

ומה קרה אז?

שתי הבנות הללו עבדו באחד המשרדים היוקרתיים ב... 'מגדלי התאומים', ובאותו יום שויתרו על עבודתן ונסעו עם החולה לבולטימור, התרחש הפיגוע הנורא בניו יורק, ו'מגדלי התאומים' קרסו תחתיהם. המשרד בו עבדו השתיים, נהרס כמוזן עד היסוד ולא נותרה ממנו אבן על אבן.

רק לחשוב מה היה קורה אילו לא היו מותרות על יום העבודה ונשארות בניו יורק - - -

המסירות לגמול חסד עם הזולת - היא שהצילתן מצרה נוראה זו. (מתוך הגדה של פסח - חישוקי חמד)

קבל את גיליון 'לקראת שבת' ישירות למייל שלך מייל: dirshu@dirshu.co.il

בכניסה לבית המשפט המחוזי בנצרת עמדה התובעת, לנוכח בואי הקשיחה את עמדתה וקראה לעברי: "הרב גרוסמן, אם באת לתת עדות אופי בתיק פלוני, חבל על הזמן שלך"

הרה"ג רבי יצחק דוד גרוסמן שליט"א על 'ואהבת לרעך כמוך'

עדות אופי

בכניסה לבית המשפט המחוזי בנצרת עמדה התובעת, לנוכח בואי הקשיחה את עמדתה וקראה לעברי: "הרב גרוסמן, אם באת לתת עדות אופי בתיק פלוני, חבל על הזמן שלך".

היא היתה פרקליטה מוערכת מאוד, ושימשה כתובעת מטעם הפרקליטות. היא ידעה את חומרת התיק והבינה כי לכאורה, ירשיע בית המשפט את הנאשם. "הפעם זה לא יעזור לך", הוסיפה בשחצנות.

לבי הלם בחוזקה: אולי באמת חבל על הזמן שלי? עודי משחזר את הנסיעה עד לכאן, ורגליי נשרכות ככבלי קסם אל עבר האולם. טובה ליהודי צריכה שתהיה בשלמות, עם כל רמ"ח האיברים ושס"ה הגידים.

וכך, חדור רצון עז, נכנסתי אל אולם בית המשפט. אני אעשה את שלי, והק-ל המשפט יעשה את חלקו.

כשיצאתי מהבית בבוקרו של יום, היו פני מועדות לירושלים, עיר הקודש. זכרתי היטב את עדות האופי שהתבקשתי למסור על יהודי יקר שטפלו עליו עלילת דברים; אך הלו"ז הקשיח שיהיה עמי אילץ אותי לנסוע ירושלימה, שם נערך כנס של בהשתתפות כל רבני הארץ. הכינוס המפואר נערך בירושלים, והשתתף בו גם ראש הממשלה דאז. התבקשתי לנאום ולהביא את דבר הרבנים.

לא חשבתי שאני יכול או שמוטר ללוותר על המפגש הזה, שכן בעצם קיום הכינוס יש קידוש השם גדול, ובוודאי לא ניתן לפתע פתאום להודיע על ביטול בואי. מיניתי את שני מקורביי, סגן ראש העיר דאז, ר' נחום אסולין, ומנכ"ל המוסדות דאז, ר' חיים ביטון, שייסעו לנצרת למסור את עדות האופי במקומי, ונסעתי בלב רגוע ובוטח לירושלים. בעיצומה של דרך, עוד אני מכין את הנאום המבוסס כולו על הכתוב ואהבת לרעך כמוך אני ה', החילותי להתעמק בדברים. חז"ל אמרו על פסוק אחר בפרשה, כי "אני ה'" רומז שהקב"ה "נאמן לשלם שכר".

בוודאי יש דברים בגו. נכון שמתאים יותר לדרוש רמז זה על הפסוק (ויקרא יט, טז) לא תעמוד על דם רעך אני ה': אדם שרואה את חברו טובע בנהר והוא רץ להצילו - ה' יתברך, היודע הכל, נאמן לשלם שכרו על כך, אך אולי ניתן להוסיף ולומר במצות ואהבת לרעך כמוך, שאף כאן נאמרה הבטחה זו של "אני ה'" - נאמן לשלם שכר".

וכל כך למה? אמרתי לעצמי, במצות "ואהבת" יש לפעמים דברים עלומים ונסתרים, מכוסים ובלתי נראים - כמו אדם שמוותר מעצמו, מדמו מחלבו, עבור הזולת. וכי מי יודע את זה? מי יודע את זה? מי יודע לכמת ולשער את גודל הטרחה וההשקעה בזולת, כשהן נעלמות מעיני כל בשר?

על כך באה הבטחת התורה. אומנם בני אנוש לא ישכילו לדעת כמה ויתר אדם מעצמו עבור רעהו והזולת - אך אני, ה', נאמן לשלם שכר ויודע כל מעשיהם ופעולותיהם של בני האדם.

עוד אני כותב לעצמי את ראשי הפרקים, ולבי נחרד בקרבי: והיכן אני? רק להטיף לזולת על ואהבת לרעך כמוך - ואני עצמי איני נוהג כן. לפתע נחו עיניי על המילה כמוך. אם תתנהג כן, תוכל להטיף לאחרים, אמרתי לעצמי. ואהבת לרעך - כמוך: קודם כל אתה. קשוט עצמך תחילה.

ואז אמרתי לנהג: "אחורה פנה, סע לנצרת". "מה קרה?" שאל.

"במקום נאום לכינוס הרבנים הכנתי עדות אופי לפלוני", אמרתי לנהג בחיוך, והרכב סבב וחזר לצפון.

בצעדים לא קלים התיישבתי על כיסא באולם בית המשפט. דבריה של התובעת הלמו ברקותיי. ושמא אכן לא הייתי צריך לוותר על כינוס הרבנים הנכבד בעיר הקודש. "הפעם זה לא יעזור לך", הדהדו באוזני המילים של התובעת.

"בית המשפט", נשמע הכרוז, וחבר השופטים עלה בזה אחר זה לדוכן.

מדוע פני הסבא מקלם שזהרו תמיד מזיו קדושת השבת, חשכו באחת השבתות?

רחמנא איזכר לן קנאותיה ורחמנותיה של רבי יוסף חיים!

הרב ישראל ליוז

"לא תשנא את אחיך בלבבך..." (ויקרא י"ט, י"ז)

האסורה בתכלית, וכלולה בעוון 'לא תשנא את אחיך..! אף כאשר מדובר באדם שמצוה לשנאתו.

פניו של הסבא מקלם זצ"ל תמיד זהרו בשבת קודש מהוד קדושתה, כך סיפר הגאון רבי שלמה וולבה זצ"ל משמו של המשגיח הגאון רבי ירוחם ליבוויץ ממיר זצ"ל, שבת אחת, נבהלו תלמידיו לראות כי שרוי הוא בצער וזהר השבת חשכו מפניו והנה הם כבימות החול. לאחר הבדלה, נאנח הסבא ואמר: 'אחד המשכילים (שהתפרסם בשנאתו לתורה ולומדיה) מת!, מי יוכל להתבונן ולהכיל צער הנשמה בבואה לעולם האמת ובעמדה בדיון!'

בדומה לכך היתה תגובתו של הגאון רבי יוסף חיים זוננפלד זצ"ל שעל אף קנאותו הבלתי מתפשרת למשכילים ושנאתו הגדולה למה שהם מיצגים, ריחם עליהם, כפי שמספר רבי משה בלוי זצ"ל בספרו 'על חומות ירושלים': "פעם בעת הביקור היומי אצלו נתגלגלה שיחה על אחד המשכילים ואחד הנוכחים הוסיף את המילים 'ימח שמו'. אז אמר לי רבי יוסף חיים: 'אין אני נוהג להתבטא כך, הקב"ה הוא בעל הרחמים, אין לנו מושג מגודל רחמיו, ברור שיכול הוא לרחם גם על רשעים כאלו. האמן לי שעיני לא תהיה צרה אם יודע לי שגם אותו משכיל ירוחם מאת הקב"ה ואפילו אם יבוא לחיי העוה"ב. כשהם בעולם הזה אנו מחויבים להתנגד להם כפי שתבעה התורה, כי בעולם הזה הם מזיקים ומקלקלים, מה שאין כן כאשר הם כבר עברו לעולם העליון..."

"כלום חושב אתה שאין בו כל צד זכות?! הקב"ה איני מקפח שכר כל בריה, ואפילו שכר שיחה נאה... אין עבירה מכבה מצוה, וזכות אינה בטלה אפילו באלפי חובות..."

הספור הבא יספר שוב את רגישותו הגדולה של הגאון רבי יוסף חיים זוננפלד זצ"ל לטובת זולתו, אף כאשר מדובר היה בגדול מתנגדיו, שבימים רגילים הפעיל עליו ועל דעותיו את קנאותו הגדולה.

הנה עה"פ 'ואהבת את ה' אלוקיך בכל לבבך', דרשו חז"ל: בשני יצריך, יצר טוב ויצר הרע. אם כן גם 'לבבך' הנאמר בלשון רבים בפסוק 'לא תשנא את אחיך בלבבך' דורש ביאור, על אלו שני לבבות דברה התורה?

נוסיף ונדרוש ביאור לדברי התוס' (פסחים ק"ג ב) שהקשה על דברי הגמרא שהפסוק 'כי תראה חמור שנאך רובץ תחת משאו' מדובר במי שמצוה לשנאתו, כי ראה שעבר עבירה. אם כן, מדוע צריך לכונף את יצרו ולטעון לשונא לפני שפורק לאוהב, הרי מה שייך כפיית היצר אם יש מצוה לשנאתו?

ותירצו התוס': "וי"ל כיון שהוא שונאו, גם חבירו שונא אותו, דכתיב: 'כמים הפנים לפני כן לב האדם לאדם', ובאין מתוך כך לידי שנאה גמורה, ושייך כפיית יצר".

ודבריו אינם מובנים, כי הרי מדובר באדם שמצוה לשנא אותו, אם כן, מהו שיעור השנאה המותרת, ומהי השנאה הגמורה האסורה?

לביאור הענין נקדים את דברי המאירי (יומא עה"א) וזה לשונו: "לעולם לא תהא שנאת אדם מונעתו מלהיטיב לחבירו בכל מה שאפשר לו להטיב, והוא שנאמר: 'לא תשנא את אחיך בלבבך'. וילמד אדם מדת קונו, ודרך צחות אמרו בא וראה שלא כמדת הקב"ה מדת בשר ודם. אדם מקניט את חבירו, יורד עמו עד לחייו. מדת הקב"ה, קלל את הנחש, עולה לגג, מזונותיו עמו. יורד לרקייע, מזונותיו עמו. קלל את העבד, אוכל מה שרבו אוכל ושותה מה שרבו שותה..."

ודבר פשוט הוא שדברי המאירי עוסקים באדם שמוותר לשנא אותו עפ"י התורה, כי הוא לא יורה הוראה למי שעובר על דברי תורה, ומכל מקום הוא מדגיש את החובה לדאוג לצרכיו, כמדתו של הקב"ה שדאג גם לצרכי מי שקילל אותם בעבור מעשיהם.

והענין הוא, כי המצוה לשנא את מי שעבר עבירה, הוא כדי להוקיע מהלב מעשים מעין אלו, שלא יתקרה מהם בעבודת ה' וביראת שמו. ולכן אסור לשנא את האדם אישית אלא את מעשיו, כדי שליבו לא יחמוד לעשותם. אם כן, זהו כפיית היצר האמורה במצוות פריקה וטעינה, ראשית עליו לטעון לשונא, כדי שישנא את המעשים בלבד ולא את האדם, וממילא חבירו לא ישנא אותו ולא יבוא לידי שנאה גמורה.

מעתה נבין מהן שתי הלבבות באזהרת 'לא תשנא את אחיך', גם כאן נדרוש שאלו הם היצר טוב והיצר הרע, כי אף מי שמוותר לשנאתו, צריך לשנאתו רק עם היצר הטוב, היינו רק את מעשיו הרעים, וחלילה לא להיגרר לשנאה עם היצר הרע, שהיא שנאה לאדם עצמו

'דער לונדזנער-עילוי'

בני ירושלים של מעלה שזכו לשהות במחיצת ה'בריסקער-רב',
הטשיבינער-רב וה'חזון איש', הכירו מימי ילדותם את הראב"ד
בתור דער 'לונדזנער-עילוי'. אחד מהם היה מורי זקני, הגה"צ רבי
נטע פריינד זצ"ל, שהיה ידידו הקרוב של יבדל"ח הראב"ד רבי משה
שליט"א שהגיע מלונדון לארה"ק, וכך סיפר לי בשעתו:

רבים מגדולי ישראל שהגיעו לאנגליה, קבעו אכסניה בביתם של
הורי הראב"ד שליט"א, הרב רבי אשר שטרנבוך זצ"ל היה ממשפחה
מיוחסת ירא ושלם. הגאונים שפקדו את ביתם היו: רבי אלחנן
וסרמן; רבי הירש גליקסון; רבי אהרן קוטלר ורבי אליהו דסלר. ואם
הראב"ד הייתה מבקשת תדיר לבניה להסתכל על גדולי הדור שהיו
נמצאים בביתם, ואומרת להם 'חזו חזו בני איך נראה גדול אמיתי',
התבוננו איך הם מנצלים כל רגע ללימוד התורה.

הגר"מ שליט"א היה מנצל את הימצאותם של ענקי התורה והרוח
האלו בסביבתו, והגאונים הללו חיבבו אותו עד למאוד בשל גאונותו
המופלאה והייחודית, וכך נעשה מקורב לגדולי ישראל כבר מגיל
צעיר מאוד. במשקפיים של תורה ובמבט של הלכה, היה מתבונן
ועוקב אחר כל תנועותיהם והליכותיהם, ודולה מהבאר הגדולה
להשקות ממנה תורה ויראה, לדורות הבאים. גדולי ישראל
השתעשעו עם העלם רבי משה, וכינהו בתואר 'עילוי'.

שמו התפרסם באנגליה בילדותו, כאשר בתחרות חיבורים לילדים
בכל רחבי אנגליה, נקבע מקומו באחד המקומות הראשונים מתוך
מיליוני ילדים! היה הדבר לגאוה גדולה למנהלי ומורי בית הספר,
וכששמעו על תוכניתו לעזוב את בית הספר כדי ללכת ללמוד
בישיבה קדושה, נתמלאו בזעם רב וניסו לפעול להניאו מכך.
במסגרת פעולותיהם פנו לקרן מלגות הממשלתי של בריטניה,
התומכת בתלמידים מוכשרים שעתידם לפניהם, והשיגו מהם
מימון עבור משה הצעיר ללימודים בחינם באוניברסיטה עם מילגה
חודשית קבועה, אולם הגר"מ שליט"א בשלו 'נפשי חשקה בתורה'
- ולא אבה לשמוע על צד כזה, וזאת כמובן אף במושגים של הימים
ההם כאשר לא היה הדבר מובן מאליו, במיוחד בחו"ל, ללכת ללמוד
בישיבה קדושה, וכ"ש לא במסירות נפש. וכשבאו הדברים לאוזני
ראב"ד לונדון, הגאון רבי יחזקאל אברמסקי זצ"ל, אמר: "מובטחני
בו שיהיה מורה הוראה בישראל ועוד לגדולות הוא נוצר".

ובכך לא תם הסיפור: ניסיונות הנהלת בית הספר להביא אליהם את
רבי משה לא תמו, ופנו למשטרה בדרישה להעמיד למשפט את
האם הצדקנית, על שאינה שולחת את בנה לבית הספר, והמשטרה
פתחה מיד בחיפושים אחר רבי משה. המשטרה פקדה את ביתם
כמה פעמים לבוא לקחת את רבי משה לבית הספר המקומי - על פי
'חוק חינוך חובה', אך הגר"מ שליט"א נשמט מידם בכל פעם.

המשטרה לא אחרה להזמין את האם הצדקנית למשפט, בהאשמה
חמורה שעוברת על החוק, והשופט פסק להטיל עליה קנס גדול של
5 פונט! באם תמשיך לא לשלוח את בנה לביה"ס, אך האם שילמה

"בשעה שהיה רבי אלחנן מגיע לביתנו, היה אבא סוגר את חנותו
ומתמסר לעזרת הגאון רבי אלחנן - ללוותו בדרכיו ולהיות לו לעזר
במקום ניכר, ובפרט שרבי אלחנן לא הכיר את שפת המדינה -
אנגלית, והיה נצרך לסיוע בכל אשר הלך, ובזמנים שאבא זצ"ל לא
היה יכול ללכת ללוותו, הייתי מתלווה אליו להנחותו ברחובות העיר
לונדון".

לאחר פטירת אבי המשפחה רבי אשר זצ"ל, לא היה יכול רבי אלחנן
להמשיך להתאכסן אצל האלמנה, אך מ"מ המשיך לבוא לביקורים
מידי פעם והיה מנצל את ההזדמנות בבואו לביתם לקרב את התומים
ולדבר דברי נחומים ואמונה על ליבם, והיה בוחנם על תלמודם. ואז
היה הגר"מ שליט"א ממלא מקום אביו בתפקיד להנחות את רבי
אלחנן ברחובות העיר, והיה מלווה אותו לבית הכנסת מידי יום,
ואז היה שומע את דרשותיו בבתי הכנסת. רבי אלחנן שעמד על
טיבו, התבטא עליו בזה"ל: 'הוא דבר שיש בו ממש', וכאשר היה כבן
שש או כבן שבע, נבחן אצל רבי אלחנן על על סוגיא דשכיר ותושב
בקידושין, ור' אלחנן הוסיף לו גם ביאור בדברי הגמ'.

האם ביקשה ברכה עבור בנה 'משה' מרבי אלחנן זצ"ל, אולם הגאון
רבי אלחנן סירב לכך, שכן סבר שאין לברך על ענייני רוחניות
(מאחר שלא מועיל ברכה לרוחניות, ועוד שהדבר עלול לגרום
לילד להבין שהוא לא צריך לעמול - מאחר שהוא יכול לסמוך על
הברכה), אך היא בתקיפותה אמרה לו: 'איך בין א אלמנה, און איך
הייס אייך'... - 'אני אלמנה ואני מורה לכם לברכו'. ואכן, הגאון רבי
אלחנן הסכים ובירכו, והפליג מאד בברכתו באריכות וכאשר נשאל
הראב"ד שליט"א מה בירכו? לא אבה לומר, אלא רק זאת: 'כשהוא
ברך, אז הוא כבר ברך'...

**מספר הראב"ד שליט"א על ימי עלומיו שליזוה במקום אביו את
הגר"א וסרמן זצ"ל:** "ביום מן הימים הוצרך הגאון רבי אלחנן הי"ד
לנסוע באוטובוס, וליויתי אותו בדרכו. בלונדון כבר באותם ימים
היו מושבי האוטובוס מרופדים, והגאון רבי אלחנן ביראתו הטהורה
חשש שמא הריפוד עשוי משעטנז, וישנן דעות בפוסקים שאסור
לשבת על מושב העשוי משעטנז, ולכן עמד בזמן הנסיעה, וזאת
על אף שלפי חוק המדינה בלונדון באותם הימים, היה אסור לעמוד
באוטובוס בשעה שהיה כיסא פנוי לשבת.

"נהג האוטובוס שהבחין ברבי אלחנן עומד בנסיעה בשעה שלידו
היה כיסא ריק, צעק על רבי אלחנן שהוא עובר על החוק, באשר אינו
יושב על הכיסא הפנוי. רבי אלחנן שלא ידע כיצד לבאר לנהג הערל
את חשש האיסור, ביקש הימנו, להשיב לנהג קצרות באנגלית:
'זה לא כשר'. אולם הנהג ענה בזעם: 'לא ביקשתי ממך לאכול
את זה, בקשתי ממך לשבת על זה'. והורה לרבי אלחנן לרדת מיד
מהאוטובוס, ואכן רבי אלחנן ירד מיד מהאוטובוס, ועשה את דרכו
רגלית כדי להינצל מאיסור שעטנז - מעשה זה עם היראת שמים
העילאית של רבי אלחנן, נחקק בליבי מימי עלומי, והדבר שימש לי
כאבן דרך ביראת שמים לימים הבאים".

אחוז. ואכן הגוי לקח משקאות חריפים שהינם חמץ וכיוצא באלו, ונטלם עמו בהתחייבות שישלם לאחר הפסח את שווי בניכוי שני אחוז.

"בסוף נתברר שהגוי הזה, נשוי רח"ל למתבוללת, ולמרות זאת היא עצמה רצתה עוד להחזיק במנהג 'מכירת חמץ', וביקשה למכור לבעלה את החמץ, אך הוא טען לה שהמכירה איננה אלא 'העמדת פנים', והיהודים אינם מתכוונים באמת למכור, אולם האשה טענה מנגד, כי היהודים מוכרים את חמצם בלב שלם, והם עושים הכל כדי שלא להיכשל חלילה באיסור 'בל יראה ובל ימצא'. הבעל, שלא השלים עם דעת אשתו, החליט להעמיד את בני העיר בניסיון לראות מי הצודק בוויכוח הזה, והלך לבקש את החמץ מבני הקהילה.

"לאחר שנוכח במסירות הנפש של בני הקהילה, וכיצד הם נחושים לקיים מצוות התורה כהלכתה, הוא יצא מכליו מרוב התפעלות, ובא אלי עוד באותו היום - ביו"ט ראשון של פסח, וביקש להתגייר כדי להיות חלק מעם נפלא כזה. השבתי לו, דבר ראשון שידע שקשה להיות יהודי, והוספתי עוד וביקשתי, שעכ"פ בפסח יואיל נא בטובו להישאר גוי, מפני שאם יתגייר מיד, החמץ של כולם יאסר, וגם הוא בעצמו יעבור ב'בל יראה'..."

(קטעים מלוקטים מהמודיע ערב פסח תש"פ)

את הקנס בשמחה, ובלבד שבנה משה ילמד תורה בטהרה בישיבה קדושה, ואז נכנס ללמוד בישיבת 'תורת אמת' שעמדה בראשותו של הגאון הצדיק רבי משה שניידר זצ"ל, חתנו-חורגו ותלמידו חביבו של מרן ה'חפץ חיים' זצ"ל, שהיה שלהבת אש קודש של אמונה לוחטת, וקנאות לכבודו יתברך ומסירות לכל דבר של כבוד שמים.

בשנת תשמ"א נקרא הגאון הנודע רבי משה שטרנבוך שליט"א לכהן פאר ברבנות במדינת יוהנסבורג שבדרום אפריקה - בקהל עדת ישורון, שם היה משך ט"ו שנים - עד שנת תשנ"ו, ומסר שם שיעורים שונים במקצועות התורה בהלכה ובאגדה. השיעורים השונים שמסר על סדר פרשיות התורה, כתב בספרו 'טעם ודעת על התורה'.

מספר הראב"ד שליט"א על סיפור שהיה לו בימי כהונתו ביוהנסבורג: "שנה אחת לאחר שמכרתי את החמץ של בני העיר כדת וכדין, הופיע הגוי ביו"ט ראשון של פסח בבוקר על דלת ביתי, וביקש לקבל לידי את החמץ שנמכר לו בערב החג. השבתי לו, שיכול לקחת את חמצו, אך כפי שזכרנו בשטר המכירה עליו לשלם את הכסף על כך בניכוי שני אחוז. הנכרי שמע והלך לדרכו. מיד לאחר מכן, הנכרי דפק בהרבה בתים וביקש את החמץ שנמכר לו בערב הפסח וקיבל מכולם את אותה התשובה - שהוא רשאי לגשת לארון שבו מוצרי החמץ ולקחת כאוות נפשו, אבל כמובן בתמורה לתשלום בניכוי שני

המשך מעמוד 5 | הגה"צ רבי אריה שכטר זצוק"ל

שאלו תבחין בדבר, תשאל ותברר, וכך יודע לה שפלוני הוא שנתן לבנה כריך עם ריבה.

ומה הענין שתדע?

התשובה היא, כי עצם העובדה שהיא מגלה שיש מי שאוהב את הילד שלה ודואג לו, מרבה את רוח האהבה והאחוה, השלום והרעות בין בני ישראל! האוירה הופכת להיות נוחה יותר, נעימה יותר, אוהבת יותר ומפרגנת יותר.

אני זוכר שפעם הלכתי ברחוב בשווייץ, כשאני אוהז בידי תיק ג'ימס בונד. מרחוק הלכה אשה יהודיה צעירה עם טילון ובתוכו שני ילדים. האשה לא ידעה שיש לי שמיעה חדה, כך שיכולתי לשמוע מה היא מדברת, למרות שדברה מאד בשקט... שמעתי כיצד היא פונה אל בורא העולם בבקשה חרישית: "רבונו של עולם! אנא תן ליהודי הזה הצלחה, שיקבלו אותו בכל מקום בסבר פנים יפות, ויתנו לו צדקה ביד רחבה!"...

למרות שלא עסקתי באותה עת בהתרמה לצדקה, מאד התרגשתי מעצם דאגתה של אשה יהודיה לאחיה היהודים על אף שאינה מכירה אותם.

זוהי אהבת ישראל אמיתית! לאהוב כל יהודי מוכר או לא מוכר! לאהוב כל אחד! וממילא יתקיים בנו מאמר הכתוב "אני ה'" והקב"ה יתאוהו לשכון בתוכנו.

(מתוך הספר 'אריה שאג')

אחד מאיתנו ביכר לתת את חייו כדי להציל את חיי חברו, אף כי לאמיתו של דבר שנינו חפים מפשע!"

הדברים נגעו עד עומק לבו של המלך, קרא בהתלהבות: "מוכן אני לחוס על חיי שניכם אך בתנאי אחד, הביאוני נא בברית ידידותכם, עז רצוני להיות שלישי בחבורתכם!"...

זהו שאמר הכתוב: "ואהבת לרעך כמוך" - אם תאהב את רעך, כפי שאתה אוהב את עצמך, אזי "אני ה'" - הקב"ה כביכול מצטרף לחברותא קדישא שלכם...

כאיש אחד בלב אחד

בכל מסעות בני ישראל במדבר היו מריבות ומחלוקות, רק על המסע האחרון שלפני מתן תורה נאמר: "ויחן שם ישראל נגד ההר" (שמות יט, ב). מבאר רש"י: "כאיש אחד בלב אחד". אמר הקב"ה: אם ישראל שרויים באהבה ובאחוה, מפרגנים זה לזה ואין ביניהם קנאה ותחרות, הרי שהגיע זמן מתן תורה!

חז"ל (שבת י' ע"ב) אומרים: "הנותן פת לתינוק צריך להודיע לאמו. מאי עביד ליה? אמר אביי, שייף ליה משחא ומלי ליה כוחלא". מפרש רש"י: "ישפשפנו בשמן או יתן כחול בין עיניו, דבר הנראה, שתשאלנו אמו מי עשה כן, ויאמר לה התינוק פלוני עשה, וגם פת נתן ליה".

במציאות של ימינו ניתן לומר, שכאשר אדם מכין ומורח לתינוק כריך עם ריבה, עליו למרוח מעט ריבה גם על שפתי התינוק, כדי

תפילה והסכים, וכתב:

"יהר"מ ה' אלקי ואלקי אבותי שניזהר מלשון הרע ממחלוקת ומשנאת חנם, ותטע בליבנו ובלב כל עמך בית ישראל אהבה בין איש לרעהו, ויקוים בנו שנמצא חן ושכל טוב בעיני אלוקים ואדם".

ומפליא הסיפור שסיפרו בני הבית שאירע בשנה האחרונה בו נחלש רבינו מאד, והיה קשה עליו הדיבור מאד, והיו הרופאים המסורים מגיעים כמעט מידי יום ביומו כדי לבדוק את מצב בריאותו של רבינו. יום אחד נכנס א' מהרופאים לבדוק את רבינו ואחר שבדקו, ישב ודיבר והיה נשמע איזה דבר גנות על איזה אדם, לפתע מעיף הרופא מבט על רבינו, ואמר אני רואה שמושהו מציק לו, שאלו בני הבית האם מציק לו משהו וזעק רבינו "לשון הרע! לשון הרע!".

וכן היה מעורר רבות שגם המורים לא יבזו תלמידים ולא יעשה להם דברים הגורמים לבושה, וכן הורים לילדיהם, כמו שמובא בספר חינוך מצוה של"ח (ע' קובץ אגרות מכתב מתאריך כ"ו סיון תשס"ט מש"כ שם באריכות).

רגישות יתר גילו על פניו כאשר היה מדובר בהרחבת דיוור, כאשר שכנים רוצים להוסיף תוספת בניה ונראה לשואל שהבניה תכער

את הבנין ולכן רוצה להתנגד, ענה לו רבינו בחכמה: "וכי יש דין של 'זה קלי ואנוהו' על בית? ובהזדמנות אחרת כשהגיע למסור שיחה בבית מדרש 'חניכי הישיבות' מעלות דפנה בירושלים, הביע צערו ברבים על ענין זה ואמר "יש אדם שמשפחתו גדלה וצר לו בביתו, ומן הצורך להרחיב את ביתו ולהוסיף עוד חדר, בכדי שיהי' לו מקום נוסף להשכיב את ילדיו, ותמיד נמצא איזה אדם שמתנגד להרחבה, ולמה? מה אכפת לו? הלא הוא נמצא במערב, והשני נמצא בצפון או במזרח, ואינו רואה אותו כלל, ואין לו שום סיבה להתנגד, אבל בכ"ז הוא אינו מסכים, ומה איכפת לו אם יהי' לשכן שלו עוד ד' אמות להשכיב את הילדים?"

"אני לא יודע מדוע, הרי כולם יהודים טובים, ולכן צריך בזה חיזוק מאד, ושמעתי מדיין באחד מהבי"ד שרוב המקרים של אנשים שמגיעים לדין תורה בעניינים אלו התובע אינו צודק, ורק מה שהחל מריבה ביניהם ובסופו של דבר מגיעים לדין תורה, למה הוא באמת מתנגד? ולמה אינו יכול לתת את הטובה הזו?". וסיים את דבריו שהיסוד צריך להיות לראות שיהיה לשני רק טוב ובזכות זה כ"א יזכה שלא יהי' לו שום רע.

המשך מעמוד 16 | הרה"ג רבי יצחק דוד גרוסמן שליט"א

ראש ההרכב היה נשיא בית המשפט המחוזי בנצרת, השופט עבד אל-רחמן זועבי, לימים שופט בבית המשפט העליון.

אולי אכן זה תיק גדול וכבד, ואל לי להיכנס לכאן? התגנבה בלבי מחשבה; אך מיד הדפתי את ההרהורים ואמרתי לעצמי; ואהבת לרעך כמוך - אני ה'. את חלקי אני עשיתי; ריבוננו של עולם, עשה נא את חלקך.

השופט מרים את עיניו מהתיק ומבחיץ בי. "הרב גרוסמן, למה באת לכאן?"

אמרתי שבאתי לתת עדות אופי.

"בבקשה", אמר השופט והוסיף; אתה לא צריך לגשת לדוכן, אתה יכול לעמוד במקומך".

פני התובעת קפאו. היא ידעה שהפסידה את המערכה. פעם אחר פעם היא ניסתה לסתור את. דבריי, אך השופט אמר לה בקול נחרץ: "הפעם זה לא יעזור לך" - מילים כה מוכרות, שאך לפני כמה דקות נאמרו על ידי התובעת עצמה אלי.

הקב"ה, הנאמן לשלם שכר, שילם במזומן על מצות ואהבת לרעך כמוך, שעליה טרחתי ויגעתי

(מתוך הספר 'אור השבת')

המשך מעמוד 17 | הרב ישראל ליוש

בזמן שלטון הטורקים בארץ ישראל, כתב אחד מגדולי המשכילים מאמר שבקעו ממנו צלילי מרידה בשלטון, הוא נאשם בעוון הסתה למרד ונכלא מאחורי סורג ובריח, והיה צפוי לגזר דין מוות או לגלות ארוכה.

קבוצת קנאים ראתה במתרחש הזדמנות להיפטר מאותו משכיל שנלחם בעוז באנשי היישוב הישן. לשם כך הם כתבו מכתב לשלטונות עליו חתמו כמה מרבני ירושלים ובו עידוד לגרשו לטורקיה, גם אל רבי יוסף חיים, שהיה מגדולי הלוחמים נגד אותו משכיל, הוגש המכתב כדי שיחתום עליו, אך הוא סירב.

בהיבנים את כובד משקלו של המכתב כאשר חתימתו של רבי יוסף חיים מתנוססת בראשו, פנו הקנאים אל מרן הרב מבריסק ז"ע ובקשו ממנו שישפיע על תלמידו רבי יוסף חיים לחתום על המכתב, אך למרבה פליאתם, לאחר הרהור אמר: "אם רבי יוסף חיים אינו

חותם, ודאי טעמו ונימוקו עמו", והסביר: "כל עבירה, עונשה מפורש בתורה, על עבירות שעונשם ל"ט מלקות, אם יוסיף המכה מכה אחת, יעבור על לאו דאורייתא של 'לא יוסיף להכותו', הוי אומר כי גם אם עבר על עבירה מפורשת בתורה, אין זה אומר שהותרה הרצועה, עונשו מוגבל וקבוע ואסור להוסיף עליו..."

"הוא הדין בנידון דידן, לו ידענו שהשלטונות הטורקים דנים את הנאשם עפ"י חוקים מסודרים, ניחא, אולם עונש החבישה בבית האסורים הטורקי הרי כולל עינויים גדולים, ולית דין ולית דיין, עונש זה הוא בלתי מוגבל, אם כן צדק רבי יוסף חיים בסירובו לחתום על מכתב שהיה גורם לעונש חמור שכזה..."

לשליחת תגובות לכתב הטור הרב ישראל ליוש, כתבו ל: israel.layosh@gmail.com

להתקשר לתורה מסביב לשעון

מאת הרבנים הגאונים שליט"א

הרב **מאיר שפרכר שליט"א**
הדף היומי בבלי • עברית
שלוחה 2/2

הרב **אליהו אורנשטיין שליט"א**
הדף היומי בבלי • עברית
שלוחה 2/1

הרב **אפרים סגל שליט"א**
הדף היומי בבלי • עברית-אידיש
שלוחה 2/3-4

הרב **אריה זילברשטיין שליט"א**
הדף היומי בהלכה • עברית
שלוחה 1

הרב **יצחק לובינשטיין שליט"א**
הדף היומי בבלי • אנגלית
שלוחה 2/6

הרב **מרדכי שלמה פריינד שליט"א**
הדף היומי בהלכה • אידיש
שלוחה 1/3/1

שידורים חוזרים
ממעמדי סיום הש"ס
ומאירועי דרשו
שלוחה 5

מבחני דרשו
עדכונים על מועדי המבחנים
בעלכות המצב
שלוחה 4

הר"ר **אברהם פוקס הי"ד**
הפוח בכל יום - המייל היומי של דרשו
שלוחה 3/1

הר"י **שלום יכנס ואברהם פוקס הי"ד**
לקראת שבת מלכתא
סיפורים ופנינים מפרשת השבוע
שלוחה 7

קו השיעורים של 'דרשו' - לחייג, ללמוד, לדעת

חייגו: *4992 או 077-2222-666

◆ בכור שנולד בניתוח קיסרי - האם חייב לצום בערב פסח?

◆ האם מותר לאכול חרוסת בערב פסח?

◆ האם נשים חייבות ב'הסבה' בליל הסדר?

בשמן ובביצים, וכדומה, ואפו ממנו עוגה - אסור לאוכלה בערב פסח.

• יש שנהגו שלא לאכול מרור, חרוסת, ואף את הפירות שמהם מכינים חרוסת, בערב פסח, כדי שיאכלום בליל הסדר לתאבון, וכתבו הפוסקים שאין מקום למנהגים אלו.

מהלכות ליל הסדר

• את השולחן ל'ליל הסדר' יש לערוך מבעוד יום, בזמן שיאפשר את התחלת ה'סדר' בלילה מיד לאחר תפילת ערבית. ובלילה, אין להאריך בתפילה, ולא ללמוד תורה, אלא להתחיל מיד לאחר התפילה בעריכת הסדר.

• חכמינו ז"ל תיקנו לאכול ולשתות בליל הסדר ב'הסבה', כלומר בהטייה לשמאל, מפני שהיא 'דרך חירות'. וצריך להטות את הגוף לשמאל, בצורה שבין ישיבה לשכיבה; ולהישען על כריות, וכדומה. ומעיקר הדין, נשים פטורות מהסבה, משום שאין דרכן להסב; אך בזמננו, לדעת השולחן ערוך, הנשים חייבות בהסבה; ולדעת הרמ"א, אף בזמננו אין הנשים נוהגות להסב.

• כשמייעדים בהמה מסוימת לשחיטה לצורך אכילת בשרה בחג הפסח, ניתן לומר: "זה לחג", או: "זה ליום טוב" אבל לומר: "זה לפסח", משום שבכך נראה כאילו מקדיש את הבהמה לקרבן פסח. ואף על בשר של בהמה שכבר נשחטה, אסור לומר כך. ובדיעבד - הם מותרים באכילה, משום שידוע שכוונתו לייעדם לאכילה בחג הפסח. ולדעת השולחן ערוך, האיסור אמור רק לגבי בהמה, או בשר בהמה, אך לא לגבי עופות, דגים, וכל מאכל אחר שמייעדים לחג הפסח. ויש המחמירים גם בנוגע למאכלים אחרים. ורצוי להחמיר כדעה זו.

ההלכות השונות בקשר להימנעות מאכילה בערב פסח • מנהג ישראל מימות עולם, אשר נרמז כבר בתלמוד הירושלמי, שהבכורים צמים בערב פסח, וצום זה נקרא 'תענית בכורות'. ובשולחן ערוך הביא דעת הראשונים שאף בכורה נקבה צריכה לצום, והרמ"א הביא דעת ראשונים הסוברים שאינה צריכה לצום. ובכור שנולד בניתוח קיסרי - נחלקו הפוסקים אם מחויב בתענית זו. ובכור קטן שאינו יכול לצום - אביו צם בעבורו עד שיגדל. ולמעשה, מנהג רוב ישראל מקדמת דנא, שהבכורים אינם צמים בפועל בערב הפסח, אלא משתתפים בסעודת מצוה, כגון ברית מילה, פדיון הבן, או סיום לימוד מסכת, ובכך נפטרים מחובת התענית.

• בערב פסח, מתחילת 'שעה עשירית' ואילך, אסור לאכול כל מאפה או תבשיל העשוי מאחד מחמשת מיני דגן, משום שהוא משיביע וגורם להפחתת התאבון בלילה. ואכילת פירות וירקות, בשר, דגים, וביצים, וכל מאכל שאינו מחמשת מיני דגן, מותרת בערב פסח במשך כל שעות היום, אך יש להימנע מאכילה מרובה שתגרום להפחתת התאבון בלילה. ושתייית יין - בכמות מועטה, אסור, משום שהיא 'משיביעה', וגורמת להפחתת התאבון בלילה; ובכמות מרובה, מותר, כיון שהיא מגבירה את התאבון; והדבר תלוי בטבעו של השותה עצמו - האם כמות השתייה תגרום להגברת התאבון, או להפחתתו.

• חכמינו ז"ל אסרו לאכול מצה ב"ד בניסן, ערב הפסח. ויש אומרים שהאיסור הוא כבר מליל י"ד בניסן. ויש שנהגו איסור בדבר מראש חודש ניסן. • מצה שנאפתה כהלכתה, וטחונה, ולשו את 'קמח המצה'

מקדשי המועד

הלכות חול המועד

קיצור דיני הלכות חול המועד בירור הלכה והלכה
תוך נתינת דגש על ההלכות האקטואליות

מלווה עם הערות המציינות את מקור הדינים מהגמרא,
ראשונים אחרונים עד פוסקי זמנינו

מלווה בהסכמות
גדולי הפוסקים
בדורינו

מרתוך הספר:

- האם מותר לתת לדני נוי טיפות ריפוי?
- האם אפשר להכריח עובד/ת לעבוד בימי חוה"מ?
- האם מותר לצלם במצלמה דיגיטלית?
- האם מותר לקפל טלית בחוה"מ?
- האם ראוי להאריך בתפילה במועד?
- האם מותר להרוג יתושים בחוה"מ?
- האם מותר לתקן פלאפון בחוה"מ?
- האם מותר לרשום קוויטעל לרב?
- האם מותר להקים מצבה בחוה"מ?

ניתן להשיג במוקדי חלוקה

מוקד נוסף בירושלים:
0527616940 02-5711208

מוקד ראשי ירושלים
ושאר הארץ: אצל המחבר
0548401190

מוקד ראשי בני ברק:
0527694500